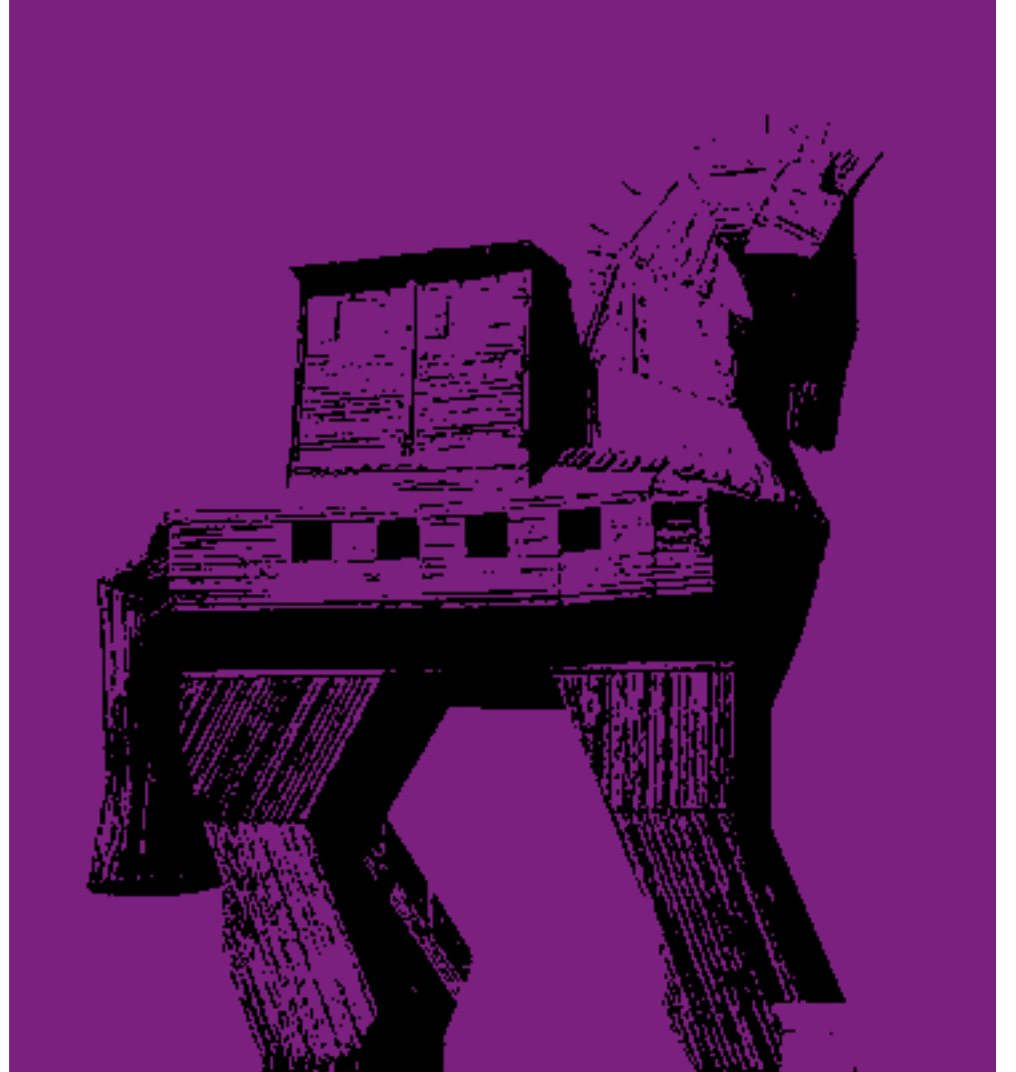

MUSA TOMBUL

ÇANAKKALE Kültür Envanteri

ARKEOLOJİK YERLEŞİM ALANLARI VE SANAT TARİHİ YAPILARI

ÇANAKKALE

KÜLTÜR ENVANTERİ

ARKEOLOJİK YERLEŞİM ALANLARI VE SANAT TARİHİ YAPILARI

Musa TOMBUL

ÇANAKKALE

KÜLTÜR ENVANTERİ

ARKEOLOJİK YERLEŞİM ALANLARI VE SANAT TARİHİ YAPILARI

Musa TOMBUL

İstanbul 2015

ÇANAKKALE KÜLTÜR ENVANTERİ
ARKEOLOJİK YERLEŞİM ALANLARI
VE SANAT TARİHİ YAPILARI

Musa TOMBUL

© 2015 Musa TOMBUL
ISBN 978-605-4701-63-6

Bütün hakları saklıdır.

Baskı

Matsis Matbaa Hizmetleri
Sefaköy / İstanbul
Tel: +90 (212) 624 21 11
Sektifika No: 20706

Yapım ve Dağıtım

Zero Prodüksiyon

Kitap-Yayın-Dağıtım San. Ltd. Şti.
Abdullah Sokak, No: 17, Taksim - İstanbul
34433 İstanbul

Tel: +90 (212) 244 7521 Fax: +90 (212) 244 3209

E.mail: info@zerobooksonline.com

www.egeyayinlari.com www.zerobooksonline.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	XI
Çanakkale’de Kültür Tarihi İzleri.....	1

ÇANAKKALE MERKEZ

Abydos Antik Kenti.....	15
Çanakkale 18 Mart İlkokulu.....	18
Çanakkale Anadolu Hamidiye Tabyaları.....	19
Çanakkale Askeri Hastane.....	20
Çanakkale Aynalı Çarşı.....	21
Çanakkale Cumhuriyet İlkokulu.....	22
Çanakkale Çimenlik - Kalei Sultaniye.....	23
Çanakkale Deniz Müzesi Müdürlüğü.....	26
Çanakkale Efrat Okulu.....	27
Çanakkale Askeri Er Hamamı.....	28
Çanakkale Fatih Camii (Camii Kebir) ve Haziresi.....	29
Çanakkale Hamidiye Şehitliği.....	31
Çanakkale İstiklal İlkokulu.....	32
Çanakkale Kayserili Ahmet Paşa-Tatarlar Külliyesi.....	33
Çanakkale Kilisesi.....	35
Çanakkale Kurşunlu Cami.....	36
Çanakkale Kültür Varlıkları Koruma Kurulu Binası.....	37
Çanakkale Mecidiye Kalesi ve Tabyası (Köseburnu Kalesi).....	38
Çanakkale Merkez Komutanlığı Çeşmesi.....	40
Çanakkale Muvakkithane Binası.....	41
Nara-Mahmudiye Kalesi.....	42
Çanakkale Necip Paşa Konağı.....	44
Çanakkale Nedime Hanım Kız Okulu.....	45
Çanakkale Öğretmenevi.....	46
Çanakkale Rektörlük Binası.....	47
Çanakkale Saat Kulesi.....	48
Çanakkale Sahil Sıhhiye Binası.....	50
Çanakkale Sinagog.....	51
Çanakkale Tıflı Camii.....	52
Çanakkale Yalı Camii.....	53
Çanakkale Yalı Hamamı.....	54
Çanakkale Yalı Hanı.....	55
Çınarlı Köyü Yapıları.....	56
Damyeri Kalesi.....	57
Dardanos Antik Kenti.....	58
Dardanos Hasan Mevsuf Tabyası ve Bataryası.....	59
Dardanos Tümülüsü.....	60
Dümrek Köyü Eski Mezarlığı.....	62
Elmacık Köyü Dedeçeşme Yerleşmesi.....	63
Gökçalı Köyü Karatepe Kutsal Alanı.....	64
Gökçalı Köyü Taşlıtarla Yerleşmesi.....	65
Güzelyalı Köyü Turgut Reis Bataryası.....	66

Halileli Işıldak Tepe Höyüğü.....	67
Halileli Köyü Mezarlığı.....	68
Halileli Köyü Topçamlar Bataryası.....	69
Haliloğlu Köyü Asarlıkkaya Yerleşmesi.....	70
İntepe Çakaltepe Bataryası.....	71
İntepe Hektor Tümülüsü.....	72
İntepe Ophrioneion Antik Kenti.....	73
İntepe Rhotheion Antik Kenti.....	75
Kalafatlı Köyü Paşatepe Tümülüsü.....	77
Karacaören Köyü Hamamı.....	78
Karacaören Tümülüsü.....	79
Atikhisar Kalesi.....	80
Kayışlar Köyü Kelemlı Tepe Yerleşmesi.....	82
Kayışlar Köyü Kisecik Yerleşmesi.....	83
Kemel Köyü Yedi Erenler Mezarları.....	84
Kemerdere Su Kemerleri.....	85
Kepez Boğazkent Liman Yerleşmesi.....	86
Kumkale Aitheion Antikkenti.....	87
Eski Kumkale Mezarlığı.....	89
Kumkale İntepe Tümülüsü.....	90
Kumkale Kalesi.....	91
Kumkale Kumtepe Höyüğü.....	92
Kumkale Orhaniye Tabyası.....	93
Kumkale Sigeion Antik Kenti.....	95
Kumkale Tavollia Antik Kenti.....	97
Kumkale Tektop Bataryası.....	98
Mersinçeşme Köyü Harmangöğsü Yerleşmesi.....	99
Ortaca Asarlık Yerleşmesi.....	100
Ortaca Köyü Sivricetepe Kale Yerleşmesi.....	102
Özbek Arısbe Antik Kenti.....	103
Özbek Köyü Hamamı ve Çeşmesi.....	105
Salavatoba Eski Mezarlık.....	106
Saraycık Ambartarla Yerleşmesi.....	107
Saraycık Köyü Zindantepe Taş Ocağı.....	108
Sarıcaali Türbesi ve Mezarlığı.....	109
Serçeler Kartal Kaya Madeni.....	110
Serçeler Kaletaş Tepe Kale Yerleşimi.....	111
Serçeler Tepetarla Yerleşmesi.....	112
Tevfikiye Köyü Eski Kumköy Mezarlığı.....	113
Troia.....	114
Ulupınar Köyü İlkokulu.....	118

AYVACIK

Adatepe Açık Hava Sunağı (Zeus).....	121
Adatepe Köyü Kentsel Sit	123
Adatepe Köyü Camisi.....	124
Adatepe Köyü Mehmet Efendi Konağı.....	125
Akçin Köyü Kocakaya Nekropol Alanı.....	126
Arıklı Köyü Gargara Antik Kenti.....	127
Assos Antik Kenti.....	129
Babadere Köyü Asarlık-Sarı Kaya Tepe Yerleşmesi.....	133
Babadere Köyü Elliktepe Yerleşmesi	134
Babakale Kalesi ve Köyü.....	135
Babakale Köyü Ahmetağa Çeşmesi.....	137
Babakale Köyü Camisi.....	138
Babakale Köyü Hamamı.....	140
Babakale Köyü Meydan Çeşmesi.....	141
Babakale Köyü Yalı Çeşmesi.....	142
Bademli Coşkuntepe Höyüğü.....	143
Bademli Köyü Yel Değirmenleri.....	145
Bademli Polimedion Yerleşmesi.....	146
Bahçeli Dedetepe Tümülüsü.....	147
Balabanlı Köyü Yel Değirmenleri.....	148
Behramkale Murat Hüdavendigar Köprüsü.....	149
Behramkale Murat Hüdavendigar Camii.....	150
Büyükhüsün Nekropol Alanı.....	152
Çaltı Köyü Alikayası Tepesi Yerleşmesi.....	154
Çamköy Koca Mezarlık.....	155
Çınarpınar Maltepe Yerleşmesi.....	156
Çınarpınar Kepez Deresi Su Kemerı.....	157
Demirciköy Kaya Mezarları.....	159
Demirciköy Kuruk Kaya Mağara Kilise.....	160
Gülpınar Apollon Smintheus Kutsal Alanı.....	161
Gülpınar Göztepe - Khyrisa Antik Kenti.....	164
Gülpınar Kuzgun Kaya Taş Ocağı Alanı.....	166
Gülpınar Köyü Yel Değirmeni.....	168
Gülpınar Beşiktepe - Hamaksitos Antik Kenti.....	169
Hasanoba Köyü Paleo Gargara Antik Kenti.....	171
İlyasfakı Köyü Karataş Kale Yerleşmesi.....	173
Kayalar Köyü Düz Yarlar Kutsal Alanı.....	174
Keçikayası Köyü Ovacık Yerleşmesi.....	175
Keçikayası Köyü Çiftlik Yerleşmesi.....	176
Kızılkeçili Köyü Kepeztepe Kalesi ve Tuzla Vadisi Kalıntıları.....	177
Koruoba Yumurcaktepe - Harmatos Yerleşmesi.....	179
Kozlu Köyü Asartepe-Lamponia Antik Kenti.....	180
Kösedere Limantepe-Larisa Antik Kenti.....	182
Menteşe Köyü Eski Köy Yeri.....	184
Sapanca Köyü Karayiv Tepesi Yerleşmesi.....	186
Sapanca Köyü Kaya Kilisesi.....	187
Tabaklar Köyü Asartepe Yerleşmesi.....	188
Tamış Köyü Yel Değirmenleri.....	189
Tuzla Murat Hüdavendigar Camii ve Külliyesi.....	190
Tuzla Roma Köprüsü.....	192
Tuzla Tepesi Kalıntıları.....	194

BAYRAMIÇ

Ağaçköy Çiftlik Höyük.....	197
Ayazma Asartepe Yerleşmesi.....	198
Ayazma Kumlu Mağara Yerleşmesi.....	200
Bayramiç Çarşı Camii.....	201
Bayramiç Dede Çeşmesi.....	202
Bayramiç Garip Çeşmesi.....	203
Bayramiç Hadimoğlu Konağı.....	204
Bayramiç Karşiyaka Camii.....	207
Bayramiç Karşiyaka Çeşmesi.....	209
Bayramiç Karşiyaka Köprüsü (Taş Köprü).....	210
Hükümet Meydanı Çeşmesi.....	211
Bayramiç Mustafa Aslan Efendi Türbesi.....	212
Bayramiç Tepecik Camii ve Haziresi.....	213
Bekirler Köyü Çobantaşı Yerleşmesi.....	214
Cazgırlar Köyü Asartepe Kale Yerleşimi.....	215
Cazgırlar Köyü Çitlembik Tepe Tümülüsü.....	217
Cazgırlar Köyü Koca Mezarlık - Pırnallı Tepe Yerleşim Alanı.....	219
Cazgırlar Köyü Köyüstü Tepe Yerleşmesi.....	221
Çaldağ Keprene Antik Kenti.....	222
Kazdağları Düden Türkmen Mezarlığı.....	224
Kazdağları Güvercin Mağarası.....	225
Evciler Köyü Pınarlı Taş Kutsal Alanı.....	226
Hacılar Köyü Gergis Antik Kenti.....	227
Işıklar Köyü Mezarlığı.....	229
Işıklar Saray Yapısı.....	230
Işıklar Tekkesi.....	231
Karınçalı Köyü Kuşaklıca Tepe Yerleşmesi.....	233
Kazdağları-İda.....	234
Kurşunlu Skepsis Antik Kenti.....	237
Kuşçayırı Köyü Kayalıdağ Yerleşmesi.....	240
Külcüler Kirlitümbeği Tepe ve Kaplıca Yerleşim Alanı.....	242
Muratlar Köyü Künk Dağı Yerleşmesi.....	243
Örenli Köyü Dedeüstü Tepe.....	244
Palamutoba Kaplıcası.....	245
Tongurlu Köyü Paleoskepsis Antik Kenti.....	246
Yahşeli Köyü Çakıllı Tepe Yerleşmesi.....	248
Yeşilköy Höyüğü.....	249
Zerdali Köyü Damkale-Marpessos Antik Kenti.....	250

BİGA

Ağaköy Eski Mezarlığı.....	255
Ahmetler Köyü Örentepe Yerleşmesi.....	256
Ahmetler Köyü Sivritepe Tümülüsü.....	257
Akköprü Köprüsü.....	258
Arabakonağı Köyü Kalettepe-Kolonae Antik Kenti.....	260
Bakacak Köyü Anzavurtepe Yerleşmesi.....	262
Balıkçıçesme Eski İlkokulu.....	263
Beyoba Cevizli Tümülüsleri.....	264
Bekirli Beyoba Tümülüsü.....	265
Biga Halim Bey Konağı.....	266

Biga Çarşı Camii ve Şadırvanı.....	267
Biga Ulu Cami.....	269
Çeşmealtı Dedetepe Tümülüsü.....	270
Çeşmealtı Harpagia Antik Kenti.....	272
Danişment Köyü İlkokulu.....	273
Değirmencik Pithya Yerleşmesi.....	274
Dereköy Kaledüzü Kale Yerleşmesi.....	275
Dereköy Taşlıktepe Yerleşmesi.....	276
Geredeli Köyü Tavşantepe Tümülüsü.....	277
Gümüşçay Camii ve Haziresi.....	278
Gümüşçay Kızöldün Tepe Tümülüsü.....	280
Gündoğdu Köyü Eski İlkokulu.....	282
Güvemalan Köyü Kırığıl Mezarlığı.....	283
Havdan Asartepe Kale Yerleşmesi.....	284
Hoşoba Köyü Kızıltepe Kale Yerleşmesi.....	285
Karabiga Eski İlkokulu.....	286
Karabiga Priapos Antik Kenti.....	287
Karabiga Tümbelez Tepe Tümülüsü.....	289
Kemer Köyü Osmangözü Tümülüsü.....	290
Kemer Köyü Parion-1 Tümülüsü.....	291
Kemer-Parion Antik Kenti.....	292
Kepekli Köyü Kaletpepe Yerleşmesi.....	295
Kocagür Köyü Havuz Çeşme-Adresteia Yerleşmesi.....	296
Kocagür Köyü Höyüktepe Tümülüsü.....	297
Pekmezli Köyü Eski İlkokulu.....	298
Pekmezli Köyü Hamdi Ustanın Evi.....	299
Tokatlı Köyü Aktoprak Mezarlığı.....	300
Yeniceköy Kocatepe Tümülüsü.....	301

BOZCAADA

Bozcaada-Tenedos Antik Kenti.....	305
Bozcaada Kalesi.....	308
Bozcaada Kentsel Sit Alanı.....	312
Bozcaada Aburgalı Mezarlığı.....	314
Bozcaada Açık Hava Tapınım Alanı.....	315
Bozcaada Alaybey Camisi.....	317
Bozcaada Alaybey Mahallesi Yel Değirmeni.....	318
Bozcaada Erenler Burnu Yel Değirmeni.....	319
Bozcaada Eski Mektep.....	320
Bozcaada Kilisesi.....	321
Bozcaada Yenikale Kalesi.....	322
Bozcaada Namazgah Çeşmesi.....	324
Bozcaada Yalı Camii (Köprülü Mehmet Paşa Camii).....	325

ÇAN

Alanköy Kale Tepe Yerleşmesi.....	329
Altıkulaç Çingentepe Tümülüsü.....	330
Altıkulaç Yerleşmesi.....	332
Bahadır Köyü Çakmaktepe Yerleşmesi.....	333
Bardakçılar Köyü Dedetepe Tümülüsü.....	334
Bardakçılar Köyü Mortaş Tepe Maden Ocağı ve Yerleşmesi.....	335

Bilaller Köyü Örencik Tepe Yerleşmesi.....	336
Büyükpaşa Köyü Camii.....	337
Çekiçler Köyü Eski Mezarlık.....	338
Çomaklı Köyü Asartepe Kale Yerleşmesi.....	339
Doğancılar Tümülüsü.....	340
Dondurma Köyü Arabakonağı Tümülüsleri.....	341
Dumanköy Kapanca-Gavurtarla Yerleşmesi.....	342
Hurmaköy Höyücektepe Höyüğü.....	343
Hurmaköy Kırantarla Tepe Yerleşimi.....	344
Hurmaköy Musalı-Koca Tepe Tümülüsü.....	345
Kadılar Köyü Kilise ve Yerleşmesi.....	346
Karakoca Köyü İlkokulu.....	347
Karlıköy Çalca Yerleşmesi.....	348
Kızılelma Köyü Şahinkayası Yerleşmesi.....	349
Kocayayla Köyü Sapan Kalesi.....	350
Kumarlar Köyü Çukurçayır Yerleşmesi.....	352
Kumarlar Köyü Camii.....	353
Maltepe Köyü Maltepe Tümülüsü.....	355
Paşaköy Asarkale Yerleşmesi.....	356
Sameteli Köyü Höyücek Tepe Höyüğü ve Tümülüsü.....	357
Söğütalan Köyü Kıracıtepe Maden Ocağı ve Yerleşmesi.....	358
Üvezdere Sarıkaya Sırtı Nekropol Alanı.....	359
Yayaköy Taştepe Yerleşmesi.....	360
Yaygın Köyü Çaltepe Yerleşmesi.....	361
Yuvalar Köyü Dedetepe Yerleşmesi.....	363

ECEABAT

Bigalı Akbaş-Sestos Antik Kenti ve Kalesi.....	367
Beşyol Köyü Çakıllık Yerleşmesi.....	369
Beşyol Köyü Ece Limanı Sırtı Yerleşmesi ve Ece Baba Türbesi.....	370
Beşyol Köyü Örenli Yerleşmesi.....	371
Bigalı Atatürk Evi.....	372
Bigalı Kalesi.....	373
Bigalı Köyü Maltepe Yerleşmesi.....	375
Büyükanafta Küçük Kemikli-Limnai Antik Kenti.....	376
Büyükanafta Köyü Mezarlığı.....	377
Eceabat Çamburnu Kalesi.....	378
Eceabat Kilisetepe-Maydos Höyüğü.....	380
Kilitbahir Kalesi.....	381
Kilitbahir Köyü Kentsel Sit.....	384
Kilitbahir Köyü Cahidi Sultan Külliyesi.....	386
Kilitbahir Köyü Fatih Camii.....	388
Kilitbahir Köyü Havuzlar Çeşmesi ve Çevresi.....	389
Kilitbahir Köyü İbrahim Paşa Çeşmesi.....	391
Kilitbahir Köyü Meydan Çeşmesi.....	392
Kilitbahir Köyü Tabib Hasan Paşa Camii.....	393
Eceabat Kilye Kalesi.....	394
Kireç Tepe Jandarma Şehitliği ve Anıtı.....	395
Bahşiköy Mezarlığı.....	397
Keçili Mezarlığı.....	398
Kumköy Mezarlığı.....	400

Uzunhızlı Mezarlığı.....	401
Küçükkanafarta Köyü Boncukkıran Mezarlığı.....	402
Seddülbahir Kalesi.....	403
Seddülbahir Karaağaç Tepe Höyüğü.....	405
Seddülbahir Mehmetcik Feneri.....	406
Seddülbahir Ertuğrul Tabyası.....	407
Yalova Baştepe Höyüğü.....	408
Yalova Değirmenlik Yerleşmesi.....	409
Yalova Köyü İlkokulu.....	410
Yolağzı Köyü Camii.....	411

EZİNE

Akköy Adatepe-Biritis Antik Kenti.....	415
Akköy Eski Köyü ve Köyü'nde Bulunan Yapılar.....	417
Akköy Şah Dede Sultan Türbesi ve Mezarlığı.....	419
Akköy Tümülüsü.....	420
Aleksandria Troas Antik Kenti.....	421
Akçakeçili Sütun Ocakları.....	423
Bozköy Hanaytepe Höyüğü.....	424
Çamoba Asarlık Tepe-Skamendria Antik Kenti.....	425
Çamlıca Asarlık Yerleşmesi.....	427
Çamlıca Karakise Yerleşmesi.....	428
Çamlıca Kaletpe Yerleşmesi.....	429
Çamlıca Katrancı Eski Köy Yeri.....	431
Çamlıca Zeytintepe-Ören Yerleşmesi.....	432
Derbentbaşı Çevrimtepe Yerleşmesi.....	434
Derbentbaşı Havut Yerleşim Alanı ve Nekropolü.....	436
Ezine Asilhanbey Köprüsü.....	438
Ezine Balontepe Höyüğü.....	439
Ezine Beşiktepe-Kolonae Antik Kenti.....	440
Ezine Eski Belediye Binası.....	442
Ezine Savrantepe Yerleşmesi.....	443
Ezine Seferşah Camii.....	444
Ezine Seferşah Hamamı.....	445
Ezine Ulu (Abdurrahman Gazi) Cami.....	446
Ezine Zeytinli Cami.....	448
Geyikli Hamamı.....	449
Geyikli Hantep Höyüğü.....	450
Geyikli Haraptaş Köprüsü.....	451
Geyiklibaba Mezarı.....	452
Güllüce Köyü Eski Mezarlık.....	453
Hasan Paşa Av Köşkü ve Yerkelik Köyü.....	454
Kemallı Köyü Asilhan Bey Mezarı.....	456
Kemallı Köyü Camii.....	457
Kemallı Köyü Hamamı.....	459
Koçalı Sütun Ocakları.....	460
Koçalı Köyü Kız Kalesi.....	462
Kumburun Akyarlı Burnu - Achaion Yerleşmesi.....	464
Neandria Antik Kenti.....	465
Pınarbaşı Gegemetepe-Gentinius Antik Kenti.....	467
Taştepe Köyü Asartepe Kale Yerleşmesi.....	469

Taştepe Köyü Hanaytepe-Thymbra Antik Kenti.....	470
Taştepe Köyü Küçük Fıgla Tepe -Thymbra Kale Yerleşmesi.....	471
Tavaklı Köyü Sakar Dağı Kalesi.....	473
Üsküfcü Mezarlığı.....	475
Üvecik Tepe.....	476
Yaylacık Köyü Bahşi Bey Türbesi ve Camisi.....	477
Yeniköy Alacalığöl Yerleşmesi.....	478
Yeniköy Beşik-Sivritepe - Akhileus Tümülüsü.....	479
Yeniköy Beşigetepe-Akhileion Antik Kenti.....	481
Yeniköy Hanım Değirmeni.....	483
Yeniköy Kesiktepe Tümülüsü ve Agamnia Yerleşmesi.....	484

GELİBOLU

Bolayır Bakla Burnu-Kardia Antik Kenti.....	487
Bolayır Lysimakhia Antik Kenti.....	488
Bolayır Maltepe Höyüğü.....	489
Bolayır Namık Kemal'in Mezarı.....	490
Bolayır Süleyman Paşa Camisi.....	491
Bolayır Süleyman Paşa Türbesi.....	492
Cevizlik Köyü Yapıları ve Ayazma.....	493
Cevizlik Mezarlığı.....	495
Bolayır Çimpe Kalesi.....	496
Değirmendüzü Köyü Tekke Tepe Yerleşmesi.....	497
Demirtepe Köyü Kartaltepe Tümülüsü.....	498
Evreşe Taşağıl Yerleşimi ve Nekropolü.....	499
Gelibolu Cerrah Hüseyin Ağa Camisi.....	500
Gelibolu Bayraklı Baba Mezarı.....	501
Gelibolu Çilehane.....	502
Gelibolu Kalafat Mehmet Paşanın Mezarı.....	503
Gelibolu Kalesi.....	504
Gelibolu Mansur Bey (Hallacı Mansur) Türbesi.....	506
Gelibolu Mevlevihane.....	507
Gelibolu Namazgah (Azepler Namazgahı).....	509
Gelibolu Saruca Paşa Türbesi.....	510
Gelibolu Sinan Paşa Türbesi.....	511
Gelibolu Şengül Hamamı.....	512
Gelibolu Şerbetçi Baba Türbesi.....	513
Gelibolu Tellibaba Çeşmesi.....	514
Gelibolu Ulu (Süleyman Paşa) Camisi.....	515
Gelibolu Yazıcızade Camii ve Türbesi.....	518
Güneyli Limanı Yerleşmesi.....	520
Ilgardere Asar Tepe Höyüğü.....	521
Ilgardere Tepecik Yerleşmesi.....	522
Kalealtı Köyü Kalesi.....	523
Karainebeyli Ecebey Mezarı.....	524
Karainebeyli Asarlık Tepe Yerleşmesi.....	525
Karainebeyli Kozören Yerleşmesi.....	526
Karainebeyli Köyü Camisi.....	527
Karainebeyli Köyü Çeşmesi ve Tekkesi.....	529
Karainebeyli Köyü Hamamı.....	530
Karainebeyli Köyü Kahvesi.....	531

Karainebeyli Mezarlığı.....	532
Karainebeyli Sümbültepe Yerleşmesi.....	534
Karainebeyli Köyü Yel Değirmenleri.....	535
Kavakköy Germe Tepe Yerleşmesi ve Heksamil Duvarı.....	537
Kavakköy Burun Ören Yerleşmesi.....	539
Kavakköy Höyük Tepe Tümülüsü.....	540
Kavakköy Kartaltepe Yerleşmesi.....	541
Kavakköy Sancaktar Baba Mezarı ve Tümülüsü.....	542
Kocaçeşme Çeşmesi.....	543
Kocaçeşme Höyüğü.....	544
Koruköy Çiraktepe Tümülüsü.....	545
Koruköy Kayrandere Yerleşmesi.....	546
Koruköy Kekliktepe Tümülüsü.....	547
Koruköy Küçük Höyük.....	548
Ocaklı Köyü Alay Yeri Yerleşmesi.....	549
Ortaköy Kazanağzı Liman Yerleşmesi ve Heksamil Duvarı.....	550
Süleymaniye Köyü Hanı.....	552
Sütlüce Kalanuro Tepesi Yerleşmesi.....	553
Sütlüce Kaynarca Höyük.....	554
Tayfur Köyü Hamam Tepe Yerleşmesi.....	555
Tayfur Köyü Şadırvan Tepe Yerleşmesi.....	556

GÖKÇEADA

Bademli Köyü Çamaşırhanesi.....	559
Bademli Köyü Kimisis Kilisesi.....	560
Dereköy Eskikale Kalesi ve Yerleşmesi.....	561
Dereköy Hagia Marina Kilisesi.....	563
Dereköy Köyü Çamaşırhanesi.....	564
Dereköy Şeytanköy Yerleşmesi.....	565
Dereköy Theotokos Kilisesi.....	566
Dereköy Yel Değirmenleri - 1.....	567
Dereköy Yel Değirmeni - 2.....	568
Gökçeada Çınarlı Çamaşırhanesi ve Çeşmesi.....	569
Gökçeada Gökçe Höyük.....	570
Gökçeada Hanife Kadın Çamaşırhanesi ve Çeşmesi.....	571
Gökçeada Kapıkaya Kaya Mezarları.....	572
Gökçeada Merkez Camii (Mescit).....	573
Gökçeada Metropolithanesi.....	574
Gökçeada Panaia Kilisesi.....	575
Gökçeada Taksiyarhis Kilisesi.....	576
Gökçeada Yeni Mahalle Çeşmesi.....	577
Gökçeada Yeni Mahalle Kilisesi.....	578
Gökçeada Yeni Mahalle Yel Değirmeni.....	579
Kaleköy İmbros Antik Kenti.....	580
Kaleköy Kilisesi ve Çeşmesi.....	582
Kaleköy Liman Kilisesi.....	583
Uğurlu Köyü Pirkos Kalesi ve Höyüğü.....	584
Uğurlu Zeytinli Höyük.....	586
Yenibademli Höyük.....	587
Zeytinli Köyü Yel Değirmenleri.....	588

LAPSEKİ

Adatepe Paissos Antik Kenti.....	591
Biberler Kale Yerleşmesi.....	593
Çardak Yakup Paşa Hanı.....	594
Çardak Yakup Paşa Camisi.....	596
Gürece Üstünlü Liman Yerleşmesi.....	598
Hacıgelen Asarlık Tepe Yerleşmesi.....	599
İlyasköy Yel Değirmeni.....	600
Karaağaç Zindan Tepe Yerleşmesi.....	601
Kocabaşlar Kaplıcası ve Yerleşmesi.....	603
Lapseki Dalyan Yel Değirmeni.....	604
Lapseki-Lampsakos Antik Kenti.....	605
Lapseki Gazi Süleyman Paşa Camisi.....	607
Sindal Erdağ Kalesi ve Yerleşmesi-Palae Perkote.....	609
Suluca Yel Değirmeni - 1.....	611
Suluca Yel Değirmeni - 2.....	612
Şefketiye Asarkale Kalesi.....	613
Şefketiye Yel Değirmeni.....	614
Taştepe Yerleşmesi.....	615
Umurbey Dabaglar-Perkote Antik Kenti.....	616

YENİCE

Akköy Başören Yerleşmesi.....	621
Armutcuk Ev Kayası Kaya Sunağı.....	622
Armutcuk Kaletepe Kalesi.....	623
Aşağıçavuş Çaltepe Kale Yerleşmesi.....	624
Aşağıçavuş Kocatepe Yerleşmesi.....	625
Başkozlar Kırantepe Yerleşmesi.....	626
Bayatlar Asartepe Yerleşmesi.....	627
Bayatlar Köyü Agonya Köprüsü.....	628
Bekten Demirören Yerleşmesi.....	629
Boynanlar Köyü Üvecik Tepe Kutsal Alanı ve Yerleşimi.....	630
Çalköy Kaletepe Yerleşmesi.....	632
Çınarköy Havuzlar Yerleşmesi.....	633
Davutköy Dedegediği Yerleşmesi.....	634
Davutköy Göller Çeşme Nekropol Alanı.....	635
Gümüşler Köyü Asartepe Yerleşmesi.....	636
Gümüşler Köyü Göktepe Tümülüsleri.....	637
Haydaroba Aşağı Asartepe Yerleşmesi.....	638
Haydaroba Sivrice Balkan Tepe Tümülüsü.....	639
Hıdırlar Hamam Kalıntısı ve Yerleşim Alanı.....	640
Hıdırlar Tümülüsü.....	641
Kalkım Demirsırtı Nekropolü.....	642
Karaaydın Dedetepe Yerleşmesi.....	643
Namazgah Köyü Hisarkale ve Yerleşmesi.....	644
Pazarköy Asartepe Yerleşmesi.....	646
Pazarköy Höyücek Tepe Tümülüsü.....	647
Sazak Derealan Tümülüsleri.....	648
Sazak Kaletepe Yerleşmesi.....	649
Seyvan İssız Cuma Camisi.....	651
Sofular Köyü Asartepe Yerleşmesi.....	653

ÖNSÖZ

Antik Çağlarda “Troas” olarak adlandırılan bölgemiz bugünkü il sınırlarımızı kapsamaktadır. Kazdağları eteklerindeki zengin bitki örtüsü, verimli tarım alanları ve çeşitli yaban hayvanları ile yerleşmeye elverişli bölgede, Paleolitik dönemden (günümüzden yaklaşık 12 000 yıl önce) itibaren yerleşim başlar. İnsanların yerleşik hayata geçmesi ile birlikte artan üretimle gelişen ticaret, Akdeniz’i Karadeniz’e, Asya’yı Avrupa’ya bağlayan Çanakkale Boğazı’nı önemli hale getirir. Bu önemli su yolu üzerindeki stratejik konumu ile tarihi süreç içinde her zaman önemini korumuş bir bölgedir. Bölgede yıl boyu esen rüzgar ve Çanakkale Boğazı’ndaki akıntı, kıyının her iki yakasında liman kentlerinin kurulmasına neden olur. Ayrıca bölgenin sahip olduğu zengin maden yatakları, tarım ve hayvancılık yerleşmeyi cazip hale getiren etkenler olmuştur.

Tüm bu özellikler bölgenin kesintisiz olarak iskan edilmesini sağlamış ve onlarca medeniyete ait yüzlerce yerleşim yeri kurulmuştur. İnsanlık tarihine ait bu kalıntıları korumak, tanıtmak ve gelecek nesillere aktarmak insanlığa ait borcumuzdur. Bu kalıntıların tanımlandığı ve belgelendiği bu kitap, yaşadığımız bölgenin farkında olmamızı sağlayacağı bir gerçektir. Bölgemizin “Kültür Tarihi” belgelerini kronolojik olarak envanterlenmesi oldukça önemlidir.

MÖ 8. yy’da yaşamış olan İzmir’li ozan-tarihçi Homeros’un kaleme aldığı Troia savaşlarının ve sonuçlarının anlatıldığı “İliada” ve “Odiseia” kitapları MÖ 7. yy’dan itibaren bir yaşam biçimi haline gelmiş, aynı zamanda politikanın da bir parçası olmuştur. Batı seferine çıkan Kserkes ve doğu seferine çıkan Büyük İskender, Troia kentini ve etrafındaki kutsal alanları ziyaret ederek Troialılar’ın yanında olduğu mesajını vermiştir. Romalı bir çok İmparator ve general kenti ziyaret eder. Osmanlı sultanı Fatih Sultan Mehmet 1463 yılında Troia ve çevresinde bulunan Troialı kahramanların mezarlarını ziyaret ederek onlardan övgü ile söz edip “İstanbul’u feth etmekle Troialılar’ın öcünü aldığını” söyleyerek Hıristiyan dünyasının merkezi durumundaki Romalılar’a mesaj vermiştir. 1915 yılında Çanakkale Boğazı’na çıkartma yapan İngilizler’in savaş için asker toplarken, Troia’yı afişlerinde kullanmaları ilginçtir.

Orta Çağ’dan itibaren özellikle Avrupa’da, okullarda okutulmaya başlayan “İliada” ve “Odiseia” bölgenin ünlenmesini sağlamış, bir çok araştırmacının dikkatlerini bölgeye çekmiştir. İliada’da anlatılan olayların geçtiği yerleri araştırmak üzere 18 yy’dan itibaren bir çok araştırmacı bölgeye gelir. İngiliz Konsolos F. Calvett bölgede bulunan antik kentlerin çoğunda kaçak kazılar yaparak bulduğu eserleri yurt dışına kaçıtır. H. Schliemann Troia’da, Amerikalı Bacon ve Clarke Assos’da, Alman Koldewey Neandria antik kentlerinde arkeoloji dünyasının ilk kazılarını yaparlar. Ayrıca 19. yy sonlarında W. Leaf, Troia ve çevresinde geniş çaplı bir yüzey araştırması gerçekleştirir. 20. yy’dan itibaren yerli ve yabancı onlarca araştırmacı bölgede çalışmalarını sürdürmüştür.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü kendi sorumluluk alanında bulunan bölgemizdeki kültür varlıklarının envanteri yapılarak bir kitapta toplanarak yayınlanması istemiş, bu program dahilinde birçok il kendi kültür envanterini yaparak kitap halinde yayınlamıştır. Yayımlanan kültür envanterleri Avrupa Konseyi Kültür Envanteri formatında yayınlanmıştır. Bizim çalışmalarımızda söz konusu formda bulunan değişken ve kullanılır olmayan maddeler kaldırılarak sadeleştirilmiştir. Tanımı yapılan kültür varlığı hakkında daha çok bilgi ve belgeye yer verilmeye çalışılmıştır.

Öncelikli olarak Müze Müdürlüğü ve Koruma Kurulu arşivinde bulunan tescilli kültür varlıkları tekrar incelenerek bilgileri güncellenmiş, son durumları fotoğraflarla belgelenmiştir. Antik kaynakların bahsettiği kültür varlıklarının lokalizasyonu yapılarak bilgileri güncellenmiştir. Bölgede araştırmacılar tarafından tespit edilmiş kültür varlıklarının tekrar incelemesi yapılmış ve son durumları belgelenmiştir. Ayrıca, 20 yıldır görev yaptığım bölgede, görevlerim sırasında tespit ettiğim yüzlerce yeni kültür varlığının incelemesi yapılarak lokalize edilmeye çalışılmıştır. Kültür varlıkları imar planlarında ve 25.000 ölçekli haritada, enlem boylam çizgileri arasında yerleri belirtilmiştir. Sivil mimarlık örneği yapılardan sadece yapıldığı döneme ışık tutan sosyal yapılara yer verilmiştir. Bölgemizdeki kültür varlıkları şüphesiz bunlarla sınırlı değildir. Her geçen gün bunlara yenileri eklenecektir. Yayını yapılan kültür varlıklarına daha kolay ulaşılması için yayınlardan en önemlilerine yer verilmiştir.

Çalışma, bölgede yapılacak yeni araştırmalara ışık tutması, bölgede yaşayan halkın yaşadığı bölgenin farkında olması ve sahip olduğumuz kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını amaçlamıştır.

Ayrıca çalışma, Kültür Varlıkları Koruma Kurulu'nun çalışmalarına, Valilik ve Kaymakamlıkların yapacak olduğu planlamalara, bölgeye yapılacak yatırım faaliyetlerinde kültür varlığının korunması göz önüne alınarak planlama yapılmasını sağlayacaktır.

Bu kitabın hazırlanmasını kendime bir görev bilip gerek Müze Müdürlüğü'ndeki arazi görevlerim sırasında gerekse mesai dışı günlerde yapılan arazi çalışmaları ile yedi yıllık bir sürede tamamlanmıştır. Çalışmalar sırasında bana her zaman destek olan eşim Serap TOMBUL'a teşekkür ederim.

Kitaba sahip çıkarak yayınlanmasını sağlayan ve beni destekleyen sayın valimiz Ahmet ÇINAR'a ve sayın vali yardımcımız Bekir Sıtkı DAĞ'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Arazi ve yayın araştırmalarında bana destek olan Prof. Dr. Turan TAKAOĞLU ve Prof. Dr. Nurettin ARSLAN'a, değerli bilgilerine başvurduğum Prof. Dr. Coşkun ÖZGÜNEL'e, çalışma arkadaşarımdan rahmetli Arkeolog Ömer ÖZDEN'e, müze müdürü arkeolog Sevim TUNÇDEMİR'e, arkeolog Tevhit KEKEÇ'e, arkeolog Özgür ÇAVGA'ya, arkeolog Çağman ESİRGEMEZ'e ayrı ayrı teşekkür ederim.

Musa TOMBUL

Arkeolog

ÇANAKKALE’DE KÜLTÜR TARİHİ İZLERİ

Musa TOMBUL

Arkeolog

Çanakkale Müze Müdürlüğü

Bugün Biga Yarımadası olarak bilinen ve Anadolu’nun kuzeybatı köşesinde bulunan Çanakkale, antik çağ boyunca Troas olarak bilinmekteydi. Bölge sınırları içinde bulunan Kaz (İda) Dağı zengin bitki örtüsü ve maden yatakları ile çağlar boyunca Troas bölgesinin önemli bir sembolü konumunda olmuştur. Troas bölgesi aynı zamanda Doğu ve Batı kültürlerini birbirine bağlayan önemli bir coğrafik konumda yer alan Çanakkale Boğazı ile büyük önem kazanmıştır. Bu kapsamda Ege ve Karadeniz dünyaları arasında deniz yolu iletişimini sağlayan Çanakkale Boğazı bu vesileyle bölge kültürünün zenginleşmesine önemli katkı sağlamıştır. İnsanoğlunun yerleşik hayata geçmesi ile birlikte üretimin başlamasına paralel olarak ticaretin artması ile güvenli ve ucuz olan deniz taşımacılığı, Neolitik dönemden itibaren bölge için önem kazanır. Bölgenin yıl

Neolitik Coşkuntepe yerleşimi (MÖ 6000)

Neolitik Uğurlu Höyük yerleşimi (MÖ 6000)

Çanakkale Müzesinde bulunan Uğurlu Höyük buluntusu Neolitik heykelcik parçaları

boyunca rüzgarlı oluşu ve boğaz sularının sahip olduğu akıntı, kıyılarda liman kentlerinin kurulmasını sağlar. Troya, Maydos, Arisbe ve Abydos gibi yerleşimler bunlardan bazılarıdır. Avrupa ile Asya kıtaları arasında karayolu bağlantısı boğazın her iki yakasında bulunan onlarca liman kentlerinden sağlanmış, bu liman kentlerinden iç kesimlere doğru bağlantı sağlayan antik yollar üzerinde önemli yerleşimler kurulmuştur. Kaz Dağları'nın sahip olduğu zengin bitki örtüsü, av hayvanlarının çeşitliliği, akarsu vadilerindeki tarıma uygun arazileri ile Paleolitik Çağ'dan başlayarak iskan edilmiştir. Bölgenin sahip olduğu zengin maden kaynakları kıyıları üzerinde zengin liman kentleri oluşmasını sağlar. Assos, Gargara, Larisa, Hamaksitos bu kentlerden bazılarıdır.

Çanakkale il sınırları ile örtüşen "Troas Bölgesi" kuzeyde Biga Kocabaş/Granikos çayından başlayarak, güneyde Altınoluk/Antandros'a, doğuda Kazdağları arasında kalan bölgedir. Tarihi süreç içerisinde bölgede bulunan zengin tarım arazilerinin bulunduğu bölgeler, maden yataklarının bulunduğu bölgeler ve kıyılarda bulunan zengin liman kentlerinin politik güçlerine göre kendi sınırlarını çizdiklerini görmekteyiz. Zengin tarım ovaları olarak Granikos ve Agonya ovaları, liman kentlerinin bulunduğu kıyıları Aiol bölgesi, maden yataklarının bulunduğu Kazdağları iç Troas bölgesi, Marmara Denizi kıyıları Propontis bölgeleri olarak adlandırılmıştır.

Bölgemizde ilk yaşam izlerinin, ekolojik yönden yerleşmeye oldukça elverişli olan Kazdağları eteklerinde başladığını görmekteyiz. Yerleşik köy toplumlarının ortaya çıkışından önceki, Paleolitik Dönem (Yontma Taş Çağı) yaklaşık olarak MÖ 10 000 ve öncesini temsil eden dönemdeki avcı toplayıcı topluma ait kültür izleridir. Bölgede bu dönemle ilgili araştırmaların yetersizliği, bu toplumun tarihinin aydınlatılmasında yetersiz kalmaktadır. Paleolitik (Yontma Taş Çağı) çağda yaşamış olan avcı göçebe topluma ait yerleşimler kısa süreli konak yerleri niteliğindedir. Kaz Dağı eteklerinde Çan ve Yenice bölgelerinde bu tür yerleşim yerleri tespit edilmiştir. Çan ilçesi, Kalburcu köyü Höyüektepe civarında Orta Paleolitik, Karlıköy Çalca (Taşlıtarla) ve Yayaköy Taştepe Orta Paleolitik, Yenice ilçesi Çavuştarla mevkiinde Alt Paleolitik dönemden Orta Paleolitik'e geçiş, Mısır kışlası, Çınarköy Havuzbaşı ve Kocaköy mevkiilerinde Orta Paleolitik dönemi özellikleri gösteren taş endüstrisine ait izler taşıyan alet parçaları ve atölye atıkları tespit edilmiştir. Bu kalıntılar avcı toplumların daha çok konak yerleri niteliğinde açık hava yerleşimleridir. Bölgede bu yerleşimler dışında az sayıda bu döneme ait mağara tipi yerleşimlerin varlığı da bilinmektedir. Ayrıca Eceabat ilçesi, Yalova köyü Değirmenlik yerleşiminde ve Gelibolu ilçesi Sütlüce köyü Kaynarca Höyük üzerinde de Paleolitik dönem özelliği

gösteren yerleşim izleri bulunmaktadır. Bu dönemle ilgili Çanakkale yöresinde arkeolojik kazılar yapılmadığından dolayı bilgilerimizin tamamı yüzey araştırmalarında ele geçen yontma taş aletlerden anlaşılmaktadır.

Avcı ve Toplayıcı toplumun yerleşik köy kültürüne geçtiği Neolitik/Yeni Taş Çağı, bölgemizde MÖ 6000 yılında başlar. Bölgemizdeki en önemli Neolitik yerleşim son yıllarda keşfedilen Ayvacık ilçesi, Bademli köyü sınırları içindeki Coşkuntepe yerleşimi, MÖ 6000 yıllarına tarihlenen Neolitik kıyı yerleşimidir. Bölgenin çanak çömlek teknolojisinin ilk kullanıldığı köy yerleşimi özelliğindedir. Yerleşim alanında insanların yabani hayvanları evcilleştirdikleri, tarım üretimi yaptıkları ve onları ekonomiye dönüştürdükleri tespit edilmiştir. Ayrıca hayvancılığa, balıkçılığa ve ticarete dayalı ekonomiye sahiptirler. Yapılan araştırmalarda Coşkuntepe yerleşimi MÖ 6000 yılında iskan edildiği anlaşılmıştır.

Çanakkale il sınırları içinde bulunan diğer bir Neolitik yerleşim alanı ise Gökçeada ilçesi, Uğurlu köyü sınırları içinde bulunan Uğurlu Höyük'tür. Höyükte halen devam eden arkeolojik kazılarda moloz taş temelli yapıların yanında üst düzey teknolojiye sahip çanak çömlekler, kil ve mermer heykelcikler, deniz kabuklarından yapılmış takı ve süs eşya-

Gülpınar Kalkolitik yerleşim alanı temel kalıntıları

Gülpınar Kalkolitik yerleşiminde ortaya çıkarılan çanak çömlek örnekleri

Gülpınar Kalkolitik yerleşiminde ortaya çıkarılan ağlayan kadın figürinleri

ları ve Melos Adası kökenli obsidyen aletler kullanıldığı görülmüştür. Araştırmalarda Zeytinli Höyük yerleşiminin MÖ 6000 yılı civarında iskan edildiği anlaşılmaktadır. Hem Coşkuntepe, hem Uğurlu Höyük yerleşimleri Anadolu topraklarında yeşeren yerleşik kültürün Avrupa'ya aktarılmasında köprü görevi görmesi nedeniyle arkeoloji dünyası açısından önemli bir yere sahiptir. Hem Coşkuntepe hem de Uğurlu Çanakkale yöresinde ilk yerleşik düzenin görüldüğü köy toplumları olarak tarihe geçmiştir.

Neolitik dönemden sonra gelen Kalkolitik (Bakır Çağ) Çağ, MÖ 5500-3000 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bölgemizde Kalkolitik dönemi temsil eden kazısı yapılmış üç merkez bulunmaktadır. Bunlar, Troya yakınlarında yer alan Kumtepe ve Beşik-Sivritepe ile Gülpınar köyünde Smintheion Kutsal Alan sınırları içerisinde bulunan prehistorik

Troya kalıntıları genel görünümü

Troya II sur duvarları, Troya VI sur duvarları

yerleşimidir. Bunlardan prehistorik Smintheion'da sürdürülen arkeolojik kazı çalışmaları Kalkolitik Dönem konusunda ilgi çekici belgeler ortaya koymuştur. Mimari açıdan genellikle taş duvarlardan yapılmış olan kare planlı ve avlulu konutlar, bazen birbirine bitişik bazen de birbirinden ayrı olarak inşa edildiği görülen bu konutların bulunduğu yerleşimin çevre duvarı ile koruma altına alındığı anlaşılmıştır. Yerleşimde yaşayan toplum tarım üretiminin yanında, hayvan besiciliği, avcılık, balıkçılık ve midye-istiridye toplayıcılığı gibi farklı ekonomik faaliyetlerde buldukları saptanmıştır. Keçi, koyun ve inek gibi evcil hayvanları besleyip onların ürünlerinden faydalandıkları anlaşılmıştır. Avcılık olarak da alageyik, yaban keçisi, yaban koyunu, yaban domuzu, çeşitli kuş türleri avladıkları kazılarda ortaya çıkan kemiklerden anlaşılmaktadır. Burada balıkçılık ve midye/istiridye toplayıcılığı gibi ekonomik faaliyetlerin de aktif olarak yapıldığı konusunda önemli arkeolojik verilere ulaşılmıştır. Seramik geleneğinin üretim teknolojisi açısından oldukça ileri düzeyde olduğu görülmektedir. Genel olarak el yapımı çok iyi perdahlı grimsi-siyah veya grimsi-kahverengi seramik geleneğinin belirgin olduğu prehistorik yerleşimde özellikle perdah bezemeli, kazıma bezemeli ve boya bezemeli örnekler dikkat çekmektedir. Heykelciklere ağırlıkta duvarlar verilmesi Kalkolitik Çağ açısından oldukça ilginçtir. Heykelciklerin üzerindeki kıyafetler ve takılar Kalkolitik Çağ insanının sosyal hayatına ışık tutmaktadır. Bu kil heykelcikler çanak çömleklerin kulpu olarak kullanılmıştır.

Troya yakınlarındaki Kumtepe ve Beşik Sivri Tepe yerleşimleri, Troya öncesi kültürlerle ışık tutmaktadır. Bu merkezler de köy yerleşimleri olarak konutların moloz taşlardan yapıldıkları, Tarım, hayvancılık ve avcılıkla geçimlerini sürdürmüşlerdir. Her üç yerleşimde kıyı yerleşimi olup deniz ticaretine ve balıkçılığa önem vermişlerdir. Bölgemizde araştırması yapılan Kalkolitik Dönem yerleşimleri olan Gülpınar, Kumtepe ve Beşik Sivri Tepe yerleşimleri, kıyı yerleşimi özelliğinde olup Anadolu ile Avrupa arasında kültür etkileşiminde köprü görevi gören önemli merkezlerdir.

Kilisetepe Hüyüğü genel görünümü

Yeni Bademli Hüyük mimari kalıntıları

Bronz Çağda (MÖ 3000-1200) bölgede çok sayıda yerleşim yerinin varlığı tespit edilmiştir. Deniz ticaretinin artması ile önemli hale gelen Çanakkale Boğazı'nın her iki yakasında, kıyıları boyunca liman olmaya elverişli koylarda ve akarsuların denize ulaştığı alanlarda liman kentleri, iç kesimlerde tarıma elverişli alanlarda tarım, hayvancılık ve üretim yapan yerleşmelerin kurulduğunu görmekteyiz. Ayrıca antik yolların üzerinde ve maden ocakları yakınlarda da yerleşim alanları kurulmuştur. Bronz Çağı yerleşimlerinden olan Troya, bir liman kenti olarak arkeoloji dünyasında öne çıkan en önemli merkezdir. MÖ 3000 yılından başlayarak Bronz Çağın sonuna kadar (MÖ 1200), kesintisiz olarak iskan edilmiştir. Bu dönem içinde her zaman zenginliği ve yüksek kültür düzeyi ile dikkat çekmiştir. Troya, Bronz çağ içinde altı kültür değişimi geçirmiştir. 1870'li yıllarda başlayan kazıları, arkeoloji dünyasında Bronz çağın aydınlatılmasına ışık tutmuştur.

Troya I, yaklaşık olarak MÖ 3000-2600 arasında iskan edilmiştir. 2.5 m kalınlığında sağlam surlara sahip bir yerleşim olması kentin kuruluşundan itibaren ne kadar güçlü olduğuna işaret etmektedir. Troya II dönemi ise (MÖ 2600-2300) kentin kültürel anlamda zirveye ulaştığı bir dönem olarak kabul edilir. I-III dönemleri genel anlamda arkeolojide "Denizsel Troya Kültürü" olarak adlandırılır. Bu da Troya'nın Çanakkale Boğazı girişini kontrol ederek deniz ticaretinde önemli bir rol üstlendiği ve buradan güç kazandığı anlamına gelmektedir.

Troya III, IV, V MÖ 2300-1700 yılları arasında iskan edilir. Meydana gelen iklim değişimleri sonucu, Karamenderes ve Dümrek çaylarının getirdiği alüvyonlarla Troya'ya hayat veren limanı dolmuş, limanın kuzeye doğru uzaklaşması nedeni ile de kent de bir gerileme başlamıştır. Bu üç kültür katmanı arasında teknolojik açıdan fazla bir değişiklik gözlenmemiştir. Sadece deniz ticaret yolu ile çeşitli ürünlerinin geldiği görülmektedir. Bu gün örenyeri içinde bu kültür tabakalarına ait mimari kalıntı bulunmamaktadır.

Troya VI MÖ 1700-1250, Geç Bronz Çağın sonlarına tarihlenmektedir. Kent, en parlak dönemini bu dönemde yaşar. Kent büyütülmüş ve savunma duvarları geliştirilmiştir. Ticarete görülen artış nedeniyle şehir zenginleşmiştir. Priamos'un katı olarak da adlandırılan bu kat, Troya Savaşları'nın yapıldığı düşünülen kattır. Mimarideki gelişmeler ve seramik malzemelerinin çeşitli oluşu, ticaretin göstergesi olarak yorumlanmaktadır ozan Homeros'un "İliada" ve "Odiseia" adlı eserlerine konu olan Troya Savaşları'nın bu dönemde geçtiği sanılmaktadır. Bu kata Homerik Troya veya Priamos'un Troia'sı da denmektedir.

Troya VII ve VIII katmanları Demir Çağı, Klasik Çağ, Hellenistik Çağ ve Roma dönemlerinde iskan edilmiş katlardır. Bu dönemlerde, Troya Savaşları'nın sonucu olarak kutsal bir kent haline gelen Troia, MÖ 5. yy'dan itibaren zamanının

Assos yakınlarında belirlenen ve Demir Çağı'nda bölgede yaşayan insanlara tanıklık eden kalıntılar

güçlü krallarının ve yöneticilerinin ziyaret ettiği bir hac merkezine dönüşür. Çevredeki Troya Savaşları kahramanlarına adanan anıt mezarlar ziyaret edilen mekanları oluşturur. Özellikle Roma döneminde, Troyalılar'ın soyundan geldiklerine inanan Roma imparatorları ve valilerinin bölgeyi ziyaret ettiklerini ve Troya'ya yardımda bulduklarını görmekteyiz. Troya çevresinde bulunan Akhileion, Sigeion, Aiteion ve Gentinius en çok ziyaret edilen kentlerdir.

Bölgemizde kazısı devam eden ikinci Bronz Çağ yerleşimi Eceabat ilçe merkezinde bulunan Kilisetepe/Maydos höyüğüdür. Höyük çağdaşı Troya gibi Erken Bronz çağdan başlayarak MS 4. yy'a kadar kesintisiz iskan edilmiştir. Troya gibi deniz yolu üzerinde, daha çok Karadeniz'den gelip Ege'ye açılan ticaret gemilerinin kullandığı Troya'nın alternatifi bir liman kentidir. Troya kazılarında yeterince aydınlatılmayan tarihi süreçlerin aydınlatılmasına yardımcı olan bir yerleşimdir. Özellikle Geç Bronz Çağdan başlayarak Demir Çağında devam eden kavimler göçüne ışık tutan bir merkezdir.

Gökçeada Yeni Bademli Höyük yerleşiminde, Troya I ve II dönemi özellikleri gösteren bir Bronz Çağ yerleşimidir. Yerleşimde yapılan arkeolojik kazılar, Troya kültürü ile aynı özellik gösterdiğini ortaya koyar. Yerleşim, Anadolu kültürünün Avrupa'ya aktarılmasında köprü görevi gören önemli bir merkezdir. Gökçeada'nın kıyılarında bulunan limana elverişli koylarda Yeni Bademli Höyük'ten başka Bronz Çağda kurulmuş yerleşim izleri de tespit edilmiştir. Ayrıca Bronz Çağda, kıyılarda kurulan liman kentleri dışında iç Troas Bölgesinde Bayramiç ilçesi, Yeşilköy sınırları içindeki Yeşilköy/Karayemiş höyük yerleşmesinde bulunmaktadır. Kaz Dağı eteğinde kurulan yerleşim, Çanakkale boğazı kıyısında ki liman kentlerinden başlayarak Kara Menderes vadisi boyunca iç bölgelere giden antik yollar üzerinde, tarım, hayvancılık, dokumacılık ve madencilik ekonomisine dayalı olarak kurulmuş bir yerleşimdir. Burada ele geçen seramiklerden oldukça zengin bir Bronz Çağ yerleşmesi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Çan Höyücektepe, Bayramiç Çiftlik Höyük de Bronz Çağda iskan edilmiş yerleşimlerdir.

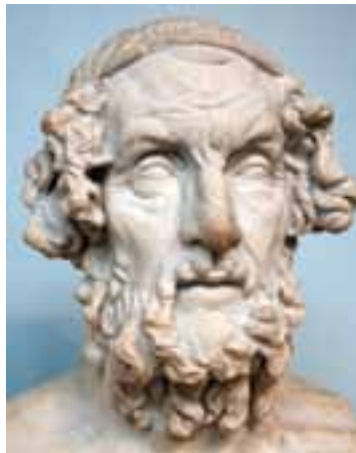
Bronz Çağın kapanıp Demir Çağın başlaması (MÖ 1200) ile Anadolu da başlayan karanlık dönemi Troas bölgesinde de görmekteyiz. Bu döneme araştırmacılar Troya Savaşlarından sonraki "Karanlık Dönem" olarak tanımlamaktadır. Bu dönemde bölge, Balkanlar üzerinden Çanakkale Boğazı yolu ile Anadolu'ya gelen göç dalgalarının ilk durağı olur. Bu döneme "Kavimler Göçü" dönemi de denmektedir ve bu süreçte Balkanlardan Çanakkale Boğazı yolu ile Anadolu'ya çok sayıda Balkan kökenli kavimler göç etmiştir. Göç dalgaları bölge halkının güvenliğini zayıf düşürdüğünden bölgede

Assos antik kentinin genel görünümü

Assos Athena tapınağı

MÖ 8. yüzyıl sonunda yaşamış ozan Homeros'u betimleyen büst

yaşayan Anadolu halkları kıyılardan iç bölgelerde ki güvenli yüksek yerlere çekilirler. Savunması kolay olan yüksek dağların doruklarında çok sayıda kale yerleşimleri kurduklarını görmekteyiz. Bu kale yerleşimleri moloz taşlardan yapılmış sağlam sur duvarlarına sahip, oldukça küçük yerleşimlerdir. Bu yerleşimlerde yapılan araştırmalarda teknolojik üretim kalıntılarının oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Troya Ovası, Ezine ve Bayramiç arasındaki dağlık bölgelerde, Assos'un gerisindeki dağlık bölgelerde ve Çanakkale Boğazı gerisindeki dağlık bölgelerde bu döneme ait onlarca yerleşim alanı tespit edilmiştir. Bölgede yaşayan halkları ve yaşadıkları bölgeleri antik kaynakların anlatımlarından yola çıkarak yaptığımız araştırmalarda ortaya koyulmuştur.

Kaz Dağı'nın güney eteklerinde Tuzla Çayı vadisi boyunca, Assos, Lamponya, Gargarada ve Kaz Dağı'nın batı eteklerinde Thymbria ve Perkote civarında Lelegler'in ve Pelasg'ların yaşadıklarını biliriz. Assos ile Lamponia arasında, Tuzla çayı vadisinde Sığır Yatağı mevkiinde çok geniş bir alana yayılmış mezarlık alanında görülen dolmen türü gömüler Demir Çağı içinde MÖ 10. ve 8. yy'larda görülen gömü türleridir. Ayrıca Kozlu Lamponia (Asartepe), Paleogargara (Koca Kaya), Paleoperkote (Umurbey-Erdağ) yerleşimleri Leleg kültürü özelliği gösteren yerleşimlerdir.

Tuzla ovası civarında, Khyrisa ve Tragesia'da Kilyalılar bulunmakta, bu bölgede bulunan Hamaksitos ve Khryse yerleşimlerini kurmuşlardır. İç Troas'da Bayramiç ilçesi sınırları içinde, Skepsis ve çevresinden başlayarak Skamandros Vadisi boyunca Çanakkale Boğazı'na kadar Dardanalı'ların yaşamakta, bu bölgedeki Skepsis ve Keprene başta olmak üzere bir çok yerleşimi kurmuşlardır. Yine İç Troas'da Skamandros vadisi boyunca Gergith'ler bulunmakta, Gergites ve daha batıda bulunan küçük yerleşim alanları kurmuşlardır. Tenedos adasında ve karşı Troas kıyısında ise Kukkiniler yaşamaktadırlar. Ayrıca MÖ 8. yüzyıl ortalarından itibaren kuzey Troas Bölgesinde, Abydos'dan Daskyleion'a kadarki geniş bir bölgenin Lidyalılar'ın hakimiyeti altında olduğu belirtilmektedir. Bu bölgede bulunan Lambsakos, Lidyalılar gibi ilk sikke basan kentler arasındadır. Antik kaynaklar, Troas Bölgesinde yaşayan bu halkların Anadolu'nun yerli halkları olduklarında vurgular.

MÖ 8. yüzyıldan itibaren bölgede yoğun bir kolonizasyon hareketinin başladığına tanık olmaktadır. İonya bölgesindeki ve Adalardaki gelişmiş şehir devletleri, ticari ve ekonomik açıdan önemli bir bölge olan Troas bölgesinde üsler

Çan, Altıkulaç yerleşiminde bulunmuş Satrap Lahti (MÖ 5. yy sonu)

Biga, Gümüçay'da bulunmuş Poliksena Lahti (MÖ 6. yy sonu)

kurmaya başlarlar. Ekonomik açıdan gelişmiş bu kentler ticari kaynaklarının azalması ve özellikle yetişmiş insan kaynaklarının artmasıyla birlikte baş gösteren işsizlik, ticaret yollarının üzerinde bulunan, zengin maden yataklarına ve tarım açısından verimli topraklara sahip Troas bölgesine göçlere neden olmuştur.

Midilli adasından gelen Aioller güney Troas bölgesine gelerek bu bölgede bulunan Assos, Neandreaia, Lamponia, Gargara, Tenedos ve karşısında bulunan kıyı kentlerine yerleşirler. Bölgemize gelen kolonistlerin yerleştiği önemli kentlerin başında Aioller'in yerleştiği Assos ve Neandreaia gelmektedir. Assos'a gelen kolonistler getirdikleri yüksek teknolojilerle, Akropole yaptıkları Athena tapınağı, kent surlarının yenilenmesi ve kentte getirdikleri şehircilik yenilikleri ile katkı sağlarlar. Neandreaia antik kentinde Assos kentine benzer yenilikler katarlar. Özellikle seramik, madencilik, felsefe, güzel sanatlar ve şehircilik konularında yeni teknolojiler getirerek bölgenin zenginleşmesini sağlarlar

Bölgede önemli bir kült merkezi olan "Smintheion Kutsal Alanı" bölgedeki kolonizasyon faaliyetlerinin etkisi ile yeni bir boyut kazanır. MÖ 8. yüzyılda kayıt altına alınan ve Ege ve Anadolu'da sosyal hayatın önemli bir parçası haline gelen "İliada" destanında geçen olaylar kutsal alanın ünlenmesini sağlar. Smintheion antik dünyada ilgi çeken önemli bir kült merkezi haline gelir.

İonya'dan gelen Miletliler daha çok Marmara Denizi kıyısında bulunan Karadeniz ticaret yolu üzerindeki Abydos, Arisbe, Lampsakos, Parion ve Gelibolu yarımadasındaki Kardia'ya yerleşirler. Miletliler'in iç Troas bölgesinde bulunan Skepsis'i de kolonize etmesi, Skepsis'in ticari açıdan ne derece önemli olduğunu ortaya koyar. Abidos, Miletliler'in bölgede ilk koloni kurdukları kenttir. Antik kaynaklar, Miletliler'in Abidos'a koloni kurmak için MÖ 680 yılında Lidya kralı Gyges'den izin aldıklarını bildirir. Ayrıca Klozemenaililer, Erytraililer, Kymeliler ve Phokailılar da bölgede koloniler kurmuşlardır.

Skepsis antik kentinin bulunduğu Kurşunlu Tepe

*Roma Dönemi Skepsis sikkesi üzerinde
"Üç Güzeller" yarışması*

MÖ 546 yılında Pers kralı Kyros'un Anadolu'nun büyük bir bölümünü ve Troas bölgesinin kuzeyini, Abydos'dan Kyzikos'a kadar olan bölgeyi hakimiyeti altına bulduran Lidya Krallığı'na son vermesi sonucunda Troas Bölgesi de Pers egemenliğine girer. Persler zamanında bölge sınırsız yetkilere sahip olan satraplar tarafından yönetilmeye başlar. Abydos'un Daphnis, Lampsakos'un Hippoklos, Parion'un ise Heraphantos adlı satraplar tarafından yönetildiklerini görmekteyiz. Persler Çanakkale Boğazı üzerinden gelen ticaret yollarının kontrollerini sağlamak için bu yollar üzerine kaleler inşa ederler. Ayrıca bölgeyi tam olarak kontrol edebilmek için, iç Troas bölgesindeki Çan ve Yenice civarındaki dağlık bölgelere kale yerleşimleri kurmuşlardır. Çan Altıkulaç, Yenice Çalkale yerleşimleri bu amaçla kurulmuş yerleşimlerdir.

Çan Altıkulaç köyünde kurulmuş olan Pers yerleşimi Çanakkale Boğazı yolu ile Abydos'dan ve Lampsakos'dan gelerek Daskileion'a giden antik yolların güvenliğini sağlayan, ayrıca Granikos, Daskileion, İç Troas ve Adremition bölgesinin kontrolünü sağlayan satraplık merkezi olmalıdır. Biga, Gümüüşçay'da bulunan Poliksena lahti ve Çan, Altıkulaç'da bulunan lahitler bölgede Pers egemenliği kanıtlayan önemli belgelerdendir.

Bölgede Pers egemenliği MÖ 5. yy'da güçlenerek devam eder. MÖ 480 yılında Atina seferine çıkan Kserkses, Kaz Dağı üzerinden Skepsis'in kontrolünde bulunan antik yolları kullanarak Troia ziyaret ederek burada Athena tapınağında ve Akhileus'un mezarı başında kurbanlar kestikten sonra Abydos'a gelir. Ordusunu Avrupa'ya Boğazın üzerine Abydos'tan Sestos'a kurduğu yapay asma köprü ile sevk eder. Troas bölgesinde MÖ 7. yy'da başlayan zenginlik, Pers'lerin hakimiyeti ile üst düzeye çıkar. Bilimde ve felsefede önemli bilim adamları yetişir. Lampsakos'da Kolotes, Genç Metrodoros ve Polyaeus ve Epikuros, Tenedos'da gökbilimci Kleostratos, Skepsis'de Neleus, Demetrios ve Metrodoros, Assos'da Aristoteles bunlardan bazılarıdır.

Apollon Smintheus Tapınağı

Apollon Smintheus Tapınağı Firizindeki Akhilleus'un Potroklos'un cesedi başında yas tutması

Bölge, MÖ 5. yy'da Daskileion'da oturan Sadrap Pharnabazos kontrolündedir. Pharnabazos Troas bölgesini, iç Troas bölgesindeki antik yollarının ve Kazdağları'ndaki zengin maden yataklarının kontrolünü elinde tutan stratejik açıdan önemli bir kent olan Skepsis'in beyleri ile yönetmiştir. Skepsis, bu özelliği ile MÖ 7. yüzyılda başlayarak, MÖ 4. yy ortalarına kadar bölgenin başkenti durumundaydı. Daskyleion'daki merkeze bağlı olarak MÖ 5. yy başlarında Skepsis beyi Zenis, bölgeyi yönetmeye başlar, Zenis ölünce bölge, karısı Mania tarafından yönetilir. Mania kendisine teslim olmayan kıyı şehirleri Hamaksitos, Larisa ve Kolonae'yi teslim alarak Persler adına vergiye bağlar. Mania, güçlü yönetimi ile Persler'in önemli bir satrabi olarak saygı görür. Mania'dan sonra MÖ 403-400 yıllarında bölge çok kısa bir süre damadı Meldias tarafından yönetilir. MÖ 5. yüzyıl sonlarında bölgede özellikle Güney Troas'da Pers hakimiyetinin zayıflamaya başlaması ile MÖ 399 yılında bölgeye gelen Spartalı general Derkylidas, Hamaksitos'u, Larisa'yı, Neandrea'yı, Kolonai'yi, Kaprene'yi ve Gergis'i aldıktan sonra Skepsis'i de alarak kentlere bağımsızlıklarını verir.

Bölge, MÖ 5. yüzyılın sonlarında Persler'le Yunan şehir devletleri arasındaki mücadelelerle karışık bir durumdadır. Atinalı'lar Ege Adaları ve Batı Anadolu'daki kentleri Persler'in egemenliğinden kurtarmak amacı ile "Attika-Delos Deniz Birliği"ni kurmuşlardır. Bu birliğe, Parion, Lampsakos, Abiydos, Arispe, Sestos ve Hamaksitos gibi Troas'ın liman kentlerinin de üye olduğunu görmekteyiz. Parion ise, MÖ 387/6 tarihlerinde imzalanan Kral Barışı sonrasında MÖ 334 yılına kadar tekrar Pers hâkimiyetine girmiştir.

Makedonya kralı Büyük İskender'in, "Doğu Seferi"nde, MÖ 334 yılında Çanakkale Boğazı üzerinden Sestos'dan Abydos geçerek Granikos Ovasında Pers'leri yenmesi ile Anadolu toprakları Makedonya'nın hakimiyetine girer. İskender'in emri ile kurulan Antigonia kentini imar ettirerek Pers tehlikesine karşı bölgede bulunan birçok kenti Antigonia'ya (Aleksadrea Troas) taşınır. Bölge kentlerinden Troya'da ve Assos da MÖ 334 den sonra görülen imar faaliyetlerinden Büyük İskender'in bu kentlere de yardımda bulunarak imar ettirdiğini anlamaktayız. Troas, MÖ 309 yılında İskender'in emri ile kurulan merkezi İlion Athena Tapınağı olan "İlion Fedarasyonu" ile yönetildiğini görmekteyiz. Dokuz üyesi

Aleksandria Troas Hedos Atticus gymnasiumu

Aleksadria Troas'ın limanı

Roma dönemi Tuzla köprüsü

Alemşah köyünde Antik granit ocağı

olan federasyon da İlion'un yanında Dardanos, Skepsis, Assos, Aleksandreia Troas, Abydos, Lampsakos, Gargara ve Parion'dan oluşan bir federasyondur.

MÖ 3. yy'da İskender'in komutanları arasında süren taht kavgalarından bölgede etkilenir. Bölge MÖ 281 yılından sonra Seleukoslar'ın himayesi altına girse de, Seleukoslar'ın bölgedeki hâkimiyetinin güçsüz olması sebebiyle, ortaya çıkan boşluğu Bergama Krallığı doldurmuştur. Bergama Krallığı yönetimi sırasında özellikle Assos'da önemli imar faaliyetlerinde bulunulmuştur. Ayrıca MÖ 7. yüzyıldan itibaren ünlü, Ege Adaları'nın ve Batı Anadolu bölgesinin önemli bir kült merkezi haline gelen Smintheion'a, MÖ 2. yüzyıl ortalarında Apollon Smintheus'a adanan mermer bir tapınak yaptırılır. Döneminin en ünlü heykeltıraşlarına ve mimarlarına yaptırılan bu tapınak, antik dünyanın en önemli tapınaklarından biridir.

Bölge, Bergama kralı III. Attalos'un vasiyeti üzerine MÖ 133'den sonra Roma İmparatorluğu'nun topraklarına katılır. MÖ 1. yy başlarından itibaren Roma komutanları ile Pontus Kralı IV. Mitradates arasında geçen mücadeleler sonrası MÖ 84 yılında Romalı Consül Sulla ile Pontus Kralı IV. Mitradates arasında yapılan "Dardanos Barışı" bölgemizde bulunan Dardanos kentinde yapılmıştır.

Roma Döneminde bölgenin ve Anadolu'nun en büyük ve önemli kentlerinden biri, Aleksandreia Troas'dır. MÖ 310 yılında kurulan kent, Roma'luların atalarının vatanı olarak inanılan kutsal bir kent durumundadır. Roma İmparatorları ve valileri tarafından saygı duyulan kent sık sık imar ettirilir. Kent, iklimi ve sıcak su kaynakları ile Romalı emekli memurların ve askerlerin sayfiye yeri olur. 20.000 kişilik tiyatrosu, stadyumu, hipodromu ve gymnasium yapıları ile planlı bir kenttir. Roma İmparatoru Augustus döneminde Roma'nın doğuda bulunan topraklarının başkenti olma kararı alınır.

Tarsuslu Aziz Paulos Hıristiyanlığı yaymak için MS 50 ve 56 yıllarında iki defa kenti ziyaret ederek buradan Yunanistan'a geçtiğinden, Hıristiyanlar için İncil'de geçen kutsal kentler arasında kabul edilir. İmparator Hadrian döneminde de şehirde büyük imar faaliyetleri yapılmıştır. Özellikle MÖ 3. yy'dan itibaren kutsal alanı durumundaki Smintheion'a giden yol, tuzla ovasındaki köprü ve kutsal alandaki hamamlar Hadrian tarafından yaptırılmıştır. Bu dönemde Smintheion'da 'Sminthia Şenlikleri' ve Aleksandreia Troas'da ise olimpiyatlar yapılmaktadır.

Roma İmparatorluğu döneminde bölgenin diğer önemli bir kentide Parion'dur. Başta Priapos olmak üzere çevresinde bulunan kentler Parion'a taşınır, Augustus ve Hadrian döneminde olmak üzere, kente iki defa "Koloni" statüsü verilerek ödüllendirilir.

Roma İmparatorluğu döneminde bölge barış içinde yaşar. Kaz Dağı eteklerinde işletilen madenler, üretilen orman ürünleri ve kumaş, Assos civarında üretilen buğday, deri ve lahit mezarlar, Lampsakos üretilen şarap, altın madenleri, Aleksandria Troas çevresinde üretilen granit sütunlar, Marmara kıyılarında avlanan midye, karides ve istakoz, Roma'ya ve hakimiyetleri altında ki önemli kentlere ihraç edilmekteydi. Troas Roma için hem kutsal bir bölge hem de ticari merkez olması nedeniyle Roma imparatorları tarafından korunmuş ve kollanmıştır.

MÖ 48 yılında Romalı General Caesar, MS 123 yılında İmparator Hadrian, MS 214 yılında İmparator Caracalla, MS 270 yılında İmparator Aurelius ve İmparator Costantinus Magnus MS 306 yılında bölgeye gelerek Troya'yı ve Troya çevresinde bulunan Troya Savaşı kahramanlarına ait mezarları ziyaret ederek, kurbanlar keser ve Troya'ya yardımlarda bulunurlar.

MS 330 yılında Roma İmparatorluğu, Doğu Roma ve Batı Roma olarak ikiye ayrılır. İmparator Costantinus Magnus tarafından Doğu Roma'nın başkenti Byzantion olarak ilan edilmesiyle Troas bölgesi Byzantiona bağlanır. Bölgenin yetişmiş insan gücü yeni kurulan başkente göç etmesi ile bölge gerilemeye başlar. Byzantion'un güvenliği için Abydos'da

Boncuk Kıran Mezarlığı

Karainebeyli Mezarlığı

Yenice Issız Cuma camii

Çan Kumarlar camii

Tuzla Murat Hüdavendigar cami

Kemallı Asilhan Bey'in mezarı

gümrük kapısı kurularak Abydos'da ve Sestos'daki kaleler onartılır. Bu tarihten sonra Byzantion'a saldırı yapan kavimler bölgeyi işgal etmesiyle bölge zayıf düşer. MS 443'te Hun İmparatoru Attila, Byzantion'a saldırmak için bölgeye bir süre egemenliği altına alır. 559'da Uygur Türkleri ve 617'de Avar Türkleri bölgeyi bir süre işgal eder. Bu tarihten sonra Byzantion'a Arap akınları başlar. 681 yılında Emevi lideri Muaviye, 717 yılında Halife Süleyman Byzantion kuşatmasında başarısız olunca Troas'a geri dönerek bölgeyi istila ederek kıyılardaki yerleşimleri yağmalarlar. Ayrıca Venedikliler'in, Pisalılar'ın, Katalanlar'ın da istilalarına uğrayan bölge, Haçlı seferleri sırasında da haçlılar tarafından da yağmalanmıştır. Bölgenin, 330 yılından sonra sürekli saldırılara maruz kalarak istila edilmesi nedeniyle güvensiz olmasından dolayı savunma yapılarının onarılması dışında hiç bir imar faaliyetinde bulunulmadığı görülür.

Bölgedeki Türk egemenliği 1075 yılında Selçuklu hükümdarı Süleyman Şah ile başlar, Süleyman Şah'ın Marmara kıyılarını fethetmesi ile birlikte Bayramiç ve civarının Selçuklular'ın hakimiyeti altına girdiğini görmekteyiz. Ege Bölgesinden donanması ile bölgeye gelen Selçuklu Beyi Çaka Bey'in Selçuklu Hükümdarı I. Kılıç Aslan ile güçlerini birleştirmesi, bölgede kalıcı Türk egemenliğini sağlamıştır. 1100 yılının başından itibaren bölgeye yerleşen Türkmen Beyleri kendi aralarında bölgeyi yönetirken, sürekli kendi aralarında ve Bizanslılar'la mücadele ettiklerini görmekteyiz. 14. yüzyıl başlarına kadar Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlı olan Danişment Beyliği idaresindeki beyler tarafından yönetilen bölge 1303 yılında kurulan Karesi Beyliği'ne bağlanır.

Karesi Beyliği zamanında Bayramiç ve Yenice civarında yeni yerleşimler kurulur. Yenice İssız Cuma ve Çan Kumarlar camileri bu dönemde yapılmıştır. Bölge Ece Halil Paşa ve Sarı Saltuk Paşa tarafından Türkleştirilerek Gelibolu fetih edilir. Ece Bey tarafından Gelibolu yarımadasının verimli ovası Ece Ovası'nda ve çevresinde yeni yerleşimler kurulur. Gelibolu yarımadasında Anafartalar köyü Boncukkıran mezarlığında ve Karainebeyli mezarlığında, yüksekliği 5 m'yi bulan mezar taşlar (balbal türü) Türkler'in Trakya'daki varlığının ilk izleridir. Bu tür mezarlar Gelibolu yarımadasında bulunan köylerin hemen hepsinde ve terkedilmiş birçok köy mezarlığında görülmektedir.

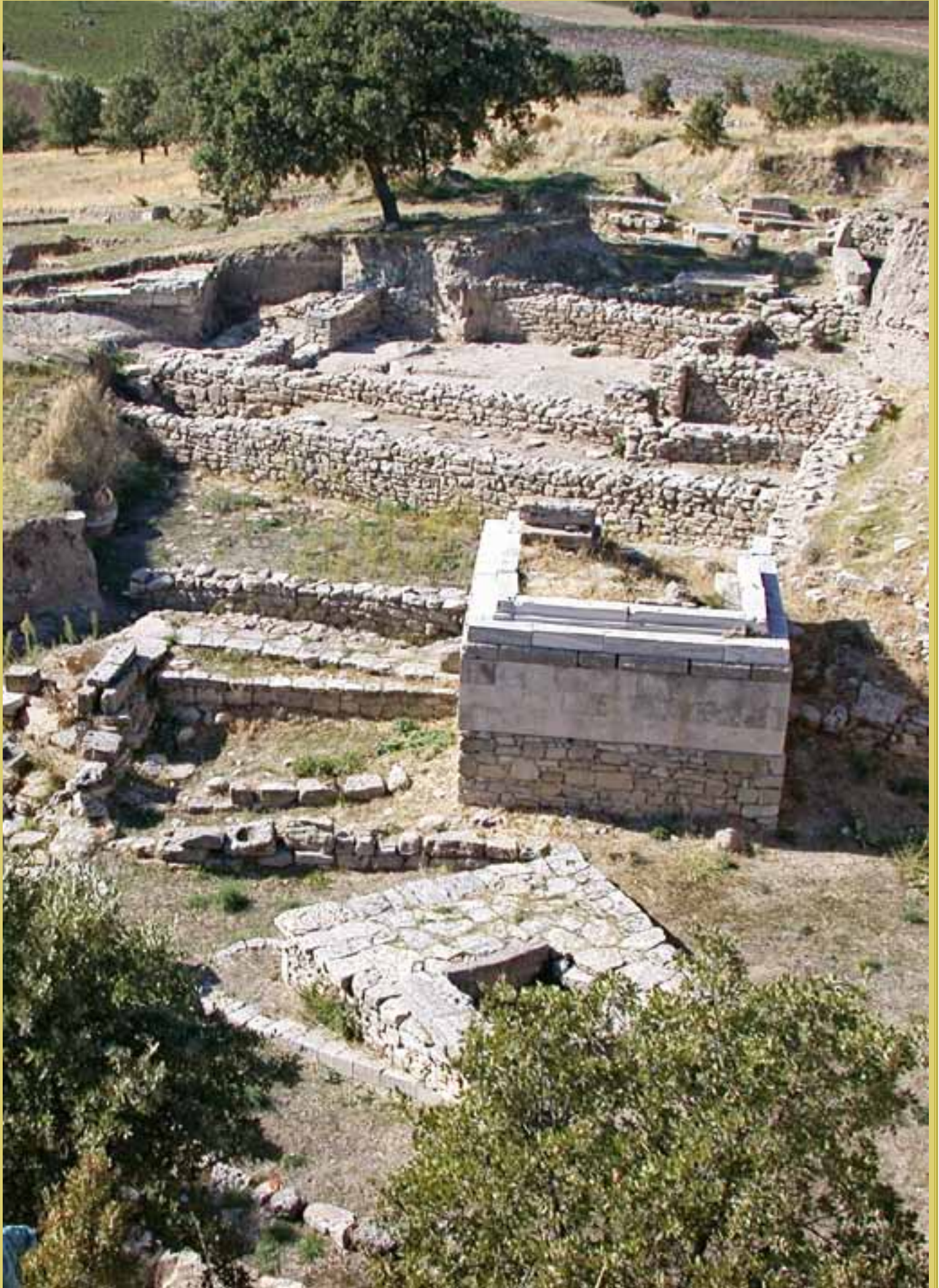
1356 yılında Karasioğlu Beyliği Osmanlı Beyliği ile birleşerek akıncı beyi Süleyman Paşa tarafından yönetilmeye başlanır. Süleyman Paşa, Çardak üzerinden Gelibolu'ya çıkartma yaparak Trakya'nın fethine başlar, Bolayır'ı kendisine merkez yapar. Anadolu yakasında Ahi Hızır Emir Bey ise, Bayramiç'i kurarak buraya Tepecik Camiini yaptırır. Ezine bölgesini ise Kemal Bey oğlu Asilhan Bey yönetmişlerdir. Ezine bölgesinde özellikle Asilhan Bey zamanında Kemallı Köyünde Cami, Hamançeşme ve Karamenderes üzerindeki köprü yaptırılır. Ayrıca Behramkale ve Tuzla'da Murat Hüdavendigâr camileri de yaptırılır.

Fatih Sultan Mehmet döneminde bölgeye özel bir önem verilir. Adalar fethedilerek, yeni fetih edilen İstanbul'un, güvenliği için Kilitbahir ve Kale-i Sultaniye (Çimenlik) kaleleri yaptırılır, Bozcaada kalesi onartılır. Gelibolu'da imar faaliyetlerinde bulunulur. Kale-i Sultaniye (Çimenlik Kalesi) yaptırılırken, kalenin çevresinde kale memurlarının oturduğu ilk yerleşim kurularak buraya cami ve haman gibi sosyal yapılar yaptırılır. Kilitbahir Kalesi yapıldıktan sonra kale çevresine cami, hamam ve çeşmeler yaptırılarak Kilitbahir köyü kurulur.

Kanuni Sultan Süleyman döneminde donanma Gelibolu'ya alındığından buraya özel önem verilerek bir çok yeni resmi yapı yaptırılarak imar ettirilir. İstanbul'un güvenliği için gelişen savaş teknolojilerine uygun olarak mevcut kalelere yeni eklemeler yaptırılır. Bozcaada donanma için önemli olduğundan kale tekrar onartılarak buğday siloları, fırınlar ve hamamlar yaptırılır.

18. yüzyılda Anadolu yakasının yönetim merkezi Bayramiç'tir. Burayı yöneten Hadimoğlu sülalesi birçok resmi yapı yaptırır. Boğazın güvenliğinin artırılması için Seddülbahir ve Kumkale kaleleri yaptırır. 19. yüzyıl ortalarından itibaren 20. yüzyıl başlarına kadar dünyada başgösteren savaş tehlikesi, hem ülkenin hem İstanbul'un güvenliğini gündeme getirmiş, Boğazın her iki kayasında yeni kaleler ve tabyalar yapılmıştır. Yönetim merkezi olan Çanakale merkezinde ise konak, çeşme, hastane ve kışla gibi daha çok resmi yapıların yapıldığını görmekteyiz.

ÇANAKKALE MERKEZ

ABYDOS ANTİK KENTİ

İLÇE: Merkez

KÖY:

MEVKİİ: Nara Burnu

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Deniz Kuvvetleri Komutanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Askeri Alan

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 30.09.1991 tarih, 2021 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-c2

Abidos Antik kentinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Nara Burnu'nda yer alır. Çanakkale Boğazı'nın (Hellespontos) en dar yerinde, Asya ile Avrupa arasındaki geçişin en kolay olduğu noktada kurulmuştur. Antik yerleşim Nara Burnu'nun güneyinden yarımadanın batı tarafına doğru yayılır. Kentin akropolünün Maltepe üzerinde olduğu düşünülür. Askeri bölge içinde kalması nedeni ile detaylı bir araştırma yapmak mümkün olmamıştır. Nara Burnu'nun bulunduğu alanda Boğaz Komutanlığı'nın idari binaları ve Donanma Komutanlığı'nın limanına ait binaları bulunmaktadır. Tespit edilen yerleşim alanı, Maltepe Höyük'ten kuzey yöne doğru ilerleyerek Karacaören ovasının güneyinden denize doğru uzanan yamaçlardan, deniz kenarındaki Dalyan koyuna kadar uzanmaktadır. Maltepe Höyük ve kuzeyinde bulunan yamaçlarda MÖ 5. yy'dan başlayarak MÖ 3. yy özellikleri gösteren seramik parçaları görülmüştür. Dalyan koyunun güneyinde bulunan tepede Prehistorik yerleşim, kuzeyinde ise nekropol alanı bulunmaktadır. Dalyan koyunda ise, denize doğru uzanan muhtemelen liman olabilecek duvar kalıntıları bulunmaktadır.

Çanakkale Boğazı'nın en dar yerlerinden birinde ve karanın denize doğru burun yaptığı, deniz yolları için oldukça stratejik bir noktada bulunmaktadır. İnsanoğlunun yerleşik hayata geçmesi ve üretime başlaması ile ticaretin önem kazanması Çanakkale Boğazı'nın önemini arttırmıştır. Bu su yolunu denetlemek amacıyla boğazın üzerinde bulunan stratejik noktalarda yerleşimler kurulmaya başlanmıştır. Yerleşim alanında yapılan yüzey araştırmalarında daha çok MÖ 7. yy'dan başlayarak MS 20. yy'a kadar kesintisiz bir iskanın var olduğu görülmektedir.

Abidos, ilk defa Homeros'un İlyada adlı eserinde anlatılır. Homeros kentin hızlı atlarıyla ünlü olduğunu ve Troialılar'ın yanında Akha'lılara karşı savaşanlar arasında bulunduğunu söyler. Homeros'un anlatımlarından yola çıkarak, yerleşimin MÖ 2. bin yıldan önce var olduğu ortaya çıkmaktadır. Yaptığımız araştırmalarda yerleşimin Tunç Çağı yerleşimi Nara burnunun hemen kuzeyinde bulunan, Dalyan koyunun güney batı yamacında, teras şeklindeki alan üzerinde ve Maltepe höyük üzerinde görülmüştür. Bu alanlarda Erken Tunç Çağı özelliği gösteren seramik parçaları ve moloz taşlardan yapılmış duvar kalıntıları görülebilmektedir.

Batı Anadolu'da MÖ 750 yıllarında başlayan kolonizasyon hareketlerinde Troas bölgesinde hareketlenme başlamıştır. Aioller MÖ 8. yy'da, İonlar 7. yy'da Troas bölgesinde koloni kurmaya başlarlar. Strabon, Abydos'un Hellespontos içinde kurulan ilk kentlerden biri olduğundan, MÖ 7. yy'da Lydia egemenliğindeydi ve buraya MÖ 680 yılında yerleşmek isteyen Miletoslular'ın Lydia Kralı Gyges'ten izin alarak yerleştiklerinden bahseder. MÖ 513 yılında Pers kralı Darius'un Marmara bölgesini ele geçirmesi ile Abidos ve çevresi Pers'lerin egemenliğine girer. Pers generali Otanes kenti, Daskyleion satraplığına bağlar. Persler Abidos'a, antik yolların üzerindeki stratejik konumu nedeni ile önem verir. Pers hükümdarı Darius kente ikinci defa gelir. MÖ 480 yılında Atina seferine çıkan Pers hükümdarı Kserkes

Kazdağları ve Troia üzerinde Abydos'a gelir ve gemileri yan yana bağlayarak yaptırdığı asma köprü ile orduyu Trakya'ya geçirir. Kserkes Atina seferinden sonra tekrar Abydos üzerinden Anadolu'ya döner.

Abydos'un, MÖ 5. yy ortalarında bağımsızlığını kazanmış olup, Persler'e karşı kurulmuş olan Attik Delos Deniz Birliği'ne MÖ 454-424 tarihleri arasında üye olduğu ve 4-6 talent vergi ödediği bilinmektedir. Atina ile Sparta'lılar arasında yapılan Peleponnes savaşından sonra, Sparta kralı Lysandros'un egemenliği altına girer. Şehir Spartalılar'ın Anadoludaki en büyük üssü durumundadır. MÖ 411 yılında tekrar Atinalılar'ın hakimiyetine girer. Abydos MÖ 386'da yapılan Kral Barışı'ndan sonra MÖ 334 yılına kadar Persler tarafından yönetilir. MÖ 334 yılında doğu seferine çıkan Büyük İskender Trakya'dan Abidos'a geçer. Bu tarihten sonra İskender'in ardılı Makedonya'lı komutanlar tarafından yönetilir. 241 yılında Bergama Krallığı'nın hakimiyetine giren kent, tün Ege kıyıları gibi MÖ 133 yılında III. Attalos'un ölümünden sonra vasiyeti üzerine Roma imparatorluğu hakimiyetine girer. Roma döneminde fazla etkin olmayan Abydos, Bizans döneminde piskoposluk merkezi olarak tekrar aktif rol oynamaya başlar. Bu dönemde Bizans'ın Hellepontostaki gümrüğü olarak önemli bir konuma gelir. (Boğazdan geçen gemilerden alınan ücretleri gösterir bir yazıt İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır).

MS 717 yılında İstanbul'a akınlarda bulunan Araplar, öneminden dolayı Abydos'u hakimiyetlerine alırlar. Burada bir cami ve çeşme yaptırırlar. Arap istilaları 900 yıllarına kadar sürer. 1081 yılında Selçuklu denizcisi Çaka Bey Abydos'u hakimiyetine alarak Bizanslılar'a karşı burayı üs haline getirir. Daha sonra Karesi Beyliği'nin yönetimine ve daha sonra da Osmanlı yönetimine geçer. Bu dönemde burada küçük bir köy bulunmaktaydı.

Kentte ilk araştırma yapan Fellows 1838'de yaptığı incelemelerde burada hiçbir mimari kalıntının bulunmadığını yazar. F. Calvert 1885-1890 yıllarında burayı gezer ve deniz kenarında bulunan temel kalıntıları, çatı kiremitleri ve seramik parçalarından başka bir kalıntıdan söz etmez.

Ozan Mousolos tarafından anlatılan Abydos'lu Leandros ile Sestos'lu Hero'nun aşk hikayesi kentin en önemli mitolojilerindendir. Mitoloji özellikle Orta Çağ'da sanatçılara ilham kaynağı olmuştur.

Kentin akropolu olan Maltepe mevki

Antik kentin Dalyan Koyu'nda bulunan limanı

Prehistorik yerleşimin bulunduğu alan

YAYIN DİZİNİ

- NURETTİN ARSLAN. "Lapseki Çan Yüzey Araştırmaları", Araştırma Sonuçları Toplantısı 2006 ve 2007 Ankara.
HERODOT. Herodot Tarihi. (Çev. M. Ökmen). İş Bankası Yay. 2002.
KSENOFON. Yunan Tarihi, (Çev. S. Sinanoğlu), TTK Yay. 1999.
STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası. (Çev. A. Pekman). Arkeoloji Sanat Yay. 1993.
Arif Müfit MANSEL. Ege ve Yunan Tarihi
MOUSOLOS. Hero ve Leandros.
J.M. COOK. The Troad. Oxford. 1973.
W. LEAF. Troy; A Study in Homeric Geography. 1912.
W. LEAF. Strabo on the Troad. 1923.

ÇANAKKALE 18 MART İLKOKULU

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Cevat Paşa

CADDE: İnönü Caddesi

ŞİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık Örneği

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
İlköğretim Okulu

KORUMA KARARI: Gayrimenkül E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1976 tarih 9291 kararı

ÇANAKKALE H15-c1

18 Mart İlkokulunun genel görünümü

Çanakkale merkez İnönü caddesi üzerinde Hastane Bayırı mevkiinde bulunmaktadır. Kiremit kırma çatılı, dikdörtgen planlı, iki katlı ve bodrumlu bir yapıdır. Yapıya caddeye bakan cephesi üzerinden iki taraflı merdivenle girilir. Ortada bir koridor ve yanlarda odalar bulunmaktadır. Giriş kapısının her iki yanında küçük dikdörtgen birer pencere ve dikdörtgen büyük dört pencere ile aydınlatılır. Doğu yan cephesi üzerinde odalarda iki pencere, odalar arasında bulunan bölümde üç küçük dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Pencerelerin kenar silmeleri kesme taşlardan yapılmış olup profillidir. Kapının iki yanında bulunan pencereler, kapı üzerinde bulunan üçgen alınlık ve kapı pencere kenarlarında bulunan yivli silmeler cepheyi hareketlendirmektedir. Aynı zamanda bu özellikler yapının yapıldığı zamanın da mimari özelliklerini yansıtmaktadır.

Yapı 20. yy başlarında "Hasan Rahmi Paşa" tarafından yaptırılmıştır. 1937'den sonra hastane olarak kullanılmıştır. 1952'ten bu yana okul olarak kullanılması nedeniyle iç mekanda bir çok değişiklikler yapılmıştır.

ÇANAKKALE ANADOLU HAMİDİYE TABYALARI

İLÇE: Merkez	MAHALLE: Barbaros	CADDE: Aziziye
ŞİT TÜRÜ: Askeri Yapı	MÜLKİYET DURUMU: Çanakkale Müze Müdürlüğüne Tahsisli	ŞİMDİKİ DURUMU: Metruk Durumda
KORUMA KARARI: Gayrimenkül E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1976 tarih 9291 kararı		

Çanakkale İmar Planı

Anadolu Hamidiye Tabyaları'nın genel görünümü

Çanakkale il merkezinde, Barbaros mahallesi Azize caddesi üzerindedir. Kilitbahir kalesi, Namazgah ve Mecidiye tabyaları ile karşı karşıya bulunmaktadır. Tabyalar 2006 yılına kadar askeri amaçla kullanılmıştır.

Tabyalar, Sultan II. Abdülhamit'in emri ile 1892 yılında Mareşal Asaf Paşa tarafından inşaa edilmiştir. İlk yapıldığı zamanda 10 bonet ve bonetlerin iki yanına 9 Alman Krupp markalı iki adet 35 cm, yedi adet 24 cm çapında top yerleştirilmiştir. Bu gün bu topların tamamı sökülüş sadece demir ayakları mevcuttur.

Tabyalar, Çanakkale Deniz savaşları sırasında daha çok Almanların yoğun olarak bulunduğu bir birlik olup şiddetli top ateşine maruz kalmıştır. Bu çarpışmalar sırasında hayatını kaybeden Alman ve Türk askerler tabyanın hemen yakınındaki mahalle içinde bulunan mezarlıkta gömülüdür.

Tabya Kültür Bakanlığına tahsisli olup çok yönlü müze olarak planlama çalışmaları devam edilmektedir.

Tabyaların içinden görünüm

Bonetlerin giriş kapısı

ÇANAKKALE ASKERİ HASTANE

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Cevat Paşa

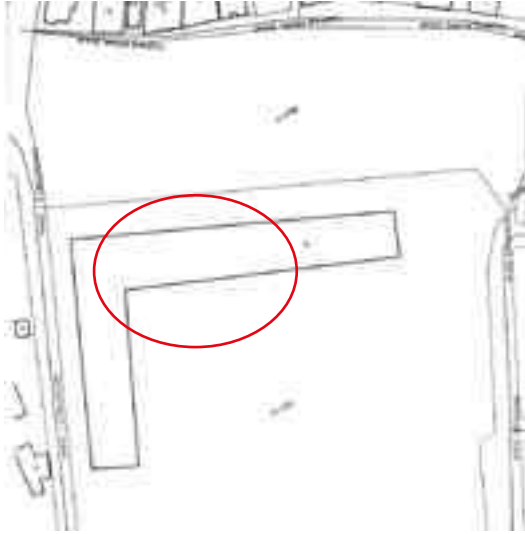
SOKAK: Havan Tabya Sokak
(Hastane Bayırı)

SİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Genel Kurmay

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

ÇANAKKALE İmar Planı

Hastenenin bu günkü durumu

Çanakkale merkez, Cevat Paşa mahallesi, Hastane Bayırı mevkiinde, Havantabya 1. Sokak'ta bulunmaktadır. Tapununun 54 pafta, 285 ada, 10-11 parsel numarasında kayıtlıdır. Oldukça metruk durumdadır. 125 x 80 m ölçülerinde moloz taş, kesme taş ve tuğla malzeme ile yapılmış avlulu bir yapıdır. Bazı bölümleri iki, bazı bölümleri üç katlı olarak yapılmıştır. Ana giriş kapısının iki yanında merdivenler bulunmakta, dört sütunludur. Girişte iki ön oda bulunmaktadır. Bir avlunun etrafında "U" şeklinde bir koridorun etrafına sıralanmış odalardan oluşur. Avlunun tam karşısında tamamen tuğladan yapılmış iki kubbeli bir hamam bulunmaktadır. Girişin kuzey ve güney kenarları dışa taşkındır. Yapı 100 yataklı askeri hastane olarak inşa edilmiş ve kullanılmıştır. Yapının bulunduğu mevki ismini bu yapıdan "Hastane Bayırı" olarak almaktadır.

Asker Hastanesi kuruluşu hakkında ilk bilgiler, 1871 yılında Abdülaziz döneminde yapıldığı hakkındadır. 1915 Gelibolu savaşları sırasında ağır yaralıların tedavi edildiği bir hastanedir. 1918 yılında Mondros Ateşkes Anlaşması'nın sonucu olarak hastane kapatılmış, 1923 Lozan Anlaşması ile tekrar açılmıştır. Burada bulunan askeri birliğin Geliboluya taşınması ile tamamen terkedilmiştir. Şimdi metruk durumdadır.

Hastenenin bu günkü durumu.

Hastenenin bu günkü durumu.

YAYIN DİZİNİ

ÇANAKKALE AYNALI ÇARŞI

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Kemal Paşa

CADDE: Çarşı

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Çanakkale Belediyesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
İş Hanı

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Aynalı Çarşı'nın genel görünümü

Çanakkale merkez, Kemal Paşa mahallesi, Çarşı Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Bugün sadece Çarşı Caddesi üzerinde bulunan giriş kapısı orijinal durumdadır. Kesme taşlardan yapılan kapı, yuvarlak kemerli, üçgen alınlıklıdır. Kapının üzerinde yapım kitabesi bulunur.

Çarşının giriş kapısı üzerinde bulunan, hem Osmanlıca hemde İbranice olan yapım kitabesine göre, "II. Aldülhamid'in izni ile 1890 yılında, Çanakkale'nin önde gelen Yahudi tüccarlarından birine mensup olan İlya Halyo tarafından yaptırılmıştır". Ayrıca 17. yy Osmanlı seyyahlarından olan Evliya Çelebi'nin "Seyahatname" adlı eserinde çarşının varlığından söz etmesi, çarşının daha önceden var olduğu, İlya Halyo'nun çarşiyi sadece onarttığını söyleyebiliriz.

Çarşı 1915'deki Gelibolu Savaşı sırasında şehrin bombalanması sonucu isabet alarak yanarak tahrip olmuştur. 1918-1921 yılları arasında İngiltere'nin Çanakkale'yi işgali sırasında ahır olarak kullanılmıştır. Uzun süre yıkık olarak kaldıktan sonra, çevresine yapılan yapılarla tahrip olmuş, sadece giriş kapısı günümüze kadar gelebilmiştir. 2004 yılında Prof. Dr. Ümit Serdaroğlu tarafından yapılan proje ile çarşı yeniden yapılmıştır.

Çarşının adının burada satılan at koşum takımlarından geldiği söylenmektedir. Gelibolu Savaşları sırasında bestelenen "Çanakkale İçinde Aynalı Çarşı" türküsü ile Çanakkale'nin Anadolu'da tanınmasını sağlamasından dolayı şehrinin en önemli yapısı durumundadır.

Çarşının yapım kitabesi

YAYIN DİZİNİ

EVLİYA ÇELEBİ: Seyahatname. Haz. Zuhuri Danışman. C. VIII. İstanbul 1971.

ÇANAKKALE CUMHURİYET İLKOKULU

İLÇE: Merkez

MAHALLE: İsmet Paşa Mahallesi

SOKAK: Hasan Mevsut

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
İlk Öğretim Okulu

KORUMA KARARI: Gayrimenkül .E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1976 tarih ve 9291 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-c1

Cumhuriyet İlkokulu'nun genel görünümü

Çanakkale merkez, Hasan Mevsut Sokak'ta bulunmaktadır. Tapunun 36 pafta, 42 ada, 93 parsel numarada kayıtlıdır. Alaturka kiremitli beşik çatılı, taş duvarlıdır. Ters "T" planlı 8 dershanelik bölüme sahiptir. Yüksek bir podyum üzerine oturan tek katlı yapının dört sütunlu üçgen alınlıklı bir girişi bulunmaktadır. Ön cephe plasterlerle bölünmüş, bu plasterlerin içine dikdörtgen pencereler yerleştirilerek hareketlendirilmiştir. Ön cephe antik havalı tapınak mimarisi özelliğindedir. Halen İlköğretim okulu olarak hizmet vermektedir.

"Kala-i Sultaniye Rum Erkek Mektebi" olarak 1904 yılında yapılmıştır. Cumhuriyetin kurulmasıyla 1923'te "Cumhuriyet İlk Mektebi" adını almıştır

ÇANAKKALE ÇİMENLİK - KALEİ SULTANIYE

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Fevzi Paşa

MEVKİİ:

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Savunma Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Askeri Müze

KORUMA KARARI: Gayrimenkül E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1976 tarih ve 9291 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Kale'nin genel görünümü

Çanakkale Merkez Fevzi Paşa mahallesindedir. Kala-i Sultaniye veya güümüzdeki adıyla Çimenlik Kalesi'dir. Kaleyi, Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u Fethettikten sonra 1462 yılında İstanbul'un güvenliğinin artırılması amacıyla Çanakkale Boğazı'nın en dar yerine, Anadolu yakasında Sarıçay ile deniz arasında kalan düzlük üzerinde planlanmıştır. 1551 yılında Kanuni Sultan Süleyman tarafından Kilitbahir kalesi ile birlikte geniş çaplı bir onarım yaptırılarak sur duvarları güçlendirilmiştir.

Kare planlı olup, dış kale, iç kale, cephanelik, camiler ve orta kule gibi bölümlerden oluşur. Kalenin kuzey cephesi 139 m, güney cephesi 125 m, batı cephesi 101 m, doğu cephesi ise 98 m'dir. Doğu cephesi duvarı 4,50 metre kalınlığı ile duvarlar içinde en ince olanıdır. Güney cephesi duvar kalınlığı yaklaşık 5,20 m, batı cephesi 5,00 m olup, her cephenin duvar kalınlığı farklıdır. Sur duvarlarının yüksekliği 11 m'dir. Surların üzerinde köşelerde ve aralarda dışa taşkın olarak 9 adet burç bulunmaktadır.

İç kalenin ortasında bulunan orta kule 29 x 44 m. boyutlarında ve 22 m. yüksekliğinde görkemli bir yapıdır. Dört katlıdır. İlk kat avludan dört metre yükseklikte olup merdivenle çıkılmaktadır. Kale çevredeki antik kentlerden ve Sarıçay vadisinde bulunan taş ocaklarından getirilen taşlarla inşa edilmiştir.

Kalenin deniz tarafındaki sur duvarı Sultan Abdülaziz döneminde yıktırılmış yerine o günün silah teknolojisine uygun olarak top platformları ve cephanelikler yaptırılmıştır. Bu yaptırılan tabyalar Aziziye tabyaları olarak adlandırılır.

Ana kulenin doğu bölümündeki yuvarlak planlı yapı cephaneliktir. 5 m çapında olan yapının duvar kalınlığı 2,5 m'dir.

Ana kulenin güney batısında ki cami Sultan Abdülaziz tarafından 1876 yılında yaptırılmıştır. Caminin alt katı mahsen olarak düzenlenmiştir. Kalenin kuzey bölümünde bulunan cami Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Kuzey burcuna bitişik olarak yapılan cami iki katlıdır. Alt katı kale personeli tarafından günlük işler için kullanılmıştır. Caminin üst örtüsü daha sonraki dönemlerde yenilenmiştir. Caminin bodur minaresi kuzey burcunun üzerine inşa edilmiştir.

Piri Reis, Kitab-ı Bahriye adlı kitabını burada tamamladığından ve kaleden bahseder.

Çanakkale'ye ilk yerleşim kale'nin yapılması ile kale de görevli memurların ve hizmetlilerin ailelerinin kale'nin hemen dışındaki bölgeye yerleşmesiyle başlar.

Çanakkale Savaşları sırasında merkez savunma grubunun sevk ve idare merkezi olmuş, kalede savunma amaçlı 4 adet top bulunmaktadır. Savaşlar sırasında özellikle İngiliz savaş gemisi Queen Elizabeth'in yoğun saldırılarına maruz kalmış ve büyük zarar görmüştür.

Kale bugün, Boğaz Komutanlığına ait olup, askeri müze olarak kullanılmaktadır.

Tarihi kaynaklarda kalenin "1462 yılında Fatih Sultan Mehmet'in emri ile Gelibolu valisi ve donanma komutanı Yakup Paşa kontrolünde inşa ettirildiği" yazmaktadır. Bazı kaynaklarda kalenin yapımına Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'un fethinden önce 1452 yılında başlandığından bahsedilir.

Kale: 1551, 1839, 1861, 1876 yıllarında onarımlar geçirmiştir.

Fatih Camii

Abdülaziz Camii

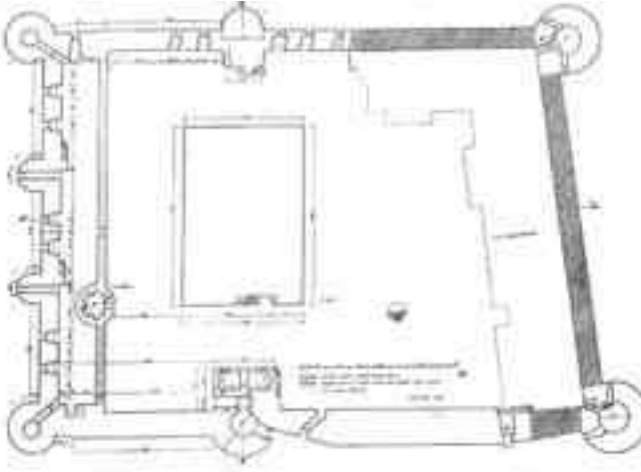
Cephanelik bölümü

III. Selim tarafından yaptırılan
top mevzileri

Kalenin giriş kapısı
üzerindeki yapım
kitabesi

PLAN. Kalenin Planı
(E. H. Ayverdi)

YAYIN DİZİNİ

PİRİ REİS: Kitab-ı Bahriye (Denizcilik Kitabı), Haz.: Y. Senemoğlu, C.I-II., İstanbul.1973.

EVLİYA ÇELEBİ: Seyahatname. Haz. Zuhuri Danışman. C. VIII. İstanbul 1971.

EKREM HAKKI ATVERDİ: Fatih Devri Mimarisi. İstanbul 1953.

İSMAİL UTKULAR: Çanakkale Boğazında Fatih Kaleleri. Pulhan Matbaası. İstanbul 1954 .

RAMAZAN EREN: Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

YUSUF ACIOĞLU: Çanakkale Boğaz'ındaki Kaleler. Y. Lisans Tezi (yayınlanmamış). Onsekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale 2006.

S. MURAD HATİP. Bahriye Şehri Kale-i Sultaniye (Çanakkale), Ankara 2009.

ÇANAKKALE DENİZ MÜZESİ MÜDÜRLÜĞÜ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Fevzi Paşa

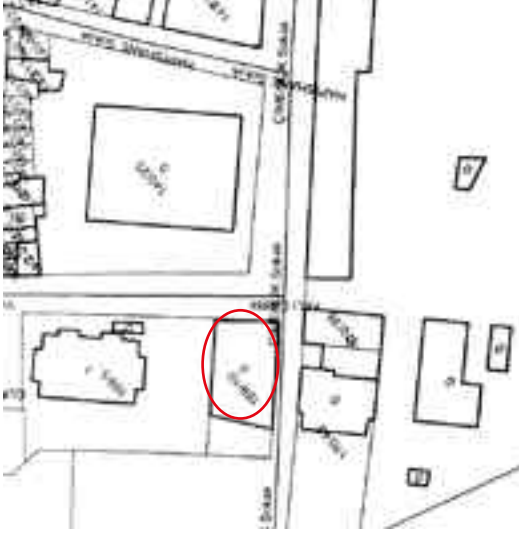
CADDE: Yalı Caddesi

ŞİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık Örneği

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Savunma Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Deniz Müzesi Müdürlüğü

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Yapının genel görünümü

Çanakkale merkez Fevzi Paşa Mahallesi, Yalı Caddesi'nde bulunmaktadır. Kiremitli kırma çatılı, kesme taşlardan yapılmış iki katlı bir yapıdır. Yapının pencereleri dikdörtgen formulu olup, kenatları plasterlerle hareketlendirilmiştir. Alt kat pencere ve kapıları yuvarlak kemerlidir. İkinci kata çift taraflı merdivenle çıkılır, merdiven altında yola cepheli çeşme bulunmaktadır. Yapı döneminin mimari özelliklerini yansıtmaktadır.

Yapı 1810 yılında belediye binası olarak yapılmıştır. 1956 yılında Askeriye'ye devir edilip, Merkez Komutanlığı olarak kullanılmaya başlanmış, halen Deniz Müzesi idari binası olarak kullanılmaktadır. Atatürk 1 Eylül 1928 yılında Çanakkale'yi ziyaretinde yapının balkonundan halka konuşma yapmıştır.

YAYIN DİZİNİ

S. MURAD HATİP. Bahriye Şehri Kala-i Sultaniye (Çanakkale), Ankara 2009.

RAMAZAN EREN: Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

ÇANAKKALE EFRAT OKULU

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Fevzi Paşa

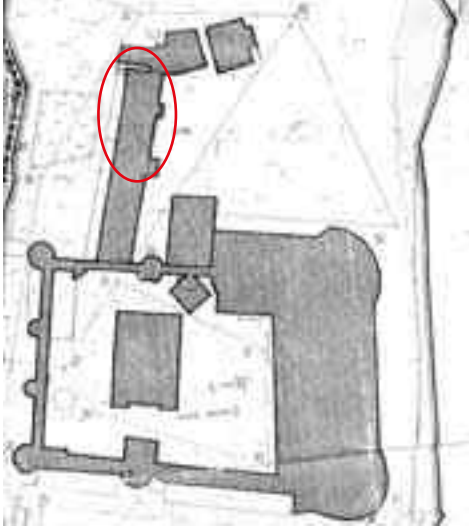
MEVKİİ: Çimenlik Kalesi

ŞİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık Örneği

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Savunma Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Yapının ön cephesi

Çanakkale merkez Fevzi Paşa Mahallesi, Çimenlik Kalesi'nin güney tarafında bulunur. Tuğla ve moloz taş malzeme ile yapılan yapının ortasında bulunan ana bölümü iki katlı, yan bölümler ise tek katlıdır. Dikdörtgen pencerelerin kenarları ve kat araları silmeli şekilde vurgulanmıştır. Yapı tamamen metruk durumdadır. Arka cephede ikinci kat pencerelerinin ortasında Sultan Abdülmecit'e ait tuğra yer alır.

Yapı 1850 yılında Sultan Abdülmecit tarafından Çimenlik Kalesi içine yapılan tabyaların kışlası olarak yapılmış, Lozan Anlaşması'ndan sonra boğazların güvenliğini sağlanması amacı ile 1923-1936 yılları arasında Jandarma Efrat Okuluna dönüştürülmüştür

Yapının arka cephesi

YAYIN DİZİNİ

S. MURAD HATİP. Bahriye Şehri Kale-i Sultaniye (Çanakkale), Ankara 2009.

ÇANAKKALE ASKERİ ER HAMAMI

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Cevat Paşa

SOKAK: Kaya

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Çanakkale Belediyesi (Tahsisli)

ŞİMDİKİ DURUMU:
Çanakkale Seramik Müzesi

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar planı

Hamamın ön cephesinden görünüm

Çanakkale merkez Cevat Paşa Mahallesi, Kaya Sokak'ta bulunmaktadır. Genel plan özelliği ile iki katlı olarak planlanan yapı, soğukluk, ılıkılık ve sıcaklık bölümlerinden oluşmaktadır. Sıcaklık bölümünün köşelerinde birer külhan bulunmaktadır. Yapının ikinci katına sıcaklık bölümünden bir merdivenle çıkılır. Sıcaklık bölümünün üzeri sekizgen kasnak üzerine oturan kubbe ile örtülmüştür. Yapının Kaya Sokak üzerindeki giriş cephesi tuğladan yapılmıştır. Giriş kapısı ve iki yanında bulunan ikişer küçük pencere sivri kemerlidir. Yapı genel özellikleri yapıldığı dönemin mimari özelliklerini yansıtmaktadır.

Yapı 1904 yılında "Hasan Rahmi Paşa" tarafından yaptırıldığından, Hasan Rahmi Paşa Hamamı olarak bilinmektedir. 2013 yılı itibarıyla Çanakkale Seramikleri Müzesi olarak işlev değişikliğine gidilmiştir.

YAYIN DİZİNİ

S. MURAD HATİP, Bahriye Şehri Kale-i Sultaniye. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. 2006 Ankara.

ÇANAKKALE FATİH CAMİİ (CAMİİ KEBİR) ve HAZİRESİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Fevzi Paşa

CADDE: Çarşı

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Plan

Fatih Camii'nin genel görünümü

Çanakkale Merkez, Fevzi Paşa Mahallesinde bulunmaktadır. Camii Kebir (Büyük Cami) olarak da adlandırılır. Dikdörtgen plana sahip olan cami, alaturka kiremitli kırma çatılıdır. Caminin köşeleri kesme taştan, beden duvarları moloz taşlardan yapılmıştır. Caminin yan cepheleri üzerinde beş, güney cephesi üzerinde dört üçgen alınlıklı uzun dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Dikdörtgen pencereler üzerinde yuvarlak kemerli küçük pencereler yer alır. Bu pencereler alçı şebekelidir. Pencerelerin kenar silmeleri profillidir. Güney cephesi üzerinde dışa taşkın dikdörtgen mihrap nişi çıkıntısı bulunmaktadır. Kuzey batı köşede bulunan minare tek şerefelidir. Caminin taç kapısı yuvarlak kemerlidir. Cami işten dört sütun üzerine oturan ahşap tavan ve ortasında küçük bir kubbe yer alır. Mihrap, tuğladan sekiz kirpi mukarnasıdır. Caminin son cemaat yerinin güncel malzemeye kapatılması nedeni ile özgün hali bozulmuş durumdadır.

Cami, Fatih Sultan Mehmet tarafından 1462 yılında Çanakkale'nin ilk kurulduğu yıllarda Çimenlik Kalesi ile birlikte yaptırılmış, yapının dış cephesi üzerindeki kitabesine göre "1862 yılında Sultan Abdülaziz tarafından ve daha sonra da 1904 yılında Sultan II. Abdülhamid tarafından esaslı bir onarım yapıldığı anlaşılmaktadır" son onarım ise 1976 yılında yapılmıştır.

Caminin batı bölümünde yüksek kesme taş duvarlarla çevrili bir hazire bulunmaktadır. Hazire duvarları üzerinde demir parmaklıklı altı pencere yer alır. Hazire içinde Osmanlı Sadrazamlarından Sadrazam Hafız İsmail Paşa ile Sadrazam Ali Paşa'nın mezarları da bulunmaktadır. Ayrıca hazirede kitabeli üç mezar daha bulunmaktadır. Hazirenin dış duvarı üzerindeki onbir satırlık kitabeye göre H.1222 yılında yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Caminin pencerelerinin görünümü

Caminin tavan görünümü

Caminin batı bölümündeki harire

Hazirenin kitabesi

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

ÇANAKKALE HAMİDİYE ŞEHİTLİĞİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Barbaros

CADDE: Aziziye

ŞİT TÜRÜ:
Şehitlik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Şehitlik

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1976 tarih 9291 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Hamidiye Şehitliği'nin genel görünümü

Çanakkale merkez, Barbaros Mahallesi, Aziziye Caddesi üzerinde yer alır. Mahalleler içine sıkışmış olan şehitliğin etrafı duvarla çevrili ve içinde bir anıt bulunmaktadır. içinde sekiz mezar bulunur. bu mezarlardan 5 tanesi Hamidiye tabtasında 18 mart 1913 şehit düşen şehitlerimize aittir. 2 tanesi Osmanlı dönemine aittir. 1 tanesi de 1922 yılında şehit olan Jandarma erine aittir.

18 Mart 1915 de Hamidiye tabyasının bombalanması ile şehit düşen Türk askerleri ve Alman askerleri gömülmüş, daha sonraki yıllarda Almanlar buradaki askerlerine ait mezarları İstanbul'a Alman elçiliğinin bahçesine taşımışlardır. Mezarlıktaki şehitler, Onbaşı Mehmet Oğlu Ahmet (Gürcü), İsmail Oğlu Ahmet (Antalya), Hüseyin Oğlu Salim (Yozgat), Ahmet Oğlu İsmail (Bayramiç), Mustafa Oğlu İbrahim (Ayvacic) ve 1922 de şehit olan Jandarma er Münir İntepe'ye ait mezarlar bulunmaktadır.

Şehitlik içindeki anıt

Şehitlikte bulunan mezarlardan biri

YAYIN DİZİNİ

S. MURAD HATİP. Bahriye Şehri Kale-i Sultaniye (Çanakkale, Ankara 2009.

ÇANAKKALE İSTİKLAL İLKOKULU

İLÇE: Merkez

MAHALLE: İsmet Paşa

CADDE: Asaf Paşa

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
İlk Öğretim Okulu

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-c1

İstiklal İlkokulunun genel görünümü

Çanakkale Merkez, Asaf Paşa sokakta bulunmaktadır. Tapunun 34 payta, 74 ada, 28 parsel numarada kayıtlıdır. Alaturka kiremitli beşik çatılı, taş duvarlıdır. Ters “T” planlı 8 dershaneli bir yapıdır. Yüksek bir podyum üzerine oturan tek katlı yapının dört sütunlu üçgen alınlıklı bir girişi bulunmaktadır. Ön cephe plasterlerle bölünmüş, bu plasterlerin içine dikdörtgen pencereler yerleştirilerek hareketlendirilmiştir. Ön cephe antik havalı Dorik tapınak mimarisi özelliğindedir. Halen ilköğretim okulu olarak hizmet vermektedir.

“Kala-i Sultaniye Rum Erkek Mektebi” olarak 1904 yılında yapılmıştır. Cumhuriyetin kurulmasıyla 1923’de “Cumhuriyet İlk Mektebi” adını almıştır

ÇANAKKALE KAYSERİLİ AHMET PAŞA-TATARLAR KÜLLİYESİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Barbaros

CADDE: Aziziye

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Caminin genel görünümü

Çanakkale merkez, Barbaros Mahallesi, Aziziye Caddesi üzerinde (Tahta Köprü) mevkiinde bulunmaktadır. Tapununun 10 pafta, 96 ada, 61-62 parsel numaralarda kayıtlıdır. Cami ile birlikte türbe ve çeşmeden oluşan bir külliye.

CAMİ: Kare planda olup, Alaturka kiremitli kırma çatılı, taş duvarlı küçük bir yapıdır. Kuzey batı köşede kesme taştan yapılmış silindirik gövdeli minaresi yer alır. Minarenin kaidesi olarak caminin beden duvarları kullanılmıştır. Caminin son cemaat mahalli betonarme olarak sonradan eklenmiştir. Camiye halk arasında Tatarlar Camii de denmektedir. Caminin üzerinde herhangi bir yapım kitabesi bulunmamaktadır. Fakat cami önünde bulunan şadırvanın kitabesi H 1290, M 1873 olması caminin bu tarihten önce yapılmış olduğunu göstermektedir.

Tarihi kaynaklara göre Kayserili Ahmet Paşa, 1857-1860 yılları ile 1863-1873 yılları arasında iki dönem olarak Çanakkale de valilik yapmış ve bu camiyi kendi adına yaptırmıştır. Şadırvan ise eşi Fatma Hanım tarafından yaptırılmıştır.

TÜRBE: Kare planlı ve piramidal çatılıdır. Köşelerde plasterlerle desteklenen yapı kırmızı tuğladan yapılmıştır. Dört cephesinde sivri kemerli simetrik pencerenin biri kapı olarak düzenlenmiştir. Pencereleklerin korkulukları barok özellikler göstermektedir. Türbe Kayserili Ahmet Paşa'nın kızı Nedime Hanıma aittir.

ÇEŞME: Caminin batı bölümünde Aziziye caddesi üzerindedir. Kesme taştan yapılan çeşmenin cephesinde iki yanda iki plastere oturan kaş kemerli niş bulunmaktadır. Nişin üzerinde II. Abdülhamit'in tuğrası ve H 1304, M 1897 yılında II. Abdülhamit tarafından yaptırıldığını gösterir kitabe yer almaktadır.

Ayrıca caminin bahçesi içinde bir de hazire yer almaktadır. Bu hazirede Ahmet Paşa'nın eşi Fatma Hanım ve Çanakkale'nin bazı önemli şahsiyetlerinin mezarları bulunmaktadır.

Nedime Hanım
türnesinin
görünümü

Caminin çeşmesi

Çeşmenin yapım kitabesi

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

ÇANAKKALE KİLİSESİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Fevzi Paşa

MEVKİİ: Zafer Meydanı

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Onsekiz Mart Üniversitesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Çanakkale Kilisesinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Fevzi Paşa mahallesi, Zafer Meydanı'nda bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı olan kilise, kiremit çatılıdır. Ön cepkesi kesme, beden duvarları moloz taş malzemeden yapılmıştır. Sivri kemerli giriş kapısının her iki yanı ve çatı saçakları silmelerle vurgulanmış, giriş kapısının sivri kemeri etrafı taç şeklinde silmeli, üstünde yuvarlak pencere ve üçgen çatı alınlığında dikdörtgen çan penceresi ile cephe vurgulanmıştır. Giriş kapısının her iki tarafında ikişer sivri kemerli pencere bulunmaktadır.

Çanakkale'de bulunan Ermeni halkı için Abdülaziz'in emri ile 1873 yılında yaptırılmıştır. Çanakkale'deki Ermeni nüfusun göç etmesi nedeni ile atıl durumda bulunan yapı, 1934 yılında Çanakkale Arkeoloji Müzesi olarak açılmış, 1984 yılına kadar müze olarak hizmet vermiştir. 1984'de Kültür Bakanlığı tarafından restore edilerek Namık Kemal Tiyatro salonu olarak açılır ve 1997 yılına kadar hizmet verir. 1997 yılında tekrar Kültür Bakanlığı tarafından restore edilen yapı, 2000 yılında Çanakkale Etnoğrafya Müzesi olarak düzenlenmiş, müze olarak kullanılmadan 2005 yılında Onsekiz Mart Üniversitesi'ne devir edilir.

Yapının 1997 yılında sürdürülen restorasyonlar sırasında, Kilisenin orijinal haçı ile üzeri kapatılmış olan kitabesi kazınarak ortaya çıkartılmıştır.

ÇANAKKALE KURŞUNLU CAMİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Namık Kemal

CADDE: Arap İbrahim Paşa

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar planı

Kurşunlu camisinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Namık Kemal Mahallesi, Arap İbrahim Paşa Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı tek kubbeli yapının son cemaat mahalli üç kubbe ile örtülüdür. Caminin köşe, kapı ve pencere söveleri kesme taş, duvarları moloz taş malzeme ile yapılmıştır. Caminin doğu ve batı cephelerinde üç, güney cephesi üzerinde iki yuvarlak kemerli yüksek dikdörtgen pencereler bulunmaktadır. Pencere söveleri profilli olup, yuvarlak kemerin kilit taşı dışı taşkındır. Kubbe yüksek sekizgen kasnak üzerine oturmakta, duvarlara köşelerden kemerlerle geçiş sağlanmaktadır. Yüksek kasnağın yan cephelerinde öküzgözü pencereler bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli taç kapının üzerinde caminin yapıım kitabesi bulunmaktadır. Mihrap bitkisel bezemeli alçı şebekelidir.

Caminin güney bölümünde bulunan hazire'ye ait günümüzde sadece üzerinde H.1211 tarihl bulunan bir mezar kalmıştır. Giriş kapısı üzerindeki mermer kitabeden anlaşıldığına göre cami, yanan "Çınarlık" Camiinin yerine, H.1285, M.1869 yılında "Biga Sancağı Mutasarrıfı Arap İbrahim Paşa" tarafından yaptırılmıştır.

Kurşun kaplı kubbesi nedeniyle halk arasında adı Kurşunlu Cami olarak adlandırılmıştır.

Caminin iç görünümü

Caminin mihrabi

YAYIN DİZİNİ

ÇANAKKALE KÜLTÜR VARLIKLARI KORUMA KURULU BİNASI

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Cevat Paşa

CADDE: İnönü Caddesi

ŞİTTÜRÜ:
Sivil Mimarlık Örneği

MÜLKİYET DURUMU:
Kültür Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Resmi Kurum

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Yapının genel görünümü

Çanakkale merkez, Cevat Paşa Mahallesi, İnönü Caddesi üzerindedir. Alafranga kiremitli kırma çatılı ve taş duvarlı bir yapıdır. Bodrumlu iki katlı olan yapıya, ön kısımda bulunan iki taraflı merdivenle girilir. Her iki katta da ortada bulunan geniş koridorun köşelerinde dört oda bulunur. İkinci kata ahşap merdivenle çıkılır. Dört cephesinde balkonları bulunan yapının yüksek dikdörtgen pencereleri bulunmaktadır. Pencerelerin etrafı silmeli, alt kısımlarında dikdörtgen aynalıklar bulunmaktadır. Cephede kullanılan yivli plasterler ve köşelerdeki kesme taşlar ile birlikte pencereler üzerine yapılan silme ve aynalar cepheyi hareketlendirmektedir. Kullanılan mimari özellikler Geç Osmanlı dönemi mimari özelliklerini yansıtmaktadır.

Eski vali konağı olarak bilinen yapı, 1980'li yıllarda Kız Yetiştirme Yurdu, daha sonra Çıracılık Eğitim Merkezi, 2006 yılında da ise Çanakkale Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü binası olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Yapının ön cephesi

YAYIN DİZİNİ

ÇANAKKALE MECİDİYE KALESİ ve TABYASI (Köseburnu Kalesi)

İLÇE: Merkez

MAHALLE:

MEVKİİ: Nara

ŞİT TÜRÜ:
Askeri Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Bogaz Komutanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Askeri kışla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.Kurulu'nun 09.09.1998 tarih 79 sayılı karar

ÇANAKKALE HI16-c2

Mecidiye Tabyası

Canakkale il merkezinde, Nara askeri birliğe giden yolun üzerinde deniz kıyısında yer almaktadır. Yapı oldukça harap durumda olup, günümüzde sadece güney bölümde yer alan yarı dairesel kemerli kesme taştan yapılmış iki taç kapısı ayakta kalabilmistir. Kapının iki yanında duvar içinde bulunan yarım sütun bulunmakta, kapının yarı dairesel formlu kemerini kısa yarım sütunlar taşımaktadır. Doğu taç kapısı üzerinde 18 satırlık onarım kitabesi yer alır. Mevcut kalıntılar yapının planı hakkında yeterli bilgi vermez. Fakat muhtemelen dikdörtgen bir plana sahipti.

Kaleye Köseburnu Kalesi de denmektedir. Boğazın güvenliğini güçlendirmek amacı ile yapılmış ama askeri yönden oldukça zayıf bir kaledir. Kale, Sultan Abdülmecid döneminde üzerine yapılan ve bugün mevcut olan tabya ile tahrip olmuştur.

Bu alanda bulunan tabyalar, koğuşlar, karargah binası ve diğer birimler Sultan Abdülmecid ve II. Abdülhamit döneminde inşa edilmiştir. Ayrıca burada II. Abdülhamit döneminde yapılmış olan bir çeşme de bulunmaktadır.

Yapının yapım kitabesi yoktur fakat, Bigalı ve Nara Kale'lerinin inşa edilmesinden sonra karşılıklı olarak Çamburnu kalesi ile birlikte Sultan Abdülmecid tarafından 1839-1861 yılları arasında yaptırıldığı düşünülmektedir. Yapı üzerine II. Abdülhamid döneminde yeni yapılar eklenerek tabyaya dönüştürülmüştür. Yapının güney tarafında bulunan kapılardan doğu yönde olanının üzerindeki "H.1299, M.1882" tarihli kitabede, onarımı yapan II. Abdülhamid'ten övgüyle bahsedilmektedir. Yani yapının bu günkü durumu II. Abdülhamid döneminden kalmadır.

Kale bir çok kez onarım geçirmiştir. I. Dünya Savaşı sırasında da kullanılması büyük ölçüde tahrip olmasına neden olmuştur. Bugün askeri birlik içinde itfaiye bölümü tarafından kullanılmaktadır.

Kale'nin kuzey giriş kapısı

Kuzey giriş kapısı üzerinde bulunan kitabe

YAYIN DİZİNİ

YUSUF ACIOĞLU. Çanakkale Boğazı'ndaki Kaleler. Çanakkale, 2006 (yayımlanmamış Y. Lisans Tz)

ÇANAKKALE MERKEZ KOMUTANLIĞI ÇEŞMESİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Fevzi Paşa

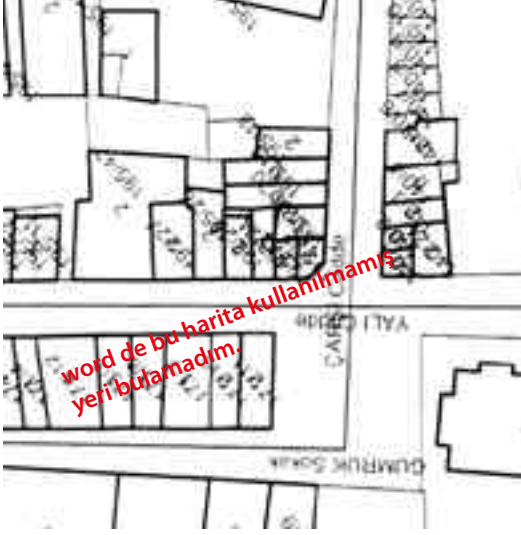
CADDE: Yalı Caddesi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Savunma Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mahalle Çeşmesi

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Çeşmenin genel görünümü

Çanakkale merkez Fevzi Paşa Mahallesi, Yalı Caddesi'nde bulunmaktadır. Deniz Müzesi Müdürlüğü'nün merdivenli balkonun altındadır. Çeşme yola cephelidir. Mermerden yapılan çeşmenin iki yanında plasterler bulunmakta ve yuvarlak kemerlidir. Kemer kenarları ve çerçevelerde asma dalı ve üzüm salkımları işlenmiştir. Dışa çıkık kilit taşının üzeri rozet işlidir. Çeşme aynası içinde sekiz kartuş içinde, dört satırlık yapım kitabesi yer alır. Çeşme kurnasının etrafı kıvrık dallarla bezelidir.

Çeşme üzerindeki kitabede "Hacı İbrahim Ağa" tarafından yaptırıldığı belirtilir. Yapım kitabesinde yapım yılı okunmamaktadır. Fakat arkasında bulunan belediye binası yapıldıktan hemen sonra 19. yy sonlarında yapılmış olmalıdır.

Çeşmenin cephesi ve kitabesi

YAYIN DİZİNİ

S. MURAD HATİP. Bahriye Şehri Kala-i Sultaniye (Çanakkale), Ankara 2009.

RAMAZAN EREN: Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

ÇANAKKALE MUVAKKİTHANE BİNASI

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Fevzi Paşa

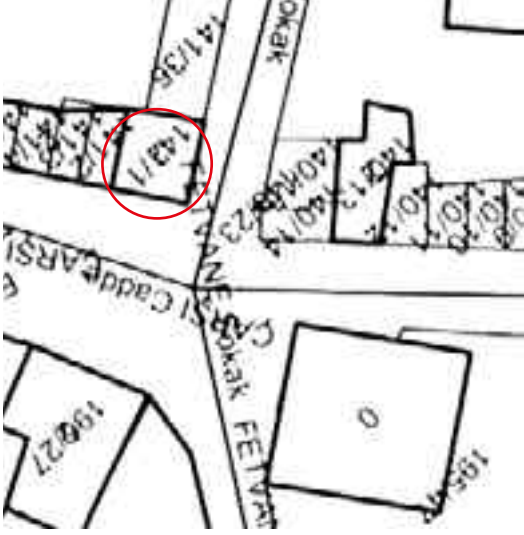
CADDE: Çarşı Caddesi

ŞİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık Örneği

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İş Yeri

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Muvakkithane binasının genel görünümü

Çanakkale merkez, Çarşı Caddesi ile Hapishane Sokak'ın kesiştiği yerde yer alır. Kesme taşlardan yapılmış olan yapı düz damlı olup iki katlıdır. İki cepheli olan yapının Hapishane Sokak üzerinde bulunan cephesi üzerinde alt kata ve ikinci kata giriş sağlayan kapı bulunmaktadır. İkinci katın her iki cephesi üzerinde de balkona açılan kapılar mevcuttur. Pencere ve kapılar yuvarlak kemerli olup söveleri profillidir. Yuvarlak kemerlerin kilit taşları dışa taşkındır. Her iki cephede süsleme amaçlı olarak ionik başlıklı sütun şeklinde plasterlere yer verilmiştir. Yapının kat arası ve saçak bölümü profilli silmelerle belirlenmiştir. Doğu cephesi üzerinde balkona açılan iki kapının arasında yapım kitabesi yer almaktadır. Yapının alt katı ve üst katı birbirinden bağımsız planlanmıştır. Alt kat dükkan olarak hizmet vermektedir.

Kitabesine göre, Hacı isminde biri, H.1286, M.1867 yılında muvakkithane binası olarak yaptırmıştır. Muvakkithaneler namaz vakitlerinin ve takvimlerin belirlendiği resmi yapılar olup, ayrıca saat ayarları ve tamirlerinin de yapıldığı merkezlerdir.

NARA-MAHMUDIYE KALESİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE:

MEVKİİ: Nara Burnu

ŞİT TÜRÜ:
Askeri Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Deniz Kuvvetleri Komutanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Askeri Alan

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 09.09.1998 tarih 79 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-c3

Nara kale'sinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Nara Burnu mevkiinde yer almaktadır. Kale, cephane deposu, gözetleme kulesi, ana kuleden meydana gelmektedir. Ana kule 6 köşeli dairesel planda bir yapı olup yüksekliği 9,5 m, duvar kalınlığı 2 m'dir. Kale yaklaşık 840 m²'lik bir alana sahiptir. Orta kuleye 24 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Kulede 20 mazgal pencere mevcuttur. Bu mazgallar denize hakim durumda olup yüksekliği 1,5 metre, genişliği 0,5 metredir. Kale'nin içi 5 m yarı capındaki yarım kubbe sistemi ile örtülmüştür. Üst örtüde kullanılan kubbeler Doğu ve batıda birer yarım, kuzey ve güney tarafta ise 1/4'lük 3'er adet kubbe merkezdeki sütuna oturmaktadır. Kalede 10 mazgal pencere kapalı mazgal olarak yapılmış, gözetleme amaçlı olarak kullanılmıştır. Ayrıca kalenin duvarlarının kalın ve havalandırma sistemi bulunması nedeni ile burasının gerektiğinde sığınak olarak kullanıldığını göstermektedir. Kalenin 30 m gerisinde kesme taşlardan yapılmış tabyalar bulunmaktadır. Kale, Boğazın içine doğru girinti yaparak oluşan yarımada ucuna yapılması, boğazdan geçen gemileri hem savunma hemde boğazı her iki yandan boyuna doğru gözetlemesinin kolaylaştırmaktadır.

Kalenin dış suru sadece batı deniz kenarındaki bölümü ayakta kalmış, doğu bölümde ise üzerinde 24 satırlık yapım kitabesi bulunan tek gözlü yuvarlak kemerli taç kapısı korunmuş durumdadır.

18. yy'dan itibaren gelişen savaş teknoloji ile birlikte boğazın savunmasının zayıf kalması nedeniyle III. Selim Nara'ya bir kale yapılmasına karar vermiştir. Kale'nin yapımına III. Selim zamanında başlanmış II. Mahmut döneminde tamamlanmıştır.

Kalenin giriş kapısı üzerindeki kitabesine göre "Sultan II. Mahmut" tarafından 1817-1818 tarihinde yaptırıldığı, adının Mahmudiye Kalesi olduğu belirtilmektedir.

Nara Kalesi 1983 yılında Boğaz Komutanlığı tarafından aslına uygun olarak restore edilmeye başlanmış 1985 yılında tamamlanmıştır.

Kalenin taç kapısı ve üzerinde bulunan kitabesi

Kalenin doğu bölümünde bulunan tabyalar

YAYIN DİZİNİ

YUSUF ACIOĞLU. Çanakkale Boğazı'ndaki Kaleler. Çanakkale, 2006. (yayımlanmamış Y. Lisans Tz)

S. MURAD HATİB. Bahriye Şehri Kala-i Sultaniye (Çanakkale). Ankara 2009.

ÇANAKKALE NECİP PAŞA KONAĞI

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Cevat Paşa

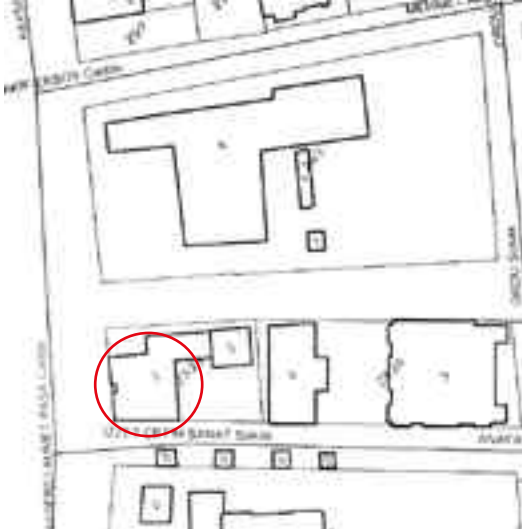
CADDE: Kayserili Ahmet Paşa

ŞİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık Örneği

MÜLKİYET DURUMU:
Kültür Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kültür Müdürlüğü

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Konağın genel görünümü

Çanakkale merkez, Cevat Paşa Mahallesi, Kayserili Ahmet Paşa Caddesi (Kordon) üzerinde bulunmaktadır. Tapu-nun pafta 49, ada 23, parsel 23 numarasında kayıtlıdır. Kiremitli kırma çatılı, bodrumlu iki katlı olan yapının üst katı ahşaptır. Bodrum ve alt katı taş duvarlıdır. Yapıya ana giriş deniz tarafındaki kapıdan sağlanmaktadır. Ayrıca arka ve yan cephelerden de giriş kapıları bulunmaktadır. Alt katta bir koridor etrafında beş oda, üst katta da dört odası bulunmaktadır. Üst kata içten güney ve kuzey yönlerde bulunan iki merdivenle çıkılmaktadır. Yapının ikinci kat ahşap tavanı geometrik süslemelidir. Yapının alt katının doğu bölümünde tuvalet ve hamam bölümü bulunmaktadır. Mimari tarzı olarak 19. yy özellikleri yansıtmaktadır.

Yapı tapu kayıtlarına göre, 19. yy sonlarında Boğaz Komutanı Necip Paşa tarafından konak olarak yaptırılmıştır. Bir süre de Boğaz Komutanı Cevat Paşa tarafından kullanılması nedeni ile Cevat Paşa konağı olarak da bilinmektedir. 1976 yılına kadar İngiliz Kalvert ailesinden Madam Katy'nin mülkiyetinde kalmış, ölümünden sonra Çanakkale Belediyesine devir edilmiştir. Halen Kültür Bakanlığı mülkiyetindedir. Yapı bir çok onarım geçirmiş, 1995 yılında yapılan onarımlarda doğu bölümüne eklentiler yapılmıştır. Yapı son olarak 2010 yılında onarılmıştır.

ÇANAKKALE NEDİME HANIM KIZ OKULU

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Fevzi Paşa

MEVKİİ: Zafer Meydanı

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
18 mart Üniversitesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Sağlık Ocağı

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Nedime Hanım okulunun genel görünümü

Çanakkale merkez, Fevzi Paşa Mahallesi, Nedime Hanım Sokak'ta bulunmaktadır. Bodrum kat ile birlikte iki katlı olan yapı, kiremit kırma çatılıdır. Bodrum kat kesme taştan, üst kat ise tuğla ile yapılmıştır. Üst katın yuvarlak kemerli giriş kapısı, Sivri kemerli yüksek dikdörtgen pencereleri bulunmaktadır. Köşeleri ve pencere araları plasterlerle hareketlendirilmiştir. Alt kat pencere ve kapılar kaş kemerlidir. Üst kat giriş kapısı üzerinde iki satırlık kitabe bulunmaktadır. Yapının mimari tarzı Geç Osmanlı Dönemi özellikleri taşımaktadır.

Çanakkale mutasarrıfı Hıfzı Tevfik Paşa'nın kızı Nedime Hanım'ın ölümünden sonra onun anısına 1904 yılında yapılmış, "Mektebi Cemaati İslamiye" adıyla İptidai ve Rüştî sınıfları kapsayan kız mektebi olarak açılmıştır. Birinci Dünya Savaşında bina, "Muhtelif Mevkii Müstahkem Numune Mektebi" olarak kullanılmıştır. 1923 yılından sonra tekrar "Nedime Hanım Kız Okulu" olarak tekrar açılmıştır. 1949 yılında "Nedime Hanım Akşam Kız Sanat Okulu", 1952-53'te "Nedime Hanım Kız Enstitüsü", 1974 yılından 1998 yılına kadar İmam Hatip Okulu olarak hizmet vermiş, halen 18 Mart Üniversitesi'ne tahsislidir.

Yapının önden görünümü

Yapının yapım kitabesi

YAYIN DİZİNİ

ÇANAKKALE ÖĞRETMENEVİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Kemal Paşa

CADDE: Cumhuriyet Bulvarı

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Öğretmenevi

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Yapının genel görünümü

Kemal Paşa Mahallesi Cumhuriyet Bulvarı üzerindedir. Dikdörtgen planlı iki katlı olan yapı, kesme taş malzeme ile yapılmıştır. Yapının dikdörtgen pencereleri yuvarlak kemerlidir. Pencere kenarları ve saçaklar silmeli şekilde yapılarak cephe hareketlendirilmiştir. Pencere kemerleri ve saçaklardaki mimari özellikler 19. yy özelliklerini yansıtır.

Yapı; 1892 yılında Mutasarruf Zafer Paşa tarafından İdadi ve Rüştîye mektebi olarak inşa ettirilmiştir. İşgal zamanlarında İngilizler tarafından bir süre karargah ve hastane olarak kullanılmıştır. 1923'den sonra lise olarak kullanımını sürdürmüş, 1955'ten sonra Öğretmen Okulu, 1970'ten 1995 yılına kadar Ticaret Lisesi olarak kullanılmış, 1996'da onartılarak öğretmenevi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

ÇANAKKALE REKTÖRLÜK BİNASI

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Kemal Paşa

CADDE: Yalı Caddesi

ŞİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık

MÜLKİYET DURUMU:
18 Mart Üniversitesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Sosyal Tesis

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Yapının genel görünümü

Yalı Caddesi üzerinde, Saat Kulesi meydanı ile Kordon arasında yer alır. Bodrum katı ile üç katlı olan yapı, kesme taş malzeme ile yapılmıştır. Ası giriş cephesi deniz tarafındaki cephe olup iki çıkışlı merdivenle birinci kata girilir. Birinci katın arka cephesi üzerinde de merdivenle çıkılan girişi bulunmaktadır. Yapının iç kısmı ahşaptır. Geniş merdivenle ikinci kata çıkılır. Kıvrma kırmit çatıdır. ve küçük bir çeti katı bulunmaktadır. Cepheleleri üzerinde dikdörtgen planlı yüksek pencerelere sahiptir.

Yapı 19. yy sonlarında Çanakkale’de bulunan İtalyan tüccar “Emilie Vitalis” tarafından yaptırılmıştır. Emilie Vitalis tüccarlığının yanında İtalyan Ticari Ateşesi olarak görev yaptığından, yapı hem konut hem de resmi yapı olarak planlanmıştır. Üst katı ev, alt katı resmi daire olarak kullanılmış olmalıdır.

Yapı, 20. yy başlarında bir süre İngiliz mezarlıklar müdürü Mrs. Milton tarafından konut olarak kullanılmıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarından 1992 yılına kadar Tekel Müdürlüğü olarak kullanılmış, 1992 yılında Onsekiz Mart Üniversitesi’ne tahsis edilmiş ve 2001 yılına kadar Rektörlük binası olarak kullanılmıştır. Halen Üniversite tarafından sosyal tesis olarak kullanılmaktadır.

Yapının arka cephesi

YAYIN DİZİNİ

ÇANAKKALE SAAT KULESİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Kemal Paşa

CADDE: Yalı Caddesi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Çanakkale Belediyesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Saat Kulesi

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Saat Kulesinin genel görünümü

Kare planlı bir kaide üzerinde yükselen kule kesme taştan yapılmıştır. Yukarı doğru daralan dört kat ve onun üstünde baldakin tekniğinde yapılmış soğan formu kubbe ile örtülü köşk bulunmaktadır. Kat araları birinci kat balkon, diğer kat arası ise silme ile belirlenmiştir. İkinci ve üçüncü kat cepheleri üzerinde sivri kemerli profilli niş içine sivri kemerli pencereler yapılmıştır. Dördüncü katın dört cephesinde saat kadranı bulunmaktadır. Batı cephesi üzerinde giriş kapısı, doğu cephesinde bir çeşme bulunmaktadır. Çeşme üzerinde altı satırlık kitabesi bulunmaktadır. Çeşme ve kitabe profilli yuvarlak kemerli sağır bir niş içinde yer alır. Yapının mimari özellikleri 19. yy sonu özellikleri taşır.

Kule çeşitli zamanlarda sadece eskiyen taşlarının yerine aynısı yapılmak suretiyle onarımlar geçirmiştir.

Kule kitabesine göre H 1313, M 1897'de II. Abdülhamit döneminde yapılmıştır.

Saat kulesinin yapım kitabesi

SAAT KULESİ KİTABESİ

Bir şeyhin zülali himmeti,
Eyledi reyyan mülk ve milleti,
Berak ALLAH Hazreti Abdülmamid
Oldu her ferдин medarı himmeti,
Ya İlahi sen bağışla milletine
İş maletti cihana nimeti
Münteşir envar şadı serteser
Herkesin artmakta mesudiyeti
Ona karmişe hayır endişesinin
Ola bir yıl ömrünün her saati
Bunda saat varsa rasat var hazıra var
Çeşme yar Ayna var kıl dikkati
Bir de alat-ı savaikadan masum
Eylemek üzere konuldu alati
Bunu süs etti Cemal Paşa gibi
Bende-i gayrettir ki çok hizmeti
Hazreti Mevlana müyesser eylesin
Nice imara o ali hasleti
Hamaran ol zevkiya şükran eyleye
Estikanın işte budur zimmeti
Altı ten tenzilin eyleyüp tarihini
Söyle yakın geldi eşref saati

1313 Ketebehü Recep Yaseri

Saat kulesinin giriş kapısı

ÇANAKKALE SAHİL SİHHIYE BİNASI

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Cevatpaşa

CADDE: Kayserili Ahmet Paşa
(Kordon)

SİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık Örneği

MÜLKİYET DURUMU:
Sağlık Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Resmi Kurum

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar planı

Yapının genel görünümü

Çanakkale merkez, Kayserili Ahmet Paşa Caddesi'nde (Kordon) bulunmakta, tapununun 49 Pafta, 22 ada, 34 parsel numarada kayıtlıdır. Kiremitli beşik çatılı taş duvarlı bir yapıdır. Alt kat bodrum, üst kat ve çatı katı olmak üzere üç katlıdır. Asıl giriş orta katta olup merdivenle çıkmaktadır. Orta katın ön cephesinde yedi ion başlıklı sütunlu ön balkon bulunmaktadır. Yine duvar köşelerinde ion başlıklı plasterler yer alır. Bu sütunlarla ve plasterlerle cephe hareketlendirilmiştir. Pencere kenarları silmelidir.

Yapı muhtemelen 19. yy sonlarında Çanakkale'de yaşayan levantenlerden biri için konak olarak yapılmıştır.

ÇANAKKALE SİNAGOG

İLÇE: Merkez

MAHALLE: İsmet Paşa

SOKAK: Havra Sokak

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Musevi Cemaati

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbasethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Sinagogun genel görünümü

Çanakkale merkez, İsmet Paşa Mahallesi, Havra Sokak'ta bulunmaktadır. Alaturka kiremit çatılı, taş tuğla karışımı malzeme ile yapılmıştır. Dikdörtgen planlı tek katlı bir yapıdır. İç mekanın yerleri taş döşeli, tavanları ve dini tören için yapılan bölümleri ahşaptır. Küçük bir bahçe içinde bulunmakta ve bahçeden içeriye sokak köşesindeki kemerli kapı ile girilmektedir. Kullanılmaması nedeni ile harap durumdadır. Sinagog, Mekor Hayim (Hayat Kaynağı) adını taşımaktadır. Çanakkale'de Musevi cemaatinin azalması nedeni ile yapı sadece ziyaret amaçlı olarak kullanılmaktadır. Sinagogun 19. yy sonlarında yapıldığı tahmin edilmektedir. 2003 yılında küçük çaplı bir onarım geçirmiştir.

Sinagogun genel görünümü

Sinagogun genel görünümü

ÇANAKKALE TIFLI CAMİİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Fevzi Paşa

CADDE: Çarşı

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İnar Planı

Tıflı caminin genel görünümü

Çanakkale merkez, Çarşı Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Kare planlı olan yapı, alaturka kiremitli kırma çatılı, moloz taş malzeme ile yapılmıştır. Caminin kuzey de bulunan son cemaat yeri dükkanlar arasına sıkışmış durumda olmasından dolayı birkaç defa plan değişikliğine uğramış ve özgün mimari özelliği yitirmiştir. İki bölümlü ekleme şeklindeki son cemaat yerinden camiye yuvarlak kemerli kapı ile girilir. Aynı özelliklere sahip batı cephesi üzerinden de bir giriş kapısı bulunmaktadır. Ayrıca batı cephesi üzerinde iki adet yuvarlak kemerli dikdörtgen pencere bulunmakta, pencereler üzerinde iki adet öküz gözü denilen yuvarlak formlu pencere yer alır. Doğu cephesi üzerinde de yuvarlak kemerli dikdörtgen üç pencere ve pencerelerin üst kısmında iki pencerenin arasına gelecek şekilde öküz gözü formlu iki pencere bulunur. Güney cephesi üzerinde yarım yuvarlak mihrap çıkıntısı ve iki yanında yuvarlak kemerli dikdörtgen pencere ve pencerelerin üst kısımlarında yuvarlak pencereler bulunur. Pencere kanarları kesme taştan silmeli şekilde yapılmıştır. Camini akşap olan tavanun ortasında güneş ışınları şeklinde düzenlenmiş tavan göbeği bulunmaktadır.

Caminin kuzey batı köşesinde kare kaideli silindirik gövdeli kesme taştan yapılmış minare yer alır. Minarenin şerefe altında halat motifli silme, barok tarzda yapılmış yumurta ve dış sıralı sislemeler yer alır. Minarenin bu özelliği yapıldığı dönemin mimari özelliklerini yansıtır.

Caminin kuzey batı duvarı üzerindeki kitabesinden “1891 yılında Sultan Abdülhamid zamanında” inşa edildiği belirtilmektedir.

Cami adını Osmanlıca “çocuk” anlamına gelen “Tıfl” kelimesinden almaktadır. Bu kelime daha sonra “Tıflı” olarak telaffuz edilmiştir. Cami, yakınında bulunan Sıbyan Mektebi'nin camisi durumundaydı. Günümüzde tamamen yok olmuş olan mektebin kitabesi caminin bahçe batı girişinin üzerinde yer almaktadır. Kitabede mektebin “Sultan Abdülaziz döneminde, dönemin valisi Kayserili Ahmet Paşa tarafından 1870 yılında” yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Caminin bahçesinin etrafına dört bir yandan iş yerleri yapılması nedeni ile, cami çok küçük bir alana sıkışmış kalmıştır.

Caminin ahşap tavan süslemesi

Bahçe kapısı üzerindeki kitabe

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

ÇANAKKALE YALI CAMİİ

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Kemal Paşa

CADDE: Yalı

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-c1

Yalı Camisinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Kemal Paşa Mahallesi Yalı Caddesi'nde bulunmaktadır. Tapunun 32 pafta, 195 ada, 11-12-13-14 ve 15 parsel numarada kayıtlıdır. Alaturka kiremitli kırma çatılı, moloz taş duvarlı bir yapıdır. Yan cephelerde üç, güney cephesinde dört dikdörtgen penceresi bulunur. Giriş kapısı yuvarlak kemerlidir. Caminin mihrabı dışarı taşkın durumdadır. Caminin batı cephesi üzerinde silindirik gövdeli minaresi yer alır.

Camiye Tevil Ahmet Paşa Camisi de denmektedir. Bulunduğu yer dolayısı ile Yalı Camii ismini almıştır.

Caminin ilk yapılışına ait kitabesi yoktur. Mevcut kitabe onarım kitabesidir. Kitabeye göre burada bulunan yanar caminin yerine "Tevil Ahmet Paşa tarafından bir cami yaptırıldığı" yazmaktadır. Bu caminin tekrar yandığı ve H 1274/ M 1884 yılında "Miralay Halil Bey" tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir.

Caminin yan tarafında Çanakkale'nin önemli şahsiyetlerinin gömülü olduğu bir hazire bulunmaktadır.

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

ÇANAKKALE YALI HAMAMI

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Fevzi Paşa

SOKAK: Mahkeme Sokak

ŞİT TÜRÜ:

Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:

Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:

Hamam

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Yalı Hamamı

Çanakkale merkez, Fevzi Paşa Mahallesi Çarşı Caddesi ile Mahkeme sokak arasında bulunmaktadır. Her iki sokaktan da girişleri bulunmaktadır. Hem kadınlara hem de erkeklere ait bölümleri ile çifte hamam planındadır. Çevresindeki binalar arasına sıkışmış durumda olması nedeni ile mimari özelliğini inceleme imkanı yoktur. Enine dikdörtgen planlı olan yapının ılık bölümü ile sıcaklık bölümü arasından Bursa kemerli bir tonozla geçilir. Sıcaklık bölümünün üzeri kubbe ile örtülüdür. Soyunmalık kısmının yuvarlak kemerli 12 penceresi bulunmaktadır. Genel mimari özelliği ile 19. yy özellikleri taşımaktadır.

ÇANAKKALE YALI HANI

İLÇE: Merkez

MAHALLE: Kemal Paşa

SOKAK: Fetvane Sokak

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kültür Merkezi

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.07.1977 tarih 9231 sayılı kararı

Çanakkale İmar Planı

Yalı Hanı'nın genel görünümü

Çanakkale merkez, Fetvane Sokak ile Yalı caddesi arasında yer almaktadır. Her iki sokaktanda bir girişi bulunmaktadır. Ana giriş Fetvane Sokak üzerindedir. 800 m² büyüklüğünde dikdörtgen planlı, avlulu ve iki katlı bir yapıdır. Yapının dış duvarları taş olup, avluya bakan kısımları ahşaptandır. Alaturka kiremitli kırma çatı ile örtülüdür. Yapının dış duvarları sağır olup, alt ve üst kat odaları ortada bulunan avluya bakmaktadır. Yapının ikinci katına ana giriş kapısının bitişiğinde bulunan merdivenle çıkılır. İkinci katı çevreleyen ahşap balkon avluya bakar. Üst katta balkondan girişi olan ve avludan aydınlanan odalar bulunmaktadır.

1887 yılında han olarak yapılan yapının, alt katta bulunan odalardan bazıları ahır ve hizmet odaları, üst kat ise otel odaları şeklinde kullanılmaktaydı. 1980 ve 1997 yılında olmak üzere onarımlar geçirir. Çanakkale il merkezinde bulunan tek han olması açısından oldukça önemlidir. Bu gün yapı kahve, sanat atölyeleri ve sivil toplum kuruluşlarının büroları olarak kullanılmaktadır.

ÇINARLI KÖYÜ YAPILARI

İLÇE: Merkez

KÖY: Çınarlı

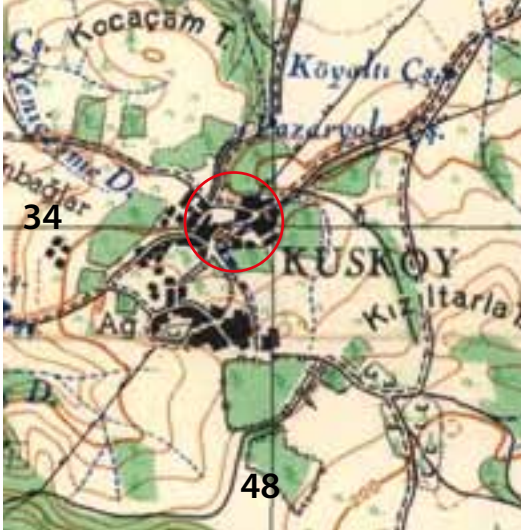
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Çınarlı Köyü Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medruk durumda

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 16.09.1988 tarih 81 sayılı kararı

ÇANAKKALE HI16-c3

Çınarlı Köyü camisinin görünümü

Çanakkale merkez Çınarlı köyü bölgenin en erken kurulmuş Türk yerleşimleri arasındadır. Tarihi kayıtlarda XVI.yy'dan itibaren var olduğu, Kuzköy ve Beğendik isimleri ile anıldığı bilinmektedir. Cami, çeşme, mezarlık ve ilkokul binası belli başlı eserleri arasındadır.

Cami: Yeni caminin yapılması ile metruk durumda bulunmaktadır. Alaturka kiremit çatılı, taş duvarlı bir yapıdır. Cephe-lerde yuvarlak kemerli ikişer pencere bulunmaktadır. Köşe taşları ve pencere söveleri kesme taştan yapılmıştır. Caminin kuzey doğu köşesinde kare kaideli silindirik gövdeli, kesme taştan yapılmış mimare bulunmaktadır. Cami oldukça harap durumda olup bakımsızlık ve ilgisizlik nedeniyle yakın zamanda yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Caminin yapım tarihi 1912 yılıdır. Mimari özellikleri de yapıldığı tarihin özelliklerini yansıtır.

İlkokul: cami ile aynı zamanda yapılmış olup, hemen hemen aynı mimari özellikleri taşımaktadır yakın zamanda bir onarım geçirmiştir. Yuvarlak ve kaş kemerli kapı ve pencerelere sahiptir. Köşe taşları, pencere ve kapı söveleri kesme taşlardan yapılmıştır.

Çeşme: Köyde iki tane çeşme bulunmaktadır. Çeşmeler kesme taşlardan yapılmış sivri kemerlidir. Çeşmeler mimari özellikleri ile camiden daha önceki bir zamanda yapılmış olmalıdır.

Mezarlık çok farklı özelliklerde Osmanlı dönemi özellikleri gösteren mezar taşları bulunması ile, bölgenin özellikle Türk Dönemi tarihini aydınlatacak özellikler taşır.

Çınarlı köyü çeşme

Köy Mezarlığındaki Mezar taşı

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL."Çanakkale Ortaçağ Türk Dönemi Yapıları Araştırmaları". Araştırma sonuçları Sempozyumu. 2007

RAMAZAN EREN. 1990 Çanakkale ve Yoresi Türk Devri Eserleri, Çanakkale.

DAMYERİ KALESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Damyeri

MEVKİİ: Kayapınar

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-d1

Damyeri Kalesi'nin genel görünümü

Çanakkale merkez, Damyeri köyü sınırları içinde, Damyeri köyü ile Kemel köyleri arasında, Kaletepe mevkiinde bulunmaktadır. Yüksek bir tepe üzerine yaklaşık 30 m genişliğindedir. Tepe etrafında moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış, yaklaşık 2 m kalınlığa sahip, yıkık durumda ve taşları dağılmış savunma duvarı kalıntısı izlenebilmektedir. Kale içinde yer yer 1 m genişlikte duvar kalınlığı olan yapılara ait kalıntılar gözlenmiştir. Hellenistik ve Roma dönemi özellikleri gösteren çok yoğun olmayan seramik parçaları görülebilmektedir. Kalenin girişi güney tarafda bulunan iki ana kayanın kesilerek düzleştirilen alandan olmalıdır. Kale'nin ilk yapılışı muhtemelen MÖ 5. yy'a kadar iner. Muhtemelen Persler'in bölgeye hakim olduğu dönemde iç bölgelere giden yolları denetleyen ve kontrol eden küçük bir karakol merkezi olmalıdır.

Kalenin sur duvarı kalıntıları

Kale içinde bulunan yapı temel izleri

YAYIN DİZİNİ

DARDANOS ANTİK KENTİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Çınarlı

MEVKİİ: Dardanos

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk ve Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla, Şehitlik, Boğaz trafik radar

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 14.04.1989 tarih 254 sayılı kararı

ÇANAKKALE HI16-C4

Dardanos höyüğü'nün genel görünümü

Çanakkale merkez, Kepez beldesi ve Çınarlı köyleri sınırları içinde bulunan, Dardanos mevkiinde bulunmaktadır. Çanakkale Boğazı'na hakim bir tepe üzerinde bulunan kent, bir liman kenti olarak kurulmuştur. Çanakkale Boğazı'nın bu bölümü karaya doğru girinti yaparak doğal bir liman oluşturmuş durumdadır. Antik kentin kurulu olduğu alan üzerinde bugün, Hasan Mevsuf Şehitliği ve bataryasına ait topraklar, Deniz Yolları kontrol radar kulesi ve Orman Müdürlüğüne ait orman deposu bulunmaktadır. Kente ait yüzeyde görülebilen seramik parçaları dışında Dardanos Orman Kampı'nın hemen doğu tarafındaki yamaç üzerinde, yaklaşık 1 m yükseklikte ve 3 m uzunluğunda duvar kalıntısı dışında başka kalıntı bulunmamaktadır. Bunların dışında en önemli kalıntı bu gün Onsekiz Mart Üniversitesi yerleşkesi içinde bulunan Dardanos Tümülüsüdür. Tüm deniz kıyısındaki antik kentler gibi buranın kalıntıları da kurulan yeni kentlere taşınmıştır.

Bir liman kenti olarak kurulduğu MÖ II. bin yıldan itibaren Troas'ın içlerine kadar hakimiyetlerini sürdürmüş, hakimiyetleri altında yaşayan halklara da Dardanaialılar denmiştir. Ayrıca MÖ 7. yy ortalarından itibaren bölgenin ilk sikke basan kentleri arasındadır.

Kentin tarihi açısından en önemli sosyal olay, MÖ 84 yılında Romalı Consül Sulla ile Pontus Kralı IV. Mitradates arasında yapılan "Dardanos Barışı" bu kentte yapılmış olmasıdır.

Dardanos kenti ismini aynı zamanda kurucusu olan kral Dardanos'dan almaktadır. Kent halkına da Dardanaialılar denmekteydi ve Troia Savaşları sırasında Troialılar'ın yanında yer almışlardır.

Tüm Çanakkale'de olduğu gibi Dardanos antik kentinde de H. Schliemann 1880 yılında kaçak kazı yapar. Çanakkale Müzesi tarafından 1959 yılında Dardanos tümülüsünde, 1989 yılında orman deposu içinde bulunan nekropol alanında ve 2001 yılında radar kulesi alanında kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir.

Dardanos tümülüsü, MÖ 6. yy'dan başlayarak, MS 1. yy'a kadar, Dardanoslu kral sülalesi tarafından kesintisiz olarak kullanılmıştır. Orman deposu içinde ortaya çıkarılmış, MÖ 4. yy'a ait 4 mezar Dardanoslular'ın ölü gömme geleneğini aydınlatmaktadır. Radar kulesi temel kazısında yapılan kurtarma kazısında ise kente ait bir çöplük alanı kazılmış, 6. yy ve 5. yy'da kullanılan seramik parçaları ele geçirilmiştir.

YAYIN DİZİNİ

MUSA TOMBUL. "Çanakkale Bölgesindeki Anıtsal Tümülüsler". Çanakkale, Y.K.B. Yay, 2013.

TURAN ÖZKAN. "Dardanos Höyüğü Kurtarma Kazıları" I. Müze Kurtarma Kazıları Semineri Ankara 1990.

Z. TAŞLIKLIOĞLU. "Dardanos Şehri Yakınında'ki Tümülüste Yeni Bulunan Grekçe Kitabeler". Tarih Dergisi, sayı 17-18 Ankara 1963

DARDANOS HASAN MEVSUF TABYASI ve BATARYASI

İLÇE: Merkez

KÖY: Çınarlı

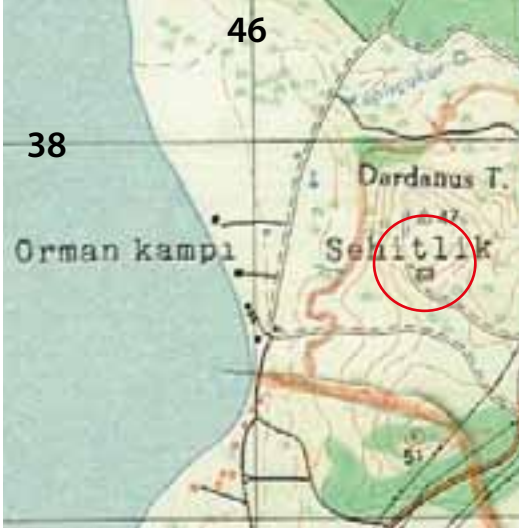
MEVKİİ: Dardanos

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk ve Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Şehitlik

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 23.06.1989 tarih 489 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-c1

Hasan Mevsuf Tabyası'nın genel görünümü

Çanakkale merkez, Çınarlı Köyü sınırları içinde, Dardanos mevkiinde yer alır. Çanakkale-Dardanos karayolunun 9. km'sinde, boğaza hakim bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Boğaz trafik kontrol kulesi ile aynı parsel üzerinde bulunmaktadır. 18 Mart Deniz Savaşları'nda Şehit düşen askerlere ait mezarlık, bataryada kullanılan toplar bulunmaktadır.

Boğazın güvenliğinin sağlanması için, II. Abdülhamit döneminde Mareşal Asaf Paşa tarafından 1892 yılında yapılmıştır. Bu gün bu alanda tabya veya müstemilatına ait herhangi bir yapı kalıntısı bulunmamaktadır. Sadece bu bataryadan 15-16-17 numaralı, 1321 (1905) yapımı 17.5 cm çapında üç adet sabit top bulunmaktadır. Bu toplar buldukları yerlerden 40-50 m Kuzeye taşınmışlardır. Toplar orijinal sehpaları üzerinde bulunmaktadır. Bu topların hemen yanında 1899 (1315) yapımı, 15,5 cm çaplı iki top olmak üzere, toplam 5 top bulunmaktadır.

18 Mart Deniz Savaşları'nın Anadolu yakasındaki en önemli bataryasıdır. Çarpışmalar sırasında yoğun bir şekilde ateşe maruz kalarak isabet almış ve batarya komutanı Üsteğmen Hasan, Teğmen Mevsuf, Yedek Subay adayı Halim ve üç er şehit olmuştur. Mezarları burada bulunmaktadır.

Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Paşa 18 Mart Boğaz Savaşı'nda topçuların gösterdiği kahramanlığı yakından görmüş ve takdir etmişti. Dardanos Bataryası'nın ismi Hasan ve Mevsuf Bey ile arkadaşlarının gösterdiği kahramanlığın anısına "Hasan Mevsuf Bataryası" olarak değiştirilmesi Osmanlı Başkomutanlığı'na teklif etmiş, Başkomutanlık bunu kabul ederek, Dardanos Bataryası o günden beri Hasan Mevsuf Bataryası olarak anılmaya başlamıştır. Ayrıca, Çanakkale Savaşları şehitleri anısına ilk törenler bu bataryada yapılmaya başlanmıştır.

Şehit düşen batarya askerlerinin mezarları

18 mart Deniz Savaşlarında kullanılan toplar

DARDANOS TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Merkez

KÖY: Çınarlı

MEVKİİ: Dardanos

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ç.Ö.M.Ü. Dardanos Yerleşkesi

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 14.04.1989 tarih 249 sayılı kararı

ÇANAKKALE HI16-c1

Dardanos tümülüsünün genel görünümü

Çanakkale merkez, Kepez Beldesi ile, Çınarlı köyleri arasında, Çanakkale Boğazı kıyısında yer alır. Tümülüs bu gün 18 Mart Üniversitesi Dardanos Yerleşkesi alanı içinde bulunmaktadır. Çanakkale Boğazı'na hakim bir tepe üzerinde olup, yüksekliği yaklaşık 15 m civarındadır. Tümülüs giriş koridoru, ön oda ve mezar odasından oluşmaktadır. Kesme blok taşlardan yapılmış, üst örtü bindirme tekniğinde tonoz olarak kapatılmıştır. Hemen yanında bulunan Dardanos antik kenti gibi, kentin yöneticileri olan Dardanoslar ailesine ait olduğundan ismini bu sülaleden alır. Hem buluntu yönünden hem de uzun süre kullanılmasından dolayı Troas Bölgesinin en önemli tümülüsü durumundadır.

Tümülüs 1959 yılında buraya yapılmak istenen çimento fabrikasının su deposunun yapımı sırasında, işçiler tarafından tesadüfen bulunmuştur. Tümülüsü bulan ve haber verenlerden biri de İntepe köyünden Ziya AKKAN'dır. Yetkililer gözetiminde mezar odasına ilk giren de odur. Ziya AKKAN'nın anlatımına göre "klinelerin (mermer divan) üstünde altın çelenklerle birlikte birer iskeletin bulunduğu, ayrıca mermer yatakların üzerinde vazoların ve heykellerin bulunduğu, mermer divanların altlarında da çok sayıda iskelet ve kafataslarının yığılı vaziyette durduğunu" anlatmıştır. Daha sonra İstanbul Arkeoloji Müzesinden Rüstem DOYURAN ve Suzan ERGOVAN tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazılarında bir çok önemli eser

Tümülüsün iç kısmından görünüm

Çanakkale Arkeoloji müzesinde koruma altına alınmıştır. Bu buluntular arasında ünlü heykeltıraş Praksiteles'in Knidos Afrodites'i adlı eserinin pişmiş topraktan yapılmış kopyası, altın taşlar ve diademler, yazıtlı bronz vazo ve müzik aleti parçaları bulunmaktadır.

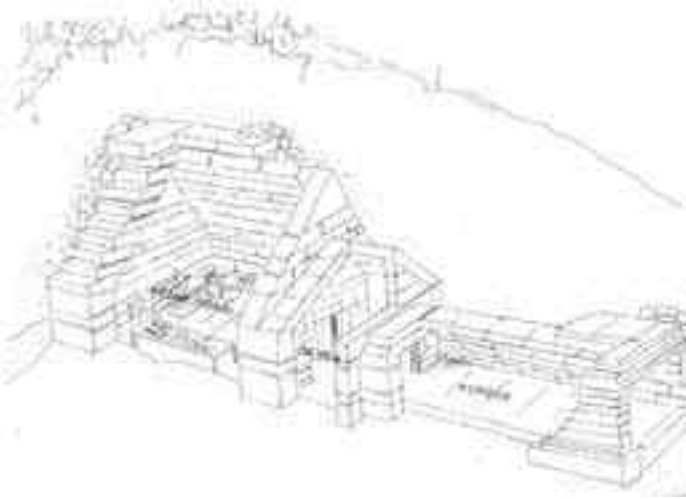
Tümülüs mezar MÖ 6. yy'ın başından, MS 1. yy'a kadar kesintisiz olarak kullanılmıştır. Tümülüsün duvarlarında ailelerin isimleri yazıtlı olması, Dardanos antik kentinin yöneticileri hakkında bilgi vermesi nedeni ile oldukça önemlidir. Tümülüsün ön odası üzerindeki yazıtta, giriş kapısı üzerindeki yazıtta ve kül mezar olarak

kullanılmış bronz vazodaki yazıtlara göre, mezar Makharis oğlu Skamendrios adına yapılmış ve onun oğlu ve torunları da buraya gömülmüş. Diğer kitabede Kar'ın oğlu Onyenades yatmakta ve Sakamendrios'un karısı Aspasia yatmaktadır diye belirtilmektedir. Bronz vazoda ise, Sokles'in kızı Ksenokrite'ye aittir ibaresi geçer. Buradan da anlaşıldığına göre, Mezarda Skamendrios ve Kar diye iki büyük sülale yatmaktadır.

Tümülüs mezardan çıkan buluntular Çanakale Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Dardanos Tümülüsünün kazı öncesi görünümü,

Tümülüsün mimari kesiti.

YAYIN DİZİNİ

MUSA TOMBUL. "Çanakale Bölgesindeki Anıtsal Tümülüsler", Çanakale, Y.K.Yayınları, 2013.

N. SEVİNÇ, M. TREISTER. "Metalwork From The Dardanos Tümülüs", Studia Troica, Band 13, 2003.

Z.AFER TAŐLİKLIOĐLU. Dardanos şehri yakınında tümülüste yeni bulunan Grekçe kitabeler. Tarih Dergisi, sayı 17-18 Ankara 1963

DÜMREK KÖYÜ ESKİ MEZARLIĞI

İLÇE: Merkez

KÖY: Dümrek

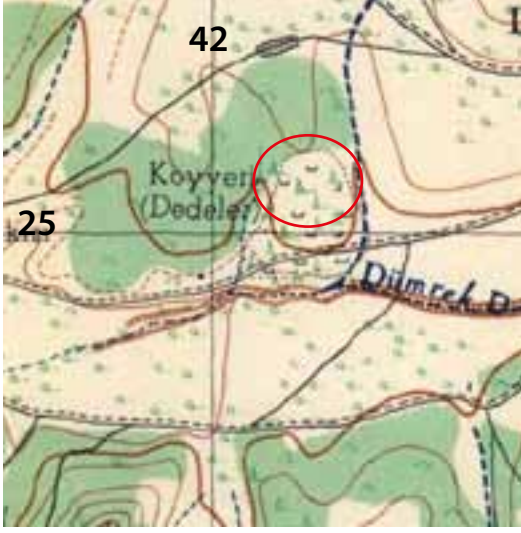
MEVKİİ: Eski Mezarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Halileli Köy Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Eski Mezarlık

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-b1

Dümrek mezarlığının genel görünümü

Çanakkale merkez, Dümrek Köyü sınırları içinde, köyün girişindeki Çamlık mevkiinde yer alır. Dümrek Köyü'nün kurulduğu 18. yy'dan itibaren köy mezarlığı olarak kullanılmıştır. Mezarlık içerisinde Osmanlı dönemi özellikleri gösteren mezarlarda, çok sayıda Roma dönemi özellikleri gösteren antik mimari parçalar kullanılmıştır. Bu antik malzemeler ikinci kullanım olarak yakındaki antik kentlerden taşınarak mezar taşı olarak kullanılmıştır. Mimari parçaların Troia örenyerinden taşındığı söylenmektedir. Ancak mimari parçaların çeşitliliği çevredeki diğer antik kentlerden de taşınmış olduğunu göstermektedir.

Mezarlıkta bulunan mimari parçalar.

Mezarlıkta bulunan mimari parçalar.

Mezarlıkta bulunan mimari parçalar.

ELMACIK KÖYÜ DEDEÇEŞME YERLEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Elmacık

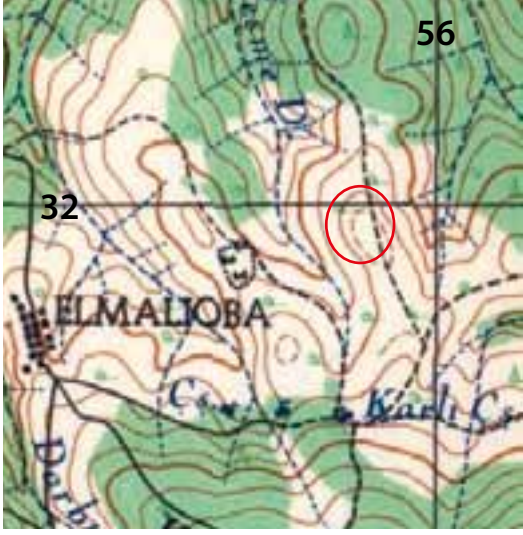
MEVKİİ: Dedeçeşmesi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Elmacık Muhtarlığı-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mesire alanı-Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-c3

Elmacık Dede Çeşme yerleşmesinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Elmacık köyü sınırları içinde, Dedeçeşme mevkiinde yer alır. Mevki, Elmacık Köyü'nün yaklaşık 500 m kuzey doğusunda bulunmaktadır. Dedeçeşmenin bulunduğu alan ve gerisindeki yüksek sırtın üzerinde çatı kiremit parçaları ve mermer mimari parça kırıkları görülmektedir. Ayrıca Dedeçeşme üzerinde ve köy kahvesi önündeki duvarda bulunan mimari parçalar bu alandan taşınmıştır. Bu mimari parçalar Roma dönemi özellikleri göstermektedir. Alan üzerinden çıkan üzerinde tavus kuşu tasviri bulunan bir mimari parça çanakkale müzesine taşınmıştır.

Muhtemelen alanda MS 5-6. yy'da yapılmış bir tapınak bulunmakta, çevresinde de bu tapınağa hizmet veren konutlar bulunmuş olmalıydı

GÖKÇALI KÖYÜ KARATEPE KUTSAL ALANI

İLÇE: Merkez

KÖY: Gökçalı

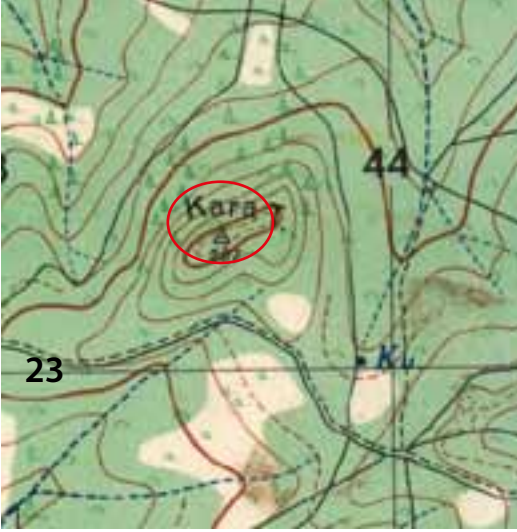
MEVKİİ: Taştepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman Alanı

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.5.1995 Tarih 2415 sayılı kararı

AYVALIK I16 -b1

Karatepe'nin genel görünümü

Çanakkale merkez, Gökçalı ve Dürmek köyleri arasında Karatepe üzerinde bulunmaktadır. Troia'nın doğusundadır. Çam ağaçları ile kaplı Dürmek çayı vadisine, Gökçalı düzlüğüne ve Troia'nın bulunduğu Karamenderes ovasına hakim durumdadır. Tepe üzerinde yapı taşları ve düzleştirilmiş anakayalar görülebilmektedir. Ayrıca tepe üzerinde bazı temel kalıntıları da bulunmaktadır. Tepe üzerinde ve eteklerinde, özellikle batıya doğru olan kısmında tuğla parçaları MÖ 6. yy'dan başlayarak MS 2. yy'a kadar kesintisiz devam eden seramik parçaları mevcuttur. Arazi üzerinde topografya takip edilerek Gökçalı köyünden gelen, tepenin güney eteklerinden tepeye çıkan bir yol olduğu anlaşılır. Alanın esas yerleşimi alanın batı bölümdeki düzlükte küçük bir köy yerleşimi olmalıdır. Bu alanlarda çok sayıda kaçak kazı çukurları bulunmaktadır.

Antik kaynaklarda yerleşimin adı "Kallikolone" olarak geçmektedir. Strabon, Troia'dan 30 stadia uzakta ve "İlionlular'ın köyü" olarak tanımlar. Homeros'un İlyada adlı eserinde adı geçen bu alan, muhtemelen Bronz çağından itibaren Troia'nın doğusunu kontrol eden bir gözetleme veya bir kutsal alan olmalıdır.

F. Calvert burada da kazı yapar, Arkaik ve Klasik döneme ait mezarlar ortaya çıkarır. 1906 yılında Seyk ve 1934 yılında Hamit Zübeyr KOŞAY burada kazılar yaparlar. Kazılarda tapınak olabilecek duvar kalıntıları tespit etmişlerdir.

Karatepe üzerindeki mevcut temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993,

H.Z. KOŞAY Traad da Dört Yerleşme Yeri. İst 1934.

HOMEROS. İlyada, (Çev. A. Erkat, A. Kadir), Can Yay. 2013.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

GÖKÇALI KÖYÜ TAŞLITARLA YERLEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Gökçalı

MEVKİİ: Taşlıtarla / Kocatarla

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K Kurulu'nun 26.05.1995 tarih 2415 sayılı kararı

AYVALIK İ16-b1

Taşlı Tarla yerleşiminin genel görünümü

İlimiz merkez Gökçalı Köyü'nün kuzeyinde Kocatarla veya Taşlıtarla mevkiinde yer alır. Yerleşme bu gün tarla olarak kullanılmaktadır. İki tarafı vadi olan yerleşme Dümrek ovasına hakim bir konumdadır. Yerleşme üzerinde Hellenistik ve Roma dönemi seramik parçalarından başka hiçbir kalıntı bulunmamaktadır. Ayrıca tarla sınırlarında bazı kaba yonulmuş yapı taşları da bulunmaktadır. Araştırmacılar yerleşimin dağılım alanı olarak Gökçalı köyünün hemen kuzeyinde bulunan Çilintepeden başlayarak Kocatarla ve Taşlıtarla üzerine kadar dağıldığını söylemektedir.

Antik çağ yazarlarından Skepsis'li Demetrios kendi çağında Troia'nın 16 stadia daha uzağında "İlion Kome" adında küçük bir köy olarak varlığını sürdürdüğünü yazmaktadır. Araştırmacılar da yerleşimin iskan gördüğü MÖ 2. yy'da ve Roma dönemlerinde Troia'ya bağlı küçük bir köy olduğunu yazmaktadırlar.

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993,
J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

GÜZELYALI KÖYÜ TURGUT REİS BATARYASI

İLÇE: Merkez

KÖY: Güzelyalı

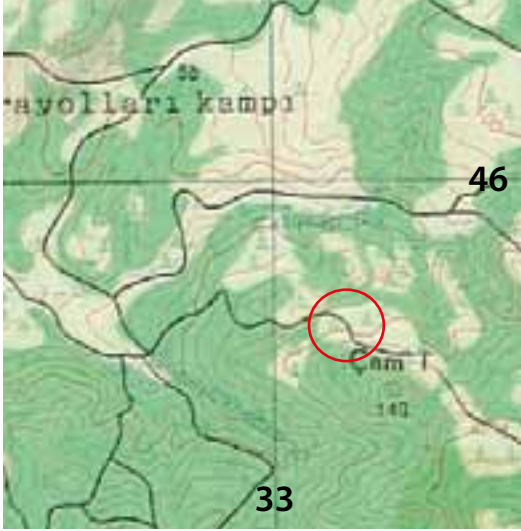
MEVKİİ: ÇamTepe

SİT TÜRÜ:
Tarihi Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Orman
Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulu'nun 25.2.2005 tarih, 632 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-c2

Turgut Reis bataryası ve çevresi

Çanakkale merkez, Güzelyalı köyü sınırları içinde, Çanakkale-İzmir karayolunun 500 m güneyinde Çamtepe mevkiinde bulunmaktadır. Çanakkale boğazına hakim bir tepe üzerinde iki ayrı batarya olarak yapılmış, toprak altında üzeri çelik kubbe ile örtülmüştür. II. Dünya Savaşı için planlanmıştır fakat hiç kullanılmamıştır. Turgut Reis zırhlısından sökülerek yapıldığından bu ad ile anılmaktadır.

Savaş tarihi ve teknolojisi hakkında bilgi verdiği için önemlidir.

YAYIN DİZİNİ

EKREM BOZ. Adım Adım Çanakkale Savaş Alanları, 1998.

HALİLELİ IŞILDAK TEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Merkez

KÖY: Halileli

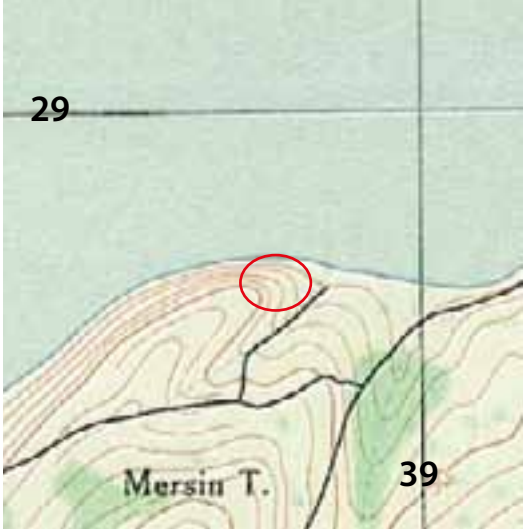
MEVKİİ: Işıldak Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

ÇANAKKALE H16- c1

Işıldak Tepe Höyüğü'nün genel görünümü

Çanakkale Merkez, Halileli köyü sınırları içinde, Işıldak Tepe mevkiinde Çanakkale Boğazı kenarında yer alır. Höyüğün deniz kıyısında olan bölümü oldukça dik olup, sırtını arkasındaki yamaca doğru yaslamaktadır. Deniz dalgalarının aşındırdığı kıyı kasitinde, yaklaşık 5 m kalınlığında kültür tabakası görülenilmektedir. Kesitte duvar izleri, yangın tabakası izi ve yoğun seramik kalıntıları görülmektedir. Höyüğün üst bölümü, hemen yakınına yapılan bonetin yapılması sırasında toprakla doldurulduğundan, höyüğün yayılım alanı belirlenememiştir. Kesit de görülen temel kalıntıları ve seramik parçaları Kalkolitik dönem (MÖ 5. Bin) özellikleri göstermektedir.

Höyük, Troia öncesi bölge kültürünü ve Anadolu ile Avrupa arasındaki kültür etkileşimine ışık tutacak önemli bir merkez konumundadır.

Höyük kesitindeki duvar izleri

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas'da Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler". Belleten Sayı 165. 1978.

HALİLELİ KÖYÜ MEZARLIĞI

İLÇE: Merkez

KÖY: Halileli

MEVKİİ: Köy Mezarlığı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Halileli Köy Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köy Mezarlığı

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K.Kurulu'nun 18.06.1991 tarih 1799 sayılı kararı Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı.

AYVALIK I16-b1

Halileli Köy mezarlığının genel görünümü

Çanakkale merkez, Halileli Köyü'nün yaklaşık 400 m güneybatısında bulunmakta ve halen köy mezarlığı olarak kullanılmaktadır. Halileli köyü 18. yy'da kurulmuş, bu tarihten itibaren bu mezarlığı kullanması nedeniyle mezarlık içinde çok sayıda Osmanlı dönemi özellikleri gösteren islami mezar taşları da bulunmaktadır. Mezarlık içerisinde çok sayıda Roma dönemi özellikleri gösteren sütunlar, metop parçaları, postamentler, mezar sitelleri ve yazıtlı parçalar bulunmaktadır. Bu antik malzemeler ikinci kullanım olarak yakındaki antik kentlerden taşınarak mezar taşı olarak kullanılmıştır. Mimari parçalar Troia örenyerinden taşındığı söylenmektedir. Ancak Mimari parça çeşitliliği ve mezarlığın konumu nedeniyle muhtemelen bu alanda büyük bir yapının bulunmuş olabileceği, parçalarının çoğunun bu yapıya ait olmalıdır.

Mezarlık içinde bulunan mimari parçalar

Mezarlık içinde bulunan mimari parçalar

Mezarlıkta bulunan Osmanlı dönemi mezar taşları

HALİLELİ KÖYÜ TOPÇAMLAR BATARYASI

İLÇE: Merkez

KÖY: Halileli

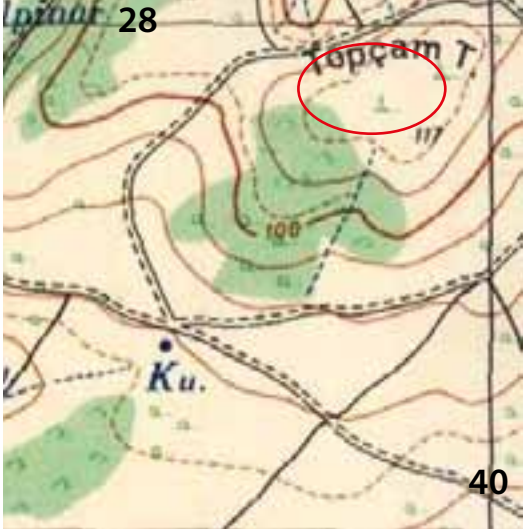
MEVKİİ: Topçamlar

ŞİT TÜRÜ:
Tarihi Sit Alanı

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan- Milli Park

KORUMA KARARI: Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen "Troia Milli Park" Alanı

AYVALIK I16-b1

Halileli Topçamlar bataryasının genel görünümü

Çanakkale Merkez. Halileli Köyü'nün batısında bulunan Topçamlar mevkiinde bulunmaktadır. Denizden yaklaşık 75 m yükseklikte boğaza hakim bir tepe üzerinde olup, Bağazı boyuna görebilecek şekilde planlanmıştır. Batarya beş bonet ve bonet aralarında top platformları yer alır bonetlerin bazıları yıkılmış durumda bazıları da toprak altındadır. Batarya, Sultan Abdülaziz döneminde (1861-1876) yapılmıştır. Bonetler arasında bulunan top platformlarına, 1883-1888 tarihinde yapılmış 28 cm'lik Alman Krupp marka toplar yerleştirilmiş ama, bu gün bu toplar tamamen tahrip olmuş metruk halde bulunmaktadır. Topların ve bonetlerin hemen hemen tamamı toprak altında bulunmaktadır.

Topların, Mondros ateşkes anlaşmasına bağlı olarak İngilizler tarafından tahrip edildiği şekliyle durmaktadır. Topların mevcut hali ile ziyarete açılması tarihe ışık tutması açısından önemlidir.

Batarya Çanakkale Deniz Savaşları sırasında stratejik bir yerde olmasından dolayı önemli bir bataryadır.

Bataryanın yıkık durumdaki bonetlerinden görünüm

HALILOĞLU KÖYÜ ASARLIKKAYA YERLEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Haliloğlu-Osmanlar Mah

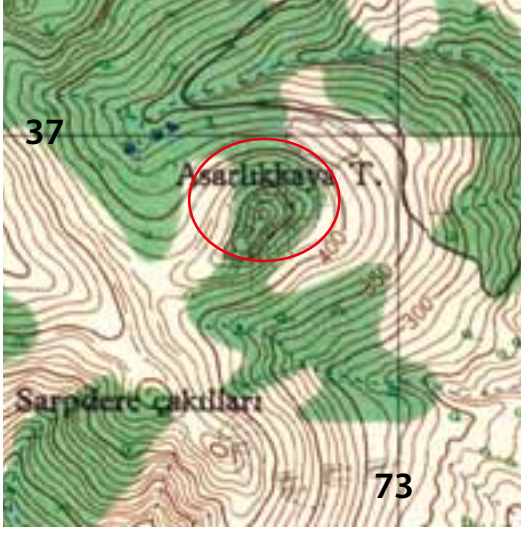
MEVKİİ: Asarlıkkaya Tepesi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-d3

Asarlıkkaya yerleşmesinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Bodurlar köyü, Osmanlar mahallesi ile Haliloğlu köylerinin arasında Asarlıkkaya mevkiinde yer alır. Yerleşim Osmanlar mahallesinin yaklaşık 1,5 km güneyinde, Haliloğlu köyünün yaklaşık 2 km kuzeyindedir. Yaklaşık 50 m yüksekliğindeki ana kayanın güney eteklerini çevreleyen kuru duvar tekniğinde moloz taşlardan yapılmış yıkık sur duvarı kalıntıları bulunmaktadır. Sur duvarları içinde ana kayaya yaslanan temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Ana kayanın güney ve doğu bölümü oldukça dik olduğundan sur duvarı yapılmamıştır. Ana kayanın üst bölümlerinde kaserek düzleştirilmiş bölümler ve yol izleri görülmektedir. Sur duvarının dışında Tepenin batısında bulunan düzlükte ve yamaçlarda temel kalıntıları ve düzleştirilmiş yapı taşı öbekleri gözlemlenmiştir. Bu alan da, kale ile aynı dönemde iskan edilmiş olmalıdır. Alan içinde bulunan kaçak kazı çukurlarının etrafında seyrek olarak MÖ 4. yy özellikleri gösteren seramik parçalarına rastlanmıştır.

Bu yerleşim muhtemelen Lapseki'den (Lampsakos) ve Umurbey (Perkote) üzerinden gelerek İç Troas bölgesine giden antik yolları denetleyen bir karakol yerleşimi olmalıdır.

Sur duvarları kalıntılarında görünüm

İNTEPE ÇAKALTEPE BATARYASI

İLÇE: Merkez

KÖY: İntepe

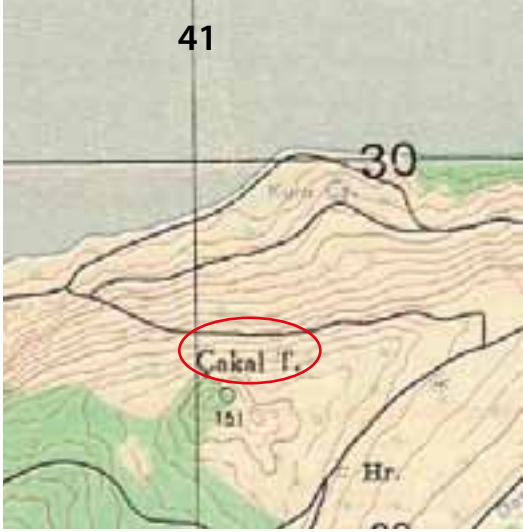
MEVKİİ: Çakaltepe

ŞİT TÜRÜ:
Tarihi Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Hazine ve Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medruk Durumda

KORUMA KARARI: Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

ÇANAKKALE H16-c1

Çakal tepe bataryası ve çevresi

Çanakkale merkez. İntepe Beldesi'nin 2 km Güneyinde, Boğaza tamamen hakim 117 m rakımlı Çakaltepe üzerinde bulunmaktadır. Çanakkale Boğazına boylamasına gören bir konumdadır. Bataryada 7 tümsek bulunmakta ve bu tümseklerin aralarında otların ve çalılıkların arasında tamamen tahrip olmuş toplara ait demir parçaları ve platformlar görülmektedir. Bataryada bulunan topların hepsi Alman Krupp marka 24 cm çapında 1876-1888 yapımıdır. Batarya boğazın güvenliği için Sultan Abdülaziz döneminde (1861-1876) yapılmıştır.

Çakaltepe Bataryası Çanakkale Boğazı'nın savunmasında, 19 Şubattan itibaren itilaf devletlerinin saldırılarına başarı ile karşılık vermiştir.

Tabyaların bulunduğu alan Çanakkale Boğazını göreceğ şekilde ince şerit halinde konumlandırılmıştır.

Bataryanın bu günkü durumu

Batarya toplarına
ait kalıntılar

Top kalıntıları
üzerindeki
Osmanlıca yazıt

İNTEPE HEKTOR TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Merkez

KÖY: İntepe

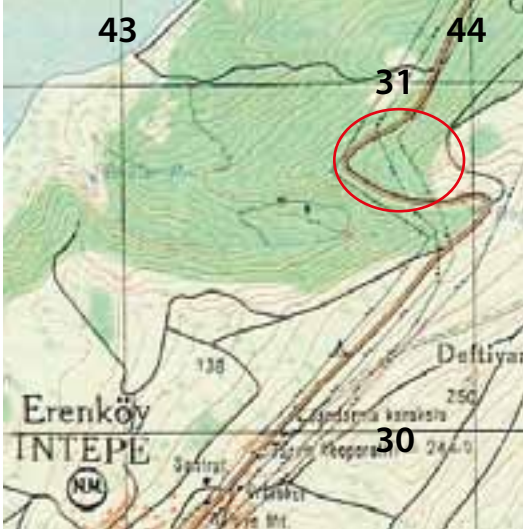
MEVKİİ: İntepe Virajları-Derin Dere

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.5.1995 Tarih 2415 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-C1

Hektor tümülüsü ve koruluğunun genel görünümü

Çanakkale merkez İntepe beldesi sınırları içinde, İntepe beldesinin 500 m kuzeybatısında, İntepe virajları-Gözetleme Tepe mevkiinde yer alır. Çanakkale Boğazına hakim olan tümülüs, aynı zamanda Ophrioneion antik kenti sınırları içindedir. Tümülüs yaklaşık 10 m yükseklikte 50 m çapındadır. Tümülüsün en tepe noktasında, güney ve batı eteklerinde derin kazı çukurları bulunmaktadır. Bunlar 1870'li yıllarda Çanakkale'nin İngiliz konsolosu olan Frank Calvert tarafından yapılan kaçak kazı çukurlarıdır. Frank Calvert Çanakkale'nin tüm antik kentlerinde olduğu gibi burada da kazılar yapar. Tümülüsü Troialı kahraman Hektor'un mezarı olarak kazar ve büyük tahribatlar verir. Tümülüsün çevresinde yapılan araştırmada Geç Roma özellikleri gösteren mezar tuğlaları ve mezarların bulunduğu görülmüştür. Tümülüsün bulunduğu alanın öneminden dolayı tümülüs yapıldıktan sonra çevresi nekropol olarak kullanılmıştır.

Tümülüsün üzerinde bulunduğu tepede 2013 yılında meydana gelen toprak kaymasında, Çanakkale-İzmir karayoluna paralel olarak uzanan moloz taşlardan kademeli olarak yapılmış bir duvar ortaya çıkmıştır. Muhtemelen bu duvar tümülüsün çevre düzenleme duvarı olmalıdır. Toprak kaymasının devam etmesiyle duvar tamamen kaybolmuştur.

Antik kaynaklar, Troialı ünlü kahraman, Priamos'un oğlu Hektor'un Ophrioneion'da tümülüs mezarının ve bir koruluğunun olduğunu ve bu alanda Hektor'un anısına şenlikler ve kutlamalar yapıldığını aktarır. Ophrioneion antik kentinin bastığı sikkeler üzerinde Hektor'un işlenmesi bu görüşü desteklemektedir. Bu tümülüs antik kaynakların bahsettiği Hektor'un anıt mezarı ve koruluğu olmalıdır.

F. Calwert tarafından açılmış olan kaçak kazı çukurları

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Anadolu Tarihi Coğrafyası. (Çev. A. Pekman). Arkeoloji Sanat Yay. 2000

T. TAKAOĞLU, T. ÖZHAN, "Antik Yazılı Kaynaklarda Ophryneion Kenti." II. Troas Bölgesi Değerleri Sempozyumu 2007, İntepe.

TURAN TAKAOĞLU. "Erenköy Bağbozumu ve Hektor Töreni" İntepe sempozyumu 2008.

İNTEPE OPHRINEİON ANTİK KENTİ

İLÇE: Merkez

KÖY: İntepe

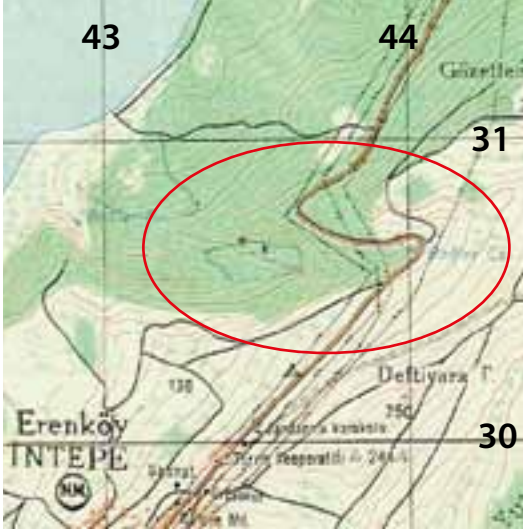
MEVKİİ: İntepe Virajları-Derin Dere

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk ve Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla ve Ormanlık alan

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.5.1995 Tarih 2415 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-c1

Ophrioneion antik kentinin genel görünümü

Çanakkale merkez İntepe beldesi sınırları içindedir. Yerleşim, İntepe beldesinin kuzeybatı sınırından başlayarak kuzeye derin dere vadisine doğru yayılmaktadır. Deniz kıyısındaki Karanlık liman koyu, antik kentin limanıdır.

Yapılan araştırmalarda yolun yukarı kısmında bulunan yamaçlarda, MÖ 5. yy'dan başlayarak MS 1. yy'a kadar kesintisiz devam eden seramik parçaları gözlemlenmiştir. Ayrıca yerleşim alanında bazı temel kalıntıları izlenebilmektedir. Yamacın güney eteğindeki tepe üzerinde bir tümülüs mezar ve mezarın çevresinde nekropol bulunmaktadır. Strabon, bu tümülüsü Troia'lı kahramanlarından Hektor'a ait olduğunu, tümülüs'ün etrafında bulunan alanı ise Hektor Koruluğu olarak anlatmaktadır. Tümülüs de ve buradan aşağı denize doğru inen İntepe köyünün güneyinde bulunan Derindere vadisinde bulunan nekropol alanında 1850 yılında F. Calvert kaçak kazılar yapmıştır.

Ophrioneion'dan ilk defa tarihçi Herodotos bahseder. MÖ 480 yılında da Ksarkes'in orduları ile buradan geçtiğini yazar. Kent, MÖ 425-421 tarihlerinde Attika-Delos Deniz Birliğine üyedir ve birliğe bir talentin (1/5 talen) beşte biri vergi ödemiştir.

Ophrioneion'da araştırma yapan A. Akarca, kentin isminin "alın" anlamına gelen orphus kelimesinden geldiğini belirtir. Kent MÖ 350-300 yılları arasında ön yüzünde Hektor ve Zeus başı, arka yüzünde çıplak genç (Hektor) figürü bulunan gümüş ve bronz sikkeler basmıştır.

Antik kent içinde bulunan bir yapıya ait temel kalıntısı

Hektor tümülüsü ve üzerinde F. CALVERT'in yaptığı kaçak kazı çukurları

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler," Belten, 1976. Sayı 165.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

HEREDOD. Herodot Tarihi (Çev: M. Ökmen), 1991.

STRABON. Anadolu Tarihi Coğrafyası. /Çev. A. Pekman.) Arkeoloji Sanat Yay.. 2000 İstanbul.

İNTEPE RHOTEİON ANTİK KENTİ

İLÇE: Merkez

KÖY: İntepe

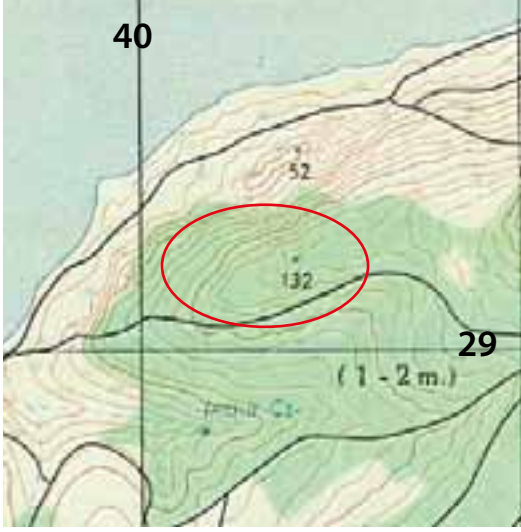
MEVKİİ: Harap Kale

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk ve Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla ve Ormanlık alan

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.5.1995 Tarih 2415 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

ÇANAKKALE H16-C1

Rhoeteion antik kentinin genel görünümü

Çanakkale merkez, İntepe beldesi, Harap Kale mevkiinde bulunmaktadır. Harap Kale denizden yaklaşık 150 m yükseklikte, Çanakkale boğazına, boğazın girişinden itibaren hakim durumdadır. Yerleşim alanının batı ve güney bölümü dik bir uçurum, kuzey ve doğu bölümü sur duvarları ile çevrilidir. Bu sur duvarlarının üzeri toprakla kaplı olup, sadece yükselti olarak izlenebilmektedir. Antik kentin yerleşim alanı yaklaşık 30 dönümlük bir düzlükten oluşmaktadır. Yerleşim alanı üzerinde yapılan araştırmalarda mimari kalıntı olarak sur duvarı kalıntılarının başka mimari iz rastlanmaz. Kent üzerinde gözlemlenen seramik parçalarından, Erken Tunç Çağından başlayarak Roma Dönemine kadar kesintisiz iskan edildiği anlaşılır. Ayrıca tarla kenarlarında düzleştirilmiş yapı taşları da görmek mümkündür.

Kent en parlak dönemini MÖ 6. yy ile MÖ 2. yy arasında sürdürmüştür. Kentin, MÖ 427'de Attika-Delos Deniz Birliği üyesi olduğunu görmekteyiz. MÖ 189 yılında hemen yakınında bulunan İlion'a bağlanması ile önemini yitirmeye başlamıştır.

Troas bölgesinde kendi adına sikke basan kentlerden olup, MÖ 350-300 yılları arasında ön yüzünde Apollon, arka yüzünde koşan üç ayak olan gümüş sikke basmıştır.

Tarihçi Herodot Pers ordularının MÖ 480 de Troiadan Abydos'a giderken kentin hemen yakınından geçtiklerini yazmıştır. Strabon Rhoeteion'un komşusu kentlerinden bahsettikten sonra, kenti ilk kuranların Kos adasından gelen Dorlar olduğunu söyler. Plinius da kentten bahseden antik yazarlardandır.

Çanakkale antik kentlerinin çoğunda olduğu gibi, burada da ilk kazılar kaçak olarak 1880 yılında F. Calvert ve H. Schliemann tarafından yapılmıştır. Ayrıca kent üzerinde Meyer, J. Cook ve A. Akarca da inceleme yapan araştırmacılarıdır.

Antik kentin yerleşim alanının bugünkü görünümü

Antik kentin sur duvarlarının bugünkü durumu

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler," Belten, 1976. Sayı 165.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

HEREDOD. Herodot Tarihi (Çev: M. Ökmen), 1991.

STRABON. Anadolu Tarihi Coğrafyası. / Çev. A. Pekman.) Arkeoloji Sanat Yay.. 2000 İstanbul.

KALAFATLI KÖYÜ PAŞATEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kalafatlı

MEVKİİ: Paşatepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.5.1995 Tarih 2414 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı.

AYVALIK I16-a2

Paşatepe tümülüsünün genel görünümü

Çanakkale merkez, Tevfikiye, Halileli ve Çıplak köyleri arasında bulunan Paşa tepe mevkiinde bulunmaktadır. Alan aynı zamanda Troia'nın doğusunda bulunmaktadır. Burada bulunan yüksek tepe üzerine yığma topraktan tümülüs olarak yapılmıştır. Tümülüs, yaklaşık 3 m yükseklikte 30 m genişliktedir. Troia'nın (İlion) yerleşim alanı tümülüs hemen yakınına kadar gelmektedir ve Troia'nın güney kapısı önündedir. Tümülüs tepesi üzerine yapılan fidan dikimi nedeni ile büyük ölçüde tahrip olmuştur. Orijinal yüksekliği yaklaşık 10 m civarında olup, ovanın her tarafından götüdür durumda olmalıdır. Tümülüsün etrafı nekropol alanı olarak kullanılmıştır.

Troia efsanesinde ismi geçen ve savaş alanında ölen kahramanların, Hellenistik dönemde yapılmış sembolik tümülüslerinden olmalıdır. Bu tümülüs de muhtemelen Troia'lı bir kahramana ait olmalıdır. Çünkü Troia şehrine oldukça yakın ve Troia şehrinin en önemli kapısı olan güney kapısı yolu üzerindedir. Troia efsanesinden yararlanılarak yapılmış olmalıdır. Troia Efsanesine göre Troia'lı ünlü komutan Hektor'a ait olmalıdır.

KARACAÖREN KÖYÜ HAMAMI

İLÇE: Merkez

KÖY: Karacaören

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Köy Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE HI16-c2

Hamamın görünümü

Karacaören köyü köyiçi mevkiinde yer almaktadır. Moloz taş duvarlı tek kubbeli küçük bir hamamdır. Ortada 300 x 310 cm ölçülerinde tek kubbeli sıcaklık kısmı bulunmaktadır. Sıcaklık kısmında yuvarlak kemerli niş içinde bulunan dört kurna yeri mevcuttur. Köşelerden kubbeye tromplarla geçilmektedir. Sıcaklık kısmının kuzey tarafına bitişik beşik tonozlu su deposu ve batı bölümde ılık bölüme bulunmaktadır. Soyunmalık ve diğer bölümleri tamamen kaybolmuştur. Oldukça harap bir halde olup çöplük olarak kullanılmaktadır.

Hamam mimari özellikleri nedeni ile Erken 19. yy özellikleri göstermektedir.

Karacaören Hamamı'nın iç mekanı

Hamamın sıcaklık bölümü

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL. "Çanakkale Ortaçağ Türk Dönemi Yapıları Araştırmaları." Araştırma sonuçları Sempozyumu. 2007.

KARACAÖREN TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Merkez

KÖY: Karacaören

MEVKİİ: Saraltepe

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE HI16-c2

Karacaören Tümülüsünün genel görünümü

Merkez Karacaören Köyü sınırları içinde Saraltepe mevkiinde bulunmaktadır. Çanakkale Boğazı'na, Karacaören ve Özbek ovasına hakim bir konumdadır. Yaklaşık 5 m genişliğinde 2 m yükseklikte, üzeri çalılıklarla kaplı ve etrafı tarla olarak kullanılmaktadır. Tepe noktasında geniş bir kaçak kazı çukuru bulunmaktadır. Tepenin etrafında mezar tuğlası parçaları gözlemlenmiştir. Tümülüsün kenarları tarla sahipleri tarafından düzleştirilerek tarlaya dönüştürülmüştür. Tümülüs yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır.

ATIKHISAR KALESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kayadere

MEVKİİ: Atikhisar

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Gölet, su havzası

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 14.09.1992 tarih 2670 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-c1

Atikhisar Kalesi'nin genel görünümü

Merkeze 6 km uzaklıkta, Çanakkale-Çan yolu üzerindedir. Halk arasında kaleye Gavurhisarı da denmektedir. Yüksek bir tepe üzerinde kurulmuş olan kale, Sarıçay vadisine hakim bir durumdadır. Yaklaşık 40 m yükseklikte büyük bir anakaya üzerine inşa edilmiş olan kalenin girişi kuzey yöndendir. Doğu ve batı bölümü dik kayalıktır. İç içe iki bölümden meydana gelen kalenin iç bölümdeki kısmı yüksek bir kayanın üstü düzleştirilerek iskan edilmiştir. Muhtemelen bu yüksek bölüme vadiyi gözetleyen kuleler bulunmaktaydı. Burada iki bölümlü bir sarnıç yapısı kalıntısı ve ortasında bulunan boşlukta temel kalıntıları mevcuttur. Aşağı bölümde bulunan dış duvarın kuzey batı bölümündeki sur duvarları kısmen korunmuş durumdadır. Kalenin duvarları moloz taş ve kireç harçlı malzeme ile yapılmıştır. Bu son hali ile Geç Roma dönemi özellikleri göstermektedir. Kale içinde ve eteklerinde MÖ 6. yy'dan başlayarak MS 10. yy'a kadar kesintisiz devam eden seramik örneklerine rastkanmıştır. Kalenin dış kısmında bulunan düzlükte de iskan izleri görülmektedir. Kalenin kuzeyinde bulunan tepe üzerinde yaklaşık 2 m yükseklikte bir tümülüs kalıntısı bulunmaktadır. Üzerinde bulunan çukurluk nedeniyle tümülüs muhtemelen tahrip edilmiştir.

Çanakkale Boğazı'ndan geçerek iç Troas ve Mysia bölgelerini birbirine bağlayan antik yolların üzerinde bulunan kontrol merkezlerinden biri durumundaydı. Muhtemelen kale'nin ilk kuruluşu MÖ 7. yy'a kadar inmiş olmalıdır. Persler'in MÖ 6. yy'da Troas Bölgesinin kontrolü amacı ile kullandığı önemli bir üs konumundaydı. Ayrıca kale, antik maden ocaklarının bulunduğu Sarıçay vadisinin kontrolünü ve güvenliğini sağlaması açısından da önemli durumdadır.

Antik kaynaklar kalenin bulunduğu alanın Abydos toprakları içinde bulunan "Kremaste" yerleşmesi olduğunu belirtmektedirler.

Kale içi ve burçları-
nın görünümü

İç Kalede bulunan
sarni kalıntısı

Kalenin kuzeyinde
bulunan tümülüs

YAYIN DİZİNİ

KSENOPHON, Yuna Tarihi, ev. S. Sinanoğlu, TTK. Yay. 1999.

KAYIŞLAR KÖYÜ KELEMLİ TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kayışlar

MEVKİİ: Kelemlı Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b2

Kelemlı Tepe yerleşiminin genel görünümü

Çanakkale merkez, Kayışlar köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 1,5 km doğusunda Kelemlı Tepe mevkiinde yer alır. Yerleşimin yayılım alanı yaklaşık 60 x 50 m ebatlarında küçük bir alandır. Alan üzerinde temel kalıntıları ve öbekler halinde yığılmış yapı taşları gözlemlenmiştir. Yoğun olarak çatı kiremit ve seramik parçaları, MÖ 2. yy özellikleri göstermektedir. Yerleşimin batı bölümündeki düzlükte yapı izleri görülmesede çatı kiremitlerinin dağılımından, bu alanda da yerleşimin devam ettiğini kanıtlar.

Yerleşim alanı
üzerindeki
temel kalıntıları

Yerleşim üzerindeki
temel kalıntıları

KAYIŞLAR KÖYÜ KİSECİK YERLEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kayışlar

MEVKİİ: Kiseçik

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b2

Kiseçik yerleşiminin genel görünümü

Çanakkale merkez, Kayışlar köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 3 km güneyinde Kiseçik (kilisecik) mevkiinde yer alır. Yerleşimin bulunduğu tepe, Küçük Yumaklı deresi ile Yalınkoz derelerinin birleştiği yerde, derelerin birleşerek oluşturduğu üçgenimsi alanda, üç tarafı derelerin oluşturduğu derin vadilerle çevrili tepenin üstündeki doğu batı doğrultusunda uzanan düzlük üzerindedir.

Yerleşim alanı üzerinde moloz taşlardan yapılmış temel kalıntıları, çatı kiremitleri, pithos ve seramik parçaları görülmüştür. Alan üzerinde MÖ 3. ve MS 1. yy özellikleri taşıyan seramiklere rastlanmıştır. Yerleşim alanı bölgede bulunan maden ocaklarını işleten ve kontrolünü sağlayan bir madenci köyü olmalıdır.

Yerleşim alanı üzerindeki temel kalıntıları

Yerleşim alanı üzerindeki temel kalıntıları

Yerleşim alanı
üzerindeki temel
kalıntıları

KEMEL KÖYÜ YEDİ ERENLER MEZARLARI

İLÇE: Merkez

KÖY: Kemel

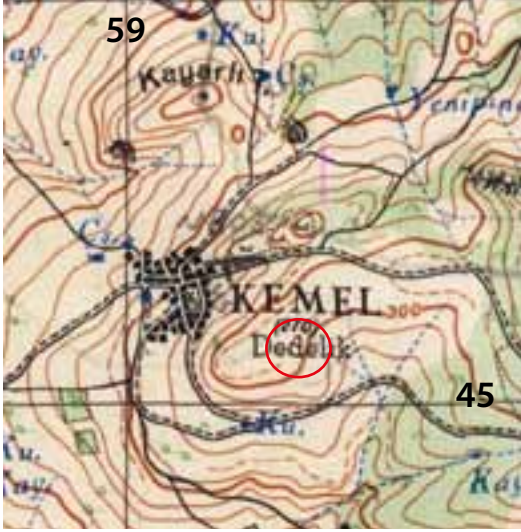
MEVKİİ: Dedelik

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Saraycık Köy Merası

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ziyaret Alanı

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K.Kurulu'nun 18.06.1991 tarih 1799 sayılı kararı

ÇANAKKALE H 17-d1

Yedi Erenler mezarlarının genel görünümü

Merkez Kemel köyü sınırları içinde Dedelik tepesi üzerinde bulunmaktadır. Mevki, köyün hemen üstünde, güney doğusunda bulunan yüksek tepededir. Kemel köylüleri buraya hayır tepesi de demektedir. Tepe Çanakkale boğazına ve çevresine hakim bir konumda bulunmaktadır. Tepe üzerinde betonla anarılmış altı adet mezar ve altıgen taşlarla muntazam bir işçilikle yapılmış bir mezar olmak üzere toplam yedi mezar bulunmakta ve tepe ismini bu mezarlardan almaktadır. Mezarların bir kısmı, bölgede Erken Osmanlı Döneminde sıkça görülen gömü tiplerindedir. Bu dönemde bölgenin saygın ve önemli kişilerinin mezarları, mezarlıklar dışında bölgenin yüksek tepelerine gömülürler, bu mezarlara dede mezarı olarak adlandırılırdı. Bu mezarların bulunduğu yerlerde çevre köylerin halkların hayırlar yaparak dualar ederlerdi.

Kemel köyü tarafından bu alanda her yıl 6 Mayıs günü çevre köylerden gelen davetlilere yemeklerin verildiği ve duaların edildiği hayır törenleri yapılmaktadır.

Ayrıca bu alanda tepenin etrafında bazı duvar kalıntıları görülmektedir. Bu duvarlar olasılıkla antik bir dönemden olmalıdır. Artıca oldukça az sayıda Roma dönemi özelliği gösteren kaba seramik parçaları görülmüştür. Tepenin bölgeye hakim durumda olması antik dönemde de burada bir iskan bulunduğunu güçlendirir.

Mezarlıkta bulunan Osmanlı Dönemi mezar

Mezarlıkta bulunan mezarlar

Tepe üzerinde bulunan temel izleri

KEMERDERE SU KEMERLERİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kemerdere

MEVKİİ: Kemerler

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b1

Su Kemerlerinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Kemerdere köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 1 km güney doğusunda Kemer mevkiinde yer almaktadır. Kemerdere (Tymbros) çayı üzerinde bulunan derin bir vadi içine yaklaşık 16 m yüksekliğinde tek gözlü kemer, vadinin iki yakasını birleştirmektedir. Bu kemer üzerinden geçen su kanalı için yapılmıştır. Köprünün su kanalının geçtiği bölüm hafif olması için, kanalın alt kısmında bulunan silme ile tek gözlü kemer arasında küçük kemer gözleri yapılmıştır. Kemerin üst bölümü moloz taşlardan, alt bölümü ise kesme taşlardan yapılmıştır. Su kemerinin bir çok defa onarım geçirdiğini üzerinde bulunan onarım izlerinden anlaşılmaktadır. Su kemerinin alt kısmında da ana kaya üzerinde bulunan kanal izleri, derenin aşağısında bulunan bir su değirmenine ait olmalıdır.

Su kemeri Troia'ya su götürmek için Roma döneminde yapılmıştır. Bu tür kemerler su kanallarının derin vadileri aşmak için yapılmış yapılardır. Kemerin yaklaşık 2 km doğusunda daha küçük boyutta başka bir su kemeri yıkıntısı bulunmakta, daha ilerisinde, Gökçalı ve Tevfikiye ovasında bu su sistemi ile bağlantılı künk kalıntıları izleri de görülebilmektedir. Troas Bölgesinin en sağlam durumda olan su kemeridir.

Yakınında bulunan Kemerdere Köyü ismini bu su kemerinden almaktadır.

Su kemerinin kuzey cephesi

Vadi içinde anakayaya oyulmuş su kanalı

YAYIN DİZİNİ

Troia Düş ve Gerçek. (Çev. S. Burgurlu Gün). Homer Kitabevi, 2001.

KEPEZ BOĞAZKENT LİMAN YERLEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kepez Kasabası

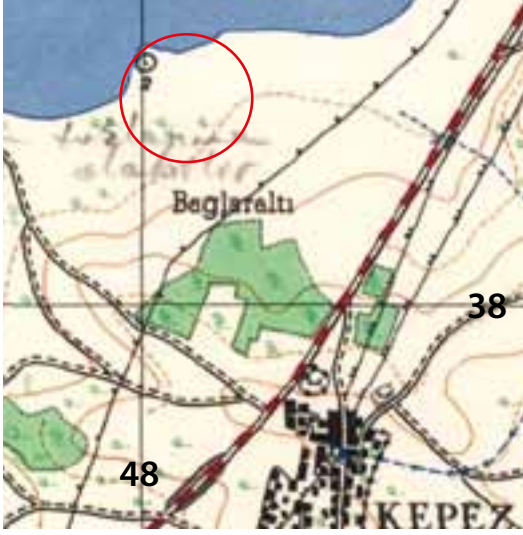
MEVKİİ: Boğazkent

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Kepez Belediyesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mahalle Parkı

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.. Kurulu'nun 29.03.2007 tarih, 2845 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-c3

Liman yapılarına ait temel kalıntıları

Çanakkale merkez, Kepez kasabası, Boğazkent mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır. Çanakkale boğazı kenarında, denizin hafif içeri girerek liman oluşturduğu alandır. Kıyıda denizin aşındırması sonucu zemin seviyesinden yaklaşık 1,5 m derinlikte bazı temel kalıntıları ve pithos parçaları görülmektedir. Bu alan burada bulunan liman yapılarına ait kalıntılar olmalıdır. Bu alanın gerisinde Müze Müdürlüğü tarafından yapılan kazılar sonucu kalın duvarlı bir yapıya ait temel kalıntıları ortaya çıkmış, yapının iç bölümünde karşılıklı odalara ait temeller mevcuttur. Bu yapı plan özelliği itibarıyla bir atölye ya da dükkanlar olmalıdır. Alan üzerindeki seramikler MÖ 15. 17. yy özellikleri göstermektedir. Bazı alanlarda çok yoğun atölye atığı seramik parçalarının görülmesi seramik üretiminde yapıldığı bir yerleşim alanı olmalıdır.

Liman yapılarına ait temel kalıntıları

Atölye ya da işyeri özelliği taşıyan yapıya ait temel kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

KUMKALE AITHEION ANTİKKENTİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kumkale

MEVKİİ: İntepe-Tektop

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.5.1995 Tarih 2414 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

AYVALIK İ16-a2

Aitheion yerleşmesinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Kumkale beldesi sınırları içinde, Tektop mevkiinde bulunmaktadır. Kumkale beldesinin yaklaşık 3 km kuzeyinde, Çanakkale Boğazı'nın kenarında boğaza hakim bir tepe üzerindedir. Kumkale balıkçı barınağının gerisinde bulunan Tektop bataryasının bulunduğu yerden güneye doğru uzanan tepenin üzeridir. Ayrıca bu tepenin üzerinde, limana giden yolun kenarında bir tümülüs bulunmaktadır. Tümülüs, F. CALVERT tarafından yapılan kaçak kazılarla tahrip edilmiştir. Yerleşim alanında yapılan yüzey araştırmalarında, Geç Tunç Çağından, Erken Hıristiyanlık (MS 6. yy) dönemlerine kadar kesintisiz devam eden seramik parçaları görülebilmektedir.

Kentin, Hellenistik çağın önemli kenti olsada, Tunç Çağından başlayarak MS 5. yy'a kadar Troia'nın limanı durumundaydı, Kent ismini Troia savaşlarının Akalılar'ın ünlü komutanı Aias'dan almaktadır. Burada bulunan Troia ovasına hakim durumda yapılmış olan Tümülüs mezar da, Aias adına adanmıştır. Antik yazarlardan Pausanias ve Plinius, kentle ilgili anlatımlarında, kentin adından ve burada bulunan Aias'ın mezarından bahsederler. Coğrafyacı Strabon da burada Aias adına bir tapınağın ve heykelin bulunduğu ve burasının bir yerleşimden çok, Aias adına adanmış bir kült merkezi olduğundan bahseder. Kent tarihi süreç içerisinde hemen doğusunda bulunan Rhoiteion'un gölgesinde kalmış ve onun toprakları içinde sayılmıştır.

Burada ilk kazılar, tüm Troas bölgesinde kaçak kazılar yapan İngiliz konsolos F. CALVERT ve H. SCHLIEMAN 1865 yılında burada da kaçak kazılar yapar. Calvert'in kentin nekropolünde yaptığı kazılarda MÖ 8'yy dan MS 2. yy arasındaki dönemleri kapsayan eserler ortaya çıkarmış, çıkartılan bu eserler yurt dışına çıkartılmıştır. Kent üzerinde 1972 yılında Aşkıdil Akarca da bir araştırma gerçekleştirmiştir.

Yerleşim üzerinde bulunan tümülüs

Yerleşimin genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas'da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler" Belten, 1976. Sayı 165.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

HERODOT. Herodot Tarihi (Çev: M. Ökmen), 1991.

STRABON. Anadolu Tarihi Coğrafyası. / Çev. A. Pekman.) Arkeoloji Sanat Yay. 2000 İstanbul.

PLINIUS. Naturalis Historia.

ESKİ KUMKALE MEZARLIĞI

İLÇE: Merkez

KÖY: Kumkale

MEVKİİ: Ova-Eski Mezarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezarlık

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K.Kurulu'nun 18.06.1991 tarih 1799 sayılı kararı Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

AYVALIK I16-a2

Kumtepe Höyüğü'nün genel görünümü

Çanakkale merkez, Kumkale beldesi sınırları içinde, Kumkale Orhaniye yolu üzerindedir. Yaklaşık 3 m yükseklikte bir tepenin üzerine kurulmuştur. Mezarlık içinde önemli meslek guruplarını gösterir mezar taşları bulunmaktadır. Kumkale kalesinde Boğazın girişini kontrol etmekle görevli Osmanlı Deniz Kuvvetleri personeli ve kalede görevli devlet memurlarına ait mezar taşlarıdır. Mezarlık 1915 Çanakkale Savaşları sırasında Fransız birliklerinin çıkartmaları sırasında çarpışmaların geçtiği cephelerden olmasından dolayı, siper yapımı sırasında büyük ölçüde tahrip olmuştur. Mezarlık üzerinde MÖ 3. yy özelliği taşıyan bir tümülüs bulunmakta, tümülüs de 1870'li yıllarda F. CALVERT tarafından kaçak kazı yapılarak tahrip edilmiştir.

2013 yılında Çanakkale Valiliği tarafından mezarlık alanı yeni baştan düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler sırasında burada bulunan tahrip olmuş tümülüs kalıntısı tekrar ortaya çıkmıştır.

Mezarlıkta bulunan mezarlara ait görünüm

YAYIN DİZİNİ

LUCIEN ŞENOCAK THYS "Kumkale ve Seddülbahir Osmanlı Kaleleri", Cogito Y.K. Yay., Sayı: 28, 2001.

LUCIEN ŞENOCAK THYS "The Architectural Survey of the Ottoman Fortress of Seddülbahir"17. Araştırma Sonuçları Toplantısı. 1999.

LUCIEN ŞENOCAK THYS "Bir Valide Sultan'ın Himayesinde Seddülbahir ve Kumkale", Osmanlı Mimarlığının 7. Yüzyılı "Uluslarüstü Bir Miras", Yem Yayınları,1999.

KUMKALE İNTEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kumkale

MEVKİİ: İntepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.5.1995 Tarih 2415 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

AYVALIK İ16-a2

Kumkale İntepe Tümlüsü'nün genel görünümü

Kumkale beldesi İntepe azmağı mevkiinde, azmağın doğu yamacı üzerinde yüksek bir tepedir. Tepe, Troia'nın limanı olan Karamenderes ırmağının denize döküldüğü vadiye hakim durumdadır. Tepenin güney tarafında tonozlu bir yapı kalıntısı görülmektedir. Tonozlu yapının izleri tepenin ortasından, tepenin üst kısmına kadar yükselmektedir.

Araştırmacılar bu yapıyı Aiteion antik kentine ismini veren Akhalı komutan Aias'ın tümlüsü olduğunu yazmaktadır. Antik kaynaklar Aiteion antik kentinde bir tapınak ve Aias'ın tümlüsü ve Aias'a ait bir heykelin bulunduğu bahsetmektedir. Muhtemelen bu kalıntı, Roma döneminde Aias'a yapılmış anıt mezar veya heykelinin üzerinde bulunduğu kaide olabilir.

Tümlüsün tomozlu girişi

Tümlüsün üst kısmı

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas'ta Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler", TTK Belleten, C: XLII, Sayı: 165,1978.

KUMKALE KALESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kumkale

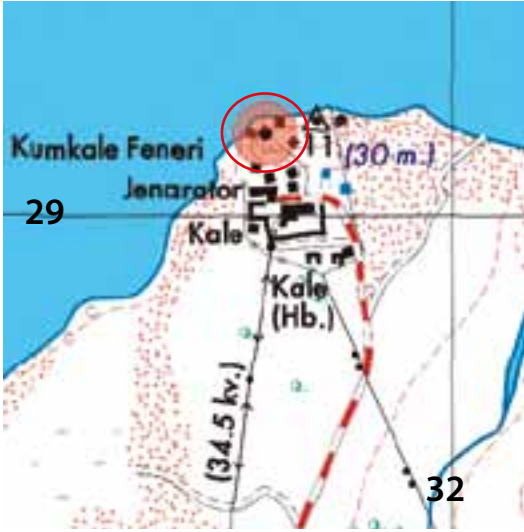
MEVKİİ: Kumkale Kalesi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Mili Savunma Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Askeri Bölge

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.Kurulu'nun 09.09.1998 tarih 79 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-d3

Kumkale Kale'sinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Kumkale beldesi sınırları içinde, Çanakkale Boğazı'nın girişinde yer almaktadır. Kare planlı olup beş kulesi ayakta olan kale, moloz taşlardan yapılmıştır. Yapı taşları arasında çevrede bulunan antik kentlerden getirilmiş devşirme antik yapı taşları da kullanılmıştır. Kale planında köşelerde de olmak üzere sekiz kule bulunmaktadır. 18. yy'dan itibaren değişen savaş teknolojisine göre kalenin kuzey bölümüne eklenen top bataryaları ile kale tahrip olmuştur. Kale yapıldıktan sonra içine cami ve hamam ilave edilmiştir. Kalenin hemen dışında kale komutanlarının ve kaleye hizmet verenlerin oturduğu bir köy bulunmaktaydı.

Kale, boğaz girişini daha güvenli hale getirmek için Seddülbahir Kalesi ile birlikte planlanmış. IV. Mehmet döneminde masrafları Hatice Turhan Sultan tarafından karşılanarak, Köprülü Mehmet Paşa gözetiminde Frenk Ahmet Paşa'ya yaptırılmıştır. Kaleye 1788 yılında topçu bonetleri eklenmiştir.

Hamamın iç bölümünden görünüm

Kale içinde bulunan camiye ait kalıntı

YAYIN DİZİNİ

LUCIENNE ŞENOCAK THYS. Seddülbahir ve Kumkale Kaleleri Araştırmaları. Kazı ve Araştırma Sonuçları Toplantısı.2001-2006.

LUCIENNE ŞENOCAK THYS. "Kumkale ve Seddülbahir Osmanlı Kaleleri", Cogito Y.K.Yay., Sayı: 28, 2001.

YUSUF ACIOĞLU. Çanakkale Boğazındaki Kaleler. Y.L. Tezi. 2006.

İ. HAKKI UZUNÇARŞILI: Osmanlı Tarihi. C.III, T.T.K. Yayınları. 1951.

İBRAHİM ATEŞ. Vakıf ve Vatan Savunması. Vakıflar Dergisi. Sayı: 20 .

KUMKALE KUMTEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kumkale

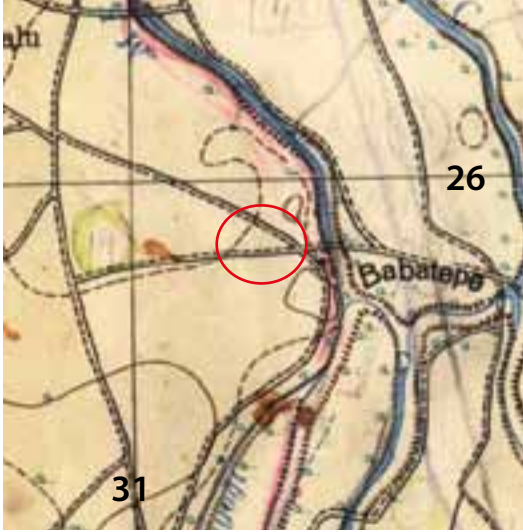
MEVKİİ: Kumtepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Arkeolojik Alan

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 16.10.1994 tarih 2061 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

AYVALIK. İ16-a2

Kumkale höyüğünün genel görünümü

Kumkale beldesi sınırları içinde bulunmaktadır. Troia'nın 4 km batısında, Kumkale Beldesi'nin yaklaşık 3 km güneyinde Karamenderes Çayı'nın güney kenarında, bulunmaktadır. Yaklaşık 4 m yükseklikte 100 x 80 ölçülerinde olan bir höyüktür. Troia öncesi kalkolitik dönem kültürlerinin varlığını gösteren el ile yapılmış çanak çömlekler, taş aletler ve dokuma ile ilgili melzemelerin ele geçmesi ile önemli bir yere sahiptir.

İlk kazılar, 1934 yılında yapılan Troia kazıları sırasında Hamit Zübeyir Koşay ve Jerome Sperling tarafından yapılmıştır. Kazı 10 gün sürmüştür. Bu kazılar sırasında Troia ovasında, Troia I öncesi kültürün var olduğu tespit edilmiştir.

İkinci kazılar 1993-1995 yıllarında Çanakkale Müzesi ve Troia kazı eki tarafından yapılmıştır. Kumtepe A, B ve C olarak adlandırılan üç kültür tabakası tespit edilmiş, Kumtepe A: MÖ 6. bin yıla, Kumtepe B: MÖ 4. binin ortalarına, Kumtepe C ise 4. binin sonlarına, Yani 3500-3250. yıllarına tarihlenen Arkeolojik buluntulara rastlanmıştır.

Alanda bu günkü hali ile hiç bir düzenleme yapılmamış, yağmur sularının getirdiği alüvyonlarla kazı çukurları tekrar dolmuş durumdadır.

1993-1995 yıllarında gerçekleştirilen kazıya ait çukurlar

YAYIN DİZİNİ

KOŞAY, H.Z. SPERLING, J. Troad'da Dört Yerleşim Yeri. İstanbul 1936.

AŞKIDİL AKARCA. "Troas da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler," Bellten. 1976. Sayı 165.

KUMKALE ORHANIYE TABYASI

İLÇE: Merkez

KÖY: Kumkale

MEVKİİ: Orhaniye

ŞİT TÜRÜ:
Tarihi Sit Alanı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Savunma Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk yapılar

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K.Kurulu'nun 11.06.1999 tarih 5438 sayılı kararı Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

AYVALIK I16-a2

Sigeion Antik kentinin genel görünümü

Çanakkale ili merkez, Kumkale beldesi sınırları içinde bulunmaktadır. Üç ana bindan oluşan tabya yapıları kesme taşlardan yapılarak üzeri toprakla kapatılmıştır. Orta kısımda bulunan tabya binasının giriş kapısı üzerinde yapım kitabesi ve onun üzerinde gemi çapası motifli mermer pano bulunmaktadır. Tabyanın sağında ve solunda yuvarlak top platformları mevcuttur. Bu platformlarda bu gün itibariyle top yoktur. Sadece topların metal ayak yerleri kalmıştır. Tabya binalarını önünde altı tane top yeri daha mevcuttur. Bu top yerlerinin sadece birinde top mevcut olup, bu mevcut top 1901 Alman Krupp marka 1242 numaralı 24 cm. çapındadır. Tabya yapılarının mimarisi cephaneye depolamaya uygun olacak şekilde planlanmıştır. Çanakkale cumhuriyet meydanında bulunan top, 1980'li yıllarda buradan sökülerek götürülmüştür.

Tabya binalarının güneydoğusunda ağaçlıklarla çevrili alanın içinde 1914 Gelibolu Savaşlarında ilk çıkartma sırasında şehit düşen askerlerimizin mezarları bulunmaktadır. Mezarlar basit moloz taşlarla basit bir şekilde yapılmıştır. Yakın zamanda bu mezarların etrafı 30 cm yükseklikte moloz taş duvarla çevrilmiştir.

Tabyanın orta binası giriş kapısı üzerinde bulunan ve bu gün itibariyle kaybolmuş olan kitabeye göre, tabyanın 1305 (1889) tarihinde Sultan II. Abdülhamit tarafından yaptırıldığı yazmaktadır.

Orhaniye tabyası Çanakkale Boğazı'nın güvenliği için oldukça önemlidir. Tabya, I. Dünya Savaşı sırasında 5. Ağır Topçu Alay Komutanlığı emrinde boğazı korumak üzere görev yapmış ve boğazın giriş savunması hattında yer almıştır. 3 Kasım 1914'teki ilk saldırıdan itibaren 18 Mart 1915 Boğaz harekatı dahil, aktif bir şekilde Çanakkale Savaşlarında rol almıştır. II. Dünya Savaşı sırasında da Çakmak hattı içerisinde yer almıştır.

Tabyaların genel görünümü

Orta tabya binası

Orta tabya binası üzerinde bulunan kitabe

Tabya içinde bulunan şehit mezarları

Tabyaların ön kısmında bulunan top

YAYIN DİZİNİ

KOŞAY. H.Z. SPERLING. J: Troad'da Dört Yerleşim Yeri. İstanbul 1936.

AŞKIDİL AKARCA. "Troas da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler," Bellten. 1976. Sayı 165.

KUMKALE SİGEİON ANTİK KENTİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kumkale

MEVKİİ: Yenişehir

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Savunma Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Boş arazi

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.05.1995 tarih 2413 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

AYVALIK I16-a2

Sigeion Antik kentinin genel görünümü

Çanakkale merkez Kumkale Beldesi sınırları içinde, Yenişehir bölgesinde bulunmaktadır. Troia'nın yaklaşık 5 km. kuzey batısında, Çanakkale boğazının girişindedir. Uzunluğu 1,5 km, genişliği 250-300 m. civarında bir alan üzerindedir. Yerleşimin kuzey ucundaki tepenin hemen eteğinde 19. yüzyılda yapılmış bir Osmanlı tabyası (Orhaniye tabyası) bulunmaktadır. Antik kent 20. yy başlarında terk edilmiş olan Yenişehir köyünün altında bulunmaktadır. Kentin üzerinde hemen hemen hiçbir arkeolojik kalıntı bulunmamaktadır. Kent üzerine kurulmuş olan ve daha sonra Çanakkale savaşlarından önce Erenköy'e taşınan Yenişehirli tarafından yeni yapıların yapılması ile büyük ölçüde tahrip olmuştur. Ayrıca Çanakkale savaşları sırasında buraya çıkartma yapan Fransız ordusunun açtığı siperlerle antik doku tahrip edilmiştir.

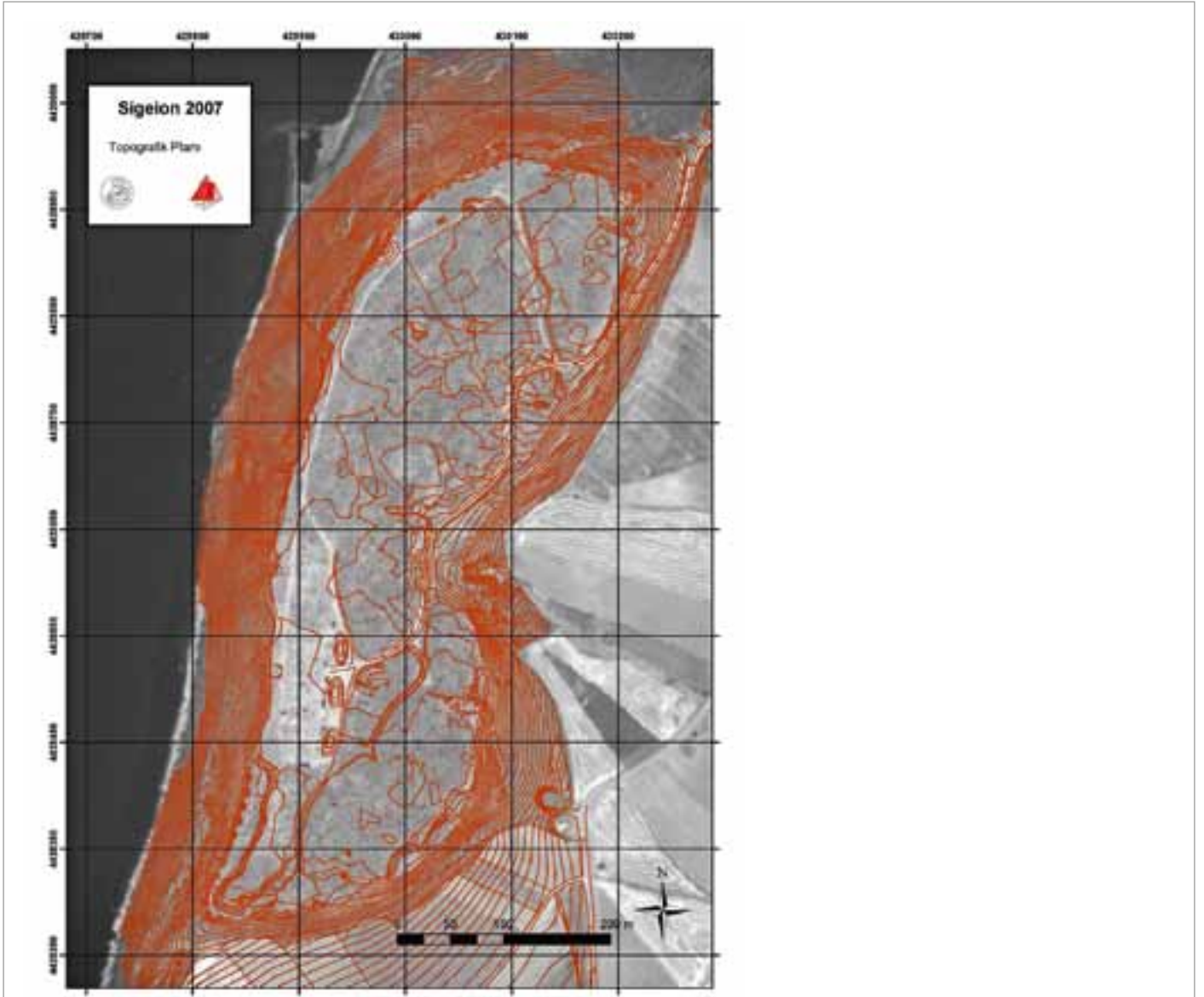
Yüzeyde yapılan incelemerde ve özellikle Çanakkale Müzesi tarafından yapılan sondaj kazıları sırasında, MÖ 7. yy'dan başlayarak Osmanlı Dönemine kadar kesintisiz devam eden seramik parçalarının varlığı gözlenmiştir. Kent Troas bölgesinin en büyük Arkaik dönem kenti kentlerinden biridir.

Kent MÖ I. binin başlarından itibaren liman kenti Troia'nın öneminin yitirmesiyle daha çok dini merkez olarak ön plana çıkmasından sonra, Troia'ya hizmet veren ve boğazın güvenliğini sağlayan bir kent olarak kurulmuştur.

Strabon, Sigeion'un Rhoeteion'dan sonra geldiğini ve Sigea burnu üzerinde olduğunu, kenti ziyareti sırasında burasının harabe halinde olduğunu bildirir. MÖ 7. yüzyılın sonlarında Phyrinon önderliğinde Mytileneden gelen göçmenler tarafından kurulan kent, MÖ 600 yılında Atinalılar'ın egemenliğine girer. Uzun süre Sigeion topraklarında hak iddia eden Akhilleionlular ile savaş halinde olmuşlardır. Atina'dan sürülen Hippias'ın bir süre ikamet ettiği kent, Attika-Delos Deniz Birliği'ne oldukça geç bir tarihte üye olmuş ve 1000 drahmi vergi ödemiştir. MÖ 4. yüzyıl ortalarında Atinalı General Chares'in yönetimine girmiştir. MÖ 334 yılında, kentin yakınında sahile çıkan Büyük İskender'i ilk karşılayanlardan biri olan Chares, ünlü imparatora altından bir çelenk verir. MÖ 3. yüzyılın başlarında halkı Troia'ya sürülünce kent bir daha yerleşilmemek üzere terk edilmiştir.

Strabon, Sigeion'un Rhoeteion'dan sonra geldiğini ve Sigea burnu üzerinde olduğunu kenti ziyareti sırasında burasının harabe halinde olduğunu bildirir.

Sigeion, Troas Bölgesinin sikke basan kentlerinden olup, ön yüzünde Athena başı, arka yüzünde baykuş simgesi bulunan sikkeler basmıştır.

Sigeion Antik Kentinin topoğrafik haritası

YAYIN DİZİNİ

- Aşkıdil AKARCA. "Troas'da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler". Bellten 1976. Sayı 165.
STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, Çev. A. Pekman, Arkeoloji Sanat Yay. 1993.
HERODOT. Herodot Tarihi, (Çev. M. Ökmen), İş Bankası Yay. 2002.
J.M. COOK. The Troad. Oxford. 1973.
W. LEAF Strabo on The Troad, 1923.

KUMKALE TAVOLLIA ANTİK KENTİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Kumkale

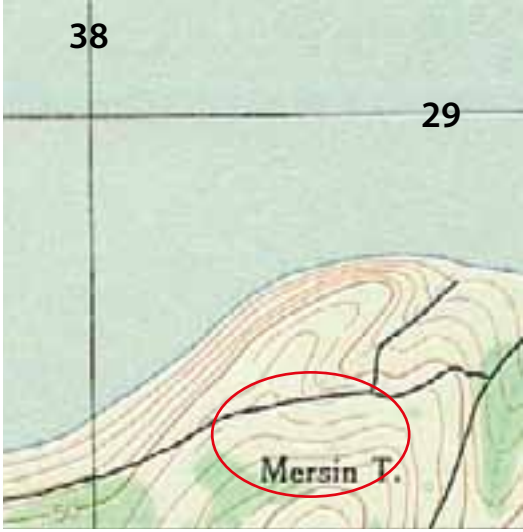
MEVKİİ: Mersintepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

ÇANAKKALE HI16-c1

Tavolia Nekropol Alanı

Kumkale beldesi sınırları içinde, Kumkale'nin kuzeyinde, Çanakkale Boğazı'nın kenarında Mersintepe mevki üzerinde. Alan, Aiateion (Tektop) yerleşmesinin yaklaşık 1 km kuzey doğusunda ve Rhoteion (Harapkale) yerleşmesinin yaklaşık 2 km güneyinde bulunmaktadır. Tepenin üst kısımlarında ve eteklerinde çok yoğun olarak MÖ 6. yy'dan başlayarak MS 2. yy'a kadar tarihlenen seramik buluntuları ve tuğla parçaları gözlemlenmektedir. Tepe üzerinde hiçbir mimari kalıntı bulunmamaktadır.

Araştırmacılar alanın hem Rhoteionlular hem de Aiateionlular tarafından kullanılan bir nekropol alanı olduğunu belirtmişlerdir. Bu alan üzerinde de 1880'li yıllarda F. Calvert kaçak kazılar yapmış olup kaçak kazı çukurları yerleşim üzerinde görülebilmektedir.

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas'da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler," Bellten, 1976. Sayı 165.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

KUMKALE TEKTOP BATARYASI

İLÇE: Merkez

KÖY: Kumkale

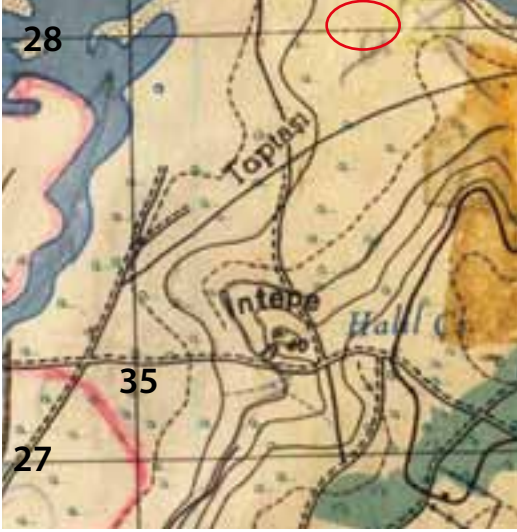
MEVKİİ: Tektop

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metrük tabya

KORUMA KARARI: Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

AYVALIK İ16-a2

Tektop bataryasının genel görünümü

Çanakkale merkez Kumkale beldesi sınırları içinde, Kumkale şehitliğinin kuzeyinde, Kumkale balıkçı barınağının yanında yer almaktadır. Burada hareketli namlulu iki top ve batarya yapısı bulunmaktadır. II. Dünya Savaşı sırasında boğazın güvenliğinin sağlanması amacıyla yapılmıştır. Toplar, I. Dünya savaşında kullanılmış toplardandır. Batarya ve top tamamen sağlam durumdadır. Yakın tarihimiz açısından önemli askeri yapılarıdır.

Bu alan Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı ve içinde kalmaktadır.

Tektop bataryası

MERSİNÇEŞME KÖYÜ HARMANGÖĞSÜ YERLEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Mersinçeşme

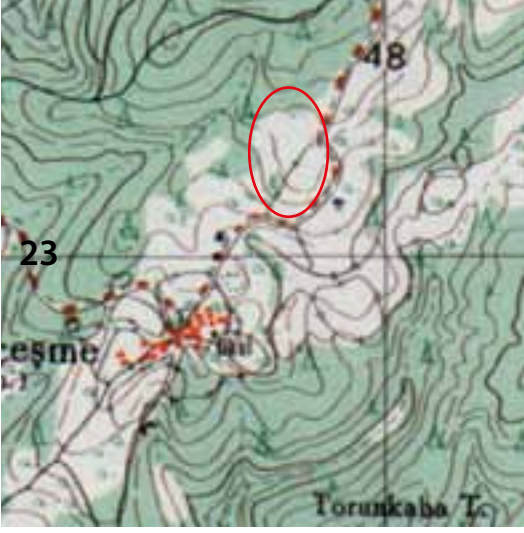
MEVKİİ: Harmangöğsü

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 12.06.1999 tarih 5442 sayılı kararı

AYVALIK İ16-b2

Harmangöğsü yerleşmesinin genel görünümü

Merkez ilçe, Mersinçeşme köyü sınırları içinde, köyün doğusunda bulunan harman göğsü mevkiinde bulunmaktadır. Tepe ismini hemen eteğinde bulunan Mersinçeşme çeşmesinden almaktadır. Alan üzerinde Hellenistik dönemden başlayarak erken Hıristiyanlık dönemine kadar kesintisiz devam eden seramik parçaları gözlemlenmiştir. Ayrıca yerleşimin etrafını çeviren, toprak altında yükselti şeklinde izlenebilen iç içe iki sur duvarı ile çevrelenmiştir. Yerleşim alanı üzerinde çok az islenebilen, konutlara ait olabilecek temel kalıntıları mevcuttur. Yerleşim alanının yaklaşık 200 m kuzeyinde, Salihler yolunun hemen kenarında bulunan çamlık içerisinde çok sayıda lahit ve toprak mezarın bulunduğu görülmüştür. Ayrıca ağaç dikimi için açılan yol çalışması sırasında, çok geniş bir alanda mezar tuğlaları ve pithos parçaları ortaya çıkması, burasının nekropol alanı olduğunu göstermektedir. Muhtemelen Harmangöğsü yerleşmesinin giriş yolu bu nekropol alanının içinden geçmekteydi.

Araştırmacılar bu yerleşim alanının antik yazarların bahsettiği "İlion Kome" (İlionlular'ın Köyü) olabileceğinin belirtmektedirler. Alan üzerinde çok yoğun Brytis sikkesine rastlanması Brytis antik kenti de olabileceğini göstermektedir. Gözlemlerime göre Brytis sikkесinin yoğun olarak ele geçmesi bu kente yakın olmasından kaynaklanmalıdır. Ayrıca Bayramiç ilçe sınırından başlayarak, Hamangöğsü arasında çok sayıda aynı dönemde iskan edilmiş yerleşimler, Brytis başkanlığında bir birlik oluşturmuş olmalıdır.

Yerleşimim üzerindeki duvar izleri

Yerleşimin kuzeyinde bulunan nekropol alanındaki mezar örnekleri.

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas'ta Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehitler" Belleten, 1978.

ORTACA ASARLIK YERLEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Ortaca

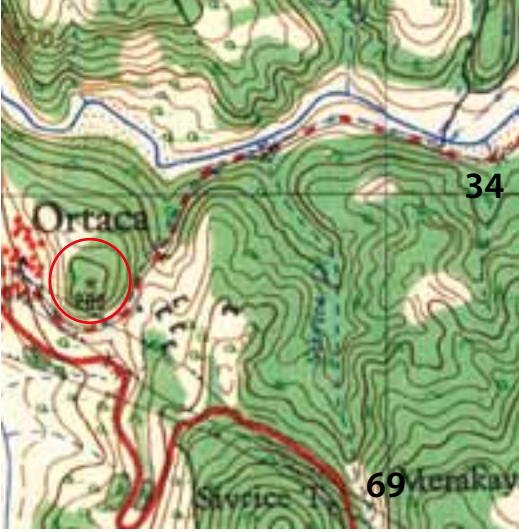
MEVKİİ: Asarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Makilik

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-d3

Asarlık yerleşmesinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Ortaca köyü sınırları içinde, köyün hemen doğusunda bulunan Asarlık tepe üzerinde yer alır. Yerleşim, tepenin kuzey batı eteklerinden başlayarak yaklaşık 300 x 60 m ebatlarında bir alana yayılmaktadır. Tepe eteklerinde tek sıra temel taşları izlenebilen teras duvarları, tepenin etrafını çevreleyen yaklaşık 220 cm genişliğinde, toprak üzerinde izlenebilen sur duvarı kalıntıları bulunmaktadır. Bu alan üzerinde çalılıklar içinde yapılara ait duvar kalıntıları bulunmaktadır. Yerleşimin güney batısında anakayaya üzerine oyulmuş 45x45 cm ebatlarında bir kaya nişi bulunmakta, muhtemelen bu alan bir kutsal alan olmalıdır. Yerleşim üzerinde çatı kiremit parçaları, seramik parçaları MÖ 6. yy'dan başlayarak MS 2. yy arası özellik göstermektedir. Yerleşim alanının Ortaca köyüne çok yakın olması ve burada bulunan yapı taşlarının köydeki yeni yapılarda kullanılmasından dolayı büyük ölçüde tahrip olmuştur.

Yerleşim bölgede bulunan maden ocaklarının işletilmesi ve kontrolü, Çanakkale boğazından gelerek Sarıçay vadisi boyunca devam ederek iç bölgelere giden antik yolların güvenliği için kurulmuş olmalıdır.

Yerleşim genel özellikleri ile bu bölgede bulunan en büyük antik yerleşim olduğundan, Antik kaynaklarda belirtilen madencilik yapan "Astyra" antik kenti olmalıdır.

Yerleşimin kuzey batı eteğindeki duvar izleri

Yerleşim alanı ve üzerindeki duvar izlerinin görünümü

Sur duvarı kalıntıları

Terleşim üzerinde bulunan kaya nişi

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman), Arkeoloji Sanat Yayınları, 1993.

ORTACA KÖYÜ SIVRİCETEPE KALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Ortaca

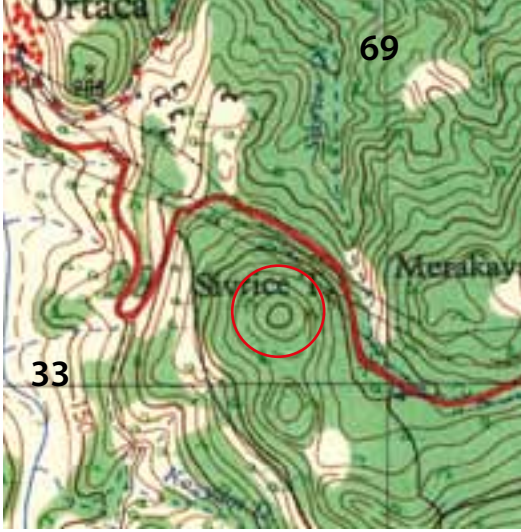
MEVKİİ: Sivricetepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Makilik-Ormanlık

KORUMA KARARI:

AYVALIK H17-d3

Sivricetepe kalesinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Ortaca köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 1 km doğusunda bulunan Sivricetepe üzerinde yer alır. Tepe, Ortaca deresi ile Kocaçay deresi arasında yaklaşık 300 m yüksekliğinde etrafa hakim durumdadır. Tepenin dik kayalık olan güney bölümü dışında üç tarafı sur duvarları ile çevrili bir kale yerleşimidir. Kale yaklaşık 70 x 50 m ebatlarındadır. Sur duvarları moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış, ölçülebildiği kadarı ile yaklaşık 2,5 m kalınlığındadır. Tepenin etekleri oldukça eğimli olması nedeniyle duvar taşları dağılmış durumdadır. Kale yerleşiminin bulunduğu alan çalılıklarla kaplı olması nedeniyle detaylı olarak incelenememiştir. Fakat çalılıklar arasında temel izleri görülebilmektedir. Kaleye giriş ez eğimli olan doğu yönden sağlanmaktadır.

Kale Çanakkale boğazından gelerek daha iç bölgelere Granikos (Biga) ve Mysia (Balıkesir) giden antik yolun güvenliğini sağlayan bir karakol merkezi olarak kurulmuş olmalıdır. Ayrıca çevrede bulunan maden ocaklarının güvenliğinde sağlamış olmalıdır. Kale yapım tekniğiyle Muhtemelen MÖ 5-4. yy arasında bölgeye hakim durumda olan Persler tarafından kurulmuş olmalıdır.

Kalenin sur duvarlarından görünüm

Kale içinde temel izleri

YAYIN DİZİNİ

ÖZBEK ARISBE ANTİK KENTİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Özbek

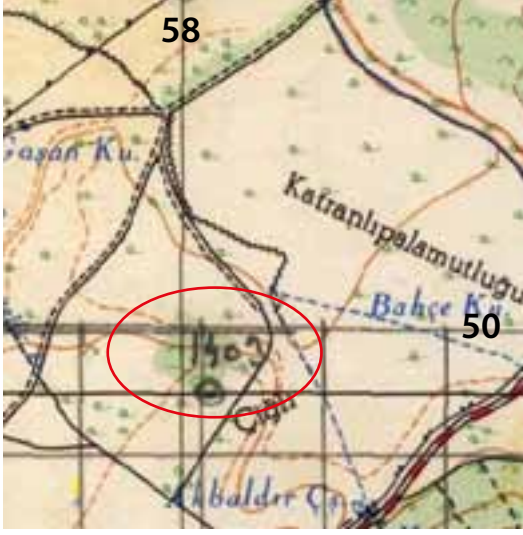
MEVKİİ: Çiğli tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik sit

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-bahçe

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulunu'nun 23.06. 2011 tarih, 5513 sayılı kararı

ÇANAKKALE H17-d1

Arisbe kentinin genel görünümü

Çanakkale merkez, Özbek köyü Çiğlitepe mevkiinde, Özbek ovasının Çanakkale Boğazı'na kenarında bulunmaktadır. Yerleşim alanı üzerinde yapılan yüzey araştırmalarında, Çanakkale'nin diğer kıyı kentleri gibi minari kalıntı bulunmamaktadır. Ancak tarla sınırları üzerinde mimari kalıntı olabilecek düzleştirilmiş yapı taşları mevcuttur. Tepenin kuzey tarafındaki tarla sınırındaki yükselti, yerleşimin etrafının bir sur duvarı ile çevrelenmiş olduğunu gösterir. Yerleşimin en üst bölümünde Erken Tunç Çağı özellikleri gösteren, doğu eteklerinde MÖ 6. yy'dan başlayarak Roma dönemine kadar özellik gösteren seramik parçaları görülebilmektedir. Ayrıca höyüğün üst kısmında yapı malzemesi olarak kullanılmış kerpiç izleri de görülebilmektedir.

Çanakkale Boğazı'ndan yaklaşık 300 m içeride bulunan kent, kurulduğu yıllarda bir liman kenti özelliğindedir. Antik kent ile deniz arası halen bataklık durumda olup muhtemelen bu bataklık alan kentin limanı durumundaydı. Bu bataklık alan etrafında, Çanakkale Arkeoloji Müzesi tarafından yapılan sondaj kazılarında, liman yapısı olabilecek temel izlerine rastlanmıştır.

Yerleşim antik kaynakların bildirdiği "Arisbe" antik kenti olarak lokalize edilmektedir. Kent, Antik kaynaklar da ilk defa Homeros tarafından bahsedilir ve Salleis (Musa Çay) ile birlikte anılır. Anaksimenes kenti Milet kolonisi olarak anlatır. Stephenos Byzantios ve Plinius ise, Lesbos adasından gelen Mytileneli Aioller tarafından kurulduğundan bahsederler. Strabon Arisbe'yi, Hellespontos'daki diğer pek çok kent gibi Miletoslu göçmenlerin kurduğunu söyler.

Arisbe MÖ 453-424 tarihlerinde Attika-Delos Deniz Birliği üyeleri arasında ve 2 talent vergi ödediği görülür MÖ 334 yılında Büyük İskender doğu seferine çıkarken orduları Anadolu'ya geçişte burada toplanır. MÖ 216 da kent Galatlar tarafından işgal edilir ve yağmalanır. Kent muhtemelen Roma döneminde Abidos'a taşınır

Antik kent, Troas bölgesinde kendi adına sikke basan kentler arasındadır.

Yerleşim alanının etrafındaki sur duvarı olabilecek yükselti

Antik kentin limanı durumundaki bataklık alan

YAYIN DİZİNİ

NURETTİN ARSLAN. "Lampsakos/Lapseki, Abydos ve Çan Yüzey Araştırması", 26. Araştırma Sonuçları Toplantısı. 2007.

HOMEROS. İlyada, (Çev. A. Erkat, A. Kadir), Can Yay. 2013.

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, Çev. A. Pekman, Arkeoloji Sanat Yayınları, 1993.

STEPHONUS BYZANTİUS. Ethnika.

W. Leaf. Strabo on the Troad, London: Cambridge University Press, 1923.

ÖZBEK KÖYÜ HAMAMI ve ÇEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Özbek

MEVKİİ: Özbek Çeşmesi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak ve Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla, mezarlık

KORUMA KARARI: Çanakkale K.V.K.B. Kurulu'nun 28.12.2012 tarih 162 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-c2

Özbek köyü hamam ve çeşmenin genel görünümü

Çanakkale merkez Özbek köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Çanakkale Lapseki yolu üzerinde, Karacaören sapağının karşısında, Özbek köyü sapağı ile eski Çanakkale yolunun arasında yer alır. Yapının büyük bir bölümü yıkılmış, ortada 2 x 2 m ebatlarında kubbeli bir mekan ve bu mekanın bitişiğinde 215 x 136 cm'lik küçük bir odası ayakta kalmıştır. Ortadaki kare mekanın kubbesi tuğla malzeme ile yapılmıştır. Kubbe üzerinde yuvarlak üç adet kubbe penceresi bulunmakta ve kubbeye geçiş Türk üçgenleri ile sağlanmıştır. Bu kubbeli mekan hamamın sıcaklık bölümüdür. Bu bölüme doğu yönden bitişik olan 136 x 215 cm ebatlarında üzeri tonozla örtülü mekan ise hamamın ılık bölümü olmalıdır. Yapının duvarları moloz taşlardan kireç harçlı olarak yapılmıştır. Yapının batı bölümüne doğru tamamen yıkılmış olan bölümlerine ait temel kalıntıları izlenebilmektedir. Hamamın yan tarafında hamamla birlikte inşa edilmiş ve bir bütünlük oluşturan dört tekneli bir çeşme bulunmaktadır. Çeşme devşirme ve moloz taştan inşa edilmiştir. Ayrıca hamam ve çeşmenin güneyinde Osmanlı dönemi özellikleri gösteren mezarlık yer alır. Mezarlıkta çevrede bulunan antik kentlerden getirilerek mezar taşı olarak kullanılmış devşirme mimari parçaların bulunduğu görülmüştür. Hamam ve çeşmenin bulunduğu alanda kaynaklara göre, Halil Paşa çiftliği bulunmaktaydı. Hamam ve çeşmede bu çiftliğe ait olmalıdır. Hamamın yapıım tekniği ve hamamın etrafında bulunan alandaki seramik buluntulardan 19. yy ortalarında yapılmış olmalıdır.

Hamamın
bugünkü
durumu

YAYIN DİZİNİ

A. Osman UYSAL. "Çanakkale Merkeze Bağlı Köylerde Türk Eserlerinin Durumu" Çanakkale Merkez Değerleri Sempozyumu, Ç.O.M.Ü Yay. Çanakkale, 2008.

SALAVATOBA ESKİ MEZARLIK

İLÇE: Merkez

KÖY: Salavatoba

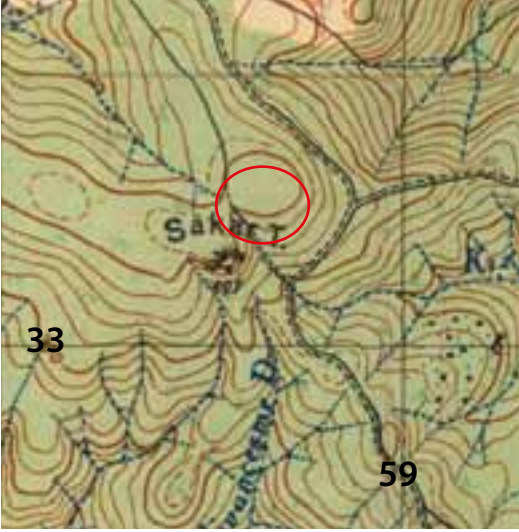
MEVKİİ: Sakartepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ziyaret Alanı-Mezarlık

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-d4

Mezarlığın genel görünümü

Çanakkale merkez, Salavatoba köyü sınırları içinde, Sakartepe üzerindedir. Mevki Salavatoba köyünden Çiftlikdere köyüne giden yol üzerinde bulunan tepe üzerindedir. Köyden yaklaşık 500 m uzaklıktadır. Mezarlık içinde moloz taşlardan yapılmış mezarlar yanında, Osmanlıca yazılı mezar taşlı mezarlarda bulunmaktadır. Mezar taşları üzerindeki tarihlerden 200 yıllık bir mezarlık olduğu anlaşılmaktadır. Moloz taşlardan yapılmış olan mezarlar, mermer mezarlardan çok daha eski arihen olmalıdır.

Mezarlığın üst kısmındaki apa üzerinde diğer mezarlardan ayrı olarak yapılmış moloz taşdan yapılmış mezar, bölge halkının kutsal saydığı önemli bir zata ait (Dede Mezarı) olmalıdır. Kutsal günlerde yöre halkı mezarı ziyare ederek, mumlar yakılarak dileklerin kabul olması için kurbanlar kesilerek ziyafeler verilmektedir. Alandaki mezarlık burada bulunan mezardan dolayı oluşmuş olmalıdır.

Mezarlıkta bulunan mezarlar

Mezarlıkta bulunan Dede mezarı

YAYIN DİZİNİ

SARAYCIK AMBARTARLA YERLEŞMESİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Saraycık

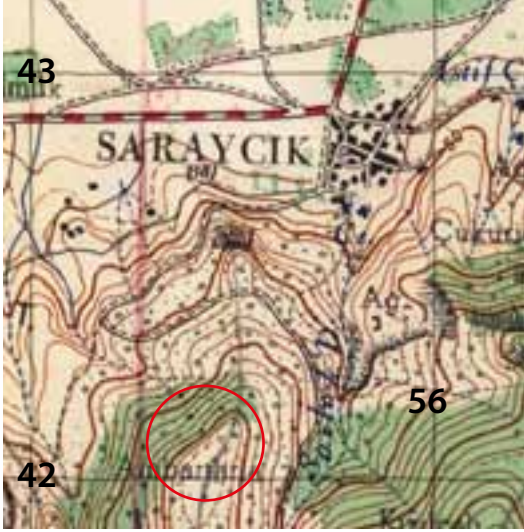
MEVKİİ: Ambartarla

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Saraycık Köyü Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 21.07.1995 tarih, 2598 sayılı kararı

ÇANAKKALE HI16-c2

Yerleşim alanında görülebilen temel kalıntıları

Çanakkale merkez, Saraycık köyü sınırları içinde, köyün 3 km doğusunda bulunan Ambartarla tepesi üzerinde bulunmaktadır. Tepenin üst kısmında, doğu batı doğrultusunda uzanan plato üzerinde yer alır. Yerleşim yaklaşık 200 x 300 m ebatlarındadır. Tepenin kuzey doğu ve doğu eteklerinde kuru duvar tekniğinde moloz taşlardan yapılmış savunma duvarı izleri gözlemlenmiştir. Savunma duvarlarının kalınlığı ölçülebildiği kadarı ile 2,50 m civarındadır. Savunma duvarının güney bölümün sur duvarları üzerindeki açıklık, yerleşimin ana giridir. Bu giriş kapısı yaklaşık 3 m genişliktedir. Giriş kapısının iki yanındaki taş yığınları muhtemelen kapı kulelerine ait kalıntılar olmalıdır. Yerleşimin batı bölümü oldukça dik olması nedeniyle savunma duvarı izine rastlanmaz. Yerleşim alanı içinde çalılıklar arasında ve toplu taş yığınları arasında yapı temeli izleri görülebilmektedir. Yapı temel izleri yoğun olarak yerleşimin kuzey batı bölümündeki yüksek alanda izlenebilmektedir. Güney bölümdeki ana girişin gerisinde ki düzlük alanda mezar tuğlalarına rastlanması, yerleşimin nekropolü olarak bu alanın kullanıldığını kanıtlamaktadır.

Yerleşim, üzerindeki duvar kalıntılarının ve seramik parçalarının özelliği ile MÖ 6-5. yy tarihlerinde iskan edilmiştir. Çanakkale Boğazına ve Sarı çay boyunca iç kesimlere giden antik yollara hakim bir konumda olması nedeniyle stratejik öneme sahip bir yerleşim alanıdır.

Savunma duvarı kalıntıları

Yerleşimin kuzey bölümündeki savunma duvarı kalıntıları

SARAYCIK KÖYÜ ZINDANTEPE TAŞ OCAĞI

İLÇE: Merkez

KÖY: Saraycık

MEVKİİ: Zindantepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-c1

Antik taş ocağının genel görünümü

Çanakkale merkez, Saraycık köyü, Zindantepe mevkiinde yer alır. Zindantepe, Saraycık köyünün yaklaşık 5 km kuzey doğusunda bulunmaktadır. Sarıçay (Rodios) vadisine bakan yamaç üzerinde bulunan blok anakaya iki galeri şeklinde işletilmiştir. Anakaya yer yer 50 m yüksekliğe kadar kesilmiş durumdadır. Alan çalılıklarla kaplı olduğundan işletme alanı tam olarak belirlenememiştir. İşletme yapılan ana kaya üzerinde işletme teknolojisini gösterir izler tespit edilmiştir. Ocak alanı içinde ve Sarıçay vadisine bakan yamaçlarda yarı mamül atölye atıkları bulunmaktadır.

Sarıçay'a bakan yamaç üzerindeki yarı mamül parçalardan, ocaktan çıkartılan taşların Sarıçay'ın su gücü ile yakınında bulunan yapılara taşınmış olmalıdır. Abidos antik kenti yapılarında, Kilitbahir ve Çimenlik Kalesi'nin yapımında ve hemen yakınında bulunan Atik Hisar kalesinin yapımında zindantepe taş ocağından çıkartılan taşlar kullanılmış olmalıdır.

Anakaya üzerindeki işletme izleri

Taş ocağının genel görünümü

SARICAALİ TÜRBESİ ve MEZARLIĞI

İLÇE: Merkez

KÖY: Sarıcaık

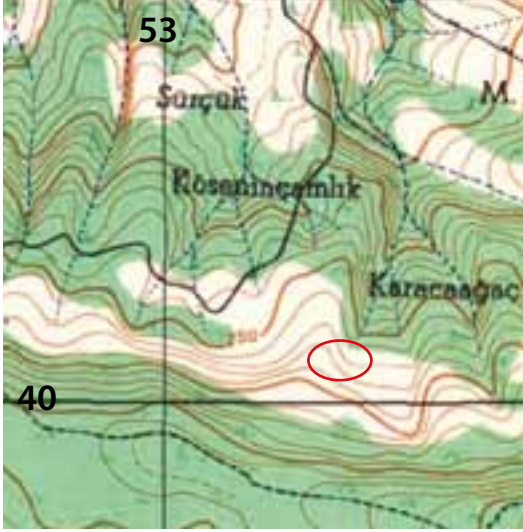
MEVKİİ: Karacaağaç

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Sarıcaık Köyü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezarlık

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K.Kurulu'nun 18.06.1991 tarih 1799 sayılı kararı

ÇANAKKALE HI16-c3

Sarıcaali mezarlığının genel görünümü

Çanakkale merkez, Sarıcaeli köyünün yaklaşık 4 km güney batısında Karacaağaç mevkiinde, Çanakkale'ye ve Boğaz'a hakim bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Sarıca Sultan'a ait mezar ile birlikte hazire şeklindedir. Bu mezarlık içinde yeni gömüler de yapılmış durumdadır. Hazire içinde yeni mezarlar dışında 18. yy özellikleri gösteren 15 civarında mezar bulunmaktadır. Ayrıca yine 18. yy özelliği gösteren bozulan ve dağılan mezarlara ait şahide taşları bir araya toplanmış durumdadır.

Çevrili alanın güney bölümünde iki farkı mezar bulunur. Mezarların birinin şahide taşının üzerinde, H 1225, M 1810 tarihli "Sarıca Sultan" ismi geçmektedir. Bu nedenle bu bölümde bulunan mezarlar Sarıca Paşa ailesi ile ilişkili olmalıdır.

Mezarlık alanı Sarıcaeli köyünün ve çevre köylerin saygı duyduğu kutsal bir alan olup, özellikle baharın gelişi ile birlikte kurbanların kesildiği, hayırların yapıldığı bir alandır. Burada bulunan betondan yapılmış olan mescit, muhtemelen burada bulunan mezarlık alanı ile birlikte yapılmış mescidin yerine yapılmış olmalıdır.

Çanakkale'de bir çok hayır işleri yapmış olan Hüseyin Akif Terzioğlu ailesinin de aile mezarlığı olarak kullanılmaktadır.

Sarıcaeli köyü Çanakkale'nin en eski Osmanlı dönemi köylerinden biri olup, 15. yy'ın ilk yarısından itibaren tarihi kaynaklarda ismi geçmektedir. Sarıca Paşa muhtemelen 18. yy'da bu bölgede saygı gören önemli bir şahsiyet olmalıdır. Erken Osmanlı döneminde Anadolu'nun ve Avrupa'nın fethinde ve İslamlaşmasında etkili olan ve Gelibolu'da türbesi bulunan Sarıca Paşa'nın ardıllarından biri olmalıdır.

Hazireden toplanan değişik mezar taşları

Mezarlığa ismini veren mezarlar

YAYIN DİZİNİ

A. Osman UYSAL. "Çanakkale Merkezine Bağlı Köylerde Türk Eserlerinin Durumu" Çanakkale Merkez Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 2008.

SERÇELER KARTAL KAYA MADENİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Serçeler

MEVKİİ: Kartalkaya

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Maden Sahası

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-d4

Antik maden ocağının işletilmesi sırasında kullanılan yerleşim alanının genel görünümü

Merkez ilçe Serçeler köyü ile Bayramiç Kuşçayırı köyleri arasında Kartalkaya tepesi üzerinde bulunmaktadır. Antik çağlarda işletilmiş maden ocaklarından biridir. Alan üzerinde açılmış 3-4 m genişliğinde galeriler bulunmaktadır. Galerilerin ağızları dolu olduğundan içerisi incelenememiştir. Ocağın hemen üst kısmındaki ana kayanın güney yamacında basit duvar izleri ve Hellenistik dönem özelliği gösteren seramik parçaları gözlenmiştir. Bu alan muhtemelen maden işçileri ve işleticilerine ait bir yerleşim olmalıdır.

Maden ocağı muhtemelen antik kaynakların bahsettiği Arispe antik kentinin işlettiği maden ocaklardan biri olmalıdır. Bu alan antik çağ madenciliği ve işletmeciliğinin araştırılması açısından oldukça önemlidir.

Maden ocağının üstüne yeni bir maden ruhsatı alınarak galeri açılmış ama işletme durmuş durumdadır.

Antik maden ocağı sahası

Antik maden ocağı galerisi

SERÇELER KALETAS TEPE KALE YERLEŞİMİ

İLÇE: Merkez

KÖY: Serçeler

MEVKİİ: Kaletaş Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-d4

Kaletaş kalesinin sur duvarları

Çanakkale merkez, Serçeler köyü sınırları içinde Kaletaş mevkiinde yer alır. Mevki, Serçeler köyünün 3,5 km güneyinde 500 m yükseklikte, bulunduğu bölgeye hakim durumdadır. Anakaya üzerine aynı anakayadan kopartılan taşlarla inşa edilmiştir. Moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış olan kale duvarı yer yer 1 m kadar korunmuş olup 1,30 cm kalınlığa sahiptir. Anakaya sur duvarları ile birlikte kullanılmıştır. Tepenin dik olan batı bölümüne sur duvarı yapılmamıştır. Sur duvarlarının doğu bölümdeki yaklaşık 3 m genişlikteki açıklık kapı olmalıdır. Kale doğu batı yönüne doğru yaklaşık 70 m genişliktedir. İç kısmı çalılıklar ve oldukça yoğun taşlık olduğundan temel kalıntısı gözlenememiştir. Çok yoğun olmayan kaba işçilikli niteliksiz seramik örneklerine rastlanmıştır.

Kale yapı tekniği ve plan yönünden Çanakkale bölgesinde MÖ 6-4. yy'da yaygın olan kale yerleşimlerine benzemektedir. Kalenin bulunduğu alanın bölgenin önemli antik yollarının ve maden ocaklarının bulunduğu önemli bir alan olmasından dolayı, bu antik yolların ve maden ocaklarının güvenliğinin sağlanması amacıyla iskan edilmiş karakol merkezi olmalıdır.

Kaletaş sur duvarı kalıntıları

Kaletaş kale yerleşmesinden görünüm

SERÇELER TEPETARLA YERLEŞMESİ

İLÇE: Çanakkale

KÖY: Serçeler

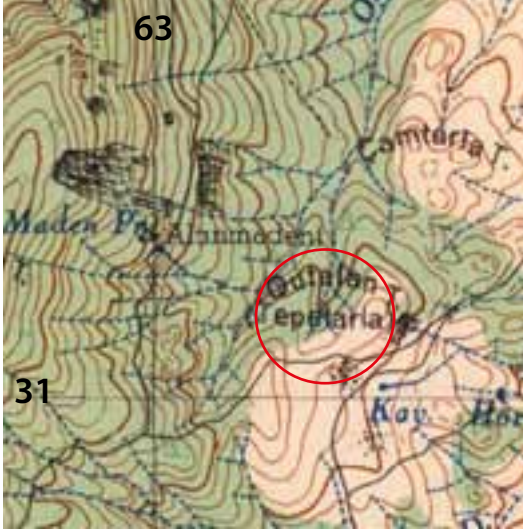
MEVKİİ: Tepetarla

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-d4

Tepetarla yerleşim alanının genel görünümü

Çanakkale merkez, Eski Serçeler köyünün yaklaşık 2 km güneyinde Tepetarla mevkiinde bulunmaktadır. Yaklaşık 3 dönümlük küçük bir tepe üzerinde ve eteklerinde temel izleri ve tuğla parçaları görülmektedir. Ayrıca tepenin aşağısındaki düzlüklerde de tuğla ve fazla düzenli olmayan temel izleri görülmesi bu alanlarda da yerleşimin genişlediğini göstermektedir.

Alan üzerindeki seramik parçalarından Roma döneminde iskan edilmiş olmalıdır. Muhtemelen yakınlarında bulunan antik maden ocaklarında çalışanlar tarafından iskan edilmiş bir yerleşim olmalıdır.

Yerleşim alanında bulunan temel izleri

YAYIN DİZİNİ

TEVFİKİYE KÖYÜ ESKİ KUMKÖY MEZARLIĞI

İLÇE: Merkez

KÖY: Tefikiye

MEVKİİ: Ova-Eski Kumköy Mezarlığı

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Tefikiye Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Harap durumda

KORUMA KARARI: Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı

AYVALIK İ16-a2

Eski Mezarlığın genel görünümü

Çanakkale merkez, Tefikiye köyü sınırları içinde, Troia ören yerinin yaklaşık 1 km kuzeyinde, Dümrek Çayı'nın kenarında Kumkale ovasında bulunmaktadır. Halk arasında da Kumköy Mezarlığı olarak bilinmektedir. Alan üzerinde mimari parçalar ve bazı duvar kalıntıları görülmektedir. Troia ören yerinden taşınmış olan mimari parçalar, bu alanda ikinci kullanım olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu alanda 15. ve 16. yy Osmanlı dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları da gözlenmektedir. Bu mezarlığın 500 m güney batısında bulunan günümüzde hiç kalıntısı olmayan Eski Kumköy'ün mezarlığıdır.

Kumköy mezarlığında devşirme bulunan mimari parçalar

TROIA

İLÇE: Merkez

KÖY: Tefikiye

MEVKİİ: Troia-Hisarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Çanakkale Müzesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ören Yeri

KORUMA KARARI: Gayrimenkül E.E.A.Y. Kurulu'nun 13.05.1968 tarih 3925 sayılı kararı
-Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı.
-UNESCO tarafından 1998-849 sıra no ile Kültürel Miras Alanı

AYVALIK İ16-d2

Troia VI'nin sur duvarları ve kuzey giriş kapısının genel görünümü

Çanakkale merkez Tefikiye köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Gerek tarih içindeki oynadığı rol, gerekse jeopolitik yönden oldukça önemli bir yerde bulunması nedeni ile antik çağlardan beri sürekli gündemde kalmış bir kenttir. Bu özelliğinden dolayı kent üzerindeki ilk kazılara 1865 yılında Çanakkale'nin İngiliz konsolosu Frank CALVERT tarafından yasa dışı olarak başlanır. 1870 yılından sonra Frank CALVERT ile birlikte Henri SCHLIEMANN yasa dışı olarak kazılara devam ederler. Günümüzde de halen kazıları devam eden antik kent de yapılan çalışmalar sonucunda MÖ 3000 yılından başlayarak MS 5. yy kadar iskan edilmiş dokuz farklı kültür katmanının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu tabakalar en alttan en üste doğru sıralandırılmıştır, en alttaki ilk iskan edilmiş tabakaya Troia I, en üst tabaka ise Troia IX olarak adlandırılmıştır.

Bu gün yerleşim alanı içinde Troia I tabakasına ait megaron planlı konutlara ait temeller, Troia II tabakasına ait sur duvarı kalıntıları, limana doğru inen rampalı yol ve şehrin giriş kapısı kalıntıları, bu dönemin mimarisini ve sosyal yaşamı hakkında bilgi veren FM megaron ev kalıntısı bulunmaktadır. Troia VI tabakası mimarinin en sağlam olan tabakasıdır. Bu tabakaya Homer'in Troia'sı da denmektedir. Bu tabakaya ait kentin etrafını çevreleyen sur duvarları ve kuleleri, kuzey ve güney giriş kapıları, saray ve evlere ait kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Troia VII tabakasına ait Athena tapınağı ve temenos duvarı kalıntıları, kutsal alan ve bu alan etrafındaki yapı kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Troia VIII, Roma dönemi kültürüne ait, tiyatro, odeon, bouleuterion yapılarına ait kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Troia IX, Geç Roma-Erken Bizans dönemine ait ise daha çok Troia höyüğünün hemen dışında yapılan kazılarda bazı ev temel kalıntıları, şehre doğru giden yol kalıntılarını ve kilise kalıntıları ortaya çıkarılmıştır.

Troia sadece yerleşim alanının bulunduğu Hisarlık tepede değil, üzerinde bulunduğu Troia ovası ve çevresi ile birlikte bir bütünlük oluşturan bir yerleşim alanıdır.

İnsanların yerleşik hayata geçmesi ile birlikte üretim artmış, buna bağlı olarak da ticaret gelişmiştir. Çanakkale Boğazı'nın girişinde, deniz ticaret yolunun üzerinde, ticaret yolunu kontrol eden bir konuma sahip olan Troia, MÖ 4000 yılının sonlarında bir liman kenti olarak kurulmuştur. Çanakkale Boğazı'ndaki Marmara'dan Ege Denizi'ne doğru saatte 6 km hıza sahip ters akıntı ve bu bölgeye özgü hemen hemen bütün yıl sert esen lodos ve poyraz, ticaret gemilerinin geçişlerini zorlaştırdığından, ticaret gemileri boğaza girmeden önce hem uygun rüzgarı hem de uygun akıntıyı beklemek için Troia limanında konaklamak zorunda kalmaları Troia'yı her zaman zengin ve vazgeçilmez bir yerleşim yeri olmasını sağlar. Bu zenginliğin, her çağda diğer ülkelerin dikkatini çekmesinden dolayı, Troia'dan savaş hiçbir zaman eksik olmamıştır. Savaşlar nedeni ile bir çok defa tamamen yıkılan şehir

öneminden dolayı tekrar yerine yenisi kurulmuş, MÖ 4. binin sonlarından, MS 5. yy'a kadar kesintisiz olarak iskan edilmiştir.

Troia, MÖ 8. yy yaşamış olan İzmirli Ozan Homeros'un, MÖ 13. yy sonunda Troialılar'la Akhalar arasında yapılmış olan bir savaşı ve savaştan sonra yaşanan olayların anlatıldığı İliada ve Odisseia adlı eserleri batı dünyasında MÖ 7. yy dan sonra bir yaşama biçimi haline gelmiş, bir çok millet atalarını Troialı krallar soylarına dayandırmaları ile kutsal bir kent haline gelmiştir. Orta Çağ'da ozan Homeros'un kitapları okullarda ders kitabı olarak okutulmaya başlanması ile kent dikkatleri üzerine çekmiş ve önemini yitirmeden devam ettirmiştir

Troia'nın Kültür Katmanları: Troia I MÖ 3000-2500 yılları arasına tarihlenmektedir. Ticaretin artması ile birlikte İlk Tunç Çağ'ında Batı Anadolu'da kurulmuş olan ilk şehir devletlerinden biridir. Denizden yaklaşık 30 m yüksekte bulunan tepenin kuzey ve batı bölümüne kurulmuş, etrafı surlar ile çevrilidir. Bir kıyı kenti olarak kurulmuştur. Bu gün höyüğün batı kısmında yer almaktadır. Bu kültür katına ait moloz taşlardan yapılmış sur duvarlarına ait emel kalıntısı, bu sur duvarları içinde megaron evlere ait moloz taşlardan temel kalıntıları bulunmaktadır.

Troia II: 2500-2300 Troia I'in yıkılması ile yerine kurulmuş olan kenttir. Troia I'e göre oldukça gelişmiş bir kent olup, bu gelişmenin sonucu da, ticaretin gelişmesi ile birlikte boğazlardan geçen gemilerin sayısındaki artış olarak gösterilebilir. Bu katta bulunan "FM" kapısı olarak adlandırılan batı kapısının direk limana açılması, liman kenti olmasının en belirgin örneği olarak gösterilebilir. Troia II, Troia I'e göre daha gelişkin bir kent olup, sur duvarları genişlediğin, teknoloji ve ticaretin arttığını görmekteyiz. Bu katman H. Schliemann tarafından en fazla tahrip edilmiş katmandır. Halen Puşkin Müzesi'nde bulunan ünlü Troia hazineleri bu katmanda Schliemann tarafından bulunarak, önce Almanya'ya sonra da 2. Dünya Savaşı sırasında Rusya'ya kaçırılmıştır. Bugün bu katmana ait sur duvarlarına ait temel kalıntıları, limana açılan rampalı batı kapısı, hemen hemen büyük bir kısmı ayakta olan ve restore edilerek koruma altına alınmış megaron ev, çeşitli yapılara ait temel kalıntıları görmek mümkündür.

Troia III, IV, V 2300-1700 yılları arasına tarihlenmektedir. Meydana gelen iklim değişimleri sonucu, Karamenderes ve Dümrek çaylarının getirdiği alüvyonlarla dolmuş, Troia'ya hayat veren liman daha kuzeye çekilmesi nedeni ile kentde bir gerileme başlamıştır. Bu üç kültür katmanı arasında teknolojik açıdan fazla bir değişiklik gözlenmemektedir. Sadece ticaret yolu ile farklı ticaret ürünlerinin geldiği görülmektedir. Bugün örenyeri içinde bu kültür tabakalarına ait mimari kalıntı bulunmamaktadır.

Troia VI: 1700-1250, Geç Bronz Çağın sonlarına tarihlenen kent, en parlak dönemini yaşamaktadır. Kent büyütülmüş ve savunma duvarları geliştirilmiştir. Ticaretin iyiden iyiye artması ile şehir zenginleşmiştir. Priamos'un katı olarak da adlandırılan bu kat, Troia savaşlarının yapıldığı düşünülen kattır. Mimarideki gelişmeler ve seramik malzemelerinin çeşitli oluşu, ticaretin göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Ozan Homeros'un İliada ve Odisseia adlı eserlerine konu olan Troia savaşlarının bu katta geçtiği sanılmaktadır. Bu kata Homerik Troia ve Priamos'un Troiası da denmektedir. Bu dönemde liman dolarak 2 km kadar kuzeye doğru kaymıştır. Bugün örenyeri içinde en çok kalıntıya sahip Kültür katıdır. Örenyeri içinde büyük bir kısmı ayakta olan sur duvarları, bu sur duvarlarına ait kuleler, farklı planlara ve işlevlere sahip şehrin giriş kapıları, sur duvarları içinde yönetimle ilgili çeşitli yapıları görmek mümkündür. Bu yapılar içinde özellikle dikkati çeken ve oldukça büyük bir kısmı korunmuş olan "M" yapısı önemlidir. Ayrıca surların hemen arkasında muhtemelen konut olduğunu tahmin ettiğimiz yapılar ve şehir içindeki caddelerin altına yapılmış kanalizasyon sistemi oldukça önemli kalıntılardır.

Troia VII, VIII ve IX: MÖ 1200-MS 500, Troia VI'da Akhalar'la yapılan ve tarihe Troia Savaşları olarak geçen savaş, Akhalar'ın zaferiyle sonuçlanınca, Troia baştan başa yağmalanır ve halk göçe zorlanır. Bu tarihten sonra Demir Çağının başlaması ile birlikte. Akhaların hakimiyeti altında kent yeniden kurulur. MÖ 800'lü yıllardan sonra, efsanevi Troia Savaşları ve Troia'nın kuruluş mitolojileri, Homeros'un da destanı yardımı ile, Anadolu ve Avrupa kıtası üzerinde yaşayan halkları etkilemesi nedeni ile inanca dayalı yeni bir sosyal yaşamın doğmasına neden olmuş, bunun sonucu olarak da Troia kenti kutsal bir kent haline gelmiştir. Troia bu tarihten sonra, jeopolitik önemi yanında kutsal bir şehir olma özelliği de kazandığından, şehri bir çok zengin, komutan, İmparator ve tarihçi ziyaret etmeye başlar. Her zaman dünya gündeminde yerini korur

MÖ 133 yılında bölgenin Roma İmparatorluğu'nun hakimiyeti altına girmesi ile Romalılar tarafından atayurt olarak kabul edilen Troia, ayrıcalıklı bir konuma gelir. Roma İmparatorları tarafından şehir imar ettirilir. Geç Roma döneminde Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti yapılması için senatoya öneride bulunulmuştur. Kent Bizans döneminde piskoposluk merkezi durumundadır.

Bu kutsal kent özelliği dolayısı ile tarihte dünya tarihi açısından oldukça önemli olan birçok imparator, iktidarını sağlamlaştırmak için kenti ziyaret ederek yardımlarda bulunmuştur. Pers imparatoru Darius ve Kserkes, Makedonya imparatoru Büyük İskender, Roma İmparatoru Caesar, Hadrian ve Caracalla, Bizans İmparatoru Büyük Kostantin, Osmanlı İmparatoru Fatih Sultan Mehmet bunlardan bazılarıdır

Troia Kazıları:

Troia öneminden dolayı 19. yy'dan itibaren sürekli araştırmacıların dikkatini çekmiş, Çanakkale'de İngiliz konsolosluğunda bulunan Frank Calvert, 1865 yılında kent üzerinde incelemelere başlayarak yasadışı yollarla ilk kazılara başlar. Bu tarihten sonra kesintili olarak kazılar devam eder. Troia kazılarını dört döneme ayırabiliriz:

Birinci dönem: 1870-1890, Schliemann Kazıları

İkinci dönem: 1893-1894, W. Dörpfeld kazıları

Üçüncü dönem: 1832-1838 C. Blegen kazıları

Dördüncü dönem: 1987-2006 M. Korfmann Kazıları

Bu güne kadar sürdürülen kazı çalışmalarında Troia yerleşim alanının %8'i kazılmış durumdadır. Anadolu'da kazısı başlayan ilk prehistorik merkezlerden olması nedeni ile, Batı Anadolu prehistorik merkezlerinin tarihlenmesinde öncülük yapmaktadır.

Özellikle yasa dışı yollarla Schliemann döneminde yapılan kazılarda çıkartılan eserler yurt dışına kaçırılmış, bu eserler bugün dünyada 60'dan fazla müzeye dağılmış durumdadır. Bu eserler arasında en ünlüsü, Puşkin Müzesi'nde bulunan Priamos'un hazineleri gurubudur. Bu hazineler ortaya çıktığı günden bu yana her zaman gündemde kalmaya devam etmektedir.

Hüküm sürdüğü zaman içinde konumu nedeni ile sürekli gündemde kalan Troia'yı kutsayarak yüceltmek amacıyla burada yaşanan olaylar destanlaşarak gümeze kadar gelmiştir. Bu destanların en önemlisi İliad'dır. Üç güzeller, Aeneas destanları da insanlar tarafından beğenilerek okunmuştur.

Troia, taşıdığı değer nedeni ile 1998 yılında UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası ilan edilmiştir.

Troia VI, güney giriş kapısı

Schliemann tarafından yapılan kaçak kazı alanı (Troia I katmanı)

Troia I, megaron planlı yapı kalıntıları

Troia II, sur duvarları ve liman kapısı

Troia VII ve VIII dönemi kutsal alan

Troia VII ve VIII dönemi Athena tapınağının temel kalıntıları

Troia VIII dönemi Odeon yapısı

Troia VIII dönemi Bouleterion (meclis binası) yapısı

YAYIN DİZİNİ

- Troia Düş ve Gerçek. (Çev. S. Burgurlu Gün). Homer Kitabevi, 2001
- Yapı Kredi "Troia Sergisi" kitabı ve Sergi kataloğu
- GÖKSEL SAZCI, Troia Hazinesi, Aygaz Yay.2008.
- Margaret. R. SCHERER, The Legends of Troy,
- Birgit BRANDAU. Troia, Bir Kent ve Mitleri Yeni Keşifler.
- Birgit BRANDAU. Resimlerle Troia.
- C.W. BLEGEN. Troy and Trojans. New York, 1995.
- Wilhelm DÖRPFELD. Troia 1893.
- Studia Troica. 1991-20011 tarihleri arası 20 cilt.
- JOACHIM LATA CZ, Troy and Homer, Oxford, 2003.
- R. PAYNE. The Gold of Troy. 1958.
- A. Davit TRAILL.Schliemann's Discoveri of Priams's Treasure.
- A. Davit TRAILL. Schliemann's of Troy Treasure Deecit.
- Heinri SCHLEIMANN. İtaka und Peleponnes und Troja, 1869.
- Heinri SCHLEIMANN İlios Studt und Land der Trojaner, 1881.
- Michael WOOD. Search of the Trojan War.
- Elektra GALLIMARD. Le Tresot de Troie.
- M. TOMBUL, T. ÖZHAN, "A New Hellenistic Decree from İlion" Epigraphica Anatolica 36. 2003.

ULUPINAR KÖYÜ İLKOKULU

İLÇE: Merkez

KÖY: Ulupınar

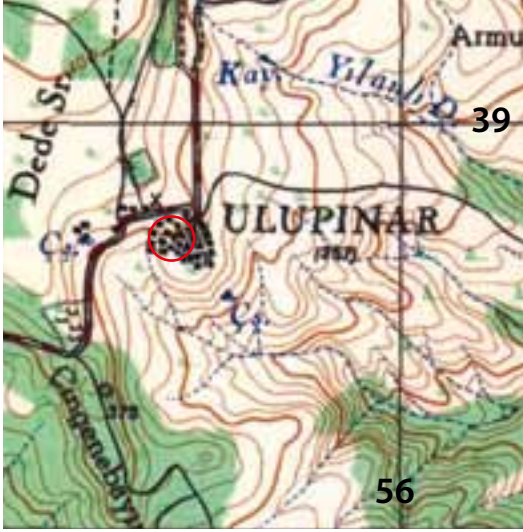
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Onsekiz Mart Üniversitesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Sosyal Tesis

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K.Kurulu'nun 26.2.2004 tarih, 2692 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-c3

Okulun genel görünümü

Çanakkale merkez, Ulupınar köyünde bulunmaktadır. Alaturka kiremitli kırma çatılı olan yapı bodrumlu tek katlıdır. Tamamen kesme taşlardan yapılmıştır. Pencere ve kapıları kaş kemerli olup dikdörtgen formludur. Üç derslik olarak planlanmış küçük bir okuldur.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi tarafından tahsis amacı dışında sosyal tesis olarak kullanılmaktadır. Üniversiteye tahsis edildikten sonra yapılan plansız onarımlarla özgün mimari özelliğini büyük ölçüde kaybetmiştir.

Yapı, 1915 yılında eğitim seferberliği programı kapsamında, Çanakkale'nin bir çok köyünde okul yaptıran Boğaz Komutanı Cevat Paşa tarafından yaptırılan okullardandır. Bu okullar Cevat Paşa'nın teknik desteği ile bölge halkı tarafından yaptırılır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim yapılarına öncülük eden yapılardan olup korunması gerekmektedir.

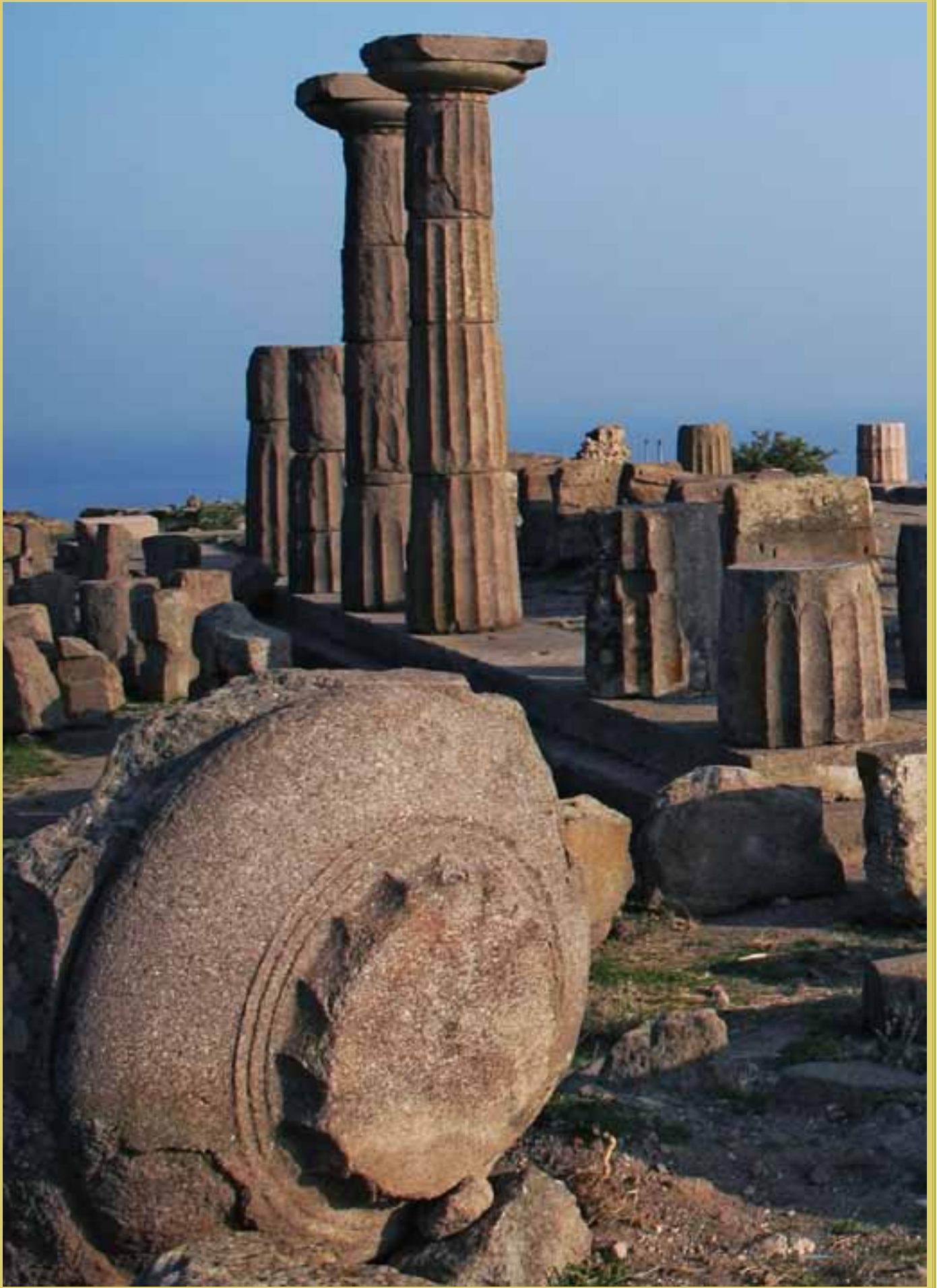
Okulun ön cephesi

Okulun arka cephesi

YAYIN DİZİNİ

AYVACIK

ADATEPE AÇIK HAVA SUNAĞI (ZEUS)

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Adatepe

MEVKİİ: Dedetepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ziyarete açık alan

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 27.12.1992 tarih 2900 sayılı kararı

AYVALIK I17-d4

Açık hava tapınağının genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Adatepe köyünün hemen batısındaki Dedetepe üzerindedir. Tepe, ismini buradaki bir mezardan almaktadır. Tepede bulunan anakaya üzeri düzleştirilerek bir platform oluşturulmuştur. Bu platforma anakayanın üç tarafına oyulmuş merdivenlerle çıkılır. Platformun ortasında bir sarnıç bulunmaktadır. Muhtemelen bu sarnıç, ilk yapıldığı zaman adak kuyusu olarak yapılmış, daha sonraları üzeri kapatılarak sarnıca dönüştürülmüştür.

Anakaya bu hali ile bir açık hava sunağı özelliğini göstermektedir. Bazı araştırmacılar bu sunağı "Zeus Sunağı" olarak tanımlamış ise de antik kaynaklarda bu alanın Zeus Sunağı olduğu ile ilgili bir bilgi yer almaz. Ancak Homeros'un Troia Savaşlarını anlattığı "İliada" adlı eserinde Zeus'un Kazdağları'nın zirvesindeki Gargaros Tepesinde sarayı ve sunağının bulunduğu, buradaki sarayından Troia Savaşlarını yönettiği yazmaktadır. Konum olarak ve arkeolojik belgeler alanın Zeus Sunağı olma ihtimali zayıftır. Halk bu alanı, çevreye olan hakimiyeti ve manzarası nedeniyle Zeus Sunağı olarak adlandırmıştır .

Arkeolojik belgeler ışığında yaptığım incelemelerde de Zeus Sunağı olabileceği hususunda bir bulguya raslanılmamıştır. Ancak anakayanın düzleştirilmiş olan üst kısmına merdivenlerle çıkılması, merdivenlerin hemen üst kısmında, kayanın yapısından dolayı tahrip olmuş olan kaya nişi olabilecek iz nedeniyle, burası Anadolu'nun baş tanrısı olan

Alanda bulunan islami mezar

Anakaya üzerinde bulunan kuyu ve düzleştirilmiş alan

Ana Tanrıça “Kibele”ye ait bir açık hava tapınağı olma ihtimalini güçlendirmektedir. Tepe etrafında çok seyrek olarak Helenistik ve Roma Dönemi özellikleri gösteren seramik ve terakota figürin parçalarına raslanmıştır.

Burada bulunan İslami özellik gösteren mezarın kime ait olduğu bilinmemektedir. Anadolu’da antik çağlardan bu yana kutsal sayılan alanların bu özelliğı Türk Döneminde de devam etmiş, insanlık adına önemli hizmetlerde bulunmuş şahısların mezarları buralara yapılmıştır. Günümüzde insanlar dileklerinin gerçekleşmesi için bu alanda bulunan mezarları ziyaret ederek alanda bulunan kuyulara ve kaya çanaklarına adaklar sunmaktadır.

ADATEPE KÖYÜ KENTSEL SİT

İLÇE: Ayvıcık

KÖY: Adatepe

MEVKİİ: Köyiçi

SİT TÜRÜ:
Kentsel Sit Alanı

MÜLKİYET DURUMU:
Köy Yerleşik Alanı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köy Yerleşik Alanı

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 27.12.1992 tarih 2900 sayılı kararı

Adatepe Köyü kentsel sit alanı

Adatepe köyü genel görünüm

Ayvıcık ilçesi, Küçükkuyu beldesinin 3 km kuzeyinde yüksekçe bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Köy denizden yaklaşık 300 m yüksekliktedir. Kendine özgü coğrafi konumu ve iklim yapısı ile sahil yerleşmeleri içerisinde Adatepe köyü, kendine özgü mimarisinin gelişmesini sağlamıştır. Köyün orta kısmında meydanı, hemen onun yanında köy mezarlığı, evleri meydana bağlayan dar sokakları ile planlı bir dokuya sahiptir. Köy, konumu itibarıyla bir vadi içinde yerleşmiş olup, konutlar bu vadinin yamaçlarına köy meydanına bakacak şekilde konumlanmıştır. Evler yörenin kendine özgü taşı ile tek ya da iki katlı olarak inşa edilmiştir. Çatı örtüsü alaturka kiremitli, kırma çatılıdır. Evler bahçelidir ve bahçe kapıları doğrudan sokağa açılır. Evlerin mutfak, kiler, tuvalet ve ahır gibi müştemilatı bahçededir. Müştemilat tek katlı ve büyük çoğunluğu düz damlıdır. Evlerin hemen hemen hepsi köyün güneyinde bulunan vadiye bakmaktadır. Köyde zenginlere ait konak denilebilecek büyüklükte evler de mevcuttur. Köyün en yüksek tepesine yapılmış cami ve köyün hemen girişinde bulunan selvi ağaçları arasındaki mezarlık kentsel dokuyu bütünleyen temel unsurlardır. Köyde Müslüman ve Rum halk mübadeleye kadar birlikte yaşamışlardır. 1960'lı yıllardan sonra hızla göç vermesiyle köy küçülmüş, özellikle kuzey bölümünde bulunan evlerin çoğu terk edildiğinden yıkılarak taşları diğer yapılarda kullanılmıştır. Bu alanda yıkılan evlere ait temel izleri görülebilmektedir.

Adatepe köyü 15. yy'da Karesi Beyliği'nin bölgeyi fetih etmesiyle kurulmuştur. Köyün bulunduğu alan konum itibarıyla Bayramiç ilçesinin denize en yakın en kısa ve kolay yolu olması nedeniyle Bayramiç'in varlıklı ailelerinin oturduğu bir yerleşimdir. Köyde Türk nüfus olarak genelde Bayramiç bölgesinden gelen varlıklı aileler oturmaktaydı. Köyde bulunan Mehmet Efendi Konağı bu ailelerden birine ait bir konaktır

Son yıllarda bir çok yapı aslına uygun olarak restore edilerek koruma altına alınmıştır.

ADATEPE KÖYÜ CAMİSİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Adatepe

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Diyanet İşleri Başkanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 27.12.1992 tarih 2900 sayılı kararı

Adatepe İmar planı

Caminin genel görünümü

Caminin mihrabı

Cami bahçesinde bulunan hazire

Ayvacık ilçesi, Adatepe köyü, köyiçi mevkiinde bulunmaktadır. Cami Köyün güneyinde bulunan yüksek tepe üzerinde, alaturka kiremitli kırma çatılı, kesme ve moloz taşlardan yapılmıştır. Beş gözlü son cemaat mahalli yuvarlak kemerlidir. Caminin mihrabı üç bölümlü alçı şebekelidir. Caminin kuzey batı köşesine bitişik kesme taşlardan yapılmış tek şerefeli minare yer elir.

Caminin avlusunda tek katlı kesme taşlardan yapılmış sosyal amaçlı müstemilat ve hazire bulunmaktadır. Hazirede sadece birkaç mezar bulunur, diğer mezarlar bahçe düzenlemeleri sırasında sökülmüş, taşları bahçede muhafaza edilmektedir.

Caminin mimarisi genel olarak 15. yy özellikleri göstermektedir.

YAYIN DİZİNİ

ADATEPE KÖYÜ MEHMET EFENDİ KONAĞI

İLÇE: Ayvıcık

KÖY: Adatepe

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Müze Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Otel (kiralık)

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 27.12.1992 tarih 2900 sayılı kararı

Adatepe İmar Planı

Mehmet Efendi konağının genel görünümü

Ayvıcık ilçesi, Adatepe köyünde bulunmaktadır. Alaturka kiremit çatılı yöresel moloz taş malzeme ile yapılmış bahçeli bir yapıdır. Sofalı Türk evleri plan tipinde olan konak iki bölümden oluşmaktadır. Baş odanın da bulunduğu batı bölümdeki üç katlı bölüm, ev sahibinin yaşadığı ve misafirlerini ağırladığı bölümdür. Akşap ve bağdadi tekniğinde yapılmış baş odanın duvar sıvaları kazıma tekniğinde yapılmış tavus kuşları ve bitkisel bezeme ile süslü durumdaydı. Fakat son yapılan onarımlar sırasında bu süslemeler tamamen tahrip edilmiştir. Yan tarafta bulunan iki katlı bölümün alt katı ahır, samanlık ve kiler, üst kat ise mutfak ve günlük ihtiyaçların karşılandığı odalar şeklinde kullanılmaktaydı. Bahçede de günlük su ihtiyacı için bir su kuyusu bulunmaktadır. Konak genel mimari özelliklerinden dolayı 18. yy'a tarihlenmektedir.

Konak Bayramiç'li Mehmet Ağa'ya ait olduğundan "Mehmet Efendi Konağı" olarak adlandırılmaktadır. Adatepe Köyü özellikle 17. ve 18. yy'larda Bayramiç ilçesinin kışlık iskan alanı durumundaydı. Adatepe'den Bayramiç yaya olarak Narlı ve Çavuş köy üzerinden sekiz saat sürmektedir.

Konak, Kültür Bakanlığı'na tahsisli iken 1996 yılında turizm amaçlı olarak kiralanmıştır.

Konak duvarlarında bulunan resimler

AKÇİN KÖYÜ KOCAKAYA NEKROPOL ALANI

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Akçin

MEVKİİ: Kocakaya/Aktaşlar

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak ve Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık, koru

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-c2

Nekropol alanının genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Akçin köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 2 km kuzey doğusunda Aktaşlar ya da Kocakaya mevkiinde yer almaktadır. Alan tamamen kayalık durumdadır. Kayalık üzerinde yoğun kaya mezarları bulunmaktadır. Kaya mezarlarının, özellikle anakayanın Akçin vadisine bakan yüksek bölümlerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Anakayanın arkasında bulunan düz alanlarda bazı temel izleri görülmektedir.

Yapılan araştırmalarda kaya mezarlarının yakınlarında herhangi bir arkeolojik yerleşim yerine rastlanılmamıştır. Bu alan muhtemelen kayanın kutsal sayıldığı inanca mensup halk tarafından kutsal bir nekropol alanı olarak kullanılmış olmalıdır. Kaya mezarları Roma dönemi özellikleri göstermektedir.

Ana kaya kesilerek yapılmış bir oda mezar kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

ARIKLI KÖYÜ GARGARA ANTİK KENTİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Arıklı Köyü

MEVKİİ: Zindantepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Mera-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera Özel Mülk

KORUMA KARARI: Çanakale K.V.K.B.Kurulunun 18.07.2009 tarih, 1810 sayılı kararı

AYVALIK I17 D4

Gargara ve Arıklı köyü genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Arıklı köyü sınırları içinde Zindantepe mevkiinde bulunmaktadır. Yerleşimin bulunduğu Zindantepe, köyün yaklaşık 1 km güney batısında oldukça yüksek, çevreye ve Ege Denizine hakim bir tepedir. Üzeri çalılıklarla kaplı durumdadır. Yerleşim izleri Arıklı köyünün hemen güney batısından başlayarak Zindantepe mevkiinin batı ucuna kadar devam etmektedir. Köyün hemen güneyinde kaya mezarları, yamaç üzerinden tepeye doğru devam eden ana kayaya kesilerek oluşturulmuş antik yol izleri, tepenin üst kısmında kesme taşlardan yapılmış bir duvar kalıntısı bulunmaktadır. Bu duvar kalıntısı düzgün işçiliği nedeni ile muhtemelen bir tapınağa ait olmalıdır. Tepenin orta kısımlarında ana kayaya oyulmuş oldukça derin bir sarnıç kalıntısı tepeye ismini vermektedir. Tepenin güney bölümünde kaya mezarları bulunmaktadır. Tepenin üst kısımlarında çalılıklarla kaplı düzlüklerde konutlara ait temel izleri görülmektedir. Antik kent üzerinde gözlenen MÖ 4. yy'dan başlayarak Geç Roma dönemine kadar devam eden seramik parçaları antik kentin iskan edildiği dönemi göstermektedir.

Kent daha önce yaklaşık 5 km kuzeyinde bulunan Kocakaya üzerindeyken, değişen ekonomik şartlar ve deniz ticaretinin kent açısından önemli hale gelmesi nedeniyle MÖ 4. yy'dan itibaren buraya taşınmış olmalıdır.

Antik yol kalıntısı

Yerleşim üzerindeki sarnıç

Antik kentin nekropolündeki kaya mezarları

Sarnıç kalıntısının merdiveni

YAYIN DİZİNİ

HOMEROS: Ilyada, (Çev. A. Erhat, A. Kadir) Can Yay. 2013.

STRABON: Antik Anadolu Coğrafyası. (Çev. A. Pekman) , Arkeoloji Sanat Yay. 1993.

Aşşegül AKALIN. Troas'da Arkaik Kökenli Bir kent Gargara. C. Özgünel' Armağan.

J.M. COOK. The Troad. Oxford 1972.

ASSOS ANTİK KENTİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Behramkale

MEVKİİ:

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik-Kentsel

MÜLKİYET DURUMU:
Kamu-Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
Örenyeri

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 10.7.1982 tarih 13956 sayılı kararı

AYVALIK J16-b1

Assos antik kentinin genel görünümü

Ayvacak ilçesi, Behramkale köyü sınırları içinde yer alır. Assos antik kenti bugünkü Behramkale köyü ve iskele ile iç içe bulunmaktadır. Teraslar üzerine planlanan kent, şehircilik açısından Antik Çağ kentleri arasında önemli bir yere sahiptir. Athena tapınağı, sağlam kalmış sur duvarları, anıtsal bir özellik gösteren giriş kapıları, nekropolü ve tiyatrosu ile görkemli bir antik kenttir. Kent teraslar üzerine planlanmıştır. En yukarıda bulunan akropol terası, onun altında Agora terası, üçüncü terasta hamam ve gimnazyum, dördüncü terasta ise tiyatro bulunur.

Kentin ilk yerleşimi yazılı kaynaklara ve arkeolojik verilere göre Geç Tunç Çağına (MÖ II. bin ortalarına) kadar inmektedir. Assos ismini Hitit metinlerinde geçen "Assuwa" isminden ve İliada'da geçen "Pedassos" isminden geldiği kabul edilir. Ayrıca Homeros, Assos'u kuranların Kazdağı eteklerinde yaşayan yerli halk olan "Lelegler" olduğunu söylemektedir. Lesboslu Hellinkos ise, Assos'un MÖ 7. yüzyılda, Lesbos (Midilli) adasındaki Methymna'da oturan Aioller tarafından kurulduğunu aktarır.

Assos MÖ 560 yılında Lidyalılar'ın hakimiyeti altında olduğunu görülür. MÖ 547 yılında bütün Anadolu gibi Assos da Persler'in hakimiyeti altına girer ve Hellespontos Phrygiası satraplığına bağlanır. MÖ 477'de Persler'e karşı kurulmuş olan Atik Delos Deniz Birliği'ne üye olur ve yıllık 1 Talen (36 kg gümüş) vergi öder. MÖ 366 yılında, Assoslu banker Euboulos, Pers kralı Artakserkses'e karşı ayaklanır. Bu tarihten sonra Assos toprakları banker olan Eubolos tarafından yönetilmeye başlar. Eubolos yakın arkadaşı ve kölesi olan Hermias'ı Platon'dan ders almak üzere Atina'ya gönderir. Hermias orada Aristoteles ile yakın dost olur. Eubolos'un ölümünden sonra Assos topraklarını Hermias yönetmeye başlar. Hermias MÖ 347'de yakın arkadaşı Aristoteles'i ders vermesi için Assos'a çağırır, yeğeni Pythias ile evlendirir. Hermias MÖ 345'de Pers yanlısı olan Memnon tarafından Midilli'ye davet edilerek pusuya düşürülür ve Perslere teslim edilerek öldürülür.

MÖ 334 yılında Granikos savaşında Persler'in yenilmesi ile bütün Anadolu gibi Assos da Makedonya hakimiyetiyle bağımsızlığını kazanır. 133 yılına kadar bağımsız olarak kalır. Bu tarihten sonra Bergama Kralı III. Attalos'un vasiyeti ile, Bergama Krallığı hakimiyeti altındaki toprakların Roma'ya bırakması ile Assos da Roma hakimiyetine girer.

Pilinius'un bildirdiğine göre, Assos'un ismi MÖ 2. yy'da Apollonia olarak geçmektedir. Roma hakimiyeti sırasında, MS 18 yılında Assos ve çevresinin yönetimini Germanikus ve ailesine tarafından yönetildiği kazılar sırasında çıkan yazıtlardan anlaşılmaktadır. Assoslular Romalı yöneticilerle her zaman iyi ilişkilerini sürdürmüşlerdir. Bunun karşılığında da her zaman takdir edilerek sikke basmalarına devam etmişlerdir.

MS 56 yılında "Tarsuslu Aziz Paulos" Aleksandria Troas'dan Assos'a, buradan da Midilli'ye geçerek Hıristiyanlığı yaymıştır. Erken Hıristiyanlık döneminde şehir oldukça küçülmüştür. Efes'te yapılan üçüncü konsil toplantısına temsilci

göndermiştir. 1080 yılında Selçuklu Sultanı “Süleyman Şah” tarafından bölge fetih edilir fakat 1097’de Aleksus tekrar bölgeyi hakimiyeti altına alır. XIII. yy sonunda bölge tekrar Türkler’in eline geçer.

Assos Antik kentinde ilk kazılar 1881 yılında Amerikan Arkeoloji Enstitüsü adına, “J. T. CLARKE” ve “F. H. BACON” adlı mimarlar tarafından başlatılır. İki yıl sonra bu mimarlara “R. KOLDEWEY” de katılır. Hemen hemen kentin tüm devlet yapılarında, nekropolde, sur duvarlarında, kiliselerde ve Tuzla Çayı içinde bulunan köprü ayaklarında kazılar yaparak şehrin planını çıkarırlar. Kazılar sırasında bulunan eserlerin 2/3’ü Osmanlı hükümetine verilir. 1/3 de kendilerinde kalır ve yurt dışına çıkarılır. Bu gün bu eserler Louvre ve Boston Fine Arts müzelerinde sergilenmektedir. Eserlere bakıldığında bu bölüşümlerin adil yapılmadığı, eserlerin cinslerine göre değer verildiğinden paha biçilmez heykeltıraşlık eserlerinin tamamını kendileri almışlardır. 1981 yılında Prof. Dr. Ümit SERDAROĞLU tarafından tekrar kazılara başlanır. 2005 yılına kadar kazı kesintisiz devam eder. Tiyatroda ve Atena tapınağında onarımlar yapılır. Nekropol alanlarında da çalışmalar sürdürülmüştür. 2006 yılından bu yana Prof. Dr. Nurettin ARSLAN tarafından kazılar sürdürülmektedir.

Assos’un tahmini nüfusu köleler hariç 4500 kişi civarındadır. Geçim kaynakları ise, tarım, hayvancılık, maden, şarap ve zeytinyağı idi. Ayrıca limanda konaklayan gemilerden alınan liman vergileri de önemli bir gelir kaynağıdır. Strabon, Assos’un buğdaylarının çok kaliteli olduğundan bahseder.

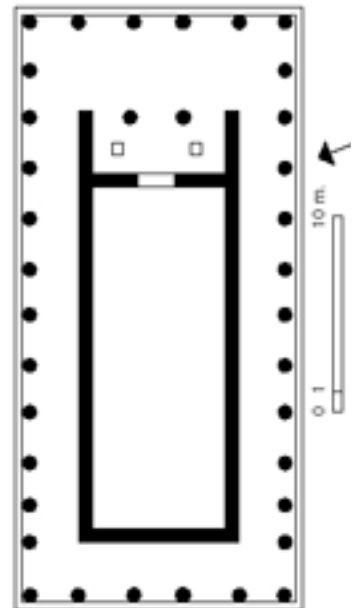
Bu gün Antik kentin üzerinde Behramkale köy yerleşimi ve antik liman çevresinde (İskele) Osmanlı döneminde yapılmış ve kullanılmış olan iskele yapıları onarılarak turizm amaçlı tesisler olarak kullanılmaktadır. Her iki yerleşimin bulunduğu alan Kentsel Arkeolojik Sit Alanı olarak koruma altındadır.

AKROPOL: Kentin en yüksek terası olan 236 m yükseklikteki andezit dağın üzerindeki düzlüğe kurulmuş, antik kentin önemli yapılarının bulunduğu alandır. Burada yapılan kazılarda MÖ II. bine ait buluntular ele geçmiştir. Muhtemelen MÖ II. binde (Geç Bronz Çağ) burada etrafı bir koruma duvarı ile çevrili bir saray bulunmaktaydı. Arkaik Çağda burada bulunan Athena Tapınağı ve birkaç evin etrafı bir sur duvarı ile çevriliydi. Bu gün bu yapılardan sadece Atena Tapınağı ve sur duvarına ait küçük bir parça bulunmaktadır. Roma döneminde akropolün kullanımı ile ilgili herhangi bir arkeolojik buluntu ele geçirilememiştir. Bizans döneminde ise tekrar etrafı bir surla çevrilerek kale olarak kullanılmıştır. Bu kullanıma ait iki kule ve sarnıçlar ve ev kalıntıları bulunmaktadır. Erken Osmanlı döneminde de buraya bir cami yapılarak kullanım devam etmiştir.

ATHENA TAPINAĞI: Akropolün en yüksek noktasına inşa edilmiştir. Tapınak, 14.30 x 30.31 metre ölçülerindeki stylobat üzerine oturmaktadır. Tek basamaklı bir merdivenle tapınağa çıkılmaktadır. Tapınak Dor düzeninde ve tamamen andezit taşlardan yapılmıştır. Bu gün sadece bir kaç sütun tamburu, 10 civarında sütun başlığı ve bir kaç mimari parçası bulunmaktadır. Tapınağın girişi doğu yöndendir. Tapınak, uzun kenarında 13, kısa kenarında 6 adet Dor düzeninde yapılmış andezit sütun üzerinde yükselmekte, daha sonra firizler ve metoplar gelmektedir. Tapınağın firizleri ve metopların kabartmalı olarak işlenmiş olanlarının hemen tamamı 1881’deki kazılar sırasında yurt dışına kaçırılmış, bu parçalar günümüzde Louvre ve Boston Fine Arts müzelerinde sergilenmektedir. Firizlerde ele alınan konular; Herakles-Kentaur (at adam) mücadelesi, karşılıklı duran sfenksler, boğa-aslan mücadeleleri gibi konular

Assos Athena Tapınağı'nın genel görünümü

Athena tapınağı

işlenmiştir. Frizlerden sadece iki tanesi Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Metoplarda; Zeus'un Avrupa'yı kaçırmayı, at üzerinde süvariler, ikili insan grupları, Priamos'un Hektor'un cesedini istemesi, kentaur, sfenks ve domuz avı betimlenmiştir.

Tapınak, Anadolu'da Arkaik Çağ'a ait Dor düzeninde tek tapınak olması ile arkeoloji dünyasında önemli bir yere sahiptir.

Tapınak Assos kentinin koruyucu tanrısı tanrıça Athena'ya adanmıştır. Gerek plan tipi gerekse frizler ve metoplar üzerindeki figürlere göre MÖ 540/30 yılları arasında yapıldığı sanılmaktadır.

AGORA: Akropol'ün güney yamacındaki ikinci terasta inşa edilmiştir. Kuzeyinde ve güneyinde stoalar bulunmaktadır. Çarşı pazar anlamına gelen agora, antik kentin tüm yollarının kesiştiği ve devlet yapılarının bulunduğu noktada olması ile de şehrin kalbi durumundadır. Anakaya kesilerek inşa edilmiş arka duvarlar görülebilmektedir. Agora'da bulunan yapılar diğer teraslara görkemli merdivenlerle bağlanır.

BOULEUTERİON (MECLİS BİNASI): Agora'nın doğusunda yer alan Bouleuterion, agora terasında bulunmakta ve yamaca yaslanmış olarak yerli Assos taşı olan andezit bloklarla inşa edilmiştir. Yapı üç tarafı kapalı olarak "U" planlı olarak inşa edilmiş, iç kısımda ahşap oturma sıralarına ait izler gözlenmektedir. Yapının içinden bir çok yazıt ele geçmiştir, bu yazıtların birinde yapının MÖ 4. yy'da inşa edildiği belirlenmiştir. Bouleuterion, Anadolu'da şimdiye kadar bilinen en erkeni olması ile kent tarihi açısından oldukça önemli bir yapıdır. Yapının bugün birinci katına ait arka duvarları ve yapıda kullanılan bazı sütunlar orijinal olarak yerindedir.

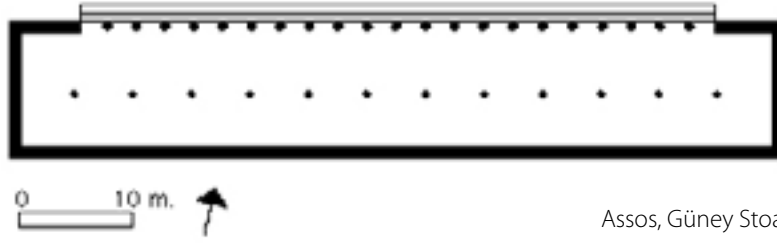
GYMNASİUM: Agora ile batı kapısı arasında 52 x 52 m ölçülerinde, kare planlı bir yapıdır. Spor okulu olarak hizmet vermiştir. Etrafı Dor düzeninde sütunlarla çevrili ve üzeri kapalı bir plan gösterir. Bu gymnasiumda Aristoteles'in de ders vermesi oldukça önemlidir. Yapının alt katında gymnasiumun su ihtiyacını karşılamak için ana kaya oyularak yapılmış büyük bir sarnıç yer alır. Gymnasium Bizans döneminde üzerine yapılan kilise tarafından büyük ölçüde tahrip olmuştur.

TİYATRO: Agoranın altında bulunan dördüncü terasda yer alır. Batıya Ege Denizi'ne ve Midilli adasına bakar durumda inşa edilmiştir. Plan özelliği olarak Helenistik dönem özelliklerinde olup, anakaya oyularak at nalı biçiminde inşa edilmiştir. Arkeolojik veriler ve plan tipi MÖ 4. yy'da inşa edildiğini kanıtlar. Roma döneminde ihtiyaca göre genişletilerek döneminin diğer tiyatroları gibi, gladyatör dövüşleri için yeni düzenlemeler yapılmıştır. Tiyatronun oturma sıraları, orkestra bölümü büyük ölçüde korunmuş durumdadır. Prof. Dr. Ümit SERDAROĞLU tarafından tiyatronun bazı bölümleri onarılmıştır.

STOA: Antik kentde biri Agora'nın kuzeyinde, diğeri güneyinde olmak üzere iki tane stoa inşa edilmiştir. MÖ III. yy sonunda yapılan Kuzey Stoa, ortada 37 sütunlu ve Dor düzeninde inşa edilmiş, 115.5 m boyunda, 12.42 m eninde 2 katlı bir yapıdır. Arka tarafında bulunan anakaya kesilerek inşa edilmiştir. Stoa'nın bazı bölümleri üç katlıdır. Stoa'nın zemin katının altında anakaya oyularak yapılmış iki büyük sarnıç bulunur. Stoa Agora'da bulunan diğer yapılarla birlikte MÖ 3. yy'da yapılmıştır.

Batı Nekropolü ve şehir giriş kapısı

NEKROPOL: Antik kente girişi sağlayan üç ana giriş kapısı önünde üç ayrı nekropol bulunmaktadır. Bu nekropoller ait oldukları kapılarla adlandırılır. Tuzla Çayı ile kuzey sur duvarları önündeki alan kuzey nekropolü, doğu kapısı önündeki gömü alanına doğu nekropolü, batı kapısına giden yolun her iki yakasında bulunan gömü alanı da batı nekropolüdür. Batı nekropolü antik kentin en önemli giriş kapısının önünde bulunması nedeniyle en önemlisidir. Batı nekropolünde kazılar sonucu çok farklı gömü çeşitleri ortaya çıkması, antik çağın sosyal ve dini yapısının aydınlatılmasına katkı sağlamıştır. Bu alanda oda mezar, heroon, lahit gömü, urne mezar ve pitos gömü geleneğinde gömüler bulunmaktadır. Bu nekropol alanlarında ortaya çıkan arkeolojik verilerden nekropolün MÖ 7. yy'dan erken Hıristiyanlık dönemine kadar kesintisiz olarak kullanıldığı saptanmıştır. Ayrıca Ayazma tepe üzerinde de kaya mezarı gömü örnekleri bulunmaktadır.

SUR DUVARLARI: Assos antik kentinin erafını çevrelemekte ve andezit bloklardan yapılmıştır. 3200 m uzunluğundaki duvarlar, 2,5 m genişliğinde ve yer yer 3 m yüksekliğe ulaşmaktadır. İç ve dış kısımlara kesme taşlarla duvar örülerek orta kısmına çakıl ve toprak doldurularak yapılmıştır. Belirli aralıklarla kuleler ve iç kesimlerde sur duvarının üzerine çıkmak için merdivenler yapılmıştır. Sur duvarı üzerinde şehre girişi sağlayan değişik boyutlarda çok sayıda kapı bulunmaktadır. Bu kapılardan en önemlisi batı ve doğu kapılarıdır. Bu kapılar yüksek kulelerle korunmaktadır. Taş işçiliği yönünden oldukça önemlidir.

Bugün sur duvarlarının en korunan kısmı batı bölümü ve doğu bölümünde bulunan duvarlardır. Akropolün güney bölümünde ve doğu sur duvarlarında oldukça küçük bir kısmı korunmuş çokgen kenarlı arkaik dönem özellikleri gösteren sur duvar kalıntıları da bulunmaktadır.

Sur duvarları hem yapım tekniği hem de tarihi kayıtlara göre MÖ 400-365 yılları arasında yapılmış olmalıdır.

Assos kentine giriş sağlayan kuzey kapısı

YAYIN DİZİNİ

N. ARSLAN, B. BÖHLENDORF-ARSLAN. Assos. Homer Yay. 2010.

ÜMİT SERDAROĞLU. Behramkale-Assos, Arkeoloji Sanat Yay. 2005.

Ü. SERDAROĞLU, R. STUPPERICH. "Ausgrabungen in Assos," *Asia Minor Studien* 2, 1990.

J. T. CLARKE. "A Doric Shaft and Base Found at Assos," *The American Journal of Archaeology and of the History of the Fine Arts*, Vol. 2, 1886 267-285.

J. T. CLARKE. *Report on the Investigations at Assos, 1881*, Boston 1882.

BABADERE KÖYÜ ASARLIK-SARI KAYA TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Babadere

MEVKİİ: Asarlık Tepe-Sarıkaya Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Kayalık

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-d3

Asarlık tepenin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Babadere köyü sınırları içinde, Babadere-Ayvacık yolunun 3 km sonra, yolun hemen kuzeyinde, Babadere Deresi'nin kenarında Asarlık-Sarıkaya mevkiinde bulunmaktadır. Bu mevki aynı zamana Karbastı köyü sınırları içinde kalmaktadır. Tepenin eteklerinde, yerleşimin etrafını çevreleyen duvar izleri görülmekte, üst kısmında ise bazı duvar kalıntılarını izlenebilmektedir. Ayrıca tepenin kuzey eteklerinde bulunan düzlüklerde bazı blok yapı taşlarının bulunması bu alanda da bazı yapıların bulunduğunu göstermektedir. Yüzeyle bulunan seramik parçalarından Hellenistik ve Roma dönemlerinde kullanılmış olmalıdır. Yerleşimin üzerinde ve etrafında bulunan kayalıktan köylüler ve işletilen taş ocağı tarafın alınan taşlarla büyük ölçüde tahrip olmuştur.

Yerleşim muhtemelen yaklaşık 7 km batısında bulunan liman kenti Larisa'dan, Güney Troas'da bulunan Assos, Lamponia Gargara ve daha iç kesimlere ulaşımı sağlayan antik yol üzerinde güvenliği sağlamak amacıyla kurulmuş bir karakol yerleşmesi olmalıdır.

Yerleşim üzerinde bulunan duvar kalıntıları

BABADERE KÖYÜ ELLİKTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvıcık

KÖY: Babadere

MEVKİİ: Elliktepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-d4

Ellik Tepe yerleşmesinin görünümü

Ayvıcık ilçesi Babadere köyü sınırları içinde Elliktepe mevkiinde yer alır. Yerleşimin bulunduğu Elliktepe, Babadere köyünün yaklaşık 5 km batısında Tuzla Çayı'nın denize döküldüğü alanının hemen gerisinde bulunan yüksek tepedir. Doğu yöne doğru uzanan tepenin Tuzla Çayı'na bakan bölümleri oldukça diktir. Alan üzerindeki tarla kenarlarındaki moloz taş yığınları arasında düzleştirilmiş yapı taşları görülmüştür. Muhtemelen bu moloz taş yığınları da yapı malzemesi olarak kullanılmıştır. Tarla yüzeyinde çok seyrek olarak Erken Tunç Çağı özelliği gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Tepenin tuzla ovasına bakan yamacındaki anakaya duvar temeli olabilecek şekilde düzleştirilmiştir. Bu temel izleri muhtemelen buradaki yerleşime ait küçük bir sur duvarı ya da teras duvarına ait izler olmalıdır.

Tuzla ovasında yapılan jeomorfolojik çalışmalarda, denizin Erken Tunç Çağı'nda Tuzla Ovası'na doğru girdiği saptanmıştır. Muhtemelen bu yerleşimde Tunç Çağı'nda deniz kenarında bir kıyı yerleşimi durumundaydı.

Yerleşimin üst bölümünde görülen duvar izleri

YAYIN DİZİNİ

BABAKALE KALESİ ve KÖYÜ

İLÇE: Ayvıcık

KÖY: Babakale

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Kültür Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Anıt Eser

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 07.10.1988 tarih 112 sayılı kararı

Babakale kadastral plan

Babakale Köyü ve Kalenin genel görünümü

Ayvıcık ilçesi, Babakale köyünde bulunan kale, Anadolu'nun en batı ucunda bulunması nedeniyle ve bulunduğu köye ismini vermesiyle tanınmıştır. Dikdörtgen bir plana sahip olan kalenin köşelerinde birer kule bulunmaktadır. Kalenin giriş kapısı üzerinde yapım kitabesi bulunmaktadır. Kalenin moloz taşlardan yapılmış beden duvarları korunmuş durumdadır. Sur duvarları üzerinde oldukça geniş seğirdim yerleri ve dendanlar bulunmaktadır. Kalenin iç mekanında bu gün mevcut olmayan kale mescidi, çeşme, hamam ve kalede bulunan askerler için koğuşlar ve fırın gibi müstemilat bulunmaktaydı. Bu yapılara ait çok az temel kalıntısı Çanakale Müzesi'nin yapmış olduğu kazılarla ortaya çıkarılmıştır. Kale mescidine ve çeşmesine ait duvar kalıntıları kale içinde mevcut durumdadır. Bu kalıntıların aslına uygun olarak restore edilmesi için Kültür Bakanlığı tarafından çalışmalar sürdürülmektedir.

Köy 1723 yılında III. Ahmet döneminde kurulmuş, bıçak ve ayakkabı yaparak geçimini sağlayan bir Osmanlı köyü olup, bu gün bu gelenek tamamen unutulmuştur. Bu gün sadece iki aile bıçak yapımını devam ettirmektedir. Babakale kalesinin ismi vakfiyesinde ve kaynaklarda "Hıfzı'l-Bahr kalesi" olarak geçmektedir. Anlamı ise denizin sığınağı anlamına gelmektedir. Kale, korsan saldırılarına karşı bölgede yaşayan halkı korumak amacı ile Osmanlı hükümdarlarından III. Ahmet döneminde Kaptan Kaymak Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Kalenin giriş kapısı üzerinde on dört satırlık yapım kitabesi bulunmaktadır. Kitabe hem Osmanlıca hem de Türkçe olarak yazılmıştır. Kitabede kalenin inşa amacı anlatılmaktadır. Kale, yapım kitabesine göre 1729 yılında Kaymak Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Piri Reis: "XVI. yy'da buradaki burunda Emek Yemez Baba adında bir evliyanın türbesinin ve namazgahının bulunduğunu, bu burun yakınından geçen her denizcinin Emek Yemez Baba anısına denize peksimet attığını" yazmaktadır. Bu gün kalenin hemen kuzeyinde bulunan basit türbenin "Emek Yemez Baba"ya ait olduğu söylene de herhangi bir belge bulunmamaktadır. Halk arasında bu türbeye "Baba Türbesi" de dendiğinden, muhtemelen köyün ismi buradan gelmektedir. Burada bulunan bu türbeye aynı zamanda Latif Baba türbesi de denmektedir. Latif Baba da muhtemelen deniz savaşlarında ölen bir denizci olduğundan buraya defnedilmiştir. Denizciler arasında saygı görmesi de bundan olmalıdır. Türbede Latif Baba ile ilgili hiçbir belge bulunmamaktadır. Ama köy camisinin kuzey cephesindeki kitabede "Latif Baba" ismi geçmektedir. Kalenin dışında yine kale ile aynı dönemde inşa edilmiş cami, çifthehamam, 5 adet çeşme yapıları bulunmaktadır. Bu çeşmeler Osmanlı denizcilerinin su ihtiyacını karşılamak için yakın çevrede bulunan kaynaklar köye getirilerek yapılmıştır.

Kalenininde bulunan temel kalıntıları

Babakale kadastral plan

Kale taç kapısı

Bu bölgenin ismi antik kaynaklarda “Lekton” olarak geçmektedir. Bu isim antik bir yerleşme ismi olmayıp sadece bu bölgenin coğrafi ismidir.

Kale Kültür Bakanlığı'na tahsisli olup, muhtelif defalar onarım geçirmiş en son onarım 2005 yılında yapılmıştır. Bu onarımda kale taşlarında ve bazı bölümlerinde orjinalinden farklı uygulamalar yapılmıştır.

YAYIN DİZİNİ

A. Osman UYSAL. “Kaymak Mustafa Paşa'nın Harırası Babakale” Çanakkale İli Değerler Sempozyumu.

Ayvacık Değerleri: s, 117-129.

Çiğdem TÜRKER. Anadolu Yarımadasının En Batı Ucunda Tipik Bir Osmanlı Köyü Babakale” Türk Etnoğrafya Dergisi XVIII: 139-151.

Ramazan EREN. Çanakkale'de Türk Devri Eserleri, Çanakkale 1990.

BABAKALE KÖYÜ AHMETAĞA ÇEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Babakale

MEVKİİ: Köyiçi

MEVKİİ:

ŞİT TÜRÜ:

Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:

Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:

Metuk durumda

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 07.10.1988 tarih 112 sayılı kararı

Ahmetağa Çeşmesi'nin genel görünümü

Babakale köyü, köyiçi mevkiinde, caminin doğusundaki sokak üzerindeki yamaçta yer alır. Basık kemerli nişli, tek cepheli ve hazneli küçük boyutlu bir çeşmedir. Cephenin iki tarafındaki mermer sövelerinde devşirme malzemeler kullanılmıştır. Cephede iki ayrı kitabe bulunmakta, bunlardan muhtemelen üst kısımdaki kitabe ve mermer söveler, çeşmenin onarım geçirdiği sırada başka bir yapıdan getirilmiş olmalıdır. Bu söveler üzerinde selvi ve rozet motifleri işlenmiştir.

Kitabesinde sene H.1151, M1738 de "Ahmet Ağa" tarafından yaptırıldığı yazmaktadır. Halk arasında çeşmeye "Ali Bey" çeşmesi de denmektedir.

Ahmetağa Çeşmesi'nin ön cephesi

YAYIN DİZİNİ

A. Osman UYSAL. "Kaymak Mustafa Paşa'nın Hatırası Babakale". Çanakkale İli Değerler Sempozyumu. Ayvacık Değerleri: s. 117-129.

BABAKALE KÖYÜ CAMİSİ

İLÇE: Ayvack

KÖY: Babakale

MEVKİİ: Köyiçi

MEVKİİ:

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 07.10.1988 tarih 112 sayılı kararı

Babakale Kadastral Plan

Babakale Camisi'nin genel görünümü

Babakale köyü köy meydanının, kalenin karşı tarafında yer alır. Alaturka kiremitli kırma çatılı, taş duvarlı olan caminin beden duvarları üzerinde altta dikdörtgen, üstte yuvarlak kemerli olmak üzere iki sıra pencere bulunmaktadır. Caminin minaresi kesme taştan olup, kuzeybatı köşesine bitişiktir. Cami plan olarak ulucami plan tipindedir. Caminin batı duvarı üzerinde yuvarlak kemerli alınlıklı, kuzey cephesi üzerinde sivri kemerli iki girişi bulunmaktadır. Son cemaat yeri ahşaptandır. Ahşap direkler üzerinde yükselen kadınlar mahfili (U) planlıdır. Ahşap olan tavanın ortasında mukarnaslı ince işçilikli tavan göbeği bulunmaktadır. Mihrap mukarnas kavsaralı olup alçıdan yapılmıştır. Caminin ahşap olan hutbe ve minberi orijinal olmalıdır. Caminin avlusunda çokgen kenarlı mermer şadırvan bulunur. Şadırvanın kaş nişleri içine Lale Devri özellikleri gösteren selvi ve çiçek motifleri işlenmiştir.

Babakale Camisi'nin genel görünümü

Caminin her iki giriş kapısı üzerinde yapım kitabesi bulunmaktadır. Kuzey ana giriş kapısı üzerindeki ondört kartuş içindeki yapım kitabesinde, yine kale ile aynı zamanda yapıldığı, yapılış amacı ile ilgili bilgi verilmiş ve H.1140-1141 M.1727 tarihi yazmaktadır.

Batı kapısı üzerindeki alçı kartuş içine yazılmış kitabede camiyi yapan ve yaptıranlar hakkında bilgi verildikten sonra, H.1139, M.1726 tarihinin verilmesi, caminin kale ile birlikte yapıldığını gösterir.

Cami Vakıflar Müdürlüğü'ne ait olup, 1959-1861 yıllarında ve 2007-2008 yılları arasında onarım geçirmiştir.

Caminin giriş kapısı

Caminin giriş kapısı üzerinde bulunan kitabesi

YAYIN DİZİNİ

A. Osman UYSAL. "Kaymak Mustafa Paşa'nın Hatırası Babakale". Çanakkale İli Değerler Sempozyumu. Ayvacık Değerleri: s. 117-129.

Çiğdem TÜRKER. "Anadolu Yarımadasının En Batı Ucunda Tipik Bir Osmanlı Köyü Babakale", Türk Etnoğrafya Dergisi XVIII: 139-151.

Ramazan EREN. Çanakkale'de Türk Devri Eserleri, Çanakkale 1990.

BABAKALE KÖYÜ HAMAMI

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Babakale

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K.Kurulu'nun 07.10.1988 tarih 112 sayılı kararı

Babakale kadastral plan

Babakale Hamamı'nın genel görünümü

Babakale köyü, Köyiçi mevkiinde, caminin güney doğusunda mahalle içinde bulunmaktadır. Oldukça harap durumda küçük bir yapıdır. Hem erkek hem de kadınlar bölümü bulunan hamam, çift hamam planında inşa edilmiştir. Hamamın doğu bölümündeki kadınlar bölümünün sadece sıcaklık kısmı ayakta olup, diğer bölümlerinin üzerinde bir ev inşa edilmiştir. Erkekler bölümü ise daha çok korunmuştur. Erkekler bölümünde soyunmalık bölümü ve hamamın külhan bölümü tamamen yıkık durumdadır.

Hamamın ayakta kalmış olan erkekler bölümü, 375 x 250 cm ölçülerine sahip ılık bölüme, ve hemen onun bitişiğinde 218 x 118 cm ölçülerinde temizlik mekanları bulunur. Sıcaklık bölümünün ortasında dikdörtgen göbek taşına ait iz bulunmakta, sıcaklık bölümündeki beş adet mermer kurna yerindedir. Mermer kurnaların köşelerinde plastik süslemeler bulunmaktadır. Sıcaklık bölümünün üzeri kubbe, diğer bölümler tonozla örtülüdür. Her örtü sistemi üzerinde teped aydınlatma pencereleri bulunmaktadır. Sıcaklık bölümü ve koridor duvarlarında sıva üzerine çeşitli duvar resimleri (grafito tekniğinde) görülmektedir. Bu resimlerde tekne ve sandal resimleri bulunan konular işlenmiştir. Bu resimler gösteriyor ki hamam daha çok Babakale limanına gelen denizcilere hizmet vermekteydi.

Hamamın yapı malzemesi kaba taş ve tuğladır. Yığma duvar tekniğinde yapılmıştır. Hamamın inşası ile ilgili kitabesi bulunmamaktadır. Kalenin vakfiye kayıtlarında geçen kale ile birlikte inşa edildiği belirtilen hamam değildir. Ayrıca yapım tekniği ve hamamda kullanılan çok az sayıda süsleme, Lale Devri özellikleri göstermesi de bunu doğrulamaktadır. Hamam mimari özelliklerinden dolayı 18. yy ortalarına tarihlenebilir.

Hamamın yapı malzemesi kaba taş ve tuğladır. Yığma duvar tekniğinde yapılmıştır.

Hamamın inşası ile ilgili kitabesi bulunmamaktadır. Kalenin vakfiye kayıtlarında geçen kale ile birlikte inşa edildiği belirtilen hamam değildir. Ayrıca yapım tekniği ve hamamda kullanılan çok az sayıda süsleme, Lale Devri özellikleri göstermesi de bunu doğrulamaktadır. Hamam mimari özelliklerinden dolayı 18. yy ortalarına tarihlenebilir.

Hamamın sıcaklık bölümünden görünüm

YAYIN DİZİNİ

A. Osman UYSAL. "Kaymak Mustafa Paşa'nın Hatırası Babakale" Çanakkale İli Değerler Sempozyumu.

Ayvacık Değerleri: s, 117-129.

Çiğdem TÜRKER. "Anadolu Yarımadasının En Batı Ucunda Tipik Bir Osmanlı Köyü Babakale" Türk Etnoğrafya Dergisi XVIII: 139-151.

Ramazan EREN. Çanakkale'de Türk Devri Eserleri, Çanakkale 1990.

BABAKALE KÖYÜ MEYDAN ÇEŞMESİ

İLÇE: Ayvıcık

KÖY: Babakale

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 07.10.1988 tarih 112 sayılı kararı

Babakale kadastral plan

Meydan Çeşmesi'nin kitabeli cephesi

Babakale köy meydanında yer alır. Çeşmenin cephesi meydana bakmaktadır, fakat kuzey cephede bulunan nişe göre kuzey bölümde de bir cephesi daha bulunması gerekir. Çeşme, hazneli çeşme plan tipinde yapılmıştır. Cephe üzerinde tas koyma nişleri de mevcuttur.

Kuzeye bakan niş içinde dikdörtgen mermer bir kitabesi bulunmaktadır. Mermer kitabe sülüs tekniğinde yazılmış olup, beş kartuş içinde on satırdan oluşmaktadır. Kitabede çeşmeyi inşa ettiren Kaymak Mustafa Paşa'nın Babakale'de yaptırdığı inşaa faaliyetleri hakkında da bilgi verilmektedir. Kitabede çeşmenin H.1140, M.1728 yılında yapıldığı belirtilmektedir.

Meydan Çeşmesi'nin yapım kitabesi

YAYIN DİZİNİ

A. Osman UYSAL. "Kaymak Mustafa Paşa'nın Hatırası Babakale" Çanakkale İli Değerler Sempozyumu.

Ayvıcık Değerleri: s, 117-129.

Çiğdem TÜRKER. "Anadolu Yarımadasının En Batı Ucunda Tipik Bir Osmanlı Köyü Babakale" Türk Etnoğrafya Dergisi XVIII: 139-151.

Ramazan EREN. Çanakkale'de Türk Devri Eserleri, Çanakkale 1990.

BABAKALE KÖYÜ YALI ÇEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Babakale

MEVKİİ: Köyiçi-Liman

SİT TÜRÜ:
Anıtsal Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 07.10.1988 tarih 112 sayılı kararı

Babakale kadastral plan

Yalı Çeşmesi'nin genel görünümü

Yalı Çeşmesi: Babakale limanı kenarında yer alır. Babakale Köyünün en anıtsal çeşmesi olup oldukça harap durumdadır. 430 x 470 cm ebatlarında ve 4 m yüksekliğinde hazneli bir çeşmedir. Güney yöne bakan sivri kemerli tek cepheli olup, yan ve arka cepheleri sağırdır. Ön cephesinin iki yanında bulunan sivri kemeri taşıyan yan silmeler kaybolmuştur. Muhtemelen dolgu toprak altında çeşmenin yalamlakları bulunmaktadır. Yan cepheler ve hazne kısmı moloz taşlarla yapılmış ve hazne bölümünün üst örtüsü tuğla tonozla örtülmüştür.

Sivri kemerli nişin hemen alt kısmında bu gün kaybolmuş olan mermer kitabeye ait izler görülmektedir. Yapım tarihi olarak yine Babakale vakfiye kayıtlarında yer alan çeşmelerden biri olup, 1728 yıllarında Kaymak Mustafa Paşa tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır.

Çeşmenin limana yapılması denizcilerin su ihtiyacının karşılanması amacıyla yöneliktir. Babakale'ye gelen birçok seyyah liman çeşmesinden bahsetmiş ya da gravür olarak belgelemiştir.

YAYIN DİZİNİ

A. Osman UYSAL. "Kaymak Mustafa Paşa'nın Hatırası Babakale". Çanakkale İli Değerler Sempozyumu.

Ayvacık Değerleri: s, 117-129.

Çiğdem TÜRKER. "Anadolu Yarımadasının En Batı Ucunda Tipik Bir Osmanlı Köyü Babakale" Türk Etnoğrafya Dergisi XVIII: 139-151.

Ramazan EREN. Çanakkale'de Türk Devri Eserleri, Çanakkale 1990.

BADEMLİ COŞKUNTEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Bademli

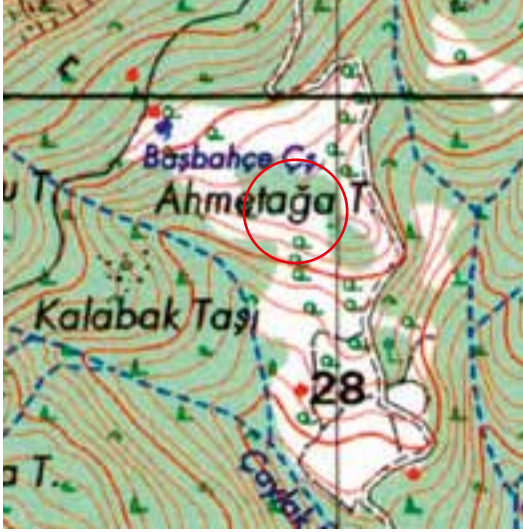
MEVKİİ: Başbahçe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla ve zeytinlik

KORUMA KARARI: Çanakkale K.V.K.B. Kurulu'nun 23.09.2007 tarih 3144 sayılı kararı

AYVALIK J16-a2

Yerleşimin bulunduğu tepe ve çevresinin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Bademli köyü sınırları içinde, Bademli köyünün güneyinde, Ege Denizi sahiline doğru giden yolun hemen sağında, Başbahçe mevkiinde yer alır. Yerleşim Midilli adasına bakan yüksekçe bir tepe üzerinde olup halen zeytinlik olarak kullanılmaktadır. Yerleşim üzerinde herhangi bir mimari izi görülmesi de özellikle tarla sınırlarında bulunan duvarlarda çok sayıda yarı mamül ve atölye artığı öğütme taşlarına ait parçalar görülmektedir

Höyüğün ilk tespiti 1983 yılında, Gülpınar Kazıları Başkanı Prof. Dr. Coşkun Özgünel tarafından yapılmış, yerleşim alanına öneminden dolayı Coşkun Tepe ismi verilmiştir.

2004 ve 2005 yıllarında Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü izinleri ile iki dönem, Onsekiz Mart Üniversitesi Arkeoloji Bölümünden Prof. Dr. Turan Takaoğlu ve Çanakkale Müze Müdürlüğünden Arkeolog Musa Tombul tarafından yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir. Yapılan yüzey araştırmalarında yüzeyde Neolitik dönemden başlayarak, Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait seramiklerin bulunduğu görülmüştür. Çanakkale bölgesinde Neolitik Dönem yerleşmesine ait bilinen tek yerleşim yeri olup hem Batı Anadolu, hem de adalar arkeolojisi açısından oldukça önem taşımaktadır.

Yerleşim üzerine dağılmış atölye artıkları

Araştırmalarda çok sayıda öğütme taşı, öğütme taşlarına ait yarı mamül ve atölye artığı parçalar, ayrıca çok sayıda taş alet parçaları ele geçirilmiştir. Bu kalıntılar ışığı altında Coşkuntepe Neolitik yerleşmesi, Batı Anadolu ve Adalar için öğütme taşları üreten bir yerleşme konumundadır. Coşkuntepe Höyüğü'nde ileriki yıllarda yapılacak araştırma ve kazılar, Batı Anadolu ve Adalar'ın Neolitik çağını aydınlatacaktır.

Atölye atıklarından yapılmış bahçe duvarı

Anakaya üzerine yapılmış kaya nişi

YAYIN DİZİNİ

- T. Takaoğlu. 2005 "Coşkuntepe: An Early Neolithic Quern Production Site in NW Turkey." *Journal of Field Archaeology* 35:
- T. Takaoğlu. 2006 "2004 yılı Neolitik Coşkuntepe Yüzev Araştırması." XXVII. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu (Mayıs 2005, Antalya). XXIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı II.
- T. Takaoğlu, C. Perles, B. Gratuze, 2011 "Melian Obsidian in Northwestern Turkey: Evidence for Early Neolithic Trade." *Journal of Field Archaeology* 36.
- J. Seeher. 1990 "Coskuntepe- anatolisches Neolithikum am Nordostufer der Agais" *Istanbul Mitteilungen* 40.

BADEMLİ KÖYÜ YEL DEĞİRMENLERİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Bademli

MEVKİİ: Değirmentepe

SİT TÜRÜ:
Sanayi Kültür Varlığı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-c4

Yel değirmeninin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Bademli köyü sınırları içinde, köyün batısında bulunan Değirmentepe üzerindedir. Moloz taşlardan yapılmış olan değirmen 490 cm çapında olup duvar kalınlığı 145 cm'dir. Beden duvarlarının yaklaşık 5 m'lik kısmı korunmuş durumdadır. Girişin hemen solunda bir ocak ve sağında ikinci kata çıkan taş merdiven bulunmaktadır. 50 yıl öncesine kadar çalışır durumdaki değirmenin taşları yapı içine yıkılmış durumdadır.

Bademli köyünün sosyal yapısı ve yok olan sanayi tesisi özelliği taşınması nedeni ile korunarak gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir.

Yel değirmeninin içinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL, M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale" Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Ayvacık Değerleri Sempozyumu" ÇOMÜ Yayınları. 2008.

BADEMLİ POLİMEDİON YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvacı

KÖY: Bademli

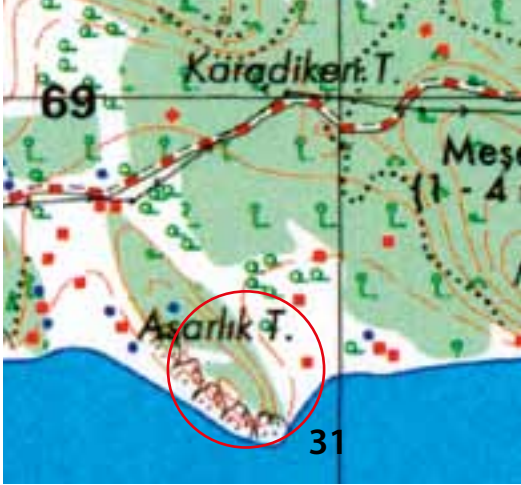
MEVKİİ: Asarlıktepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Zeytinlik

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 12.12.1997 tarih 4403 sayılı kararı

AYVALIK J16-a2

Polimedion antik kentinin genel görünümü

Ayvacı ilçesi Bademli ve Koyunevi köylerinin sınırları içinde, Ege Denizi kenarında Asartepe mevkiinde yer alır. Yöre halkı bu alana Dutluk Burnu mevki de demektedir. Ege Denizi kıyısında, Midilli adası ile karşı karşıya bulunmaktadır. Yerleşim yaklaşık 15 m yüksekliğinde bir tepe üzerindedir. Tepenin her iki kenarında doğal liman olmaya elverişli koylar bulunmaktadır. Kent küçük bir kıyı kenti özelliğindedir. Yerleşim üzerinde sadece sağlam durumda bir sarnıçtan başka ayakta yapı bulunmamaktadır. Yerleşim üzerinde bazı temel kalıntıları izlenebilmektedir. Tepenin etrafında savunma duvarları olabilecek temel izleri mevcuttur. Araştırmalarda prehistorik dönemden başlayarak Roma dönemine kadar kesintisiz seramik parçalarına rastlanmıştır. Ama yerleşimin en önemli çağı MÖ 6. ile MÖ 4. yy arasındadır. Kent muhtemelen Hellenistik çağda terk edilmiş olmalıdır.

Kentin Troas bölgesi önemli kentleri arasında fazla ismi geçmez. Küçük bir yerleşim olarak varlığını sürdürmüştür. Strabon kentin Lekton Burnu ile Assos arasında bulunduğundan bahseder. İlk defa 1881'de Assos'da kazılar yapan Thacher Clarke kentte araştırma yapmıştır.

Antik kent üzerindeki sarnıç kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası . (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993

J.T. CLARKE. F.H. BACON, Investigations at Assos. London 1902.

J.M. COOK. The Troad. Oxford 1972.

BAHÇELİ DEDETEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Ayvacic

KÖY: Bahçeli

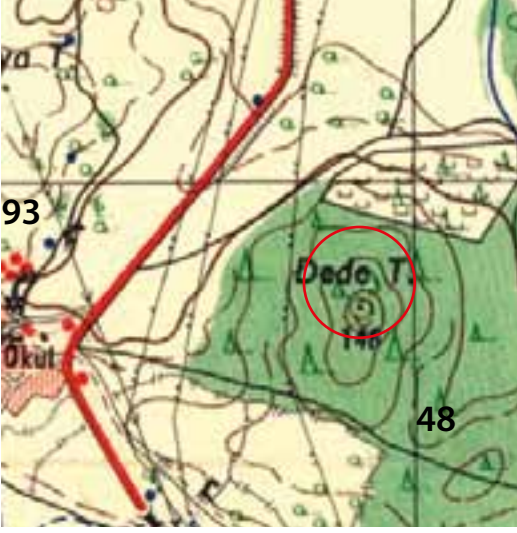
MEVKİİ: Dedetepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman Alanı

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16- c2

Bahçeli Dedetepe tümülüsünün genel görünümü

Ayvacic ilçesi Bahçeli köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 2 km doğusunda, Çanakkale-İzmir karayolunun doğu kenarında bulunan Dedetepe üzerindedir. Tümülüs önceki dönemlerde tamamen kazılmış sadece tümülüsün mezar odasını oluşturan anakayanın parçası görülmektedir. Muhtemelen tepe üzerinde bulunan bu ana kaya kesilerek mezar odasının bir bölümü oluşturulmuştu. Ama kaçak kazı sonucu sadece bu ana kaya kalmıştır. Tümülüs yaklaşık 15 m yükseklikte doğal bir tepe üzerine kurulmuş gösterişli bir tümülüs olmalıydı. Tümülüsün ne zaman tahrip edildiği belli değil ama bölgede bulunan bir çok tümülüs gibi Roma döneminde tahrip olmuş olabilir.

Tümülüs; antik kaynaklarda ismi geçen ama yeri henüz tespit edilemeyen Kokyleion yerleşmesi ile ilişkili olmalıdır.

Mezar odasının duvarı olarak kullanılmış ana kaya

YAYIN DİZİNİ

BALABANLI KÖYÜ YEL DEĞİRMENLERİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Balabanlı

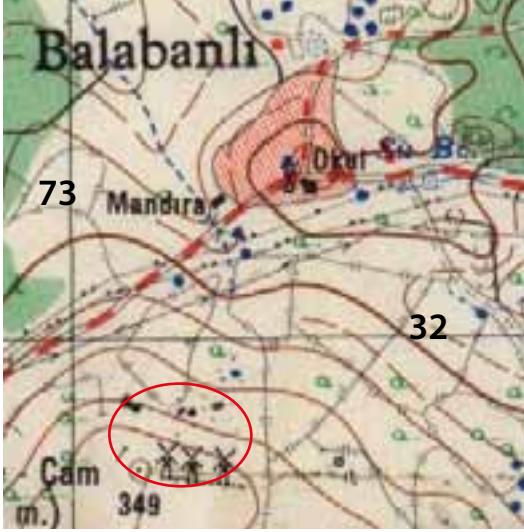
MEVKİİ: Değirmen Tepesi

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Kültür Varlığı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
metruk

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-d3

Yel değirmeninin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Balabanlı köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 1 km güney batısında bulunan tepe üzerinde yer alır. Tepe üzerinde biri temel seviyesinde kornmuş iki yel değirmeni bulunmaktadır. Değirmenler moloz taşlardan çamur harçlı olarak inşa edilmiştir. Değirmenin beden duvarları yaklaşık 5 m kadar korunmuş olup iç çapı 420 cm'dir. Duvar kalınlığı 115 cm'dir. Değirmenin iç kısmında 75 cm genişliğinde ikinci kata çıkan taş merdiven ve hemen girişin solunda bir ocak bulunmaktadır. Bu değirmenin yaklaşık 30 m kuzeyinde sadece temel taşlarından bir sıra olarak korunmuş olan başka bir değirmen bulunmaktadır. Bu değirmenlerin hemen kuzeyinde yaklaşık 75 cm yüksekliğe kadar korunmuş dikdörtgen planlı bir yapı kalıntısı bulunmaktadır. Bu yapı muhtemelen değirmenlere hizmet veren değirmenci evi olmalıdır.

Değirmenler ve değirmenci evi bu bölgenin sosyal ve kültürel tarihine ışık tutması nedeniyle önemli olup çevresi ile birlikte korunmalıdır.

Yukarı çıkışı sağlayan taş merdiven

Değirmenci evine ait temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL, M. TOMBUL. " Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale". Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. Ayvacık değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yayınları. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

BEHRAMKALE MURAT HÜDAVENDİGAR KÖPRÜSÜ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Behramkale

MEVKİİ: Tuzla Çayı üzeri

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI: Çanakale K.V.K.B. Kurulu'nun 30.10.2013 tarih 1205 sayılı kararı

AYVALIK J16-b1

Hüdavendigâr Köprüsü'nün genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Behramkale köyü sınırları içinde, Behramkale köyünün kuzeyinde, Tuzla (Gemedere) çayı üzerinde, Behramkale Paşaköy yolu üzerindedir.

Uzunluğu 80 m, genişliği 3.50 m olan köprünün dört gözü bulunmaktadır. Kuzeyden üçüncü, güneyden ikinci kemeri 15 m genişlikte ve diğer kemerlerden geniş ve yüksek tutulmuştur. Köprünün kemerleri sivri kemer formunda yapılmıştır. Çayın güney kenarı kayalık ve dik olduğundan köprünün güney kenarında bulunan kemerleri bir eksik tutulmuştur. Kesme taşlardan yapılmış olan köprü ince ve estetik bir görünüme sahiptir.

Köprünün yapım kitabesi bulunmamaktadır. Fakat köprü mimari özellikleri nedeni ile, erken Osmanlı dönemi özellikleri göstermekte olup, uzmanlar Behramkale Murat Hüdavendigâr camii ile aynı zamanda (XIV. yüzyılın ikinci yarısı) yapıldığında birleşmektedir.

Köprünün orta kemerinden
detay görünüm

YAYIN DİZİNİ

ALPTEKİN YAVAŞ. Ayvacık Behramkale ve Tuzladaki Murat Hüdavendigâr Eserleri.. Ayvacık Değerler Sempozyumu. Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları. 87. 2008.

BEHRAMKALE MURAT HÜDAVENDİGAR CAMİİ

İLÇE: Ayvack

KÖY: Behramkale

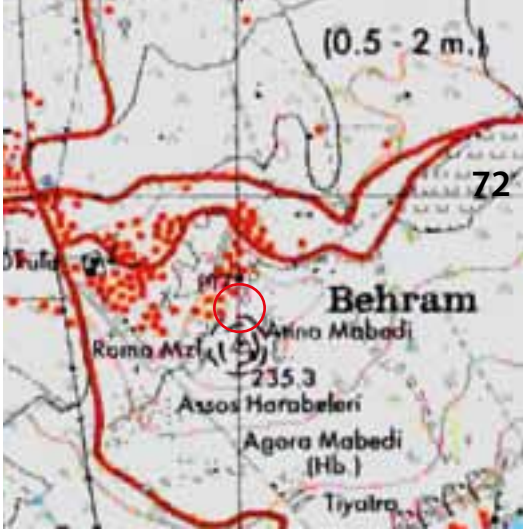
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkül E.E.A.Y. Kurulunu'nun 12.10.1974 tarih 8107 sayılı kararları

AYVALIK J16-b1

Caminin genel görünümü

Bekramkale köyünün üst kısmındaki köye bakan kayalık yamaç üzerinde bulunmaktadır. XIV. yüzyılda, I. Murat zamanında yapılmıştır. Caminin minaresi yoktur. Üzerinde bulunduğu Assos antik kentinin taşları kullanılarak inşa edilen cami, kare planlı ve tek kubbelidir. Üç gözlü son cemat yerinin üzeri, orta bölümü tonoz, yan bölümleri ise kubbe ile örtülüdür. Caminin kubbesi ve kubbe geçişleri tuğla ile yapılmıştır. Caminin alçıdan yapılan mihrabı oldukça ince geometrik motiflerle süslüdür. Cami içindeki sıva üzerine alçı ve boya ile yapılmış kazıma (grafito) tekniğinde, balık ve denizci konularının işlendiği duvar resimleri bulunmaktadır.

Cami 1978/79, 2001, 2004 ve 2008 yıllarında onarımlar geçirmiştir. Son olarak 2008 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan onarımlarda caminin özgün malzemesi dışında onarım yapıldığından, caminin alçı mihrabı ve duvar resimleri tahrip olmuştur.

Caminin yapım kitabesi yoktur. Fakat mimari özellikleri ve plan tipi ile, Erken Osmanlı Dönemi (XIV yy ikinci yarısı) özellikleri göstermektedir.

Caminin giriş kapısı

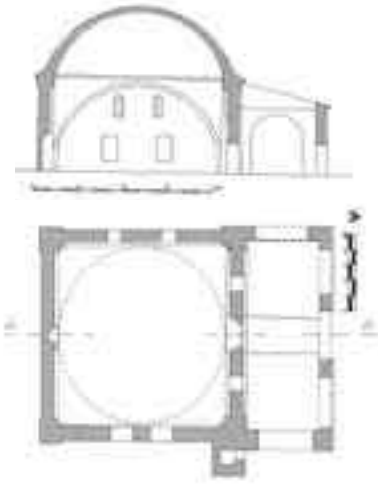
Caminin penceresi

Caminin içindeki duvar resimlerinden biri

Caminin mihrabı

Caminin planı ve kesiti (Çiz. A. YAVAŞ)

YAYIN DİZİNİ

E. HAKKI AYVERDİ. "I. Murad Devrinde Asilhan Bey Mimari Manzumesi" Vakıflar Dergisi III

ALPTEKİN YAVAŞ. "Ayvacık Behramkale ve Tuzladaki Murat Hüdavendigâr Eserleri" Ayvacık Değerler Sempozyumu. Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları.87. 2008.

BÜYÜKHÜSUN NEKROPOL ALANI

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Büyükhüsün

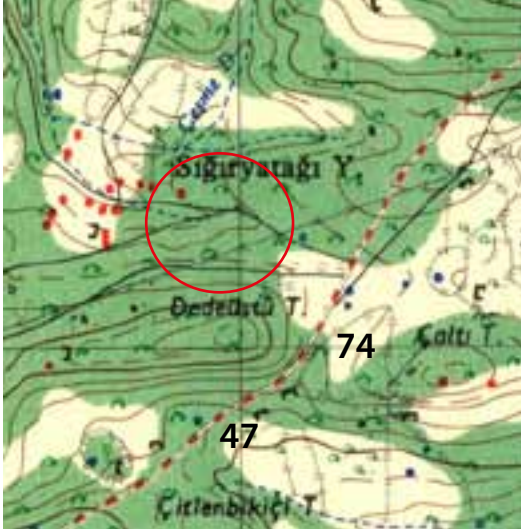
MEVKİİ: Sığır Yatağı - Dedeüstü

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman, mera

KORUMA KARARI:

AYVALIK J16-c3

Nekropol alanının genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Büyükhüsün köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 3 km batısında yer alan Sığır Yatağı ve Dedeüstü tepelerindedir. Büyükhüsün köy sapağının batısında, Tuzla Çayı ile Ayvacık yolu arasındaki kayalık alanda, arazide doğal olarak bulunan yassı kireç taşları kullanılarak yapılmış çok sayıda mezar bulunmaktadır. Doğal hali ile yassı kireç taşları bulunduğu yerde, yanlarına ve üstüne konan tek parça taşlarla yapılmış mezarlar bulunur. Bazı mezarlar doğrudan ana kaya kazılarak oyulmuş, taş kapaklarla kapatılmıştır. Mezarlar sadece ana kaya bulunan yerlere yapıldığından nekropol alanı oldukça geniş bir alana yayılır. Mezarların çoğu alandan taş alınması ve kaçak kazıcılar tarafından tahrip olmuş sadece bir çakıl yığını görünümündedir.

Yaptığımız araştırmalara göre, Tuzla Çayı kenarından başlayarak, Ayvacık-Kadırğa yolunun kenarına kadar yayılır. Mezar tekniği olarak daha çok Balkanlar ve Trakya'da görülen "dolmen" türü mezarlar grubundadır.

Mezarların bulunduğu nekropol alanı, Assos anrik kenti ile Kozlu köyü sınırları içinde bulunan Lamponya antik kentini birbirine bağlayan antik yolun üzerinde bulunmaktadır. Muhtemelen her iki antik kent tarafından ortak kullanılmış bir nekropol alanıdır. Antik kentlerin uzağında bulunmasının ana nedeni bu tip gömülerin yapılabileceği kayalığın sadece bu bölgede bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Nekropol alanındaki dolmen tipi gömü geleneği, MÖ 10. yy ile 7. yy arasında uygulanan bir gelenektir. Muhtemelen bu nekropol alanı Assos antik kentinin öncüsü bir gelenek olup. Assos'da ve Lamponya'da MÖ 7. yy öncesi yaşayan halk ve yine aynı çağlarda bölgede Tuzla çayı vadisinin her iki yakasında yaşayan yerli halklar (Pedasos'lular/Lelek'ler) tarafından kullanılmış olmalıdır. Nekropol alanında bulunan gömü tipi Troas bölgesinde tespit edilmiş tek örnek olması açısından önemlidir. Nekropol alanında yapılacak detaylı araştırma, bölgenin karanlık çağı olan MÖ 12. yy ile MÖ 8. yy arasında aydınlatacaktır.

Nekropol alanında bulunan bulunan dolmen türü mezarlardan biri.

Nekropol alanında bulunan bulunan dolmen türü mezarlardan biri.

Nekropol alanında bulunan tahrip olmuş bir mezar.

ÇALTI KÖYÜ ALIKAYASI TEPESİ YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Çaltı

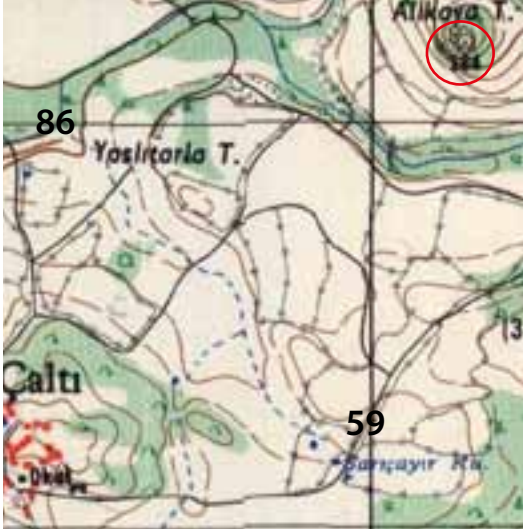
MEVKİİ: Alikaya Tepesi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla, mera

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-d4

Alikayası tepesi yerleşmesinin genel görünümü

Ayvacak İlçesi Çaltı köyü sınırları içinde, Çaltı köyünün yaklaşık 2 km kuzey doğusunda Alikayası tepesi mevkiinde bulunmaktadır. Yerleşim Kazdağları eteklerinden geçerek iç Troas'a (Bayramiç) ve Antandros-Edremit'e giden Gemedere vadisine hakim yüksek bir kayalık üzerindedir. Kayalığın en üst kısmında etrafı yüksek anakayalarla çevrili korunaklı yaklaşık 800 metrekarelik bir alan bulunmaktadır. Bu alan üzerinde blok kesme taşlardan yapılmış temel kalıntıları gözlenmiştir. Ayrıca bu anakayanın batı eteğinde ana kayaya sırtını veren başka bir yapıya ait temel kalıntıları gözlenmiştir. Burada anakaya üzerinde yaklaşık 30 cm genişliğinde bir kaya çanağı tespit edilmiştir. Kaya çanağının bulunduğu kaya yüzeyi düzleştirilmiş bu alan muhtemelen sunu alanı olarak kullanılmış olmalıdır. Tepe üzerinde ve eteklerinde MÖ 3. yy özellikleri gösteren seramik parçalarına rastlanmıştır.

Bu alanın batısında bulunan vadi tabanında tarlalar içinde çok yoğun çatı kiremitleri ve kesme taşlardan yapılmış çok büyük bir yapıya ait mimari kalıntılar görülmüştür. Muhtemelen bu alanda büyük boyutlu bir yapı bulunmalıydı. Yapı etrafında Roma dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları da görülmüştür. Bazı araştırmacılar yerleşimi "Pionia" antik kenti olarak küçük bir yerleşim olması buna imkan vermemektedir. olması gerekmektedir. Yerleşim muhtemelen antik yolların sağlayan bir karakol merkezi olmalıdır.

Anakaya'nın üst kısmında bulunan temel kalıntıları

Anakaya üzerine yapılmış kaya sunağı

YAYIN DİZİNİ

ÇAMKÖY KOCA MEZARLIK

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Çamköy

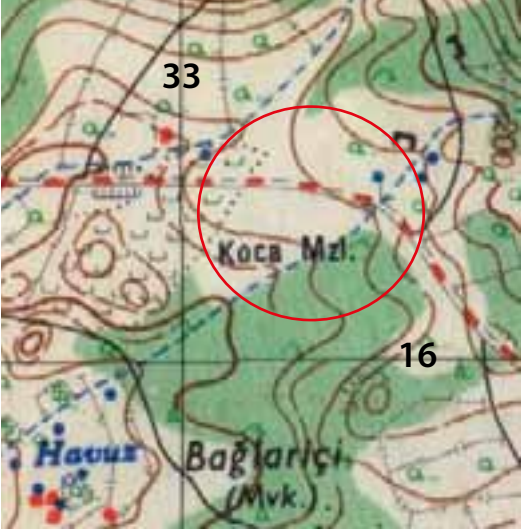
MEVKİİ: Koca Mezarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Kamu

ŞİMDİKİ DURUMU:
Eski Mezarlık

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 18.6.1991 tarih 1799 sayılı kararı

AYVALIK I16-d3

Mezarlığın genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Çamköy sınırları içinde, köyün güneyinde, Tuzla-Tamış yolu üzerindedir. Karayolu mezarlık alanını ortadan ikiye ayırmaktadır. Mezarlık içinde islami özellikte mezarlar bulunmakta, bu mezarlarda çok yoğun olarak devşirme malzemeler kullanılmıştır. Bu malzeme arasında sütunlar, mimari parçalar ve mermer parapet parçalarıdır. Mezarlığın batı bölümünde yaklaşık 3 m yükseklikteki tepeciğin üst bölümü düzleştirilmiş, bu düzleştirilmiş alanda bazı temel kalıntıları ve mimari parçalar bulunmaktadır. Mezarlık içindeki mimari parçalar bu alanda bir kilise olduğunu gösterir. Mezarlık alanı içindeki bazı mezarlar Hıristiyanlık özellikleri taşımaktadır. Muhtemelen mezarlık her iki inanç tarafından ortak olarak kullanılmış olmalıdır.

Mezarlık bölgede bulunan halk tarafından "Ağalar Beyler" ve "Ahiler" mezarlığı olarak da adlandırılmaktadır.

Mezarlık içinde bulunan mimari parçalardan bazıları

ÇINARPINAR MALTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Çınarpınar

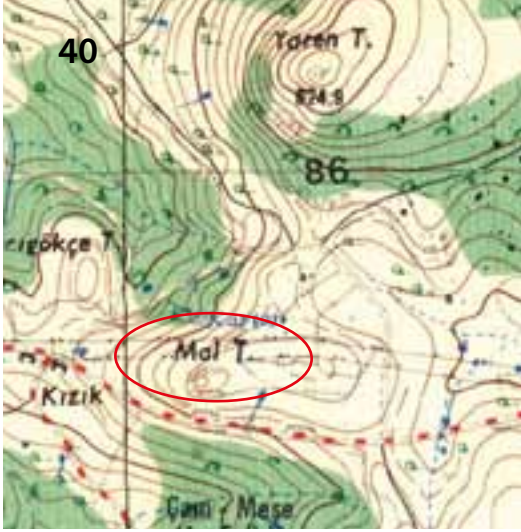
MEVKİİ: Maltepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Kamu-Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla ve mera

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16 c4

Maltepe yerleşmesinin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Çınarpınar köyü sınırları içinde, Maltepe mevkiindedir. Mevki Ayvacık-Tuzla asfaltının kuzey kenarında, Ahmetler köyü sapağında kubbe biçimli bir tepedir. Tepe üzerinde bulunan anakaya üzerinde oyulmuş ve düzleştirilmiş bir alan oluşturulmuş, bu alanın etrafında büyük bir yapıya ait temel kalıntısı bulunmaktadır. Bu yapı muhtemelen bu alanla birlikte kullanılmış olmalıdır. Tepenin eteklerinde yerleşimin oturduğu teras duvarları ve terasların içlerinde konut olabilecek yapılara ait temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Yerleşimin yaklaşık 500 m kuzey doğusunda anakaya oyulmuş kaya mezarları yer alır. Bu kaya mezarları Roma dönemi özelliği göstermektedir. Yerleşim üzerinde MS 1. ve 2. yy özelliği gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir.

Maltepe'nin yaklaşık 1,5 km kuzeyinde bulunan Yarentepe bölgeye hakim konumda olup, üst kısmında "Dede" olarak bilinen alanda kuru duvar tekniğinde yapılmış bir mekan bulunmaktadır. Bu mekanlar Maltepe yerleşmesi ile de ilişkili olabilir.

Ege denizi kıyısında bulunan liman kentlerini iç bölgelere bağlayan antik yolların üzerinde bir yerleşimdir.

Yerleşim üzerindeki temel izleri

Yerleşimin kuzeyinde bulunan kaya mezarlarının görünümü

YAYIN DİZİNİ

ÇINARPINAR KEPEZ DERESİ SU KEMERİ

İLÇE: Ayvacic

KÖY: Çınarpınar

MEVKİİ: Kepez Deresi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Harap durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H15-c1

Su kemeri ve Kepez Deresi vadisi genel görünümü

Ayvacic ilçesi, Çınarpınar köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 2,5 km kuzeyinde bulunan Kepez Deresi üzerindedir. Derenin, Kocakepez Tepesi ile Sivri Tepe arasında kalan bölümündedir. Pınardere köyünün de yaklaşık 1,5 km batısındadır. Derenin en dar yerindeki anakaya kesilerek oluşturulan temel üzerine, kesme blok taşlardan yapılmış duvar kalıntıları mevcuttur. Duvar taşlarının çoğu dere içinde yıkılmış durumdadır. Duvarın kalınlığı izlenebildiği kadarı ile yer yer 3 m genişliğe sahiptir. Duvar bosajlı kesme taşlardan yapılmış oldukça düzdün bir işçilige sahiptir. Kesme taşlar 60 cm kalınlıkta ve uzunluğu 1 m üzerindedir. Blok taşlarının bazıları eğimli şekilde yapılmış olması yüksek bir kemere ait yapı taşları olduğunu gösterir. Yapı taşları üzerinde kırılmalı kuyruğu şeklinde kurşun kenet yuvaları bulunmaktadır. Yapının dağ üzerindeki temel kalıntısı izlerinden yaklaşık 30 m yükseklikte sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kalıntı genel mimari özelliği ile bir su kemeridir. Üzerinde bulunduğu derenin kaynağından başlayarak tünelle gelen, dereyi kemerle aşarak karşı yamaçta ki dağın altına tekrar tünelle girerek giden su kanalı sisteminin parçasıdır.

Su kemeri yapı malzemesi ve yapım tekniği ile MÖ 2 yy'da yapılmış olmalıdır. Muhtemelen su kemeri "Aleksandria Troas" Antik kentine su götüren kemer olmalıdır. Kentin ilk kuruluş yıllarında kent le birlikte planlanmış olmalıdır. Köy halkından alınan bilgilere göre Arahasanlar köyünün kuzeyinde bulunan dereler içinde benzer yapı taşlarının bulunduğu söylenmiştir. Bu bahsedilen kalıntılar da su kanalının devamına ait kalıntılar olmalıdır.

Su kemeri kalıntısı

Su kemeri kalıntısı

Su kemerinin yapı taşları

Su kemerinin yapı taşlarından detay

DEMİRCİKÖY KAYA MEZARLARI

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Demirci köyü

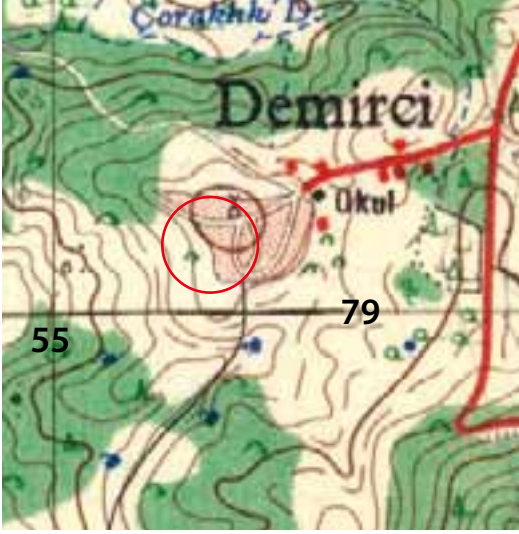
MEVKİİ: Yaylımkaya-Kumarkaya arası

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman-Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K.B. Kurulunun 25.01.2007 tarih 2690 sayılı kararı

AYVALIK İ16 .C3

Demirci Köyü nekropol alanının bulunduğu mevki

Ayvacık ilçesi, Demirci köyü, Yaylımkaya ve Kumarkaya mevkileri arasında yer alır. Kayalar üzerine oyulmuş oval biçimli, 220 x 81 ve 220 x 81 cm ebatlarında tekne şeklinde kaya mezarları bulunmaktadır. Bu mezarların bulunduğu alanın çevreleri muhtemelen nekropol alanı olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu alanlarda ana kayaya oyulmuş şarap işlikleri de gözlenmiştir. Bu şarap işlikleri Troas bölgesi içinde en yoğun olarak görüldüğü alan olması açısından da önemli durumdadır. Ayrıca Kocakurum mevkiinde üzerinde kabartma süslemeleri kırılmış bir mağara bulunmaktadır. Bu mağara muhtemelen erken Hıristiyanlık döneminde kilise olarak kullanılmış olmalıdır. Bu bölge ormanlık olması nedeni ile kapsamlı olarak araştırılmamıştır.

Mezarlar muhtemelen MÖ 2. yy'a ait olmalıdır.

Şarap işliği

DEMİRCİKÖY KURUK KAYA MAĞARA KİLİSE

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Demirciköy

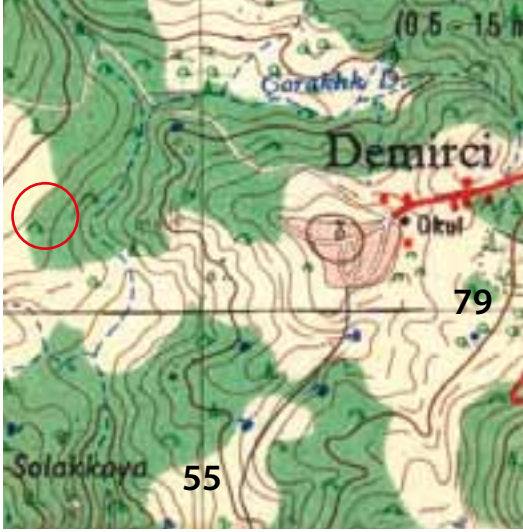
MEVKİİ: Kurumkaya

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-c3

Kurumkaya Mağara kilisesinin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Demirciköy köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 2 km güneybatısında bulunmaktadır. Kayalık bir vadi içindedir. Vadi içinde bulunan doğal mağara düzleştirilerek yapılmıştır. Mağara yaklaşık 10 m genişliğinde ve 5 m derinliğindedir. Mağaranın ön kısmına mekanı genişletmek amacıyla yapılmış olan yapının sadece temel izleri kalmıştır. Mağaranın duvarlarında kabartma olarak yapılmış azizleri simgeleyen kabartma insan başı figürler mevcuttur. Bu kabartmalar büyük ölçüde tahrip olmuştur. Ayrıca mağara duvarlarında metal dübel ve delikleri mermer kaplama veya duvar resimlerini asmak amacıyla yapılmış olmalıdır. Mağaranın bulunduğu alanda Erken Hıristiyanlık dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Mağaranın bulunduğu kaya bloğunun üst kısmında ana kayaya oyulmuş mekanlar bulunmaktadır. Muhtemelen bu mekanlar kaya mezarı olarak kullanılmış olmalıdır. Mağara üzerindeki kabartmaların özelliği itibarıyla Erken Hıristiyanlık Döneminde yapılmış bir mağara kilise olmalıdır.

Mağaranın duvarındaki insan kabartmalarından biri.

Mağaranın üst bölümündeki anakayaya oyulmuş mekanlar.

YAYIN DİZİNİ

GÜLPINAR APOLLON SMİNTHEUS KUTSAL ALANI

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Gülpınar

MEVKİİ: Bahçeler içi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Kamu-Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
Örenyeri

KORUMA KARARI: Çanakkale K.V.K.B.Kurulu'nun 23.01.2010 tarih 4724 sayılı karar

AYVALIK I16-d4

Apollon Smintheus tapınağının bugünkü durumu

Ayvacak ilçesi, Gülpınar beldesi sınırları içinde bulunmaktadır. Kutsal alanda ilk yerleşimler MÖ 5. bin yıla (Kalkolitik dönem) kadar inmektedir. Bölgenin öneminden dolayı burada kutsal bir alan oluşturulmuştur. Smintheion, farelerin efendisi Apollon'a adanmıştır. İnsanların yerleşik hayata geçip tarıma başlaması ile oldukça önemli olan tarım alanlarını ve tahıl depolarını farelerin yağmalamasından korunması, ayrıca farelerin taşıdığı veba mikrobundan korunmak için, tanrı Apollon'a adanmış bir kutsal alandır.

Alanda, Kalkolitik dönem buluntusu veren alan, Apollon tapınağı, tapınağa gelen tören yolu, Bizans dönemi yapı kalıntıları ve iki hamam kalıntıları, nekropol, Apollon rahibesi Herophili'ye ait anıt mezar kalıntısı bulunmaktadır. Bunların dışında henüz toprak altında bulunan kutsal alana hizmet veren daha birçok önemli yapı bulunduğu saptanmıştır.

TAPINAK: 41.65 x 23.20 m. ölçülerinde ve on bir basamaklı bir stylobat üzerine inşa edilmiştir. Tapınağın dar cephelelerinde 8, yan cephelerinde ise 14 sütun vardır. İon düzeninde ve pseiodipteros planlı tapınak, tamamen mermerden yapılmıştır. Tapınağın 'column ceate'lerinde (kabartmalı sütun tamburu) ve frizlerinde Homeros'un İliada ve Odissea destanında geçen Troia savaşlarının önemli sahneleri işlenmiştir. Tapınağın merdivenlerden itibaren yüksekliği 25 m'yi bulmaktadır. Tapınak mimari stili olarak MÖ 2. yy'da dönemin en önemli mimarı olan Hermogenes'in sitilini, firizlerdeki heykeltıraşlık eserlerinin stili de ünlü heykeltıraş Skopas'ın sitilini yansıması açısından oldukça önemli bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır. Tüm bu özelliklerinden dolayı Helenistik dönem içinde, MÖ 2. yy ortalarında yapılmış olmalıdır. Roma döneminde de işlevini sürdüren tapınak, Erken Hıristiyanlık döneminde işlevini tamamen yitirmiş durumdadır. Bu dönemden sonra tapınağın süslemeli mimari parçaları çevrede yapılan yeni kiliselerde kullanılmış, bazıları da kireç yapılmıştır. Ayrıca Erken Hıristiyanlık Döneminde tapınağın üzerine bir kilise, çevresine de yeni konutlar yapılmıştır.

Tapınak gerek mimari, gerek heykeltıraşlık özelliği ile, gerekse kutsal alan olma özelliği ile antik çağda Didim ve Delphide bulunan Apollon kutsal alanlarından sonra önemli bir merkez konumundadır.

PREHİSTORİK YERLEŞİM: Kutsal alanın kuzeyinde antik yerleşimin altında moloz taşlardan basit temel kalıntılarına rastlanmıştır. Bu katmanda el ile yapılmış MÖ 6000-3000 (kalkolitik dönem) özellikleri gösteren seramikler ve süs eşyaları ele geçirilmiştir.

HAMAMLAR: Tapınağın hemen kuzeyinde yer yer 1.5 m'ye kadar korunmuş, yaklaşık 50 x 26 m ölçülerinde "büyük hamam" bulunmaktadır. Hamamın üst kısmında hamam için yapılmış olan su depoları bulunmaktadır. Hamam genel mimari özellikleri ile ve kazı sırasında elde edilen bulgulara göre MS 2-4. yy arasında kullanılmıştır.

Büyük Hamam'ın hemen kuzeyinde 43 x 36 m ölçülerinde "Küçük Hamam" yer alır. Küçük Hamam da Büyük Hamam ile aynı tarihler arasında kullanılmıştır.

İki hamam da kutsal alanın bir parçası olup, tapınakta yapılan törenler için hizmet vermiş olmalıdır.

DİĞER YAPILAR: Kutsal alanının kuzeyinden başlayarak tapınağa gelen taş döşeli yol bulunur. Yolun her iki yanında yazıtlı heykel kaideleri yer alır. Bu bir tören yolu olmalıdır.

Küçük hamamın hemen bitişiğinde, kutsal yolun kenarında blok taşlardan yapılmış, mermer kaplı bir yapıya ait temel kalıntıları bulunur. Muhtemelen bu yapı antik kaynakların bahsettiği Apollon rahibesi Herophili'nin anıt mezarına ait olmalıdır.

Ayrıca antik kaynaklarda belirtilen Sminteia onuruna düzenlenen spor oyunlarına ait, 2009 yılı çalışmaları sırasında çok sayıda yazıta rastlanması, Smintheion kutsal alanının önemini bir kez daha ortaya koyması açısından önemlidir.

Kutsal alan, hemen yakınında bulunan Hamaksitos ve Khyrisa ile birlikte Aleksandria Troas kentlerinin kutsal alanı konumundadır. Tapınım alanı taşıdığı değer itibarıyla Apollon kutsal alanları içinde ayrıcalığı olan bir kültür merkezi durumunda olması nedeni ile, Ege Dünyası ve Anadolu'da kabul görmüş bir merkezdir. Kültür alanının kökeni mutlaka prehistorik çağa kadar inmektedir.

Kutsal alanın yaklaşık 2 km batısında, Ege denizi kıyısında Külahlıyağı mevkiinde, Tunç Çağı'nda (MÖ 3000-1200) hüküm sürmüş bir kıyı yerleşimi, Beşiktepe de MÖ 2. binin sonu ile MÖ 4. yy arasında hüküm süren Hamaksitos antik kenti ve Göztepe'de Khyrisa adıyla bilinen MÖ 4. yy ile MS 1. yy arasında hüküm süren antik kent bulunmaktadır bu yerleşimler Smintheion kutsal alanına hizmet veren kentlerdir.

Tapınakta ilk kazılar, 1886 yılında R.P. Pulan tarafından başlatılır. Uzun bir aradan sonra, 1980 yılında Prof. Dr. Coşkun Özgünel tarafından yeniden başlatılan kazı ve restorasyon çalışmaları halen sürdürülmektedir.

Tapınak ve çevresinin genel görünümü

Tapınağın firiz parçalarından biri
(Patroklos'un ölümü)

Kalkolitik dönem yerleşimine ait temel kalıntıları

Tapınağa ait kabartmalı sütun tamburlarından biri

YAYIN DİZİNİ

A. Çoşkun ÖZGÜNEL. Troas'da Kutsal Bir Alan Smintheion. Ankara 2001

A. Çoşkun ÖZGÜNEL. Smintheion. 2013.

Turan TAKAOĞLU: "The Late Neolithic. The Eastern Aegean Excavations at Gülpınar" Hesperia, Volume 75, 2006.

Musa TOMBUL. "Apollon Smintheus'a hizmet Veren İki Kent. Hamaksitos ve Khyrisa" Smintheion . 2013.

Musa TOMBUL. Chirisa (Gülpınar) Yerleşiminin Kalkolitik Dönemden Günümüze Değın Paleocoğrafik Evrimi. Ç.O. Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Y. Lisans Tez.,2007.

STRABON: Antik Anadolu Coğrafyası. Çev. A. Pekman.

HOMEROS. İlyada. Çev. A. Erhat. A. Kadir.

GÜLPINAR GÖZTEPE - KHYRİSA ANTİK KENTİ

İLÇE: Ayvıcık

KÖY: Gülpınar Kasabası

MEVKİİ: Göztepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K.Kurulu'nun 25.06.1990 tarih 733 sayılı kararı

AYVALIK I16 d4

Göztepe'nin genel görünümü

Ayvıcık ilçesi, Gülpınar beldesi sınırları içinde Göztepe mevkiinde bulunmaktadır. Göztepe, Gülpınar beldesinin 3 km güney batısında deniz kıyısında, denizden yüksekliği yaklaşık 30 m'dir. Yerleşimin bulunduğu mevki denize doğru hafif girinti yaparak yuvarlak bir görünümde olmasından dolayı halk arasında Göztepe olarak adlandırılmıştır.

Göztepe üzerinde yapılan yüzey araştırmalarında, yerleşim alanı kuzeye doğru hafif eğimli, yaklaşık 50 dönümlük bir alandan oluşmaktadır. Tepenin deniz tarafı oldukça dik ve kayalıktır. Kenarlarda görülen taş temeller antik kente ait sur duvarı kalıntıları olmalıdır. Ayrıca yerleşimin etrafında bulunan ana kayaların üzerindeki düzleştirilmiş kısımlar bu sur duvarlarının temel izleri olmalıdır. Alan üzeri çalılıklarla kaplı olup, çalılıklar aralarında da temel kalıntılarını görmek mümkündür. Ayrıca yerleşim alanının eğimli olan kısımlarına teras duvarları yapılmıştır. Yerleşim alanı üzerinde MÖ 7. yy ile MÖ 1. yy arasına tarihlenen seramik parçaları, şehrin iskan edildiği zamana ışık tutmaktadır.

Khyrisa kenti yaklaşık 3 km doğusunda bulunan Apollon Smintheus Kutsal alanını hizmet veren bir kenttir. Kutsal alanın isminin "Khyrisa" olarak anılması bundan dolayıdır. Kent ismini muhtemelen Homeros destanında adı geçen Apollon Smintheus tapınağının ünlü rahibi Khyrises'den almıştır. Antik kaynaklar da kentin Hamaksitos kentinin yanında bulunduğunu ve şehirde Smintheus kültürünün ve tapınağının bulunduğu belirtilmektedir. Kentin adı Homeros'un İlyada destanında ve Strabon'un Coğrafya Kitabında sıklıkla geçmektedir. Bir liman kenti olan Khyrisa, liman olarak güneyinde bulunan Ak Liman ile kuzeyinde bulunan Değirmendere çay ağzılarını kullanmış olmalıdır.

Antik kentin yerleşim alanı.

Anakaya üzerindeki sur duvarı izleri

Yerleşim alanındaki temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

A. Çoşkun ÖZGÜNEL. Troas'da Kutsal Bir Alan Smintheion. Ankara 2001

Musa TOMBUL. "Apollon Smintheus'a hizmet Veren İki Kent. Hamaksitos ve Khyrisa". Smintheion . 2013.

Musa TOMBUL. Chirisa (Gülpınar) Yerleşiminin Kalkolitik Dönemden Günümüze Değın Paleocoğrafik Evrimi. Ç.O. Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Y. Lisans Tez.,2007.

Ayşegül AKALIN: Troia Bölgesinde Hellenistik Synoikisis'e Değın Sosyo Politik Gelişim. Ankara Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. 1999.

STRABON: Antik Anadolu Coğrafyası. Çev. A. Pekman.

HOMEROS: İlyada. Çev. A. Erhat. A. Kadir.

GÜLPINAR KUZGUN KAYA TAŞ OCAĞI ALANI

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Gülpınar

MEVKİİ: Kuzgun Kayası

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Mera Alanı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera alanı

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-d4

Taş ocağı alanının genel görünümü

Ayvacak ilçesi, Gülpınar köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 2 km güneyinde, Gülpınar ile Kocaköy arasında bulunan anayolun hemen batı kıyısında, Kuzguntepe, Fatma Gerdan Tepe ve Kuzgun Taşı arasında bulunmaktadır. Bu alan andezit kayalar ile kaplı durumdadır. Alanda bulunan anakayalar üzerinde taş işlemeciği ile ilgili izler, anakayadan koparılmış andezit blok parçaları ve yarım işlenmiş mimari parçalar görülmektedir. Ayrıca blokların taşınmasına yönelik olarak taş döşeli yolları görmek mümkündür. Alan üzerinde özellikle yüksek kayaların güney taraflarında bazı basit temel kalıntıları görülmüştür. Bu temel kalıntıları muhtemelen taş ocağının atölyesi ve çelişanların yaşadığı küçük kamp alanları olmalıdır.

Bölgenin en büyük yapısı olan ve MÖ 2. yy başlarında yapılan Apollon Smintheus tapınağında kullanılan andezit blokların ölçüleri ocak alanında yarım kalmış mimari bloklarla aynı olması, tapınağın inşasında kullanılan blokların buradan taşındığını göstermektedir. Tapınağın inşasında kullanılan taşların imal edilmesindeki işçilik ve taşçılık hakkında bilgi vermesi açısından oldukça önemli bir arkeolojik alandır. Ayrıca alanın en batısında bulunan Kuzgun kaya üzerinde iki kelimelik bir yazıt bulunmaktadır. Yazıtlardan birinde "Khyrisa" isminin okunması bu alanın Göztepe üzerinde bulunan Khyrisa antik kentine ait bir alan olduğunu göstermektedir. Antik kaynaklarda Apollon Smintheus tapınağının Khyrisalılar tarafından yapıldığından bahsedilmektedir. Bu yazıt tapınağın inşası hakkında önemli bir ipucudur.

Yarı işlenmiş durumdaki andezit bloklar

Yarım kalmış andezit bloklar

Anakaya üzerindeki "Khyrisa" yazısı

GÜLPINAR KÖYÜ YEL DEĞİRMENİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Gülpınar Kasabası

MEVKİİ: Gölcük Mahallesi

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Kültür Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Gülpınar Belediyesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI: Çanakkale K.V.K.Kuruluşunun 17.10.2009 tarih ve 5225 sayılı karar.

AYVALIK I16-d4

Yel değirmeninin bu günkü durumu

Ayvacık ilçesi Gülpınar beldesi merkezinde, Gölcük mahallesi Değirmentepe mevkiinde bulunmaktadır. Moloz taş duvarlı yuvarlak planlıdır. Beden duvarları 97 cm kalınlığında olup moloz taşlardan yapılmış yer yer 2 m yüksekliğe kadar korunmuştur. Yapının çapı 4,60 m, kapı yüksekliği 2 m ve genişliği 106 cm'dir. Yapı içinde rüzgar çarkının ve değirmen hunisinin (sansarının) bulunduğu kata çıkan 90 cm genişliğinde taş merdiveni bulunmaktadır. Onarılarak gelecek nesillere aktarılması gereken sanayi kültür varlıklarımızdır. Değirmenin restore edilerek çalışır duruma getirilmesi için proje hazırlanmıştır.

Gülpınar'ın güney kısmında bulunan tepe üzerinde sadece temelleri kalmış bir başka yel değirmeni daha bulunmaktadır. Bu yel değirmenleri 1960'lı yıllara kadar çalışır durumdaydı. Çanakkale bölgesi içinde halen var olan son dönem yel değirmenleri daha çok 17. ve 18. yy'da yapılmış olmalıdır.

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. - M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale" Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. Ayvacık Değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yayınları. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

GÜLPINAR BEŞİKTEPE - HAMAKSİTOS ANTİK KENTİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Gülpınar Kasabası

MEVKİİ: Beşiktepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Çanakkale K.V.K.B.Kurulu'nun 23.01.2010 tarih 4724 sayılı karar

AYVALIK I16-d4

Beşiktepe yerleşmesinin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Gülpınar beldesi sınırları içinde, Gülpınar beldesinin 2 km batısında Beşiktepe mevkiinde yer alır. Halen zeytinlik olarak kullanılmaktadır. Denizden yaklaşık 60 m yükseklikte ve üst kısmı düzlüktür. Tepenin batı ve doğu yamaçları oldukça dik, güney ve kuzey yamaçları ise daha az eğimli durumdadır. Tepenin üst kısmına geçiş, kuzey ve güney yönde bulunan ve köylülerin kapı dediği aralıklardan sağlanmaktadır.

Beşiktepe'nin üstünde yapılan araştırmalarda, tepenin etrafında fazla geniş olmayan, şehrin savunma duvarı olabilecek duvar izleri görülmektedir. Özellikle tepenin kuzey ve güney bölümündeki kapı denen bölümlerinde sur duvarları izleri daha belirgindir. Yerleşim üzerinde hiçbir yapı kalıntısı yoktur. Fakat tarla kenarlarına toplanmış taş öbeklerinin aralarında yapı taşı olabilecek düzleştirilmiş taşlar görülmüştür. Ayrıca yerleşim alanında görülen MÖ 8. yy'dan başlayarak Bizans dönemine kadar seramik örnekleri şehrin iskan dönemine ışık tutmaktadır.

1992 yılında Gülpınar Kazıları başkanı Prof. Dr. Coşkun ÖZGÜNEL başkanlığında bir ekip tarafından, yerleşimin kültür katmanını tespit etmeye yönelik olarak sondaj kazısı çalışması yapılmıştır.

Araştırmacılar, antik kaynakların bahsettiği "Hamaksitos" antik kentinin burası olduğu hususunda birleşmektedir. Hamaksitos bir liman kenti olarak kurulmuş, muhtemelen güneyinde bulunan Külahlıyağı Koyu ya da Gülpınar balıkcı barınağının bulunduğu kıyı Hamaksitos'un limanı durumundaydı.

Hamaksitos, Homeros'un anlatımlarında Troia savaşları zamanında ismi geçmesine rağmen, yerleşim üzerinde Bronz çağa ait belge bulunamamıştır. Fakat 2005 yılında Beşiktepe'nin hemen güneyindeki limanı durumundaki Külahlıyağı'nda yaptığımız araştırmalarda ve sondaj kazılarında, Bronz Çağa (MÖ 3000-1200) tarihlediğimiz bir yerleşimin bulunduğunu tespit ettik. Muhtemelen bu Prehistorik kent MÖ 8. yy'daki göçler sırasında Beşiktepe'nin üstüne taşınarak Hamaksitos'u kurmuşlardır. MÖ 7. yy'da kentin adı İon kolonisi olarak

Kentin sur duvarı kalıntıları

karşımıza çıkar ve Attik Delos Deniz Birliği üyesi olup, birliğe 4 talent gibi çok yüksek bir vergi ödediği görülmektedir. Bu durum Hamaksitos'un MÖ 5. yy oldukça zengin bir kent olduğunu gösterir.

Kent, kendi adına sikke basan kentler arasındadır. Sikkeleri üzerinde hemen yakınında bulunan Apollon Smintheus Kültü ile ilgili betimlemelere yer verdiği için, kentin zenginlik kaynağından biri de bu kutsal alana gelen ziyaretçilerden sağlanan gelir olmalıydı. Hamaksitos, MÖ 8. yy ile MÖ 4. yy'lar arasında Smintheion kutsal alanına hizmet vermiş zengin bir kent, MÖ 310 yılında yeni kurulan Aleksandria Troas'a taşınmıştır.

Kentin limanı

YAYIN DİZİNİ

Çoşkun ÖZGÜNEL. Troas'da Kutsal Bir Alan Smintheion. Ankara 2001

Musa TOMBUL. "Apollon Smintheus'a hizmet Veren İki Kent. Hamaksitos ve Khyrisa" Smintheion . 2013.

Musa TOMBUL. Chirisa (Gülpınar) Yerleşiminin Kalkolitik Dönemden Günümüze Değın Paleocoğrafik Evrimi. Ç.O. Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Y. Lisans Tez.,2007

Ayşegül AKALIN: Troia Bölgesinde Hellenistik Synoikisis'e Değın Sosyo Politik Gelişim. Ankara Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. 1999.

STRABON: Antik Anadolu Coğrafyası. Çev. A Pekman.

HASANOBA KÖYÜ PALEO GARGARA ANTİK KENTİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Hasanoba

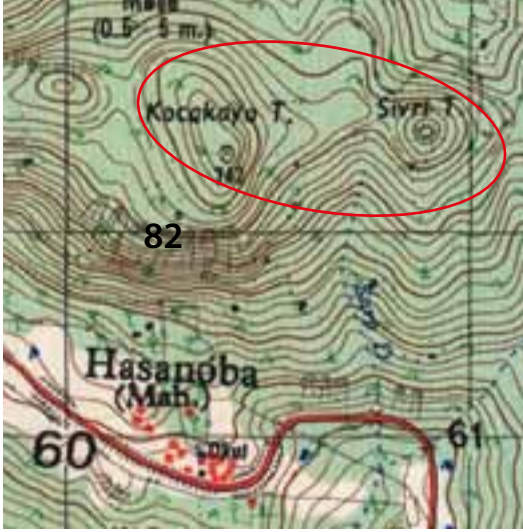
MEVKİİ: Kocakaya

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman-Mera

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman, mera

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K.Kutulu'nun 03.12.1998 tarih 5056 sayılı kararı

AYVALIK I17-d4

Gargara'nın üzerinde bulunduğu Kocakaya tepesinin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Hasanoba köyü sınırları içinde Kocakaya mevkiinde bulunmaktadır. Yerleşim Hasanoba ve Arıklı köylerinin doğusunda, Kocakaya dağı üzerindeki Çalıkaya ve Sivritepe arasındaki vadinin güney ve batı yamaçlarına yayılmaktadır. Tepenin üzeri eğimli olması nedeni ile yerleşimde teraslama yöntemi ile yapılaşmaya gidilmiştir. Yerleşim alanı üzerinde sur duvarları, teras duvarları, temel kalıntıları, boyalı çatı kiremit parçaları, seramik parçaları görülebilmektedir.

Antik kente dağın kuzey yamacından ve doğu yamacı üzerinden ulaşmak mümkün olmaktadır. Şehrin etrafı 2 m kalınlığında yer yer 1 m yüksekliğe kadar korunmuş sur duvarları ile çevrili olup, dik yamaçlı kayalık yerlerde sur duvarı bulunmamaktadır. Yerleşimin güney doğusunda bulunan tepe çift sur ile çevrilmiş olup muhtemelen bu çift surlu bölümde kentin yöneticileri yaşamaktaydı. Çift sur duvarının bulunduğu alanın doğusundaki sur duvarı üzerinde bir giriş kapısının izleri görülmektedir. Yerleşimin güney tarafında, sur duvarlarının dışındaki tepenin en yüksek noktasında etrafı iri blok taşlarla yapılmış teras duvarları ile çevrili yuvarlak bir yapıya ait temel kalıntıları bulunmakta, bu yapının teras duvarlarının sur duvarları ile aynı teknikte yapılmış olması şehir ile birlikte planlanan bir yapı olduğunu göstermektedir. Yapı yuvarlak yapısı ile bir tümülüsü anımsatsa da şehir ile birlikte planlanan bir tapınak olabilir. Burası kutsal bir alansa, antik kaynaklarda sıkça söz edilen "Gargara Zeus Sunağı"nın bulunduğu alan olmalıdır. Yapım tekniği ve şehirle birlikte planlanması önemli bir yapı olduğunu gösterir.

Sur duvarı kalıntıları

Bu alanın kuzey batısında bulunan alanda ele geçirilen Aiol sütun başlığı, mimari terrakotta parçaları ve kaba mimari bloklar, bu alanda da kutsal bir yapının varlığını ortaya koymaktadır. Üzerinde bulunan temel kalıntılarında konutların iki tepe arasındaki hafif eğimli vadi içinde olduğunu gösterir. Bu konutlar güney yöne Ege denizine doğru bakmakta ve teraslar üzerine oturmaktadır.

Yerleşim alanı üzerinde çok sayıda yapıya ait düzgün kesme taşlar, çok sayıda çatı kiremit parçaları, seramik parçaları gözlenmektedir. Bu parçalar çevresinde bulunan yapıların işlevleri hakkında ipuçları vermektedir. Şehir içinde bulunan mimari parçalar, seramik ve terakota parçalarından ve ayrıca sur duvarının yapım

teknîğinden antik kent MÖ 7. ve 5. yy'da (Arkaik ve Klasik dönem) iskan edildiğini gösterir. Zamana bağlı olarak kentin deniz ile olan ilişkisinin güçlenmesi, iklim şartları gibi nedenler ile MÖ 4. yy'dan sonra yaklaşık 5 km güneyde bulunan "Yeni Gargara" olarak bilinen bu günkü Arıklı köyü sınırları içinde bulunan Zindantepe'ye taşınmıştır.

Gargara Troas bölgesinin sikke basan kentlerinden biri olup, geçim kaynakları tarım ve Kazdağları eteklerinde yapılan madencilik olmalıdır. Roma dönemine kadarda sikke basımını sürdürmüştür.

Gargara: Homeros tarafından İliada destanında baş tanrı Zeus'un güzel kokulu sunağının bulunduğu ve Troia savaşlarını izlediği Kazdağları'nın zirvesinde bir kutsal alan olduğundan bahsetmektedir. Burada geçen olaylar destanda geniş bir şekilde anlatılır.

Antik kaynaklardan Gargara'nın ilk kurucularının bölgenin yerli halkı olan Lelegler olduğunu ve isminin de yerli dilden geldiğini öğrenmekteyiz. Strabon; Gargara'nın Assos'lular tarafından kurulduğunu ve nüfusunun az olmasından dolayı Miletopolis'ten Gargara'ya göçmen getirildiğini aktarır. Söz konusu göçmenlerden dolayı Skepsisli Demetrios, Gargara halkının yarısını barbar (Frigli) olarak tanımlar. Gargara'nın MÖ 454-440 yılları arasında Attik Delos Deniz Birliği üyesi olduğu ve birliğe yıllık 4500 drahmi vergi ödediği bilinmektedir.

Temel kalıntıları

Sivri Tepe üzerinde bulunan yuvarlak yapı

Kentin en yüksek yerinde bulunan özel yapıya ait temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

HOMEROS: İlyada, (Çev. A. Erhat. A. Kadir) Can Yay. 2013.

STRABON Antik Anadolu Coğrafyası. (Çev. A. Pekman) , Arkeoloji Sanay Yay. 1993.

Ayşegül AKALIN. Troas'da Arkaik Kökenli Bir kent Gargara. C. Özgünel'e Armağan

J.M. COOK. The Troad. Oxford 1972.

İLYASFAKI KÖYÜ KARATAŞ KALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: İlyasfakı

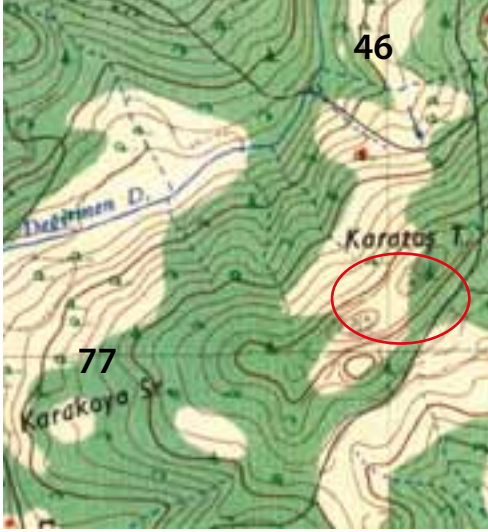
MEVKİİ: Karataş

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI:

AYVALIK. İ16-c4

Karataş Kale yerleşmesinin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, İlyasfakı köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 5 km güneyinde Karataş tepesi üzerinde bulunmaktadır. Karataş tepesi yaklaşık 450 m rakımlı, bulunduğu bölgeye hakim bir konumdadır. Tepenin eteklerinden itibaren tek sıra yapı taşları korunmuş temel kalıntıları izlenebilmektedir. Tepenin üst kısmında yaklaşık 40 m çapında sur duvarları ile çevrelenmiş bir kale yerleşimi bulunmaktadır. Sur duvarları yaklaşık 2,5 m kalınlıkta olup, yer yer 50 cm yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış olan sur duvarları Arkaik Dönem özellikleri göstermektedir. Kale yerleşiminin içinde çalılıklar arasında kalın blok taşlardan yapılmış temel kalıntıları izlenebilmektedir. Tepenin yaklaşık 70 m batısında tepenin eteklerinde çok az bir bölümü korunmuş blok taşlardan yapılmış bir duvar kalıntısı, yerleşimin giriş bölümünün bu bölgeden olduğunu gösterir. Ya da kesin olmasada ikinci bir sur duvarlarının varlığını gösterir. Yerleşim alanı üzerinde çok az sayıda MÖ 6. yy özellikleri gösteren seramik ve çatı kiremitleri gözlemlenmiştir.

Yerleşim Assos antik kentinden gelerek iç Troas'a doğru giden antik yolun üzerinde bulunmaktadır. Ayrıca çevrede bulunan madenleri işleten bir yerleşim olmalıdır. Bölgede bu yür yerleşimler oldukça yoğundur. Muhtemelen antik kaynakların bahsettiği Assos'un da içinde bulunduğu bir Leleg yerleşmesi olmalıdır.

Sur duvarı kalıntıları

Sur duvarları dışındaki yapıya ait temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

KAYALAR KÖYÜ DÜZ YARLAR KUTSAL ALANI

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Kayalar

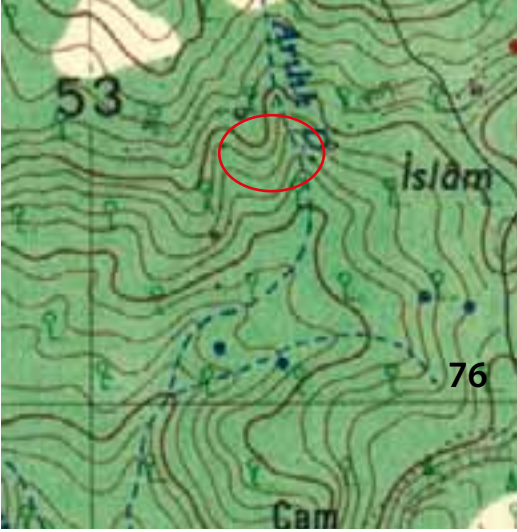
MEVKİİ: Düzyarlar Kayası

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Zeytinlik

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulunun 20.06.2002 tarih 1073 sayılı kararı

AYVALIK I16- c3

Düzyarlar kutsal alanının genel görünümü

Ayvacak ilçesi, Kayalar köyü, Düzyarlar Kaya mevkiinde, Kayalar'dan sahile doğru inen toprak yolun kenarında, Ahmet Savran'a ait tarla kenarındaki kayalıklarda yer alır.

Sahile inen yolun hemen kuzey batı yamacında yüksek ana kayalar üzerinde, ana kayaya oyulmuş yuvarlak üç adet kaya çukuru ve bunun karşı yamacındaki yüksek kayanın üst kısmında düzleştirilmiş bir sunu alanı ve kayanın eteğinde bu sunu alanına çokan kaya basamakları bulunmaktadır. Bu alanlar bir kaya tapınım alanı olarak kullanılmış olmalıdır. Çevresinde yapılan araştırmalarda Hellenistik ve Roma dönemi özellikleri gösteren seramik ve pitos parçalarının bulunduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca bu ana kayaların etrafında bulunan düz alanlarda temel kalıntıları görülmüştür. Lamponya ile Gargara antik kentleri arasında olması her iki kente de hizmet veren kutsal bir alan olmalıdır.

Anakaya üzerine yapılmış olan basamaklar

Anakaya üzerine yapılmış olan kaya çanakları

KEÇİKAYASI KÖYÜ OVACIK YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Keçikayası

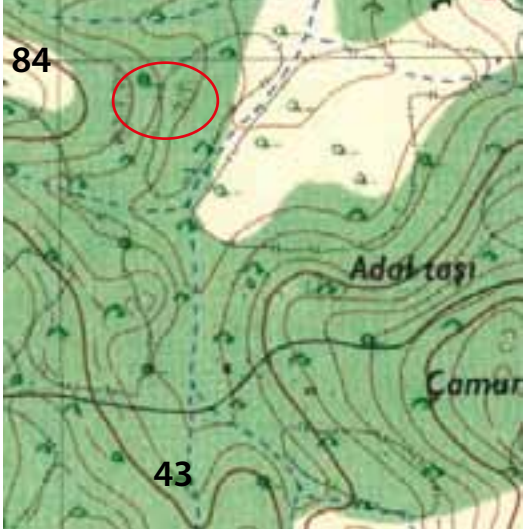
MEVKİİ: Ovacık mevki

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-mera

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Mera

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-c4

Yerleşimin bulunduğu vadinin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Keçikayası köyü sınırları içinde Ova mevkiinde yer alır. Mevki köyün yaklaşık 3 km batısındadır. Çok az izlenebilen moloz taşlardan yapılmış sur duvarı veya teras duvarı olabilecek duvar kalıntıları ve bu duvarın iç kısmında iri blok taşlardan yapılmış, temel seviyesinde korunmuş bir yapı kalıntısı bulunmaktadır. Yapı kalıntısının duvarları temel seviyesinde, yaklaşık 30 cm kadar korunmuş, yapının giriş kısmı ve hemen altında bulunan tonozlu bir bölüm izlenebilmektedir. Daha gerilerde taş toplulukları arasında duvar olabilecek kalıntılar görülmüştür. Alanda bulunan ana kayaların üzerleri kesilerek düzleştirilmiştir. Ayrıca alan üzerinde bulunan çok az seramik parçalarından yerleşim MÖ 1. yy'da iskan edilmiş olmalıdır.

Yerleşim üzerinde bulunan duvar izleri

Yerleşim üzerinde bulunan yapının yıkık tonozu

YAYIN DİZİNİ

KEÇİKAYASI KÖYÜ ÇİFTLİK YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Keçikayası

MEVKİİ: Çiftlik-Taşavul yaylası

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla, mera

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16- c4

Yerleşimin bulunduğu vadinin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Keçikayası köyü sınırları içinde, Çiftlik ya da Taşavul mevkiindedir. Mevki Keçikayası köyünün kuzeyinde, Ayvacık-Tuzla yolunun yaklaşık 1 km güneyinde bulunan derin vadi içindedir. Alanın güney yamacında yer yer 1 m'ye kadar korunmuş 80 cm kalınlıkta duvar kalıntıları gözlemlenmiştir. Alan yoğun çalılıklarla kaplı olduğundan yapıların işlevi belirlenememiştir. Vadi içinde kesme taşlardan yapılmış sivri kemer içine kademeli küçük kemerli bir nişe sahip çeşme bulunmaktadır. Çeşme genel mimari özelliği ile 18. yy özelliği göstermektedir.

Vadinin güneyinde bulunan Çiftlik Gediği denen yüksek tepe üzerinde namazgah olarak bilinen mevkide, kuru duvardan yapılmış küçük bir teras duvarı da bulunmaktadır.

Muhtemelen bu alanda bulunan yerleşme Osmanlı dönemine ait küçük bir köye ait olmalıdır.

Yerleşim alanında bulunan temel kalıntıları

Yerleşim alanında bulunan çeşme

YAYIN DİZİNİ

KIZILKEÇİLİ KÖYÜ KEPEZTEPE KALESİ ve TUZLA VADİSİ KALINTILARI

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Kızılkeçili

MEVKİİ: Kepeztepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Kamu-Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman alanı

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16- d3

Kepez Tepe ve nekropol alanının genel görünümü

Ayvacık ilçesi Kızılkeçili köyü sınırları içinde Kepeztepe mevkiindedir. Halk bu mevkiye Hamam Dağı da demektedir. Kızılkeçili köyünün yaklaşık 3 km kuzeyinde Tuzla Çayı (Satniois) vadisine hakim yüksek bir tepe üzerinde yer almaktadır. Tepe vadinin tam ortasında batı, doğu ve kuzey bölümleri uçurum, güney bölümü daha az eğimli bir yapıdadır. Tepenin üst bölümü düzdür. Tepenin daha az eğimli olan doğu, güney ve kuzeydoğu bölümleri yaklaşık 2,5 m kalınlığında yer yer 50 cm yüksekliğe kadar korunmuş moloz taşlarla kuru duvar tekniğinde yapılmış sur duvarı kalıntısı gözlemlenmiştir. Sur duvarının iç kısmında az korunmuş temel kalıntısı izleri bulunmaktadır. Kalenin girişi muhtemelen daha az eğime sahip olan güney bölümden olmalıdır. Çünkü bu alanda kaleye doğru çıkan taş döşeli bir yol kalıntısı mevcuttur. Kale yerleşiminin iç kısmında yerleşim alanının iskan tarihine ışık tutacak herhangi bir seramik parçasına rastlanılmamıştır.

Kale yerleşmesinin kuzey bölümünde bulunan sivri tepenin en üst kısmında çalılıklarla kaplı olan yaklaşık 25 m karelik bir düz alanda bir kısmı toprak altında bulunan köşeli taşlar görülmekte, bu taşlar muhtemelen burada bulunan bir yapı yada oda mezara ait yapı taşları olmalıdır.

Kale yerleşiminin Tuzla Çayı vadisine bakan güney batı bölümündeki yamaçlarda bulunan tüf anakayalar üzerinde kaya mezarları, konut olabilecek oyuklar, kuyu tekniğinde yapılmış mezarlar görülmektedir. Bazı mezar alanları bölünerek özel alanlar oluşturulmuştur. Bu bölünmüş özel mezar alanlarına ana kayalara oyulmuş basamaklarla çıkılmaktadır.

Tuzla Çayı kenarında anakayaya oyulmuş mekan izleri

Nekropol alanında bulunan kuyu mezar

Bu alanın tam kuzeyinde Tuzla Çayı'nın karşı kıyısında anakayaya oyulmuş ağız Tuzla Çayı'na bakan oyma bir mağara bulunmaktadır. Bu mağaranın orta kısmı destekli şekilde bırakılmış olduğundan halk arasında "direkli mağara" denmektedir. Mağara genel yapısı itibariyle kilise veya oda mezar olarak planlanmış ama yarım kalmıştır. Bu mağaranın üst kısmında bulunan anakaya üzerinde, kayalar kesilerek oluşturulmuş mekanlar bulunmaktadır. Bu alanlar bir konuta veya işliğe ait olmalıdır. Ayrıca vadinin batı yamaçlarında kaya mezarları ve temel izleri de bulunmaktadır. Bu yapılar muhtemelen Erken Hıristiyanlık döneminde yapılmış olmalıdır.

Strabon, Satniois (Tuzla Çayı) kıyısında Troia savaşlarına katılan Kral Altese bağlı "Leleglerin" sarp kayalıklarda bulunan kentlerinin bulunduğunu belirtmiştir. Kepez Tepe üzerinde bulunan yerleşmede özellikle sur duvarlarının yapım tekniği Karya bölgesindeki Pedessa kentinde bulunan duvar işçiliği ile benzerlikler göstermektedir. Bölgede içinde Assos'un da bulunduğu bir Leleg yerleşmesi olmalıdır.

Muhtemelen Kepez Tepe üzerinde bulunan kale yerleşmesiyle, tuzla çayı vadisinde bulunan nekropol ve anakayaya yapılmış olan kalıntılar farklı dönem özellikleri taşır.

Tuzla Çayı kenarında anakayaya oyulmuş mekan izleri

Sur Duvarı kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

STRABON: Antik Anadolu Coğrafyası. (Çev. A Pekman). Arkeoloji Sanat Yay. 1993.

KORUOBA YUMURCAKTEPE - HARMATOS YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Kuruoba

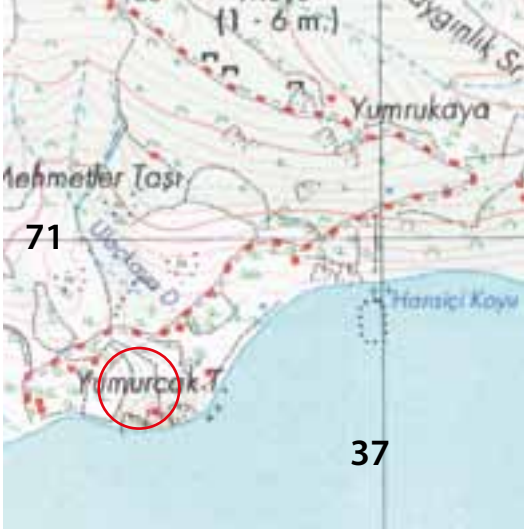
MEVKİİ: Yumurcaktepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Zeytinlik

KORUMA KARARI: Çanakkale. K.T.V.K. Kurulunun 23.02.2003 tarih 1787 sayılı kararı

AYVALIK J16-b1

Harmatos yerleşmesinin bulunduğu Yumurcaktepe'nin genel görünümü

Ayvacık ilçesi Kuruoba köyü sınırları içinde, Ege denizi kenarında Yumurcaktepe üzerinde bulunmaktadır. Tepe denizden yaklaşık 20 m yükseklikte, batı bölümü dik, doğu ve batısı ise daha az eğimlidir. Muhtemelen yerleşim doğu yönüne doğru genişlemektedir. Tepenin üzerinde fazla mimari kalıntı görülmesi de tarla kenarlarında bir yanları düzleştirilmiş taşlar gözlemlenmiştir. Seramik kalıntısı da oldukça azdır. Tepenin üzeri ve etekleri çalılıklarla kaplıdır. Yumurcaktepe'nin üzerinde bulunan bu yerleşim, antik kaynaklarda geçen "Harmatos" yerleşimi olduğu hususunda bir kanıt bulunmamaktadır. Ancak Lesbos (Midilli) adasına en yakın kıyılardan biridir. Yumurcaktepe'nin etrafında liman olabilecek koylar bulunması ve su kaynaklarının bol olması ile yerleşime uygun bir alandır. Tepe etrafında bulunan çakmak taşı ve taş alet parçalarından yerleşimin ilk iskan edilişi Tunç çağına (MÖ 3000-1200) kadar inmektedir.

YAYIN DİZİNİ

J.M. COOK. The Troad. Oxford 1972.

KOZLU KÖYÜ ASARTEPE-LAMPONIA ANTİK KENTİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Kozlu

MEVKİİ: Asartepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman, mera

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K.Kurulunu'nun 27.12.1992 tarih 2901 sayılı kararı

AYVALIK I16 c3

Lamponia Kenti Sur duvarları ve güney giriş kapısı

Ayvacak ilçesi, Kozlu köyü sınırları içinde, Kozlu köyünün kuzeyindeki Kozlu dağı ya da Asartepe olarak bilinen tepe üzerinde bulunmaktadır.

Antik kentin üzeri yoğun bitki örtüsü ile kaplı olmasından dolayı yapıların işlevleri hakkında detaylı araştırma yapılamamıştır. Antik kent; yukarı kent ve aşağı kent olarak iki bölümden oluşmakta, her iki bölüm de surlarla çevrilidir. Bu surlar iç sur ve dış sur olarak adlandırılır.

İlk yerleşim yukarı kentte olup, çağdaşı tüm Troas kentleri gibi daha sonraki yıllarda kentin gelişmesi nedeniyle surlar genişletilmiştir.

Yukarı kentte yapılan araştırmalarda yerleşim ilk olarak doğu ve güney bölümlerde bulunan sarp kayalığın üzerine kurulmuştur. Yukarı kentin kuzey bölümünde bulunan sur duvarları kalıntılarının bir bölümünde poligonal teknikte yapılmış olan bölüm, kentin MÖ 8. yy'da kurulduğunu göstermektedir. Ayrıca yüksek kayalığın kenarlarında iri blok taşlardan yapılmış temel kalıntıları, bu alandaki devlet yapılarının varlığını göstermektedir.

Aşağı kent ise yukarı kentin güneyinde bulunan düzlükte yer alır. Kentin büyümesi ile birlikte sur duvarları güney yöne doğru genişletilmiştir. Kente, doğu taraf da Kozlu köyünün hemen yukarısında bulunan az eğimli alandan iri blok taşlardan yapılmış anıtsal bir kapı ile girilir. Dağın eteklerinden kapıya doğru gelen antik yol izi mevcuttur. Kenti çevreleyen sur duvarları moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmıştır. Sur duvarları büyük ölçüde yıkı durumdadır. Sur duvarlarının kalınlığı ölçülebildiği kadarı ile yer yer 4 m civarındadır. Kentin batı bölümünde oldukça dik kayalık olmasından dolayı sur duvarı yoktur. Antik kentin içinde moloz taşlardan yapılmış konutlara ait temel kalıntıları, sarnıçlar ve kuyu kalıntıları mevcuttur.

Antik kentin ana giriş kapısı

Kentin 1 km kadar kuzey doğusunda Topçakıllar mevkiinde üç bölümden oluşan taş öbekleri tespit edilmiştir. Bu çalık yığınları kesin olmasada kentin ilk iskan edildiği tarihte yapılmış tümülüs mezarlar olmalıdır. Yerleşimin kuzeyinde bulunan Sütçınarı ile Topçakıllar arası kentin nekropol alanı olmalıdır.

Kente ilk yerleşim ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu hakkında kesin bilgi yok. Antik kaynaklar ışığında kent, bu bölgede bulunan Assos ve Gargara gibi ilk kurucuları bölgenin yerli halkı olan “Lelegler” olmalıdır. Duvar yapım teknikleri Karya bölgesinde bulunan Pedessa (Bodrum) kentinin mimari yapısı ile benzerlikler göstermektedir. Kent hakkında ilk söz eden tarihçi Herodotos, Lamponia'nın MÖ 506 yılında Persli komutan Orantes tarafından ele geçirildiğini aktarır. Coğrafyacı Strabon, Assos ve Gargara gibi Lamponia'nın da bir Aiol yerleşimi olduğunu ifade eder. MÖ 454-426 yılları arasında, Attik Delos Deniz Birliği'ne üye olan Lamponia, yıllık 1000-1400 drahmi vergi ödemiştir.

Kendi adına sikke basan kent, tarihi kaynaklardan ve kent üzerindeki arkeolojik verilerden en zengin dönemini MÖ 8. yy ile MÖ 4. yy arasında yaşamıştır. Kent, Hellenistik dönemden itibaren önemini yitirir ve küçülür Kent Assos kentine oldukça yakın olması nedeni ile tüm sosyal ve ekonomik ilişkilerini Assos ile sürdürmüş olmalıdır.

Kent içinde bulunan su kuyularından biri

Yukarı Kentte bulunan poligonal teknikte yapılmış sur duvarı kalıntısı

İç kalenin sur duvarları kalıntıları

Topçakıllar mevkiindeki çalık öbekleri

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası. (Çev. A. Pekman). Arkeoloji Sanat Yay. İst.1993.

HERODOTES. Herodot Tarihi. (Çev. M. Ökmen), İş Bankası Yay.

J.M. COOK. The Troad. Oxford 1972.

KÖSEDERE LİMANTEPE-LARİSA ANTİK KENTİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Kösedere

MEVKİİ: Limantepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 12.12.1997 tarih 4403 sayılı kararı

AYVALIK I16-d3

Larisa (Limantepe) yerleşmesinin genel görünümü

Ayvacık ilçesine bağlı Kösedere köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 3 km güney batısında deniz kıyısında Liman Tepe olarak bilinen mevkide yer alır. Doğudan batıya dikleşen bir tepe üzerine yayılmaktadır. Yerleşim üzerinde mimari hiçbir kalıntı yoktur. Sadece çalılıklar arasında ve tarla sınırlarında kullanılmış yapı taşları ve yoğun seramik parçaları görülür. Yüzeyle gözlemlenen seramik parçaları Tunç Çağı'ndan başlayarak MÖ 6. ve 4. yy'dan Roma dönemine kadar kesintisiz devam eder. Yerleşimin bulunduğu tepenin batı kenarını takip eden duvar kalıntısı izi, muhtemelen sur duvarı olmalıdır. Kentin güney batısında bulunan hafif girintili koy, konumu nedeni ile kentin limanı durumundaydı. Deniz kenarında ve deniz içinde bulunan blok taşlar bunu doğrulamaktadır.

Çanakkale bölgesinde hemen hemen bütün antik kentlerde kaçak kazı yapmış olan Schliemann burada da kaçak kazı yapmıştır. Höyüğün en tepesinde kazılmış olan derin çukur, yapısı itibarıyla muhtemelen Schliemann tarafından açılmış kazı çukurudur. Schliemann antik kentlin kaynaklarda geçen akropoldeki tapınağını bulmayı amaçlamıştır.

Antik kaynaklar, Kentin bölgenin yerli halkı Pelasglar tarafından kurulmuş olduğunu, II. binin sonlarında yapılan Troia Savaşları sırasında Troialılar'ın yanında yer aldığını, MÖ 7 yy'da adalardan gelen göçmenler tarafından kolonize edildiğini ve ayrıca MÖ 5. yy sonlarında Perler'in müttefiği olan Skepsis'li Kraliçe "Mania" tarafından ele geçirilerek Skepsis topraklarına katıldığını daha sonra Ispartalı komutan Dekilidas tarafından alınarak tekrar bağımsızlığa kavuştuğunu bildirir. MÖ 310 yılında çevresinde bulunan antik kentler gibi Larisa halkı da yeni kurulan Aleksandria Troas kentine taşınmıştır.

Kent, liman kenti olması nedeni ile hemen yakınında bulunan Tuzla'dan (Tragesia) elde edilen tuzların ticaretini yaparak zenginleşmiştir. Ayrıca hemen yakınında bulunan Neandria kentinin kontrolünde ve limanı durumunda idi. Kent kendi adına sikke basan kentler arasındadır.

Larisa antik kent olarak antik yazarlar ve araştırmacılar tarafından Menemen yakınlarında bulunan Buruncuk'daki Larisa ile karıştırılmıştır. Her iki antik kent de aynı adla ve aynı zamanda hüküm sürmesi bu karışıklığın nedenidir.

Larisa antik kentinde de ilk kazılar kaçak olarak, tarihi eser bulmaya yönelik, 1870 yıllarda İngiliz konsolos F. Calvert ve H. Schliemann tarafından yapılmıştır ve bulunan eserler yurt dışına çıkarılmıştır.

Höyüğün güney yönden genel görünümü

Schliemann tarafından 1876 yılında şekrin tapınağını bulmaya yönelik olarak yapılan kaçak kazı çukuru

YAYIN DİZİNİ

Ayşegül AKALIN: Troia Bölgesinde Hellenistik Synoikisis'e Değın Sosyo Politik Gelişim. Ankara Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. 1999.

STRABON: Antik Anadolu Coğrafyası. (Çev. A. Pekman). Arkeoloji sanat Yay. 1993

KSENOPHON. Yunan Tarihi, (Çev. S. Sinanoğlu). T.T.K Yayınları, Ankara 1989.

J.M. COOK. The Toad, Oxford 1973.

T. GÖKTÜRK. Troas Bölgesinde Sikke Basan Kentle, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1994 Yıllığı,

MENTEŞE KÖYÜ ESKİ KÖY YERİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Behramkale

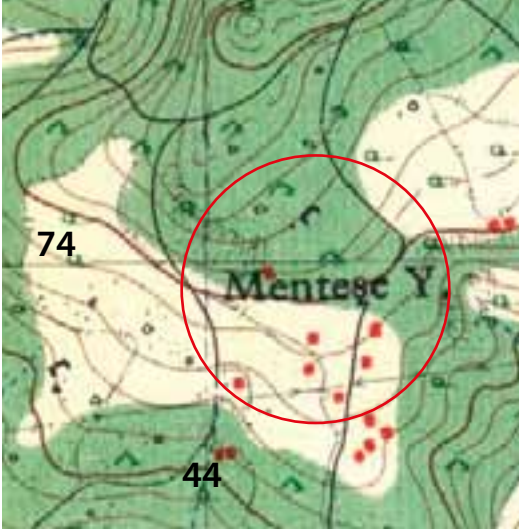
MEVKİİ: Menteşe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik-Kentsel

MÜLKİYET DURUMU:
Mera-Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk köy yeri

KORUMA KARARI:

AYVALIK I116- c4

Menteşe köyü kalıntılarının genel görünümü

Ayvacık ilçesi Paşaköy ile Behramkale köyleri arasında Menteşe tepesi eteğindedir. Tepenin batı ve güney eteklerinde yaklaşık 50 haneden oluşan yıkık bir köy yeri mevcuttur. Taş duvarlı, düz damlı ve tek katlı basit yapılmış evlerden oluşmaktadır. Evler genelde iki ve tek odalıdır. Evler avluludur. Evlerin arasında taş döşeli dar sokaklar bulunmaktadır. Köy evleri sırtını yasladığı ana kaya ile bütünleşmiş bir plan göstermektedir. Evler hemen ana kaya eteğinden başlayarak, ana kaya boyunca uzanmakta, köy ana kaya kesilerek ve taş döşenerek yapılmış yolun her iki yakasına planlanmıştır. Evlerin bazıları ile yol, iri blok taşlardan yapılmış teraslarla desteklenmiştir.

Köyün bulunduğu alan tuzla vadisine hakim bir durumdadır. Köyün sırtını yasladığı Menteşe tepesi üzerinde geniş bir düzlük bulunmakta, bu alanda bazı temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Bu temel kalıntılarının zamanını tespit edecek arkeolojik verilere rastlanılamamıştır. Ayrıca tepe üzerinde bulunan ana kayalar üzerinde yapı taşları kesilmiş olduğunu gösterir izler bulunmaktadır.

Köy evlerinin bazılarının ve teras duvarlarının temellerinde oldukça büyük boyutlu yapı taşlarının bulunması, çevrede bulunan ana kaya üzerinde kesilmiş ve düzleştirilmiş alanlar ve ayrıca bazı düz ana kayaların üzerine açılmış olan kaya çukurlarının varlığı, Menteşe köyü'nün tanımlanamayan eski bir kültürün üzerine kurulmuş olduğu izlenimi vermektedir. Aynı kültür tepe üzerindeki düzlükte bulunan temel izlerinde de görülmektedir. Alanda yeterince arkeolojik verinin bulunması bu Kültürün tanımlanmasını şimdilik zorlaştırmaktadır. Alanda çok az sayıda MÖ 7. yy

Köy evleri arasında bulunan ana yol

Anakaya üzerine açılmış kaya çanaklarından biri,

özelliği gösteren seramik parçaları, Bizans ve Osmanlı dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Evlerin ve evlerin üzerine oturduğu teras duvarlarında kullanılan iri blok taşlar MÖ 8. yy özelliği taşır. Muhtemelen yerleşim alanında bulunan ve 1 m kadar korunmuş durumda olan antik duvarlar, 17. yy'da üzerine kurulan Osmanlı köyü tarafından tekrar kullanılmış olmalıdır.

Antik kaynaklarda bir dağ kavmi olarak tanımlanan, Kazdağları'nın eteklerinde ve Tuzla Çayı (Satniois) vadisinde yerleştikleri belirtilen Gargara, Lamponia ve Assos antik kentinin de ilk kurucu olan Lelegler/Pelasglar'a ait bir yerleşme izi olabilme ihtimalini akla getirmektedir.

Köyün ismi 17. yy Osmanlı dönemi kayıtlarında Menteşe köyü olarak geçmektedir. Köy buraya yerleşen bir yörük köyü olup 19. yy sonlarında Behramkale'ye taşınmıştır.

Yapılarda görülen farklı duvar teknikleri

Köy evleri arasında bulunan sokak

SAPANCA KÖYÜ KARAYİV TEPESİ YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Sapanca

MEVKİİ: Karayiv Tepesi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Koru ve tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-c2

Karayiv tepesinin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Sapanca köyü sınırları içinde, Süleymanköy, Misvak ve Sapanca köyleri arasında Karayiv tepesi üzerindedir. Ayvacık ve Ezine ovalarına hakim, her tarafından görülebilen üzeri kesik görünümlü bir tepedir. Tepenin kuzey bölümü dik ve kayalıktır. Tepenin üst kesimindeki düzlük alanda çatı kiremit parçaları ve çok az yapı taşı olabilecek düzleştirilmiş taş görülmektedir. Ayrıca tepenin batı ve kuzey bölümünde bulunan anakaya üzerinde temel izleri olabilecek kasıklar mevcuttur. Muhtemelen tepenin üst kısmı tarım amaçlı olarak kullanılması sırasında yapı taşlarının çoğu tepeden aşağı atılmış olmalıdır. Tepenin eteklerinde bulunan tarla sınırlarında atılan yapı taşlarını görmek mümkündür.

Araştırmacılar tepe de bulunan yerleşimin antik kaynakların bahsettiği, MÖ 5. yy'da varlığını sürdürmüş olan Kokylis/Kokyleion antik kenti olabileceğini yazmaktadır. Sapanca, Bahçeli ve Misvak köyleri mezarlıklarında bulunan mimari parçalar muhtemelen bu yerleşimden götürülmüş olmalıdır.

Karayiv tepesi üzerindeki temel izleri

YAYIN DİZİNİ

KSENEPHON: KSENOPHON. Yunan Tarihi, (Çev. S. Sinanoğlu). T.T.K Yayınları, Ankara 1989.

BİLGE UMAR: Troas. 1983.

SAPANCA KÖYÜ KAYA KİLİSESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Sapanca

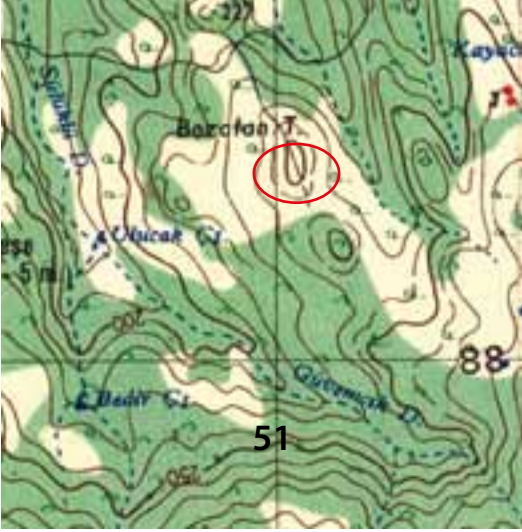
MEVKİİ: Kirselik-Ulucakçeşme

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Hayvam Ağılı

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-c2

Kaya Kilise'nin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Sapanca köyü sınırları içinde Sapanca köyünün yaklaşık 2 km güney doğusunda Kirselik veya Bozalan Tepe mevkiinde bulunmaktadır. Bu mevkiye ayrıca Ulucakçeşme mevki de denmektedir. Anakaya üzerine oyulmuş üç apsisi bir kilise bulunmaktadır. Kilise'nin üzeri açık durumdadır. Doğu yönden girişi bulunan kilise yaklaşık 10 x 12 m ebatlarındadır. Kilisenin duvarlarında duvar resimleri izleri bulunmaktadır. Kuzey apsisi içinde muhtemelen İsa figürü işlenmiş ama büyük ölçüde tahrip olmuştur. Kilisenin kuzey köşesindeki yüksek kayanın üzerinde sunu amacıyla yapılmış kaya çanakları mevcuttur. Ayrıca kilisenin etrafındaki kaya blokları üzerinde de sunu amaçlı kaya çanakları bulunmaktadır. Muhtemelen kilise Hıristiyanlığın bölgede ilk yayılmaya başladığı yıllarda yapılmış olmalıdır.

Kilisenin kuzey bölümünde aynı kaya bloğu üzerinde dere içinde su havuzu olarak yapılmış bir bölüm bulunmaktadır. Ayrıca kilisenin güney bölümünden kiliseye doğru gelen anakaya kesilerek yapılmış antik yol bulunmaktadır. Kilisenin güneybatı bölümündeki ormanlıklar içinde bazı temel kalıntıları görülmüş, bu temel kalıntıları kilise ile bağlantılı bir yerleşime ait konutlar olmalıdır.

Kaya Kilise'nin görünümü

Kilise çevresindeki anakaya üzerinde bulunan sunu amaçlı kaya çanakları

YAYIN DİZİNİ

TABAKLAR KÖYÜ ASARTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Tabaklar

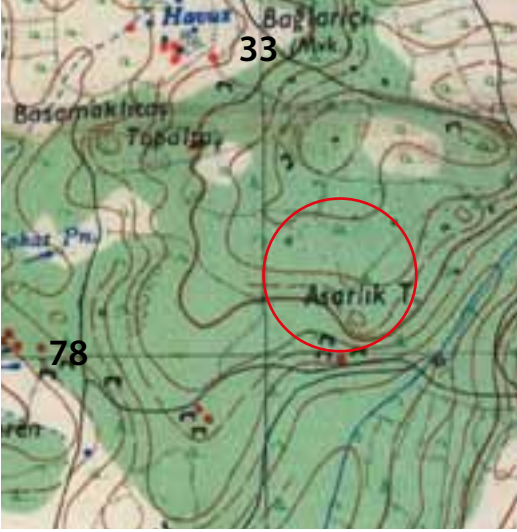
MEVKİİ: Asartepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Koru ve tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-d3

Tabaklar Asar Tepe yerleşmesinin genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Tabaklar köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 1,5 km kuzey batısında, Karaburun köyü yolu üzerinde, Asartepe mevkiinde yer alır. Alan kayalık bir yapıya sahiptir. Tepenin üzerinde yaklaşık 1 m kalınlığında blok taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış temel kalıntıları bulunmaktadır. Temel kalıntıları tepenin üst kesiminde batıya doğru daha belirgin olarak izlenebilmektedir. Yer yer aynı teknikte yapılmış teras duvar kalıntıları da bulunur. Temel kalıntılarında yapıların işlevleri belirlenememiştir. Temel kalıntılarında kullanılan iri blok taşlar, hemen bulunduğu alandan kesildiği, yarım kalan taşlardan anlaşılmaktadır. Alan üzerinde yoğun olarak tuğla ve çatı kiremit parçaları, çok seyrek MÖ 5-4. yy özellikleri gösteren seramik parçaları tespit edilmiştir. Köylüler Karaburun yolu açılırken şimdi toprak altında kalan oldukça düzgün yapılmış döşeme taşlarının çıktığını söylemişlerdir. Bu döşeme muhtemelen yerleşime giden yol almalıdır.

Yerleşim üzerinde tespit edilen temel kalıntıları oldukça büyük yapılara ait temel izleri olup, temel kalıntıları yapım tekniği olarak bölge arkeoloji açısından farklı bir özellik göstermektedir. Duvar yapım tekniği olarak MÖ 5-4 yy özellikleri göstermekte, muhtemelen burada çok büyük olmayan bir yerleşim bulunmaktaydı. Bazı yapıların yarım kalmış olması ve çevrede yapılara ait fazla yapı taşı bulunmaması, yerleşimin kurulma aşamasında yarım kaldığını da akla getirmektedir.

Yerleşim üzerindeki temel kalıntıları

Yerleşim üzerindeki temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

TAMIŞ KÖYÜ YEL DEĞİRMENLERİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Tamış

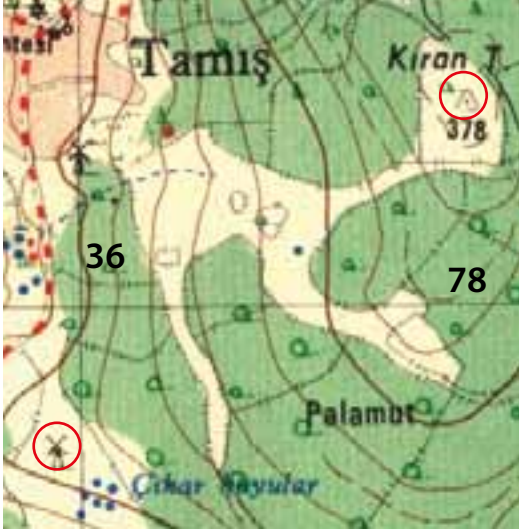
MEVKİİ: Değirmentepe/Kıran Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Kültürel Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel-mera

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-c4

Tamış 2 nolu değirmen

Ayvacık ilçesi, Tamış köyü sınırları içinde, Tamış köyünün güney batısında Değirmentepe üzerinde iki değirmen bulunmaktadır.

Birinci değirmen köy mezarlığının hemen yanındaki ana kaya üzerindedir. Moloz taşlardan yapılmış, duvarları 1,5 m yüksekliğe kadar korunmuş büyük bir bölümü yıkılmış durumdadır.

İkinci değirmen köyün yaklaşık 500 m güneybatısında yaklaşık 3 m yüksekliğe kadar korunmuştur. Girişin hemen sağında bir ocağı bulunmakta, sağ tarafında da ikinci kata çıkan taş merdiven mevcuttur.

Her iki değirmen de tarihi süreç içinde Tamış köyünün sosyal ve ekonomik tarihine ışık tutması nedeniyle korunması gerekmektedir.

1 nolu yel değirmeni

2 nolu değirmenin içinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL, M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale" Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. Ayvacık değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yayınları. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

TUZLA MURAT HÜDAVENDİGAR CAMİİ ve KÜLLİYESİ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Tuzla

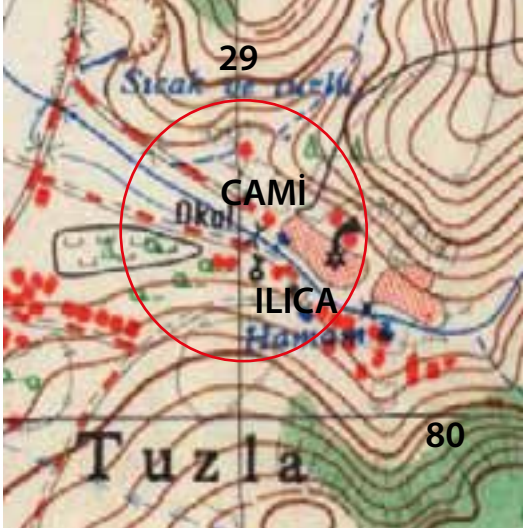
MEVKİİ: Eskiköy Yeri

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Cami ibadete açık, diğer yapılar
metruk durumda

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K.Kurulunun 05.05.1991 tarih 1735 sayılı kararları

AYVALIK İ16-d3

Tuzla köyü ve caminin genel görünümü

Ayvacık ilçesi Tuzla köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Tuzla, sahip olduğu sıcak su ve tuz yatakları nedeniyle önemli bir merkez olup 14. yy'da bölgeyi fetih eden Osmanlılar, Tuzla'yı Tuzla-i Behramiye sancağı olarak bölgenin yönetim merkezi haline getirmiştir. Bölgeyi fetih eden Murat Hüdavendigar (I. Murat) Tuzla'ya önem vermiş, cami, medrese ve hamamdan oluşan bir külliye yaptırarak Tuzla ovasının gelirini bu kurumun yaşaması için vakfetmiştir. Tuzla, "Kızılca Tuzla" ismi ile 19. yy sonlarına kadar bölgenin yönetim merkezi olarak önemini sürdürmüştür.

CAMİ: Köyün yaklaşık 200 m doğusunda bulunmaktadır. Cami kare planlı tek kubbelidir. Son cemaat yeri üç gözlüdür. Caminin kubbesi, cami duvarları içindeki kemerlerin üzerine oturmaktadır. Yan taraflarda yuvarlak kemerli iki pencere ve pencereler üzerinde öküz gözü pencereler bulunmaktadır. Caminin yapım malzemesi tuğla ve moloz taş almalı düzende kullanılmıştır. Caminin kuzeydoğu köşesinde tek şerefeli minaresi yer alır. Minare kaideden sonrası onarım geçirmiş ve değişmiştir. Caminin son cemaat yeri tabanında ve caminin iç kısmı tabanında devşirme mermer malzemeler kullanılmıştır. Ayrıca kemer geçişlerinde, pencere kapı sövelerinde de devşirme malzemeler kullanılmıştır. Son cemaat bölümünün üst örtüsü tamamen yıkılmış olduğundan çinko malzeme ile örtülüdür. Son cemaat yerinin üstünün muhtemelen kenarlarda kubbe, ortada da tonozla örtülü olduğu sanılmaktadır.

Caminin taban döşemesi altında Tuzla'nın doğal sıcak suyu bir kanal içinde dolaştırılarak caminin kış aylarında ısıtılmasını sağlayan bir ısıtma sistemi bulunmaktadır. Bu caminin önemli bir özelliği durumundadır.

Camide kullanılan devşirme mimari parçaların tahrip edilmeden süsleme amaçlı olarak camide kullanılması, Osmanlı sosyal yaşamında var olan hoşgörü ortamının mimariye yansımaları şeklinde yorumlanabilir. Bu durum erken dönem Osmanlı mimarisinde bir özellik olarak kabul edilir.

Cami giriş kapısı üzerindeki dört satırlık mermer kitabede, "Sultan Murat'ın emri ile 1366 Nisan ayında, Emir Hoca Bin

Murat Hüdavendigar caminin ön cephesi

Süleyman tarafından yapıldığı yazılıdır. Sultan Murat döneminde yapılan camilere “Murat Hüdavendigâr” camileri olarak adlandırılır

Caminin avlusunda bir hazire bulunmaktadır. Hazire içinde bulunan mezarlar camide ve medresede görev yapan önemli şahıslara aittir.

MEDRESE: Caminin yaklaşık 50 m güneyindedir. Tamamen yıkık ve toprak altında bulunan yapı, 10 hücre oda ve bir dersaneden oluşmaktaydı. Bu gün sadece hücrelerden birine ait yıkık bölüm görülebilmektedir..

Tuzla yapılarının vakfiyelerine göre, tuzla ovasının geliri tamamen burada bulunan yapıların yaşaması için vakfedilmişti.

ILICA HAMAMI: Eski mahallenin güney yamacındaki vadi içinde bulunmaktadır. Ilıca hamamı olarak yapılmıştır. Toprak üzerinde izlenebilen sadece yıkılmak üzere olan havuzu ve yıkanmalık bölümü görülmektedir. Bu bölümün ortasında mermerden yapılmış bir havuz bulunmaktadır. Bu bölümün hemen önünde bulunan temel kalıntısı soyunmalık bölümüne aittir. Yapı devşirme malzemeden ve moloz taşlarla yapılmıştır. Diğer sıcak su gözelerinin oldukça sıcak olmasından dolayı kullanımı zor olduğundan, bu kaynağın sıcaklığı daha düşük olduğundan buraya yapılmıştır. Ilıcanın sıcak suyu günümüzde de akmaktadır.

Ayrıca medrese ile ılıca arasında bu gün akmayan metruk halde yuvarlak kemerli bir çeşme mevcuttur.

Cami ve bahçesinde bulunan hazire

Metruk haldeki ılıca hamamı kalıntısı

Tamamen toprak altında bulunan medrese hücreleri

YAYIN DİZİNİ

E.H. AYVERDİ "I. Murat Devrinde Asilhan Bey Mimari Manzumesi" Vakıflar Dergisi III. 65-69.

FİLİZ YENİŞEHİRLİOĞLU. "Tuzla'daki Hüdavendigâr Camii." Röleve ve Restorasyon dergisi 6. 5-15. 1987.

ALPTEKİN YAVAŞ. Çanakkale İli Değerleri Sempozyumu. Ayvacık Değerleri. 2008.

TUZLA ROMA KÖPRÜSÜ

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Tuzla

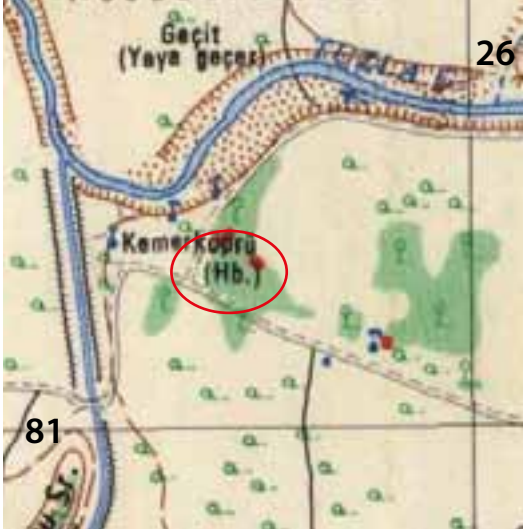
MEVKİİ: Kemer Köprü

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Maliye Bakanlığı-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Arkeolojik yapı

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-d3

Roma köprüsünün genel görünümü

Ayvacık ilçesi, Tuzla köyü sınırları içinde, Tuzla ovasında Kemer Köprü mevkiinde bulunmaktadır. Tuzla köyünün 1.5 km batısında, Gülpınar beldesinin 7 km kuzeyindedir. Halk arasında Kemer Köprü olarak da bilinir. Köprü, Tuzla Çayı (Satniois) üzerine yapılmış, bugün itibariyle Tuzla Çayı'nın yatağının değişmesi nedeniyle çayın 40-50 m uzağında kalmıştır. Oldukça harap durumda olup kemer seviyelerine kadar toprak altında bulunmaktadır.

Ortada geniş üç kemer gözü ile birlikte toplam sekiz kemerlidir ortadaki geniş kemer gözü 9,80 m genişlikte olup, küçük kemerlerin 6,50 m genişliğindedir. Köprü 150 m'yi bulan uzunluğu ile Roma döneminin en uzun köprülerinden biridir. Köprü tamamen kesme olarak yerli kireç taşından yapılarak mermer kaplanmıştır. Güney bölümü daha sağlam olup mermer kaplamaların bazıları, köprü kenarlarındaki parapet geçmeleri sağlam durumdadır. Köprü'nün kuzey bölümü tuzla çayı tarafından tahrip edilmiş durumdadır.

Köprü'nün tarihinin aydınlatılması ve mimari tekniğinin belirlenmesi amacıyla 1986 ve 1987 yıllarında Prof. Dr. Coşkun ÖZGÜNEL başkanlığındaki kazı ekibi tarafından yapılan Arkeolojik kazılarda 2 m derinliğe kadar inilmiş, çıkan taban suyu nedeni ile arkeolojik çalışma eksik kalmıştır.

Köprü'nün mermer kaplamaları üzerinde tekerlek aşınması bulunmadığından ve köprü'nün genel özellikleri nedeni ile törensel amaçlarla kullanılan bir köprü olduğu düşünülmektedir. 22 km kuzeyinde bulunan ve bölgenin en büyük antik kenti durumundaki Aleksandria Troas ve çevrede bulunan halkların Apollon kutsal alanında yapacakları toplu tapınım törenleri için yapılmış olmalıdır. Muhtemelen tören bu köprüden itibaren başlamaktaydı.

Köprü yapım tekniği ve plan özellikleriyle Roma dönemi özelliği göstermektedir. Muhtemelen Aleksandria Troas'a büyük yardımlar yaparak imar ettiren ve adına tapınaklar yaptıran Roma İmparatoru Augustus zamanında MS 1. yy ortalarında yapılmış olmalıdır.

Köprü'nün görünümü

Köprünün genel görünümü

Köprü kenarındaki mermer parapet (korkuluk) yuvaları

YAYIN DİZİNİ

Çoşkun ÖZGÜNEL Troas'da Kutsal Bir Alan Smintheion. Ankara 2001
PROKESCH. Denkwrdigkeiten und Erinnerungen Ausdem Orient. III. 1837.
J.M. COOK. The Troad. Oxford 1973.

TUZLA TEPESİ KALINTILARI

İLÇE: Ayvacık

KÖY: Tuzla

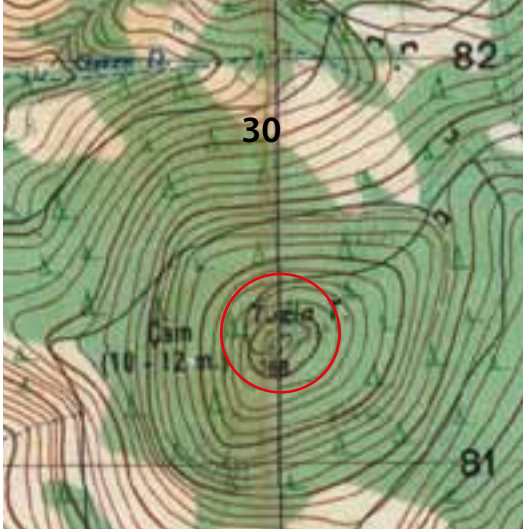
MEVKİİ: Tuzla Tepesi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman alanı

KORUMA KARARI: Çanakkale Kültür ve Tabiat varlıkları Koruma Bölge Kurulunun

AYVALIK I16-d3

Tuzla Tepe üzerindeki yapı kalıntısı

Ayvacık ilçesi, Tuzla köyü Sınırları içindedir. Tuzla Vadisinin ve Tuzla köyünün kuzey yakasındaki 325 m rakımlı tepedir. Tepe üzerinde yapılan araştırmalarda, ana kayaların çevrelediği çok küçük bir düzlükte moloz taşlardan yapılmış küçük bir yapının yıkılmış olan kalıntıları bulunmaktadır. Yapının işlevi tam olarak anlaşılamamıştır. Fakat bazı araştırmacılar küçük bir kiliseye ait olduğunu söylemektedir.

Tuzla Tepesi'nin ve çevresinin konumu göz önüne alındığında, oldukça sivri ve yüksek olan Tuzla Tepesi, Tuzla Çayı vadisinin ve Tuzla Tepe'nin doğusunda bulunan antik yollara, Tuzla ovasına ve Ege Denizi'ne de hakim durumda olması ve ayrıca antik çağdan bu yana önemli bir tuz üretim merkezi durumundaki Tragesia'yı (Tuzla) kontrol altında bulunduran bir gözetleme kontrol kulesine ait kalıntılar olmalıdır. Muhtemelen bu gözetleme kulesi I. binin başlarından Erken Osmanlı dönemine kadar kullanılmış olmalıdır.

Tuzla Tepe üzerindeki yapı kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

BAYRAMIÇ

AĞAÇKÖY ÇİFTLİK HÖYÜK

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Ağačköy

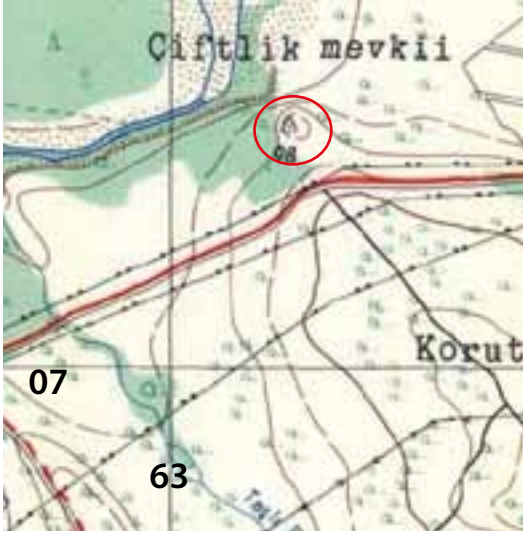
MEVKİİ: Çiftlik

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla ve Meyve bahçesi

KORUMA KARARI:

AYVALIK i17-a1

Çiftlik Höyüğü'nün genel görünümü

Bayramiç ilçesi Ağačköy köyü sınırları içinde, Bayramiç-Ezine karayolunun yaklaşık 200 m kuzeyinde, Çiftlik mevkiinde yer alır. Yerleşim genel özellikleri ile bir höyük yerleşimidir. Höyük ova yüzeyinden yaklaşık 15 m yükseklikte ve bulunduğu bölgeye hakim bir konumdadır.

Höyüğü'nün bulunduğu tepe üzerinde yapılan yüzey araştırmalarında, tepenin kuzey bölümü dik, güney bölümü ise hafif bir eğime sahiptir. Höyük yaklaşık 300 m çapındadır. Üzerinde moloz taşlardan yapılmış bazı temel kalıntıları, özellikle tarla kenarlarında düzleştirilmiş yapı taşları görülmektedir. Ayrıca sürülmüş toprak arasında kerpiç duvar izleri de görülmektedir. Yüzeyde prehistorik (Erken Tunç Çağı, MÖ 3000-2500), Roma ve Osmanlı Dönemi özelliği gösteren seramik parçaları görülmüştür.

Karamenderes ovasındaki bereketli topraklara ve Karamenderes vadisi boyunca giden antik yollara hakim bir yerleşimdir.

AYAZMA ASARTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Evciler

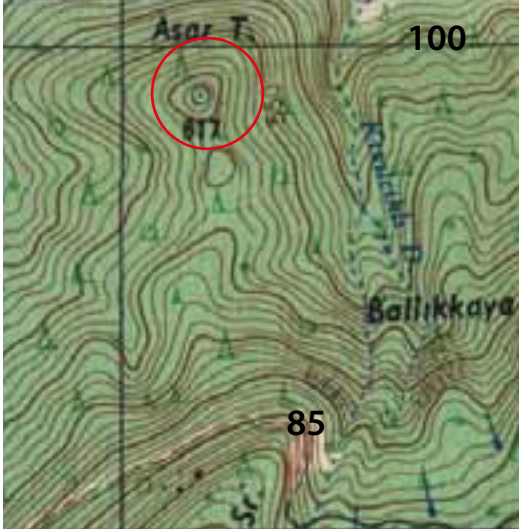
MEVKİİ: Asartepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman Bakanlığı

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-c1

Asartepe yerleşmesinin bulunduğu tepe

Evciler köyünün yaklaşık 5 km doğusunda, Ayazma'nın batısında bulunan Asartepe ya da Pınarlıtaş mevkiinde yer almaktadır. Karamenderes Çayı'nın kaynaklarından biri olan Ayazma Deresi vadisine ve Kazdağları'nın kuzey eteklerine hakim durumdadır. Yaklaşık 300 m çapında bir yerleşim olup, yerleşim alanının içinde tamamen moloz taşlardan yapılmış temel kalıntıları ve çok yoğun çatı kiremitleri bulunmaktadır. Yerleşimin kuzey ve güneyi oldukça sarp bir kayalıktır. Güneyi ise eğimlidir. Yerleşimin etrafı yer yer 2,5 m kalınlığında savunma duvarları ile çevrelenmiştir. Savunma duvarları yer yer 2 m yüksekliğe kadar korunmuştur. Güney tarafta Kazdağları'ndan yerleşime doğru gelen her iki tarafı uçurum doğal bir sırt bulunmakta, muhtemelen yerleşime gelen yol bu sırt üzerinden olmalıdır.

Yerleşimin üzeri yapıların yıkılması nedeniyle yoğun moloz taşlarla ve bitki örtüleri ile kaplı olmasından dolayı tarih verebilecek arkeolojik veriler azdır. Yerleşim üzerinde çok yoğun olmayan MÖ 1. yy ve Roma dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Genel plan özellikleri nedeniyle ve daha önceki yıllarda Bergama Arkeoloji Müzesi tarafından satın alınan bir gurup Skepsis sikkesinin buluntu yerinin burası olmasından dolayı Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerinde kullanılmış bir yerleşimdir. Yerleşim güney Troas kıyı kentlerinden ve Skepsis antik kentinden Andandros ve Daskileion gibi merkezlere geçişi sağlayan antik yolların ve Kaz Dağları'ndaki kereste üretiminin kontrolü sağlayan küçük bir yerleşim yeri olmalıdır.

Antik kaynaklardan Strabon, Skepsis'li Demetrios'un Pleoskepsis yakınlarında "Malus" isminde bir yerleşim olduğundan bahsettiğini yazar. Leaf, Malus'un "elma" isminden türetildiğini, şimdi de bölgede "kızıl elma" isminde bir yeni yerleşimin bulunduğu bahsetmektedir. Yerleşimin bulunduğu Evciler köyü ve çevresi elmaları ile ünlü bir bölgedir. Muhtemelen bu yerleşim alanı antik kaynakların ve araştırmacıların bu bölgede olduğundan bahsettiği "Malus" antik kenti olmalıdır.

Yerleşimin kenarını çevreleyen sur duvarı kalıntıları

Yerleşim üzerinde bulunan yapıların duvar yıkıntıları

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002
STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası. Arkeoloji ve Sanat Yay. 1993

AYAZMA KUMLU MAĞARA YERLEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Evciler

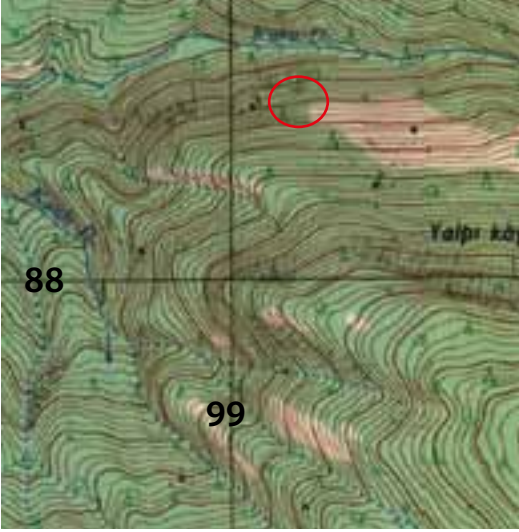
MEVKİİ: Ayazma

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-c1

Kumlu mağaranın içinden görünüm

Bayramiç ilçesi, Evciler köyü sınırları içinde, Ayazma mevkiinde, Ayazma'nın yaklaşık 1,5 km doğusundaki vadinin batı yamacında bulunmaktadır. Mağaraya yaklaşık 3 m genişliğinde 4 m yüksekliğinde bir koridorla girilir. Koridor girişinden sonra içeride değişik boyutlarda odalar bulunur. Mağara doğal olup kullanım gördüğü sırada bazı yerleri düzeltilmiştir. Mağaranın tabanında kalın toprak dolgu bulunmaktadır. Kaçak kazı çukurlarının kesitlerinde Roma ve Bizans dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları tespit edilmiştir. Ayrıca mağaranın bulunduğu yamaç üzerinde de aynı özellikte seramik parçalarına rastlanmıştır. Mağaranın ön kısmındaki yamaçlarda da bazı temel kalıntıları görülmüştür. Bu alan yoğun orman olduğundan ve yapraklarla kaplı olduğundan detaylı şekilde incelemek mümkün olmamıştır.

Mağaranın kullanım amacı kesin olarak saptanamamıştır. Fakat erken Hıristiyanlık döneminde manastır olarak kullanılmış olmalı, daha sonraki dönemlerde de Kazdağı içlerinde orman işlemeciliği ile uğraşanlar tarafından iskan edilmiş olmalıdır.

Mağaranın giriş koridoru

BAYRAMIÇ ÇARŞI CAMİİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Hükümet Meydanı

MEVKİİ: Atatürk

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayri Menkül E.E.A.Y. Kurulunun 12.01.1974 tarih 7659 sayılı kararı

Bayramiç İmar Planı

Çarşı caminin genel görünümü

Bayramiç ilçe merkezinde bulunduğundan Merkez Camii olarak bilinmektedir. Dikdörtgen planlı kırma çatılı olup, yüksekçe bir bodrum kat üzerine inşa edilmiştir. Beden duvarlarının köşeleri ve pencere kenarları kesme taştan yapılmıştır. Pencere kenarlarında ve köşelerdeki dirsek taşları dışa taşkın şekilde yapılmıştır. Alt pencereler yuvarlak kemerli ikiz pencere formundadır. Doğu ve batı cephelerinin ortadaki pencereleri daha geniş tutulmuştur. İkinci katta daha küçük boyutlu yuvarlak pencereler bulunmakta, bu pencerelerden caminin güney, batı ve doğu cephelerinde üçer adet bulunmaktadır.

Kuzeybatı köşede tek şerefeli minaresi yer alır. Minare kesme taştan kare kaideli olarak inşa edilmiştir. Kaidenin köşeleri konsol şeklinde silmelerden sonra pahlanarak pabuçluk bölümüne geçiş sağlanmıştır. Gövde kısmı ise silindirik formdadır.

Son cemaat mahalli beş gözlü olup son yapılan onarımlar sırasında tamamen değiştirilmiştir.

Caminin iç mekanının en önemli kısmı mahfilleridir. Dördü duvara dayalı, dördü serbest olmak üzere, sekiz tane altıgen paye üzerine oturmaktadır. Payelerin başlıkları akantus yaprakları ile süslü olup, köşelerinde kenger yapraklı sarmallar bulunmaktadır. Mahfilin içe bakan bölümü ahşap süslemelidir. Süslemeler aşağı doğru sarkan, ortasına lale motifi bulunan palment yaprakları şeklindedir. Yarım silindirik niş şeklinde olan mihrabın iki yanında silindirik sütunçeler bulunmaktadır. Mihrabın iki yanında kabartma yaprak motifi dışında süsleme bulunmamaktadır. Minber klasik minber tipinde olup ahşaptandır. Minber aynalığının ortasındaki yıldız rozetten başka süslemesi yoktur.

Cami önünde bulunan şadırvan onarımlar sırasındaki çevre düzenlemeleri sırasında tamamen yıkılmıştır.

Cami üzerinde yapım tarihi ve yaptıran hakkında herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Fakat şadırvan üzerinde bulunan bir kitabede, "H.1320-1322, M.1903-1904" tarihleri yazılıdır. Bu tarih de muhtemelen caminin yapımının başlama ve bitiş tarihleri olmalıdır. Caminin mimari özellikleri ve iç süsleme özellikleri de bu tarihi doğrular özellikler gösterir.

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

BAYRAMIÇ DEDE ÇEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Cami Kebir

MEVKİİ: Ankara Caddesi-Ahıhızır Sokak

SİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Bauramiç Belediyesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mahalle Çeşmesi

KORUMA KARARI: Gayri Menkül E.E.A.Y. Kurulunun 12.01.1974 tarih 7659 sayılı kararı

Bayramiç İmar planı

Dede Çeşmesi'nin ön cephe görünümü

Bayramiç ilçe merkezinde Cami-i Kebir mahallesinde, Çarşı Camii'nin hemen kuzeyinde Ankara Caddesi ile Ahıhızır sokağın kesiştiği dörtyol kavşağında yer alır. İsmi hemen yanında bulunan "Dede Mezarı" olarak bilinen mezardan almaktadır.

Mezar ile çeşme aynı çatı altındadır. Mezara dayalı tek cepheli bir çeşmedir. Dikdörtgen bir çerçeve içinde bulunan çeşme nişinin üzeri kıvrık dallarla süslüdür. Sivri kemerin her iki yanındaki boşluklarda rozet çiçeği ve iki yanıda rumi şeklinde bitkisel süsleme bulunmaktadır. Kemerin üst kısmındaki dikdörtgen panonun ortası ışın şeklinde çiçek, gülbezek, bunun da iki yanında saksıdan çıkan çiçek motifi işlenmiştir. Yan panoda da geometrik bezemeler bulunmaktadır. Kitabe çerçevesi biraz profilli olup, etrafında bitkisel bezemeler bulunmaktadır. Son yıllarda yapılan onarımlarda çeşmenin özgün hali büyük ölçüde bozulmuştur ama bütün süslemeler çeşmenin orijinal süslemeleridir.

Çeşmenin üst kısmında bulunan on kartuş içindeki kitabeğe göre, "Hadim Zade Ahmet Ağa" tarafından H.1152, M.1739 yılında yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Ahmet Ağa, Hadim Zade Osman Ağa'nın babasıdır.

Dede Çeşmesi'nin yapım kitabesi

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

BAYRAMIÇ GARİP ÇEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Tepecik Mahallesi

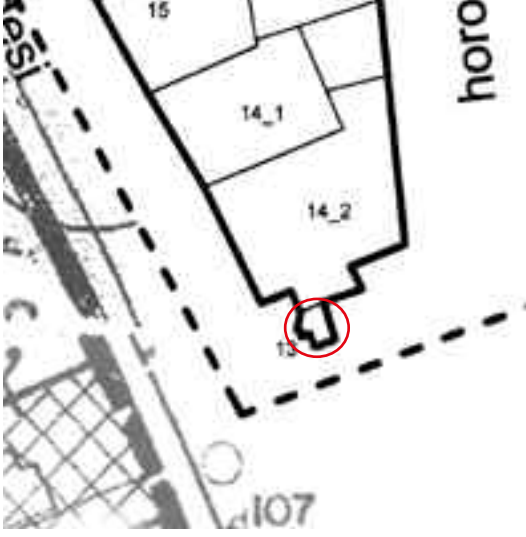
MEVKİİ: Atatürk Caddesi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Bayramiç Belediyesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI: Gayri Menkül E.E.A.Y. Kurulunun 12.01.1974 tarih 7659 sayılı kararı

Bayramiç İmar Planı

Garip Çeşme'nin görünümü

Bayramiç ilçesi, Tepecik mahallesi Atatürk Caddesi üzerinde, caddenin Horozçeşme sokakla kesiştiği köşede yer alır. Devşirme ve moloz taşlardan yapılmış olan çeşmenin üst köşesinde iç içe geçmiş yıldız bezemeler yer verilmiştir. Yuvarlak kemer nişinin ortada kitabesi bulunmaktadır. Çeşme büyük ölçüde onarım geçirmiştir ve metruk durumdadır. Çeşmenin mimari bir özelliği bulunmamasına rağmen, ismi nedeniyle Bayramiç kent kimliği açısından önemlidir.

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

BAYRAMIÇ HADİMOĞLU KONAĞI

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Cami-i Kebir

MEVKİİ: İnönü caddesi

ŞİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık Örneği

MÜLKİYET DURUMU:
Çanakkale Müze Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kaymakamlık Özel Müzesi

KORUMA KARARI: Gayri Menkul E.E.A.Y. Kurulunun 12.01.1974 tarih 7659 sayılı kararı

Bayramiç İmar Planı

Hadimoğlu konağının genel görünümü

Bayramiç ilçesi merkez, Cami-i Kebir mahallesinde, İnönü caddesi ile Yanikkule sokağın birleştiği köşede yer alır. Kırmızı kesme taşlardan yapılmış, alaturka kiremit çatılı iki katlı ve avlulu bir yapıdır. Genel plan tipi ve mimari özelliği itibarıyla konak olarak inşa edilmiştir.

Avludan iki basamaklı bir merdivenle alt katta bulunan sofaya girilir. Sofa tamamen beyaz mermer döşeli olup, tam ortasında fiskiyeli mermer bir havuz bulunmaktadır. Sofanın her iki yanında birer oda ve odaların yanlarına bitişik durumda kiler ve tuvalet bulunmaktadır. Odalar ahşap döşemelidir. Odaların pencereleri ve ocakları alçı şebekelidir. Odaların kenarlarında zeminden yükseltilerek yapılmış oturma sekileri yer alır. Odaların duvarlarında ahşaptan dolaplar ve sergenler yer alır. Odaların ahşap şebekeleri oldukça süslüdür. Sofanın sağında bulunan odanın kapı haline dönüştürülmüş penceresinden avluda bulunan küçük hamama geçiş sağlanmıştır. Oda tavanlarında oldukça süslü ahşap göbekler bulunmaktadır. Tavan göbekleri etrafında altın yaldızla yapılmış süslemeler mevcuttur. Sofanın bahçeye açılan pencereleri ahşap kafesle kapatılmıştır. Alt katta bulunan odalar üst kata göre daha sadedir. Sofanın tam karşısında bulunan ahşap merdivenle üst kata çıkılır. Üst kata çıkış merdivenini güvenlik amacı ile kapatan kapağı bulunmaktadır. Yapının üst katı doğu ve güney duvarı kesme taşlardan, diğer duvarlar ise kerpiç ve ahşap hatıllar kullanılarak yapılmıştır. Ortada bulunan ince uzun salonun her iki ucunda birer oda mevcuttur. Odaların bahçeye bakan dikdörtgen üçer penceresi bulunmaktadır. Odaların ahşap yapı elmaları, tavanlardaki altın yaldızlı süslemeler ve alçı siva üzerine yapılmış kalem işleri ile zengin bir süsleme gösterir. Üst katın batı kısmında bulunan oda en zengin ahşap işçiliğe ve altın yaldızlı süslemelere sahip odadır. Ayrıca bu odanın dolapları üzerine yapılmış olan yağlı boya manzara resimleri ile ayrıcalıklı bir özellik gösterir. Bu odada bulunan panonun içine “Maşallah H.1211” ibaresi yazılıdır. Bu odanın batı duvarında bulunan dolaplardan biri, yanda bulunan diğer bölümlere geçişi sağlayan gizli bir geçit olarak düzenlenmiştir. Bu odanın diğer odalardan farklı tutulması, konağın baş odası olduğunu göstermektedir.

Yapının kesme taştan yapılmış yüksek duvarlı avlusuna yuvarlak kemerli kapı ile girilir. Giriş kapısının tam üzerine içten merdivenle çıkılan üç yönde üç penceresi olan küçük bir oda bulunmaktadır. Bu odanın duvarı beş kenarlı kesme taştan yapılmıştır. Bu örgü sistemi süsleme amaçlı olarak yapılmıştır. Kule biçimli bu mekan güvenlik amacıyla yapılmış olmalıdır. Odanın duvar tekniğinin farklı olması, konağın yapıldığı tarihten daha sonraki bir dönemde ihtiyaçtan dolayı yapılmış olduğu izlenimini vermektedir. Avluda süsleme amaçlı olarak tek parça mermerden oyularak yapılmış, barok tarzda süslemeli bir sebül bulunmaktadır.

Yapının güney duvarı üzerinde sonradan kapatılmış kapı izleri konağın güneye doğru devam ettiğini göstermektedir. Konağın dış duvarları da bunu bize kanıtlamaktadır.

Konak süsleme özellikleriyle 18. yy özelliği taşımakta, oda plan tipi olarak da Türk evi planında yapılmıştır. Yapı,

kesme taşlardan yapılan yüksek avlu duvarı ve kulesiyle, halk arasında ve bölgeye gelen seyyahlar tarafından “Hadim Bey Şatosu” olarak tanımlanmasına neden olmuştur.

Konağın tarihini verebilecek tek kitabe ikinci kat baş oda duvarında ki rozet içinde yazılı olan H.1211 tarihidir. Gerek ilçede bulunan diğer yapılardan gerekse tarihi kaynaklardan H. 1211, M. 1796’da Bayramiç’in yöneticisi durumunda olan “Hadimzade Osman Bey” tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Konak Kültür Bakanlığı tarafından 1980 yılında, halen güney komşusu olan Nahit Varol’dan kamulaştırılmıştır. 1980’li yıllarda Kültür Bakanlığı tarafından restore edilerek Çanakkale Müzesi tarafından Eski Türk Evi ve Etnoğrafya Müzesi olarak hizmete açılmıştır. 1995 yılında Bayramiç Kaymakamlığı’na tahsis edilmiş, Halen Bayramiç Kaymakamlığı’na bağlı Türk Evi olarak hizmet vermektedir.

Baş odanın görünümü

İkinci kat merdiven çıkışı ve ahşap tavan süslemeleri

Baş oda duvarlarındaki yağlı boya boğaz manzaraları

Baş oda tavanındaki altın yıldız süslemeler.

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramıç. Ankara. 2002

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

BAYRAMIÇ KARŞIYAKA CAMİİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Cami-i Cedid

MEVKİİ: Mehmet Akif Sokak

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayri Menkül E.E.A.Y. Kurulunun 12.01.1974 tarih 7659 sayılı kararı

Bayramiç İmar Planı

Karşıyaka Camiinin genel görünümü

Bayramiç merkez Cami-i Cedid mahallesi, Tabakhane deresinin hemen yanında, Mehmet Akif Ersoy sokakta bulunmaktadır. Cami dikdörtgen bir avlu içinde yer alır. Avluya yuvarlak kemerli bir kapıdan girilmekte, avlunun kuzey duvarı üzerinde bahçenin içinde ve dışında kullanılan bir çeşme mevcuttur. Bahçenin içinde aynı zamanda bir hazire bulunmaktadır.

Cami dikdörtgen planlı kırma çatılıdır. Kırmızı kesme taşlardan ve moloz taşlardan yapılmıştır. Beden duvarlarından saçağa geçiş tuğla kirpi saçakla sağlanmıştır. Caminin sağ ve sol yan cephelerin de 4 alt kat, 4 üst kat olmak üzere 8'er, ön ve arka cephelerde ise 3 altta, 2 üstte olmak üzere 4 pencere olmak üzere toplam 24 pencere bulunmaktadır. 1968 yılında yapılan onarımlar sırasında pencerelere alçı işi korkuluklar yapılmıştır. Caminin son cemaat yerinin üç tarafı açıktır ve tavan 6 sütun ile taşınmaktadır. Bu sütunlardan üçü mermerdir. Yukarı doğru incelen sütunlar muhtemelen MÖ 5. yy'da kullanılmış bir yapıya ait olmalıdır.

Minare, caminin kuzeybatı köşesinde olup tek şerefelidir. Kaidesi kare formulu olup kesme taştan, silindirik formulu gövde tuğladan yapılmıştır. Şerefeye geçiş yedi sıra kirpi saçakla sağlanmıştır. Minarenin giriş kapısı ve pencere üzerinde ayet yazılı kitabeler bulunmaktadır.

Caminin ahşap tavanı tekne tonoz şeklinde olup, tavanın tam ortasında çitalardan yapılmış geometrik süslemeler, kabara şeklinde oyma tavan göbek süsü bulunmaktadır. Tomurcuk şeklindeki süslemeler barok özellik göstermektedir. Mihrap, alçı kabartma olarak düzenlenmiş dikdörtgen silme içinde yarım silindirik niş formundadır. Mihrabın her iki yanında kalem işi bitkisel bezemeler işlenmiştir. Mihrap kavsarası yedi sıra geometrik profil geçişlerden meydana gelmiştir.

Caminin esas adı "Cami-i Cedid" olup, bazı kaynaklarda Hanbağlı Camii olarak da geçer. Ama halk arasında Karşıyaka camisi olarak bilinir.

Caminin biri giriş kapısı üzerinde, biri batı cephesi üzerinde, diğeri de doğu cephesi üzerinde olmak üzere üç ayrı kitabesi bulunmaktadır. Giriş kapısı üzerindeki sülüs tekniğinde yazılmış Türkçe kitabede, Hadımzade Osman Bey tarafından H.1207- M.1792'de yaptırıldığı yazmaktadır.

Cami Vakıflar Müdürlüğü'ne tahsisli olup, 1968 yılında onarım geçirmiştir.

Hazire, caminin doğu ve güney tarafındaki avlu içindedir. Hazirede sadece beş mezar taşı bulunmaktadır. Bu mezarlar 18. yy sonu ile 19. yy sonu arasına tarihlenmektedir.

Caminin giriş kapısı üzerinde bulunan kitabe

Caminin son cemat mahallinin sütun başlığı

Caminin haziresinin görünümü

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

BAYRAMIÇ KARŞIYAKA ÇEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Cami-i Cedid

MEVKİİ: Karşıyaka Camii

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Çeşme

KORUMA KARARI: Gayri Menkül E.E.A.Y. Kurulunun 12.01.1974 tarih 7659 sayılı kararı

Bayramiç İmar Planı

Karşıyaka Çeşmesi'nin genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Cami-i Cedid mahallesinde, Karşıyaka Camii'nin (Cami-i Cedid) kuzeybatı köşesinde yer almaktadır. Çeşme bulunduğu sokağa bakmaktadır. Cami-i Cedid Çeşmesi de denmektedir. Keme taşlardan yapılmış olan çeşmenin kemer nişinin etrafı iç ve dış büyük kıvrık dallarla süslenmiştir. Kitabenin ve kemerin iki yanına birer rozet işlenmiştir. Niş içinde üç, nişin her iki yanında birer selvi ağacı işlenerek cephe hareketlendirilmiştir. Altı kartuşlu Osmanlıca kitabesinde "Osman Bey çeşmeyi cami ile birlikte validesinin ruhu için 1207 H-1782 M. yılında yaptırmıştır" yazmaktadır.

Çeşme caminin şadırvanının dış kısmına mahalle çeşmesi olarak planlanmıştır. Süsleme ve mimari özelliği bakımından Meydan Çeşmesi ile aynı özellikleri taşımaktadır. Kaynaklar çeşmenin Kastamonulu Hacı Mustafa Hilmi Bey tarafından yapıldığı yazmaktadır.

Çeşmenin kitabesi

Çeşmenin ön cephe görünümü

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN: Çanakkale İlinin Tarih İçinde Gelişimi ve Folklor İncelemeleri. 1994

BAYRAMIÇ KARŞIYAKA KÖPRÜSÜ (TAŞ KÖPRÜ)

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Cami-i Cedit

MEVKİİ: Mehmet Akif Sokak

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köprü

KORUMA KARARI: Gayri Menkül E.E.A.Y. Kurulunun 12.01.1974 tarih 7659 sayılı kararı

Bayramiç İmar Planı

Karşıyaka köprüsünün genel görünümü

Bayramiç ilçesi Cami-i Cedit mahallesinde, Dabaklar deresi üzerinde yer alır. Karşıyaka Camii'nin hemen yanında bulunması nedeniyle Karşıyaka Köprüsü ve Taş Köprü adlarıyla da bilinir

Köprü 27 m uzunluğunda ve 3,80 m genişliğinde, üç gözlüdür. Orta göz iki ayakdan oluşmakta, diğer gözlere göre yüksek ve geniş tutulmuştur. Köprü tabliyesi yaklaşık 25 cm yanlara taşkın olup, köprünün yanlarında kesme taş koruluklar bulunmaktadır. Köprünün her iki taraftaki cephesinde balkon şeklinde dışa taşmış kitabe köşkleri mevcuttur. Bu kitabe köşklarinin dışa gelen kısımlarında köprünün yapım kitabesi bulunmaktadır.

Kuzey cephede bulunan on satırlık kitabesinde Biga Sancağı Mütessellimi "Hadimzade El Hacı Osman Bey'in" hayratıdır yazmaktadır. Güney cephesindeki kitabede de, H.1210- M.1795 tarihleri yazılıdır.

Karşıyaka köprüsünün yapım kitabesi

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

HÜKÜMET MEYDANI ÇEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Cami-i Kebir

MEVKİİ: Yeni Kule Sokak-Hükümet Sokak

SİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mahalle çeşmesi

KORUMA KARARI: Gayri Menkül E.E.A.Y. Kurulunun 12.01.1974 tarih 7659 sayılı kararı

Bayramiç İmar Planı

Meydan Çeşmesinin genel görünümü

Bayramiç ilçe merkezinde, Cami-i Kebir Mahallesi, Yeni Kule Sokak ile Hükümet Sokak'ın kesiştiği köşede yer alır. Belli başlı bir ismi yoktur. Bulduğu yer, Merkez Camii meydanına bakması nedeniyle bu adla anılmaktadır.

Hükümet meydanına bakan tek cepheli bir çeşmedir. İçbükey ve dışbükey kıvrık hatların oluşturduğu kemere sahiptir. Çeşme kemeri bitkisel süsleme şeklinde yapılmıştır. Kemerin başlama yerleri dışa doğru çıkıntı yaparak bir sütunçe başlığı görünümü verilmiştir. Çeşme musluklarının aralarına ve dış kısımlarına selvi ağacı motifi işlenmiştir. Kemerin her iki yanında birkişel rozetler bulunur. Üç tarafı silmeli sekiz kartuştan oluşan kitabesinin iki tarafında kıvrık dal ve yapraklardan oluşan bezeme bulunmaktadır.

Çeşmenin üzerindeki sekiz kartuş içindeki kitabeye göre: "H. 1207- M. 1792 yılında Hadımzade Osman Bey tarafından yaptırılmıştır" yazmaktadır. Kitabe yazı sitili ve süsleme özelliği ile Karşıyaka Camii çeşmesinin süsleme özelliklerine benzemektedir. Muhtemelen Karşıyaka çeşmesinin ustası olan "Kastamonu'lu Hacı Mustafa Hilmi Bey" tarafından yapılmıştır.

Çeşmenin kitabesi ve üzerindeki süslemeler.

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

BAYRAMIÇ MUSTAFA ASLAN EFENDİ TÜRBESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Tepecik

MEVKİİ: Tepecik Camii haziresi

ŞİT TÜRÜ:
Türbe

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Türbe

KORUMA KARARI: Gayri Menkül E.E.A.Y. Kurulunun 12.01.1974 tarih 7659 sayılı kararı

Bayramiç İmar Planı

Mustafa Aslan Efendi türbesinin genel görünümü

Bayramiç merkez, Tepecik mahallesi, Hacı Bali Camii (Tepecik Camii) haziresinde bulunmaktadır. Türbe sekizgen gövdeye sahiptir. Üst örtü kubbe ile örtülmüştür. Sekizgen gövdeye silmelerle geçilmiştir. Giriş kapısı doğu yöndeki cephesi üzerinde, karşılıklı üç cephesinde üç pencere bulunmaktadır. Pencere ve kapı sivri kemerlidir. Yapı malzemesi ise kesme taştır. Kapı kenet taşı üzerinde çokgen kenarlı yıldız motifi, pencerelerin kilit taşları üzerinde üçhilal motifi, iç içe daire ve palment motifi işlenmiştir. Kapı ve pencere kenarları dışa taşkındır. Dışa taşkın saçak kısmı ile kubbeye geçilmektedir.

Türbe içinde bir ay yıldız motifi ve kenarlarında küçük yıldızlar işlenmiştir. Güney cephesinde yarım silindirik niş formlu mihrap bulunmaktadır. Boyama ile yapılmış perde görünümü verilmiş süsleme ve yukarıdan aşağıya kandil görünümü verilmiş süsleme bulunmaktadır. Kavsaranın her iki yanına asma dalı ve üzüm salkımı işlenmiştir. Ayrıca iç cepheyi dolaşan asma ve kıvrık dal motifleri işlenmiştir. Türbe içinde beyaz mermerden yapılmış iki sanduka bulunmaktadır. Mezarların başucu mezar taşları sarıklı, ayak ucu taşlarının üzerinde ise bitkisel bezemeli kıvrık dallı, çiçek ve asılı kandil motifleri işlenmiştir.

Mezar taşlarının birinin üzerinde, "Adana vilayeti Selleti nahiyesinden, İbrahim Efendi Zade Mustafa Aslan Efendi, H. 1323/1324. M. 1905/1906" diğ erinde ise, onun yardımcısı "Hilmi Bey'e" ait olup, H.1324, M. 1906 ibaresi yazılıdır. Bu her iki kişi aynı tarihte ölmüş, bu kişilere yapılmış bir türbedir. Kitabede yazılı bulunan H.1324, M.1906 tarihi ise türbenin yapım tarihi olmalıdır. Mezarları bulunan her iki kişi hakkında herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

BAYRAMIÇ TEPECİK CAMİİ ve HAZİRESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Tepecik

MEVKİİ: Büyük Cami Sokak

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane, hazire

KORUMA KARARI: Gayri Menkül E.E.A.Y. Kurulunun 12.01.1974 tarih 7659 sayılı kararı

Bayramiç İmar Planı

Tepecik Camii'nin genel görünümü

Bayramiç ilçe merkezinde Tepecik mahallesinde Büyük Cami sokakta bulunmaktadır. Hacı Bali Camii olarak da bilinmektedir. Kare planlı, kırma kiremit çatılıdır. Cami moloz taş ve tuğladan almaşık tarzda yapılmıştır. Doğu cephesi üzerinde dikdörtgen formlu iki sıra olarak üçer pencere, güney cephesi üzerinde dikdörtgen iki pencere bulunmaktadır. Caminin güney batı köşesinde tek şerefeli minaresi bulunmaktadır. Minare kare kaideli olup silindirik gövdelidir. Şerefe altı kirpi saçak şeklindedir. Minare tuğladan yapılmış sekizgen külahla son bulur. Cami mihrabı ise dikdörtgen silme içine silindirik niş formundadır. Tamamen geometrik ve bitkisel bezemelerle süslüdür. Cami son yıllarda yapılan onarımlarla mimari özelliğini büyük ölçüde kaybetmiştir.

Caminin yapım yılı, yapan ve yaptıran hakkında kitabesi bulunmamaktadır. Ancak kaynaklarda Bayramiç'e ilk gelen Müslüman Türk boyunun yöneticisi olan "Ahi Hızır Emir Bey" tarafından 1357 tarihinde yapıldığı belirtilmektedir.

Cami plan tipi ve saçak altındaki tuğla silmelerden dolayı Erken Osmanlı dönemi özellikleri taşımaktadır.

Caminin isminin Hacı Bali Camii olarak geçmesinin nedeni bilinmez ama, caminin onarımına katkıda bulunan bir zat olduğundan da bu isimle anıldığından bahsedilmektedir.

Hazire: Caminin Kuzey doğusunda bulunmaktadır. Hazirede yaklaşık 15 tane mezar bulunmaktadır. Mezarların üstündeki kitabeye göre mezarların hemen hemen çoğu Bayramiçli yöneticiler olan Hadimzadeler'e ait olduğu, en erken mezar 1761 yılına, geç olanı ise 1889 yılına aittir.

Cami haziresinde bulunan mezarlar

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

BEKİRLER KÖYÜ ÇOBANTAŞI YERLEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Bekirler

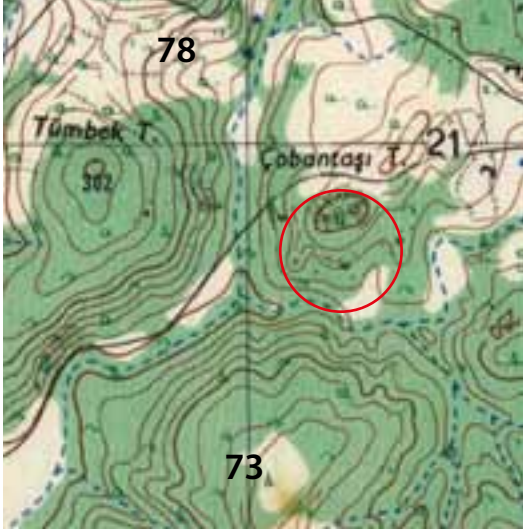
MEVKİİ: Çobantaşı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kayalık, çalılık

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K.Kurulunun 27.01.2009 tarih, 4131 sayılı karar

AYVALIK İ17-a2

Bekirler Çobantaşı yerleşmesinin genel görünümü

Çanakkale ili, Bayramiç ilçesi, Bekirler köyü sınırları içinde köyün yaklaşık 700 m batısında bulunan Çobantaşı mevkiinde yer alan kayalık bir yükselti üzerinde yer alır. Andezit cinsli kayalık alanın en yüksek kısmında kayaya oyulmuş nişli kutsal alan, bunun çevresinde ev yerleri ve su kuyusu mevcuttur. Yerleşimin yüzeyde MÖ 5. yy'dan başlayarak Roma ve Bizans dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmektedir. Ayrıca yerleşimin batı bölümünde içinde kaya mezarı gömülerinin de bulunduğu bir nekropolü bulunmaktadır. Nekrolün az ilerisindeki Tümbek Tepe üzerinde tümülüs mezarlar da bulunmaktadır.

Yerleşim, antik çağ yerleşimlerinden yeri belirlenememiş olan, Kursak Çayı vadisinde olması gereken "Kleandria" veya "Gordos" kentlerinden biri olabileğini söyleyebiliriz.

Yerleşme üzerindeki temel izleri ve kaya nişi

Yerleşim üzerindeki temel izleri

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Bayramiç. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara 2002.

W. LEAF. Strabo on the Troad. 1923.

J.M. COOK. The Troad. Oxford 1973.

CAZGIRLAR KÖYÜ ASARTEPE KALE YERLEŞİMİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Cazgırlar

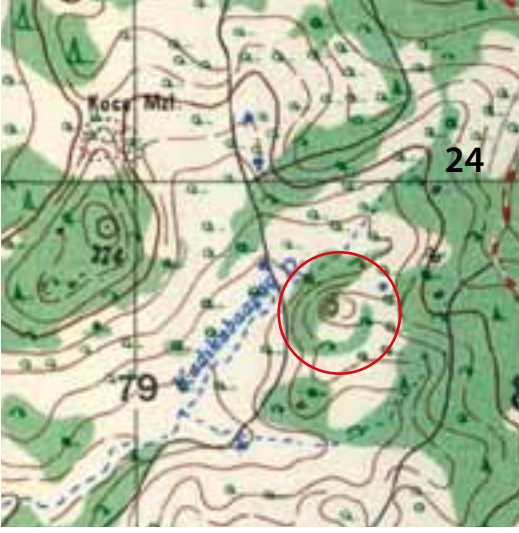
MEVKİİ: Asar Tepesi - Taştepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Makilik

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b1

Asar Tepe ve çevresinin genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Cazgırlar köyü sınırları içinde Asartepe mevkiinde bulunmaktadır. Mevkiye yöre halkı tarafından Taştepe mevki de denmektedir. Tepe çalılıklarla kaplı olup güney ve batı bölümünü çevreleyen 1.5 m kalınlıkta yapı taşları çevreye dağılmış durumda olan bir duvar kalıntısı bulunmaktadır. Bu duvar kalıntısı muhtemelen bir savunma duvarının parçası olmalıdır. Bu çevre duvarının iç kısmında 1,5 m kalınlığında yer yer 1,20 m kadar korunmuş poligonal taşlardan yapılmış oldukça nitelikli bir duvar kalıntısı mevcuttur. Tepenin orta bölümünde çalılıklar arasında duvar kalıntıları devam etmektedir. Ayrıca tepe üzerinde bulunan ana kayaların yüzeyleri kullanılmak üzere kesilmiş ve düzleştirilmiştir. Yerleşim üzerinde çok iri yapı taşları bulunduğu gözlenmiştir. Tepenin eğimli olan batı ve güney eteklerinde teras duvarları kalıntıları gözlemlenmiştir. Yerleşimin bulunduğu tepenin batı bölümünde Kadıkabağaç Deresi vadisine bakan yamaçta mezar tuğlaları ve ince seramik parçalarına rastlanması nekropol alanı olarak kullanıldığını gösterir.

Poligonal özellikte yapılmış duvar yapısı, MÖ 5. yy'da bölgenin en önemli şehir devletleri konumundaki Assos, Parion (Kemer), Keprene (Çaldağ) Neandria (Çığır Dağı) Lamponya (Sazlı Köyü), Paleo Gargara (Hasanoba Köyü) gibi antik kentlerin duvarları ile benzer özellik gösterse de, yapım tekniğindeki yüksek kalite, söz konusu kentlerin duvarlarından daha önceki bir zamanda yapılmış özel bir yapı olduğunu göstermektedir. Gerek duvar tekniğinin özellikleri gerekse alanda bulunan seramik örnekleri MÖ 5. yy (480 civarı) özellikleri taşıması, duvarların daha önceki bir zamanda (MÖ

6. yy) yapılmış olduğunu göstermektedir. Muhtemelen zamanının yöneticilerine için çok korunaklı bir saray yapısı olarak inşaa edilmiş olmalıdır.

Hemen kuzey batı bölümde Kadıkabağaç vadisinde bulunan bir anakaya ezme işliği olarak kullanılmış, vadinin kuzeyine doğru kuyuların bulunduğu alanda bazı duvar kalıntılarına ait düzgün yapı taşları ve mermer levha parçaları görülmüştür. Bu kalıntılar muhtemelen burada bulunan bir kiliseye ait olmalıdır. Ayrıca kalıntılarının hemen üstündeki anakaya üzerine oyulmuş kaya mezarı ve işlik olarak kullanılmış tekneler bulunmaktadır. Bu alanın kuzeyindeki anakaya üzerinde Roma dönemi özellikleri gösteren kaya mezarları bulunmaktadır. Muhtemelen bu kaya mezarları burada bulunan kilise ile ilişkili olmalıdır.

Duvar kalıntılarının görünümü

6. yy özelliği gösteren Poligonal Duvarlar.

Yerleşimin etrafında bulunan sur duvarı kalıntıları

Yerleşim alanını kuzey batısında bulunan kaya mezarı kalıntıları

CAZGIRLAR KÖYÜ ÇITLEMBİK TEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Cazgırlar

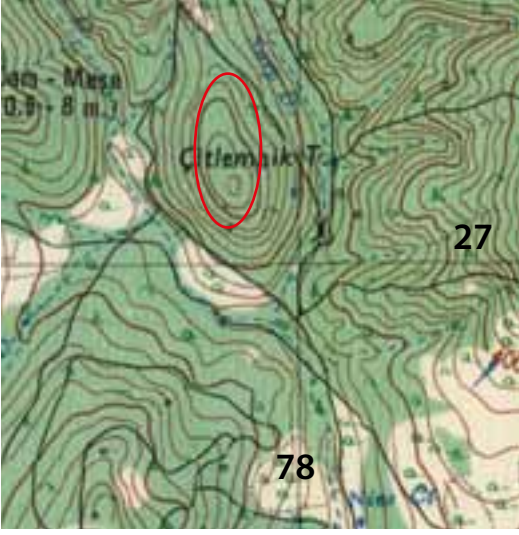
MEVKİİ: Çitlembik Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-a2

Çitlembik tepenin genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Cazgırlar köyü sınırları içinde, Cazgırlar köyünün yaklaşık 3 km kuzeyinde bulunan Çitlembik Tepe üzerinde bulunmaktadır. Çitlembik Tepe, kuzey bölümü hariç oldukça dik bir yapıya sahip olup, Cazgırlar köyünün bulunduğu vadiye hakim 500 m rakımlı bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Tepe üzerinde anakayanın düzleştirilmesiyle oluşturulmuş yaklaşık 30 m genişliğinde bir alan üzerinde yığma bir tepe yapılmıştır. Tepenin etrafını çevreleyen çalılıklar arasında sadece bir sırası görülebilen kesme taşlardan yapılmış bir duvar kalıntısı mevcuttur. Tepenin kuzey bölümünde yapılmış olan kaçak kazı çukurunda yapılan incelemelerde atık toprağın içinde seramik parçaları ve blok kesme taşlardan yapılmış bir duvar kalıntısı gözlemlenmiştir. Yapılan incelemelerde bu yığma tepenin bir tümülüs olduğu belirlenmiştir. Muhtemelen tümülüs yapıldığı zamandan sonra bir çok kez soyulmak suretiyle tahribata uğramış olmalıdır. Tümülüsün bulunduğu tepenin az eğimli olan kuzey eteklerindeki ormanlık alanda mezar tuğlalarının gözlenmesi alanın daha geç dönemlerde nekropol alanı olarak kullanıldığını göstermektedir. Tümülüsün üzeri uzun yıllar tarla olarak kullanıldığından düzleşmiş durumdadır.

Tümülüs genel özellikleri itibariyle MÖ 5-4. yy özellikleri taşımakta olup muhtemelen Cazgırlar köyünün güneyinde bulunan Asar Tepe yerleşimini yöneten bir yöneticiye ait anıtsal bir mezar olmalıdır. Tümülüs'ün bulunduğu tepe Asar Tepe'ye ve Bayramiç ovasına hakim konumdadır. Ayrıca bölgeyi Çanakkale boğazına, Lampsakos ve Granikos bölgelerine bağlayan antik yolların üzerindedir. Tümülüs tüm bu özellikleri ile bölgenin önemli tümülüsleri arasındadır.

Tümülüs çevresindeki duvar kalıntısı

Tümülüsün üst bölümü

Tümülüsde yapılan kaçak kazı çukuru

CAZGIRLAR KÖYÜ KOCA MEZARLIK - PIRNALLI TEPE YERLEŞİM ALANI

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Cazgırlar

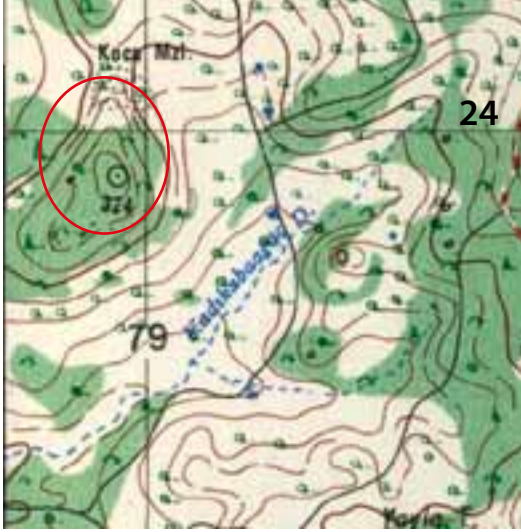
MEVKİİ: Koca Mezarlık-Pırnallı Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla, makilik

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b1

Koca Mezarlığın genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Cazgırlar köyü sınırları içinde, Cazgırlar köyünün yaklaşık 1,5 km güneydoğusunda Koca Mezarlık ve Pırnallı Tepe mevkileri üzerinde bulunmaktadır. Alan üzerinde iri blok taşlardan yapılmış mezar taşları ve çalılıklar arasında mezar taşları ile aynı özellik gösteren blok taşlardan yapılmış yapı temel kalıntıları bulunmaktadır. Koca Mezarlık tepesinin eteklerinde ve güney batı bitişindeki Pırnallı Tepe üzerinde yapı temel kalıntıları ve teras duvarı olabilecek temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Bu alanlar üzerinde yer yer tümülüs mezar olabilecek yükseltilerin bulunduğu gözlemlenmiştir. Alanın nekropol alanı olduğunu gösterir mezar tuğlaları parçaları ve yerleşim alanı olduğunu gösterir çatı kiremit parçaları gözlemlenmiştir. Koca Mezarlık mevkiinin kuzeybatısındaki tarla yolu kenarında önce mezar olarak, daha sonra ışık olarak kullanılmış tahrip olmuş bir kaya mezarı tespit edilmiştir.

Burada bulunan yerleşim yaklaşık 1 km güney doğusunda bulunan Asarlık Tepe yerleşimi ile aynı zamanında kullanılmış olmalı, Roma döneminde de nekropol alanı olarak kullanımı devam etmiş olmalıdır. Ayrıca Koca Mezarlık içerisinde bulunan bazı mezarların tipolojisi İslami özellikler gösterdiğinden Osmanlı döneminde de mezarlık olarak kullanımının devam ettiği anlaşılmaktadır.

Ağaçlar arasında görülen mezarlar

Alan üzerindeki temel taşları

Alan üzerinde bulunan mimari parçalar

CAZGIRLAR KÖYÜ KÖYÜSTÜ TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Cazgırlar

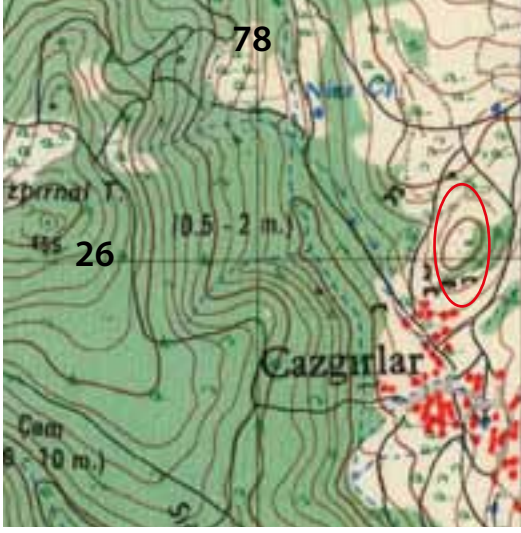
MEVKİİ: Köyüstü Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-a2

Köyüstü yerleşiminin bulunduğu alanın genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Cazgırlar köyü sınırları içinde, Cazgırlar köyünün yaklaşık 500 m kuzey doğusundaki Köyüstü Tepesi üzerinde bulunmaktadır. Köyün hemen üzerinde bulunan sivri tepenin üst kısmında yaklaşık 200 m karelik düzlük üzerinde moloz taşlardan yapılmış temel kalıntıları ve seramik parçaları gözlenmiştir. Seramik parçaları Hellenistik ve Roma dönemi özellikleri gösterirken, yeşil sırlı Osmanlı dönemi (17. yy) özelliği gösteren örnekler de bulunmaktadır. Tepenin etrafında moloz taşlardan yapılmış yaklaşık 50 m çapındaki duvar kalıntısı izi muhtemelen burada bulunan küçük bir karakol merkezinin savunma duvarına ait olmalıdır.

Bu tepenin yaklaşık 200 m kuzeyinde Dibeküstü mevkiinde, güneye bakan yamaç üzerinde tuğla parçalarının yanında blok taşlardan temel kalıntıları izleri de gözlenmiştir. Yamaç, teras duvarı ile bölünerek yerleşim alanı oluşturulmuştur. Alan üzerinde çok seyrek olarak Hellenistik dönem özellikleri gösteren seramik parçalarına da rastlanmıştır.

Dibeküstü yerleşimindeki teras duvarı izleri

Köyüstü Tepesi üzerindeki savunma duvarı izleri

ÇALDAĞ KEPRENE ANTİK KENTİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Çaldağ-Akpınar

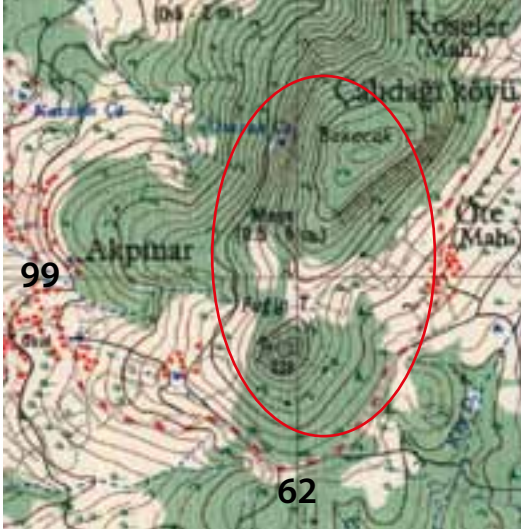
MEVKİİ: Fuğla-Bakacak tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera-Tarla

KORUMA KARARI: Çanakale K.V.K.B.Kuruluşunun 26.06.2009 tarih, 4446 sayılı kararları

AYVALIK İ17-d1

Keprene Antik kentinin genel görünümü

Bayramiç ilçesinin 15 km güneyinde, Çaldağ ve Akpınar köyleri arasında bulunan 638 m yüksekliğe sahip Fuğla Tepe ve Bakacak Tepe üzerine kurulmuştur. Troas bölgesinin en yüksek konumlu yerleşmesi olup, Kazdağları'nın batı eteklerine, Bayramiç ovasına ve Ezine ovasına hakim bir konumdadır. Ayrıca Kazdağları'nın güney yamaçlarındaki antik kentlerle bağlantıyı sağlayan antik yolların da üzerindedir.

Kentin etrafını çevreleyen, uzunluğu 3,5 km'yi bulan sur duvarlarından yerleşimin batı bölümünde ve güneyde Çaldağ köyünde bir evin bahçesinde sadece bir kaç taş sırası kalmış parçası görülebilmektedir. Özellikle batı bölümündeki sur duvarları üzerinde köşe kuleleri ve Zeytinoba Mahallesi tarafından şehre girişi sağlayan bir kapıya ait temel kalıntıları bulunmaktadır. Bu kapının ön tarafındaki kaçak kazı çukurlarında yapılan araştırmalarda şehrin nekropolüne ait kalıntılar gözlemlenmiştir. Yerleşimin iki tepe arasında kalan bölümünde teras duvarları ve bu teraslar üzerinde devlet yapıları olabilecek kalın duvarlı temel kalıntıları izlenebilmektedir. Antik kentin güney bölümünde bulunan Fuğla tepe üzerinde anakayaya oyulmuş sarnıç ve bir yapıya ait yoğun çatı kiremit parçaları görülmektedir. Kuzeyde bulunan Bakacak tepe üzerinde ana kayaya oyularak temelleri oturtulmuş bir yapıya ait temel kalıntıları ve boyalı çatı kiremit parçaları görülmektedir. Bu yapı kalıntısı muhtemelen kentin tapınağına ait olmalıdır. Ayrıca Bakacak Tep'e'nin etrafı

Bakacaktepe üzerinde bulunan MÖ 7. yy özelliği gösteren sur duvarı kalıntıları

ikinci bir sur duvarı ile çevrelenmektedir. Sur duvarı çokgen kenarlı yapı taşları kullanılarak örülmüştür. Tepe üzerindeki bu sur duvarı ve boyalı çatı kiremit parçaları MÖ 7. yy (Arkaik dönem) özellikler göstermektedir. Dış sur duvarları çok düzgün dörtgen ve kenarları bosajlı kesme taşlardan yapılmış, MÖ 5. yy mimari özelliği gösterir. Troas bölgesinde bulunan Neandria, Assos ve Lamponia gibi Keprene de önce arkaik çağda tepenin en yüksek yerine kurulmuş, şehrin büyümesi sonucunda ikinci bir sur duvarı ile çevrelenmiştir.

Kentin kuruluşu arkeolojik verilere göre MÖ 7. yüzyıla kadar inmektedir. Kentin en parlak dönemi MÖ 6. yüzyıl ile 4. yüzyıl arasındadır. Bu zamana ait 3.5 km'yi bulan sur duvarları yer yer toprak seviyesinde izlenebilmektedir. MÖ

4. yüzyıl başındaki, Spartalı komutan Derkylidas ile Keprene arasında geçen savaş, Ksenophon tarafından detayları ile anlatılması önemlidir.

Gümüş madeni ve hayvancılıkla zenginleşen kent, bölgenin ilk Sikke basan kentlerin biridir. Kent Pionia, Gargara, Antandros, Assos ve Lamponya'ya giden antik yolların üzerinde bulunmaktadır. MÖ 310 yılında Aleksandria Troas kentinin kurulması ile Antigonos tarafından Keprene halkının da bu kentte taşınması ile önemini yitirmiştir.

Kentin ilk kuruluşu araştırmacılara göre Troialılar'ın zamanına kadar gittiği tahmin edilmekte, kentin kuruluş mitolojisine göre Troia kralı Priamos'un oğullarından "Keprianos" tarafından kurulduğu için Kepren ismini aldığı sanılmaktadır.

Kent Troas bölgesinin sikke basan kentlerindedir. MÖ 6. yy sonlarından itibaren sikke basmaya başlar, Sikkelerinin ön yüzlerinde Apollon başı, arka yüzünde koç başı bulunur.

Dil tarih Coğrafya Fakültesinden Prof. Dr. Yusuf Boysal tarafından 1970'li yılların başında Bakacak Tepe üzerinde kısa süreli bir kazı gerçekleştirilmiş fakat yapılan bu kazının sonuçları yayınlanmamıştır.

İki tepe arasında kalan düzlükte bulunan temel kalıntıları

Fuğla tepe üzerinde bulunan sarnıç yapısı

Yerleşimin kuzeybatı bölümünde bulunan sur duvarı kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman). Arkeoloji Sanat Yay. 1993,

KSENOPHON. Yunan Tarihi, (Çev. S. Sinanoğlu). TTK Yayınları, 1999.

J. M COOK: The Troad, Oxford 1973.

KAZDAĞLARI DÜDEN TÜRKMEN MEZARLIĞI

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Çavuşköy

MEVKİİ: Düden

ŞİT TÜRÜ:
Mezarlık

MÜLKİYET DURUMU:
Orman bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-c1

Türkmen mezarlığının genel görünümü

Bayramiç ilçesi sınırları içinde Sarıkız tepesinin doruğunun batı eteğinde bulunan düzlükte Ayçukuru mevkiinde bulunmaktadır. Kazdağlarında yaşayan Türkmenler'in bu mevkide yaylacılık ya da ağaç ürünü üretimi yapmak için konak yeri olarak kullandıkları zamanlarda mezarlık olarak kullanılmıştır. Çevrede bulunan Türkmenler tarafından da bu mezarlık kullanılmıştır. Bu mezarlık aynı zamanda Türkmen inancında efsanelerle kutsanmış Sarıkız tepesinin eteklerinde bir bölgede bulunması ile önemlidir. Mezarlar üzerinde Türkmen boyunun ait olduğu boyu gösteren kaz ayağı simgeleri işlenmiştir. Bu simge Kazdağı Türkmenleri'nin Ortaasya'da ait oldukları boyu sembolize etmektedir. Mezarlık çevresinde ölümler için yapılan törenler için yapılmış ocaklar bulunmaktadır.

Türkmen mezarlığı ve mezarlar üzerinde bulunan kaz ayağı boy simgesi

Mezarlık alanında bulunan tören ocakları

YAYIN DİZİNİ

KAZDAĞLARI GÜVERCİN MAĞARASI

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Evciler

MEVKİİ: Güvercinli Mağara-Atçukuru

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-c1

Güvercin Kayası mağarasının genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Evciler köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Kendi adı ile bilinen mağara, Kazdağları'nın batı yamaçları üzerinde, Troas bölgesine hakim bir konumdadır. Kazdağları'nın en büyük mağaralarından biri olduğundan 18. yy başlarından itibaren bölgeye gelen seyyahlar ve araştırmacıların dikkatini çekmiş, Kazdağları'nda geçen mitolojik olayların ve dini inanışın izini sürmek için incelemelerde bulunmuşlardır. İnceleme raporlarında ilk araştırmaların 19. yy sonlarında Bayramiç'li yönetici Hadimoğulları'nın yardımı ile yaptıklarını, mağaranın bir çok galeriden ve koridorlardan oluştuğunu, mağaranın yüzeyinde ilk araştırma tarihini gösteren resimler ve notların bulunduğu yazılıdır. Mağaranın ön kısmındaki düzlükte Roma ve Bizaz dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları ve temel kalıntıları gözlemlenmiş olması burada küçük bir yerleşim alanının bulunduğunu kanıtlamaktadır.

Mağaranın iç görünümü

YAYIN DİZİNİ

DAVID WOLOZAN. Etudes et Documents de L'adeks. 2003.

EVÇİLER KÖYÜ PINARLI TAŞ KUTSAL ALANI

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Evciler

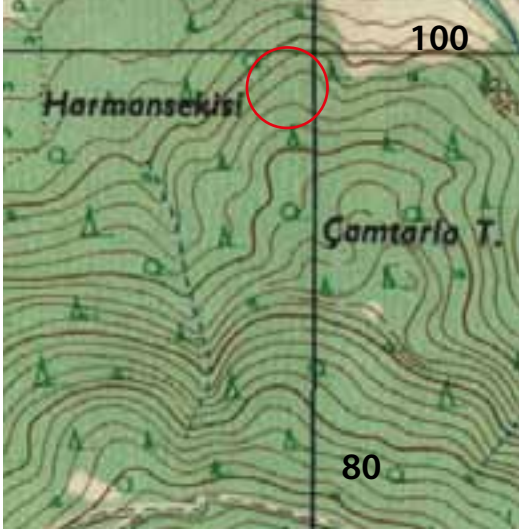
MEVKİİ: Koca Yatak-Pınarlı taş

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman Bakanlığı

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-c1

Pınarlı Taş kutsal alanının bulunduğu alan,

Evciler Köyü sınırları içinde köyün yaklaşık 3 km güneyinde Kazdağları eteklerinde, Evciler köyü ile Çavuşköy arasında, Pınarlıtaş-Kocayatak Tepe mevkiinde bulunmaktadır. Alan üzerinde herhangi bir yapı kalıntısı bulunmamasına rağmen etrafa dağılmış çok sayıda kaba yontulmuş duvar taşları, muhtemelen burada bulunan kutsal alana ait teras duvarına ait yapı taşları olmalıdır. Bu taşlar arasında ince seramik parçaları ve terakota parçaları görülmektedir. Bu terakota parçaları daha çok başında yüksek polos giyen kibeleye heykelciklerine aittir. Bu heykelcikler MÖ 4. yy ortaları ile MÖ 2. yy başlarına tarihlenmektedir. Bu parçaların yoğunluğu burada dağ tanrıçası Kybele'ye ait bir kutsal alan olduğunu göstermektedir.

Antik çağ yazarları Kazdağları eteklerinde Tanrıça Kybele adına adanmış bir çok kutsal alanı bulunduğunu belirtmektedirler

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

HACILAR KÖYÜ GERĞİS ANTİK KENTİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Hacılar

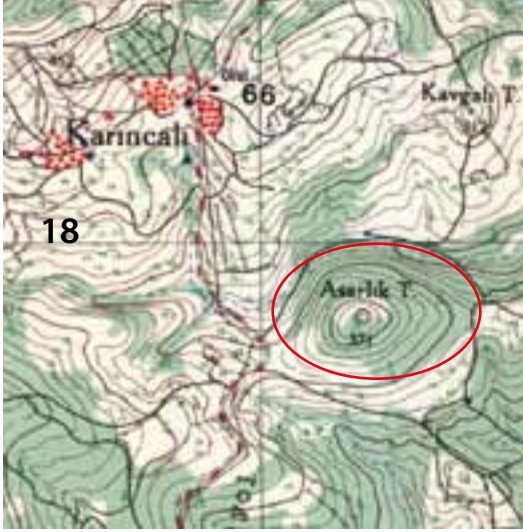
MEVKİİ: Asarlık Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Mera

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 24.03.1991 tarih 1663 sayılı kararı

AYVALIK İ17-a1

Gergis antik kentinin genel görünüm

Bayramiç ilçesinin 14 km kuzeyindeki Karıncalı ile Hacıköy köyleri arasında bulunan Asarlık Tepe üzerinde yer almaktadır. Antik kent, Çanakkale Boğazı'nı kullanarak iç Troas ve Mysia bölgesine giden ticaret yollarının kontrol noktasında bulunmaktadır. Ayrıca bölgede bulunan zengin maden yataklarına da sahipti. Bu gün antik kent üzerinde temel izleri ve seramik parçalarından başka hiç bir kalıntı bulunmamaktadır. Seramik buluntuları daha çok MÖ 5. yy ile MÖ 2. yy arasında yoğunlaşmaktadır.

Antik kaynaklara göre kentin ismi "yüksek yer, doruk" anlamına gelmektedir. Tarihçi Herodot'a göre halkı, yerli halk olup, Troia kralı Priamos'un soyundan gelmektedir ve Troia Savaşı sırasında Troialılar'ın yanında yer aldıklarını belirtmektedir.

Arkeolojik belgelere göre kentin ilk kuruluşu MÖ 7. yy'a kadar inmektedir. Kent MÖ 5. yy'a kadar bağımsızlığını sürdürürken, MÖ 5 yy'da Skepsis'li yönetici Mania'nın kontrolünde Pers egemenliği altına girer, MÖ 399'de bölgedeki diğer kentler gibi Gergis de Spartalı komutan Derkyllidas'ın egemenliği altına girer. MÖ 334'de İskender'in Granikos savaşı ile birlikte tekrar bağımsızlıklarını kazanırlar. Kent MÖ 188 ile birlikte İlion'a bağlanır. Gergis'in adı Bizans döneminde kaynaklarda geçmemektedir. Çevredeki kalıntılara göre muhtemelen halk Kursak Çayı vadisindeki sulak arazilere inerek küçük yerleşim yerleri oluşturarak yaşamışlardır.

Kent Troas bölgesinin sikke basan kentleri arasında olup, MÖ 5. yy'dan itibaren ön yüzünde Sybil'li Herophili, arka yüzünde sfenks bulunan sikkeler basar.

Antik kaynaklara göre bu gün yerinde olmayan, güneye bakan bir giriş kapısı, tepenin en üst kısmında Atena tapınağı, Skepsis'li Mania'nın hazine binası, Gergithia'lı Apollon'a ait kutsal alan, Marpessos'lu Sibyl'in anıt mezarı gibi yapıların bulunması gerekmektedir.

Troas'daki tüm antik kentlerde olduğu gibi Gergis'te de 1860 yılında F. CALVERT kaçak kazılar yapar. 1865 yılında Ch TEXIER 1959, J. COOK burada incelemelerde bulunur.

Antik kent üzerindeki yıkık duvar kalıntıları

Çalılıklar arasında bulunan yapı kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, Çev. A. Pekman, Arkeoloji Sanat Yayınları, 1993.

KSENOFON. Yunan Tarihi, Çev. S. Sinanoğlu, TTK Yayınları , 1999.

J.M. COOK: The Troad, Oxford 1973.

İŞIKLAR KÖYÜ MEZARLIĞI

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Işıklar

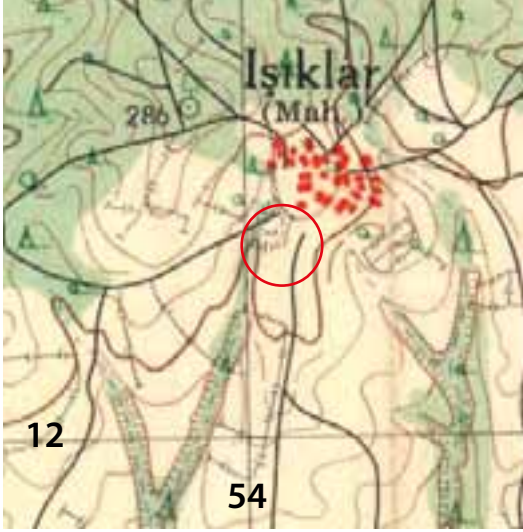
MEVKİİ: Mezarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Işıklar Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezarlık

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b3

Işıklar mezarlığının genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Işıklar köyü sınırları içinde, köyün girişinde, bakımsız ve çalılıklarla kaplı çok geniş bir mezarlıktır. Mezarlıkta yüksek mezar taşlarının yanı sıra Osmanlıca yazıtlı mezar taşları da mevcuttur. Ayrıca mezarlıkta devşirme antik mimari parçalarda bulunur. Çalılıklarla kaplı olmasından dolayı detaylı araştırma imkanı yoktur.

Işıklar köyü, bölgenin Türkler'in hakimiyetine geçmesi ile ilk iskan edilmiş yerleşimler arasındadır. Mezarlıkta bu iskan döneminde kullanılmıştır. Bölge tarihi açısından önemlidir.

Mezarlıkta bulunan mezarlardan bazıları

Mezarlıkta bulunan mezarlardan bazıları

Mezarlıkta bulunan devşirme antik mimari parçalar

YAYIN DİZİNİ

İŞIKLAR SARAY YAPISI

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Işıklar

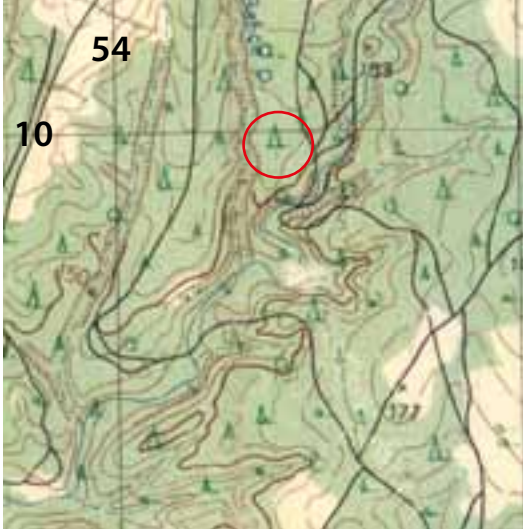
MEVKİİ: Tekke-Bahçe Dere

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b3

Işıklar Saray yapısının bulunduğu alanın görünümü

Bayramiç ilçesi, Işıklar köyü sınırları içinde, Işıklar köyü ile Pıtireli köyleri arasındadır. Tekke Deresi ile Işıklar köyü içinden gelen Bahçe Deresi'nin birleştiği yerde yaklaşık 50 m yükseklikte bir sırt üzerinde yer alır. Yaklaşık 30 m genişliğindeki sırtın üzerine oturacak şekilde yerleştirilmiş bir yapıya ait temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Yapının kalıntıları toprak altında bir tümsek şeklinde belirlidir. Yapı üzerinde ve kenarındaki kesitlerde, çatı kiremitleri ve pithos parçaları, ithal olarak gelmiş el değirmen taşı parçaları görülmüştür. Alan üzerindeki seramikler MÖ 4-3. yy özellikleri göstermektedir.

Yapı doğu yamaca, Tekke Deresi vadisine doğru teras üzerine kurulmuş oldukça dar bir alana sıkıştırılmıştır. Yapının bulunduğu tepe topoğrafik olarak, her iki derenin birleşmesi ile oluşan üç tarafı derin uçurum olan küçük bir alandır. Alana sadece kuzey yönden ulaşılır.

Yapı, yapım malzemesi ve konumu itibarıyla, muhtemelen MÖ 4. ve 3. yy'da bu bölgede bulunan maden yataklarını işleten bir yöneticiye ait korunaklı bir saray yapısıdır.

Yapının temel kalıntıları

Yapının üst bölümü

YAYIN DİZİNİ

İŞIKLAR TEKKESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Işıklar

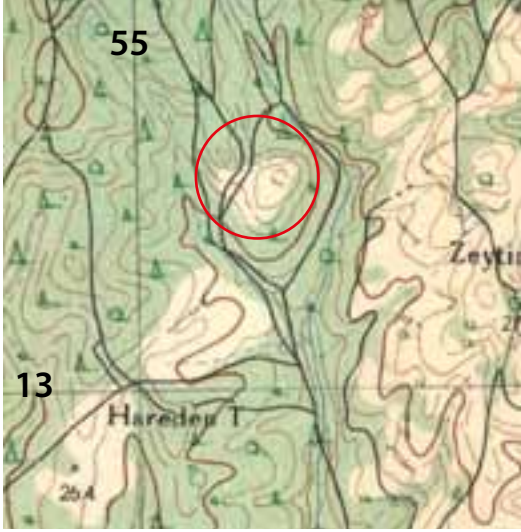
MEVKİİ: Tekke

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ziyaret alanı

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b3

Işıklar tekkesinin genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Işıklar köyü sınırları içinde köyün yaklaşık 3 km kuzeydoğusunda, Işıklar köyü ile Zerdali köyü arasında Tekke mevkiinde bulunmaktadır. Alan üzerinde temelleri 30 m kadar izlenebilen 50 cm kalınlığında büyük bir yapıya ait duvar kalıntıları bulunmakta, bu alanın yaklaşık 50 m güneyinde büyük selvi ağaçları içinde bir türbe ve türbe etrafında mezarlık alanı bulunmaktadır. Türbe taş duvarlı ve alaturka kiremitli kırma çatılı, kare planlıdır. Burada yapılan çok yoğun kaçak kazılar nedeniyle türbe büyük ölçüde tahrip olmuştur. Alanın batısında bulunan çamlık alanın içerisinde temel seviyesinde izlenebilen konut temelleri bulunmaktadır. Alanda bulunan temel kalıntıları tarihi kaynaklarda geçen Işıklar köyü tekke alanında bulunan medrese ve yerleşimine ait kalıntılar olmalıdır.

Bu alan muhtemelen Bayramiç'in diğer köylerinde bulunan türbeler gibi erken Osmanlı döneminde bu köylere yerleşen boy beylerine ya da dini kişiliği olan zatlara ait türbelerden olmalıdır. Bu türbeler günümüzde de bazı özel günlerde hayırların ve duaların yapıldığı alanlar olarak kullanılmaktadır.

Tekkenin bulunduğu Işıklar Köyü, bölgeye yerleşen Türkler'in ilk köylerinden biridir. Muhtemelen Ezine Akköy ile aynı zamanda, 14. yy'da iskan edilmiş olmalıdır.

Türbenin bu günkü durumu

Alanda bulunan temel kalıntısı

Alanda bulunan temel kalıntıları

KARINCALI KÖYÜ KUŞAKLICA TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Karıncalı

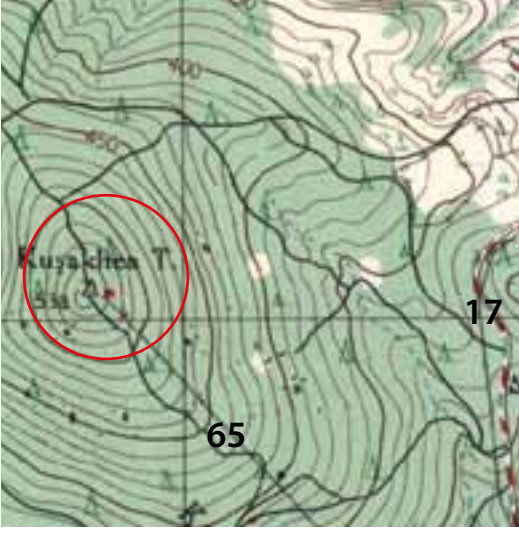
MEVKİİ: Kuşaklıca Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman gözetleme tesisi

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-a1

Kuşaklıca Tepe'nin genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Karıncalı köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 1.5 km güneybatısında bulunan Kuşaklıca Tepe üzerindedir. Tepenin üst bölümünü ve doğu yamacını kaplayacak şekilde yaklaşık 250 x 200 m ebatlarında bir sur duvarına ait izler görülmektedir. Sur duvarı üzerinde iki savunma kulesi tespit edilmiş, muhtemelen 40-50 m aralıklarla bu kuleler devam etmiş olmalıdır. Sur duvarları moloz taşlarla kuru duvar tekniğinde yapılmıştır. Kalenin taşları çevrede bulunan yeni yapılarda kullanılması nedeniyle tamamen tahrip olmuş, yer yer temel seviyesinde bir sıra olarak korunmuştur. Fakat sur duvarlarının dağılmış olan taşları kolaylıkla izlenebilmektedir. Yerleşimin iç kısımlarında moloz taşlardan yapılmış temel izleri görülebilmektedir. Yerleşim üzerinde çok az sayıda tespit edilmiş seramik kalıntıları MÖ 6-4. yy arasına tarihlenmektedir.

Yaklaşık 1,5 km doğusunda bulunan Gergis antik kentine, Kazdağları'nın batı eteklerinden Karamenderes (Skamendria) ovasına hakim bir konumda olan yerleşim, muhtemelen Karamenderes boyunca iç kesimlere giden ve ayrıca Abidos'a ve Lampsakos'a giden antik yolların ve çevresinde bulunan onlarca antik maden ocağının kontrolünü sağlayan bir merkez durumunda olmalıydı. Bu günkü ismi tepeyi bir kuşak gibi çevreleyen sur duvarları nedeniyle Kuşaklıca olarak almış olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki sur duvarı kalıntıları

KAZDAĞLARI-İDA

İL: Çanakkale-Balıkesir

İLÇE: Bayramiç-Ayvacık-Çan-Yenice

MEVKİİ: Kazdağları

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik-Doğal

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman-Milli Park-Gen Koruma Alanı

KORUMA KARARI:

Kazdağları

Kayalıdağlarının batı yamaçları

Çanakkale ve Balıkesir illerinin sınırları içinde yer almaktadır. 1774 m yüksekliği ile bölgenin en yüksek dağlarından biridir. Zengin bitki örtüsü, on dört büyük çay, yüzden fazla küçük deresi ile, Çanakkale ve Balıkesir illerine hayat vermektedir. Kendi adıyla anılan bir çok bitki türünü üzerinde barındırır. Akar suları, flora ve faunasıyla, kültürü ve madenleri ile antik çağdan günümüze kadar; Gerek Kazdağı eteklerinde, gerekse kıyı kesiminde kurulan antik kentleri ve bölgenin sosyal yaşamını Kazdağları etkilemiştir.

Anadolu halkı, tanrısının yüksek dağlarda yaşadığına inanarak, bu dağları kutsal bellemiştir. Antik çağdaki ismi "İda" olarak bilinen Kazdağları'nın yerli Anadolu dilinde (Luvi) ve Hititçe'de "orman", "odun", "tahta" anlamına gelen "İda" kelimesinden almıştır. İlk çağlardan günümüze kadar bulunduğu bölgenin ve Anadolu'nun en önemli dağlarından biri durumundadır. Bölge halkı, İda'yı tanrıların yaşadığı yer olduğuna inanarak kutsal dağ anlamına gelen "Olimpos" adı ile kutsallaştırmıştır. Adına düzülen bir çok efsane halkın yaşam biçimi haline gelmiştir. Kazdağları, bu öneminden dolayı bir çok efsaneye yurt olmuştur.

MÖ 8. yy'da yaşamış olan Homeros'un "İliada" adlı eserinde, Kazdağları'ndan "bin pınarlı dağ, bütün hayvanların anası" olarak bahsedilmektedir. Ayrıca Troia savaşları sırasında, tanrıların savaşı yönettiği ve Troia savaş kahramanlarının direkt olarak ilişkili olduğu bir kutsal alandır.

Kazdağları, Dalaksuyu

Sarıkoz tepesinde bulunan kutsal alan

Kazdağlarından görünüm

Evciler Köyü, Ayazmadan görünüm

Yunan mitolojisinde İda, “İdaios” adında bir dağ tanrıçasıdır. Nehir tanrısı Skamendrios (Karamenderes) ırmağı ile evlenmesinden Troia’lıların atası olan Kral Teuker doğar. Baş tanrı Zeus, karısı tanrıça Hera ile ilk evliliklerini (Hieros gamos) İda’nın en yüksek ve manzaralı tepelerinden biri olan “Kotilos” tepede gerçekleştirirler. Troia savaşlarına neden olan tanrıçalar arasında yapılan ve Aftodite’nin birinciliği ile sonuçlanan dünyadaki ilk güzellik yarışması İda’da bugünkü Ayazma’da yapıldığına inanılır. Tanrılar Troia savaşlarını dağın en yüksek tepelerinden biri olan Gargaros’dan yönetmişlerdir. Afrodite, Romalılar’ın atası Aenias’ın babası Troia kral soyundan Ankhises’le burada beraber olur. Aenias, Troia savaşı sonrası kurtulan Troia’lıları İda’nın içlerine kaçırmak için gizler ve daha sonra yaptıkları teknelerle İtalya’ya giderek Roma’yı kurar. Zeus, Troia kralı Tros’un oğlu Ganimeses’i sakilik yapmak için İda’daki sarayına kaçıtır. Afrodite, Hermes ile olan gizli beraberliğinden olan çocuğu Hermafrodite’yi İda’da gizler. Paris ile su perisi Oinone aşk hikâyesi ve fazla bilinmeyen bir çok mitolojik hikaye daha bu dağlarda geçer.

İda’dan doğan Skamandros (Karamenderes Irmağı); Simois (Dümrek Çayı), Satniois (Tuzla Çayı), Aisepos (Gönen Çayı) ve Granikos’un (Kocabaş Çayı) İda’dan doğması, geçtiği bölgeye bereket ve hayat vermesi nedeniyle, bölge halkı bu akarsuları “Tanrı” olarak algılayarak kutsamıştır. İda, Tanrıların bile taraf olduğu ve saf tuttuğu Aka’lılarla Troia’lılar arasında geçen “Troia Savaşları” sırasında bu akarsular da Troialılar’ın yanında savaşa girer. Oğulları olan Skamendros (Karamenderes) ve Simois (Dümrek çayı) kaynaklarını birleştirerek Aka gemilerini parçalarlar.

Ayrıca Anadolu’nun ana tanrısı Kybele de; İda’dan halkına hizmet etmiştir. Bu dağda bulunan kayalıklarda “Kybele” adına yapılmış birçok kutsal alan bulunmaktadır. Antik Çağda bölge halkları, yılın belli aylarında toplanarak bu kutsal alanlarda tanrı “Kybele” adına şenlikler düzenlediklerini antik kaynaklardan öğrenmekteyiz.

Erken Hıristiyanlık döneminde Romalı kralların zulmünden kaçarak İda’ya sığınan din adamları, dağın gizli yerlerinde kurdukları manastırlarda Hıristiyanlığı yaymak amacı ile din adamları yetiştirmişlerdir. İda’nın iç kesimlerinde bu manastırlara ve kiliselere ait kalıntılar mevcuttur.

Kazdağları Güvercinli mağara

Kazdağları Güvercinli mağara

Günümüzde de antik çağdaki kutlamaların benzeri, ilkbahar ayında Kazdağı eteklerinde yaşayan halklar tarafından Hıdırellez ve hayır şeklinde kutlanmaya devam edilmektedir. Ürünlerin bereketli olması için güzel manzaralı pınar başlarında birkaç köy bir araya gelerek kurbanlar kesilerek dualar edilmektedir.

Bölgeye Türkler egemen olduktan sonra da, inanılan bir çok efsaneye Kazdağları kutsallığını korumaya devam etmektedir. Günümüzde bölgede yaşayan halkın inandığı ve kutsal saydığı, Sarıkız efsanesi, Hasan Boğuldu ve

Oğlan Uçtuğu efsaneleri bunlardan bazılarıdır. Özellikle bölge halkı tarafından hala onuruna düzenlenen şenliklerle devam edilen Sarıkız efsanesi önemlidir. Hem Kazdağları'nda yaşayan Türkmenler hem de Yörükler her yıl Ağustos ayında Kazdağı'nın en yüksek tepelerinden olan Sarıkız tepesinde toplanarak Sarıkız onuruna kutlamalar yaparlar.

Dünyada ilk güzellik yarışmasının yapıldığı yer olarak bilinen Bayramiç ilçesine bağlı evciler köyü sınırları içinde bulunan Ayazma'da günümüzde de güzellik yarışmaları yapılmaktadır. Ayazma, sık ormanlarla kaplı, köpüklü berrak ve coşkun suları olan dereleri ile bir doğa harikası olup, burayı yıl içinde bir çok yerli ve yabancı ziyaretçi görmeye gelir.

Kazdağları'nda zengin maden yataklarının bulunması, av hayvanlarının çokluğu, bitkileri ve ormanları, soğuk sıcak ve şifalı suları, toprakların hayvancılığa ve tarıma uygun olması nedeniyle MÖ 4000'den itibaren bu bölgede yerleşimler kurulmaya başlanmıştır. Bayramiç ilçesi sınırları içinde Kurşunlu köyündeki "Skepsis", Çaldağ köyündeki "Keprene", Karıncalı köyündeki "Gergis", Ayvacık ilçesi sınırları içindeki "Gargara" ve "Pionia", Altınoluk sınırları içindeki "Antandros" gibi antik kentlerle, ismi ve yeri lokalize edilmeyen bir çok yerleşim bunlardan bazılarıdır.

Kazdağları'nın eteklerinde çok sayıda kaplıca ve şifalı sular da mevcuttur. Bayramiç sınırları içinde bulunan Külcüler kaplıcası, Çan sınırları içinde Bardakçılar ve Etili kaplıcaları, Yenice sınırları içinde Hıdırlar kaplıcası, Gönen sınırları içinde gönen kaplıcası, Edremit sınırları içinde Güre Afrodit kaplıcaları bunlardan en tanınmışlarıdır. Antik çağlarda da şifa kaynağı olarak kullanılan bu kaplıca kaynaklarının hemen yanlarında antik yerleşim alanları kurulmuş, günümüzde de bu kaplıcalar kullanılmaya devam edilmektedir. Antik yazarlar çaresiz hastalığa yakalanan hastaların İda'da bulunan kaplıcalarda iyileştiklerinden sıkca bahsetmişlerdir.

Kazdağlarının zengin florası, üzerinde bulunan bir çok endemik bitkiye kendi ismini verir. *Abies equi* – trojana (Kazdağı Köknarı), *Achillea fraasii*, sbp. *trojana* (Kazdağı Civan perçemi), *Armeria trojana*, *Astragalus idea* (Geven), *Centaurea odysssei* (Peygamber Çiçeği), *Ferulago idaea* (Kişniş, Kurt kulağı), *Galium trojanum* (Yoğurt Otu), *Hypericum kazdaghensis* (Kantaron), *Digitalis trojana* (yüksük otu), *Matthiola trojana* (Kazdağı Şebboyu), *Jasione idea* (Kum çamı), *Sideritis trojana* (Sarıkız Çayı), *Allium kurtzianum* (Yabani Sarımsak) bu türlerden bazılarıdır. Bu zengin flora nedeniyle Kazdağları'nın küçük bir bölümü Milli Park alanı olarak koruma altındadır. Milli Park alanı içinde bu endemik türlerin korunması ve araştırılması amacıyla Gen Alanları oluşturularak koruma altına alınmıştır.

İnsanlığın ilk yerleşik hayata geçtiği yıllardan itibaren bölge insanının sosyal yaşamını ve kültürünün şekillenmesinde önemli yol oynayan Kazdağı "İda"nın titizlikle korunması gelecek nesillere olan insanlık borcudur.

YAYIN DİZİNİ

HOMEROS. İlyada-Odisea

STRABON. Anadolu Tarihi Coğrafyası

KURŞUNLU SKEPSİS ANTİK KENTİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Kurşunlu

MEVKİİ: Kurşunlu Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Mera

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 16.02.1990 tarih 558 sayılı kararı

AYVALIK İ17-a3

Skepsis antic kentinin bulunduğu Kurşunlu Tepe'nin genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Kurşunlu köyü sınırları içinde, Kurşunlu Tepe mevkiinde yer alır. Bayramiç-Ayazma yolunun 11. km'sinden sonra Bayramiç baraj göletinin kuzey yamacında, Kurşunlu köyünün batısında bulunan 300 m rakımlı kubbe biçimli tepe üzerinde bulunmaktadır. Yerleşim Karamenderes vadisine ve Kazdağları'na hakim bir konumdadır. Yerleşim ilk olarak MÖ 8. yy'da tepe üzerinde bulunan düzlüğe ve güney yamaçlarına, MÖ 3. yy'dan sonra (Roma ve Bizans döneminde) aşağı şehir dediğimiz tepenin güney yamaçlarına ve bu gün baraj gölü altında kalan Karamenderes vadisinin içine doğru kaymıştır.

Tepe üzerinde yapılan yüzey araştırmalarında kuzeyi ve doğusu dik ve kayalık olması nedeni ile yerleşime uygun değildir. Daha çok yerleşim tepenin üst kısmındaki düz alanda, güney ve batı yamaçlarında yoğunlaşmaktadır. Antik kenti çevreleyen MÖ 6. yy'a ait olan sur duvarlarına ait hiç bir kalıntı bulunmamaktadır. Fakat tepenin kuzey eteklerinde tarla aralarındaki yükseltiler, andezit bloklar ve taş yongaları sur duvarları varlığına ait kalıntılardır. Kente giriş kuzey batı bölümdeki eğimi az olan bölümden sağlanmakta ve direk akropole çıkmaktadır. Bu gün Bayramiç baraj göleti altında antik kente giden taş döşeli yol kalıntıları bulunmaktaydı

Tepenin en üst bölümündeki 500 m karelik bir alanda kesme taştan yapılmış doğu-batı doğrultusunda bir temel kalıntısı bulunmaktadır. Bu temel kalıntısı etrafındaki kaçak kazı çukurları etrafında MÖ 6. yy'dan başlayarak Geç Roma Dönemine kadar kesintisiz devam eden seramik parçaları görülebilmektedir. Ayrıca temel kalıntısı etrafında terakota parçalarına da raslanması temel kalıntısı kentin koruyucu tanrısı olan Tanrıça Athena tapınağı ve kutsal

Akropol yapılarının bulunduğu düz alan

Akropolde bulunan Athena tapınağının temel kalıntıları

alanına (Apollon tapınağı ve kutsal alanı olabilir) ait olabileceğini gösterir. Bu alanın kuzeyindeki düzlük alanda akropol yapılarına ait temel kalıntıları izlenebilmektedir. Tepenin güney ve batı yamaçlarında teraslar üzerine oturan yapı kalıntıları bulunmaktadır. Tepenin en üst eteğinde yaklaşık 50 m genişliğindeki teras üzerinde bulunan kesme andezit taş temeller kentin yönetimi ile ilgili yapılara ait kalıntılar olmalıdır. Hemen bu terasın altında ki teras da ise çalılıklar arasında tamamen toprak altında, yaklaşık 80 m genişliğinde tiyatro kalıntıları bulunmaktadır. Tiyatronun yan tonozları çalılıklar arasında görülebilmektedir. Tiyatro genel özellikleri ile MÖ 4. yy özellikleri göstermektedir. Bu tarasın hemen altında oluşturulan teras üzerinde ise Roma dönemine ait tonozlu yapılara ait kalıntılar bulunmaktadır. Ayrıca bu yapı kalıntıları arasında su kuyuları ve sarnıçlarda bulunur. Bu kalıntılar Roma döneminde şehrin zenginlerine ait villalara ait kalıntılardır. Bu villalar Karamenderes vadisine bakmaktadır. Villaların bulunduğu alanda Roma dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları ve mozaik teseraları gözlemlenmiştir.

Aşağı kent, Roma döneminde Karamenderes vadisinde bulunan tarıma elverişli alanlara inilmiştir. Aşağı kentin bulunduğu alan Bayramiç baraj gölü altında kalması nedeni ile 1995 yılında Çanakkale Arkeoloji Müzesi tarafında yapılan kurtarma kazılarında, hamam, seramik fırını, kilise ve Koca mezarlık mevkiinde nekropol alanı tespit edilmiştir. Ayrıca aşağı kent ile akropolü birbirine bağlayan, Karamenderes nehri üzerinde bir köprü kalıntısı bulunmaktadır.

Kurşunlu tepenin kuzeyinde bulunan Killik tepe üzerinde bazı duvar kalıntıları bulunmaktadır, muhtemelen bu alanda Skepsis kentinin varlık süreci içinde kullanım görmüş bir yerleşim olmalıdır. Killiktepe konum olarak Skepsis'in bulunduğu alandan daha yüksek bir konumda olmasından dolayı, güvenlik amaçlı bir yerleşim olabilir. Ayrıca bu alanda şehre su getiren bir su kemeri kalıntısı da mevcuttur.

Antik kaynaklara göre kent ilk olarak Kaz Dağları eteğinde bulunan Tongurlu Köyü'nün kuzeyinde bulunan İkizce tepe üzerinde iken, MÖ 2. binin sonlarında tarıma daha elverişli ve bulunduğu bölgeye hikim stratejik bakımdan daha önemli durumdaki Kurşunlu tepeye taşınır. Yerleşim hakkında ilk bilgileri Homeros MÖ 8. yy'da İliada adlı eserinde aktarır. Skepsis'in bulunduğu Kazdağları eteğinde Dardanos'un soyundan gelen Dardanaialılar'ın yaşadığını anlatmaktadır. Coğrafyacı Strabon ise Skepsis'in Troialı Aenius ve Hektor'un oğulları tarafından kurulduğundan bahsetmektedir. Kent'in adı "her taraftan görülen yar" anlamına gelmektedir.

Kent en parlak dönemini MÖ 7. yy ile 4. yy arasında yaşar. Kaz dağlarında işletilen madencilikle, kerestecilikle, hayvancılıkla, tarım ürünlerinin yanında, liman kentlerinden gelen ticaret yollarının üzerinde bulunması nedeniyle zenginleşir. 6. yy başlarında tüm Troas bölgesi gibi Persler'in egemenliği altına girerler. Pers yönetimi zamanında Skepsis, Troas'ın stratejik bir bölgesinde bulunması nedeni ile Daskyleion satraplığının Troas bölgesindeki üssü konumundaydı. Kentin MÖ 5. yy'daki kadın yöneticisi "Mania", izlediği politika ile Bölgeyi hakimiyeti altında tutan Pers satrabı Pharnabazos'a kendisini kabul ettirmiş önemli bir yönetici olarak tarihe geçen bir şahsiyettir. Kent MÖ 5. yüzyılın ortalarından itibaren Attika-Delos Deniz Birliği üyesi olarak tribüt listelerinde görülmeye başlar ve birliğe 1 talent vergi ödediği görülür. MÖ 399 yılında Sparta'lı komutan Derkylidas, Skepsis'i ve bölgeyi hakimiyetine alır. Daha sonra da MÖ 360-359 yılında Atina'lı komutan Kharidemos'un egemenliği altına girer. MÖ 311 yılında Antigonos tarafından yeni kurulan Aleksandria Troas'a (Dalyan Köyü) diğer kentler gibi Skepsis de taşınır. Fakat Lysimakhos Skepsis'in stratejik önemi nedeni ile halkını tekrar geri memleketlerine dönmelerine izin verir

Skepsis kenti birçok ünlü filozof yetiştirmiştir. Troia'yı ve Troia savaşlarını anlatan Skepsisli Demetrios, Erostop, Koristos ve Neleus bunların bazılarıdır. Özellikle Neleus, Aristoteles'in çok başarılı bir öğrencisi olup, Aristoteles'in ölümünden sonra bütün kitaplarını Neleus'a vasiyet eder. Neleus da kitapları Skepsise getirir. Bizans döneminde ise Skepsis, piskoposluk merkezi durumunda varlığını sürdürür. MS 431 yılında Efes'te yapılan Konsil toplantısına üye gönderir.

Kurşunlu Köyü yapılarında kullanılmış olan mimari parçalardan bazıları

Skepsis MÖ 460-310 yılları arasında gümüş ve bronz sikkeler basmıştır. Sikkelerin ön yüzünde Pegasos ve Dionysos, arka yüzünde Kazdağı köknar ağacı betimlemeleri bulunur

Skepsis'de ilk araştırmalar 18. yy'daki gezginler tarafından yapılır. J.T. Clarke, R.P. Pullan W.M. Leake, W. Judeich, R. Percocke, H. Kieper, ve J.A.R. Munro bunlardan bazılarıdır. Ayrıca Çanakkale'nin hemen hemen tüm antik kentlerinde tarihi eser çıkarmak için kaçak kazılar yapan İngiliz konsulusu F. Calwert ve H. Schiliman tarafından kaçak kazılar yapılır, buldukları yazıtları ve eserleri yurt dışına kaçırlırlar.

1993 ve 1995 yıllarında Çanakkale Müzesi tarafından kurtarma kazıları yapılır. Yapılan kazılarda özellikle aşağı kentin yayılım alanı tespit edilmiştir.

Roma dönemi yapılarına ait tonoz kalıntısı

Tiyatronun bulunduğu çukurluk

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramıç. Ankara. 2002

MUSA TOMBUL. Antik Troas Şehirleşme Sürecinde Skepsis Yerleşmesi. (Yük. L. Tezi). 2008

M. TOMBUL, C. BAŞARAN. "Skepsis 1995 Yılı Kazıları" Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu. 1997 Kuşadası.

A.G. AKALIN. "Troas Synoikisis'i Synoecism in The Troad." Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Dergisi 33: s2003,

ZAFER TAŞLIKLIOĞLU. Trakya'da Epigrafik Araştırmalar II. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi. 1971.

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993,

HOMEROS. İlyada (Cev. A. Erhat. A. Kadir). Can Yay. 2013.

KSENOPHON. Yunan Tarihi, (Çev. S. Sinanoğlu) TTK Yayınları , 1999.

W. LEAF. Strabo on the Troad, 1923

M. RAMSAY, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul. 1960

J.M. COOK: The Troad, Oxford 1973.

KUŞÇAYIRI KÖYÜ KAYALIDAĞ YERLEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Kuşçayırı

MEVKİİ: Kayalıdağ

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
TRT-Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Gözetleme kulesi-Verici istasyonu

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-a2

Kayalıdağ yerleşmesinin genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Kuşçayırı köyünün kuzeyinde bulunan Kayalıdağ üzerindedir. Dağın en üst kısmındaki düzlükte bulunmaktadır. Kayalıdağ bu bölgenin en yüksek dağı durumundadır. Yapılan araştırmalarda tepenin üst kısmındaki düzlükte bazı temel kalıntıları ve sarnıç kalıntıları mevcuttur. Ayrıca kenarlardaki taş yığınları içinde özellikle konut mimarisinde kullanılmış kaba yontulmuş yapı taşları görülmektedir. Tepenin hemen batısında Kuşçayırı köyüne bakan yamaçlarda kaya mezarlarının bulunduğu nekropol alanı ve taş döşeli antik yol kalıntısı bulunmaktadır. Muhtemelen şehrin ana giriş kapısında burada olmalıdır. Yerleşim üzerindeki seramik parçaları Roma dönemi özellikleri göstermektedir. Yerleşim alanının güneyinde bulunan anakaya, etrafı ve üzeri kesilmiş durumdadır. anakaya muhtemelen bir yapı ile bağlantılı olmalıdır. Anakaya etrafında gerek köylüler tarafından gerekse buraya gelen araştırmacılar tarafından çok sayıda terakota figürinlerinin bulunması, burda bir kutsal alanın bulunduğunu göstermektedir. Kent muhtemelen Roma döneminden önce kurulmuş olmalıdır. Fakat, daha önceki dönemlere ait arkeolojik veriler henüz tespit edilememiştir.

Kentin kuruluş amacı iç Troas bölgesinden Abidos ve Lampsakos'a giden antik yolun ve yakın çevresinde bulunan maden yataklarının güvenliğini sağlamak için iskan edilmiş olmalıdır. Kenti 19. yy'dan itibaren bir çok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Araştırmacılar kentin adının "Markaion" veya "Kenchreai" olabileceğini belirtmişlerdir.

Nekropol alanında bulunan mezarlar

Kutsal alan olarak kullanılmış olan

Antik yol kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1972.

KÜLCÜLER KİRLİTÜMBEĞİ TEPE ve KAPLICA YERLEŞİM ALANI

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Külcüler

MEVKİİ: Kaplıca-Kirlitümbeği Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kaplıca-Tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b4

Yerleşimin bulunduğu Kirlitümbeği Tepe

Bayramiç ilçesi, Külcüler köyü sınırları içinde Kirlitümbeği Tepe mevkiinde bulunmaktadır. Külcüler Kaplıcası'nın yaklaşık 500 m doğusunda, toprak yolun hemen kuzey bitişiğinde, Karamenderes Çayı'nın kenarındadır. Tepenin kuzey yönü oldukça dik olup, güney yamacı ise eğimli durumdadır. Tepenin güney yamacında ve üst kısımdaki düzlükte kaçak kazılar sonucu ortaya çıkan bazı temel kalıntıları, tuğla ve pitos parçaları görülmektedir. Çıkan seramik parçalarından Roma ve Bizans dönemine ait bir yerleşim olmalıdır. Yerleşimin çok küçük olması Evciler'den ve Karamenderes boyunca gelen yolların kontrolü için kurulmuş bir karakol yerleşmesi olmalıdır.

Yerleşim alanının yaklaşık 500 m batısında bulunan Külcüler İlçesi etrafında ve güneyinde bulunan tepenin sırtlarında Roma dönemi özellikleri gösteren temel kalıntıları ve seramik parçalarının görülmesi kaplıcanın da antik çağlardan bu yana kullanıldığını göstermektedir. Muhtemelen Külcüler kaplıcasının bulunduğu alanda kaplıca ile ilgili yapılar bulunmaktaydı.

J.M. COOK burayı gezer ve adından Demirkapı olarak bahseder. Bazı Roma seramiklerini gördüğünü anlatmaktadır.

Yerleşim üzerindeki temel kalıntıları

Külcüler kaplıcası ve çevresi

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

J.M. COOK. The Toad, Oxford, 1973.

MURATLAR KÖYÜ KÜNK DAĞI YERLEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Muratlar

MEVKİİ: Künk Dağı Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b1

Yerleşimin bulunduğu Künk dağının genel görünüm

Bayramiç ilçesi, Muratlar köyü sınırları içinde, köyün 3 km kadar güneyinde bulunan Künk Dağı'nın üstünde yer alır. Yerleşim alanının bulunduğu tepe Kursak vadisine hakim bir tepe olup, 580 m yükseklikindedir.

Tepe üzerinde yaptığımız incelemelerde, tepe üzerindeki geniş düzlükte moloz taşlardan yapılmış bazı temel kalıntıları, kuyu ve şarapçılıkta kullanılan bir pres taşı, anakayaya oyulmuş şarap işlikleri bulunmaktadır. Dağ üzerindeki bu düzlükler de muhtemelen bağcılık yapılmaktaydı. Ayrıca ana kayaya oyulmuş mezarlar bulunmaktadır. Bu mezarların bazıları tamamlanamamıştır. Bu alanda bulunan az sayıda seramik, Roma ve Bizans dönemi özellikleri göstermektedir.

Yerleşim yeri, Kursak Çayı vadisine ve Çan bölgesine hakim bir tepede bulunmaktadır. Bu özelliğinden dolayı muhtemelen erken evrelerinin de bulunması gerekmektedir. Strabon'un bahsettiğine göre oldukça tahkimli bir kent olan "Polichna" olmalıdır. Polichna kentinin ismi MÖ 425 Attika-Delos Deniz Birliğine üye olan Hellepontos kentleri arasındadır ismi geçmektedir. Ayrıca J. Cook Künk dağının üzerindeki geç dönem kalıntılarının Bizans döneminde ismi geçen "Kleandria" veya "Gordos" kentlerine ait olduğunu söylemektedir.

Bu yerleşim alanının 1969 yılında J. Helme ve A. Page, 2000 yılında C. Başaran incelemelerinde bulunmuşlardır.

Yerleşim üzerinde bulunan kaya mezarları

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramiç. Ankara. 2002

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993.

J. M COOK: The Troas, Oxford 1973.

ÖRENLİ KÖYÜ DEDEÜSTÜ TEPE

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Örenli

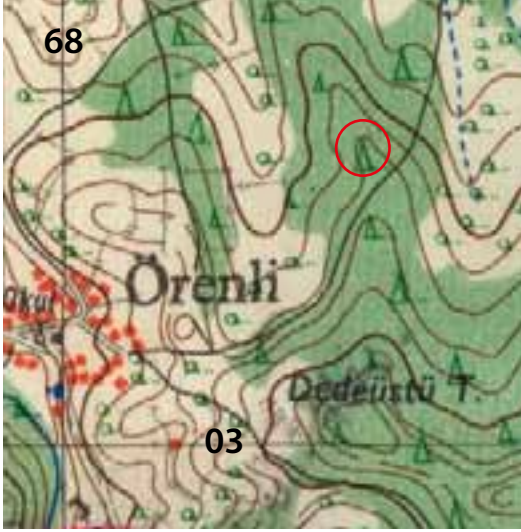
MEVKİİ: Dedeüstü Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-a3

Yerleşimin bulunduğu Kirlitümdeği Tepe

Bayramiç ilçesi, Örenli köyü sınırları içinde köyün 500 m doğusunda bulunan Dedeüstü Tepe üzerinde yer alır. Bulunduğu bölgeye hakim durumdaki tepenin üst kısmı geniş bir düzlükten oluşur, yoğun birki örtüsü nedeniyle kapsamlı şekilde araştırılamamıştır. Tepenin etrafında bulunan anakayaların üzerinin düzleştirilmiş olgusu görülmüştür. Bu düzleştirme tepenin etrafını çevreleyen savunna duvarlarına ait tenel izleri olmalıdır. Alanın orta bölümlerinde yüzeyde çok az izlenebilen temel izleri görülmektedir. Tepe'nin etrafından itibaren hellenistik dönem özellikleri gösteren seraöik parçaları görülmüştür.

Yerleşim muhtemelen çevresinin güvenliğini sağlayan karakol merkezi durumundaydı.

Terleşim alanından görünüm

Yerleşim üzerinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

PALAMUTOBA KAPLICASI

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Palamutoba

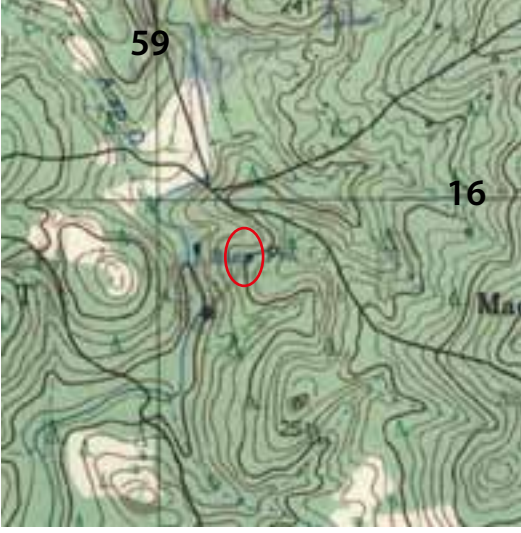
MEVKİİ: Kaplıca Deresi

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Devlet Su İşleri

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk yapı ve Dere

KORUMA KARARI:

AYVALIK i17-a1

Kaplıca ve Kaplıca Deresi'nin bulunduğu vadinin genel görünümü

Bayramiç ilçesi Palamutoba köyü sınırları içinde, Kaplıca Deresi mevkiinde bulunmaktadır. Derenin tam ortasında yaklaşık 5 x 7 m ebadında 2 m yüksekliğinde, moloz taşlardan yapılmış kireç harçlı bir yapı bulunmakta, yapının üzeri tonozla örtülüdür. Yapının içinde suyun birikmesi için tekneler bulunmaktadır. Vadi içinde bulunan ana kayadan sızan çok az miktardaki yoğun kükürtlü su şifa amaçlı olarak kullanılmaktadır. Kükürtlü su derenin suyuna karışması ile

kızıl bir renk oluşmaktadır. Antik çağda muhtemelen derenin suyunun bu kızıl renginden dolayı, bu derenin hemen yakınlarında bulunan Marsepos antik kentini tanımlayan antik yazarlar "Kızıl Marsepos" kenti olarak tanımlamış olmalıdır.

Kaplıca yapısı olarak kullanılan bu küçük mekanın etrafındaki yamaçlarda da bazı teras duvarı izleri görülmektedir. Muhtemelen bu kaplıca antik çağlardan bu yana kullanılmış olmalıdır.

Kaplıcanın suyu daha çok iç hastalıklar için içmece, deri hastalıkları için de kür olarak kullanılır.

Kaplıca yapısının içinde bulunan tekneler,

Kaplıca deresinin görünümü

TONGURLU KÖYÜ PALEOSKEPSİS ANTİK KENTİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Tongurlu

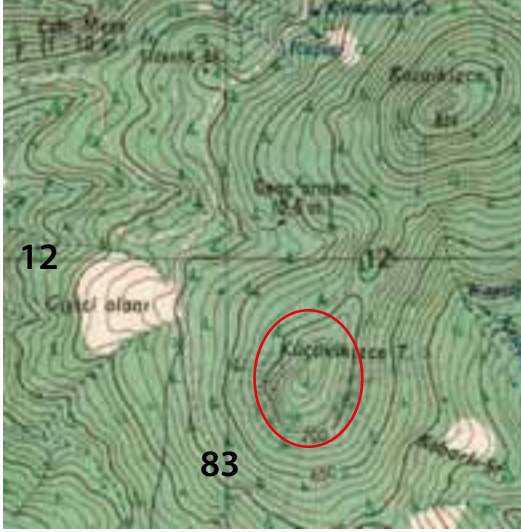
MEVKİİ: Küçük İkizcetepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b4

Pleoskepsis yerleşmesinin bulunduğu İkizce Tepe

Bayramiç ilçesine bağlı, Tongurlu köyü sınırları içinde bulunan İkizcetepe üzerinde bulunmaktadır. İkizcetepe, Tongurlu köyünün kuzeyinde, Osmaniye köyünün güney tarafında bulunan Karamenderes vadisine hakim, 850 m yüksekliktedir. Küçük İkizce ve Büyük İkizce olmak üzere yan yana iki tepeden oluşmaktadır.

Küçük İkizcetepe üzerinde yaptığımız araştırmalarda tepenin güney yamaçlarında yer yer 1 m yüksekliğe kadar korunmuş, 2,40 m kalınlığında, poligonal taşlardan yapılmış sur duvarları bulunmaktadır. Sur duvarının çevrelediği alan yaklaşık 50 x 100 m ebadında küçük bir alandır. Tepenin diğer bölümü ormanlarla kaplı durumdadır. Sur duvarları içinde moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış temel kalıntıları, tuğla ve pithos parçaları görülmektedir. Ayrıca yerleşim alanının kuzey bölümünde sur duvarlarının dışındaki yamaçlarda da çatı kiremit parçaları görülmektedir. Bu gün ormanlarla kaplı olan bu bölgede de muhtemelen yerleşim devam etmekteydi

Sur duvarlarının yapım tekniği MÖ 8. yy özellikleri göstermektedir. Troas bölgesinde bulunan Aiol yerleşimlerinin sur duvarları ile benzerlikler göstermektedir.

Coğrafyacı Strabon'a göre: Skepsis halkının önceleri Pleoskepsis'de oturduğunu, daha sonra Troia'lı Hektor ve Aenias'ın oğullarından Askinios ve Skamendros tarafından 12 stadia aşağıda bulunan Skepsis'e (Kurşunlu Köyü) taşındığını yazmaktadır. Bu anlatımlara göre araştırmacılar, bu yerleşim alanının "Pleoskepsis" olduğu görüşünde birleşmektedir.

Yerleşim alanı 1850 de A.D Mordmann, 1900 yılında Th. Wiegand, 1969 da J.M. Cook ve 2000 yılındada C. Başaran tarafından araştırılmıştır.

Yerleşimin etrafındaki sur duvarı kalıntıları

Yerleşimin en yüksek noktasındaki ana kaya üzerinde bulunan yapıya ait temel kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Geçmişten Günümüze Bayramıç. Ankara. 2002

MUSA TOMBUL. Antik Troas Şehirleşme Sürecinde Skepsis Yerleşmesi. (Yük. Lisans Tezi). 2008

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası. (Çev. A. Pekman).Arkeoloji Sanat Yay, 1993,

W. LEAF. Strabo on the Troad, 1923

YAHŞİELİ KÖYÜ ÇAKILLI TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Yahşielî

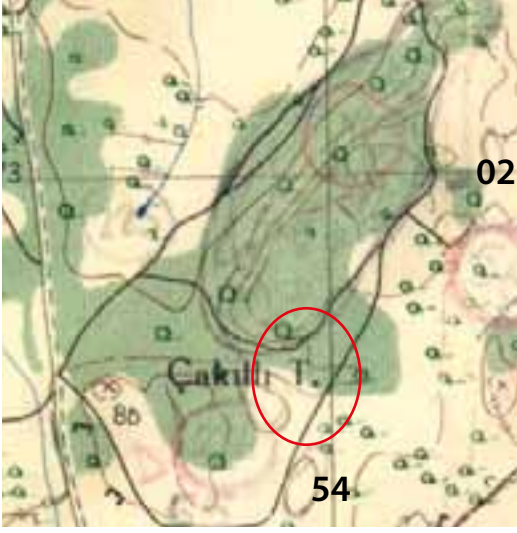
MEVKİİ: Çakıllı Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K.B. Kurulu'nun 27.12.2010 tarih 5211 sayılı kararı

AYVALIK İ16-b3

Çakıl yerleşmesinin genel görünümü

Çanakkale İli, Bayramiç İlçesi Yahşielî Koyü Çakıllı Tepe ve Mısırlık Mevkii olarak adlandırılan mevkide yer alır bu alan Ezine Bayramiç karayolunun yaklaşık 600 m güney doğusunda bulunmaktadır. Yapılan yüzey araştırmalar çatı kremitleri seramik parçaları ve temel taşı olabilecek düzleştirilmiş taşların bulunması, bu alanda bir yerleşmenin varlığını göstermektedir. Alan üzerindeki, seramik parçaları Geç Roma Erken Hıristiyanlık dönemi özellikleri göstermektedir. Ayrıca bu alanın kuzeyinde Ezine Bayramiç yolunun kenarında yol yapımı sırasında devşirme malzemeden yapılmış küçük bir kiliseye ait olan sütun parçaları ortaya çıkmıştır. Bu mimari parçalar Yahşielî köyü köy meydanına taşınmıştır.

Yerleşim alanının genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

YEŞİLKÖY HÖYÜĞÜ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Yeşilköy

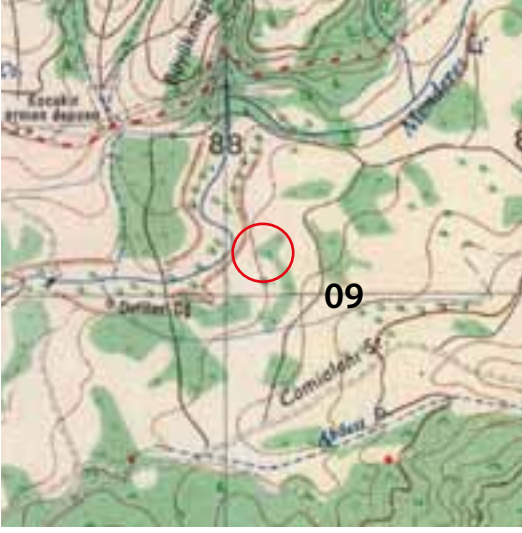
MEVKİİ: Kara İncir

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık-Tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b4

Yeşilköy Höyüğü'nün genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Yeşilköy köyü sınırları içinde, Kara İncir mevkiinde yer alır. Höyük Karamenderes çayının kenarına kurulmuştur. Höyük kaçak kazıcılar tarafından ortasından ikiye yarılarak tahrip edilmiştir.

Yaklaşık 100 m çapında olan höyük, konum olarak kuzey tarafı Karamenderes çayının geçtiği tepe üzerine kurulmuştur. Kaçak kazı çukurunun kesitinde moloz taşlardan yapılmış yapı duvarları, yangın izleri ve seramik parçaları görmek mümkündür. Höyükte yapılan kaçak kazıda ele geçen seramik kaplar ve dokuma tezgahı ağırlıkları Çanakkale Müzesi'nde koruma altına alınmıştır. Çanakkale Müzesi'nde bulunan höyüğe ait eserlerden ve höyükde yaptığımız araştırmalarda Erken Tunç Çağı'nda (MÖ 3000-2500) iskan edildiği anlaşılmaktadır.

Erken Bronz Çağda iç bölgelerde kurulmuş önemli bir merkezdir. Troia'dan başlayarak Karamenderes vadisi boyunca iç bölgelere giden antik yolun kenarında kurulmuştur. Höyükte ele geçen malzemelerin değerlendirilmesinde, seramik kapların Troia I. örnekleriyle aynı kaliteye sahip olduğu, oldukça düzgün yapılmış konutları bulunan, daha çok dokumacılık ve hayvancılık ekenomisine dayalı zengin bir yerleşim yeri olduğu anlaşılmaktadır.

Höyüğün üzerinden görünüm

Höyük üzerinde yapılan kaçak kazı çukuru

YAYIN DİZİNİ

MUSA TOMBUL. Antik Troas Şehirleşme Sürecinde Skepsis Yerleşmesi. (Yük. L. Tezi). 2008

T. TAKAOĞLU, G. SAZCI. "Patterns of Troy I Period Settlements on the coastal Troad." Aegean Early Bronze Age. New Evidence, ed. C. Renfrew ve Ch. Doumas. 2008

ZERDALİ KÖYÜ DAMKALE-MARPESSOS ANTİK KENTİ

İLÇE: Bayramiç

KÖY: Zerdali

MEVKİİ: Damkale - Kaleyeri

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE İ16-b2

Damkale'nin genel görünümü

Bayramiç ilçesi, Zerdali köyü sınırları içinde, Zerdali köyünün yaklaşık 2 km kuzey batısında bulunan Damkale Tepe ya da Kaleyeri Tepe üzerinde bulunur. Damdere vadisi ya da Ilıcadere vadisi içinde yükselen kubbe biçimli tepe üzerindedir. Tepenin eteklerinden itibaren yapı temeli izleri, çok yoğun çatı kiremit parçaları, pithos parçaları ve seramik parçaları görülebilmektedir. Tepenin üst bölümünde yaklaşık 30 m genişliğindeki düzlük üzerinde işlevi belirlenemeyen daha kalın duvarlı bir yapıya ait temel kalıntıları görülebilmektedir. Yerleşimin kuzeyinde bulunan Ilıca deresine uzanan yükselti üzerinde nekropol alanı olarak kullanılmış olan alanda kenarları ve üzeri uzun taşlardan yapılmış mezarlar bulunmaktadır. Yerleşim alanı üzerinde bulunan seramik parçaları MÖ 5. yy sonu ile MÖ 1. yy'a kadar bir zaman dilimi içindedir. Tepenin yaklaşık 700-800 m güneyinde Zerdali köyüne doğru, ormanlıklar içinde hemen hemen aynı özelliklere sahip ama daha erken döneme ait başka bir nekropol alanı bulunmaktadır. Yerleşimin mimari özellikleri ve yerleşim planı ile yaklaşık 7 km batısında yer alan Çamlıca Zeytin tepe, Derbentbaşı Havut, Asartepe ve Mersinçeşme yerleşmeleri ile aynı özellikler göstermektedir.

Antik kaynaklarda Skamender vadisinde bulunan Kızıl Marpeşos olarak tanımlanan fakat henüz yeri tam olarak lokalize edilemeyen kent burası olmalıdır. Marpeşos antik çağın en ünlü kahinlerinden ve ozanlarından biri olan Herophile'nin doğum yeri olan kenttir. Muhtemelen toprağının kızıl olmasından ya da yakınından akan Ilıca Deresi'nin kaynağında bulunan ılıcanın kükürtlü suyunun dere sularına karışması ile kızıl akması sonucu bu adı almış olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki temel kalıntıları

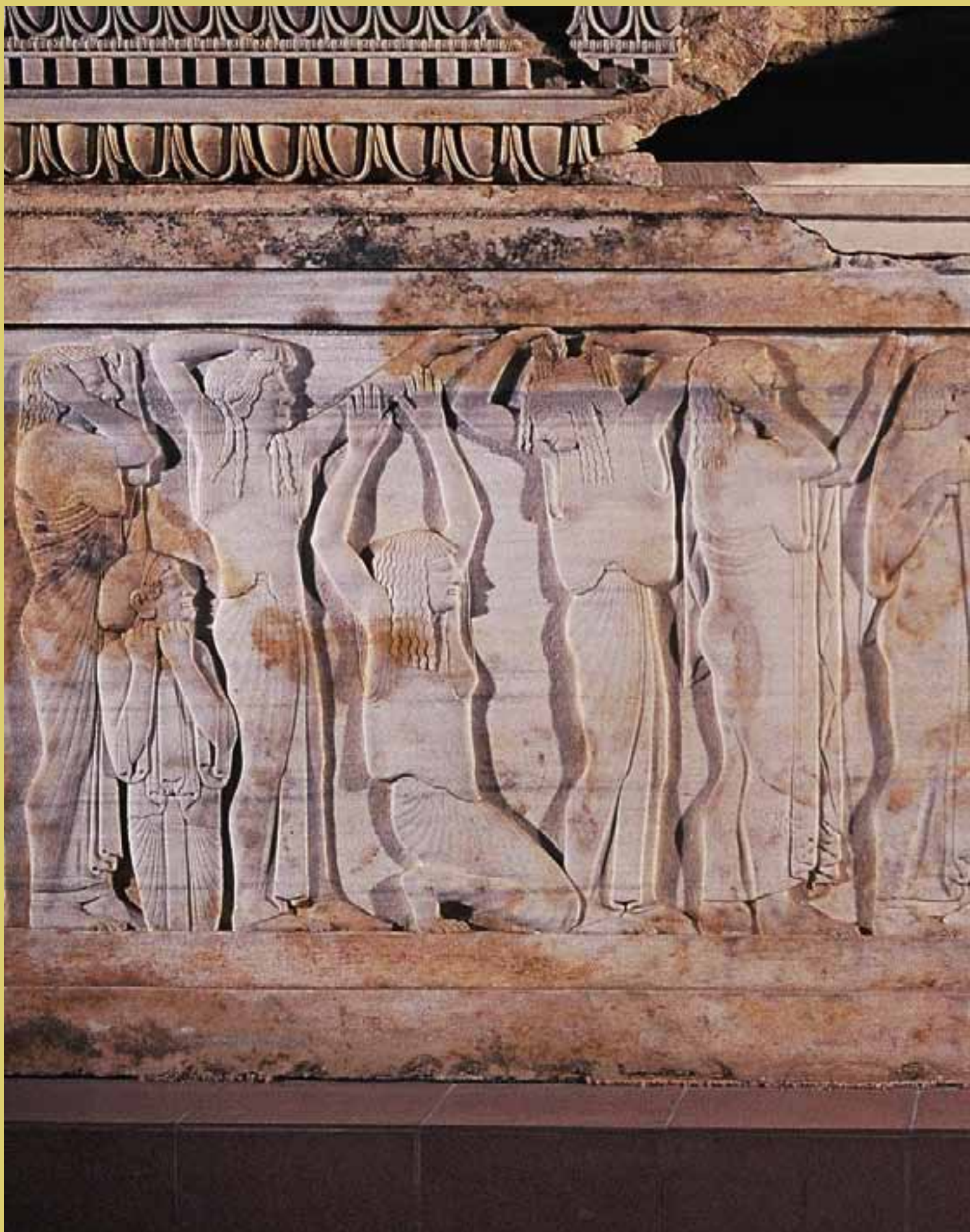

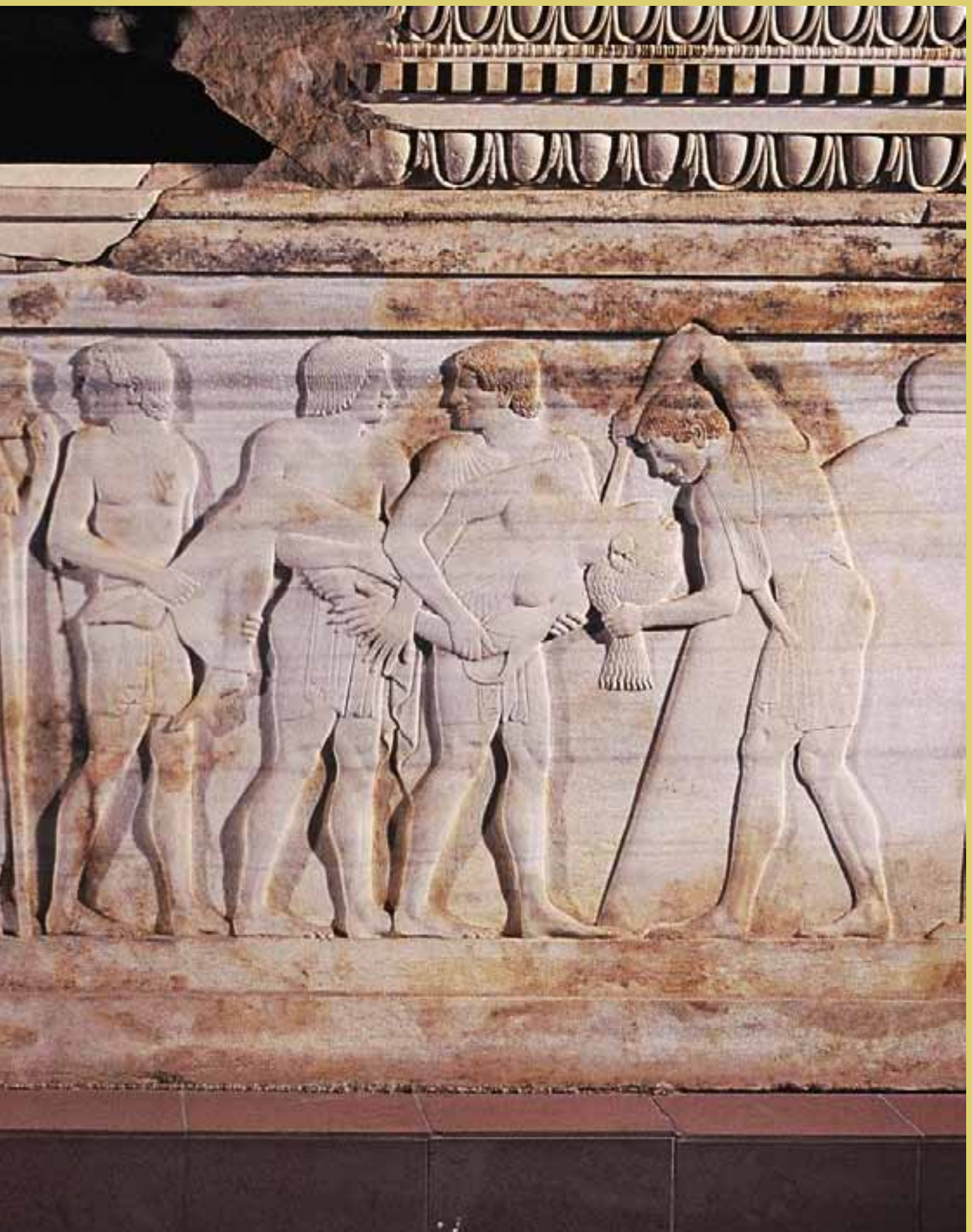
Yerleşim üzerindeki yapılara ait duvar kalıntıları

Damkale'nin kuzeyinde bulunan nekropol alanı

BIGA

AĞAKÖY ESKİ MEZARLIĞI

İLÇE: Biga

KÖY: Ağaköy

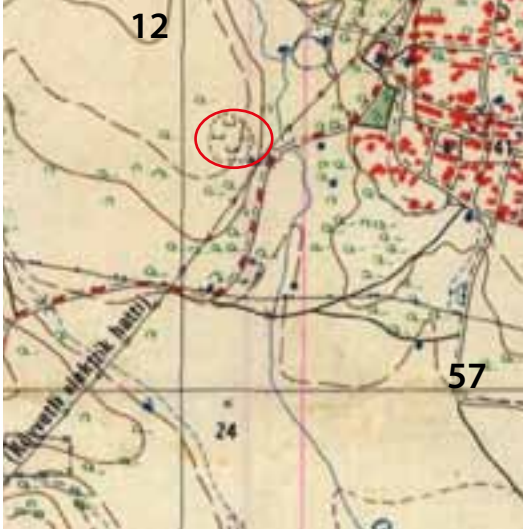
MEVKİİ: Eski Mezarlık

ŞİT TÜRÜ:
Mezarlık

MÜLKİYET DURUMU:
Ağaköy Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Eski Mezarlık

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 27.10.1994 tarih 2072 sayılı kararı,

BANDIRMA H18-a3

Ağaköy eski mezarlığı

Biga ilçesi, Ağaköy sınırları içinde köyün yaklaşık 200 m batısında Eski Mezarlık mevkiinde yer almaktadır. Tamamen ağaçlıklarla kaplı olan mezarlığın mezar taşları çevredeki antik yerleşimlerden getirilen mimari parçalar devşirme olarak kullanılmıştır. Çevresindeki tarlaların mezarlığa doğru genişletilmesiyle mezarlık olduğundan daha çok küçülmüştür. Mezarlık çevresindeki tarlalarda Roma dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları görülmektedir.

Mezarlığı bulunduğu alanın çevresine göre daha yüksek durumda olması nedeniyle muhtemelen antik bir yerleşim olmalıdır. Mezarlarda kullanılan mimari parçalar da bu alanda bulunan bir yerleşime ait olmalıdır.

Mezarlıkta bulunan devşirme mimari parçalar

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. "Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları" Türk Arkeoloji Dergisi. S 26.1982.

AHMETLER KÖYÜ ÖRENTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Biga

KÖY: Ahmetler

MEVKİİ: Örentepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c2

Ahmetler Ören Tepe yerleşmesinin genel görünümü

Biga ilçesi, Ahmetler köyü sınırları içinde; Ahmetler köyünün yaklaşık 5 km kuzey doğusunda bulunan Örentepe mevkiinde yer alır. Bulunduğu çevreye hakim bir konumda olan tepenin üzeri düz olup tarla olarak kullanılmaktadır. Tarla aralarında ve ormanlık alan içlerinde temel kalıntısı ve yapı taşları mevcuttur. Ayrıca tepe üzerinde ve eteklerinde MÖ 5. yy özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Yoğun bitki örtüsü ile kaplı olmasından dolayı kapsamlı araştırma yapılamamıştır.

Yerleşim Lampsakos'dan gelerek Biga ovasına (Granikos), Çan ve Yeniceye giden antik yolların üzerinde bulunan bir merkez konumundadır.

YAYIN DİZİNİ

AHMETLER KÖYÜ SIVRITEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Ahmetler

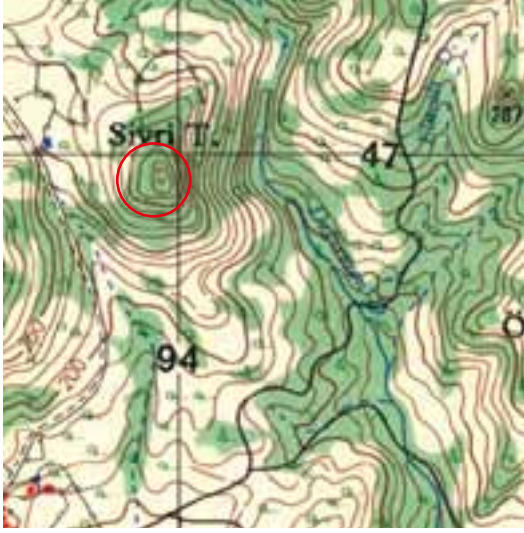
MEVKİİ: Sivritepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Orman alanı

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c2

Ahmetler Sivritepe'nin genel görünümü

Biga ilçesi, Ahmetler köyü sınırları içinde; Ahmetler köyünün yaklaşık 2 km kuzeyinde Ramazanlar köyü yolunun üzerinde, külah biçimli Sivritepe üzerinde bulunmaktadır. Tepe bulunduğu çevreye hakim durumdadır. Tepenin üzeri oldukça yoğun ormanlıklarla kaplı durumda olduğundan detaylı araştırma yapılamamıştır. Yapılan araştırmalarda tepenin batı eteklerinden başlayarak MÖ 5.-4. yy özellikleri gösteren seramik parçalarına rastlanmıştır. Tepenin üst kısmı oldukça sivri olup yerleşime fazla elverişli değildir. Yoğun çalılıklar içinde bazı blok yapı taşları ve en üst kısımda temel izleri tespit edilmiş fakat kalıntının işlevi tespit edilememiştir.

Muhtemelen tepenin en üst kısmında bir tümülüs olmalıydı. Tepe eteklerinde görülen seramik parçalarında tümülüs etrafında bulunan mezarlara ait kalıntılar olmalıdır.

AKKÖPRÜ KÖPRÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Akköprü

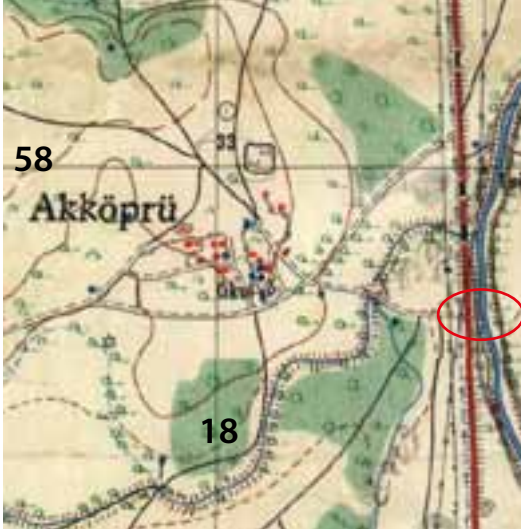
MEVKİİ: Akköprü

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Yıkık durumda

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-a3

Akköprü köprüsünün genel görünümü

Biga ilçesi, Akköprü köyü sınırları içinde, Akköprü mevkiinde, Kocabaş (Granikos) çayı üzerinde bulunmaktadır. Moloz taş malzeme ve kireç harcı ile yapılmıştır. Moloz taş malzemelerin aralarında tuğla malzeme kullanılmıştır. Köprü'nün çay üzerinde bulunan ve çayın karşı tarafındaki kısmı tamamen yıkılmış durumdadır. Çayın batı bölümünde kalan bölümünün duvarlarının bir kısmı ayakta. Köprü beden duvarlarının araları boş bırakılarak üzerleri tonozlarla kapatılarak yapılmıştır. Köprü'nün yaklaşık 3 m'lik bölümü ayakta. Ayakta olan kalıntılardan iki büyük ve bir küçük kemer tespit edilebilmektedir. Köprüye halk arasında İskender köprüsüde denmektedir. Bu gün Tamamen çalılıklarla kaplı durumdadır.

Köprü, plan tipi ve yapım tekniği iyibariyle kalıntılardan anlaşıldığı kadarı ile erken Osmanlı dönemi özellikleri göstermektedir. Bazı kaynaklarda Köprü'nün Roma döneminde yapıldığı da belirtilir. Ancak köprü'nün yapım kitabesini Biga Belediye Parkı'nda olduğunu tespit ettik ve Çanakkale Müzesi'ne taşıyarak koruma altına aldık. Bu kitabede köprü'nün H.831-M.1427 yılında II. Murat döneminde yapıldığı anlaşılmaktadır.

Kitabede:

1-Emera bi-binâi hâzihi

2-'l-kantarati'l-mübâreketi

3-es-Sultân Murâd bin Muhammed Hân

4-Halleda'llâhü sultânehü ve feraga minhü fi âhiri

5-Ramadâni'l-mübârek seneti ihdâ ve selâsîne ve semânimâyeh.

Anlamı: "Mehmed Han oğlu Sultan –Allah onun saltanatını ebedî kılsın- bu mübarek

köprü'nün inşa edilmesini emretti ve onun emri ile H.831 (M.1427-28) senesinin

mübârek Ramazan ayı sonunda tamamlandı". İbaresini yazılıdır. Kitabe bir yapım kitabesidir.

Köprünün bu günkü durumu

Köprünün yapım kitabesi (Çanakkale Müzesi)

YAYIN DİZİNİ

ABDÜLHAMİT TÜFEKÇIOĞLU, "Bursa Çanakkale Yolu Üzerindeki Köprüler ve Hanlar", Prof. Dr. Gönül Öney'e Armağan. Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, SanatTarihi Bölümü, İzmir, 2001.

CEVDET ÇULPAN. "Bursa, XV. Asır Sanayi ve Ticaret Tarihine Dair Vesikalar", Belleten, C. XXIV/93, (1960), TTK Basımevi, Ankara 1965.

CEVDET ÇULPAN. Türk Tas Köprüleri (Ortaçağdan Osmanlı Dönemi Sonuna Kadar), T.T.K. Basımevi, Ankara 2002.

ARABAKONAĞI KÖYÜ KALETEPE-KOLONAE ANTİK KENTİ

İLÇE: Biga

KÖY: Arabakonağı

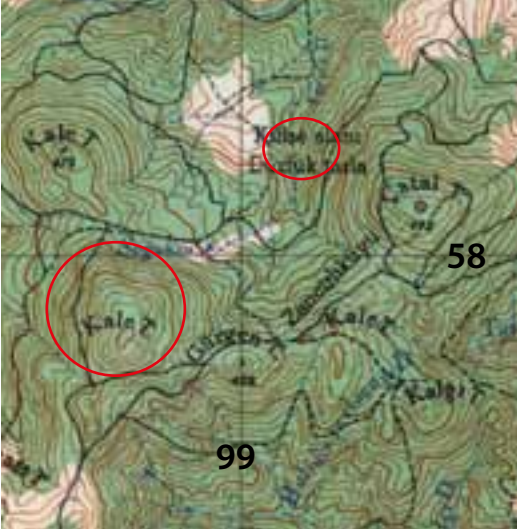
MEVKİİ: Kaletepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-b3

Kaletepe'nin genel görünümü

Çanakkale ili, Biga ilçesi Arabakonağı köyü sınırları içinde Kaletepe üzerinde bulunmaktadır. Yerleşmenin bulunduğu mevki Lapseki ve Çan ilçeleri sınırlarının kesiştiği alanda bulunmaktadır. Kaletepe bulunduğu alana, Parion ve Biga ovasına inen derin vadilere hakim konumdadır. Yerleşimin etrafında moloz taşlardan yapılmış sur duvarları ve kuleler izlenebilmektedir. Sur duvarlarının batı bölümü kireç harçlı moloz taşlardan doğu bölümü ise moloz daşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmıştır. Moloz taşlarla yapılan bölüm sadece temel seviyesine kadar korunmuş, kireç harçla yapılan batı bölümü ise yaklaşık 2 m kadar korunmuş durumdadır. Sur duvarları yaklaşık 2,5 m kalınlığa sahiptir. Yerleşim alanı yoğun bitki örtüsü ile kaplı olması nedeniyle yeterince inceleme imkanı bulunamamıştır. Ormanların arasında bazı temel kalıntıları izlenebilmektedir. Yerleşimin kuzey ve doğu bölümü oldukça dik durumda olup ana giriş batı bölümdeki az eğimli bölümden sağlanmıştır.

Sur duvarlarının hem kuru duvar tekniğinde hemde kireç harçla yapılması iki evreli olduğunu göstermektedir. Kuru duvar tekniğinde yapılmış olan bölüm MÖ 5. yy tarihinde kullanılmış olduğunu, kireç harçla yapılmış olan batı bölümü ise Roma döneminde onarıldığını göstermektedir. Muhtemelen yerleşim alanı Bizans döneminde işlevini kaybetmesi nedeniyle terk edilmiştir.

Yerleşimin kuzey bölümündeki vadi içinde, Kilise alanı ya da düz tarla olarak bilinen mevkide ormanlık ve çalılıklar arasında büyük bir yapı kalıntısı ve eklentilerine ait kalıntılar bulunmaktadır. Bu alanda yapılan kaçak kazı çukurlarında mimari parçalar ve sütunlar bulunmakta, kalıntılar muhtemelen bir kilise ve eklentilerine ait olmalıdır.

Kent Lampsakos antik kenti ile Granikos ovasında bulunan antik kentleri birbirine bağlayan antik yolların kontrol noktası üzerinde bulunmaktadır.

Antik yazarlardan Strabon kentin Miletliler tarafından kurulduğunu ve isminin "Koloniae" olduğunu yazmaktadır. Kent hüküm sürdüğü yıllarda Lapsakos'un toprakları içinde görülmektedir. MÖ 334 yılında Büyük İskender ordusu ile birlikte Abydos'dan Parion'a doğru giderken burada konaklamıştır.

Kaletepe, yerleşmenin batı giriş kapısına ait kalıntılar

Yerleşimin batı bölümündeki sur duvarı kalıntıları

Kilise düzü mevkiinde bulunan yapı kalıntısına (kilise) ait görüntü

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası. (Çev. A. Pekman). Arkeoloji Sanat Yay. 1993.
J.M COOK: The Troad, Oxford 1973.

BAKACAK KÖYÜ ANZAVURTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Biga

KÖY: Bakacak

MEVKİİ: Anzavurtepe-Köy Kenarı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne. K.T.V.K.Kurulunun 27.10.1994.tarih 2073 sayılı kararı

BANDIRMA H18-d1

Anzavur tepe'nin genel görünümü

Biga ilçesi, Bakacak köyü sınırları içinde Anzavurtepe mevki üzerinde. Anzavurtepe, Bakacak köyünün yaklaşık 100 m güneyinde bulunan doğal yükseltidir. Buraya Pürenlik Tepe de denmektedir. Tepe eteklerinde yoğun bir şekilde Neolitik dönem özellikleri gösteren çakmak taşı ve obsiden aletlere ait yonga ve dilgi parçalarına, tepenin üst kısmında geç Roma dönemi ve ortaçağ özellikleri gösteren seramik parçalarına rastlanmıştır. Ayrıca alan üzerinde çok az temel izleri tespit edilmiştir.

Biga ovası ve çevresinin neolitik dönemi hakkında bilgi veren bir merkez olması nedeniyle oldukça önemlidir.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. "Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları" Türk Arkeoloji Dergisi. S ,26.1982.

BALIKLIÇEŞME ESKİ İLKOKULU

İLÇE: Biga

KÖY: Balıklıçeşme Beldesi

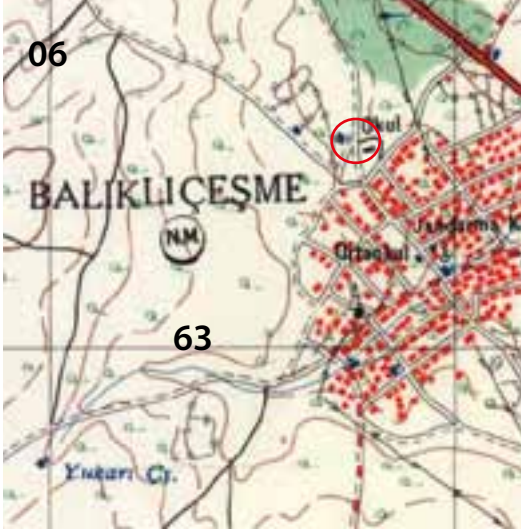
MEVKİİ: Merkez

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Mili Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 06.05.1988 tarih 29 sayılı kararı,

BANDIRMA H18-a4

Balıklıçeşme eski ilkokulunun genel görünümü

Biga ilçesi Balıklıçeşme beldesinde bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı tek katlı olan yapı tuğla malzemeden tek katlı olarak yapılmıştır. Yapı 5 m yükseklikte olup okul olarak yapılmıştır. Yapıya yedi basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. Sivri kemerli dikdörtgen formlu sekiz pencere ile aydınlatılmaktadır. Pencere ve kapı köşeleri silme şeklinde dışa doğru profil yapmaktadır.

Yapı mimari olarak erken Cumhuriyet dönemi mimari özelliğine sahiptir. Erken Cumhuriyet dönemi eğitim yapılarına ait örneklerden olduğundan korunması gereken bir yapıdır.

1990 yılına kadar okul olarak kullanılan yapı, bir süre Halk Kütüphanesi olarak hizmet vermiş, mevcut hali ile tamamen metruk durumdadır.

Okulun mimarisinin detay görüntüsü

BEYObA CEVİZLİ TÜMÜLÜSLERİ

İLÇE: Biga

KÖY: Bekirli

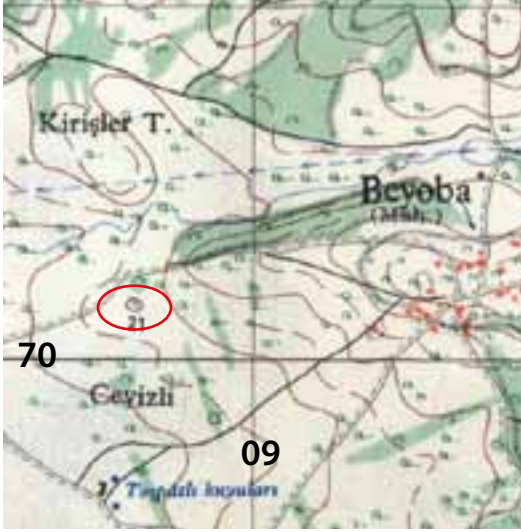
MEVKİİ: Beyoba Cevizli

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K.B. Kurulu'nun 21.09.2010 tarih 5049 sayılı yazıları

BANDIRMA H18-a1

Beyoba Cevizli tümülüslerinin bulunduğu alan

Biga ilçesi, Bekirler köyü sınırları içinde, Beyoba mahallesinin yaklaşık 500 m batısında bulunan ova içinde bulunmaktadır. Alana Cevizli mevki de denmektedir. Alanda biri büyük, iki tanesi tamamen düzleşmiş dört tümülüs bulunmaktadır. Tümülüsler 5 dönümlük bir alan içindedir. Büyük tümülüs Yaklaşık 4 m yüksekliğe ve 40 m genişliğe sahiptir. Ortasında büyük bir kaçak kazı çukuru bulunmaktadır. Tümülüslerin etrafındaki alanlarda çok yoğun mezar tuğla parçalarının gözlenmesi nekropol alanı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Büyük tümülüsün bu günkü durumu

YAYIN DİZİNİ

BEKİRLİ BEYOBA TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Bekirli

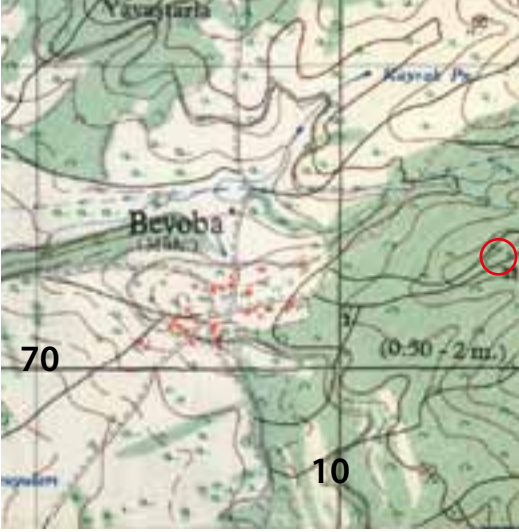
MEVKİİ: Beyoba Toprakkule sırtları

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman alanı

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K.B. Kurulu'nun 21.09.2010 tarih 5049 sayılı kararı

BANDIRMA H18-a1

Beyoba tümülüsünün bulunduğu alan

Biga ilçesi, Bekirler köyü sınırları içinde, Beyoba-Toprakkule sırtları mevkiinde bulunmaktadır. Tümülüsün bulunduğu alan şimdi terkedilmiş olan Beyoba köyünün yaklaşık 1 km doğusunda Karapürçek köyünün batısında ve Karahamzalar köyünün kuzeyinde bulunan orman ağaçlandırma alanı içinde bulunmaktadır. Tümülüs konisi kaçak kazılar ve üstünden geçen yangın güvenlik şeridi nedeniyle düzleşmiş durumda olup, yaklaşık 2 m'lik bir yükseklik korunmuştur.

Mezar odası 310 x 310 cm ebadında kare planlı olup, semerdam tonoz örtü sistemi ile kapatılmıştır. Tamamen kesme taşlardan yapılmıştır. Kesme taşlar sarı renkte, özenli ve düzgün bir işçilik göstermektedir. Mezar odasına giriş batı yönden yaklaşık 14 m bir dromos (ön oda koridoru) ile sağlanır. Dromos moloz taşlardan yapılmış, sadece tavan kısmındaki bindirme taşlar ana oda ile aynı işçilik özelliği gösteren kesme taşlarla örülmüştür. Oda mezarın giriş kapısı sürgülü sistemle kapanan bir kapıdır. Gri mermerden yapılmıştır. Kaçak kazı sırasında kapı kırılmıştır. Oda mezarın içinde 210 x 90 cm ölçülerinde yan yana iki mermer lahit bulunmaktadır. Lahitlerin içi toprakla doludur. Oda mezar genel plan özelliği itibarıyla MÖ 5. yy özelliği göstermektedir.

Tümülüs bir çok defa kaçak kazı ile tahrip olmuştur. 1970 yılında Çanakkale Müzesi tarafından bir temizlik kazısı gerçekleştirilmiş, gerekli incelemeler yapıldıktan sonra tekrar kapatılmıştır. Ancak 2009 yılı içinde yapılan kaçak kazıda tümülüsün tavan tonoz taşlarından biri sökülerek tekrar mezara girilmiştir.

Tümülüsün mezar odasından görünüm

Tümülüs içindeki oda mezarın giriş kapısı

BİGA HALİM BEY KONAĞI

İLÇE: Biga

KÖY: Turan Mahallesi

MEVKİİ: Şehit Kanibey

ŞİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık Örneği

MÜLKİYET DURUMU:
Kültür Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Biga Belediyesi Etnoğrafya özel
Müzesi

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K.Kurulunun 30.09.1989 tarih 404 sayılı kararı

Biga İmar Planı

Halim Bey konağının genel görünümü

Biga ilçesi merkez, Turan mahallesi, Şehit Kani Bey sokakta bulunmaktadır. Alaturka kiremit çatılı, bodrum katı ile birlikte üç katlı bir yapıdır. Yapının bodrum katı tuğladan, diğer katları ise ahşaptır. Yapı cihannumalı (seyirlikli) ve sofalı konut örnekleri arasındadır. Ön cephe balkon çıkmaları ahşap payandalara oturmaktadır. Yapının ön cephesi üzerinde sivri kemerli yüksek dikdörtgen pencereler bulunmaktadır. Yapının arka kısmında tuğladan yapılmış gizli kubbeli ve külhanlı hamamı bulunmaktadır. Hamamın ve bahçesinin su ihtiyacı için birbirine bağlantılı iki sarnıcı mevcuttur

Konağın mimari formu 19. yy özellikleri taşımaktadır.

19. yy sonlarında yapılmış olan yapı harap durumdayken 1998 yılında Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılarak 2004 yılında restore edilmiştir. Halen Biga Belediyesi tarafından Etnoğrafya Müzesi olarak kullanılmaktadır.

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri, Çanakkale. 1990

BİGA ÇARŞI CAMİİ ve ŞADIRVANI

İLÇE: Biga

KÖY: Turan Mahallesi

MEVKİİ: Hükümet Meydanı

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K.Kurulu'nun 30.08.1991 tarih 1942 sayılı kararı

Biga İmar Planı

Biga Merkez Camii'nin genel görünümü

Biga hükümet meydanında bulunmaktadır. Tamamen kesme taştan yapılmış olan cami, dikdörtgen planlı tek kubbelidir. Son cemaat yeri kapalı olup üç kubbelidir. Caminin kuzeybatı köşesinde ince uzun minaresi bulunmaktadır. Cami yaklaşık olarak 500 m² civarındadır.

Caminin hemen önünde yolun ortasında kalan şadırvanı bulunmaktadır. Şadırvan ince ve estedik 12 ince sütuna sahip olup çatısı üçgen sivri kemerlidir. Ahşap olan şadırvan Selçuklu ve Osmanlı mimari özelliklerinden oluşan bir kompozisyonun oluşmaktadır. Şadırvanın ortasında mermerden yapılmış dört katlı fiskiyeli sebil bulunmaktadır. Sebil etrafında üzerinde osmanlıca övgü yazıları bulunan musluklar bulunmaktadır.

Caminin yerinde 15. yy'da "Gazi Umur Bey" tarafından yaptırılan cami bulunmaktaydı. Fakat bu caminin 1904 yılında tamamen yanmasıyla yerine mevcut cami 1911 yılında yapılmıştır. Cami ve şadırvanın planı Mimar Tahsin Kalfa tarafından çizilir. Yapımını Kayserili Mehmet Sadık usta, ahşap işçiliği ise Gelibolulu Osman Kandemir usta tarafından gerçekleştirilir.

Caminin tavan süslemeleri

Caminin Mihrabı

Minare üzerinde bulunan kitabe

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri, Çanakkale. 1990.

BİGA ULU CAMİ

İLÇE: Biga

KÖY: Turan Mahallesi

MEVKİİ: Turan Mahallesi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulu'nun 29.4.2005 tarih 862 sayılı kararı

Biga İmar Planı

Biga Ulu Camii'nin genel görünümü

Biga ilçesi Turan mahallesinde bulunmaktadır. Yülsek bir teras üzerine oturmaktadır. Cami dikdörtgen planlı olup, alaturka kiremitli kırma çatılı, taş duvar temel üzerine tuğla malzeme ile yapılmıştır. Yan cephelerde basık kemerli altı, güney cephesinde ise basık kemerli dört pencere bulunmaktadır. Caminin girişi kuzey cephe üzerinden olup, yuvarlak kemerli giriş kapısının her iki yanında basık kemerli ikişer pencere bulunmaktadır. Caminin minaresi doğu cephesi üzerindedir.

Cami günümüze kadar bir çok onarım geçirdiğinden özgün mimarisi büyük ölçüde bozulmuştur. Ama cami temel kısmındaki taş duvarlar arasında üç sıra tuğla kullanılmış olması ile, erken dönem Osmanlı mimarisi yapı tekniği özelliği göstermektedir. Araştırmacılar "Fatih Sultan Mehmet" tarafından 15. yy ortalarında, cami ve hamam olarak bir külliye şeklide yaptırıldığını belirtmektedir. Caminin adı bazı kaynaklarda "Levsi Zade" Camii ve hamamı olarak da geçmektedir.

Caminin yanında içinde Osmanlı dönemi mezarları olan bir de hazire bulunmaktadır.

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAB EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri, Canakkale. 1990

ÇEŞMEALTI DEDETEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Çeşmealtı

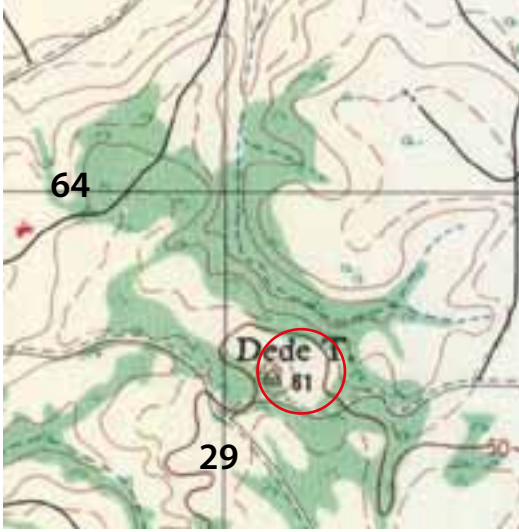
MEVKİİ: Dedetepe-Kargı çiftliği

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 13.1.1995 tarih 2210 sayılı kararı

BANDIRMA H18-b4

Dedetepe Tümlüsü'nün genel görünümü

Biga ilçesi, Gümüşçay beldesinde, Çeşmealtı köyü sınırları içinde bulunan Dedetepe mevkiinde, Kargı çiftliğinin arazisi içerisinde bulunmaktadır. Tümlüs Gümüşçay ovasından rahatlıkla görülebilen bir yükselti üzerine yapılmıştır. Tümlüsün tepesinin mevcut yüksekliği 5 m civarında olup, yapıldığı yıllarda orijinal yüksekliği yaklaşık 15 m civarında olmalıdır.

Tümlüsde Çanakkale Arkeoloji Müzesi tarafından 1994 yılı içinde gerçekleştirilen kurtarma kazısı sonucunda mermerden yapılmış 360 x 360 cm ölçülerindeki mermer blok taşlardan yapılmış kare planlı mezar odası ortaya çıkarılmıştır. Mezar odasının üzeri 365 x 86 x 60 cm ölçülerinde dört adet mermer blokla kapatılmıştır. Bloklar birbirlerine kırlangıç kuyruğu biçiminde kurşun kenetlerle bağlanmıştır. Oda içerisinde duvarlara dayalı halde iki adet mermer kline (ölü yatağı) bulunmuş, klinelerin ayakları ile ön cepheleri üzerinde günümüze kadar gelebilmiş aşı boya ile yapılmış sarı, kırmızı, siyah, yeşil ve mavi renklerdeki bezemeler son derece dikkat çekicidir. Taşıyıcı ayaklar üzerinde üstte sütun başlığını andıran volütlü bezemeler heken altında da bitkisel motifler ve göz şeklinde bezemelerle süslenmiştir. Daha önceki yıllarda yapılan kaçak kazılarda tahrip olmuş mobilya parçaları, ahşap bir kutu ve keçi başı şeklinde bıçak sapı ele geçirilmiştir. Ele geçirilen bu parçalar mezarın ölü hediyeleri hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir. Oda mezar içindeki klineler Çanakkale arkeoloji müzesinde sergilenmektedir.

Yapılan bilimsel kazılarda tümlüsün Roma döneminden başlayarak defalarca soyulduğu ve tahrip edildiği anlaşılmıştır.

Mezar odası yapılış tekniği, klineler üzerindeki süslemeler ve ele geçirilen mobilya parçalarından tipolojik özelliklerinden tümlüs. MÖ 6. yy sonlarında yapıldığını kanıtlamaktadır. Mezar Granikos bölgesini yöneten bir yönetici aileye ait olmalıdır. Tümlüs özelliği ile Anadolu arkeolojisi açısından oldukça önemlidir.

Mermer bloklardan yapılmış mezar odası

Mezar odasının içinden görünümü

Mezar odasındaki klineleri

Kline üzerindeki boya bezemeleri

YAYIN DİZİNİ

MUSA TOMBUL. "Çanakkale Bölgesindeki Anıtsal Tümülüsler", Çanakkale, Y.K.Yay. 2013.

MUSA TOMBUL. Aktüel Arkeoloji Dergisi. Şubat 2012.

NURTEN SEVİNÇ. Studia Troica. 1997

ÇEŞMEALTI HARPAGİA ANTİK KENTİ

İLÇE: Biga

KÖY: Çeşmealtı

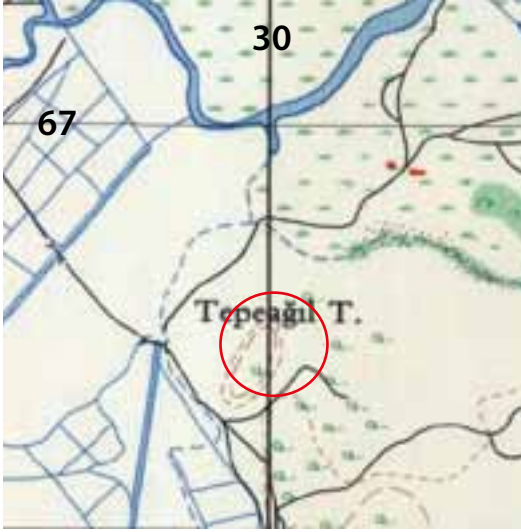
MEVKİİ: Tepeağıl

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Çanakale K.T.V.K.Kurulunun 18.11.2005 tarih 1594 sayılı karar

BANDIRMA H18-b4

Yerleşimin bulunduğu Tepeağıl mevkiinin genel görünümü

Biga ilçesi, Çeşmealtı köyü sınırları içinde, Tepeağıl mevkiinde bulunmaktadır. Mevki, Çeşmealtı koyunun kuzeyinde, Marmara denizinin yaklaşık 1,5 km kıyısında, yaklaşık 20 m yüksekliğe sahip bir tepedir.

Tepe üzerinde ve eteklerinde yapılan yüzey araştırmalarında herhangi bir mimari kalıntıya rastlanılmamıştır. Fakat alanda çok yoğun olarak Arkaik ve Klasik Dönem (MÖ 6-4. yy) özellikleri gösteren seramik parçaları görülmektedir. Bu alanda Granikos Vadisi Arkeolojik Araştırmaları kapsamında yapılan jeofizik ölçümlerde sur duvarı ve yapılarla ait temel kalıntıları olabilecek izler tespit edildiği, yerleşiminde muhtemelen "Harpagia" antik kenti olabileceği belirtilmiştir.

Antik kaynaklarda Harpagia antik kentinin Parion ile Kyzikos arasında ve Granikos ırmağının denize döküldüğü yerde olduğu, Firik'ler zamanında kurulmuş, en parlak dönemini Persler'in bölgeye hakim olması ile yaşadığından bahseder. MÖ 448-429 yılları arasında Atik Delos Deniz Birliği üyesi olarak ismi geçmektedir. Ayrıca antik yazarlar burada sığırlarını otlatan Priamos'un oğlu Ganimedes, Zeus'un kartal kılığına girerek İda dağına kaçırması mitolojisinin bu kent de geçtiğinden bahsetmektedir.

Kent muhtemelen Mekadonya kralı Büyük İskender'in bölgeyi ele geçirmesinden hemen sonra terk edilmiştir.

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay, 1993.

BRIAN ROSE-REYHAN KÖRPE. Granikos Irmağı Vadisi Arkeolojik Araştırmalar. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Antalya,2005, s.326

DANIŞMENT KÖYÜ İLKOKULU

İLÇE: Biga

KÖY: Danişment

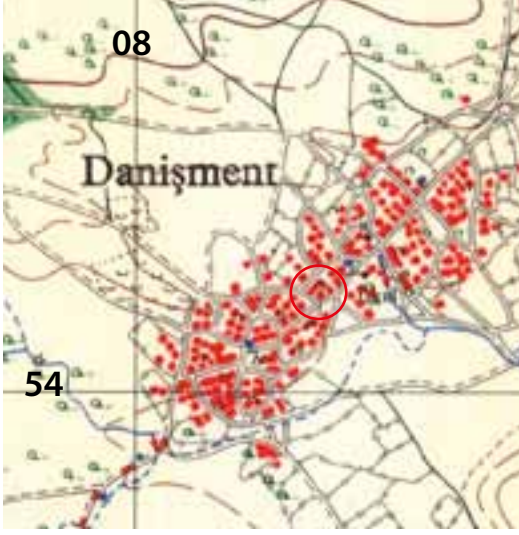
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Mili Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-d1

Danişment İlkokulu'nun görünümü

Biga ilçesi Danişment köyü, Köyiçi mevkiinde bulunmaktadır. Kıрма kiremit çatılı olan yapı tek katlıdır. Yöresel kesme taşlardan yapılmıştır. Yüksek ve geniş olan pencereler yuvarlak kemerlidir. Yuvarlak kemerli ana giriş kapısının her iki yanında yuvarlak kemerli pencereler mevcuttur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılmış olan okul, gerek plan olarak, gerekse mimari özelliğiyle günümüzdeki eğitim yapılarına ışık tutan önemli bir yapı durumundadır.

DEĞİRMENCİK PİTHYA YERLEŞMESİ

İLÇE: Biga

KÖY: Değirmencik

MEVKİİ: Küçükada ve Büyükada

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
İskele ve ada

KORUMA KARARI: Çanakale K.T.V.K. Kurulunu 18.11.2005 tarih 1586 sayılı kararları

BANDIRMA H18-a1

Pithia yerleşmesinin bulunduğu Büyükada mevkiinin genel görünümü

Biga ilçesi, Değirmencik köyü sınırları içinde Marmara denizi kenarında, Büyükada mevkiinde yer almaktadır. Değirmencik köyü balıkçı barınağının bulunduğu alandır. Yarımada şeklinde uzanan alanın yamaçlarında, çatı kiremit parçaları, tuğla parçaları ve MÖ 4. yy'dan başlayarak Roma ve Bizans Dönemine kadar kesintisiz devam eden seramik parçaları gözlemlenmiştir. Bu yerleşim muhtemelen bugünkü Değirmencik köyünün bulunduğu alana doğru genişlemekteydi. Alan üzerinde yüzeyde mimari kalıntı bulunmamaktadır.

Antik kaynaklar yerleşimin adının çam ormanlarından aldığı, Parion ile Priapos arasında bir yerleşim olduğundan bahsederler. Muhtemelen bu alan antik kaynakların bahsettiği "Pithya" yerleşmesi olmalıdır. İlyada destanında Pitya ismi bölge ismi ile birlikte anılır.

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993,
HOMEROS. İlyada.(Çev. A. Erhat. A. Kadir). Can Yay. 2013.

DEREKÖY KALEDÜZÜ KALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Biga

KÖY: Dereköy

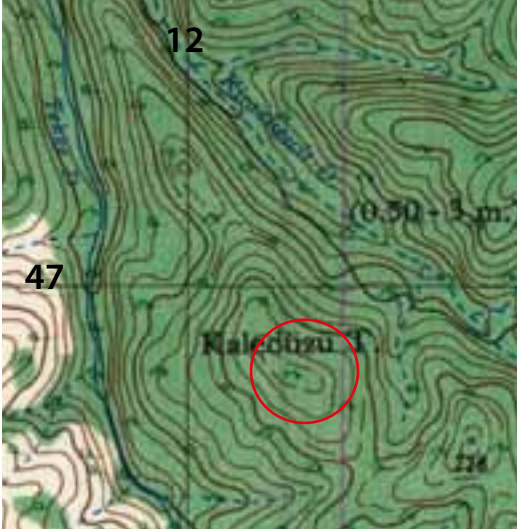
MEVKİİ: Kaledüzü

ŞİT TÜRÜ:
Anıt-Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman alanı

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-d2

Kaledüzü yerleşmesinin genel görünümü

Biga ilçesi, Dereköy köyü sınırları içinde, Dereköy Köyü'nün 2 km güneyinde, Geredeli köyünün 1,5 km güneydoğusunda bulunan Kaledüzü tepe üzerindedir. Yerleşimin bulunduğu tepenin etrafı derin vadilerle çevrili durumdadır. Üzeri yoğun ormanlık ve çalıklarla kaplı olduğundan detaylı araştırma yapılamamıştır. Tepenin etrafında kale duvarı olabilecek duvar kalıntısı gözlenmiştir. Yerleşimin etrafı derin vadilerle çevrili olduğundan duvarların taşları vadi içine dökülmüştür. Ayrıca çalıklar atasında duvar izleri de bulunmaktadır.

Yerleşim Biga ovasından gelerek Çan, Yenice ve Gönen arasında ulaşımı sağlayan antik yolların üzerinde kurulmuş bir kale yerleşmesi durumundadır.

Yerleşmenin aşağısında vadi içindeki yapı taşları

YAYIN DİZİNİ

DEREKÖY TAŞLIKTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Biga

KÖY: Dereköy

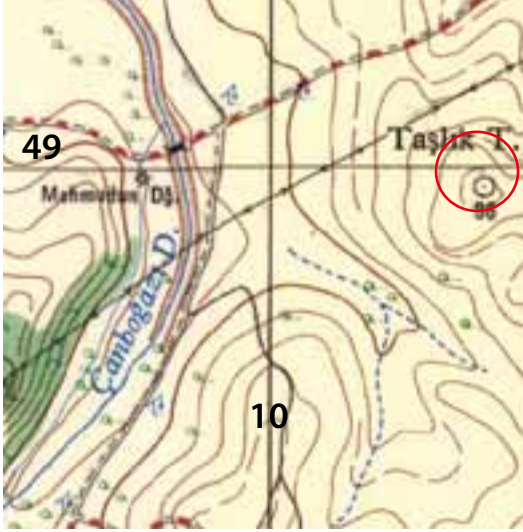
MEVKİİ: Taşlıktepe

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-d1

Taşlık mevkiinin genel görünümü

Biga ilçesi, Dereköy sınırları içinde, Taşlık mevkiinde bulunmaktadır. Mevki köyün yaklaşık 3 km batısında bulunan ovada yer alır. Eski Biga yolu olarak bilinen günümüzde kullanılmayan yolun her iki yakasında bulunan tarlalar içinde yer yer yoğun olarak Helenistik ve Roma dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları görülmektedir. Alan üzerinde seramik parçaları dışında bir kalıntı bulunmamaktadır.

Dereköy muhtarlığı önünden alınarak Çanakkale Arkeoloji Müzesi'ne taşınan gırtlantlı mermer lahitin bu alandan getirildiği söylenmektedir. Lahit muhtemelen bu alanda bulunan bir tümülüs mezardan çıkarılmış olmalıdır. Lahit üzerindeki kullanım izlerinden Bizans döneminde bir kilisede ikinci kez kullanılmış (ikinci kullanımda üzerine haç işareti yapılmış) olduğu anlaşılmaktadır.

Taşlık mevkiinden getirilen lahit

YAYIN DİZİNİ

GEREDELİ KÖYÜ TAVŞANTEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Geredeli

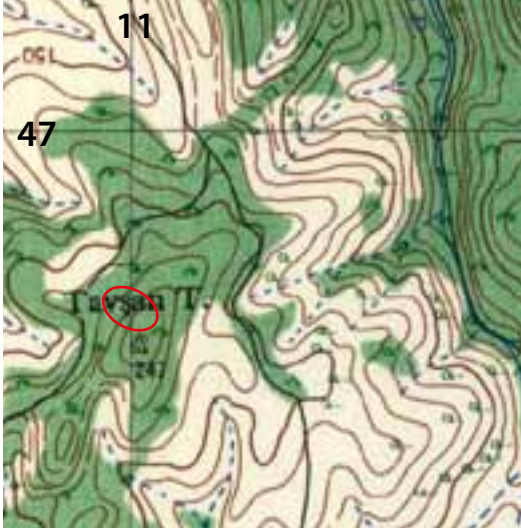
MEVKİİ: Tavşantepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-d2

Tümülüsün genel görünümü

Biga ilçesi, Geredeli köyü, Tavşantepe mevkiinde bulunmaktadır. Geredeli köyünün yaklaşık 1,5 km güneyinde, bulunduğu bölgeye hakim yüksek bir tepe üzerindedir. Meşe ormanları ile kaplı olan tepenin en üst kısmında yaklaşık 3 m yükseklikte 20 m genişlikte bir tümülüs bulunmaktadır. Kaçak kazılar sonucu bir kaç yapı taşı ortaya çıkan tümülüs, MÖ 5. yy özelliği göstermektedir. Muhtemelen 1 km doğusunda bulunan Kaledüzü mevkiinde bulunan yerleşime ait bir tümülüs olmalıdır. Bu bölgede MÖ 5. yy daki Pers hakimiyeti göz önüne alındığında oldukça önemli bir tümülüs olmalıdır.

Tümülüs üzerindeki kaçak kazı çukuru

GÜMÜŞÇAY CAMİİ ve HAZİRESİ

İLÇE: Biga

KÖY: Gümüşçay Beldesi

MEVKİİ: Merkez

ŞİT TÜRÜ:
Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 06.05.1988 tarih 28 sayılı kararı

Gümüşçay İmar Planı

Gümüşçay Camii'nin genel görünümü

Gümüşçay beldesi meydanında bulunmaktadır. Kıрма kiremit çatılı, taş duvarlı olan yapı dikdörtgen planlı ve bodrumlu olarak yapılmıştır. Doğu ve batı cepheleri üzerinde sekiz, güney cephesi üzerinde dört yuvarlak kemerli yüksek penceresi bulunmaktadır. Merdivenle çıkılan son cemaat mahalli beş yuvarlak kemerli pencere ile aydınlatılmıştır. Caminin doğu cephesinden doğrudan hareme girişi sağlayan, diğeri kuzey cephesinden son cemaat bölümüne girişi sağlayan iki girişi bulunmaktadır. Caminin iç kısmı, iki sıra olarak sekiz sütunla, üç nef ayrılmış durumdadır. Tavan geometrik işçilikli ahşaptandır.

Son cemaat girişinin yan kısmında beş satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabe üzerinde "1180 H" tarihi bulunmaktadır. Yapının ahşap işçiliği, pencereler ve iç mekan mimari özellikleri yapıldığı devrin mimari özelliklerini yansıtmaktadır.

Caminin batı bölümünde bulunan hazirede Gümüşçay bölgesinde 17. ve 18. yy'da yaşamış önemli yöneticilere ait mezarlar bulunmaktadır. Mezarlara ait şahide taşları (hece taşları) çeşitliliği ve sanat değeri ile bölgenin en önemli hazirelerinden biridir. Bölge tarihine ışık tutar özelliktedir.

Caminin yapım kitabesi

Caminin iç mekanına ait görüntü

Hazirenin genel görünümü

Mezar taşlarından bir örnek

Hazirede bulunan mezar süslemeleri.

GÜMÜŞÇAY KIZÖLDÜN TEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Gümüşçay

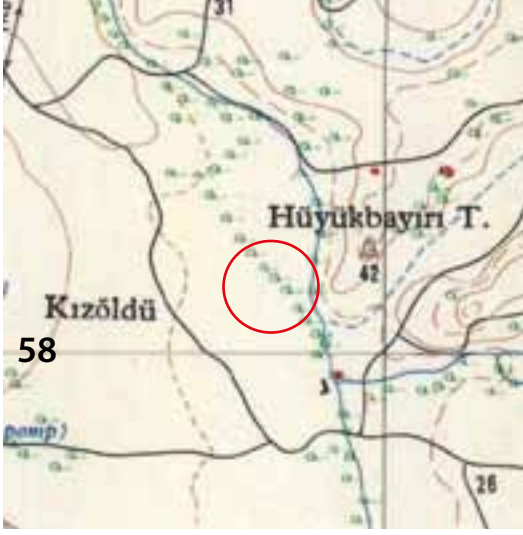
MEVKİİ: Kızöldün Tepe Tümülüsü

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Çocuk Esiegeme Kurumu

ŞİMDİKİ DURUMU:
Arkeolojik Sit Alanı

KORUMA KARARI: Edirne K.V.T.V.K.Kurulunun 13.01.1995 tarih 2210 sayılı karar

BANDIRMA H18-b4

Tümülüsün bulunduğu mevkinin genel görünümü

Biga ilçesi, Gümüşçay beldesi sınırları içinde, Kızöldün ya da Tümbetepe mevki olarak bilinen mevkide yer almaktadır. Gümüşçay beldesinin güney doğusunda bulunan tümülüs, Gümüşçay deresi vadisine hakim bir tepe üzerinde bulunmaktadır.

1994 yılında kaçak kazı sonucu Çanakkale Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazısı sonucu biri kabartmalı olmak üzere iki lahit mezar ortaya çıkarılmıştır. Kabartmalı lahit mezarın üzerinde “Priamos’un kızı Polyksena’nın Akhileus’un mezarı üzerine kurban edilme sahnesi ve ağlayan tören alayı” diğer üç yüzde de mezar sahibi ile ilgili güncel sahneler işlenmiştir. Lahit mezar sanat özelliği nedeni ile Arkaik sanattan Klasik sanata geçişini gösteren en önemli arkeolojik belgedir. Ayrıca Lahit, Anadolu insanının sosyal yaşantısı ve inancı hakkında bilgi vermesi açısından da oldukça önemlidir. Lahti bilim dünyası tarafından, üzerindeki kurban sahnesi nedeniyle “Polyksena Lahti” olarak adlandırılmaktadır.

Lahit üzerinde bulunan kabartmaların stil özelliği ile MÖ 6. yy sonlarına tarihlenmektedir. Üzerindeki mitolojik sahnelerle ve sanatsal özelliği ile sanatın gelişmesine öncülük eden bir eserdir. Muhtemelen döneminin bir kadın yöneticine aittir.

Aynı tümülüs içinde daha küçük bir lahit mezar ortaya çıkarılmıştır. Bu mezar daha basit olup işlemezdir. Mezar, küçük bir kız çocuğuna ait olup, içinden altın takılar ele geçirilmiştir. Bu altın takılar, Polyksena lahti ile aynı dönem özellikleri gösterir. Döneminin sanatına ve altın işçiliğine ışık tutan önemli eserlerdir.

Her iki lahtin de kadına/kıza ait olması, günümüzde de bu bölgeye “kız öldün tepesi” denmesi, Anadolu kültürünün kökenine sosyoarkeolojik açıdan ışık tutan önemli bir belge niteliğindedir.

Yapılan arkeolojik kazılar sonucunda tümülüs de Roma döneminden başlayarak bir çok defa kaçak kazı yapıldığı ve içindeki lahtin tahrip edildiği anlaşılmıştır.

Poliksena Lahti ve ona ismini veren yüzü, "Polyksena'nın kurban edilmesi" sahnesi (MÖ 520)

Poliksena Lahti ve ona ismini veren yüzü, "Polyksena'nın kurban edilmesi" sahnesi detayı

Poliksena Lahit dar yüzünde işlenen sosyal yaşam sahnesi

YAYIN DİZİNİ

MUSA TOMBUL. "Çanakkale Bölgesindeki Anıtsal Tümülüsler", Çanakkale, Y.K.Yayınları, 2013.

MUSA TOMBUL. Aktüel Arkeoloji Dergisi. Şubat 2012.

NURTEN SEVİNÇ. Studia Troica. 1997

GÜNDOĞDU KÖYÜ ESKİ İLKOKULU

İLÇE: Biga

KÖY: Gündoğdu

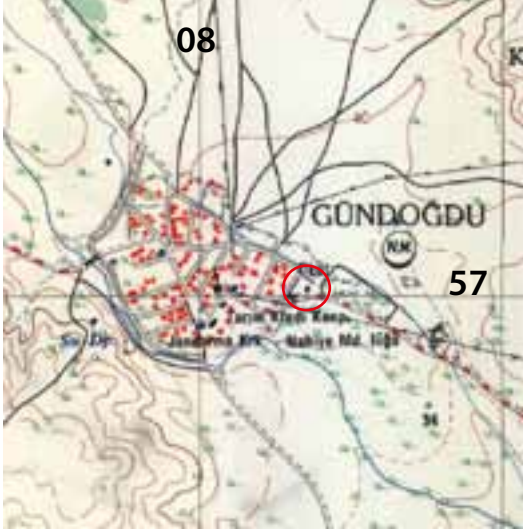
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Mili Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulunun 21.03.2008 Tarih 3567 sayılı kararı

BANDIRMA H18-a4

Gündoğdu eski ilkokulunun görünümü

Biga ilçesi, Gündoğdu köyü, Köyiçi mevkiinde, kiremit kırma çatılı tek katlı bir yapıdır. Yapı okul olarak planlanmıştır. Yöresel kesme taş malzeme ile yapılmış olup, köşelerde bulunan dirsek taşları bosajlı olarak yapılmıştır. Yüksek dikdörtgen pencereler yuvarlak kemerlidir. Kapı ve pencere kemerlerinin kilit taşları dışa çıkık olup üzerlerinde rozet süslemeler bulunmaktadır. Kapı üzerinde damla motifli çerçeve içine alınmış kitabe kabartma olarak Osmanlıca, 1927 yılında yapıldığı yazmaktadır. Fakat okulun yapım kitabesi daha sonraki bir zamanda kazınmıştır.

Yapı plan tipi olarak okulların tarihi süreç içinde gelişimini göstermesi açısından önemlidir.

Okulun kazınmış olan yapım kitabesi ve süslemeleri

GÜVEMALAN KÖYÜ KIRAĞIL MEZARLIĞI

İLÇE: Biga

KÖY: Güvemalan

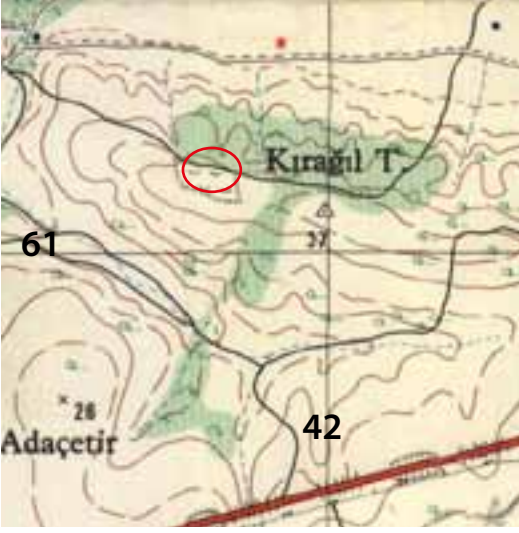
MEVKİİ: Kırağıl Mezarlığı

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kullanılmayan Mezarlık

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 18.61991 tarih 1799 sayılı kararı

BANDIRMA H18-b3

Kırığıl mezarlığının genel görünümü

Biga ilçesi, Güvemalan köyü sınırları içinde, köyün 2 km kuzey doğusunda bulunan Kırığıl mevkiinde yer alır. Mezarlık oldukça tahrip olmuştur. Çalılıklar arasında 1800'lü yıllara tarihli mezar taşları bulunmakta, ayrıca çevredeki antik yerleşimlerden getirilmiş devşirme mimari parçalar da mezar taşı olarak kullanılmıştır.

Mezarlıkta bulunan tahrip olmuş mezar taşları

Mezarlıkta bulunan mezar taşlarından örnek

HAVDAN ASARTEPE KALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Biga

KÖY: HAVDAN

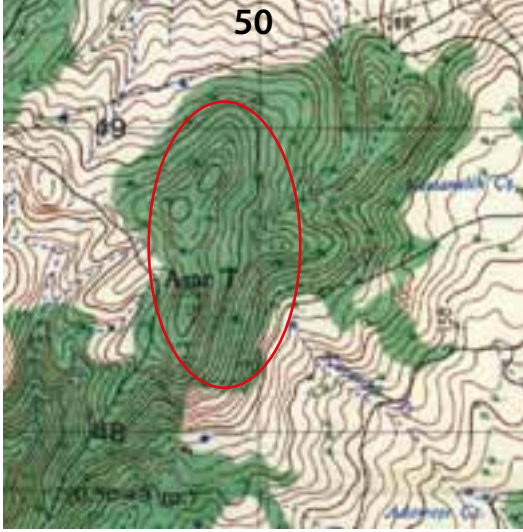
MEVKİİ: Asartepe - Kokarca Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI: Çanakale K.T.V.K. Kurulu'nun 04.08.2001 tarih 415 sayılı kararı

BANDIRMA H18-d2

Havdan Asartepe yerleşmesinin genel görünümü

Biga ilçesi, Havdan, Eybekli ve Ovacık köyleri arasında bulunan Kokarca ve Asartepe üzerindedir. Her iki tepe arasında yayılmış olan yerleşimin üzeri oldukça sık ormanlarla ve bitki örtüsü ile kaplı olması nedeni ile detaylı araştırma yapılamamıştır. Çalılıklar içinde izlenebildiği kadarı ile temel kalıntıları ve mimari parçalar görülmektedir. Duvarlar moloz taşlardan ve kuru duvar tekniğinde yapılmıştır. Tepe üzerinde yapılan yüzey araştırmalarında, Kaçak kazı çukurları ve yol kenarındaki kesitlerde, seramik parçaları, çatı kiremit parçaları ve mimari parçalar görülebilmektedir. Yerleşim tepenin kuzey eteklerinde bulunan Kiremitli Çeşme mevkiinden başlayan ve kuzeybatı eteklerinde Hacı Arap mevkiine kadar yayılan geniş bir nekropol alanı bulunmaktadır. Bu nekropol alanı içinde onlarca tümülüs kalıntısı da mevcuttur. Alanda bulunan seramik parçalarından MÖ 7 yy ile MS 1. yy'a kadar iskan edildiği anlaşılmaktadır.

Yerleşim alanı ile ilgili şimdiye kadar bir araştırma yapılmamıştır. Yerleşim alanının bulunduğu tepe Biga ovasına, gerisindeki dağlık bölgeye, Kocabaş Çayı (Granikos) vadisine hakim stratejik bir konumdadır. Yerleşim alanının yayılım alanı özellikle Biga ovasına hakim yamaçlara kadar yayılması önemli bir yerleşim olduğunu göstermektedir.

Antik kaynakların bildirdiğine göre tarihi süreç içerisinde bölgeye hakim olan en önemli kent "Pegae" kentidir. Bu antik kentin yeri henüz lokalize edilememiştir. Tüm bu özelliklerinden dolayı bu antik kent muhtemelen "Pegae" antik kenti olmalıdır.

HOŞOBA KÖYÜ KIZILTEPE KALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Biga

KÖY: Hoşoba

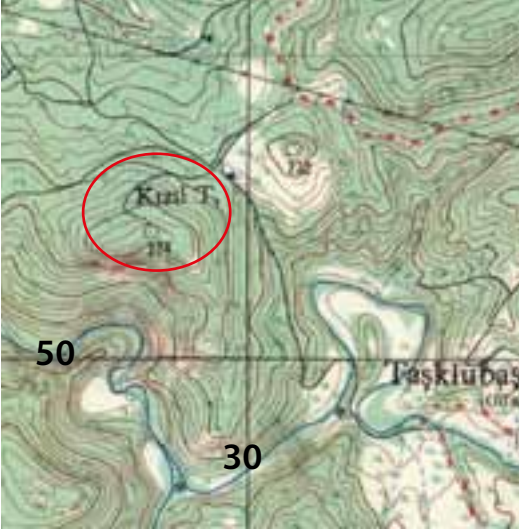
MEVKİİ: Kızılkaya

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Çalılık tepe

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K.B.Kurulu'nun 14.12.2006 tarih 2521 sayılı kararı

BANDIRMA H18-c1

Kızıl Tepe kale yerleşmesinin bulunduğu tepe

Biga ilçesi, Hoşoba köyü, Kızıltepe mevkiinde yer almaktadır. Kızıltepe, Hoşoba köyünün güneydoğusunda, Taşlukbaşı mahallesinin ve Taşluk baraj gölünün kuzey batısında, 274 rakımlı bir tepedir. Tepenin üstünde ve eteklerinde bir kale ve kale yerleşmesine ait kalıntılar yer alır.

Üzeri ormanlarla kaplı olan tepenin güney yamacı oldukça dik eğimli, kuzey bölümü dık ve kayalıktır. Kale yerleşmesinin girişi muhtemelen güney bölümündeki az eğimli taraftan olmalıdır. Yerleşmenin kenarlarında sur duvarı olabilecek temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Tepenin üzerinde ve eteklerine doğru dağılmış durumda yapı taşları, çatı kiremitleri, mezar tuğlaları ve seramik parçaları görülmektedir. Seramik parçaları MÖ 6.-3. yy özellikleri gösterir. Kalıntılardan anlaşıldığına göre Kızıltepe üzerinde savunma amaçlı bir kale ve kalenin eteklerindedeki kaleye ait yerleşme bulunmaktadır.

Kızıltepe'nin tam karşısında (batısında), Çınar derenin batısında Kaletpe olarak bilinen tepenin üzerinde de bazı duvar kalıntıları bulunmakta, muhtemelen Kızıltepe kale yerleşmesi ile bağlantılı bir garnizon olmalıdır.

Granikos ve Kocabaş vadilerine hakim bir noktada bulunan kale, aynı zamanda Taşluk vadisinden Gönene ve Yenice bölgelerine giden antik yolu kontrol etmek amacı ile korulmuş olmalıdır. Taşlukbaşı'na doğru giden yol üzerinde anakaya kesilerek yapılmış antik yola ait kalıntı bulunmaktadır.

Kale yerleşmesi üzerindeki temel kalıntıları

Kale yerleşmesi üzerindeki temel kalıntıları,

KARABİGA ESKİ İLKOKULU

İLÇE: Biga

KÖY: Karabiga

MEVKİİ: Yalı

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medrük Durumu

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K.B.Kurulu'nun 23.10.2009 tarih 4624 sayılı kararı

BANDIRMA H18-b1

Karabiga Eski İlkokulu'nun şimdiki durumu

Biga ilçesi, Karabiga beldesi sınırları içinde Yalı mahallesinde bulunmaktadır. Bodrumlu iki katlı olan yapı, kiremitli kırma çarılıdır. Pencereler ve kapılar kaş kemerli olup, kenarları tuğla ile silmeli olarak yapılmıştır. Köşeler ve kat araları tuğla ile silmeli olarak belirlenmiştir. Kat arası silmesi kirpi örgü sistemi kullanılarak hareketlendirilmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında okul olarak yapılmış olan yapı, eğitim yapılarının gelişimi hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

KARABİGA PRIAPOS ANTİK KENTİ

İLÇE: Biga

KÖY: Karabiga

MEVKİİ: Kale

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K.Kurulu'nun 17.01.1993 tarih 2940 sayılı kararı

BANDIRMA H18-b1

Priapos antik kentinin genel görünümü

Biga ilçesi, Karabiga beldesi bulunmaktadır. Kent, Marmara Denizi içine doğru uzanan bir burun üzerine kurulmuş, batı bölümü dik bir kayalık olup, kuzey bölümü bir sur duvarı ile çevrilmiştir. Kentin kuzey ve batı kıyılarında doğal liman özelliği gösteren koylar bulunmaktadır. Bu koyların özelliğine göre kentin biri kuzeyde, biri de batı da olmak üzere iki limana sahipti. Kentin kuzeyini çevreleyen surlara ait kalıntılar ve bazı yapılara ait temel kalıntıları gözlemlenmektedir. Yapılan yüzey araştırmalarında yerleşim alanı üzerinde Helenistik, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde iskan edildiğini gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir.

Konum itibarıyla su yolları üzerinde bir liman kenti olarak kolonizasyon çağında, MÖ 670 yılında kurulduğu sanılmaktadır. En parlak zamanını MÖ 4. yy ile MS 1. yy arasında yaşamıştır, Roma İmparatoru Augustus zamanında kentin Parion'a bağlanarak toprakları Parion'un sınırları içine alınmıştır. Antik kaynaklarda bağlılığı ile ünlü bir kent olarak bahsedilir.

Priapos antik kenti ismini aynı adı taşıyan bağların bahçelerin, cinselliğin ve doğurganlığın koruyucusu bereket tanrısı "Priapos"dan almaktadır. Priapos kültü, Anadolu kökenli bir kült olup, kent Priapos adına adanan tek kent olması ile arkeoloji dünyası açısından oldukça önemlidir. Priapos, bağların ve bahçelerin koruyucu tanrısı olarak Lampsakos, Parion ve Priapos kentlerinde de önemli tanrıları arasında saygı görmüştür. Özellikle büyük İskender'in Anadolu'ya gelişi sonrası Priapos kültü çok geniş coğrafyalara yayılmaya başlamıştır.

Priapos kültü mitolojiye göre: Zeus ile Afrodit sevişir, bunu gören Zeus'un karısı baş tanrıça Hera, doğacak çocuk Zeus kadar güçlü, Afrodit kadar güzel olursa, diğer tanrılardan daha güçlü olacağından korkarak doğacak çocuğun sakat doğmasını sağlar. Doğan çocuk öyle bi sakat olmalı ki, sakatlığından utanarak insan içine çıkamamalı der. Priapos çok çirkin ve boyundan daha büyük bir cinsel organa sahip olarak doğar. Annesi Afrodit oğlundan çok utanarak onu dağa bırakır. Çocuğu çobanlar bularak büyütürler. Cinsel organının büyüklüğünden dolayı ona saygı duymalarından priapos kültü doğar. Başka bir mitolojide ise Afrodit ile Dionisos'un çocuğu olduğundan bahsedilir.

Priapos antik kenti ve limanlarının genel görünümü.

Antik kentin sur duvarlarından görünüm

Antik kentte bulunan yapı kalıntısı

Antik kentte bulunan yapı kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman). Arkeoloji Sanat Yay. 1993.

AZRA ERHAT. Mitoloji Sözlüğü. Renzi Kitapevi. 10. Baskı. 2001

KARABİGA TÜMBELEZ TEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Karabiga

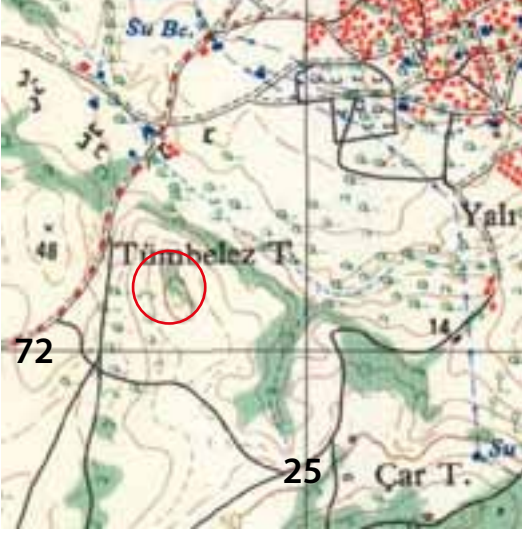
MEVKİİ: Tümbelez Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-b1

Tümbelez Tepe tümülüsünün genel görünümü

Biga ilçesi, Karabiga beldesi sınırları içinde bulunmaktadır. Tümbelez Tepe olarak bilinen mevki, Karabiga'nın güneyinde, Örtülüce-Kocagür yolu üzerinde yer alır. Karabiga körfezine ve Kocagür (Adresteia) ovasına hakim bir noktadadır. Yaklaşık 5 m yüksekliğe sahiptir. Tümülüsün etrafında çok yoğun mezar tuğlalarının bulunması geç dönemlerde nekropol olarak kullanıldığını kanıtlar. Tümülüs etrafında kesme taşlar gözlemlenmiştir. Bu taşlar oldukça düzgün işçiliğe sahiptir. Bunlar muhtemelen tümülüsün dromosuna ait yapı taşları olmalıdır. Bu durumda mezar odasının açıldığına işeret etmektedir.

KEMER KÖYÜ OSMANGÖLÜ TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Kemer

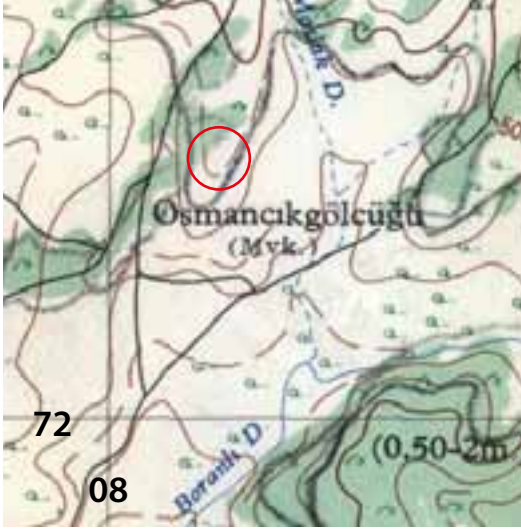
MEVKİİ: Osmancık Gölcüğü

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-a1

Osman gölü tümülüsünün görünümü

Biga ilçesi, Kemer köyü Osmangölü mevkiinde bulunmaktadır. Tümülüs Kemer köyünün yaklaşık 2 km doğusunda, Kemer çayı vadisine doğru, Osmanlar Gölü olarak bilinen gölün kenarındadır. Yaklaşık 20 m genişlikte 4 m yükseklikte olan Tümülüsün çok az bir bölümü korunmuş durumdadır. Tümülüs yapıldığı sırada günümüzde kurumu olan gölün kenarına yapılmış olmalıdır. Göl kısa bir zaman önce de mevcut olup, halk bu göle Osmanlar Gölü demektedir.

1995 yılında Çanakkale Müzesi tarafından yapılan kurtarma kazısında Tümülüs içinde parçalı taşlardan yapılmış basit bir lahit mezara rastlanmıştır. Bu lahit mezarın etrafında gömü sırasında yapılan cenaze töreninde kırılmış olduğu sanılan kırmızı figür tekniğinde yapılmış MÖ 4. yy ortalarına tarihlenen krater parçalarına rastlanmıştır. Kazıda elde edilen bulgulara göre Tümülüs Roma döneminde soyulmuş olmalıdır.

Tümülüsün genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

KEMER KÖYÜ PARİON-1 TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Kemer

MEVKİİ: Toprakkule

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman alanı

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-a1

Parion tümülüsünün görünümü

Biga ilçesi, Kemer köyü sınırları içinde Toprakkule mevkiindedir. Kemer köyü ile Değirmencik köyü arasında, yolun hemen kenarında yaklaşık 3 m yükseklikte bir mezar tepesidir. Tümülüs Kemer köyüne yaklaşık 2700 m uzaklıktadır. Tümülüsün etrafında görülen mezar tuğlaları nedeniyle, alan geç dönemde muhtemelen nekropol alanı olarak kullanıldığını gösterir. Tümülüsün üzerinde açılan derin çukur nedeniyle soyulmuş olabilir. Tümülüs yüzeyinin ağaç dikimi için sürülmesi sonucunda mezar tuğla parçaları açığa çıkmıştır. Bu tuğlalardan tümülüs MÖ 4. yy da yapılmış olmalıdır. Tümülüs PARİON I Tümülüsü olarak adlandırılması uygun olacaktır.

KEMER-PARION ANTİK KENTİ

İLÇE: Biga

KÖY: Kemer

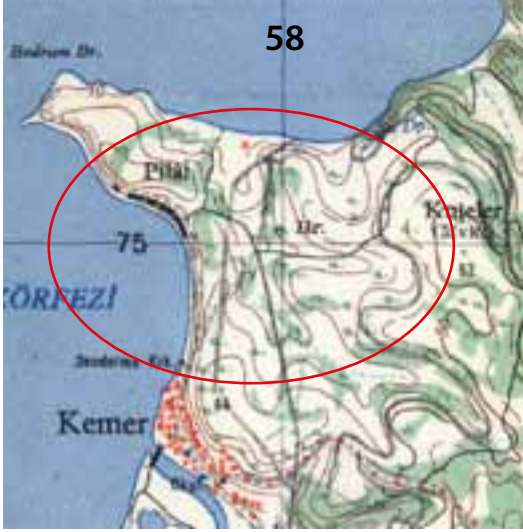
MEVKİİ: Harabeler

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ören yeri

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K.Kurulu'nun 26.05.1989 tarih 317 sayılı kararı

BANDIRMA H18-a1

Parion antik kentinin genel görünümü

Biga ilçesi, Kemer köyü sınırları içinde harabeler mevkiinde bulunmaktadır. Kent, Kemer köyünün bulunduğu alandan başlayarak doğusunda ve kuzeyinde bulunan plato üzerinde yer alır. Antik kentin çapı yaklaşık 4 km olup bölgenin en büyük antik kentlerindedir. Kentin etrafını çevreleyen sur duvarlarının bazı bölümleri tamamaen yok olsada, yer yer 2 m kadar korunmuş kalıntıları görülebilmektedir. Sur duvarları blok taşlardan yapılmış olup MÖ 5. yy özellikleri göstermektedir. Sur duvarları üzerinde yer yer değişik zamanlarda onarıldığını gösterir tamirat izleri görülür. Kent Ege ve Karadeniz su yolları üzerinde bulunan bir liman kenti olarak kurulmuş, biri bu günkü Kemer köyü içinde, Kemer Çayı ağzından başlayarak kuzeye doğru uzanan, diğeri antik kentin kuzey bölümünde bulunan koyda olmak üzere iki limana sahiptir. Limanlara ait kalıntılar günümüzde de izlenebilmektedir. Antik kentin güney bölümünde, Kemer köyünün girişinde, köye ismini veren su kemeri (akuadük) yapısına ait kalıntılar bulunmaktadır. Yerleşimin güney bölümünde sur duvarlarının hemen dışında Kemer Çayı boyunca uzanan nekropol alanı bulunur. Ayrıca Kemer Çayı boyunca uzanan tepeler üzerinde tümülüs mezar yapıları bulunur. Muhtemelen kentin doğu kısmında sur duvarları dışında ikinci bir nekropol alanı bulunmaktadır. Kentin iç kısmında ayakta antik yapı bulunmamasına rağmen arazi üzerinde bir çok yapının temel izleri görülebilmektedir.

2005 yılından beri Prof. Dr. Cevat BAŞARAN başkanlığında sürdürülen kazı çalışmaları, nekropol alanlarında, tiyatrodan, odeonda ve Roma villarında devam etmektedir. Nekropol alanında sürdürülen kazı çalışmalarda MÖ 6. yy başlayarak Geç Roma dönemine kadar kesintisiz devam eden gömüler açığa çıkartılmıştır. Bu gömülerde kent halkının zaman içinde değişen dini inancını gösterir mezar yapıları ortaya çıkartılmıştır.

Tiyatroda sürdürülen çalışmalarda, tiyatroya ait oturma sıraları, sahne binasına ait firizler ortaya çıkartılmış, ortaya çıkan firizlerin tarihlendirilmesinde, tiyatronun MS 2. yy'da yapıldığı anlaşılmaktadır. Odeonda sürdürülen kazı çalışmalarda odeonun sahne binası ve oturma sıraları tamamen ortaya çıkartılmıştır. Odeonun plan özelliğinden Hellenistik dönemde yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Roma döneminde yapılmış olan villalarda da kazı çalışmaları devam etmektedir.

Kentin yapılarına ait mimari parçalar ve yapı taşları Erken Hıristiyanlık döneminde kentin etrafındaki sur duvarlarının tamiratlarında, yapılan yeni yapılarda ve İstanbul'un kurulması ile orada yapılan yeni yapılarda kullanılması için taşınması ile büyük ölçüde tahrip olmuştur.

Antik kaynaklar, "Parion" isminin Troia kralı Priamos'un oğlu Paris'in isminden geldiğinde birleşmektedirler. Tarihi kaynaklar ve Arkeolojik veriler Parion'un ilk kuruluşu hakkında yetersiz kalmaktadır. Tarihi kaynaklar ve Arkeolojik veriler ilk kuruluşu MÖ 8. yy'da Miletliler tarafından kolonize edildiği, MÖ 7-6. yy arasında Lidya'luların egemenliği altında bulunduğu, MÖ 546 yılından sonra tüm Anadolu gibi Pers'lerin hakimiyeti altına girdikleri ortaya koyar. Pers'lerin hakimiyeti altındayken Sadrap Heraphantos tarafından yönetilmiştir. Tüm Troas bölgesi kıyı kentleri gibi

MÖ 5. yy'da Persler'e karşı kurulmuş olan Attik-Delos Deniz Birliği'ne üye olur ve 441-438 yılları arasında vergi ödemediği görülür. MÖ 4. yy başlarında bir süre bağımsız olarak hüküm sürmesine rağmen MÖ 386 yılında tekrar Pers hakimiyeti altına girer. MÖ 334 yılında Büyük İskender'in Parion'un yaklaşık 30 km doğusundaki Granikos Çayı kenarında Pers'lerle yaptığı Granikos Savaşı'nı kazanması ile İskender'in hakimiyeti altına girer. MÖ 4. yy sonlarında bir süre bağımsız olarak hüküm sürer ve Troas bölgesindeki dokuz üyeli İlion Federasyonu'nun üyeleri arasında görülür. MÖ 188 yılında Bergama Krallığı hakimiyetindeyken, 133 yılında Bergama Kralı III. Attalos'un ölümünden sonra, onun vasiyeti üzerine Roma İmparatorluğuna bağlanır.

Roma döneminde Parion'un MÖ 88-85 ve MÖ 74-64 yılları arasında meydana gelen Mithridates savaşlarından büyük ölçüde etkilendiği görülmektedir. Bu savaşlar sırasında özellikle MÖ 73 yılında Kyzikos'a saldıran Pontos ordusu kış mevsimi süresince Lampsakos'da konaklarken, donanması da Parion limanında demirlemiş durumdaydı. Donanma Parion limanındayken ordu tarafından Parion yağmalanır ve kente büyük zarar verirler. Bunun üzerine Roma, Alexandria Troas, Parion, Lampsakos ve İlion kentlerinin coğrafi konumları göz önünde bulundurarak bu şehirlere bağımsızlık vermiş, böylece Marmara Denizi kıyılarında doğudan batıya doğru Kios, Apameia, Kyzikos, Parion, Lampsakos ve İlion şehirlerinden oluşan bir savunma hattı kurmuştur. Böylece Roma'nın Mithridates ile giriştiği savaşlarda Parion'un Roma için önemini ortaya koymuş ve daha sonra gelen imparatorların kolonizasyon politikaları içinde önemli bir yer tutmuştur

Parion Erken Hıristiyanlık döneminde piskoposluk merkezi durumunda olup, Kalkedon ve Efes Konsili'ne temsilci gönderir. MS 6. yy'dan sonra kent önemini kaybetmiş. 13. yy'dan sonrada küçük bir köy haline geldiğini görmekteyiz.

Parion Troas Bölgesinde sikke basan kentlerden olup, hüküm sürdüğü tarihi süreç içinde dönemine göre çeşitli sikkeler basmıştır. Ön yüzünde tanrı Apollon, arka yüzünde yılanlı sunak işlenen ve ön yüzünde Gorgo başı, arka yüzünde boğa işlenmiş sikkeler bunların bazılarıdır.

Antik kentin kuzey bölümünde bulunan kule

Antik kentin kuzey limanı kalıntıları

Antik kent üzerindeki
Bizans sarniç kalıntısı

Antik kentin girişinde
bulunan nekropol
alanı

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN: Kazı ve Araştırma Sonuçları Sempozyumu. Yıl 2008, 2009, 2010, 2011.

HERODOT: Herodot Tarihi. (Çev. M. Ökmen). Türkiye İş Bank.Yay. İstanbul 2002.

KSENOPHON: Yunan Tarihi. (Çev. S. Sinanoğlu), Ankara 1999.

STRABON: Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası. Arkeoloji Sanat Yay. 1993.

W.M. RAMSAY: Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası. (Çev. M. Pekdaş). İstanbul 1961.

J.M. COOK: The Troad, Oxford 1973.

J.S. BALACKIE: Homer and Iliad, Vol.1, Edinburg 1866.

KEPEKLİ KÖYÜ KALETEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Biga

KÖY: Kepekli

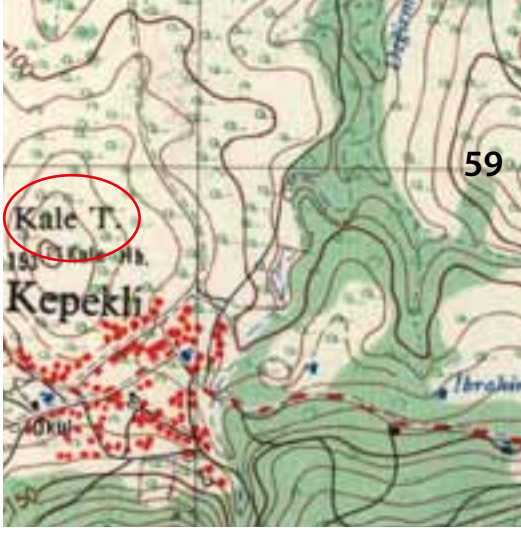
MEVKİİ: Kaletepe - Bağlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H19-a4

Kale Tepe'nin genel görünümü

Biga ilçesi Kepekli köyü sınırları içinde, köyün hemen kuzey batısında bulunan Kaletepe ya da Bağlıktepe mevkiinde bulunmaktadır. Tepenin üzeri yaklaşık yirmi dönümlük bir düzlükten oluşmaktadır. Bu düzlüğün hemen eteklerinde tepeli çevreleyen yüzeyde çok az temel kalıntısı kalmış bir duvar izi bulunmaktadır. Bu iz muhtemelen yerleşimi çevreleyen sur duvarına ait olmalıdır. Ayrıca tepe üzerinde ve eteklerinde yapı taşları ve temel izleri gözlemlenmiştir. Yerleşim alanının yayıldığı bu tepenin eteklerinden itibaren yoğun bir şekilde izlenebilen Helenistik ve Roma dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmektedir.

Kepekli köyünün mezarlığı yanında 2008 yılında yapılan kanal kazısı sırasında Roma dönemi özellikleri gösteren yazıtlı bir kitabe bulunmuş ve Çanakkale Müzesi'nde korumaya alınmıştır.

Kaletepe'nin yerleşim alanı

KOCAGÜR KÖYÜ HAVUZ ÇEŞME-ADRESTEİA YERLEŞMESİ

İLÇE: Biga

KÖY: Kocagür

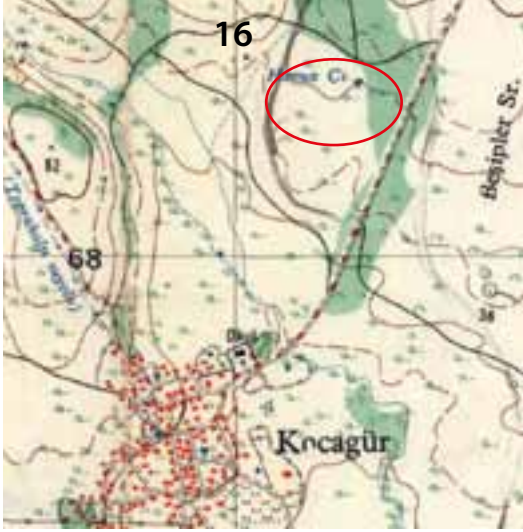
MEVKİİ: Havuz Çeşme

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-a3

Havuz Çeşme yerleşmesinin (adresteia) genel görünümü

Biga ilçesi, Kocagür köyü sınırları içinde Havuz Çeşme mevkiinde yer alır. Havuz Çeşme mevki, Kocagür köyü ile Örtülüce köyü yolunun hemen kuzey kenarında bulunur. Yüzeşte çok yoğun Helenistik ve Roma dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları, mermer parçaları ve temel kalıntıları görülmektedir. Burada yapılan su kanalı kazısı sırasında çıkan yazıtlı parça ve lahit parçası Kocagür köyü meydanına getirilmiştir. Çanakkale Müzesi'ne taşınan yazıtlı parçanın üzerindeki yazı karakterlerini epigraflar Firiğçe olarak yorumlamaktadır. Ayrıca köy içinde bulunan çeşitli mimari parçalar muhtemelen bu mevkiden getirilmiş olmalıdır.

Yerleşme verimli bir ovada bulunmakta olup bu ova antik çağda "Adresteia" ovası olarak adlandırılmıştır. Muhtemelen bu ovaya ismini veren "Adresteia" yerleşmesi burası olmalıdır. Çünkü bu ovada bulunan en büyük yerleşme bu mevkide bulunan Havuz Çeşme yerleşmedir.

Köy meydanında Havuz Çeşme mevkiinden getirilmiş yazıt (muhtemelen Firiğ yazıtı)

Köy meydanında Havuz Çeşme mevkiinden getirilmiş lahit parçası

YAYIN DİZİNİ

CEVAT BAŞARAN. Biga Kemer ve Çevresi Yüzeşte Araştırması. Kazı ve Araştırma Sonuçları Sempozyumu. 1999.

STRABON: Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası. Arkeoloji Sanat Yay. 1993.

KOCAGÜR KÖYÜ HÖYÜKTEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Kocagür

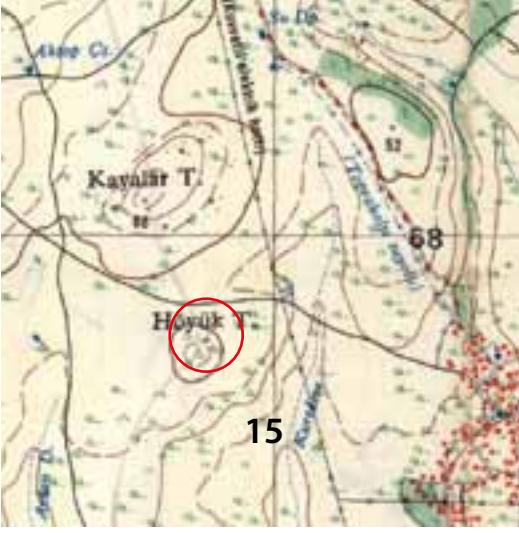
MEVKİİ: Höyüktepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Kocagür Köy Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
İçme suyu deposu Alanı

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-a3

Höyüktepe'nin genel görünümü

Biga ilçesi, Kocagür köyü sınırları içinde Höyüktepe mevkiinde bulunmaktadır. Köyün yaklaşık 700-800 m batısında bulunan ova içinde yer alır. Yaklaşık 15 m yükseklikte ve 50 m genişliğe sahiptir. Üzerinde Kocagür köyünün su deposu bulunmaktadır. Tümülüsün eteklerinde yapılan tarım ve üzerinde bulunan su deposunun yapımı sırasında tahrip olmuştur. Bulunduğu ovaya hakim bölgenin en büyük tümülüsleri arasındadır. Bölgede bulunan diğer tümülüslerle karşılaştırıldığında MÖ 6-5. yy'a ait olmalıdır.

Köylülerin anlattığına göre 60 yıl önce, tümülüsün yaklaşık 30 m doğusunda tümülüse doğru doğru giden bir tünel ortaya çıkmış, bu tünel daha sonra kapanmıştır. Bu tünel muhtemelen tümülüsün dromosu (ön oda) olmalıdır. Bu tümülüsün 200 m kuzey batısında Çaltı Tepe olarak bilinen tepede, daha küçük boyutlu başka bir tümülüs bulunmaktadır.

PEKMEZLİ KÖYÜ ESKİ İLKOKULU

İLÇE: Biga

KÖY: Pekmezli

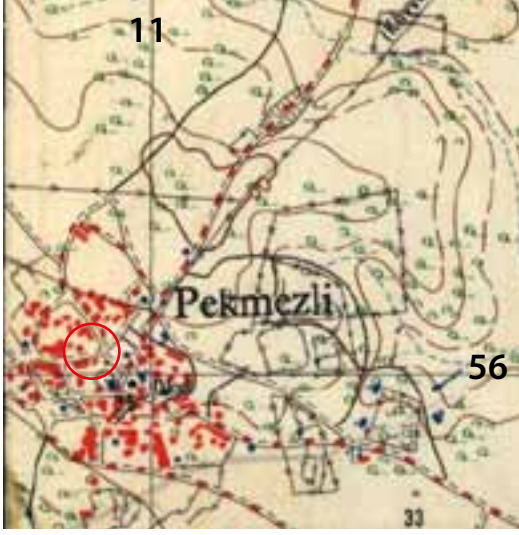
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Mili Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-a3

Pekmezli ilkokulunun görünümü

Biga ilçesi, Pekmezli köyü, Köyiçi mevkiinde bulunmaktadır. Yöresel kesme taş malzeme ile yapılmıştır. Kiremitli kuma çatılı, bodrumlu tek katlı bir yapıdır. Kapı ve pencereler yuvarlak kemerli olup söveleri silmeli olarak yapılmıştır. Köşe dirsek taşları dışarı çıkık olarak işlenerek köşe hareketlendirilmiştir.

Yapı erken Cumhuriyet dönemi yapılarından olup, eğitim yapılarının tarihi süreç içinde gelişimini gösteren önemli örneklerdendir.

YAYIN DİZİNİ

PEKMEZLİ KÖYÜ HAMDİ USTANIN EVİ

İLÇE: Biga

KÖY: Pekmezli

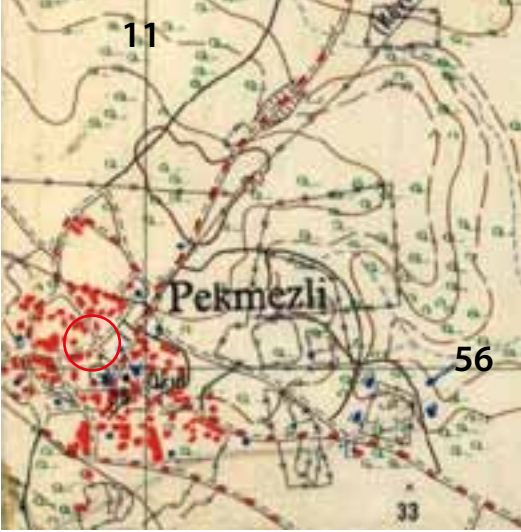
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-a3

Konutun genel görünümü

Pekmezli köyü, Köyiçi mevkiinde, 3338. parsel üzerinde bulunmaktadır. Alaturka kiremit çatılı kesme taşlardan ve tuğla ile yapılmış iki katlı bir yapıdır. İkinci katda köşelerde kesme taş, duvarlar ise tuğladan yapılmıştır. Ön cephe üzerinde yıkılmış durumda bir balkon çıkıntısı mevcuttur. Konutun giriş kapısı ve pencereleri blok kesme taşlardan yapılmıştır. Sövelerinde, alınlıklarda ve dirsek taşları üzeri değişik bitkisel ve geometrik bezemelerle süslenmiş durumdadır. Ayrıca dirsek taşlarının her birinde farklı kabara ve damla motifleri işlenmiştir

Yapı, bölgeden Pekmezli civarından çıkan sarı renkli taştan yapılmış, hemen bitişiğinde bulunan ilkokulda ve cami minaresinde de aynı taşdan yapılmış ve aynı süslemeler kullanılmıştır. Yakın köylerde bulunan okullarda ve cami minarelerinde aynı geleneğin sürdürüldüğünü görmekteyiz. Bu köyde yaşayan bir taş ustasına ait olan ev muhtemelen 20. yy başlarında yapılmış olmalıdır. Ev Hamdi ustaya ait olup hemen hemen bölgede bulunan benzer yapılar Hamdi usta ve onun yetiştirdiği ustalar tarafından yapılmıştır.

Pencere sövesinin süslemeleri

Pencere sövelerinde kullanılan süslemeler

YAYIN DİZİNİ

TOKATKIRI KÖYÜ AKTOPRAK MEZARLIĞI

İLÇE: Biga

KÖY: Tokatkırı

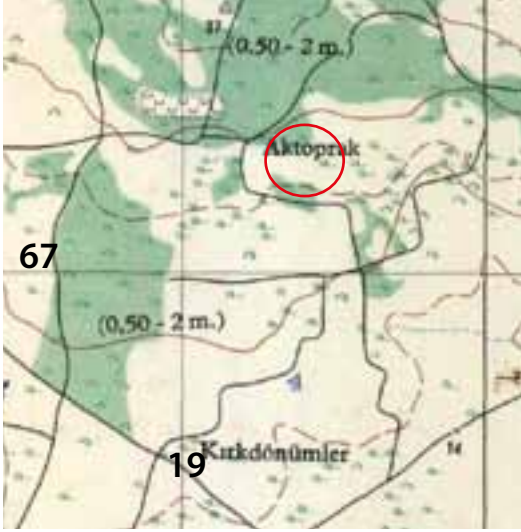
MEVKİİ: Aktoprak

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Tokatkırı Köyü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kullanılmayan mezarlık alanı

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulunun 21.11.2003 tarih 2525 sayılı kararı

BANDIRMA H18-a3

Aktoprak mezarlığının genel görünümü

Biga ilçesi, Tokatkırı köyü sınırları içinde, Aktoprak mevkiinde bulunmaktadır. Köyün yaklaşık 500 m kuzeyinde yer alır. Günümüzde kullanılmayan ve tamamen çalılıklarla kaplı bir mezarlıktır. Mezarlar islami tarzda olup, mezar taşı olarak çok yoğun devşirme mermer mimari parçalar kullanılmıştır. Bu mimari parçalar arasında anıtsal boyutlu yapılara ait parçalarda mevcuttur. Muhtemelen yakında bulunan büyük bir antik kentten getirilmiş olmalıdır. Mimari parçalar arasında saçak, çörtten ve söveler bulunmaktadır. mezarlığın bulunduğu alan göz önüne alındığında burada mezarlıktan önce bir yapının bulunmuş olma ihtimali yüksektir. Ya da yakınlarda bulunan Havuz Çeşme mevkiindeki Adresteia antik kentinden getirilmiş olmalıdır.

Mezarlık alanında bulunan mimari parçalar

Mezarlık alanında bulunan mimari parçalar

YAYIN DİZİNİ

YENİCEKÖY KOCATEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Biga

KÖY: Yeniceköy

MEVKİİ: Kocatepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Çalılık tepe

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-c1

Kocatepe tümülüsünün genel görünümü

Biga ilçesi, Yeniceköy köyü sınırları içinde, Yeniceköyün yaklaşık 1 km doğusunda Kocatepe mevkiinde yer almaktadır. Yüksek bir doğal tepenin üzerine yapılmış olan tümülüs, yaklaşık 3 m yüksekliğe sahiptir. Biga ovasına hakim bir durumdadır. Tümülüsün etrafında mezar tuğla parçaları görülmesi, geç dönemlerde etrafının ve üstünün nekropol olarak kullanıldığını gösterir. Tümülüsün tepe noktasında kaçak kazı çukuru bulunmaktadır. Yapılan kaçak kazılar nedeni ile tümülüs konisi büyük ölçüde dağılarak alçalmıştır.

Tümülüs üzerindeki kaçak kazı çukuru

BOZCAADA

BOZCAADA-TENEDOS ANTİK KENTİ

İLÇE: Bozcaada

KÖY:

MEVKİİ:

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü- Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kazı Alanı

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.V.T.V.K. Yüksek Kurulunun 17.10.1985 gün 1504 sayılı Kararı

Bozcaada Harita

Tenedos Nekropolü'nün genel görünümü

Çanakkale Boğazı girişinde stratejik açıdan çok önemli bir noktada bulunan Bozcaada, 40 km kare büyüklüğünde ve anakaraya 6 km uzaklıkta bulunmaktadır. Çanakkale Boğazı'nın girişinde olması nedeniyle deniz ticaretinin başladığı yıllardan günümüze kadar her zaman önemini sürdürmüştür. Özellikle doğu ve batısında bulunan doğal limanları, her zaman denizcilerin barınağı durumunda olmuştur.

Adanın çok küçük olması her bölgesinin yerleşim alanı olarak kullanılmasına neden olmuştur. İç bölgelerde tarım ve hayvancılıkla ilgili kırsal yerleşim, kıyılarda da liman ile ilgili yerleşim alanları bulunur.

Adanın ismi "Leukophrys" olarak bilinmektedir. Tenedos ismini ise, Mitolojiye göre adanın karşı kıyısında bulunan Kolanai antik kentinin kralı Kyknos'un oğlu Tenes'den almaktadır.

Antik çağda Tenedos antik kentinin yerleşim alanı olarak daha çok doğusu, bugünkü Bozcaada yerleşimi kullanılmıştır. Bu bölge bugünkü modern yerleşim alanının bulunduğu alandan, Göztepe tepesinin doğu yamaçlarında ve ovaya doğru yayılmaktadır. Ovaya açılan vadinin her iki yamacı nekropol alanı olarak kullanılmış, bu alanda arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkarılan nekropol alanı da bulunmaktadır. Bu nekropol alanı MÖ 3000 yılından itibaren Roma dönemine kadar kesintisiz kullanılmıştır. Bu alanda kullanıldığı dönemleri gösterir mezar yapıları ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca Göztepe'nin doğu eteklerinde tiyatro olabilecek bir çukurluk bulunmaktadır. Antik kaynakların sıkça söz ettiği Apollon Smintheus tapınağı da bu alanda olmalıdır. Muhtemelen bu tapınak bu günkü Bozcaada kalesinin yapımı sırasında tahrip olmuştur.

Ayazma Limanı ve Çevresi: Bu alan adanın batı bölümünde yer alır. Bu bölge Ege adaları üzerinden gelerek Çanakkale Boğazı'nı kullanan denizcilerin kullandığı poyraza kapalı bir limandır. Antik liman kalıntısı ve gerilerdeki yamaçlar üzerinde yerleşim izini gösterir seramik parçaları bulunur. Ayazmanın gerilerindeki yamaçlarda limanla ilgili yerleşim alanı bulunmaktaydı, ama günümüzde bu liman yerleşimine ait yüzeyde hiçbir kalıntı mevcut değildir.

Poyraz Limanı ve Mermer Burnu arası: Bu alanda poyraza ve lodosa kapalı korunaklı küçük koylar bulunduğu için, bu koyların gerisinde bulunan düzlükler yerleşim alanı olarak iskan edilmiştir. Alan üzerinde, iskan izlerini gösterir, seramik parçaları mezar tuğlaları ve kiremit parçalrı gözlenir. Ayrıca adanın orta bölümünde, Kocabayır mevkiinde bulunan ana kaya kutsal alan olarak kullanılmıştır. Bu kutsal alan antik çağda Bozcaada'da Kibele kültünün varlığına ışık tutar.

Adanın güney ve doğu kıyılarındaki yüksek tepelerde tümülüs mezar izleri gözlemlenmiştir. Buralarda bulunan tümülüs mezarlar yapıldığı yıllarda denizden de görülebilecek yüksekliğe sahiptirler. Muhtemelen bu tümülüs mezarlar

adanın soylu kişileri ve ünlü denizcilere aitti. Antik kaynaklar burada bulunan tümülüslerin özellikle Roma döneminde tahrip edildiğini belirtmektedir.

Ada genelinde taşın az bulunması, antik yapıların taşlarının her dönemde yeni yapılarda kullanılmasından dolayı antik mimarinin yok olmasına neden olmuştur. Bugün ada genelindeki en eski mimari kalıntılar Osmanlı dönemine ait yapılarıdır. Bunlar: kale, camiler, çeşmeler ve konutlardır. Bu yapılarda antik mimari parçaların kullanıldığını görürüz.

Arkeolojik çalışmalar Bozcaada'da ilk insan izlerinin Erken Tunç Çağına (MÖ 3000) kadar uzandığını göstermektedir. Bu tarihten itibaren adanın özellikle denizcilikte çok önemli bir rol oynadığı görülmektedir. MÖ 8. yy sonunda yaşamış olan Homeros'un anlatımlarına göre, MÖ 1200 yılı civarında yapıldığı tahmin edilen Troia Savaşları sırasında Tenedos, Aka donanmasının karargahı olarak kullanıldığını anlamaktayız Antik kaynaklar burada Apollon tapınağının bulunduğunu tapınağın Apollon Smintheus tapınımının önemli merkezlerinden biri olduğunu belirtir. Adayı MÖ 8. yy'da Mytilene adasından gelen Aioller yönetmeye başlarlar. Tenedos Arkaik Çağ (MÖ 620-480) ve Klasik Çağ (MÖ 480-330) dönemlerinde en müreffeh dönemini yaşar. Sadece adada değil Anadolu kıyılarında bulunan antik kentlerde ticarete gelişmişlerdir. Bu dönemde özellikle deniz ticaretini elinde tutan Milet'in, ada üzerinden sürdürmüş olduğu ticaretin payı büyüktür. Bu dönemde Tenedos'da bilim ve felsefenin de gelişmiştir. Örneğin ünlü doğa bilimcisi Thales ömrünün son yıllarını adada geçirmiş ve Tenedos'lu gök bilimci Kleostratos'ı yetiştirmiştir. Tenedos'un tarımsal ürün olarak ürettiği şarabı antik dünyada tanınmasından dolayı ticarete önemli bir yer tutmuştur.

Tenedos MÖ 5. yy'dan itibaren kendi adına sikke basmaya da başlamıştır.

Tenedos MÖ 498 yılında Persler'e karşı ayaklanan Miletliler'in yanında yer almış, Pers Kralı Darius, donanmasını Tenedos'a gönderir ve ada halkını esir alır. Daha sonra tekrar bağımsız olan ada, Attik Delos Deniz Birliği üyesi olur ve 3 talent vergi öder. Bu verdiği 3 talentlik yüksek vergi, Tenedos'un birliğin en zengin üyeleri arasında yer aldığını gösterir. MÖ 334 yılında Büyük İskender'in Anadolu'yu ele geçirmesi ile Tenedos önemini yitirmeye başlar. Tam karşı kıyıda kurulmuş olan Aleksadria Troas'ın doğal bir limana sahip olmasından dolayı deniz ticaretini eline alması ile birlikte Tenedos önemini kaybetmeye başlar. Roma döneminde terkedilmiş durundadır.

MS 6. yüzyılda Aleksadria Troas'ın terk edileye başlanmasıyla Tenedos limanının tekrar önem kazanmaya başlayarak tekrar gemicilerin uğrak yeri haline gelir. Burada konaklayan gemicilerin ihtiyaçları için İmparator Jüstinyen büyük bir tahıl deposu yaptırır.

Tüm bu veriler Bozcaada nekropolünde ve adanın diğer bölgelerinde yapmış olduğumuz kurtarma kazılarında ortaya çıkarılan mezarlardaki ölü hediyesi olarak kullanılmış arkeolojik buluntularla da desteklenmektedir. Nekropol alanında yapılan kazılar da Erken Bronz çağa ait moloz taş mezarlar ve bu mezarlarda ele geçen, taş ve kemik aletler ve seramikler, Arkaik Çağa ait siyah sırlı seramikler, İonya ve Korint seramikleri bilgileri doğrulamaktadır.

Antik çağ yazarlarından MÖ 8. yüzyılda yaşamış olan Ozan Homeros, MÖ 5. yüzyılda yaşamış olan tarihçi Herodot ve Aristoteles, MÖ 3. yüzyılda yaşamış Rodoslu Apollonios, MÖ 1. yüzyılda yaşamış Latin şair Virgilius ve Amasyalı coğrafyacı Strabon Tenedos kentinden bahsetmişlerdir.

Bozcada MS 13. yüzyılın başlarına kadar Venedik, Ceneviz ve Doğu Roma (Bizantion) devletlerinin hakimiyetleri arasında sürekli el değiştirmiştir. 1203'deki Haçlı seferleri sırasında ada büyük tahribata uğrar. 14. yüzyılın başlarına kadar ada, Venedikliler'in hakimiyetinde kalır. 1328'de Aydınolu Umur Bey adayı hakimiyetine alır. Bu dönemde Anadolu kıyılarının tamamı Türkler'in hakimiyeti altına girmeye başlaması sonucu, Venedikliler Bozcaada kalesini tamamen yıkarak adadan ayrılırlar. 1455 yılında Fatih Sultan Mehmet adayı fetih eder ve Bozcaada kalesi yeni baştan yaptırır. 1463-1479 yılları arasında devam eden Osmanlı Venedik savaşları sırasında sık sık el değiştirir. 1479 da Gedik Ahmet Paşa tarafından ada tekrar fetih edilerek Anadolu'dan getirilen Türk aileler buraya yerleştirilir. Bundan sonraki yıllarda zaman zaman Venedikliler tarafından çok kısa süreli işgal edilsede, ada Türk hakimiyetinde kalmaya devam etmiştir. Çanakkale savaşları ve Kurtuluş savaşları sırasında İngiliz ve Fransız'lar tarafından işgal edilen ve üs olarak kullanılan ada, 1923 yılından sonra tekrar geri alınır.

Bozcaada genelinde görülen yerleşim izleri en yoğun olarak bu günkü yerleşim alanının altında ve yerleşim alanının güney bölümünde, Ayazma koyunun etrafında, Çanak Limanı ve Mermer Burnu etrafında yoğunlaştığı görülür.

Tenedos nekropolünde ortaya çıkan mezarlar

Mermer Burnu koyu ve çevresi,

YAYIN DİZİNİ

- T. TAKAOĞLU, A.O. BAMYACI. "Antik Çağ'da Bozcaada (Tenedos)" Bozcaada Değerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ Yay.2008.
- T. TAKAOĞLU, N. SEVİNÇ. "The Early Bronze Age On Tenedos/Bozcaada", Studia Troica 14.
- A. ONUR BAMYACI. Antik Denizcilikte Tenedos/Bozcaada Kıyusal Kullanım ve Ticaret. ÇÖMÜ 2006. Yayınlanmamış Yük. L.Tz.
- T. TAKAOĞLU, A.O. BAMYACI. "Continuity and Change in Rural Land Use on Tenedos/Bozcaada." In Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 2, T. Takaoğlu (editör). İstanbul: Ege Yayınevi, 2005.
- TURAN ÖZKAN. Tenedos Arkaik ve Klasik Nekropolü, Ege Üniversitesi 1993.Yayınlanmamış Dok. Tz.
- N. ARSLAN, N. SEVİNÇ. "Die eisenzeitliche Gräber von Tenedos." Istanbuler Mitteilungen 53: 2003
- E. ATAÇERİ, S. ARGAVAN. "Bozcaada Ortaokul Sahasına Yapılan Kazı Hakkında Ön Rapor." Türk Arkeoloji Dergisi 11: 1961
- A.Y. TAVUKÇU. "Bozcaada-Tenedos Yüzey Araştırmaları" Araştırma Sonuçları Sempozyumu. Kültür Bakanlığı , 2003 ve 2009.
- HERODOT. Herodot Tarihi, (Çev. M. Ökmen), İş Bankası Yay. 2002.
- KSENOPHON. Yunan Tarihi, (Çev. S. Sinanoğlu), TTK Yay. 1999.
- STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993,

BOZCAADA KALESİ

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Cumhuriyet

MEVKİİ: İskele

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Kültür Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kaymakamlık Müzesi

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.10.1977 tarih 820 sayılı kararı.

Bozcaada İmar Planı

Bozcaada Kalesi'nin genel görünümü

Çanakkale ili, Bozcaada ilçe merkezinde bulunmaktadır. Kale, denize doğru uzanan yarımada üzerine moloz taşlardan yapılmıştır. İç kale ve dış kaleden oluşan plan tipi gösterir. Kale'nin etrafı yaklaşık 5 m genişliğe, 8 m derinliğe sahip savunma hendeği ile çevrilmiştir. Savunma hendeği deniz ile bağlantılı olup kale'nin savunmasını güçlendirmektedir. Kale hendeği tabana doğru daralan şevli bir duvarla örtülü olup, gerek bu duvar gerekse hendek içinde kalan kale beden duvarları payandalarla desteklenmiştir.

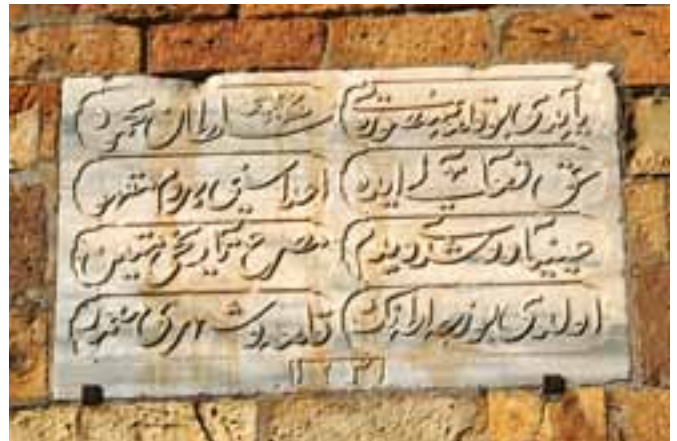
Kalenin ana girişi güney batıdaki kapı ile sağlanmaktadır. Daha önceleri hendek üzerine indirilen asma köprü ile girişi sağlanırken son yıllarda bu giriş yuvarlak kemerli bir köprü ile sağlanmaktadır. Bu köprü aynı zamanda kalenin içme suyunu getiren pişmiş topraktan yapılmış su künklerinin kaleye girişini sağlamaktadır.

Köprüden sonra yuvarlak kemerli kalenin ana giriş kapısı yer alır. Giriş kapısının saçak kısmı beşli dendanlarla hareketlendirilmiştir. Kapının üst kısmında 8 satırlık Sultan Mahmut'a ait onarım kitabesi mevcuttur. Kitabenin iki yanında ince uzun iki mazgal bulunmakta, bu mazgallar daha önce kaleye girişi sağlayan asma köprünün çalışma mekanizması ile ilgilidir.

Kalenin ana giriş kapısından başka, dış kaleye girişi sağlayan deniz kapısı ve mendirek kapısı adıyla bilenen iki kapı daha mevcuttur. Deniz kapısı, kalenin güney doğusunda yer almakta ve yuvarlak kemerlidir. Kemerin kilit taşının üzerinde dört satırdan oluşan sekiz kartuşlu tamir kitabesi yer alır. Bu kapı, hemen doğusunda bulunan bir burç ile

Kalenin ana giriş kapısı.

Giriş kapısı üzerindeki onarım kitabesi

korunmaktadır. Kalenin doğu tarafından ise mendirek kapısı yer alır. Bu kapı, mendireğin yapılması ile açılmıştır. Mendirek kapısı 1890-1900 yıllarında Bahriye Nazırı, Bozcaadalı Hasan Hüsni Paşa tarafından mendirekle beraber yaptırılmış olmalıdır.

Bozcaada Kalesi'nin dış suru, batı, güney ve doğu da iyi tahkim edilmiş, hatta burç ve kulelerle korunmuş ise de, kalenin kuzey tarafı yüksek kayalıklarla denize bağlantısından dolayı, kuzey yönde sur duvarları fazla yüksek tutulmamıştır. Dış kale içerisinde iki cephanelik, bir kuyu, iki tabya yeri, kamacı atölyeleri ve çeşme bulunur.

İç kale: iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm iç kaleye giriş bölümüdür ve iç kalenin doğusunda yer almaktadır. Bu bölüme doğu ve batı yönde bulunan iki kapı ile girilir. İç kalenin giriş bölümünde yer alan caminin mihrap duvarı ile minaresinin kürsü kısmı günümüze gelebilmiştir. Caminin ismi tarihi kaynaklarda kale camisi olarak geçer. Cami Fatih Sultan Mehmet tarafından kale ile beraber yaptırılmıştır. Daha sonra Kanuni Sultan Süleyman tarafından yeniden inşa edilmiş ise de 1660 yılında büyük değişiklik yapılmıştır. Bozcaada Venedikliler'in eline geçtiğinde tahrip gören cami IV. Mehmet zamanında tamamen yenilenmiştir. Ancak vakfiye kayıtlarında ve belgelerde Kale Camii için "Gazi Hüdavendigâr Camii" ismiyle de bahsedilmektedir.

İç kalede revir, kışla ve hela gibi bölümler temel seviyesine kadar korunmuş durumdadır. Asıl iç kaleye doğudaki kapı ile girilir. Bu kapıya doğu iskele kapısı denilmektedir. İç kalenin beden duvarları ve bu duvarları koruyan sekiz adet burç özgün hali ile günümüze gelmiştir. İç avlunun ortasında kale muhafızının karargah ve köşk olarak kullandığı kare planlı yapı iç kalenin çekirdeğini oluşturur. Bu binanın yapı tekniği kalenin yapı tekniğinden farklı olup, tuğla ve moloz taş almalı olarak kullanılmıştır. Bu binanın hemen kuzey doğusunda bir cephanelik ve onun yanında içi sıvalı büyükçe bir sarnıç yer almaktadır. Sarnıç, kalenin en yüksek yerinde bulunur.

Kalenin ilk kez ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Fakat tarihi kaynaklarda Venedik, Ceneviz ve Bizans dönemlerinde kullanıldığı belirtilir. Kale Osmanlı donanmasının Ege ve Akdeniz'e açıldığı stratejik su yolu üzerinde bulunması nedeni ile her zaman önemini korumuştur. Donanmanın buğday ihtiyacı için kalede büyük buğday siloları bulunmaktadır. Kalenin bu özelliği Roma ve Bizans dönemlerinde de mevcuttu

Kale, en son şeklini Fatih Sultan Mehmet zamanında almış ise de 1703, 1706, 1714 ve 1726 yıllarında onarımlar geçirmiş, son olarak 1965-1970 ve 1998 yıllarında Kültür Bakanlığı tarafından onarılmıştır.

Yapının ana giriş kapısı olan Güney Kapısı üzerinde ve Liman kapısı denilen doğu kapısı üzerinde olmak üzere iki kitabesi bulunmaktadır.

Bu kitabelerden ana giriş kapısı üzerindeki, Sultan Mahmut döneminde yapılmış olan onarım kitabeleridir.

Ana giriş kapısı üzerindeki Kitabesi;

Yaptı bu kal'e-i Mansurayı Sultan Mahmud
Hakta'ala ede a'dasın her dem makhur
Aynıya düştü dedim mısra tarihi metin
Oldu Bozcaadanın Kal'e ve şehri mamur

H.1231/M.1816

İberesi yazılıdır.

Liman kapısı (doğu giriş kapısı) üzerindeki kitabede ise,

Etdi bu hım-ı hasini yeni baştan tecdid
Hem Mahmud Şiyem dârâ u dârâ tedbir
Her gören eyledi tarihini Aynî Tahsin
Buldu Bozcaadanın surune zîlbâ tamir

H.1231/M.1816

İbaresesi yazılıdır.

Kale beden duvarları, hendeği, köprüsü, kapıları, burçları ve diğer yapıları ile sağlam olarak günümüze gelen özgün halini kaybetmeyen örnek kale olması nedeniyle daha titizlikle korunması gerekmektedir.

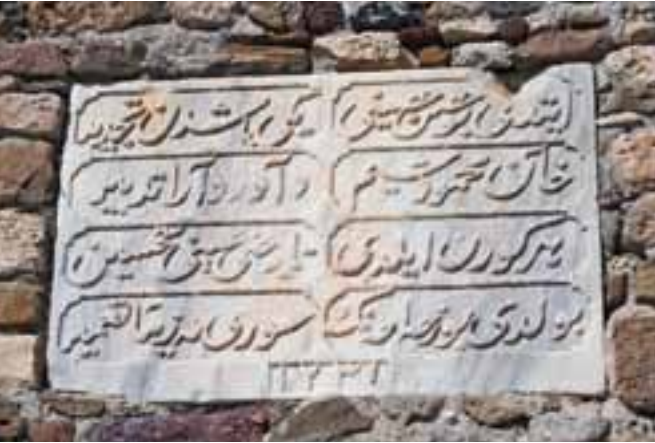
Kalenin Liman Kapısı

Kalenin etrafını çevreleyen savunma hendeği

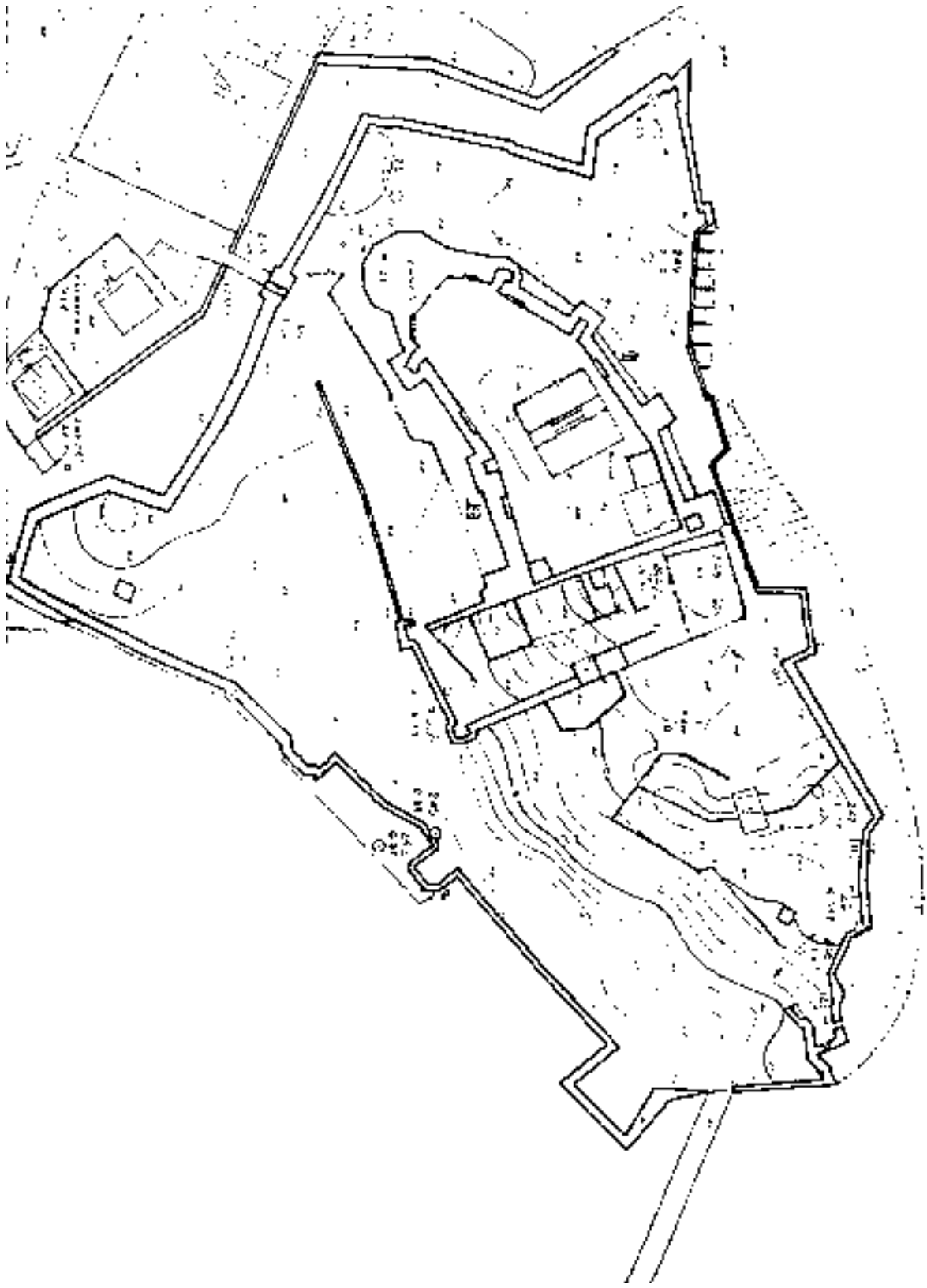
İç kalenin sur duvarı ve burçları

Liman Kapısı üzerindeki onarım kitabesi

Kale içinde bulunan caminin kalıntısı

Bozcaada Kalesi'nin planı

YAYIN DİZİNİ

EKREM HAKKI ATVERDİ: Fatih Devri Mimarisi. İstanbul 1953.

BOZCAADA KENTSEL SİT ALANI

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Alaybey-Cumhuriyet

MEVKİİ:

SİT TÜRÜ:
Kentsel Sit

MÜLKİYET DURUMU:

ŞİMDİKİ DURUMU:

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.V.T.V.K. Y. Kurulu'nun 17.10.1985 gün 1504 sayılı Kararı

Bozcaada İmar Planı

Bozcaada yerleşiminin genel görünümü

Bozcaada, Ege ve Akdeniz su yolları üzerinde korunaklı limanı, anakaraya olan yakınlığı ile stratejik bir noktada bulunmasından dolayı tarihin her döneminde önemini korumuştur. Yerleşim alanı olarak limanın etrafında bulunan anakaraya bakan koy kullanılmıştır. Bu alan ada genelinde hakim rüzgar olan lodosa kapalı bir alandır. Tarım, iklim, jeopolitik durum ve inanç, adada kentsel mimariyi belirleyen en önemli etkenler arasındadır.

Adada iki farklı inanca mensup halkın yaşadığı iki mahalle bulunmaktadır. Hıristiyan halkın yaşadığı Cumhuriyet Mahallesi, Müslüman halkın yaşadığı Alaybey Mahallesi'dir. Bu iki mahalleyi birbirinden, ortasından geçen Kurudere ayırmaktadır. Günümüzde ise bu dere kapatılarak üzerine Çınarçarşı caddesi açılmıştır.

Alaybey mahallesinde daha çok Müslüman halk yaşamaktadır. Mahallenin ortasında Namazgah meydanı bulunmakta, mahallenin sokakları bu meydana çıkmaktadır. Sokaklar genelde dar olup simetri oluşturmazlar. Mahallenin kıyı bölümünde Alaybey ve Yalı camileri bulunmakta, bu yapıların bulunduğu alanda küçük bir meydan yer alır. Bu meydanın çevresinde meydana bakan dükkanlar bulunur. Mahallenin sokakları bu yapılara göre şekillenmiştir. Evler genellikle iki katlıdır. Evlerin birinci katı taş duvarlı ikinci katları ise ahşaptandır. İki katlı evlerin hemen hemen hepsi combalıdır ve cumbalar sokağa sarkmaktadır. Evler alaturka kiremitli kırma çatılıdır. Odalarda ahşap göbekli tavanlar, duvar dolapları ve gusülhane bulunur, Pencereleler dikdörtgen ve dardır. Evlerin arka bölümlerinde veya yan bölümlerinde bahçeleri bulunur. Bazı evlerin alt katında ya da bahçede kuyu veya sarnıç vardır. Sokak köşelerinde bulunan şarap atölyeleri bir hamam ve iki cami mahalleyi şekillendiren yapılarıdır.

Alaybey mahallesinde yaşayan halk daha çok kale memuriyetinde ve hizmetinde çalıştıklarından daha çok başkent İstanbul ile ilişkili olduklarından zengin bir mimari ortaya koymuşlardır.

Cumhuriyet Mahallesi: Bu mahallenin halkı daha çok Hıristiyan vatandaşlardan oluşmaktadır. Mahallenin ortasında bulunan kilise ve çan kulesi, sokak köşelerinde bulunan şarap atölyeleri mahalle mimarisini şekillendirmektedir. Cumhuriyet mahallesi birbirlerini dik kesen ızgara plana sahiptir. Birbirleri ile hemen hemen aynı büyüklükteki adalar içinde tek ve iki katlı evlerden oluşmaktadır. Evler taş ve tuğla malzemeyle yapılmış, alaturka kiremitli kırma çatılıdır. Kat araları ahşaptandır. Bu evler daha çok bodrum katlı olup bodrum katlarda, mutfak, banyo, çamaşırılık bulunur. Pencereleler yüksek, geniş ve genelde kepenklidir. Birçok evin mağaza adı verilen binaya bitişik yüksek duvarlı yapıları bulunmaktadır. Bunlar şarap imalatı ve muhafazası yanı sıra kışlık erzakların depolandığı yerlerdir. Evler daha çok kireç badanalıdır.

1876 yılında Cumhuriyet mahallesinde çıkan yangınla mahallenin tamamı yok olur. Bu olay dünya basınında da yer alır. Yangın sonrası mahallenin bu günkü planı çizilir.

Ada genelinde bulunan özellikli yapılar tespit edilerek Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 14.10.1977 tarih 820 sayılı kararı ile koruma altına alınmış, ada mimarisi özelliğinden dolayı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulunun 10.10.1985 tarih 1504 sayılı kararı Kentsel Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Cumhuriyet mahallesinden bir sokak

Alaybey mahallesinde bir sokak ve sokak üzerindeki cami

Cumhuriyet mahallesi sokakları ve evleri

Namazgah meydanı ve meydana bakan konutlar.

BOZCAADA ABURGALI MEZARLIĞI

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Alaybey

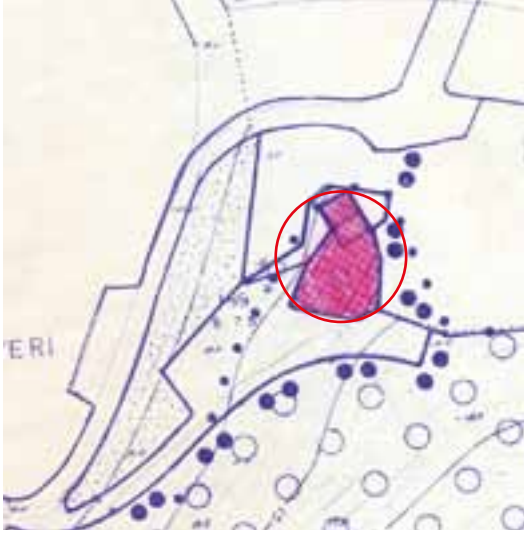
MEVKİİ: Fener Burnu

ŞİT TÜRÜ:
Mezarlık

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezarlık

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.V.T.V.K.Y. Kurulu'nun 17.10.1985 gün 1504 sayılı Kararı

Bozcaada İmar Planı

Aburgalı mezarlığının genel görünümü

Alaybey mahallesi Fener Burnu mevkiinde bulunmaktadır. Bozcaada limanına ve denize hakim bir tepe üzerinde küçük bir mezarlıktır. Mezarlığın orta kısmında kenarları duvarlarla çevrili bir mezar bulunmaktadır. Bu mezarı rivayete göre denizci olan "Aburgalı Ahmet Dede"ye ait olduğuna inanılır. Mezar denizciler tarafından kutsal sayılarak ziyaret edilir ve adaklar adanır. Mezarlık ismini bu mezardan alır.

Osmanlı Döneminde de kullanılan mezarlıkta, 10 adet mezar numaralandırılarak tescillenmiştir. Mezarlıkta en eski mezar 1710 tarihlidir.

BOZCAADA AÇIK HAVA TAPINIM ALANI

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Alaybey

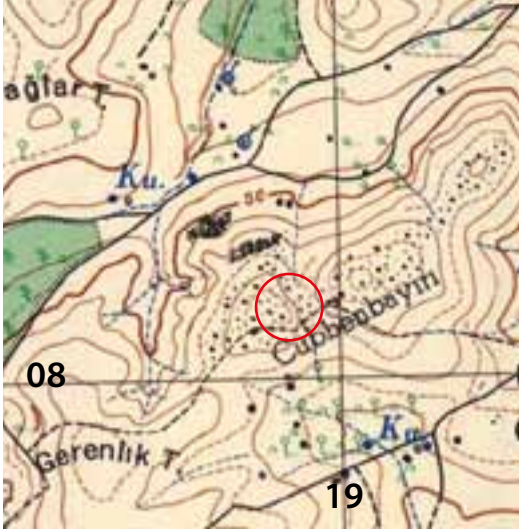
MEVKİİ: Kocabayır

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ağaçlandırma Sahası

KORUMA KARARI: Çanakale K.T.V.K. Kurulu'nun 04.07.2003 tarih 2220 sayılı kararı

AYVALIK İ16-a4

Açık hava tapınım alanının genel görünümü

Bozcaada ilçesi Kocabayır mevkiinde bulunmaktadır. Yaklaşık 4 m yükseklikte anakaya, doğal görünümü ile ortası avlu şeklinde bir mekan oluşturur. Kayanın kuzey bölümünde yuvarlak kaya çanakları iç bölümünde de mezar olarak tasarlanmış olabilecek tekneler bulunmaktadır. Güney bölümüne doğru kaya nişi olabilecek bir oyuk bulunmaktadır. Ayrıca kaya üzerinde bir pencere görünümlü oyuk mevcuttur. Anakaya üzerinde doğal olarak bulunan bölümler çok az düzlenerek daha mekana uygun hale getirilmiştir..

Anakaya üzerindeki bu uygulamalar genel özellikleri itibariyle, kaya nişi ve kaya çanağı şeklinde yapılmış olan uygulamalar, MÖ 8. yy'da hüküm süren Frigler'e özgü Kibele açık hava tapınağı özelliği göstermektedir. Muhtemelen uygulamalar ilk önce bölgede hüküm süren Frigler tarafından Kibele açık hava tapınağı olarak yapılmış, daha sonra aynı alan Hıristiyanlık döneminde üzeri kapatılıp pencere açılarak kiliseye çevrilmiş olmalıdır. Bu anakaya Bozcaada bulunan en büyük ana kaya kütleli durumundadır. Adada kaya kütlelerinin olmaması Frig kültürünün yayılımı açısından yeterli bulgu elde edemememize neden olmaktadır. Anakaya Troas bölgesinde, benzer örnekler tespit edilmiştir. Tapınım alanını çevresinde görülen mezar tuğla parçalarından, alanın özellikle Roma ve Bizans dönemlerinde nekropol alanı olarak kullanılmış olmalıdır.

Kaya üzerindeki
sunu çanakları

Açık hava tapınım alanından görünüm

Anakaya üzerindeki niş özelliği gösteren bölüm

BOZCAADA ALAYBEY CAMİSİ

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Alaybey

MEVKİİ: İskele

ŞİT TÜRÜ:
Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.10.1977 tarih 820 sayılı kararı,

Bozcaada İmar Planı

Alaybey camiinin genel görünümü

Bozcaada ilçesi Alaybey mahallesinde meydan parkının karşısında yer alır. Kırmızı kesme taştan yapılmış, alaturka kiremitli kırma çatılı, dikdörtgen planlı bir yapıdır. Cami, güney cephesi üzerinde dört, yanlarda üç pencere ile aydınlatılması oldukça aydınlık ve ferah bir üslup kazandırmıştır. Pencere kenarları silmeli olarak vurgulanmıştır. Kuzey cephesinde yuvarlak kemerli ve dikdörtgen planlı iki pencere ve bu pencerelerin üzerinde daha küçük boyutlu mahfil aydınlatan pencereler yer almaktadır. Minare kuzey batı köşede tamamen beyaz kesme taşlardan yapılmıştır, şerefe kısmında süslemeler bulunmaktadır. Caminin son cemaat yeri olmayıp direkt olarak hareme girilmektedir. Mihrap ve pencere kenarlarında barok özellikler yansıtan süslemeler bulunmaktadır. Mahfil, altı adet ahşap direk üzerine oturmaktadır.

Caminin giriş kapısı üzerinde bulunan kitabesi oldukça tahrip olması nedeniyle okunamamaktadır. 1321 tarihli kitabe ise, caminin onarımı ile ilgili olmalıdır. Yapım tarihi 1700 yılları olmalıdır. Yaptıranın kim olduğu tam olarak bilinmemese de, Vakıflar Müdürlüğü kayıtlarında cami avlusunda mezarı bulunan "Miralay Ahmet Ağa" tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Caminin ismi olan Alaybey de buradan gelmiş olmalıdır.

Caminin tavan süslemesi

Cami avlusundaki hazire

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

GÜLGÜN YAZICI. "Bozcaada da Osmanlı Medeniyetine Tanıklık Eden Mezar Taşları" Bozcaada Değerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ Yay., 2008

BOZCAADA ALAYBEY MAHALLESİ YEL DEĞİRMENİ

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Alaybey

MEVKİİ: Değirmen Sokak

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.10.1977 tarih 820 sayılı kararı,

ÇANAKKALE İ16-a4

Alaybey yel değirmeninin genel görünümü

Bozcaada merkez, Alaybey mahallesinde, güney kısımda bulunan yamaç üzerinde, askeriye ile meteoroloji binası arasında yer alır. Moloz taşlardan yapılmış olan yuvarlak planlı değirmenin iç çapı 420 cm, duvar kalınlığı 110 cm dir. Değirmenin ikinci katına zeminden itibaren duvarla birlikte yapılan 18 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Değirmenin ikinci katının batı duvarı üzerinde küçük sekiler bulunmaktadır. Ayrıca batı yönde ikinci katı aydınlatan bir pencere kalıntısı bulunmaktadır. Giriş kapısı batı bölümde olup 110 cm genişliğindedir. Değirmenin iki katı arasında demir hatıllar kullanılmıştır. Değirmenin beden duvarlarından çok az kısmı yıkılmış olup yaklaşık 6 m'lik kısmı ayakta. Değirmenin içine yıkılmış durumda 230 cm çapında iki değirmen taşı bulunmaktadır.

Kaynaklarda bu alanda daha çok sayıda yel değirmeninin bulunduğu yazmaktadır. Bu değirmenler Osmanlı Döneminde donanmanın ihtiyacı olan buğday, Bozcaada kalesinde depolanmakta ve adanın yüksek yerlerinde bulunan yel değirmenlerinde öğütülmekteydi. Bu değirmen de bunlardan biri olmalıdır.

Yel değirmeninin içinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL - M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale" Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Çanakkale Yel Değirmenleri", Çanakkale. Y.K.B. Yay, 2013.

BOZCAADA ERENLER BURNU YEL DEĞİRMENİ

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Cumhuriyet

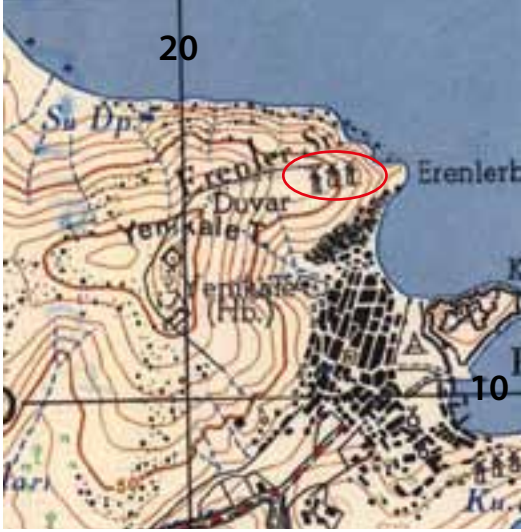
MEVKİİ: Erenler Burnu

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medruk Durumda

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.10.1977 taeih 820 sayılı kararı,

ÇANAKKALE İ16-a4

Erenler Burnu yel değirmeninin genel görünümü

Bozcaada ilçe merkezinin kuzey batısında Erenler Burnu kayalığının üzerinde bulunmaktadır. Moloz taşlardan yapılan değirmen 310 cm çapında olup duvar kalınlığı 90 cm'dir. Değirmenin duvarları yıkık durumda olup, beden duvarının 4 m'lik bir kısmı kısmen ayakta. Giriş kapısı batı yöndedir. Değirmenin iç kısmında yıkık duvarlar içinde değirmenin öğütme taşı ve taşı çeviren ahşap dişli çarkı görülebilmektedir. Kaynaklarda bu alanda daha çok sayıda değirmenin bulunduğu yazmaktadır.

Özellikle Osmanlı döneminde donanmanın ihtiyacı olan buğday, Bozcaada Kalesi'nde depolanmakta ve bu buğdaylar adanın yüksek bölümlerinde bulunan yel değirmenlerinde öğütülmekteydi. Bu değirmen de bunlardan biri olmalıdır.

Yel değirmeninin içinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL - M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale" Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Çanakkale Yel Değirmenleri" Çanakkale. Y.K.B. Yay. 2013.

BOZCAADA ESKİ MEKTEP

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Cumhuriyet

MEVKİİ: Mektep

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Otel

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.V.T.V.K.Y. Kurulu'nun 17.10.1985 gün 1504 sayılı Kararı

Bozcaada İmar Planı

Eski Mektep'in genel görünümü

Cumhuriyet mahallesi, Mektep Sokak'ta bulunmaktadır. Alaturka kiremitli kırma çatılı bodrumlu tek katlı bir yapıdır. Tuğla malzemeden yapılmış olan yapının ortadaki koridorun her iki yanına altı oda sıralanmıştır. Yapının pencereleri dikdörtgen formlu olup, Bodrum kat pencerelerinin üst kısmı yuvarlak kemerli silmelerle hareketlendirilmiştir. Cephesi beyaz badanalı olup köşeler ve pencere kenarları kahve rengi boya ile vurgulanmıştır. Yapı mimari özellikleri itibariyle ada mimarisine uygun bir özellik taşımaktadır.

20. yy başlarında okul olarak inşa edilen yapı, bugün itibariyle restore edilerek otel olarak kullanılmaktadır.

BOZCAADA KİLİSESİ

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Cumhuriyet

MEVKİİ: 20 Eylül Caddesi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal DiniYapı

MÜLKİYET DURUMU:
Rum Cemaati

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.10.1977 tarih 820 sayılı kararı,

Bozcaada İmar Planı

Bozcaada Kilisesi'nin genel görünümü

Kilisenin çan kulesi

Bozcaada merkez, Cumhuriyet mahallesi, 20 Eylül Caddesi'nde bulunur. Moloz taş ve tuğla malzeme ile yapılmıştır. Alaturka kiremitli kırma çatılıdır. 1876 yılındaki çıkan yangından sonra yeniden planlanan kent planı kapsamında yapılmıştır. Kilisenin giriş kapısı üzerindeki kitabe 1869 yılında yapıldığı yazılıdır.

Avlusunun 20 Eylül Caddesi'ne bakan cephesi üzerinde çan kulesi bulunmaktadır. Kesme taştan dört katlı olarak yapılan kule 23.8 m yüksekliktedir. Kule 1895 yılında kiliseden sonra inşa edilmiştir. Kule 2006 yılında tamamen onarılmıştır.

Bozcaada'da bulunan ve çok az sayıda ki Rum ortodoks halkına hizmet veren tek kilisedir. Diğer adı Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi'dir

BOZCAADA YENİKALE KALESİ

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Cumhuriyet

MEVKİİ: Göztepe

ŞİT TÜRÜ:
Askeri yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.10.1977 tarih 820 sayılı kararı,

AYVALIK İ16-a4

Kale'nin genel görünümü

Bozcaada'nın sırtını dayadığı Göztepe üzerinde bulunmaktadır. Yaklaşık 4000 m karelik büyüklükte, çokgen (onikigen) kenarlı plana sahip moloz taşlardan yapılmıştır. Doğu cephesi üzerinde tamamen yıkılmış muhtemelen kemerli bir giriş kapısı bulunmaktadır. Kalenin duvarları yer yer 5 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Kalenin üst kısımlarındaki tüfek mazgalları korunmuş durumdadır. Kalenin iç kısmında doğu ve güney bölümlerinde yıkılmış durumda birer mekan bulunmakta, batı bölümünde korunmuş durumda 450 x 320 cm boyutlarında üzeri tonozla örtülü bir bonet yer alır. Kalenin duvar kalınlığı ortalama 60 cm olup, yapı bulunan köşelerinde 110 cm'ye kadar çıkmaktadır. Güneybatı ve kuzeydoğu köşelerinde bulunan yıkılmış durumdaki yapılar muhtemelen askeri koğuşlar olmalıdır.

Kale oldukça metruk durumdadır. Bozcaada kalesi içinde korunan yapım kitabesi, iki kartuş içine sekiz satırdan oluşmaktadır. Kitabe yıpranmış olup ortasından kırıktır. Kitabeden anlaşıldığına göre, H.1243 M.1827 tarihinde II. Mahmut döneminde Bozcaada muhafızı "Vezir Hafız Ali Paşa" tarafından yaptırılmıştır.

Kale, Bozcaada limanını ve Çanakkale Boğazı su yolunu kontrol eden bir konumdadır. Özellikle ateşli silahların gelişmesi ve menzilin artması ile zayıf duruma düşen Bozcaada kale'sinin savunma sisteminin desteklenmesi için yapılmış ve toprakla güçlendirilmiştir. Ayrıca kalenin Çanakkale Boğaz su yolunu kontrol etme görevi de bulunmaktadır.

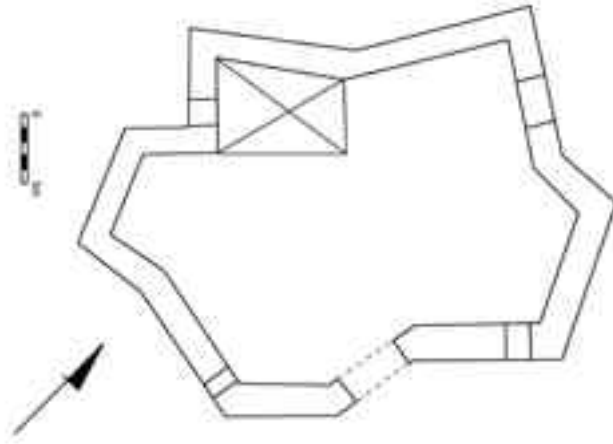

Kale içindeki cepanelik (bonet)

Kale'nin iç kısmından görünüm

Yeni Kale Krokisi

YAYIN DİZİNİ

CENGİZ ORHONLU. "1657 Tarihli Bozcaada Tahrir Defteri" Tarih Dergisi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. Sayı 26. 1972.

BOZCAADA NAMAZGAH ÇEŞMESİ

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Alaybey

MEVKİİ: Namazgah Meydanı

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mahalle Çeşmesi

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.10.1977 taeih 820 sayılı kararı,

Bozcaada İmar Planı

Namazgah Çeşmesi genel görünümü

Bozcaada ilçesi, Alaybey mahallesi, Namazgah Meydanı'nın kuzey doğu köşesinde yer alır. Çeşme ismini bulunduğu meydandan alır. 375 x 375 cm ölçülerinde kare planlı olup yüksekliği 290 cm'dir. Kesme taştan yapılmış olan çeşme, biri güney diğeri doğu yönde olmak üzere iki cepheye sahiptir. Çeşmenin cephe köşeleri kesme taştan yapılmış pofilli sirmelidir. Çeşme depolu plana sahip olup, batı cephesi üzerinde su deposu penceresi ve su tahliye borusu bulunur.

Güney cephe kesme taşlardan yapılmış kademeli kurna nişi, nişin üst kısmında niş ile uyum sağlayan bitkisel süsleme, nişin iki yanında da tas koyma nişi bulunmaktadır. Niş içinde 75 x 85 cm'lik mermer ayna içinde yapım kitabesi bulunmaktadır. Kurna aynası etrafında ve kitabe çevresinde yıldız rozet, selvi ağacı ve sivilize bitkisel süslemeler işlenmiştir.

Doğu cephesi de yine güney cephesine benzemektedir. Ayrıca bu cephe üzerinde de bir kitabe bulunmaktadır. Bu cephede bulunan kitabe 8 satırdan oluşmaktadır.

Çeşmenin doğu cephesi üzerindeki kitabede H.1165, M.1752 yılında yapıldığı belirtilmekte, Güney cephe üzerinde de 8 satırlık kitabede ise çeşmenin halk tarafından yaptırıldığı yazılıdır.

Çeşme adanın en estetik mimari örneklerinden biri olmasına rağmen metruk durumdadır.

Çeşmenin niş kemeri

Çeşmenin güney cephesi üzerindeki bezemeler

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

GÜLGÜN YAZICI. "Bozcaada da Osmanlı Medeniyetine Tanıklık Eden Mezar Taşları" Bozcaada Deperleri Sempozyumu. ÇÖMÜ Yay. 2008.

BOZCAADA YALI CAMİİ (KÖPRÜLÜ MEHMET PAŞA CAMİİ)

İLÇE: Bozcaada

KÖY: Alaybey

MEVKİİ:

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.10.1977 taeih 820 sayılı kararı,

Bozcaada İmar Planı

Yalı Camii'nin genel görünümü

Alaybey Mahallesi Cami Sokak'ta bulunmaktadır. Sokak üzerinden bulunan giriş kapısı ile doğrudan hareme girilir. Caminin son cemat bölümü yoktur. Kiremitli kırma çatılı kesme taş duvarlı ve dikdörtgen planlıdır. Yan cephede 2, ön cephede 4 pencereye sahiptir. Mihrap alçı olup oldukça sadedir. Caminin çok dar olan mahfili 4 ahşap sütuna oturmaktadır. Bu mahfil daha çok müezzin mahfili olarak yapılmış olmalıdır. Ön cephede pencerelerin üst kısmında üç adet öküz gözü pencere bulunmaktadır. Köşeler, kapı ve pencere kenarlarında kırmızı kesme taştan profilli olarak yapılmıştır. Minare kuzey doğu köşede olup 1965 yılında yapıldığı yazılıdır.

Caminin yapım kitabesi bulunmamaktadır. Tarihi kayıtlarda Köprülü Mehmet Paşa tarafından 1655 yılında yaptırıldığından adının Köprülü Mehmet Paşa Camii olduğu belirtilmektedir. Halk arasında Yalı Camii olarak adlandırılmaktadır. Cami adanın en eski Osmanlı yapılarından biri durumundadır.

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

ÇAN

ALANKÖY KALE TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Alanköy

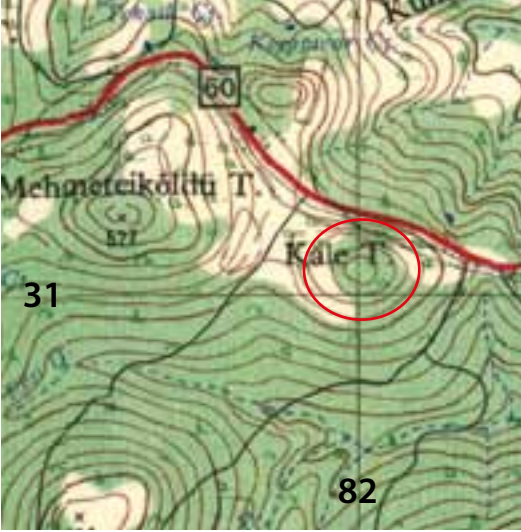
MEVKİİ: Kaletepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c4

Kaletepe'nin genel görünümü

Çan ilçesi, Alanköy sınırları içinde, Alanköy'ün 1,5 km kuzey doğusunda Kaletepe mevkiinde yer alır. Çanakkale -Çan karayolunun hemen güney kenarında kubbe biçimli bir tepedir. Tepenin üst kısmında yaklaşık 3000 m karelik düz alanda temel kalıntıları, çatı kiremiti ve seramik parçaları görülmektedir. Kalenin etrafını çevreleyen sur duvarları doğu bölümünde küçük bir bölümü 30 cm yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Sur duvarı yaklaşık 2,5 m kalınlığındadır. Tepenin eteklerinin oldukça dik olması nedeniyle sur ve yapılara ait taşlar aşağılara yuvarlanmış olmalıdır. Duvarlar moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmıştır. Tepenin batı yamacı üzerindeki düzlüklerde yerleşim izleri görülebilmektedir. Yerleşim üzerindeki seramik parçaları ve duvar yapım tekniği MÖ 5. yy özellikleri göstermektedir.

Kale yerleşmesinin bulunduğu alan Çanakkale boğazından gelip bu günkü karayolunu izleyerek iç bölgelere giden antik yolun güvenliği için kurulmuş küçük bir karakol yerleşmesi olmalıdır.

Kaletepe'nin genel görünümü

ALTIKULAÇ ÇİNGENTEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Çan

KÖY: Altıkulaç

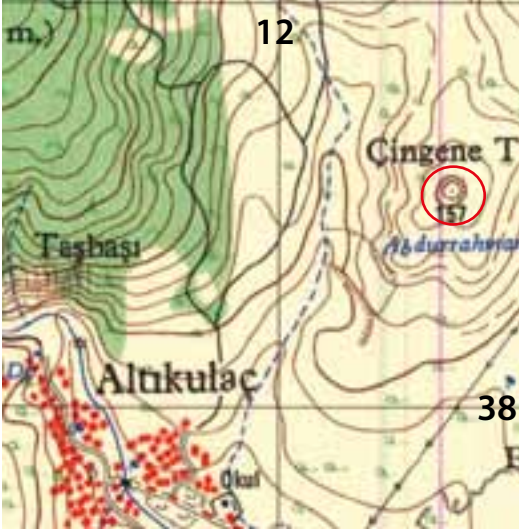
MEVKİİ: Çingentepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 06.04.1990 tarih 627 sayılı karar

BANDIRMA H18-d3

Çingentepe tümülüsünün genel görünümü

Çan ilçesi, Altıkulaç köyü, Çingentepe mevkiinde yer almaktadır. Tümülüsün bulunduğu tepe Altıkulaç köyünün yaklaşık 500 m doğusunda Kocabaş çayı ve Altıkulaç çayı vadisine hakim konumdadır. Hemen yakınında bulunan Altıkulaç antik yerleşmesinin tam karşısındadır. Tümülüs tepesi yaklaşık 5 m yüksekliğe sahiptir. Tümülüsün bulunduğu alanın etrafında Helenistik ve Roma dönemi özelliği gösteren seramik buluntularına rastlanması burada bir yerleşmenin bulunduğunu göstermektedir.

Tümülüs, 1999 yılında definciler tarafından tahrip edilmesi sonucu, Çanakale Müze Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazısında yaklaşık 7,20 m çapında yuvarlak planlı ve kubbeli bir mezar odası (tylos) içinde, üzerinde yaban domuzu, geyik avı ve savaş sahnesi işlenmiş boyalı bir lahit bulunmuştur. Lahitin bir kısmı definciler tarafından tahrip edilmiş durumdadır. Yapılan kazı sırasında mezar odasına ait çok az sayıda yapı taşına rastlanması, üst örtünün tamamen yıkılmış olması ve lahitin kapak kısmında bulunan çok eski kırıklar, tahribatın uzun yıllar önceden yapıldığını göstermektedir. Yıkık taşlar arasında Roma dönemi özelliği gösteren küçük seramik parçalarının elde edilmesi, tümülüsün ilk soyuluşu ve tahrip edilmesi Roma döneminde yapıldığını göstermektedir.

Lahit üzerindeki kabartma olarak işlenmiş olan sahnelerin stil ve konu içeriğinden tümülüs mezarının MÖ 5. yy'ın son çeyreği içinde Persli bir yönetici için yapılmış olduğunu gösterir. Bu kişi hemen yakınında Altıkulaç köyü içinde bulunan, Altıkulaç yerleşmesinin yöneticisi olmalıdır.

Lahit üzerindeki işlemler stil ve konu içeriği nedeni ile, Anadolu sanatına Persler'in getirdiği yenilikleri göstermesi açısından oldukça önemli bir eserdir.

Tümülüsten çıkarılan lahitin uzun yüzünde işlenmiş olan av sahnesi

Lahtin kısa yüzünde işlenen savaş sahnesi

YAYIN DİZİNİ

MUSA TOMBUL. "Observations on the Çan Sarcophagus", *Anadoluda Doğdu*, (F. Işık'a armağan). Ege Yay.

MUSA TOMBUL. "Çanakkale Bölgesindeki Anıtsal Tümülüsler", Çanakkale. Y.K.Yayınları, 2013.

MUSA TOMBUL. *Aktüel Arkeoloji Dergisi*. Şubat 2012.

Musa TOMBUL. Reyhan KÖRPE. "A New Painted Graeco-Persian Sarcophagus From Çan". *Studia Troica*, 2001.

ALTIKULAÇ YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Altıkulaç

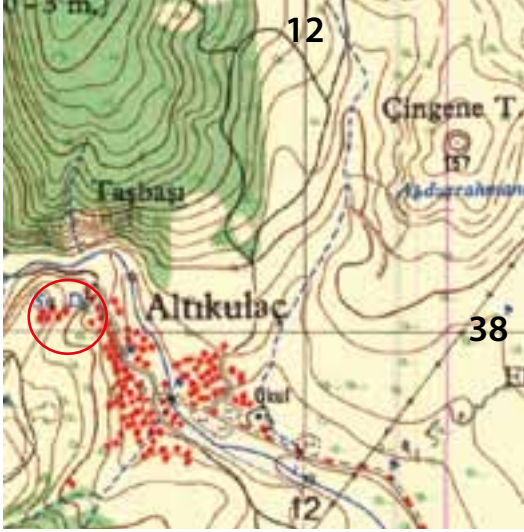
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köy yerleşim alanı-bahçe

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 06.04.1990 tarih 627 sayılı karar

BANDIRMA H18-d3

Altıkulaç yerleşmesinin genel görünümü

Çan ilçesi, Altıkulaç köyü köyiçi mevkiinde, Altıkulaç çayı vadisine hakim bir tepe üzerindedir. Bu vadi Biga, Çan ve Çanakkale kıyılarını, Gönen ovasına birbirine bağlayan antik bir yol özelliği taşımaktadır. Antik yerleşmenin bulunduğu tepenin batı tarafı oldukça dik ve kayalık, diğer tarafları ise dik eğimlidir. Bu gün antik yerleşmenin bulunduğu tepe üzerinde tek sıra sur duvarı kalıntısı, bazı yapılara ait duvar ve temel taşlarından başka bir mimari kalıntı görülmemektedir.

Yerleşimin doğu bölümünde temel seviyesinde tek sıra olarak korunmuş sur duvarı, dört köşeli ve bosajlı yapı taşları ile MÖ 5. yy özelliği gösteren duvar tekniğine sahiptir. Ayrıca yerleşim alanı üzerinde MÖ 5. yy, Hellenistik ve Roma dönemi özellikleri gösteren seramik kalıntıları görülmektedir. Yerleşim alanının doğusunda, bu günkü Altıkulaç köyü ilkokulu ile köy arasında kalan alanda, köylüler tarafından yapılan bahçe ekimi sırasında mezarlara rastlanmış olması, bu alanın ve kuzeyindeki yamaçların nekropol alanı olarak kullanıldığını göstermektedir. Köy yerleşim alanının doğusunda bulunan Çingentepe ve çevresinde seramik parçaları ve kaba yonulu taşların bulunması ile bu alanların da yerleşim alanı olarak kullanıldığını göstermektedir. Çingentepe üzerinde 1999 yılı içinde gerçekleştirdiğimiz kurtarma kazılarında muhtemelen antik yerleşmenin yöneticisine ait olan bir lahit mezar ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca antik yerleşmenin bulunduğu alanın hemen kenarında bulunan Altıkulaç Deresi içinde ana kaya üzerine oyulmuş çeşitli boyutlarda ki ahşap hatıl yuvaları, burada küçük bir bendin bulunduğunu göstermektedir. Bu bent muhtemelen sulama amaçlı yapılmış olmalıdır.

Antik yerleşim alanı MÖ 546 yılında bütün Anadolu'yu hakimiyetleri altına almış olan, Persler'in, antik yollar üzerinde ve stratejik yerlerde kurmuş oldukları yerleşimlerde biri olmalıdır. Troas bölgesini elinde bulduran Pers Satrapları ve orduları daha çok iç bölgelerdeki dağlık alanlarda oturmaktaydılar. Altıkulaç yerleşmesinin bulunduğu alanda, hem Granikos ovasına, hem Çanakkale boğazı kıyılarına ve iç Troas bölgesinde bulunan kentlere en yakın mesafede bulunan bir noktada bulunmaktadır. Ayrıca Daskylaion, (Erdek), Skepsis, Assos ve Antandros gibi önemli kentlere ulaşımı kolay olan bir bölgedir.

Antik kaynaklara ve kente ait arkeolojik bulgulara göre, Altıkulaç yerleşmesinin MÖ 546 ile 334 yılları arasında bölgeyi hakimiyetleri altında bulduran Persli Satrap'ın oturduğu bir yerleşimdir.

YAYIN DİZİNİ

MUSA TOMBUL. "Observations on the Çan Sarcophagus", Anadolu'da Doğdu, Ege Yay. 2004.

MUSA TOMBUL. "Çanakkale Bölgesindeki Anıtsal Tümülüsler", Çanakkale, Y.K.Yayınları, 2013.

MUSA TOMBUL. Aktüel Arkeoloji Dergisi. Şubat 2012.

Musa TOMBUL. Reyhan KÖRPE. "A New Painted Graeco-Persian Sarcophagus from Çan". Studia Troica, 2001.

BAHADIRLI KÖYÜ ÇAKMAKTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Bahadırlı

MEVKİİ: Çakmaktepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-koru

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c3

Çakmaktepe yerleşmesinin genel görünümü

Çan ilçesi, Bahadırlı köyü, Çakmaktepe mevliinde bulunmaktadır. Çakmaktepe köyün yaklaşık 1 km kuzeyinde, bulunduğu bölgeye hakim bir tepedir. Tepe üzerinde moloz taşlardan yapılmış yoğun temel kalıntıları izlenebilmektedir. Tepenin kuzeyindeki en yüksek noktada kalın duvarlı bir yapıya ait temel kalıntıları mevcuttur. Mevcut kalıntılardan yapının işlevi belirlenememiştir. Tepenin güney bölümünde yapılan bir kaçak kazı çukurunda bir yapıya ait temel kalıntıları ve bir odanın tabanından mozaik parçalarının ortaya çıktığı görülmüştür. Muhtemelen bu mozaikli yapı bir villa olmalıdır. Yeleşim üzerindeki mimari kalıntılardan ve seramik parçalarından Roma döneminde iskan edilmiş bir yerleşim olmalıdır.

Yerleşim üzerinde bulunan temel izleri

YAYIN DİZİNİ

BARDAKÇILAR KÖYÜ DEDETEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Çan

KÖY: Bardakçılar

MEVKİİ: Dedetepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b2

Bardakçılar Dedetepe Tümülüsü genel görünümü

Çan ilçesi, Bardakçılar köyü sınırları içinde. Dedetepe mevkiinde yer alır. Bardakçılar köyünün yaklaşık 2,5 km güneyinde, Karadere vadisine hakim bir tepe üzerindedir. Tepenin üst kısmında ana kaya üzerinde yığma olarak yapılmış toprak tepe yer almaktadır. Toprak tepe, yapılış tekniği itibarıyla tümülüs özelliği gösterir. Tepenin doğu ve kuzey eteklerinde orman içinde çok yoğun mezar tuğlaları görülmüştür. Ayrıca tepede ve eteklerinde çok yoğun kaçak kazı çukurları gözlemlenmiş, kaçak kazı çukurlarının kesitlerinde mezar tuğlaları tespit edilmiştir. Tümülüs çevresindeki mezar tuğlalarından ve seramik parçalarından bu alan Hellenistik ve Roma döneminde nekropol alanı olarak kullanılmıştır.

Bu alanın doğu bölümüne doğru orman ve çalılık arasında bazı temel kalıntılarının varlığı bu alanda bir yerleşimin bulunduğunu gösterir.

BARDAKÇILAR KÖYÜ MORTAŞ TEPE MADEN OCAĞI ve YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Bardakçılar

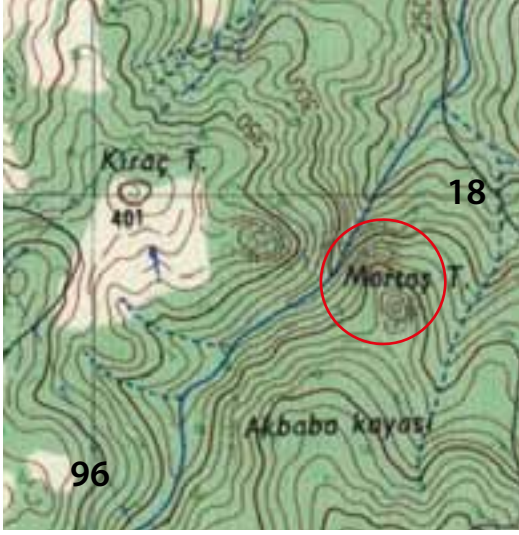
MEVKİİ: Mortaş Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b2

Mortaş Tepe maden ocağının genel görünümü

Çan ilçesi, Bardakçılar köyü sınırları içinde. Mortaş Tepe mevkiinde yer alır. Bardakçılar köyünün yaklaşık 3 km güneyinde. Dede Tep'e'nin yaklaşık 1 km güneyinde Karadere vadisine hakim yüksek bir kayalığın üzerindedir. Yaklaşık 400 m rakımlı olan tepe, Kırış Tepe yerleşmesi ile karşılıklı iki tepe üzerindedir. Ana kayanın Karadere vadisine bakan yamaçlarında küçük galeriler şeklinde maden işleme ocakları bulunmaktadır. Ayrıca ana kayanın en üst kısmında yaklaşık 3 x 3 m ebatlarında maden işleme galerisi mevcuttur. Bu alana anakayaya oyulmuş merdivenlerle çıkılmaktadır. Ayrıca bu alanın etrafında anakaya eteklerinde teras duvarı kalıntıları bulunmaktadır. Bu anakayanın güney bölümündeki düzlük alanda konut olabilecek temel kalıntıları ve mezar kalıntıları gözlemlenmiş, muhtemelen bu alan ocağın işletildiği zamanda kurulmuş bir madenci köyüdür.

Tepenin etrafında ve eteklerinde çok yoğun maden curuflarının yanı sıra, Hellenistik ve Roma dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları, madenin işletildiği zamanı göstermektedir. Mortaş Tepe maden ocağı ve yerleşimi antik çağ madenlerinin işleme tekniği ve sosyal yaşamını aydınlatacak önemli bir merkez durumundadır.

Mortaş Tepe'nin güneyinde bulunan yerleşim alanı

Mortaş Tepe'nin güneyinde bulunan yerleşim alanı

YAYIN DİZİNİ

BİLALLER KÖYÜ ÖRENCİK TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Bilaller

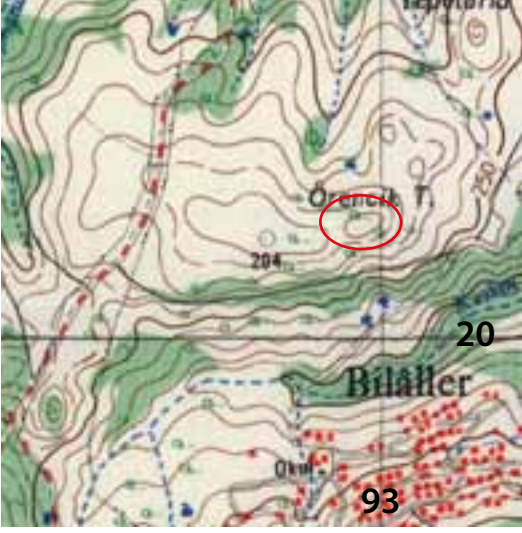
MEVKİİ: Örencik Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b2

Örencik Tepe yerleşmesinin genel görünümü

Bilaller köyü sınırları içinde, Bilaller köyü ile Cicikler yol ayrımının yaklaşık 700 m kuzeyinde ana yolun hemen kenarından başlayarak güneye doğru uzanır. Çalılıklarla kaplı alan içinde seramik ve pitos parçaları, çatı kiremitleri parçaları görülmektedir. Alan üzerinde ki tarla sınırlarında yapı taşları ve temel izleri görülebilmektedir. Yerleşim izleri yolun her iki tarafında da devam etmektedir.

Yüzeyde görülen seramik parçalarından, yerleşmenin Roma döneminde iskan edilmiş küçük bir köy olduğu anlaşılmaktadır.

Yerleşmenin görünümü

YAYIN DİZİNİ

BÜYÜKPAŞA KÖYÜ CAMİİ

İLÇE: Çan

KÖY: Büyükpaşa

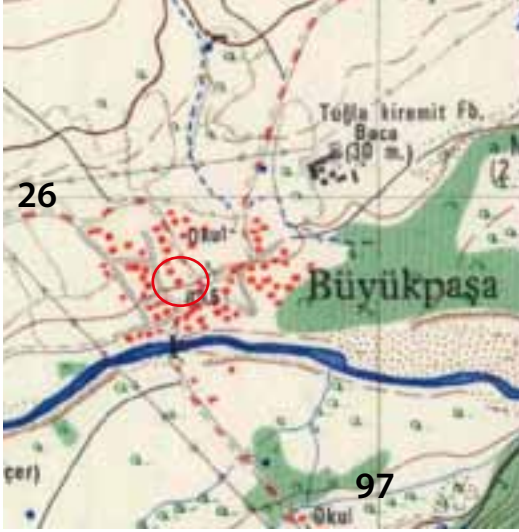
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 06.03.1998 tarih 4565 sayılı karar

AYVALIK İ17-b2

Büyükpaşa Köyü camiinin genel görünümü

Büyükpaşa köy meydanındadır. Cami Vakıflar Müdürlüğü'ne tahsislidir. Mehmet Ağa Camii olarak da bilinmektedir. Alaturka kiremitli kırma çatılı, dikdörtgen planlı küçük bir camidir. Caminin beden duvarlarının içi ve dışı sıvalı olduğundan (yapı malzemesi muhtemelen kerpiçten yapılmıştır) yapı malzemesi görülememiştir. Caminin üç cephesini kaplayan ahşap son cemaat yeri yakın zaman önce kapatılarak mekana dönüştürülmüştür. Caminin üç cephesinde dikdörtgen pencereler bulunmaktadır. Güney cephedeki pencereler orijinal olup, diğer cephelerde bulunan pencereler camide yapılan onarımlar sırasında eklenmiştir. Caminin iç mekanı, tavan ve mahfiller sade bir ahşap işçiliğe sahiptir. Caminin mihrabı alçıdan olup üç sıra mukarnaslı bir geçişle tamamlanmıştır. Cami bahçesinin ortasında bir şadırvan, kenarlarında ise tek odalı hizmet yapıları yer almaktadır. Bu mekanlar sonradan yapılmasına rağmen cami ile bütünlük içindedir.

Caminin minaresi kesme taştan yapılmış, kare formulu bir kaideye sahip olup, silindirik gövdelidir. Minare 1953 yılında yıkılması nedeni ile, 1956 da tekrar yapılmıştır. Yapı malzemesi ve işçiliği ile Çan bölgesine özgü özellik gösterir. Caminin giriş kapısı üzerinde ki Osmanlıca kitabe: 1201 H. 1886 M. yılında "Mehmet Emin Ağa" tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Çan bölgesinde bulunan Küçükler köyü ve Kumarlar köyü camileri gibi Erken Osmanlı Dönemi'nde yapılmış ahşap caminin yerine inşa edilmiş olmalıdır.

Caminin kitabesi

Caminin mihrabı

ÇEKİÇLER KÖYÜ ESKİ MEZARLIK

İLÇE: Çan

KÖY: Çekiçler

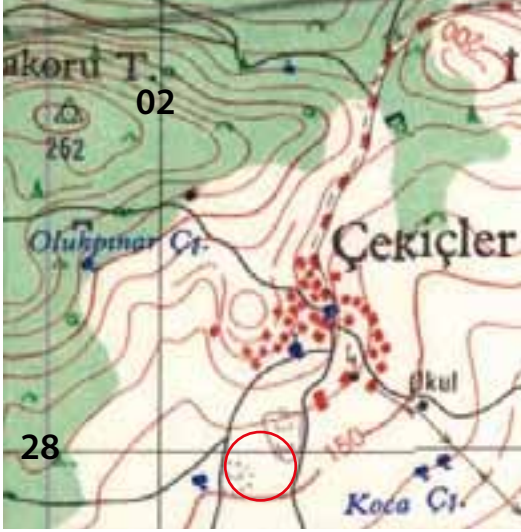
MEVKİİ: Köyalı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Çekiçler köyü mezarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezarlık

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-d4

Çekiçler Köyü mezarlığının genel görünümü

Çan ilçesi, Çekiçler köyü sınırları içinde, köy altı mevkiinde yeni mezarlığın bitişiğinde bulunmaktadır. Osmanlı döneminde mezarlık olarak kullanılmış, mezar taşları olarak antik mimari parçalar ve sütunlar kullanılmıştır. Bu sütunlar ve mimari parçalar muhtemelen mezarlığın hemen yakınında bulunan bir Geç Roma yapısından buraya taşınmış olmalıdır. Mezarlık alanında Osmanlıca yazılı bir mezar taşı bulunmaktadır. Mezarlık içindeki mezarların yapılarından osmanlıca yazılı mezar taşlarının daha fazla olması gerekmektedir. Günümüzde çoğu kaybolmuş durumdadır.

Mezarlıkta bulunan mimari parçalar

Mezarlıkta bulunan Osmanlı Dönemi mezar taşları

YAYIN DİZİNİ

ÇOMAKLI KÖYÜ ASARTEPE KALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Çomaklı

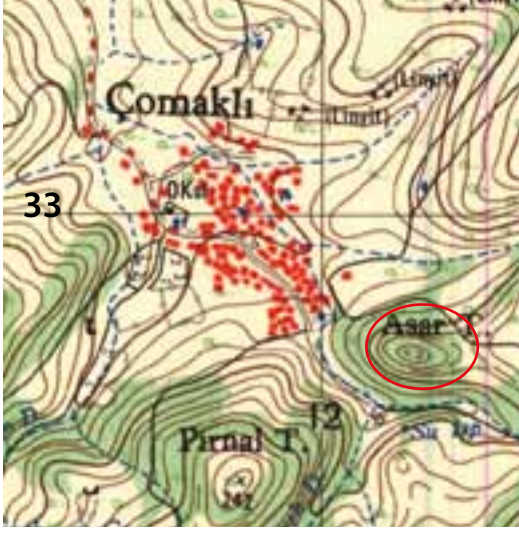
MEVKİİ: Asarteppe

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Çalılık ve kayalık

KORUMA KARARI: Edirne K.V.T.V.K. Kurulunun 12.06.1999 tarih 5451 sayılı kararı

BANDIRMA H18-d3

Asarteppe'nin genel görünümü

Çan ilçesi, Çomaklı köyü sınırları içinde Asarteppe mevkiinde bulunmaktadır. Tepe köyün hemen 200 m güney doğusunda, Kızılcağrak deresinin kenarında bulunan kubbe biçimli yüksek tepedir. Tepenin üst kısmı yaklaşık 50 m genişliğinde olup, tamamen çalılıklarla kaplı durumdadır. Tepenin diğer bölümleri oldukça dik olup ulaşım sadece güney yönden sağlanmaktadır. Güney bölümde bulunan ana kaya üzerindeki kesikler, burada bir girişin olduğunu göstermektedir. Bu alandan hemen sonra bazı temel kalıntıları izlenebilmektedir. En üst kısımda moloz taşlardan yapılmış kireç harçlı kalın bir duvar kalıntısı bulunmaktadır. Bu kalıntı muhtemelen tepenin etrafını çevreleyen sur duvarı olmalıdır. Yerleşim, üzerinde bulunan seramik parçalarından Geç Roma ve Bizans döneminde kullanıldığını gösterir. Yerleşimin güney bölümünde gözlemlenen kesme taşlardan yapılmış temel izleri, fazla kesin olmasada Helenistik dönem özellikleri gösterir.

Tepenin Çan Çayı vadisine ve hemen yakınından geçen derin vadiye hakim durumda olması, bu bölgeyi kontrol eden küçük bir karakol yerleşmesi olmalıdır. Muhtemelen MÖ 4. yy'dan itibaren kullanılmış olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki kireç harçlı duvar kalıntısı

Yerleşimin güney bölümünde bulunan kesme taşlardan yapılmış temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

DOĞANCILAR TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Çan

KÖY: Doğancılar

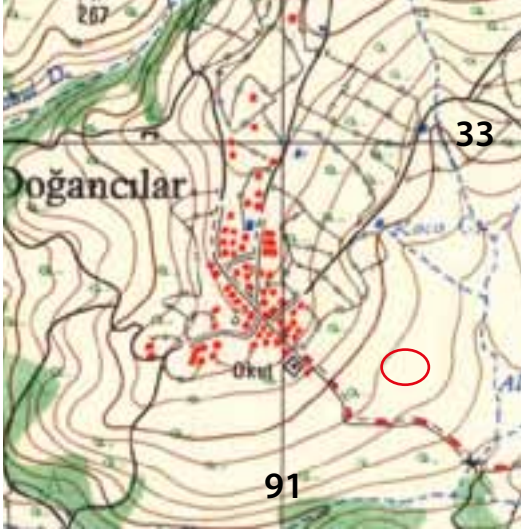
MEVKİİ: Aliağa Çeşmesi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c3

Doğancılar Tümülüsü'nün genel görünümü

Çan ilçesi, Doğancılar köyü sınırları içinde Aliağa çeşmesi mevkiinde, Dopancılar köyü ile Bahadır köyü arasındaki yol üzerinde, yolun hemen güney bitişiğinde yer alır. Yığma olarak yapılmış olan tepe, yapılış özelliği ile tümülüs yapısıdır. Yaklaşık 3 m yüksekliğinde ve 30 m çapındadır. Üzeri tarla olarak kullanıldığından tümülüs konisi düzleşmiş durumdadır. Tümülüsün üst kısmında derin bir kaçak kazı çukuru bulunmaktadır. Tümülüsün etrafında yoğun olarak mezar tuğlaları ve seramik parçaları gözlemlenmiştir. Bu seramikler Roma Dönemi özellikleri gösterir. Tümülüsün üzeri ve etrafı nekropol alanı olarak kullanılmıştır.

Tümülüs muhtemelen Geç Hellenistik döneminde yapılmış olmalıdır.

Tümülüsün üst kısmı ve çevresinin genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

DONDURMA KÖYÜ ARABAKONAĞI TÜMÜLÜSLERİ

İLÇE: Çan

KÖY: Dondurma

MEVKİİ: Arabakonağı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c3

Arabakonağı tümülüslerinin bulunduğu alan

Çan ilçesi, Dondurma köyü sınırları içinde, Dondurma köyü ile Karadağ köyü arasında, Karadağ Dondurma yolunun doğu kenarında Arabakonağı mevki üzerinde yer alır. Karayolunun hemen kenarından başlayarak Mağara Tepe, Kocaçukur ve Çatalsu vadileri arasında kalan sırt üzerinde çok sayıda tümülüs mezar tespit edilmiştir. Tümülüslerin bazıları orman yolu açılırken tahrip olmuş, tahrip olan tümülüslerin kesitlerinde MÖ 5.-4. yy özellikleri gösteren seramik ve mezar tuğlası parçaları tespit edilmiştir. Ayrıca alan içinde bulunan anakayaların üzerindeki kesik izleri, anakayaların taş ocağı olarak kullanıldığını göstermektedir. Çok yoğun ormanlık ve bitki örtüsü ile kaplı olması nedeni ile yerleşim alanı tespit edilememiştir. Alan üzerinde yoğun maden curufları kalıntıları da görülmüştür.

Tahrip olmuş bir tümülüs

Anakaya üzerindeki taş ocağı izleri

DUMANKÖY KAPANCA-GAVURTARLA YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Dumanköy

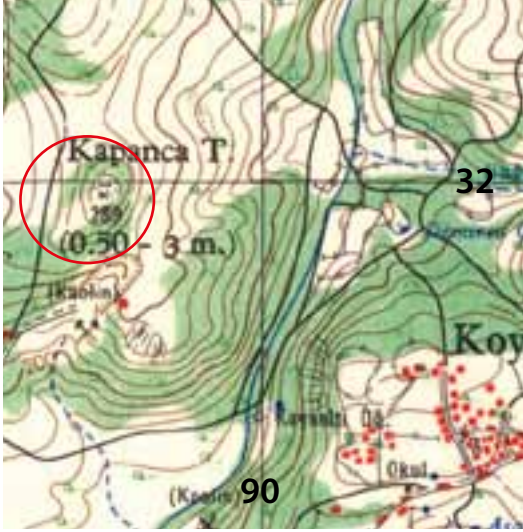
MEVKİİ: Gavurtarla-Kapanca

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Makilik alan-Maden sahası

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c3

Kapanca yerleşmesinin genel görünümü

Çan ilçesi Dumanköy sınırları içinde, Dumanköy, Koyunyeri ve Doğançılar köyleri arasında, Dumanköy ile Kadılar köyü yolu üzerinde, Kapanca Tepe mevkiindedir. Halk arasında bu mevkiye Gavurtarla da denir. Aynı tepenin güney eteğinde kaolen taş ocağı bulunmaktadır. Tepe üzerinde yapılan incelemelerde blok ana kayaya oyulmuş bir kaya mezarı bulunmaktadır. Kaya mezarının güney yan kenarında yaklaşık 34 cm genişliğinde 25 cm derinliğinde sunu için yapılmış iki kaya çanağı mevcuttur. Kaya mezarının yan tarafında basamağa benzeyen çıkıntılar bulunmaktadır. Muhtemelen bu kaya çanakları sunu amaçlı yapılmış olmalıdır. Kaya mezarının hemen yanında blok taşlardan yapılmış büyük bir yapıya ait temel kalıntısı gözlemlenmiştir. Bu yapının iç kısmında kaçak kazılar sonucunda tahrip olmuş taban mozaik kalıntıları gözlemlenmiştir. Bu mozaikli yapı muhtemelen dini bir yapıya ait olmalıdır. Bu alanın çevresinde konut olabilecek temel kalıntıları ve yapı taşları da gözlemlenmiştir. Seramik ve tuğla parçaları yaklaşık 300 m'lik bir alana yayılmış durumdadır.

Alanda bulunan seramik parçalarından yerleşim, Geç Helenistik Geç Roma dönemi içinde iskan edilmiş olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki kaya mezar ve yanındaki sunu çanakları

Yerleşim üzerindeki tahrip olmuş taban mozaikleri

YAYIN DİZİNİ

HURMAKÖY HÖYÜCKEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Çan

KÖY: Hurmaköy

MEVKİİ: Bükler-Höyücek

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne KVTVK Kurulunun.04.05.1994 tarih 1770 sayılı kararı

AYVALIK İ17-b2

Höyücek tepe höyüğü'nün genel görünümü

Çan ilçesi Hurmaköy sınırları içinde, Bükler mevkiinde Höyücek Tepede bulunmaktadır. Çanakkale-Çan karayolunun batısında, Kocabaş çayı kenarındadır. Yaklaşık 200 m çapında ve 3 m yükseklikte bir höyük yerleşimidir. Yapılan yüzey araştırmalarında, yapı malzemesi olarak kullanılmış küçük yapı taşları, Erken Bronz Çağa (3000-2500) tarihlenen seramik parçaları ve taş alet parçalarına raslanmıştır. Höyüğün üzeri tarla olarak kullanıldığından yüzeyde herhangi bir yapı kalıntısı görülmez. Höyük, iç Troas bölgesindeki erken yerleşimleri tarihlemeye yardımcı olması bakımından önemlidir.

1989 yılında Prof Dr. Mehmet ÖZDOĞAN tarafından yapılan yüzey araştırmalarında. Höyücketepe'nin güney sırtlarındaki, eski dere yatağı boyunca Orta ve Üst Paleolitik zamana ait çakmak taşı alet yongaları da tespit etmiştir.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. "Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları" Türk Arkeoloji Dergisi. S, 26.1982.

HURMAKÖY KIRANTARLA TEPE YERLEŞİMİ

İLÇE: Çan

KÖY: Hurmaköy

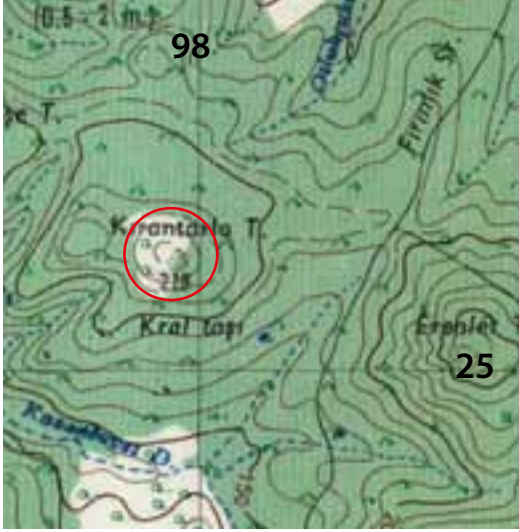
MEVKİİ: Kirantarla Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b2

Kirantarla üzerindeki temel kalıntısı

Çan ilçesi Hurma köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 2.5 km güney batısında bulunan Kirantarla Tepesi üzerinde bulunmaktadır. Mevki aynı zamanda Paşaköy Asarlık tepe yerleşmesinin de 1 km güneyindedir. Kirantarla Tepe bulunduğu bölgeye hakim konumdadır. Tepe üzerinde çalılıklar arasında moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Ayrıca alanda boyutları birbirine yakın moloz taşlardan oluşan tepcikler tespit edilmiştir. Bu tepcikler muhtemelen tümülüs ya da burada işletilmiş antik maden ocaklarına ait kalıntılar olabilir.

Kirantarla üzerindeki bu kalıntılar muhtemelen 1 km kuzeyinde bulunan Çan bölgesinin en büyük yerleşim yerlerinden biri durumundaki (MÖ 6 yy) Paşaköy Asarlıktepe yerleşmesinin bir parçası olmalıdır.

YAYIN DİZİNİ

HURMAKÖY MUSALI-KOCA TEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Çan

KÖY: Hurmaköy

MEVKİİ: Musalı-Kocatepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Çalılık-Mera

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulu'nun 23.02.2007 tarih 2789 sayılı kararı,

BALIKESİR İ18-a1

Musalar-Kocatepe Tümülüsü'nün genel görünümü

Çan ilçesi Hurma köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 1.5 km doğusunda Musalı mevkiinde, Kocatepe'de bulunmaktadır. Tapuda 7 pafta, 495 parsel numarada kayıtlıdır. Tepe genel yapısı itibariyle yığma topraktan yapılmış bir tümülüstür. Yaklaşık 4 m yükseklikte, 50 m genişliğinde olan tümülüs, bulunduğu alana hakim durumdadır. Üzeri meşe ağaçları ile kaplıdır. Tümülüsün üst kısmında yaklaşık 3 m derinliğinde bir kaçak kazı çukuru bulunmakta, tümülüsün eteklerinde de kaçak kazı çukurları mevcuttur. Köylüler, şimdi dolmuş olan kaçak kazı çukuru içinde kesme taşlar bulunduğunu söylemişler, bu kesme taşlar muhtemelen tümülüs içinde bulunan oda mezara ait olmalıdır. Tümülüsün ismi halk arasında Musalı Tepe olarak da bilinmektedir. Tümülüs çevresinde yapılan araştırmalarda Hellenistik ve Roma Dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiş, bu alan aynı zamanda nekropol alanı olarak kullanılmıştır. Tümülüs'ün bulunduğu alandaki kültür dağılımına bakıldığında, tümülüs MÖ 3. yy'da yapılmış olmalıdır.

Tümülüsün üst bölümünde bulunan kaçak kazı çukuru

YAYIN DİZİNİ

KADILAR KÖYÜ KİLİSE ve YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Kadılar

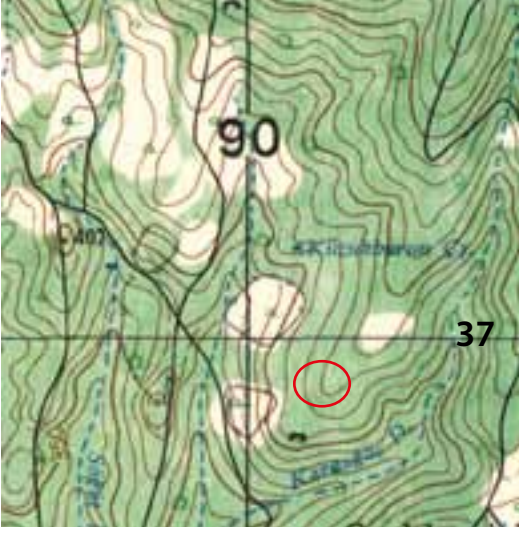
MEVKİİ: İrekler

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c3

Kayalıdağ yerleşmesinin genel görünümü

Çan ilçesi, Kadılar köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 2 km kuzeyinde Elmalı Çeşme ve İrekler mevki olarak bilinen mevkide bulunmaktadır. Bulduğu alana göre hafif yüksek bir tepe üzerindedir. Alanda kaçak kazılar sonucu apsisi ortaya çıkmış, moloz taşlardan yapılmış bir kiliseye ait temel kalıntısı ve kilisenin çevresinde konutlara ait olabilecek temel izleri ve çok yoğun çatı kiremit parçaları da gözlemlenmiştir. Ayrıca bu yerleşimin yaklaşık 1 km batısındaki yamaç üzerinde taş döşeli antik yol kalıntısına ait izler gözlemlenmiştir.

Bu kalıntılar muhtemelen Geç Roma döneminde iskan görmüş bir yerleşime ait olmalıdır.

Alanda bulunan kilise kalıntısı

Antik yol kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

KARAKOCA KÖYÜ İLKOKULU

İLÇE: Çan

KÖY: Karakoca

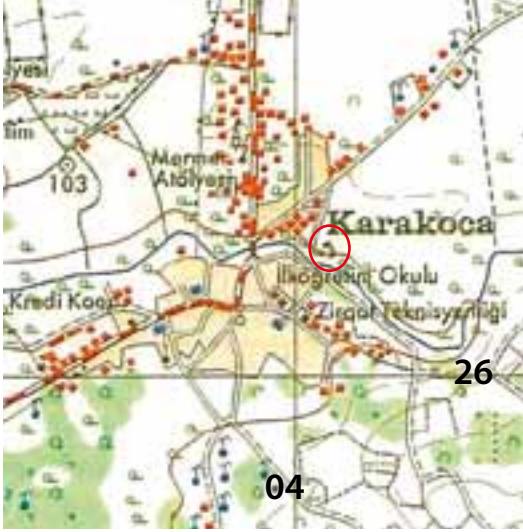
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI: Çanakkale K.V.T.V.K.Kurulunun 23.03.2002 tarih, 866 sayılı karar

BALIKESİR İ18-a1

Kayalıdağ yerleşmesinin genel görünümü

Çan ilçesi Karakoca köyü içinde, tapuda 9 pafta, 1413 parsel numarada kayıtlı bulunmaktadır. Alaturka kiremitli kırma çatılı, taş duvarlı tek katlı bir yapıdır. Taş duvarların köşeleri kesme taşlardan, beden duvarları moloz taştan yapılmıştır. Kapı ve pencereler yuvarlak kemerleri ve dışa taşkın söveleri kesme taştan yapılmıştır. Yapının yaklaşık 1 m yükseklikte bir bodrumu bulunmaktadır. Ahşaptan yapılmış olan tavan, kapı ve pencereleri harap durumdadır.

Yapı Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çanakkale'nin bazı köylerinde eğitim seferberliği kapsamında yapılmış olan ilkokullardandır. Üç derslikten ve idari odadan oluşmaktadır. Oldukça harap durumda olan yapı Cumhuriyet dönemi eğitim yapıları hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

KARLIKÖY ÇALCA YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Karlıköy

MEVKİİ: Çalca

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Özel mülk

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c3

Karlıköy ve Çalca yerleşmesinin genel görünümü

Karlıköy'ün 1 km güneyinde, Yayaköy-Karlıköy köy yolu ile Karlıköy Deresi ve Çalca mevkiî arasındaki bölgeyi kapsamaktadır. Bu alan köylüler tarafından Eski Köyüeri ve Taşlıtarla mevkileri olarak da bilinmektedir. Yaklaşık 60 dönümlük bir alanda çakmaktaşı alet parçaları ve yapım artığı çakmaktaşı yonga parçalarının bulunması ile Epipaleolitik ve Paleolitik dönem özellikleri göstermektedir. Çanakkale bölgesinin Epipaleolitik ve Paleolitik döneme tarihlenen tek yerleşim yeri olması ile oldukça önemlidir. Ayrıca bu alanda 400 x 100 m'lik bir alanda da Neolitik dönem özelliği gösteren çanak çömlek parçalarına rastlanmıştır olup, bu alan Neolitik dönemde de iskan edilmesi ile önemli bir konumdadır.

Çalca yerleşiminde ki Epipaleolitik ve Paleolitik yerleşim alanı, 60 dönümlük bir alana yayılmış olması ile, Anadolu ve Ege dünyasının en büyük yerleşimi durumundadır. Muhtemelen bu alan, Epipaleolitik ve Paleolitik dönem içinde Çan platosunda ve Kazdağları'nın eteklerinde, Hurmaköy Höyüektepe, İlyasağa Çiftliği köyü Mısırtarla, Durali köyü etrafında ve Kocayayla Çavuşlarla mevkilerinde varlıkları bilinen avcı toplumlara çakmaktaşı aleti üreten bir merkez durumundaydı.

Bu alanda Osmanlı döneminde de muhtemelen birkaç konutdan oluşan bir köy yerleşimi bulunmaktaydı. Bu yerleşime ait tuğla parçaları ve yapı taşları nedeniyle Eski Köyüeri olarak adlandırılmıştır.

Alandaki alet yonga parçaları

Alandaki alet parçaları

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. "Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları" Türk Arkeoloji Dergisi. S. 26.1982.

KIZILELMA KÖYÜ ŞAHİNKAYASI YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Kızılelma

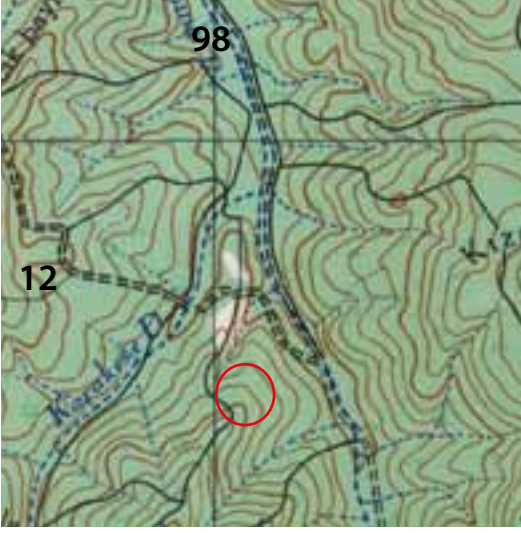
MEVKİİ: Şahinkayası

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kayalık

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ17-b3

Şahinkayası Tepesi'nin genel görünümü

Çan ilçesi, Kızılelma köyü Şahinkaya mevkiinde bulunmaktadır. Kızılelma köyünün yaklaşık 3 km güney batısında yaklaşık 150 m yükseklikte bulunduğu çevreye hakim bir tepe üzerinde bulunan alan, üç yanı oldukça dik kayalık olup, kuzey bölümünden yerleşime ulaşılır. Yerleşimin kuzey yamaçlarında bulunan teraslarda, anakayaya oyulmuş temel izleri, sarnıç ve çok az izlenebilen duvar kalıntıları bulunmaktadır. Kaçak kazı çukurlarının kesitlerinde ve etrafında çatı kiremidi parçaları, pithos parçaları ve seramik parçaları görülmektedir. Yüzeyde bulunan seramikler Helenistik dönem özellikleri göstermektedir.

Yerleşimin bulunduğu alan kıyı Troas bölgelerinden gelerek Karamenderes çayı vadisini takip ederek Çan ve Granikos (Biga) bölgelerinde bulunan ve ayrıca daha iç bölgelerdeki Kyzikos (Erdek) ve Daskyleion (Ergili) antik kentlerini birbirine bağlayan antik yolların güvenliğini sağlamak amacı ile kurulmuş bir karakol yerleşmesi olmalıdır. Ayrıca çevrede bulunan antik maden ocaklarının da güvenliğini sağlayan bir merkez olmalıdır.

Anakaya üzerindeki temel izleri

Anakaya üzerindeki temel izleri

YAYIN DİZİNİ

KOCAYAYLA KÖYÜ SAPAN KALESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Kocayayla

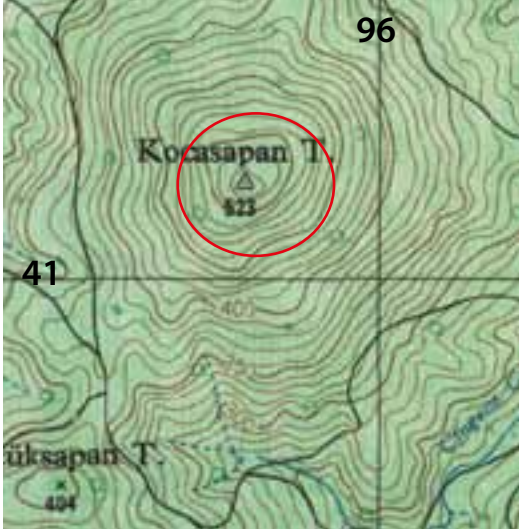
MEVKİİ: Kocasapan Tepe-Sapan Kalesi

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI: Çanakkale K.V.T.V.K. Kurulu'nun. 26.10.2007 tarih, 3228 sayılı kararı

ÇANAKKALE H17-c3

Sapan Kalesi'nin üzerinde bulunduğu Koca Sapan tepe'nin genel görünümü

Çan ilçesi, Kocayayla köyü sınırları içinde, köyün kuzeyinde Kocasapan Tepe üzerinde yer alır. Kocayayla köyü ile Dondurma köyü arasında, bulunduğu bölgeye hakim bir konumdadır. Tepenin üzeri yoğun ormanlarla kaplıdır. Moloz taşlardan kireç harçlı olarak yapılmış olan kalenin, sur duvarının kalınlığı 2,20 m, yer yer 3 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Kalenin bulunduğu tepenin batı bölümü oldukça dik durumdadır. Kalenin güney ve doğu bölümleri hafif eğimli olduğundan sur duvarları ve kulelerin önlerinde 3 m derinliğe kadar korunmuş savunma hendekleri bulunmaktadır. Kalenin kuzey bölümünde yine kulelerle desteklenmiş ikinci bir sur duvarı ile kale güçlendirilmiştir. Sur duvarları üzerinde bir birine farklı mesafelerde yerleştirilmiş altı adet savunma kuleleri bulunmaktadır. Kale içinde 7.40 x 4.00 m ve 6.80 x 9,50 m ölçülerinde zemine oyularak yapılmış birbirine bitişik durumda iki sarnıç bulunmaktadır. Ayrıca kalenin en üst bölümünde, doğu ve güney bölümlerinde temel seviyesine kadar korunmuş konut temelleri bulunmaktadır. Kalenin ana girişi kuzey bölümden, ikinci sur duvarının üzerinde iki anakaya arasına yapılmıştır. Kapı, muhtemelen "L" planlı girişi ve her iki yanındaki kulelerle güçlü bir savunma oluşturulmuştur.

Kale içinde yapılan yüzey araştırmalarında daha çok 12. ve 13. yy özellikleri gösteren seramik buluntularına rastlanmıştır. Kale bu günkü durumu ile, mimari özellikleri ve yapım tekniğiyle 12. yy özellikleri göstermektedir.

Kale, Biga (Granikos) kıyılarında bulunan liman kentlerinden ve Boğazlar üzerinde bulunan liman kentlerinden gelerek iç Troas, Güney Troas, Balıkesir (Mysia) Antandros ve Adremition antik kentlerini birbirine bağlayan antik yolların güvenliğini sağlayan bir karargah durumundaydı.

Arkeolojik verilerde ve antik kaynaklarda kalenin erken dönemine ait bilgi elde edilememiştir. Ancak kale'nin bulunduğu alanın stratejik öneminden dolayı ve çift sıra sur duvarı ile çevrili olması muhtemelen kale MÖ 6. yy'da kurulmuş olmalı ve Bizans döneminde de geniş çaplı bir onarım yapılarak kullanımına devam edilmiştir. Yoğun bitki örtüsü nedeniyle kalenin erken dönemine ait buluntuya rastlanamamıştır.

Kale içinde bulunan sarnıçlar

Sur duvarı üzerindeki kuleler ve savunma hendeği

Sur duvarı kalıntıları

Kalenin kuzey bölümünde yer alan ana girişi

KUMARLAR KÖYÜ ÇUKURÇAYIR YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Kumarlar

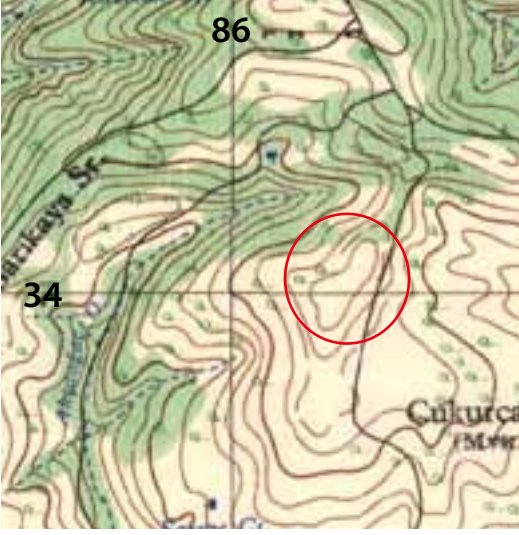
MEVKİİ: Çukurçayır/Gölcük Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c4

Yerleşimin genel görünümü

Çan ilçesi, Kumarlar köyü sınırları içinde köyün yaklaşık 1,5 km kuzeyinde, Üvezdere köyünün 1,5 km batısında Çukurçayır/Gölcük tepe mevkiinde yer alır. Yerleşim kuzey güney yönünde uzanan batı yöne doğru hafif eğimli bir düzlüğün üzerindedir. Tarla üzerinde yoğun çatı kiremiti ve pithos parçaları gözlemlenmiştir. Tarla sınırlarında yoğun bir şekilde yapı taşları bulunmaktadır. Tarla düzleştirilmesi sırasında yerleşim üzerindeki yapı taşları tarla kenarlarındaki sınırlara taşınmıştır.

Yerleşim alanının hemen gerisinde (kuzeyde) bulunan Sarıkaya Çarlıtepe arasındaki nekropol alanı bu yerleşime ait olmalıdır.

Yüzeydeki arkeolojik bulgulardan yerleşim MÖ 1.- MS 3. yy arasında iskan edilmiş olmalıdır.

Tarla sınırlarındaki yapı taşları

Tarla sınırlarındaki yapı taşları

YAYIN DİZİNİ

KUMARLAR KÖYÜ CAMİİ

İLÇE: Çan

KÖY: Kumarlar

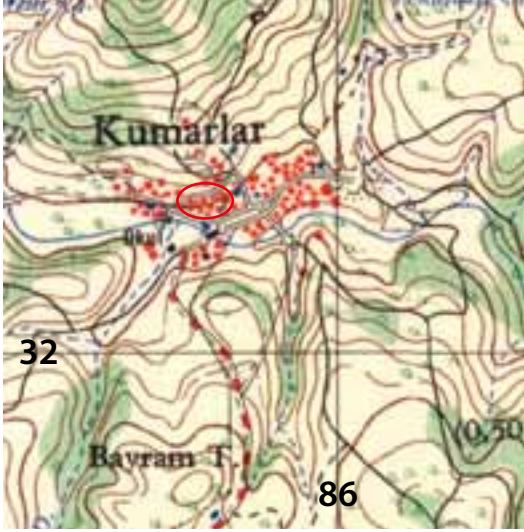
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Köy Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Yapı

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K: Kurulu'nun 24.03.1991 tarih. 1668 sayılı kararı

ÇANAKKALE H17-c4

Kumarlar Camii'nin genel görünümü

Kumarlar köyü merkezinde bulunmaktadır. Tapunun 2 pafta, 54 parsel numarasında kayıtlıdır. Yapı, alaturka kiremitli kırma çatılı ve taş duvarlıdır. Sokaktan yüksek bir seviyede, cami ve okul birlikte planlanmıştır. Her iki mekanın ortasındaki koridora merdivenle çıkılmaktadır. Bu koridorun ön cephesi üzerinde kenarlarda duvara oturan iki yuvarlak kemer bulunur. Kemerin biri koridora giriş kapısı diğeri de pencere görevi görmektedir. Bu koridorun etrafında cami, okul, müezzin odası ve misafir odası bulunması avlulu kervansarayları hatırlatan plan tipi gösterir. Yapı sahip olduğu özgün planı ile Çanakkale ili sınırları içinde tek örnektir. Camide ahşap süslemelere de yer verilmiştir. Caminin tavan göbeği süslemesi, müezzin mahfili ve kadınlar mahfilinin ters düz yaprak ve "S" şekilli ahşap oyma bezemeler, bu süslemeler arasında dikkati çekmektedir. Benzeri süslemeler okul kısmının raflarında da görülmektedir. Bu süslemeler ahşap süslemeli mescit ve camiler arasında bölge açısından tek örnektir. Minare, caminin bulunduğu alanın yer darlığı nedeni ön kısma yapılmıştır. Minare kesme taştan yapılmış olup, iki kademe mukarnasla şerefeye geçilmiş, oldukça zarif görünümlüdür.

Giriş kapısı üzerindeki Osmanlıca kitabede "1905" yılında inşa edildiği yazılmaktadır. Fakat, caminin plan tipi, ahşap süsleme geleneği ve yapı malzemesi ile özgün olması, yerinde bulunan ahşap caminin yerine yapılmış olmalıdır. Yıkılmış olan cami, bölgenin en erken camilerinden biri olmalıdır. Yeni cami yapılırken ahşap caminin plan tipi korunmuş, ahşap süslemelerinden benzeri yapılmış olmalıdır.

Cami mevcut hali ile oldukça harap durumdadır.

Caminin mihrabı

Mihrap üzerindeki yazı kuşağı

Caminin kitabesi

Caminin mahfillerindeki ahşap süslemeler.

Caminin ahşap tavanı

MALTEPE KÖYÜ MALTEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Çan

KÖY: Maltepe

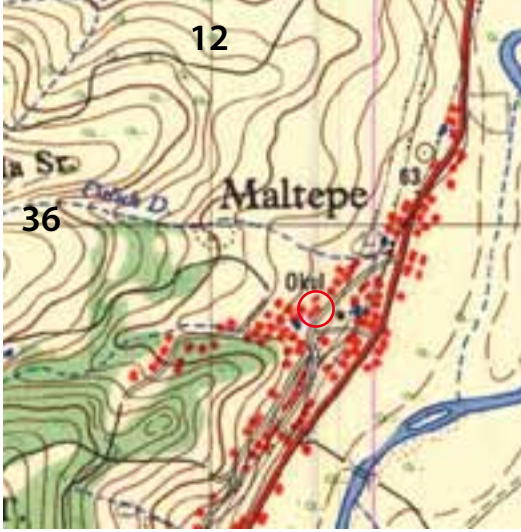
MEVKİİ: Köyiçi

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Eğitim Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Okul

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-d3

Maltepe Tümülüsünün görünümü

Çan ilçesi, Maltepe köyü, köyiçi mevkiindedir. Yaklaşık 50 x 70 m ebatlarında ve 4 m yükseklikte bir tepedir. Halen köy ilkokulu ve bahçesi olarak kullanılmaktadır. 1968 yılında köy ilkokulunun yapımı sırasında burada bulunan tümülüs (?) düzlenmiştir. Yapılan hafriyat sırasında mezarlar ve seramik parçaları çıkmıştır. Muhtemelen hafriyat sırasında ortaya çıkan buluntular tümülüs üzerine daha geç dönemlerde yapılan gömüler olmalıdır. Tümülüse ait gömü daha aşağı kotlarda olabilir.

Muhtemelen köy ismini bu tümülüsten almaktadır.

PAŞAKÖY ASARKALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Büyük Paşaköy

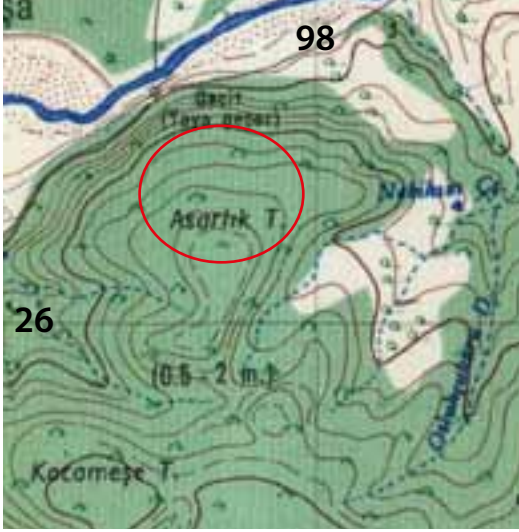
MEVKİİ: Asarlıktepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Çalılık-mera

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 12.6.1999/ tarih 5447 sayılı kararı

AYVALIK İ17-b2

Paşaköy Asarlıktepe yerleşmesinin genel görünümü

Çan ilçesi, Paşaköy köyü sınırları içinde, Küçüpaşa köyünün güneyinde bulunan Asartepe üzerinde bulunmaktadır. Yerleşim Kocabaş çayına ve Çan ovasına hakim, yaklaşık 50 m yükseklikte bir tepe üzerindedir. Tepenin üzeri doğu batı yönünde oval şekilde uzanan bir düzlüktür. Bu düzlüğün kenarlarını çevreleyen yaklaşık 2 m kalınlığında yer yer bir taş sırası korunmuş sur duvarları izleri görülür. Sur duvarlarının büyük bir bölümü kaybolmuş sadece toprak yükseltisi şeklindedir. Yerleşim üzerinde bulunan yapılar sadece temel seviyesinde izlenebilmektedir. Yer yer yapılar çalılıklar arasında tümsek şeklinde izlenebilmektedir. Yerleşimin girişi Kuzey batı bölümde bulunan az eğimli yamaç üzerinden olmalıdır. Bu alanın önündeki yamaçlarda teras duvarları olabilecek tek sıra temel kalıntıları görülür.

Arazi üzerinde MÖ 6. ve 5. yy özellikleri gösteren seramik ve çatı kiremit parçaları görülmektedir. Bu seramikler ve çatı kiremit parçaları daha çok yerel üretim özelliği gösterir.

Kocabaş Çayı'nın kenarında bulunan bereketli topraklara ve Kazdağları üzerinde işletilen maden ocaklarının güvenliğini ve kontrolü sağlayan bir yerleşim yeri olmalıdır. Yerleşim yerinin çevresinde çok sayıda antik maden ocağı tespit edilmiştir.

Yerleşim alanının girişi olabilecek alan

Yerleşimin etrafını çevreleyen sur duvarı kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

SAMETELİ KÖYÜ HÖYÜCEK TEPE HÖYÜĞÜ ve TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Çan

KÖY: Sameteli

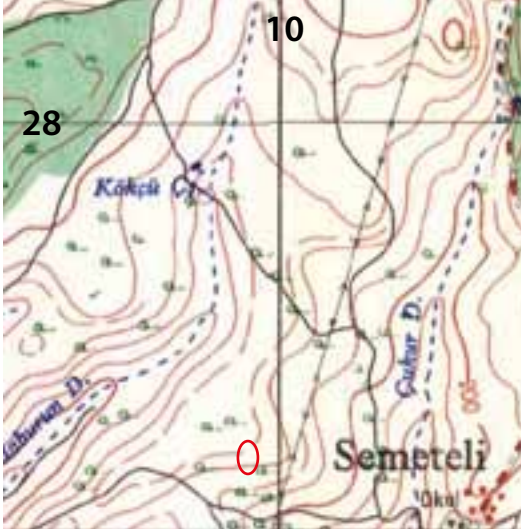
MEVKİİ: Höyücek Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-d3

Höyücek Tepe'nin genel görünümü

Çan ilçesi, Sameteli köyü sınırları içinde, köyün hemen kuzey batı bitişiğinde Sameteli Deresi'nin kenarında yer alır. Yaklaşık 6 m yükseklikte 40-50 m çapındadır. Yığma özellikte olan tepe, yapılış tekniği ile tümülüs mezar özelliği taşır. Höyücek Tepe çevresinde yapılan incelemelerde Tuç Çağı özellikleri gösteren seramiklere rastlanması burasının bir höyük olduğunu göstermektedir. Geç dönemde höyük üzerindeki yükseltiden yararlanılarak, muhtemelen Hellenistik dönemde üzerine bir tümülüs yapılmıştır. Tepenin en üst kısmında tümülüs üzerinde derin bir kaçak kazı çukuru bulunmaktadır. Bu kaçak kazı çukurunun kesitinde mezar tuğla parçaları görülmüştür.

Tümülüs, bu bölgede bulunan en büyük tümülüslerden biridir. Muhtemelen MÖ 4. yy'da yapılmış olmalıdır.

Tümülüs tepesinin üst kısmı

YAYIN DİZİNİ

Nurettin ARSLAN. "Lapseki Çan Araştırmaları" Kazı ve Araştırma Sonuçları Sempozyumu. Ankara 2005-2007.

SÖĞÜTALAN KÖYÜ KIRAÇTEPE MADEN OCAĞI ve YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Söğütalan

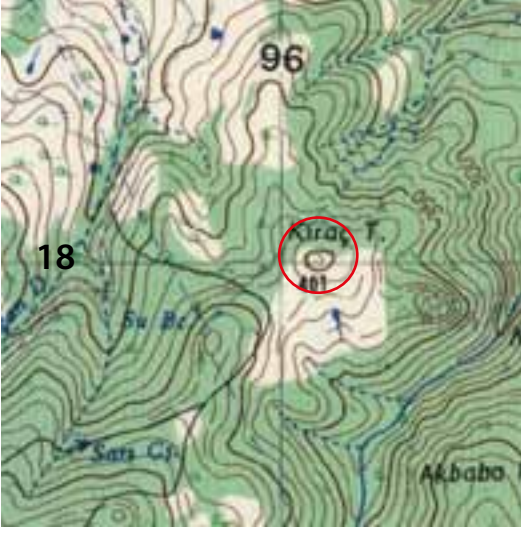
MEVKİİ: Kırachtepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 12.6.1999. tarih 5446 sayılı kararı

AYVALIK İ17-b2

Kırachtepe'nin genel görünümü

Çan ilçesi, Söğütalan köyü dınırları içinde, Söğütalan köyünün yaklaşık 3 km doğusunda, Kırachtepe mevkiinde bulunmaktadır. Bardakçılar Mortaş yerleşmesi ile karşı karşıyadır. Tepenin etrafı çam ormanları ile çevrilidir. Tepenin kuzeydoğu eteklerinde yapılan yüzey araştırmalarında, tepeye doğru yoğunlaşan çatı kiremitleri, yapı taşları ve seramik parçaları, çok yoğun maden curufları gözlemlenmiştir. Tepenin en üst kısmındaki anakaya üzerinde havuz şeklinde oyulmuş bölümler bulunmaktadır. Anakayanın üst bölümdeki bu oyuklar burada işletilen maden ocağı, tepenin batı eteklerindeki düzlüklerde de bu maden ocağına ait yerleşme bulunmalıdır. Yerleşim alanı yoğun bitki örtüsü nedeniyle detaylı olarak incelenememiştir.

Antik kaynaklardan öğrendiğimize göre iç Troas bölgesinde zengin maden yatakları bulunmakta ve bunlar işletilmektedir. Bu yerleşim alanında muhtemelen bir maden ocağının işletildiği bir yerleşim yeridir. İleride yapılacak kapsamlı araştırmada iç Troas madenleri ve maden köyü yerleşimleri hakkında aydınlatıcı bilgiler vereceğinden önemlidir.

Kırachtepe üzerindeki antik maden işleme çukuru

YAYIN DİZİNİ

ÜVEZDERE SARIKAYA SIRTI NEKROPOL ALANI

İLÇE: Çan

KÖY: Üvezdere

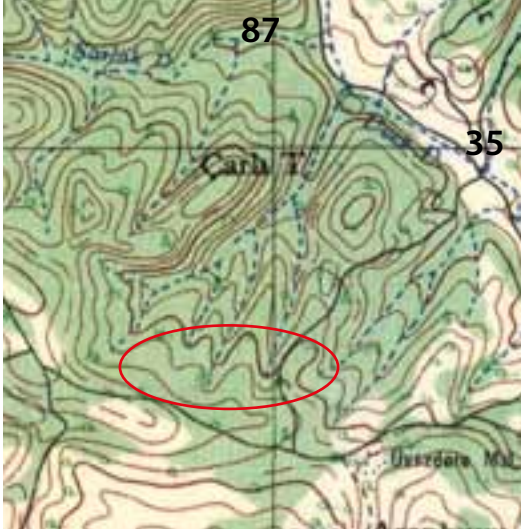
MEVKİİ: Sarıkaya sırtı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera-Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c4

Nekropol alanının genel görünümü

Çan ilçesi, Üvezdere köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 1 km kuzey batısında, Sarıkaya mevkiindedir. Mevki, Üvezdere mezarlığından başlayarak kuzeye doğru uzanmaktadır. Tepenin güneye bakan yamacında, anakayaya oyulmuş kaya mezarları ve ana toprağa yapılmış mezarlar yüzeyde izlenebilmektedir. Ayrıca sırtın kuzeyindeki yüksek noktalarda tümülüs mezar izleri de görülmüştür. Mezarların çoğu kaçak kazıcılar tarafından tahrip edilmiştir. Anakaya üzerinde yapımı yarım kalmış mezarlar da bulunmaktadır.

Nekropol alanı üzerinde elde edilen arkeolojik verilerden MÖ 1- MS 3. yy arasında kullanıldığı söylenebilir. Nekropol, hemen güneyinde bulunan Kumarlar koyü sınırlarında kalan, Çukurçayır/Gölcüktepe yerleşimi tarafından kullanılmış olmalıdır.

Nekropol alanındaki mezarlardan görünüm

Nekropol alanında bulunan bir kuyu

YAYIN DİZİNİ

YAYAKÖY TAŞTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Yayaköy

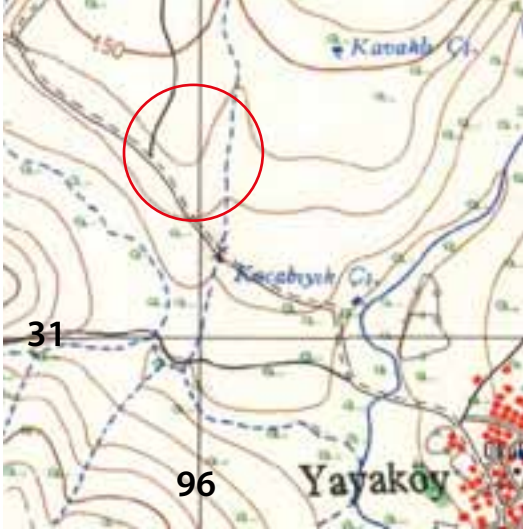
MEVKİİ: Taştepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c3

Yayaköy Taştepe yerleşmesinin genel görünümü

Yayaköy sınırları içinde, köyün yaklaşık 1.5 km kuzey batısında, maden yolunun kuzeyinden başlayarak kuzeye Taştepe'ye doğru uzayan alan üzerinde çakmaktaşı alet yongaları ve çekirdek parçaları gözlenmiştir. Bu alanda bulunan çakmaktaşı alet parçaları tıpkı, yaklaşık 2 km doğusundaki Karlıköy Çalca Tepede bulunan Epipaleolitik ve Paleolitik dönem (MÖ 15 000 civarı) özelliği gösteren yerleşimle benzeşmektedir. Bu alan Troas bölgesi kültür tarihi açısından oldukça önemlidir.

Ayrıca alan üzerinde tuğla parçaları ve yapı taşları da gözlemlenmiştir. Bu buluntular daha geç dönemlerde burada bulunan birkaç çiftlik evine ait olmalıdır.

Yerleşmenin yaklaşık 1 km batısında Kokardere denilen, kükürt oranı çok yüksek sıcak su kaynağı bulunmakta, muhtemelen bu sıcak su kaynağı antik dönemde de şifa amaçlı olarak kullanılmıştır. Yayaköy köy meydanından alınarak Müze Müdürlüğü'nde koruma altına alınan bir yazıt parçasında "Asklepios" isminin geçmesi, bu alanda sağlık tanrısı Asklepios'a adanmış bir kült merkezinin bulunduğunu gösterir. Fakat söz konusu kült merkezinin yeri henüz tespit edilememiştir.

YAYIN DİZİNİ

YAYKIN KÖYÜ ÇALTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Yaygın

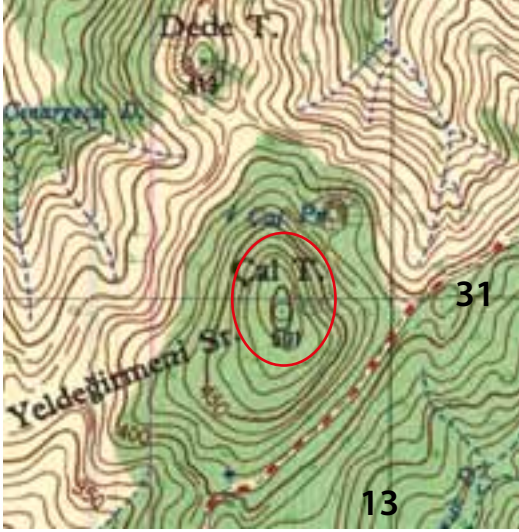
MEVKİİ: Çaltepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Çalılık ve kayalık

KORUMA KARARI: Edirne K.V.T.V.K. Kurulu'nun 12.06.1999 tarih 5445 sayılı karar

BANDIRMA H18-d3

Çaltepe yerleşmesinin genel görünümü

Çan ilçesi Yaygın köyü sınırları içinde Çaltepe mevkiinde bulunmaktadır. Çaltepe, Yaygın köyünün yaklaşık 2 Km kuzey doğusunda bulunduğu bölgeye hakim bir dağ üzerindedir. Tepe topoğrafik olarak anakayalardan oluşan, doğal üç terasla doğu yönüne doğru yükselmektedir. Dağın doğu ve güneydoğu yamacı oldukça yüksek ve dik bir kayalıktan oluşmaktadır. Dağın batı bölümündeki ikinci teras geniş bir düzlük oluşturmaktadır. İzlenebilen temel izleri ve çatı kiremit parçalarından yerleşim izleri daha çok bu alanda yoğunlaşmaktadır. Tepenin doruğunda bulunan küçük düzlükte blok taşlardan yapılmış ve çok az izlenebilen temel kalıntıları görülebilmektedir. Bu temel kalıntısı muhtemelen bir tapınağa ait olmalıdır. Yerleşim alanının az eğimli olan batı ve güney batı yamaçlarında bir savunma duvarı olmalıdır. Fakat günümüzde bu savunma duvarına ait kalıntı bulunmamakta, sadece yerleşim alanından aşağılara yuvarlanmış bazı blok taşlar söz konusu sur duvarına ait yapı taşları olmalıdır. Bu savunma duvarları anakaya üzerinde bulunan kesik izlerinden anlaşıldığı kadarı ile anakaya ile birlikte kullanılmış olmalıdır. Yerleşimin güney tarafında, Yaygın köyüne doğru uzanan hafif yükselti üzerinde bulunan mezar tuğlası parçalarından yerleşimin nekropolünün bu alanda olduğunu anlaşılır. Nekropol alanının güneyindeki düzlük üzerinde tümülüs mezar olabilecek yükseltiler mevcuttur. Ayrıca yerleşimin ana girişi de bu nekropol alanının takip edem alanda olmalıdır. Çaltepe'nin kuzeyinde bulunan Dede-tepe üzerinde de Çaltepe yerleşimi ile aynı özellik gösteren seramik parçaları, duvar ve temel kalıntıları gözlenmiştir. Alan üzerinde görülen seramik ve çatı kiremitleri parçalarından yerleşim MÖ 5. ve 4. yy'da iskan edilmiş olmalıdır. Yerleşimin bulunduğu tepenin Biga ovasından başlayarak geniş bir alana hakim olması ve doğusunda bulunan vadinin Agonya ve Adremition'a geçiş sağlayan bir konumda olması dolayısıyla ile bu alanları kontrol eden bir merkez olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki temel izleri

Anakaya üzerindeki sur duvarı temel izleri

Yerleşimin güney bölümündeki nekropol alanında bulunan tümülüslerden biri

YUVALAR KÖYÜ DEDETEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Çan

KÖY: Yuvalar

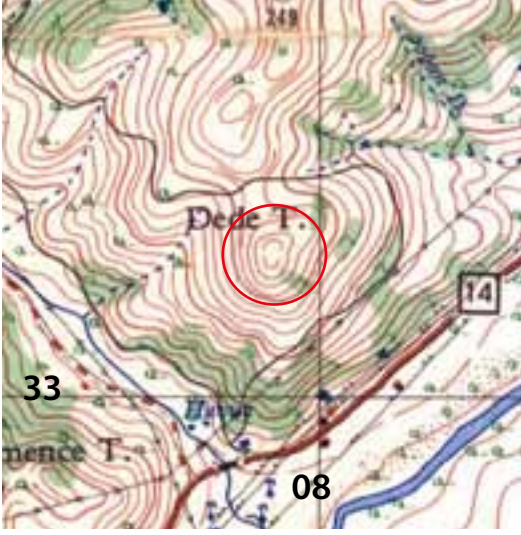
MEVKİİ: Dedetepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-d4

Dedetepe yerleşmesinin genel görünümü

Çan ilçesi, Yuvalar köyü sınırları içinde, Dedetepe mevkiinde yer alır. Yuvalar köyünün giriş yolunun kuzey tarafında bulunan yüksek tepe üzerindedir. Tepe; Kocaçay (Granikos) vadisine hakim bir tepe üzerindedir. Tepe üzerinde yapılan incelemelerde çok yoğun seramik parçaları, tarla arasındaki sınırlarda yapı taşları görülmektedir. Tepenin doğu bölümünde bulunan anakaya üzerine oyulmuş temel izleri bulunmaktadır. Dedetepe'nin doğu yamaçlarında kaçak kazılar ve tarla sürülmeleri sonucunda mezarların ortaya çıktığı görülmüştür. Yerleşim üzerindeki yapı taşları Yuvalar ve diğer yakın köylerde yapılan yeni yapılarda kullanılmak üzere taşınmıştır.

Yerleşim muhtemelen çevresinde bulunan maden yataklarını işleten ve Kocaçay (Granikos) vadisinden geçen antik yolun kontrolünü sağlayan bir merkez olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki yapı taşları

YAYIN DİZİNİ

ECEBAT

BİGALI AKBAŞ-SESTOS ANTİK KENTİ ve KALESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Bigalı

MEVKİİ: Akbaş Kalesi

ŞİT TÜRÜ:

Arkeolojik –Tarihi Milli Park

MÜLKİYET DURUMU:

Milli Emlak Müdürlüğü-Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:

Mezarlık- ormanlık-tarla

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.6.1991 tarih 1784 sayılı kararı
Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-c2

Sestos antik kentinin (Akbaş Kalesi) genel görünümü

Eceabat ilçesi, Bigalı köyü sınırları içinde Akbaş mevkiindedir. Kale; Çanakkale Boğazi'nin en yüksek tepelerinden biri olan Uluklutepe üzerine kurulmuş, tüm boğazi kontrol eder bir konuma sahiptir. Sestos antik kenti ve kalesi olarak bilinmektedir. Kalenin kuzey bölümü duvarları daha çok korunmuş olmasına rağmen oldukça harap durumdadır. Doğu bölümündeki sur duvarı kalıntıları yer yer 4 m'ye kadar korunmuş durumdadır. Kale moloz taşlardan kireç harçlı olarak yapılmıştır. Yapım tekniği özelliklerine göre Erken Hıristiyanlık ve Osmanlı dönemi özelliği göstermektedir. Kale içinde ve çevresinde yapılan yüzey araştırmalarında 5. yy'dan Osmanlı dönemine kadar kesintisiz kronoloji veren seramik buluntuları ve çevresindeki tarlalarda mermer kesme taş yapı malzemelerine rastlanması, antik Sestos yerleşmesi olduğunu güçlendirmektedir. Kalenin içinde ve yerleşimin dışında batı bölümdeki düzlükte yerleşim alanı olduğunu gösterir seramik parçaları ve temel kalıntıları mevcuttur.

Kalenin doğu bölümünde osmanlı dönemi özelliği gösteren bir mezarlık mevcuttur. Bu mezarlığın içinde moloztaşlardan yapılmış kare planlı bir türbe bulunmaktadır. Bu türbe, Akbaş Dede türbesi olarak bilinir. Akbaş Dede; Türkler'in Trakya'yı fethi sırasında yararlılıklar gösteren dini kişiliği olan bir şahsiyet olduğuna inanılır. Bölge halkı kutsal günlerde türbeyi ziyaret ederek Akbaş Dede adına kurbanlar keserek hayırlar verirler. Yerleşimin ismi bu türbeden dolayı Akbaş kale'si olarak anılmaktadır.

Kalenin erken evresi muhtemelen, Kserkes komutasındaki Pers ordularının Atina seferine giderken Abidos dan köprü kurarak karşıya geçtiği ve bir süre konakladığı Sestos kenti olmalıdır. Ayrıca MÖ 334 yılında doğu seferine çıkan Büyük İskender de Sestos'da konaklayarak ordularını Abidos üzerinden Anadolu'ya geçirmiştir. Sestos antik kenti Çanakkale Boğazi kenarında bulunan limanından dolayı buğday ticaretini elinde bulundurduğu bilindirmektedir. Osmanlı döneminde boğazin güvenliği açısından önemli bir merkez olarak varlığını sürdürmüştür.

Sestos kalesi sur duvarlarının genel görünümü

Sur duvarlarının kalıntıları

Kale içinde bulunan Osmanlı dönemi mezarlığı ve Akbaş Dede türbesi

Mezarlıkta bulunan mezar taşları

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. "Doğu Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları", Türk Arkeoloji Dergisi XXVI

MEHMET ÖZDOĞAN "Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları, 1084-1986" Araştırma Sonuçları Toplantısı II-IV

HERODOT. Herodot Tarihi (Çev: M. Ökmen), 1991.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

REYHAN KÖRPE "Sestos Yüzey Arastırması", 34-36. Uluslararası Kazı, Arastırma ve Arkeometri Sempozyumu.

BEŞYOL KÖYÜ ÇAKILLIK YERLEŞMESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Beşyol

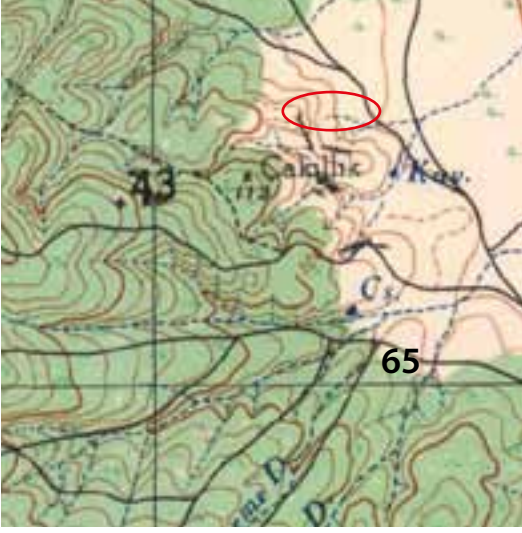
MEVKİİ: Çakıllık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-b4

Çakıllık yerleşmesinin genel görünümü

Eceabat ilçesi, Beşyol köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 2 km kadar kuzey batısında ova yolunun 50 m kadar batısındaki yamaçta bulunmaktadır.

Yerleşim alanında yapılan incelemelerde, yaklaşık 300 m çapında bir yayılım alanına sahip olduğu, yerleşimin orta bölümünde 2 m yükseklikte kültür yükseltisi olduğu görülmüştür. Alanda çatı kiremit parçalarının yanında Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerine tarihlenebilen seramik parçalarına raslanmıştır. Yerleşimin üst kısmında bulunan tepe üzerinde temel kalıntıları ve çatı kiremit parçaları gözlemlenmiştir.

Yerleşimin üst kısmında bulunan tepe üzerindeki temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN "Doğu Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları", Türk Arkeoloji Dergisi XXVI

MEHMET ÖZDOĞAN "Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları, 1084-1986" Araştırma Sonuçları Toplantısı II-IV

MEHMET ÖZDOĞAN Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüze Araştırmaları. 1986

BEŞYOL KÖYÜ ECE LİMANI SIRTI YERLEŞMESİ ve ECE BABA TÜRBESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Beşyol

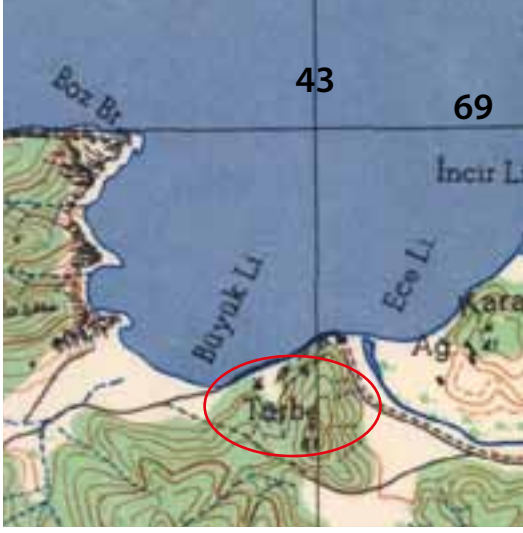
MEVKİİ: Ece Limanı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mtra -Orman

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-b4

Ece Limanı ve çevresinin genel görünümü

Eceabat ilçesi, Beşyol köyü sınırları içinde, Ece limanı mevkiinde yer alır. Ece Limanı liman özelliğine sahip doğal bir koydur. Köyün yaklaşık 4 km kuzeyinde Köy Deresi azmağının denize ulaştığı yerin hemen doğusunda kıyıda ve yamaçta çatı kiremit parçaları, yerleşim izleri ve seramik parçaları gözlemlenmiştir. Ayrıca mezar tuğlaları da gözlemlenmiştir. Yerleşim izleri kıyıdan başlamak üzere 300- 400 m geriye yamaçlara kadar uzanmaktadır.

Bu alanın batı bölümünde Ece Baba türbeside bulunmaktadır. Türbe kiremit çarılı moloz taşlardan yapılmış, kare planlıdır. Ece Baba bölgenin fetih edilmesinde büyük yararlılıklar göstermiş Süleyman Paşa'nın komutanlarından mı, yoksa başka bir Ecebey mi bilinmez. Fakat bölge halkı tarafından saygı gören bir zattır.

Ece Baba Türbesi'nin genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN "Doğu Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları", Türk Arkeoloji Dergisi XXVI:

MEHMET ÖZDOĞAN "Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları, 1084-1986" Araştırma Sonuçları Toplantısı II-IV:

MEHMET ÖZDOĞAN Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986

BEŞYOL KÖYÜ ÖRENLİ YERLEŞMESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Beşyol

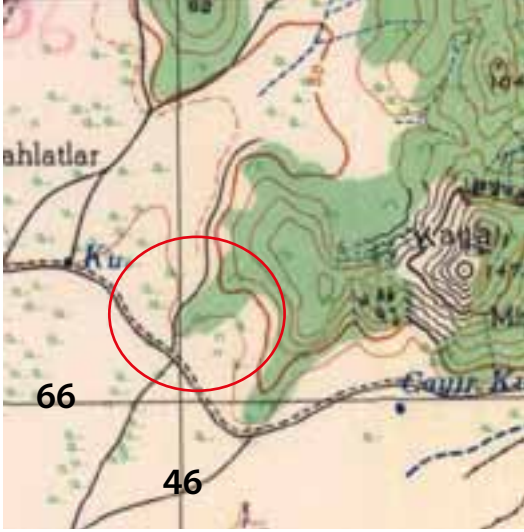
MEVKİİ: Örenli

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Çalılık

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-b4

Örenli yerleşmesinin genel görünümü

Eceabat ilçesi, Beşyol köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 3 km kadar kuzey doğusunda, Kayalitepe'nin 500 m kuzey batısında bulunan sırtın üzerinde ve aşağısında bulunan tarla üzerine yayılmaktadır

Yerleşim alanında yapılan incelemelerde yerleşmenin yaklaşık 400 m çapında yoğun seramik ve çeti kiremit parçaları, tarla olmayan çalılıklar içinde yaklaşık 40 cm kadar korunmuş temel kalıntıları mevcuttur. Ayrıca tarla kenarlarında tarlaların düzleştirilmesi sırasında atılmış yapı malzemeleri görülmüştür.

Alan üzerindeki seramiklerden, 14. yy'da iskan edilmiş bir Osmanlı yerleşimidir.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986

BİGALİ ATATÜRK EVİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Eceabat

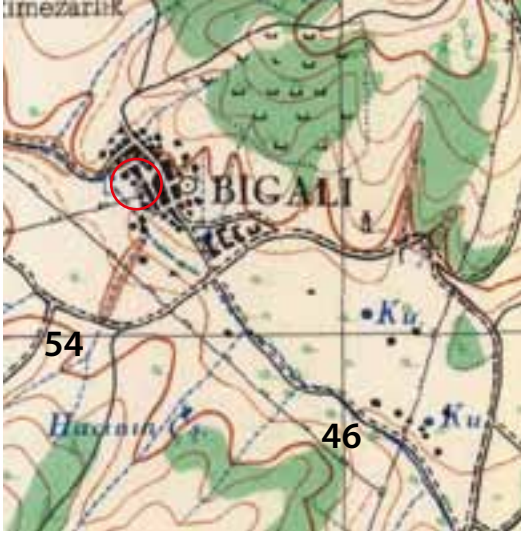
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sivil Mimarlık Örneği

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Park Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Müze

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulu'nun 26.03.2005 tarih 778 Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-c1

Atatürk Evi ve bulunduğu sokak

Eceabat ilçesi, Bigalı köyünde bulunmaktadır. Alaturka kiremitli kırma çatılı, moloz taş duvarlı iki katlı ve bahçeli bir köy evidir. Evin alt katı mutfak, kiler ve ahır, üst katı ise yatak odası, misafir odası ve oturma odası olarak kullanılmıştır. Ev yüksek bahçe duvarları ile çevrilidir. Yarbay Mustafa Kemal 24 Mart 1915'de Gelibolu Savaşları için 19. Tümen Komutanlığına atandığında ile bu evi karargah olarak kullanmaya başlamıştır. Zamanının köy muhtarının evidir.

1973 yılında Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılarak Çanakkale Müzesi tarafından Atatürk'ün kullandığı eşyaların sergilendiği "Atatürk Müzesi" olarak hizmete açılır. 1980 yılında bina Kültür Bakanlığı tarafından restore edilir ve Milli Park Müdürlüğüne devir edilir. Halen Müze, Milli Park Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet vermektedir.

Atatürk'ün Gelibolu Savaşları sırasında kullandığı çalışma odası

Müzenin bahçesi ile birlikte görünümü

YAYIN DİZİNİ

BİĞALI KALESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Bigalı

MEVKİİ: Bigalı Kalesi

ŞİT TÜRÜ:

Arkeri Yapı-Tarihi Milli Park

MÜLKİYET DURUMU:

Milli Park Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:

Harap Durumda

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.6.1991 tarih 1784 sayılı kararı
Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H17-c2

Bigalı kalesinin genel görünümü

Eceabat ilçesi Bigalı köyü sınırları içinde, Eceabat Gelibolu yolu üzerinde, karayolu ile deniz arasında yer alır. 50 x 127 m ölçülerin, düzgün olmayan bir plana sahiptir. Kaleye giriş kuzeydoğu ve güneybatı cephelerinden birbirine simetrik iki taç kapı ile sağlanmaktadır. Kalenin kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerinde dörtgen iki burç, güneybatı ve güney doğusunda ise iki silindirik burç bulunur. Sur duvarları moloz taşlardan yapılmış olup yer yer aralarında devşirme antik mimari parçalarda kullanılmıştır. Kalenin özellikle güney ve kuzey sur duvarlarında ve kulelerinde top ve tüfekler için içe dönük mazgallar bulunmaktadır. Sur duvarları üzerinde seğirdim yerleri de mevcuttur. Sur duvarlarının büyük bir bölümü ayakta.

Sur duvarları içinde karargah binası, mescit ve su deposu gibi müstemilat yapılarına ait kalıntılar ve temel izleri mevcuttur. Mescit, dıştan dışı 10.40 x 12.20 m ölçülerinde dikdörtgene yakın bir plan özelliği göstermektedir. Mescitin sadece güneydoğu duvarı ayakta. Yapının inşa malzemesi düzgün olmayan kesme taştandır. Sivri kemerli pencerelerinde ise tuğla kullanılmıştır. Kible duvarı üzerinde mihraba ait kalıntı bulunmaktadır.

Girisin güney doğusuna denk gelen su deposu dikdörtgene yakın bir plan göstermekte, dıştan dışı 9 x 6.60 metre ölçülerindedir. Yapının üst kısmı tonozla kapatılmıştır. Yapının iç kısmı yarıya kadar kireç harcı ile sıvalıdır.

Karargah binası, giriş kapısının kuzey doğusunda olup dıştan dışı 9.20 x 18.20 metre ölçülerinde dikdörtgen planlı bir yapıdır. Ön kısmında tonozlu bir koridor ile yapıya girilmektedir. Yapıya koridorla girilmesi karargah binasının güvenliğini arttırmak için tasarlanmıştır. Sivri kemerli bir giriş kapısı bulunmakta ve üst örtüsü tonoz örtüdür. Köşelerde kesme, duvarlarda ise moloz taş kullanılmıştır.

Kışla binası; giriş kapısının kuzey batısında karargah ile aynı hat üzerindedir. Temel

Müzenin bahçesi ile birlikte görünümü

izlerinden başka hiçbir kalıntısı bulunmamaktadır. Temel izlerine göre 9.60 x 7.00 metre ebatlarındadır.

Boğazın güvenliğini arttırılması için Çanakkale Boğazı'na yapılan diğer kalelerle birlikte III.Selim zamanında inşasına başlanmış II. Mahmut döneminde tamamlanmıştır. Şimdi kaybolmuş olan doğu kapısı üzerindeki kitabe de 1818 yılında yapıldığı yazmaktaydı.

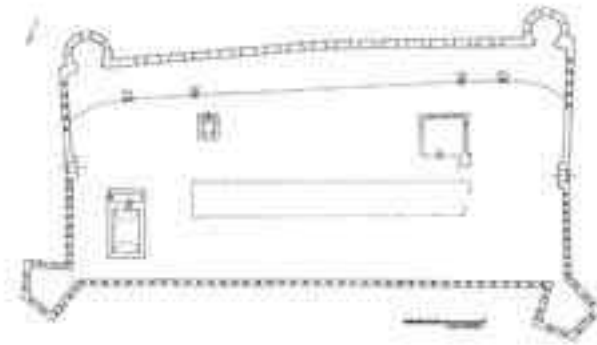
Cami kalıntısı

Karargah kalıntısı

Sarnıç kalıntısı

Bigalı Kalesi'nin planı (Y. Acioğlu)

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yoresi Turk Devri Eserleri. Çanakkale, 1990

YUSUF ACIOĞLU: Çanakkale Boğazı'ndaki Kaleler. ÇÜMÜ. S.B.E. Y. Lisans Tez.Çanakkale, 2006.

BİGALİ KÖYÜ MALTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Bigalı

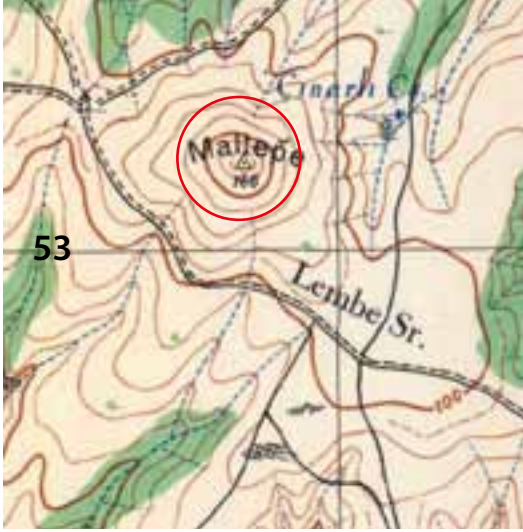
MEVKİİ: Maltepe

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman Alanı-tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulu'nun 14.11.1980 tarih 12331 sayılı kararı
Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-c1

Maltepe Höyüğü'nün genel görünümü

Eceabat ilçesi Bigalı köyü sınırları içinde Maltepesi mevkiinde bulunmaktadır. Bigalı köyünün yaklaşık 1,5 km güney doğusunda yer alan sivri tepedir. Tepe eteklerinde fazla yoğun olmayan Hellenistik ve Roma dönemi özellikleri gösteren seramik ve tuğla parçaları gözlemlenmiştir. Çok az sayıda kuşukulu Tunç Çağı özelliği gösteren seramik parçaları da tespit edilmiştir. Yoğun bitki örtüsü nedeniyle kültür dağılımı yeterince incelenememiştir. Ancak Maltepe yerleşiminin topoğrafik yapısı nedeniyle ilk iskanın en az Tunç Çağına kadar inme ihtimali çok yüksektir. Ayrıca tepenin 500 m doğusunda bulunan tarlada bazı mermer mimari parçalar tespit edilmiş, bu mimari parçalar Maltepe yerleşimi ile ilişkili olmalıdır.

Yerleşimin üzerinde Bigalı köyünün su deposu bulunmaktadır. Su deposunun yapımı sırasında tahrip olmuştur.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN Gelibolu Bölgesi Arkeolojik Yüzey Araştırmaları. 1982

MEHMET ÖZDOĞAN "Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları, 1084-1986" Araştırma Sonuçları Toplantısı II-IV

BÜYÜKANAFARTA KÜÇÜK KEMİKLİ-LİMNAİ ANTİK KENTİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Büyükanafarta

MEVKİİ: Lalebaba-Küçük Kemikli

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Makilik-Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulu'nun 14.11.1980 tarih 12331 sayılı kararı
Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-a3

Antik yerleşimin genel görünümü

Eceabat ilçesi Büyükanafarta köyü sınırları içinde, köyün 8 km batısında, Tuz Gölü ile, Lalebaba tepesi arasında denize doğru dil gibi uzanan sırtın üzerinde yer alır. Yaptığımız araştırmalarda denize doğru uzanan yarımada'nın üzerinden başlayarak, denizden sonraki ikinci sırtın kuzey eteklerine kadar yerleşimin yayıldığı gözlemlenmiştir. Yerleşim alanının üzerinde MÖ II. binin sonlarından başlayarak Arkaik, Klasik ve Hellenistik dönem özellikleri gösteren seramik parçaları ve temel kalıntılarının yanı sıra iç kesimde sarnıç olabilecek yapı kalıntısında gözlemlenmiştir. Denize doğru uzanan dil şeklindeki yarımada üzerinde yerleşimin nekropol alanı bulunmaktadır. Burunun her iki tarafının doğal bir liman olması, yerleşimin buraya kurulmasındaki en büyük etkidir.

Yerleşme üzerindeki ANZAK siperleri ile tahrip olmuş alanlar

Yerleşimin adı antik kaynaklarda "Limnai" olarak geçmekte ve MÖ 7 yy'da Miletoslular tarafından kolonize edildiğinden bahsedilmektedir. Çanakkale Arkeoloji Müzesinde bulunan MÖ 6. yy sonuna tarihlenen bir sporcuya ait mezar siteli bu yerleşim alanından bulunmuştur.

Yerleşim alanında ve nekropolünde 1915 yılındaki Çanakkale Savaşları sırasında bu bölgeye çıkartma yapan ve buraya karargah kuran İngiliz ve Yenezellanda orduları tarafından gerek siper kazılması gerekse arkeolojik eser bulmak amacıyla bilinçli olarak yaptıkları kaçak kazılarla oldukça fazla tahrip edilmiştir. Yerleşim üzerinde yapılmış olan kazılara ait çukurlar halen mevcut durumdadır.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN Gelibolu Bölgesi Arkeolojik Yüzev Araştırmaları. 1982

MEHMET ÖZDOĞAN "Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları, 1084-1986" Araştırma Sonuçları Toplantısı II-IV

STRABON Antik Anadolu Coğrafyası. (Çev. A. Pekman). Arkeoloji Sanat Yay.1993.

BÜYÜKANAFARTA KÖYÜ MEZARLIĞI

İLÇE: Eceabat

KÖY: Büyükanafarta

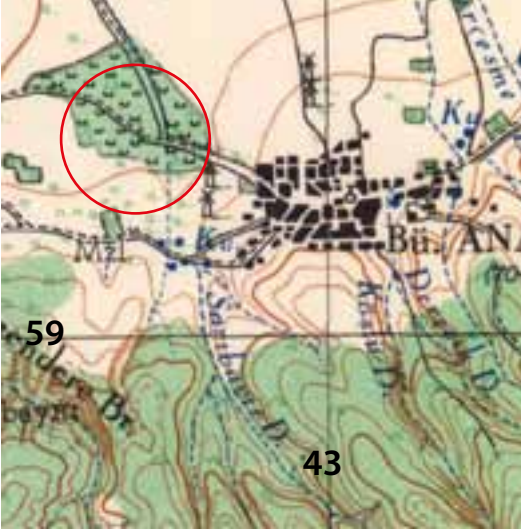
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Büyükanafarta köyü muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köy mezarlığı

KORUMA KARARI: Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-b4

Mezarlığın genel görünümü

Eceabat ilçesi, Büyükanafarta köyü sınırları içinde, köyün hemen güney bitişiğinde, yolun her iki yakasında bulunmaktadır. Mezarlığın içi tamamen çalılıklarla ve ormanlarla kaplı durumdadır. Çalılıklar içinde izlebildiği kadarı ile, yüksekliği 4 m'yi bulan dikili taşlı balbal türü mezarlar bulunmaktadır. Bu mezar tipi Türkler'in Trakya'ya geçişlerinde 14. yy başlarında ilk iskan ettikleri alanlarda görülmektedir. Ayrıca Osmanlıca yazıtlı 19. yy özellikleri gösteren mezar taşları da bulunmaktadır.

Mezarlığın yolun batısında kalan bölümünün ortalarına doğru, mermer mimari parçalar ve büyük bir yapıya ait temel kalıntısı tespit edilmiştir. Bu mimari parçalar Roma dönemi özelliği göstermektedir.

Mezarlık, Türk mezar geleneğini gösteren önemli örneklerdendir.

Mezarlıkta bulunan mezar taşları

Mezarlıkta bulunan mezar taşları

ECEABAT ÇAMBURNU KALESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Merkez

MEVKİİ: Çamburnu

ŞİT TÜRÜ:

Askeri Yapı-Tarihi Milli Parrk

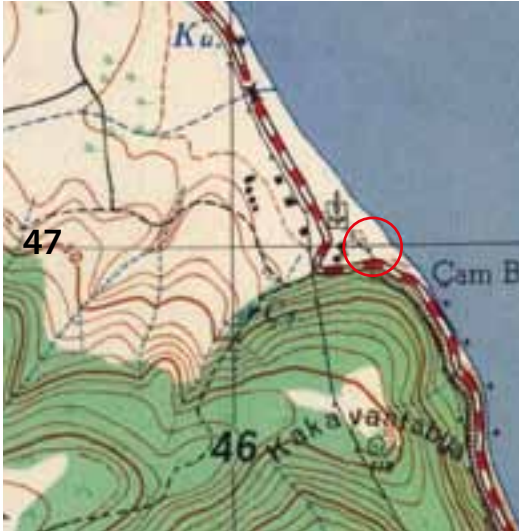
MÜLKİYET DURUMU:

Milli Park Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:

Harap Durumda

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulu'nun 14.11.1980 tarih 12331 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-c1

Çamburnu kale'sinin genel görünümü

Eceabat ilçe merkezinin 1,5 km güneyinde Çamburnu mevkiinde, Milli Park Müdürlüğü'nün arazisi içinde bulunmaktadır. Kale, 75 x 150 m ebatlarında dikdörtgen planlı bir yapıdır. Kaleye kuzeydoğu cephesinde bulunan sadece kapı söveleri kalmış bir taş kapıdan girilmektedir. Duvarlar yer yer 2 m'ye kadar korunmuş olup, güneybatı duvarları tamamen tahrip olmuştur. Kalenin deniz tarafındaki duvarı kademeli şekilde yapılmış olup, duvarların iç kısmında bulunan seğirdim yeri ateşli silahların kullanımına uygun olacak şekilde inşa edilmiştir. Sur duvarlarının dendanları mazgal şeklinde olup, beden duvarları üzerindeki pencereler yarı dairesel kemerlidir. Duvarlar yapı malzemesi olarak moloz taş ve tuğla ile almalı olarak inşa edilmiştir. Kalenin içinde yapı olarak sadece tonozlu bir yapı bulunmaktadır. Bu yapı genel plan itibariyle cephaneliktir. Yapıya güvenlik amacıyla bir koridordan sonra girilmektedir.

Çamburnu kalesi yapım kitabesine göre; 1808'de III. Selim dönemindeki yapılan yeni kaleler ve mevcut istikamların onarımlardan sonra, duyulan ihtiyaçtan dolayı 1839-1861 yılları arasında yeni istikamların yapılması planı çerçevesinde, Sultan Abdülmecit zamanında inşa edilmiştir.

Kalenin bulunduğu yer, Çamburnu tepesinin dibine gizlenmiş olup, duvar kalınlığı ve yapım malzemesi o kale içinde bulunan cephanelik olarak güçlü bir özellik göstermemesi, kale'nin görevi tepelerin arasına gizlenerek boğazdan geçen gemileri gözetlenmesi olmalıdır.

Kale içinde bulunan cephanelik

Kalenin içinden genel görünüm

Kalenin giriş kapısı

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserler. Çanakkale 1990

YUSUF ACIOĞLU Çanakkale Boğazı'ndaki Kaleler. ÇÜMÜ. S.B.E. Y. Lisans Tez. Çanakkale 2006

ECEABAT KİLİSETEPE-MAYDOS HÖYÜĞÜ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Merkez

MEVKİİ: Kilisetepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Arkeolojik Kazı Alanı

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 01.12.1989 tarih 48 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-c1

Kilisetepe'nin genel görünümü

Eceabat ilçesi, ilçe merkezinde, Kilisetepe'de bulunmaktadır. İsmi 19. yy höyüğün üzerinde bulunan bir kiliseden almaktadır. Höyük yaklaşık 180 x 200 m ebadında 30 m yükseklikindedir. Özellikle modern yerleşimin höyüğün eteklerine kadar çıkması ile büyük ölçüde tahrip olmuştur.

Höyük, yerleşim gördüğü MÖ 4. bin yıllarının sonlarında bir kıyı yerleşimi olarak kurulmuş, daha sonra çağdaşı tüm kıyı yerleşimleri gibi, kıyıların aliviyollarla dolması nedeniyle kıydan içeride kalmıştır. Günümüzde kıydan yaklaşık 700 m uzaktadır. Özellikle Ege ile Karadeniz su yolu üzerinde ve Avrupa ile Asya arasındaki en uygun geçiş yerinde olması ile kesintisiz iskan görmüştür.

Araştırmacılar yerleşimi ilk olarak MÖ 4. binin sonlarında Traklı halkların kurduğunu, MÖ 8. yy Lesbos adasından gelen Mitileneli Aioller'in kolonize ettiğini yazarlar. Stratejik önemi nedeniyle kesintisiz iskan görür, Roma döneminde üzerinde gözetleme kulesi ve küçük bir yerleşim bulunur, Osmanlı döneminde de günümüzde kalıntısı bulunmayan küçük bir kale bulunmaktaydı.

Kilisetepe Höyüğünde 2010 yılından başlayan arkeolojik kazılarda Erken Tunç (MÖ 3000) Çağından başlayarak Osmanlı dönemine kadar kesintisiz iskan edilmesi, Anadolu ile Avrupa arasındaki kültür etkileşimine ışık tutacak ve Tunç Çağında Karadeniz kıyıları ile Akdeniz kıyıları arasındaki ticari ilişkiyi belirleyecek arkeolojik belgeler elde edilmesi höyüğün önemini ortaya koyar. Yapılan kazılarda özellikle Troia da oldukça zayıf olan Troia III.IV ve V (MÖ 2200-1700) Orta Tunç Çağı kültürünü aydınlatan ve MÖ 2. binin sonları ile 1. Binin başlarında görülen karanlık çağı aydınlatılmasına yardımcı olacak arkeolojik belgelerin ortaya çıkması önemlidir. Bu zamana ait oldukça zengin buluntu veren höyük arkeoloji dünyası açısından oldukça önemlidir.

Kilise Tepe kazısından görünüm

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN "Doğu Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları", Türk Arkeoloji Dergisi XXVI

MEHMET ÖZDOĞAN "Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları, 1084-1986" Araştırma Sonuçları Toplantısı II-IV

GÖKSEL SAZCI Kilise Tepe 2011 Yılı Kazıları. Kazı ve Araştırma sonuçları Toplantısı. Çorum 2012.

GÖKSEL SAZCI Kilise Tepe. IX. Troas Arkeoloji Buluşmaları. Çanakkale 2011.

KİLİTBAHİR KALESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kilitbahir

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Kültür Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Müze

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.06.1991 tarih 1784 sayılı kararı
Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

Kilitbahir İmar Planı

Kilitbahir Kalesinin güneyden görünüm

Çanakkale Boğazı'nın Avrupa yakasında, Kilitbahir köyünde bulunmaktadır. İstanbul'un ve Boğazın güvenliğine sağlamak için, Boğazın en dar yerine, Anadolu yakasındaki Kale-i Sultaniye (Çimenlik kalesi) ile birlikte, 1462 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Kalenin isminin anlamı "denizin kilidi" anlamına gelmektedir. Kale, plan tipi olarak diğer Osmanlı kalelerinden farklı olarak üç yapraklı yonca biçimindeki planı ile dikkati çekmektedir. Kalenin etrafı savunma hendeği ile çevrili olup, oturduğu yamacı kademeli bir şekilde yerleştirilerek top atışlarına müsait hale getirilmiştir. Kaleye girişler kuzey ve güney yönündeki kapılardan sağlanmaktadır. Üçlü yonca yaprağı şeklindeki iç kalenin ortasında 30 m yüksekliğinde yedi katlı, üçgen planlı kulesi yer alır. Kulenin ara katları ahşap olduğundan günümüze ulaşmamıştır. Kale stratejik konumu ile gittikçe önemli hale gelmesi nedeniyle, Kanuni Sultan Süleyman tarafından tekrar onartılarak doğu yönüne doğru genişletilmiş, savunma amaçlı yeni kuleler eklenerek oldukça güçlü hale getirilmiştir. Gelişen savaş teknolojisine rağmen 19. yy sonlarında da Asya ile Avrupa arasındaki su yollarının giriş kapısı niteliğindeki görevini sürdüren kaleyi, daha da güçlü hale getirmek için yeni eklemelerle Osmanlı Donanması güçlendirilmiştir. Özellikle ateşli silahlardaki gelişmelere uygun olarak II. Abdülhamit ve Abdülmecit tarafından uzun menzilli toplar için batarya binaları yaptırılmıştır.

Kalenin yapım kitabesi bulunmamaktadır. Fakat, Fatih Sultan Mehmet tarafından özellikle Akdeniz üzerinden gelecek saldırılar için İstanbul'un güvenliğini sağlamak amacıyla "1462" yılında Donanma Komutanı ve Gelibolu Valisi

Kalenin iç kısmından görünüm

Yakup Bey'e yaptırıldığı tarihi kayıtlarda yer almaktadır. Çevredeki antik kentlerden getirilen devşirme taşlarla tuğla karışımı olarak yapılan kale, çok kısa sürede tamamlanmıştır. Muhtemelen kalenin taşları Kilitbahir köyünün hemen üst kısmında bulunan yamaçlardan, Anadolu kıyısında bulunan Abidos harabelerinden ve Sarıçay'ın suyu kullanılarak bugünkü Işıklar köyünün yukarısında açılmış olan taş ocaklarından getirilmiştir. Yapı içinde kullanılan ahşap malzemeden alınan örneklerden yapılan dendrokronolojik tarihlendirmede kale'nin yapım tarihini doğrulamaktadır.

Kanuni Sultan Süleyman döneminde kalenin onartıldığı ve doğuya doğru genişletildiği, Kanuni kulesi olarak

bilinen yuvarlak planlı kulenin giriş kapısı üzerindeki 1541/1542 tarihli kitabeden anlaşılmaktadır. Bu kule bu gün "Sarıkule" olarak bilinmektedir. Bence Sarıkule ismi, Yıldırım Bayezit döneminde (1392) Kaptanıderyalık yapan ve Fatih Sultan Mehmet'in de sevdiği, Gelibolu'da birçok yapı yaptıran Saruca Paşa'nın isminden gelmektedir.

Güneye doğru uzanan daha alçak ve ince duvarlara sahip sur duvarları, batı cephesinde ki giriş kapısı üzerinde bulunan kitabeye göre, II. Abdülhamit tarafından 1893-1894 de yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Kale, birinci dünya savaşı sırasında 18 Mart Deniz Muharebelerinde önemli bir savunma üssü olmuş, İstanbul'un güvenliğinin sağlanması için önemli olduğunu göstermiştir.

Kale 1955-56, 1967-68, 2002, 2006 ve 2013 yıllarında da küçük çaplı onarımlar geçirmiştir.

Kulenin görünümü

Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan Sarı Kule

Kaleye Abdülhamit tarafından eklenen sur duvarı ve kapı

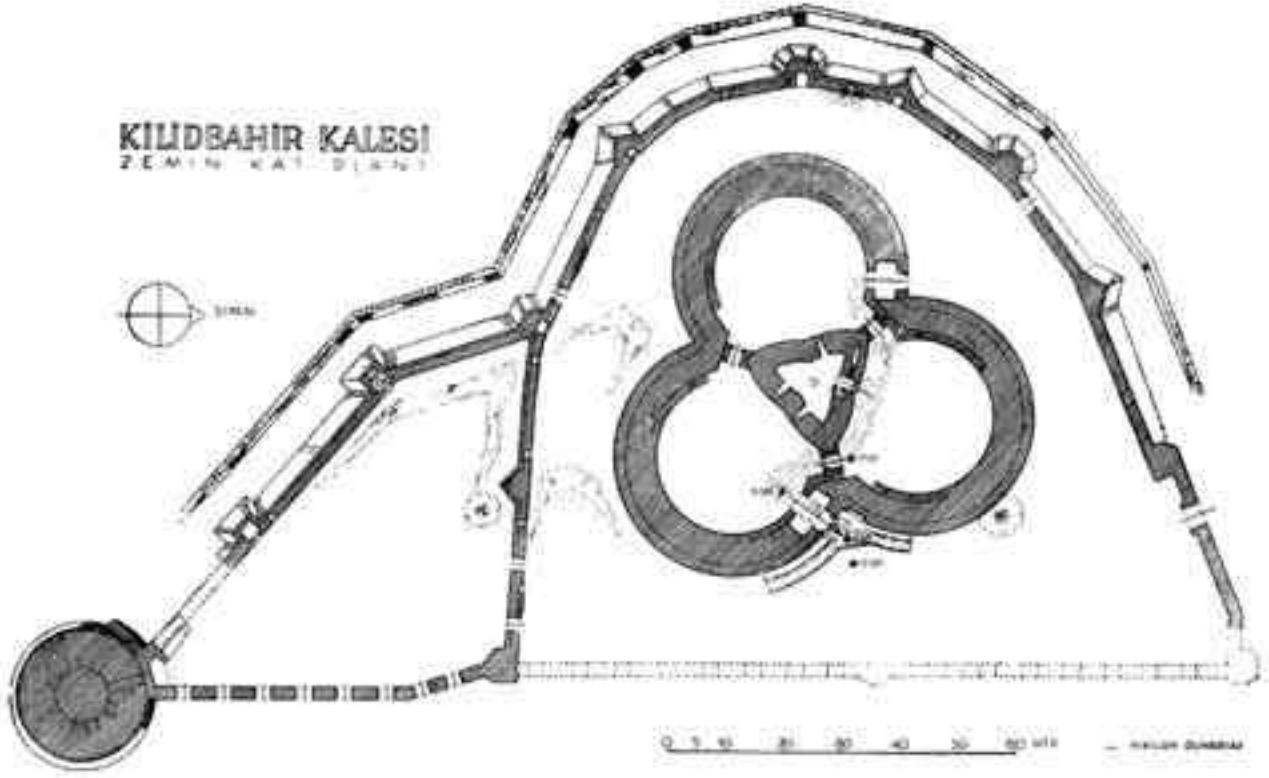

Güney Kapısı

Güney kapısı üzerindeki yapım kitabesi

KILDBAHİR KALESİ
ZEMİN KAT PLANI

PLAN: Kilit Bahir Kalesinin planı (İ. UTKULAR)

YAYIN DİZİNİ

EKREM HAKKI AYVERDİ: Fatih Devri Mimarisi. İstanbul 1953.

İSMAİL UTKULAR: Çanakkale Boğazında Fatih Kaleleri. Pulhan Matbaası. İstanbul 1954 .

RAMAZAN EREN: Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

YUSUF ACIOĞLU: Çanakkale Boğazı'ndaki Kaleler. Y. Lisans Tezi (yayınlanmamış). Ç.Ö.M.Ü.Çanakkale 2006.

FRANZ BABINGER: Mehmed der Eroberer und Seine Zwei Welten Sturmer Einer
Zeitenwende,

F. Bruckman. München. Germany 1953.

KİLİTBAHİR KÖYÜ KENTSEL SİT

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kilitbahir

MEVKİİ: Köyiçi

SİT TÜRÜ:
Kentsel Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Kilitbahir Köyü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köy

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.06.1991 tarih 1784 sayılı kararı Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-c1

Kilitbahir köyünün genel görünüm

Çanakkale boğazı üzerinde Çanakkale ile karşıya bulunan eğimli bir arazi üzerine kurulmuş, mimari eğimli araziye ve Çanakkale boğazına uygun olarak gelişmiştir. Anıtsal yapıları, konutları ve sokakları ile birlikte bir Osmanlı köyüdür. Köyün kuruluşu 1462 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Kilitbahir Kalesini yaptırması ile başlar. Kalede hizmet veren askerler, memurlar ve aillerinin oturduğu konutlar ve sosyal yapılardan oluşmuştur.

Kendine özgü bir plana sahip kale, Kanuni zamanında ve geç dönemlerde ilavelerle genişletilmiş kalenin güney tarafına geç devirlerde tabyalar eklenmiştir. Kalenin dışındaki yapılardan Fatih Camii, Tabib Hasan Paşa Camii, Cahidi Sultan Külliyesi, metruk haldeki Kırklar (Piyale Paşa) Hamamı, Yakub Bey hamamı ve Uşşakî Dergahı ile birlikte bu gün yıkılarak tamamen kaybolmuş olan Kırklar Camii köyün planını oluşturan anıtsal yapılardır. Bu anıtsal yapılara göre planlanan dar sokaklar ve yollar, taş döşeli ve Arnavut kaldırımlıdır. Bu yolların kenarlarında başta Damat İbrahim paşa çeşmesi olmak üzere onlarca çeşme yapısı, tarihi kent dokusunu oluşturan yapılardır. Ayrıca mahalle içlerinde Kilitbahir açısından önemli şahsiyetlerin mezarları bulunmaktadır.

Kilitbahir yapıları taş ve tuğla duvarlı, alaturka kiremit çatılıdır. Eğimli araziden yararlanarak kademeli olarak yükselmekte, pencereleri Çanakkale boğazına dönüktür. Köy halkı genelde, Kilitbahir Kalesi'nde çalışanlardan ve balıkçılık yapanlardan oluştuğundan dolayı müstemilatlarında ahır ve samanlık gibi bölümler bulunmamaktadır.

Köyün sokaklarından görünüm

Köyün sokaklarından görünüm

YAYIN DİZİNİ

EKREM HAKKI AYVERDİ: Fatih Devri Mimarisi. İstanbul 1953.

İSMAİL UTKULAR: Çanakkale Boğazında Fatih Kaleleri. Pulhan Matbaası. İstanbul 1954.

KİLİTBAHİR KÖYÜ CAHİDİ SULTAN KÜLLİYESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kilitbahir

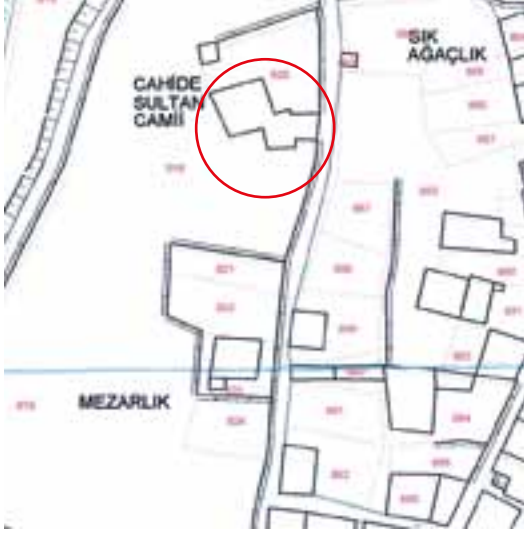
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Kilitbahir Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane-Ziyaret alanı

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.06.1991 tarih 1784 sayılı kararı

Kilitbahir İmar Planı

Cahidi Sultan Camii'nin genel görünümü

Eceabat ilçesi, Kilitbahir köyünde bulunmaktadır. Köyün en üst kısmındaki (batısında) yamaç üzerinde yer alır. Cami, türbe, hazire ve çeşme yapılarından meydana gelen bir külliye'dir. Kaynaklarda geçen tekke bugün bulunmamaktadır.

Cami: 8 x 8 m ebatlarında kare planlı tek kubbe'ye sahiptir. Yapım malzemesi kesse taş ve moloz taştır. Camiye yuvarlak kemerli kapıdan girilmektedir. Kapının kilit taşının üzerine yaprak süslemeler yapılmıştır. Kapının her iki yanında yuvarlak kemerli pencere ve bu pencerelerin üzerinde, üç adet ikinci kat pencereleri yer alır. Pencereler yuvarlak kemerli olup, ikinci kat pencerelerinden ortadaki yandakilerden daha büyük tutulmuştur. Yan cephelerde dikdörtgen ikişer pencere ve bu pencerelerin tam ortasına gelecek şekilde göz pencerelere yer verilmiştir. Güney cephesinde mihrabın her iki yanında simetri şeklinde yuvarlak kemerli birer pencere ve ikinci kat penceresi olarak göz pencereler bulunur. Mukarnas kavsaralı mihrabın nişi altıgen formludur. Mihrabın iki yanında, yan yana üç silme üzerine bir başlık eklenmiş durumdadır. Mukarnas kavsaranın her iki yanında üç kademeli olarak bitkisel bezeme işlenmiştir.

Caminin kuzey batı köşesinde tek şerefeli silindirik gövdeli minare yer alır. Kare kaideli minare kaidesi caminin beden duvarları ile bütünleşmiş duumdur. 1953 yılında yıkılan minarenin yerine yenisi yapıldığından kaideden sonrası orijinal değildir.

Türbe: Caminin kuzey doğusunda olup, kareye yakın yamuk planlı ve tek kubbelidir. Türbeye, cami ile arasındaki boşluğa sonradan eklenmiş tek eğimli kiremit çatılı bir ön odadan sonra geçilmektedir. Ön odanın giriş kapısı üzerinde "Cahidi Sultan'ın makamı" yazılı, H.1290, M. 1873 tarihli kitabe bulunur. Ön odanın tavanı ahşap olup, tavanın tam ortasında, ışın demeti ve yirmi iki kollu yıldız demetinin oluşturduğu tavan göbek bulunur. Türbe içinde Cahidi Sultan ve eşi Kerime Hatun'a ait olan iki sanduka bulunur.

Caminin hazire kısmında, en erkeni H.1254 M. 1838, en geçi ise H.1329 M.1911 tarihini taşıyan yirmi adet mezar bulunmaktadır.

Caminin güney tarafında tek cepheli yuvarlak kemerli bir çeşme, külliyenin sokağa bakan kısmına tek cepheli ve sivri kemerli olmak üzere iki çeşme bulunmaktadır. Çeşmelerin yapım kitabeleri bulunmamaktadır. Bu günkü durumu ile oldukça harap durumdadır.

Tekke: Günümüzde mevcut olmayıp, muhtemelen caminin güney bölümündeki mezarlık alanındaki duvarlar tekkeye ait olmalıdır. Tekke işlevini yitirip yıkılmasından sonra, yeri mezarlık olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Ahmet Cahidi Sultan 17. Yy'da yaşamış, Cahidilik Tarikatı'nın kurucusudur. 1659 yılında vefat eder. Cahidilik Tarikatı da 19. yy'dan sonra önemini yitirir.

Caminin giriş kapısı üzerindeki yeni kitabede 1630 yazsada, Külliye'nin başka bir yerinde yapılış tarihi hakkında her hangi bir kitabe mevcut değildir. Muhtemelen külliye'nin cami ve tekke bölümü Cahidi Sultan'ın sağlığında var olduğu, Türbe ise ölüm tarihi olan 1659 yılından sonra yapılmış olmalıdır. Cami süsleme ve plan özelliği olarak 17. yy özelliği göstermektedir. Camide ve türbedeki süslemelerden bazıları 19 yy özelliği gösterdiğinden, 1893 yılında ön odanın türbeye eklenmesi sırasında cami ve türbe de onarılmıştır.

Cahidi Sultan ve eşi Kerime Hatun keramet sahibi şahsiyetler olduklarına inanıldığından, Türbe ve cami günümüzde de bir çok kişi tarafından ziyaret edildiği, kurbanların kesildiği, duaların edildiği bir yerdir.

Cahidi Sultan çeşmesi,

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN Çanakkale Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

A. OSMAN UYSAL Kilitbahir (Kilidü'l Bahr)'de Tarihi Doku ve İki Hamam. Çanakkale İli Değerler Sempozyumu. Eceabat. 2008.

YUSUF ACIOĞLU "Kilitbahir Cahidi Sultan Külliyesi", Çanakkale İli Değerler Sempozyumu. Eceabat. 2008.

KİLİTBAHİR KÖYÜ FATİH CAMİİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kilitbahir

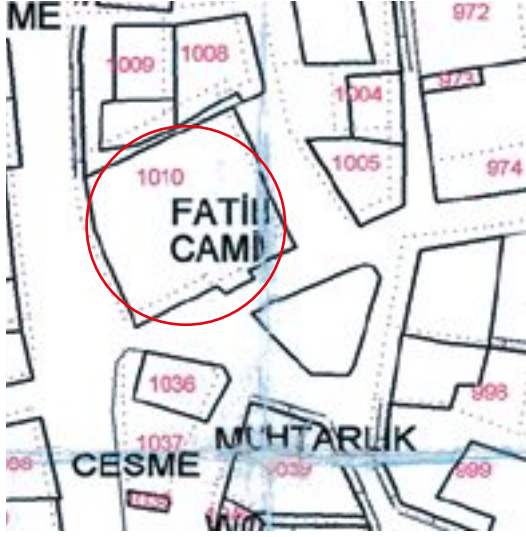
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.06.1991 tarih 1784 sayılı kararı

Kilitbahir İmar Planı

Fatih Camii'nin genel görünümü

Kilitbahir köyü köyiçi mevkiinde ana caddenin hemen yanında yer alır. Alaturka kiremitli kırma çatılı, enine dikdörtgen planlı bir yapıdır. Yan cephelerde üç adet yüksek yuvarlak kemerli pencereler yer alır. Güney cephede hafif dışarı çıkmış dikdörtgen planlı tuğladan yapılmış mihrab nişinin yan taraflarında ikişer yüksek yuvarlak kemerli pencereler ve üst kısmında yuvarlak öküz gözü pencereler bulunmaktadır. Camiye giriş batı cephesi üzerindedir. Caminin kuzey batı köşesinde kesme taştan yapılmış çokgen gövdeli minare yer alır. Minare tuğladan yapılmış dört mukarnaslı şerefeye ve geometrik şebekeli korkuluğa sahiptir.

Caminin yapım kitabesi bulunmamaktadır. Fakat 1479 tarihli vakfiye kayıtlarına göre, Fatih Sultan Mehmet Kilitbahir Kalesi'ni yaptırdıktan sonra, cami ile birlikte, han ve çeşme yaptırdığı yazılmaktadır. Caminin mimari özellikleride göz önüne alındığında da vakfiye kayıtlarında belirtilen caminin olduğu anlaşılır.

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

A. OSMAN UYSAL. Kilitbahir (Kilidü'l Bahr)'de Tarihi Doku ve İki Hamam. Çanakkale İli Değerler Sempozyumu. Eceabat. 2008

KİLİTBAHİR KÖYÜ HAVUZLAR ÇEŞMESİ VE ÇEVRESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kilitbahir

MEVKİİ: Havuzlar

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mesire Yeri

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.06.1991 tarih 1784 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-c1

Havuzlar Çeşmesinin genel görünümü

Kilitbahir köyü sınırları içinde, Havuzlar mevkiinde bulunmaktadır. Ana yolun üst kısmında yer alır. Kenarları kesme taş silmeli sivri kemerli bir niş içinde tek kurnalı ve ön kısmında kesme taşlardan yapılmış teknesi bulunur. Kurnanın üst kısmındaki aynalık bölümü üzerinde dört satırlık yazısı olan iki kitabe bulunmaktadır. Çeşme moloz taşlardan yapılmış olup, üzeri tamamen betonla sıvanmıştır.

Yolun alt kısmında, kenarları toprak altında kalan, içi çalılıklarla kaplı bir havuz bulunmakta, havuzun kenarları mermer silmeli olup üzerlerinde şahıs isimleri yazılıdır. Havuz çeşmeden akan temiz suların depolanması için yapılmıştır.

Çeşmenin ve havuzun hemen güneyinde deniz içine doğru uzanan basit bir iskele olabilecek taş yığınları uzanmaktadır. Muhtemelen burada bulunan ahşap bir iskeleye ait temel kalıntıları olmalıdır.

Ayrıca bu alanda 21 haziran 1915 Çanakkale Savaşları sırasında şehit düşen askerlerin mezarı ve anısına dikilmiş anıt bulunmaktadır.

Bölgeye ismini veren çeşme ve havuzlar, kitabesine göre Kilitbahir köyünün en erken yapılmış çeşmesi olup, 1627/1628 yılında "Halil Paşa" tarafından yaptırılmıştır. Çeşme, havuz ve iskele Osmanlı Döneminde boğazdan geçen gemilerin içme suyu ihtiyacını karşılamak amacı ile inşa edilmiştir. Osmanlı Dönemi denizciliği hakkında bilgi vermesi açısından oldukça önemlidir.

Havuzların kenarlarında bulunan mermer silmeler üzerine Çanakkale Savaşları sırasında burada bulunan askeri birliğin askerleri tarafından künyeleri yazılmıştır.

Havuzların bugünkü durumu

Havuzların üzerinde bulunan yazılar

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN: Canakkale ve Yoresi Turk Devri Eserleri. Canakkale 1990.

A. OSMAN UYSAL, Kilitbahir (Kilidü'l Bahr)'de Tarihi Doku ve İki Hamam. Eceabat Değerleri Sempozyumu. 2008.

KİLİTBAHİR KÖYÜ İBRAHİM PAŞA ÇEŞMESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kilitbahir

MEVKİİ: Köy içi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mahalle Çeşmesi

KORUMA KARARI: KORUMBursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.06.1991 tarih 1784 sayılı kararı

Kilitbahir İmar Planı

Çeşmenin genel görünümü

Kilitbahir köyü, Köyiçi mevkiinde, Fatih Camii'nin hemen yanında bulunmaktadır. Kesme taşlardan yapılmış olan çeşme dikdörtgen planlıdır. Kaş kemerli ön cephenin kenarları silmeli olarak kare şeklinde vurgulanmıştır. Nişin ortasında iki kurna bulunmaktadır. Kemerin ortasında altı kartuş içine üç satırlık kitabe mevcuttur. Çeşmenin ön cephesinin caddeye aykırı şekilde olması, daha önce çeşmenin bulunduğu alanda bir meydan olduğu, çeşme bu meydana uyumlu olarak planlanmış olmasındandır.

Çeşme kitabesine göre III. Ahmet'in emri ile 1722 yılında Damat İbrahim Paşa tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Çeşmenin yapım kitabesi

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN: Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

A. OSMAN UYSAL. Kilitbahir (Kilidü'l Bahr)'de Tarihi Doku ve İki Hamam. Çanakkale İli Değerler Sempozyumu. Eceabat. 2008

KİLİTBAHİR KÖYÜ MEYDAN ÇEŞMESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kilitbahir

MEVKİİ: Köy içi Meydan

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mahalle Çeşmesi

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.06.1991 tarih 1784 sayılı kararı

Kilitbahir İmar Planı

Meydan Çeşmesi'nin genel görünümü

Kilitbahir köyü köyiçi mevkiinde, Kilitbahir parkında yer alır. Kare planlı kesme taşdan yapılmıştır. Çeşmenin saçakları dendanlı şeklindedir. Dört cepheli olan çeşmenin her cephesinde bir kurna ve kurnalar üzerinde birer kitabe bulunmaktadır. Kuzey cephesi üzerindeki kitabe kazınmış durumdadır. Çeşme mimari özelliklerinde ve kitabelerinden "II.Abdülhamit'in anısına" yapıldığı anlaşılmaktadır.

Meydan Çeşmesi üzerindeki kitabe

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

A. OSMAN UYSAL Kilitbahir (Kilidü'l Bahr)'de Tarihi Doku ve İki Hamam. Çanakkale İli Değerler Sempozyumu. Eceabat. 2008

KİLİTBAHİR KÖYÜ TABİB HASAN PAŞA CAMİİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kilitbahir

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadet hane

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.06.1991 tarih 1784 sayılı kararı

Kilitbahir İmar planı

Tabib Hasan Paşa Camii'nin genel görünümü

Eceabat ilçesi, Kilitbahir köyü sahil kenarında, Kilitbahir iskelesinin hemen yanında yer alır. Kare planlı, kırma çatılı olan yapı, eğimli bir arazi üzerinde olması nedeni ile bodrum katlı olarak inşa edilmiştir. Caminin kuzeybatı köşesinde silindirik gövdeli, tek şerefeli minaresi bulunur. Caminin yan cephelerinde yuvarlak kemerli yüksek ikişer pencere bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli giriş kapısının üzerinde onarım kitabesi bulunmaktadır. Caminin mimberi ve kadınlar mahfili ahşaptandır.

Cami: Vakfiye katıtlarına göre H.1198, M.1784 tarihinde "Tabib Hasan" ya da "Hasbi Hasan" adında bir kişinin vakfettiği cami ile birlikte vakıf malları arasında dükkanlar, mahsen ve para bulunduğunu yazmaktadır. Cami, bu bilgiler ve mimari özelliğiyle, 18. yy son çeyreğinde inşa edilmiş olmalıdır.

Caminin giriş kapısı üzerindeki H.1323, M.1905 tarihli onarım kitabesinden, II. Abdülhamit Han tarafından Kilitbahir Kalesi'nin onarımı sırasında esaslı şekilde onartıldığı anlaşılmaktadır.

Caminin iç mekanından görünüm

Caminin iç mekanından görünüm

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN Çanakkale Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

A. OSMAN UYSAL Kilitbahir (Kilidü'l Bahr)'de Tarihi Doku ve İki Hamam. Çanakkale İli Değerler Sempozyumu. Eceabat. 2008.

ECEBAT KILYE KALESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY:

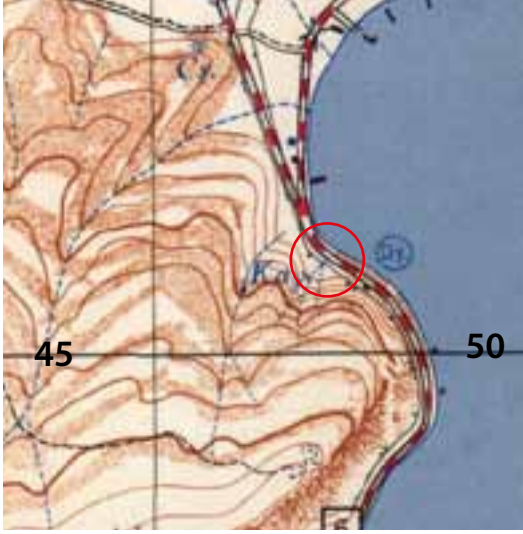
MEVKİİ: Kilye Koyu

ŞİT TÜRÜ:
Askeri Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Harap durumda

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 17.07.1987 tarih 3561 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-c1

Kilye kalesi ve Kilye koyunun genel görünümü

Eceabat ilçesi Kilye mevkiindedir. Kilye; Eceabat Gelibolu karayolu üzerinde, Kabatepe sapağında bulunmaktadır. Kaleye ait çok az kalıntı günümüze ulaşmıştır. Sadece deniz kenarında yuvarlak planlı bir kule kalıntısı ve hemen arkasında, karayolunun kenarında bulunan yamaç üzerinde birkaç sıra duvar kalıntısı korunmuş duvardan başka bir kalıntı bulunmamaktadır. Yüzeydeki kalıntılardan, deniz kenarından başlayarak yolun gerisindeki yamacı da içine alan küçük bir kale olmalıydı. Kale, tuğla ve moloz taşlardan inşa edilmiştir.

Küçük bir kale olup, liman olarak kullanılan Kilye koyunu ve Kilye koyundan batıya, Kabatepe'ye doğru uzanan vadinin ve daha gerilerde bulunan Sestos (Akbaş) kalesinin ön güvenliğini sağlayan bir karakol kalesi konumundaydı.

Kilye Kalesi'nin ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Fakat mevcut kalıntıların yapı malzemesi ve mimari özelliği olarak 14. yy tarihlenebilir. Kalenin bulunduğu alanın Çanakkale Boğazı ve Gelibolu yarımadasında stratejik bir konumda olmasından dolayı daha erken dönemde yapılmış olması gerekir.

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Canakkale ve Yöresi Türk Devri Eserler. Canakkale 1990.

YUSUF ACIOĞLU: Çanakkale Boğazı'ndaki Kaleler. ÇÜMÜ. S.B.E. Y. Lisans Tez.Çanakkale 2006.

KİREÇ TEPE JANDARMA ŞEHİTLİĞİ ve ANITI

İLÇE: Eceabat

KÖY: Küçükanaftarta

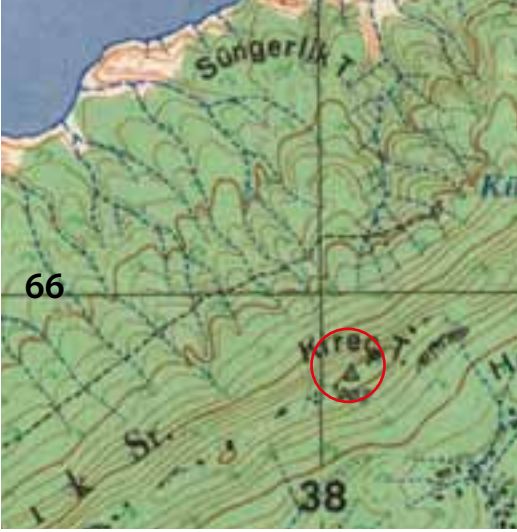
MEVKİİ: Kireçtepe

ŞİT TÜRÜ:
Tarihi Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Gelibolu Milli Park Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Şehit Mezarlığı ve anıtı

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 13.06.1990 tarih 693 sayılı kararı
Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-b4

Kireçtepe mezarlığı ve anıtının genel görünümü

Çanakkale ili, Eceabat ilçesi, Küçükanaftarta köyü ile Turşun köyü arasında, Kireçtepe-Kapansırtı mevkiinde, Gelibolu Tarihi Milli Parkı sınırları içinde bulunmaktadır.

Kireçtepe Jandarman Şehitliği'nin bulunduğu alan doğu batı istikametinde uzanan yaklaşık 40-50 m genişliğinde bir vadidir. Şehit mezarlarının bulunduğu bu alan Gelibolu Savaşlarının Kuzey cephesinin en kuzeyindedir. 6-8 ağustos 1915 tarihinde Anafarta cephesine kuzey yönden çıkarma yapan İngiliz tugayının, Anafarta cephesine yardım etmelerini engellemek için yapılan çarpışmalar sırasında 400 civarında şehit verilmiştir. Bu şehitler bu vadi içine gömülmüştür. Burada ki şehitler diğer cephelerde olduğu gibi toplu gömülmemiş, dini törenler yapılarak tek tek defnedilmişlerdir. Mezarları da yine vadi içinde bulunan yerel taşlar kullanılarak yapılmıştır. 1915 yılından hemen sonra top mermilerinin boş kovanlarının üst üste konulması ile dikilmiş bir anıt ve yine anıtın dikilmesi sırasında onarılmış olan mezarlar bulunmaktadır. Onarılan mezarlar ve anıt önünde bulunan iri blok taşlar üzerine kazıma olarak yazılmış Osmanlıca kitabeleri bulunmaktadır.

Kireçtepe Şehit mezarları

İnsanlık tarihinin en kanlı savaşlarından biri olan Çanakkale Savaşlarında dünyanın en güçlü ülkelerine karşı topraklarını savunarak hatayını kaybeden şehitler için yapılan ilk anıttır. Bu anıttan sonra yapılan onlarca anıt ve yapılacak diğer anıtlara örnek teşkil etmesi açısından önemli olup, hiç müdahale yapılmadan korunması ve gelecek nesillerimize aktarılması gerekmektedir.

Kireç Tepe şehit mezarları

Kireç Tepe Şehitler anıtı

BAHŞİKÖY MEZARLIĞI

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kumköy

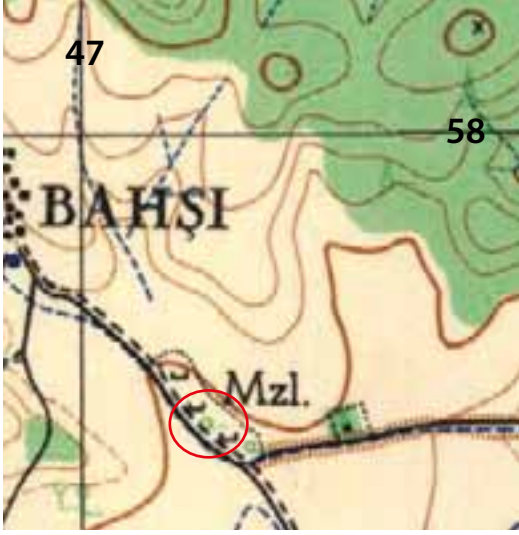
MEVKİİ: Bahşiköy Mezarlığı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Kumköy

ŞİMDİKİ DURUMU:
Terkedilmiş Mezarlık

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-b3

Bahşiköy mezarlığının genel görünümü

Eceabat ilçesi, Kumköy köyünün 3 km güney batısında Kavakaltı deresinin batısındaki ağaçlık alan içinde kalmaktadır. Uzun bir zamandır kullanılmayan mezarlık, ağaçlarla ve çalılıklarla kaplıdır. Mezarlık oldukça geniş bir alana yayılmış durumdadır.

Mezarlık içinde iki tür mezar taşları kullanılmıştır. Gelibolu yarımadasında bulunan ve 14. yy'da Karsi ve Osmanlı Beylikleri'nin Gelibolu'da ilk yerleştiği yerleşimlerin mezarlıklarında kullanmış oldukları yüksek dikili taşlardan (balbal) oluşan mezarlar ve mermer şahideli çok iyi işçiliğe sahip 17. ve 18. yy'a ait Osmanlı mezar taşlarının bulunduğu mezarlardır.

Mezarlıkta, 14. yy özelliği gösteren dikili taşların (balbal) bazılarının yüksekliği 3 m'yi bulmaktadır. Bu tür mezar taşlarının çoğu yıkık durumdadır. Boncukkıran mezarları ile benzerlikler göstermektedir. Türkler'in gömü geleneğine ışık tutması açısından önemlidir. Ayrıca mezarlıkta yakındaki antik kentlerden getirilmiş devşirme mimari parçalar da mezar taşı olarak kullanılmıştır.

Mezarlığın tam ortasında moloz taşlardan yapılmış bir mezar bulunur. Köy halkı bu mezarın, mezarlığa ve köye ismini veren ermiş kişi "Bahşi Baba" mezarı olduğuna inanır ve saygı gösterir. Yıl içindeki kutsal günlerde mezar ziyaret edilerek dualar edilir ve hayırlar yapılır.

Mezarlıkta bulunan 14. yy mezar taşları (balballar)

Mezarlıkta ki Bahşi Baba mezarı,

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL "Çanakkale İli Ortaçağ ve Türk Dönemi Yüzey Araştırması" Araştırma Sonuçları Toplantısı. Kültür Bakanlığı Yayınları. 2008.
MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986

KEÇİLİ MEZARLIĞI

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kumköy

MEVKİİ: Keçili Mezarlığı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Kumköy Köyü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Terkedilmiş Mezarlık

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Keçili mezarlığının genel görünümü

Eceabat ilçesi, Kumköy köyünün 5 km kuzeyinde bulunan terk edilmiş Keçili köyü mezarlığıdır. Uzun bir zamandır kullanılmayan mezarlık, ağaçlarla ve çalılıklarla kaplıdır. Mezarlık oldukça geniş bir alana yayılmış durumdadır.

Mezarlık batıdan doğuya yükselen bir sırt üzerindedir. Mezarlığın batı bölümündeki yamaçlarda bölgede 14. yy'da gördüğümüz dikili taş (Balbal) mezar taşlarının kullanıldığı mezarlar bulunmakta, doğu bölüme doğru gidildikçe Geç Osmanlı dönemi özellikleri gösteren mermer mezar taşı gömüleri görülmektedir. Geç Osmanlı dönemi özellikleri gösteren mezarlar mezarlığın en batı bölümündeki düzlük üzerinde yoğunlaşmaktadır.

14. yy özelliği gösteren dikili taşların (balbal) bazılarının yüksekliği 3 m'yi bulmaktadır. Bu tür mezar taşlarının çoğu yıkık durumdadır. Boncukkıran mezarları ile benzerlikler göstermektedir. Türkler'in gömü geleneğine ışık tutması açısından önemlidir.

Mezarlığın batı bölümünde moloz taşlardan yapılmış basit bir mezar bulunur. Köy halkı bu mezarın kerameti olan ermiş kişi olduğuna inanılan "Yahya Dede" mezarı olduğuna inanır ve saygı gösterir. Yıl içindeki kutsal günlerde mezar ziyaret edilerek dualar edilir ve hayırlar yapılır. Ama son yıllarda defineciler tarafından kaçak kazı yapılarak tahrip edilmiştir.

Mezarlıktaki 14. yy mezar taşları (balballar)

Mezarlıkta bulunan Yahya Dede mezarı

Mezarlıkta bulunan 19. yy mezar taşları

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL "Çanakkale İli Ortaçağ ve Türk Dönemi Yüzey Araştırması" Araştırma Sonuçları Toplantısı. Kültür Bakanlığı Yayınları. 2008.

KUMKÖY MEZARLIĞI

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kumköy

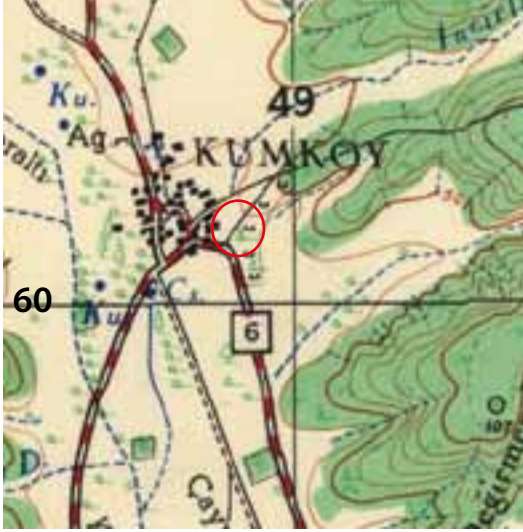
MEVKİİ: Kumköy Mezarlığı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Kumköy Köyü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezarlık

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-b3

Kumköy mezarlığının genel görünümü

Eceabat ilçesi, Kumköy köyü mezarlığı, Kumköy'ün Yalova köyü tarafındaki girişinde bulunmaktadır. Mezarlık içinde çok sayıda yerel taşlardan yapılmış dikdörtgen blok (balbal) türü mezar taşları bulunmaktadır. Bu mezar taşlarının bazılarının yüksekliği 250 cm'yi bulmaktadır. Bu mezarlar ve mezar taşları bölgede yakın köylerde gördüğümüz Erken Osmanlı dönemi özellikleri gösteren Balbal tipi mezar taşlarıdır. Bölgenin Türkler tarafından iskan edilmesine ışık tutması açısından önemlidir.

Geç Osmanlı türü mermer mezar taşlarının da bulunduğu mezarlık günümüzde Kumköy köyü tarafından kullanılmaktadır.

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL "Çanakkale İli Ortaçağ ve Türk Dönemi Yüzev Araştırması" Araştırma Sonuçları Toplantısı. Kültür Bakanlığı Yayınları. 2008.

UZUNHIZIRLI MEZARLIĞI

İLÇE: Eceabat

KÖY: Kumköy

MEVKİİ: Uzunhızırlı Mezarlığı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Terkedilmiş Mezarlık

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-b3

Uzunhızırlı mezarlığının genel görünümü

Eceabat ilçesi Kumköy köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Kumköy'ün 1 km kadar kuzeyinde, Yolağzı köy yolu üzerinde, Hızırlı göleti kenarında, gölet ile yol arasındadır. Mezarlığın bir kısmı gölet altında kalmaktadır. Mezarlık 1965'li yıllarda terk edilmiş olan Uzunhızırlı köyünün mezarlığıdır.

Mezarlıkta Boncukkıran mezarlığında olduğu gibi, yüksek balbal türü Erken Osmanlı Mezar taşları, Geç Osmanlı Dönemi mermer mezar taşları bulunmaktadır. Ayrıca antik yerleşimlerden devşirme olarak getirilmiş sütun ve mimari parçaların kullanıldığı mezarlar da bulunmaktadır. Balbal türü mezar taşlarının çoğu yıkılmış durumdadır. Bu tür mezarlar bölgeyi iskan eden Türkler'in getirdiği bir gelenek olup, bölge tarihine ışık tutması açısından önemlidir.

Mezarlığın büyük bir bölümü hemen yanında bulunan göletin altında kalması nedeniyle tahrip olmuştur.

Mezarlık Erken Osmanlı döneminden, Geç Osmanlı dönemine kadar kullanılmıştır.

Mezarlıktaki kalıntılar

Mezarlıktaki kalıntılar

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL "Çanakkale İli Ortaçağ ve Türk Dönemi Yüzev Araştırması" Araştırma Sonuçları Toplantısı. Kültür Bakanlığı Yayınları. 2008.
MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzev Araştırmaları. 1986

KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ BONCUKKIRAN MEZARLIĞI

İLÇE: Eceabat

KÖY: Küçükkanafarta

MEVKİİ: Boncukkıran

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Küçükkanafarta Köyü Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köy mezarlığı

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-b4

Boncukkıran mezarlığının genel görünümü

Eceabat ilçesi, Küçükkanafarta köyü sınırları içinde, köyün hemen yanında, Beşyol köyü sapağında bulunmaktadır. Yaklaşık 150 m çapında büyük bir mezarlıktır. Mezarlık içinde toprak üstünde kalan bölümünün yüksekliği 4 m'yi bulan dikili mezar taşları (balbal) bulunmaktadır. Bu mezarlık 100 yıl öncesine kadar Küçükkanafarta köyü tarafında kullanılmaktaydı. Mezarlık köyün hemen içinde bulunan Tekkebahçe denilen alana kadar yayılmıştır. Dikili taşların yan ve ön yüzleri ortalama 30 ile 40 cm civarındadır. Bu dikili taşlı gömütler Selçuklu döneminde oldukça yaygın olarak kullanılan eski bir Türk geleneğidir. Bunlara Balbal da denmektedir. Gelibolu yarımadasında Türkler'in ilk yerleştiği bölgelerde bu tür gömüler oldukça yaygındır.

Boncukkıran mezarlığı "balbal" türü gömülerin bölgedeki en önemli örneklerinden biri durumunda olduğundan korunması gerekmektedir.

Mezarlık içindeki "Balbal" türü mezar taşları

Mezar taşlarından örnekler.

YAYIN DİZİNİ

SEDDÜLBAHİR KALESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Seddülbahir

MEVKİİ: Köyiçi

SİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü
Milli Park Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI: Edirna K.T.V.K. Kurulu'nun 09.09.1988 tarih 79 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-d3

Seddülbahir Kalesi'nin genel görünümü

Eceabat ilçesi, Seddülbahir köyü içindedir. Çanakkale Boğazı'nın girişinde Morto koyu ile Ertuğrul koyu arasındaki yarımada üzerine yapılmıştır. Yarımada denize doğru eğimli olması nedeni ile kale düzenli olmayan üç kademeli bir plan göstermektedir. Moloz taşlardan yapılmış olan kale, beş kule ile desteklenmektedir. Dış sur duvarı yaklaşık 2 m, iç sur duvarı ise 5 m kalınlığındadır. Güney ve doğu kuleleri dairesel planlı olup üzeri tonozla örtülüdür. Kuzey kule dıştan sekizgen, içten dairesel planlıdır. Kuzeybatı kule içten haç planlı olup dıştan payandalarla desteklenmiştir. Kuleler içten içe yaklaşık 10 m genişliktedir. Sur duvarlarının deniz kıyısında ki bölümü denize paralel uzanır. İç sur duvarlarında, içe doğru bakan yuvarlak ve sivri kemerli 11 niş bulunmaktadır. Kuzey kule ile doğu kule arasında kale'nin ana giriş kapısı bulunmaktadır. Ana giriş kapısı yarım dairesel kemerli olup kesme taşlardan yapılmıştır.

Kale boğazın güvenliği ve yoğunlaşan Venedik saldırıları için Sultan IV Mehmet'in annesi Valide Hatice Turhan Sultan tarafından 1659 yılında "Mimar Mustafa Ağa"ya yaptırılmıştır. Kale, Valide Hatice Turhan Sultan vakfına aittir.

Seddülbahir köyünde şimdi metruk durumda olan hamam ve cami de kale ile birlikte inşa edilmiştir. Caminin 2007 yılında Vakıflar Müdürlüğü tarafından yapılan onarımlarda özgün yapısı büyük ölçüde bozulmuştur.

Kale 1885 yılında II. Abdülhamit tarafından onartılır. Bu onarımla ilgili kale kapısı üzerinde bulunan kitabe 1915 yılında Gelibolu savaşları sırasında sökülerek İngiltere'ye kaçarılır.

Çanakkale Savaşları sırasında içinde bulunan cephaneliğin patlaması ve gemilerden atılan top mermileri ile büyük ölçüde tahrip olmuştur.

Kale 1915'den 1997 yılına kadar askeri amaçlı olarak kullanılmıştır. 2004 ve 2005 yıllarında Çanakkale Müzesi ve Koç Üniversitesi tarafından restorasyona yönelik kazılar yapılmıştır.

Kalenin görünümü

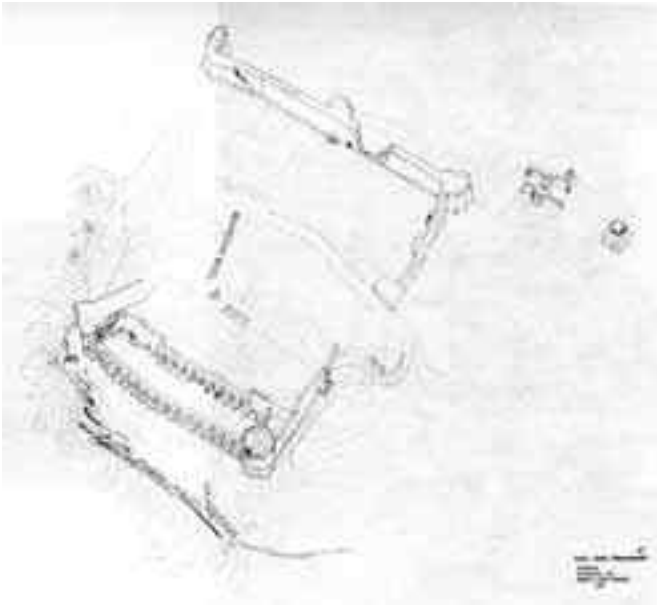
Kalenin deniz tarafından görünümü

Kalenin doğu kulesi

Kalenin giriş kapısı

Kalenin Planı (L. ŞENOCAK)

YAYIN DİZİNİ

LUCIENNE THYS ŞENOCAK. Kumkale ve Seddülbahir Osmanlı Kaleleri. Cogito. Y.K.B Yayınları. Sayı: 28. İstanbul 2001.

LUCIENNE THYS ŞENOCAK Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadın Baniler - Hadice Turhan Sultan . kitap yayınevi. İstanbul 2001.

RAMAZAN EREN: Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

YUSUF ACIOĞLU: Çanakkale Boğaz'ındaki Kaleler. Y. Lisans Tezi (yayınlanmamış). Onsekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale 2006.

SEDDÜLBAHİR KARAĞAÇ TEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Seddülbahir

MEVKİİ: Karağaç Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.11.1980 tarih 12331 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-d3

Karağaç Tepe Höyüğü'nün genel görünümü

Seddülbahir köyünün yaklaşık 3 km. kuzeyinde Kirte deresinin hemen batısında, Morto koyundan yaklaşık 1 km içeridedir. Alüvyal bir ovanın üzerinde kurulmuş bir höyüktür. Höyük, 100 m. çapında, ovanın 8 m yüksekliğindedir. Höyüğün tepesinden kuzey eteklerine doğru inen yaklaşık 3 m derinlikte kazı çukurları bulunmaktadır. Höyük çevresinde ve kazı çukuru kesitindeki seramik parçalarından MÖ 7. binden başlayarak MÖ 2. bin sonlarına kadar kesintisiz olarak iskan edilen bir yerleşim olduğu anlaşılmaktadır.

1882 yılında Heinrich Schliemann Çanakkale'nin bütün antik kentlerinde olduğu gibi buradada kaçak kazı gerçekleştirmiştir. Burasını Troia Savaşlarının Akhalı kahramanı Protosilaos'un tümülüsü sanarak kaçak kazı yapmıştır. 1915 Gelibolu Savaşları sırasında da Fransız işgal ordusu tarafından kaçak kazılara devam edilmiştir, çıkardıkları Arkeolojik eserleri Fransa'ya götürmüşlerdir. Savaştan sonra Fransız ordusunun yaptığı kazılara dayanarak buraya gelen Fransız arkeolog R. Demangel 1921-1923 yılları arasında kazı yapmıştır. Kazılar sonucu ele geçen buluntulara göre höyük, Neolitik, orta ve geç Kalkolitik, Erken Bronz Çağlarda, Hellenistik ve Roma dönemlerinde iskan gördüğü tespit edilmiştir.

R. Demangel tarafından 1934 yılında yapılan kazı çukuru

YAYIN DİZİNİ

R. DEMANGEI Le Tumulusdid de Protesilaos. Paris, 1926.

GÖKSEL SAZCI "Tarih Öncesi Dönemlerden Antik Çağ Sonuna Kadar Kadar Eceabat", Eceabat Değerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ. Yay. 2008

SEDDÜLBAHİR MEHMETCİK FENERİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Seddülbahir

MEVKİİ: Mehmetcik Feneri Burnu

ŞİT TÜRÜ:
Tek Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Ulaştırma Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Deniz Feneri

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K.Kurulu'nun 26.2.2005 tarih 673 sayılı kararı
Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-d3

Mehmetcik Fenerinin genel görünümü

Seddülbahir köyünün 2 km batısında, Çanakkale Boğazı'nın girişinde, Ege Denizi'ne hakim bir konumdadır. Kagir olarak yapılmış olan fener kulesi 25 m yüksekliktedir. Fenerin bitişiğinde tek katlı küçük bir hizmet binası mevcuttur. Fener, "Sultan I. Abdülmecid" döneminde 1856 yılında Fransız mütahhitlere yaptırılmıştır. 19 deniz mili mesafeye sahip olan fenerin ışık kaynağı, yapıldığı yıllarda gazyağı, daha sonra LPG, şimdi ise elektrikli enerjisidir. Fener denizcilik tarihi açısından oldukça önemlidir.

SEDDÜLBAHİR ERTUĞRUL TABYASI

İLÇE: Eceabat

KÖY: Seddülbahir

MEVKİİ: Ertuğrul Tabyası

SİT TÜRÜ:
Askeri Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Gelibolu Milli Parklar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Similasyon Merkezi

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.11.1980 tarih 12331 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 17.02.2000 tarih 4533 sayılı kararı ile Tarihi Milli Park

ÇANAKKALE H16-d3

Ertuğrul bataryasının genel görünümü

Eceabat ilçesi, Seddülbahir köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Gelibolu yarımadasının en güney ucunda, Çanakkale Boğazı girişindedir. Üç tabya yapısı ve iki top platformundan oluşmaktadır. Tabyada bulunan toplardan sadece birinin namlusu burada mevcuttur. Batarya binalarının ortadaki iki odalı, kenardakiler tek odalı plana sahiptir ve cephanelik olarak kullanılmışlardır. Cephaneliklerin daha gerisinde bulunan karargah binasına ait hiç bir kalıntı bulunmamaktadır.

Tabya, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2006 yılında restore edilmiştir. Halen Milli Parklar Müdürlüğü tarafından Gelibolu savaşlarının anlatıldığı simülasyon merkezi olarak kullanılmaktadır.

Tabya Boğazın güvenliğini arttırmak için, Sultan II. Abdülhamid'in emri ile Asaf Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Tabyaların bulunduğu alan I. derece tarihi sit alanı olarak koruma altına alınmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığına tahsislidir.

YALOVA BAŞTEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Yalova

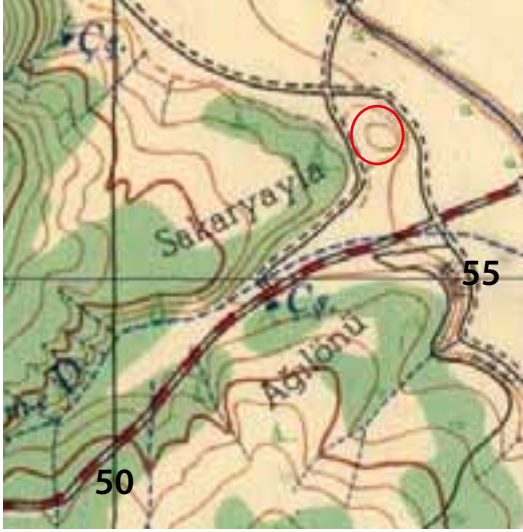
MEVKİİ: Baştepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-c2

Baştepe Höyüğü'nün genel görünümü

Eceabat ilçesi, Yalova köyü sınırları içinde Akbaş Kalesi mevkiinde bulunmaktadır. Akbaş ovasının gerisinde, Sarıkız tepesinin kuzeyinde, ovanın başladığı alanda yer alır.

Doğu-batı istikametinde 150 m uzunluğunda ve 60 m genişlikindedir. Höyük konisinin çapı yaklaşık 50 m'dir. Höyük yüksekliği yaklaşık 10 m'dir.

Höyük yüzeyinde yapılan incelemelerde Kalkolitik ve Tunç Çağı özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Seramikler Kumtepe ve Troia I ve II (MÖ 3500-2500) dönemi ile çağdaştır. Höyük kenarındaki kesitlerde yapılarla ait duvar kalıntıları görülür.

Yerleşmenin iskan edildiği çağlarda deniz daha içeri doğru girerek bir körfez oluşturmaktaydı. Yerleşim bu körfezin kenarına bir liman kenti olarak kurulmuştu. Hemen güneyinde bulunan Akbaş (Sestos) antik kentinin Prehistorik yerleşmesi olmalıdır.

Höyük Anadolu ile Trakya arasında kültür etkileşimi hakkında Anadolu tarihi ve arkeolojisine ışık tutması açısından oldukça önemlidir.

Kaçak kazılar sonucu höyük konisi tahrip olmuş durumdadır.

Höyükü kenarındaki duvar izleri

Höyükü üzerinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN "Doğu Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları", Türk Arkeoloji Dergisi XXVI

MEHMET ÖZDOĞAN "Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları, 1084-1986" Araştırma Sonuçları Toplantısı II-IV

YALOVA DEĞİRMENLİK YERLEŞMESİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Yalova

MEVKİİ: Değirmenlik

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-Orman Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Ormanlık alan

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-c2

Değirmenlik yerleşmesinin genel görünümü

Eceabat ilçesi, Yalova köyü sınırları içinde, Eceabat-Gelibolu asfaltının Yalova köy sapağı ile deniz ve Yalova deresi arasındaki alandır.

Değirmenlik olarak bilinen kayalığın iç kısmında, 100 m kuzey ve doğusunda yoğun olarak çakmaktaşı alet ve çakmaktaşı yongalar gözlemlenmiş, tepenin doğu yamacında da seyrek olarak prehistorik çanak çömlek parçalarına rastlanmıştır. Kayalığın üst kısmında da daha geç dönemlere ait seramik parçalarına da rastlanmıştır.

Büyük bir olasılıkla çakmaktaşı alet ve yonga parçaları Epipaleolitik döneme ait parçalar, prehistorik özellik taşıyan seramik parçaları ise Erken Tunç Çağı'na tarihlenmekte, tepenin üst kısmında bulunan geç dönem özellikleri taşıyan seramikler ise Klasik, Helenistik ve Roma Çağına tarihlenir.

Yerleşim muhtemelen güneyinde bulunan Baştepe Höyüğü ve Akbaşkale (Sestos) yerleşmelerinin öncülü olmalıdır.

Yerleşmenin üst bölümünün görünümü

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN "Doğu Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları", Türk Arkeoloji Dergisi XXVI:

MEHMET ÖZDOĞAN "Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları, 1084-1986" Araştırma Sonuçları Toplantısı II-IV:

YALOVA KÖYÜ İLKOKULU

İLÇE: Eceabat

KÖY: Yalova

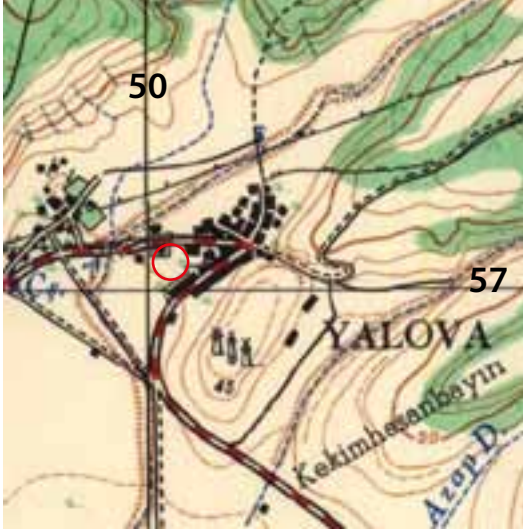
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Eğitim Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Eğitim Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İlköğretim Okulu

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 01.12.1989 tarih 485 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-b3

Okulun genel görünümü

Eceabat ilçesi, Talova köyü merkezinde yer alır. Alaturka kiremitli kırma çatılı olan yapı bodrumlu ve tek katlıdır. Yüksek tutulan bodrum kesme taşlardan yapılmıştır. yapının köşeleri kesme taşlardan silmeli şekilde yapılmıştır. Giriş kapısı yuvarlak kemerleri, kapının iki yanındaki başlıklı iki silmeye oturur Giriş kapısı kemerleri üç kademeli olarak yapılmıştır, Kapının her iki yanındaki koridor köşe silmeleri belirlenerek cephe hareketlendirilmiştir. Ön cephe üzerinde dört, yan cephelerde ikişer dikdörtgen pencere mevcuttur. Okul, üç derslikli olarak yapılmıştır.

Yapı, 1915 yılında eğitim seferberliği programı kapsamında, Çanakkale'nin bir çok köyünde okul yaptıran Boğaz Komutanı Cevat Paşa tarafından yaptırılan okullardandır. Bu okullar Cevat Paşa'nın teknik desteği ile bölge halkı tarafından yaptırılır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim yapılarına öncülük eden yapılardan olup korunması gerekmektedir.

Okulun bahçesinde çevreden toplanan antik mimari parçalar bulunmaktadır. Bu antik mimari parçalar içinde sütun başlıkları, sütun parçaları, pres taşları bulunmaktadır. Bu parçalar içinde bir de kitabe bulunmaktadır.

Okulun tam karşısında, okul ile aynı zamanda yapılmış "Gazi Çeşmesi" yer almaktadır. Çeşme kesme taşlardan yapılmıştır. Üçgen alınlıklı çeşmenin üzerinde adının ve yapım tarihinin yazıldığı kitabesi bulunmaktadır.

Zafer Çeşmesi

Okul bahçesindeki mimari parçalar

Bahçede bulunan kitabe

YOLAĞZI KÖYÜ CAMİİ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Yolağzı

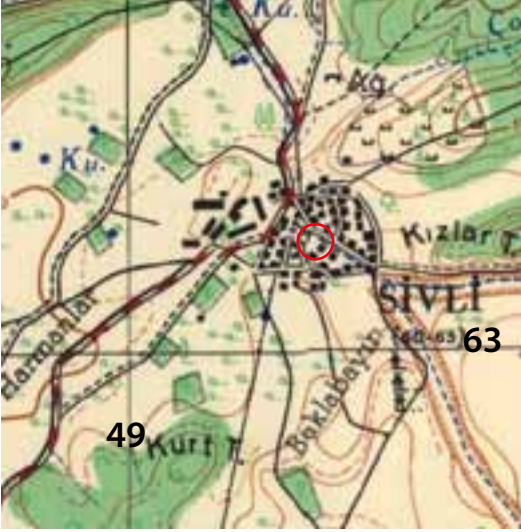
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Caminin genel görünümü

Eceabat ilçesi, Yolağzı köyünde bulunan cami, yaklaşık 8 x 8 m ebatlarında kare planlı küçük bir camidir. Alaturka kiremitli kırma çatılı olup moloz taş malzemeden yapılmıştır. Yanlarda üçer, güney cephesi üzerinde iki yuvarlak kemerli pencereye sahiptir. Son cemat bölümü kapalıdır. Caminin giriş kapısı söveleri bolok kesme taştan yapılmıştır. Caminin mihrabı alçı şebekeli olup iki yanında iki sütunçe ile vurgulanmıştır. Mihrap kemeri kademeli olup alınlığında ve etrafında bitkisel bezemeler bulunur. Ahşaptan yapılmış olan mimber korkulukları "S" şeklinde yapılmıştır. Ahşap tavan göbeği ışık demeti şeklindedir. Minare kuzey doğu köşede olup silindirik gövdelidir.

Caminin mimberi

Caminin mihrabı

Kısa bir süre önce onarım geçiren caminin Mihrabı, mimberi ve tavan göbekleri orjinal hali ile korunmuştur. Caminin yapım kitabesi bulunmamaktadır. Mimari özellikleri, mihrap ve minberde bulunan süsleme sitili ile 16. yy'da yapılmış olmalıdır.

Caminin tavan göbeği

Caminin giriş kapısı

EZINE

AKKÖY ADATEPE-BİRİTİS ANTİK KENTİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Akköy

MEVKİİ: Adatepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-b4

Adatepe üzerinde bulunan Biritis antik kentinin genel görünümü

Ezine ilçesi Akköy köyü sınırları içinde, Akköy'ün yaklaşık 3 km kuzeyinde, Adatepe mevkiinde bulunmaktadır. Üç tarafı, Andıkdere ve Değirmendere dereleri ile çevrilidir. Üç tarafını çevreleyen derelerin oluşturduğu ve kuzeyinde bulunan derin vadiler nedeni ile savunma açısından oldukça elverişli bir konumdadır. Derelerin oluşturduğu vadinin yarıları yer yer 50 m'yi bulan bir duvar dikliğindedir. Adatepe ismini de bulunduğu bu topoğrafyadan almaktadır. Adatepe'nin üzeri yaklaşık 300 000 m² büyüklükte güneye doğru hafif eğimli ve Skamender (Karamenderes) ovasına hakim durumdadır.

Adatepe ve etrafında yaptığımız yüzey araştırmalarında, arazi üzerinin tarım amaçlı olarak ağır makinelerle düzleştirme yapıldığı, tarla yüzeyinde bulunan iri taşlar toplanarak Adatepe'nin etrafını çevreleyen vadilere doldurulduğu görülmüştür. Adatepe olarak bilinen bu düzlüğün üzerinde yapı taşı olabilecek düzleştirilmiş taşlar ve seramik buluntuların dağılımı ile antik yerleşim alanı olarak kullanıldığını göstermektedir. Yerleşimin etrafı topoğrafya ya uygun olarak sur duvarı ile çevreli olduğu yar kenarlarındaki hafif yükseltiden anlaşılmaktadır. Sur duvarı özelliği gösteren duvar kalıntısı yerleşimin en kuzeyinde bulunan alanda izlenebilmektedir. Söz konusu sur duvarı kalıntısı moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış duvarın tam genişliği kazı yapmadan anlaşılamaz. Fakat, genişlik yaklaşık 3 ile 4 m arasında olmalıdır. Şehre muhtemelen iki kapı ile girilmektedir. Kapının biri bugün Adatepe'nin tam ortasından geçen toprak yolun Adatepe'ye güneyden girişinde, diğeri toprak yolun Adatepe'den çıkan kuzey bölümünde olmalıdır. Kuzeyde bulunan kapının her iki yanındaki yükselti muhtemelen kapı kuleleri olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki seramik dağılımı MÖ 6. yy ve MÖ 1. yy arasında yoğunlaşmaktadır. Çok seyrek olarak Geç Tunç Çağına tarihlenen (MÖ 14. yy) seramik parçalarına da rastlanması, ilk yerleşimin Tunç Çağında başladığını göstermektedir. Yerleşim 1. yy'dan sonra terk edilmiştir.

Adatepe'nin kuzeyinde bulunan dağın güneye bakan (Adatepe'ye bakan) yamaçlarında yapılan incelemelerde, kaya mezarları görülmüştür.

Nekropol alanında bulunan kaya mezarları

Bu kayalık alanla yerleşim alanı arasındaki alanda gözlemlenen mezar tuğlaları, seramik parçaları nekropol alanı olduğunu gösterir. Bu nekropol alanı kuzey giriş kapısı önündeki nekropol alanı olmalıdır. Alanda çok sayıda kaçak kazı ile açılmış mezarlar bulunmaktadır.

Nekropol alanında Troas da bir çok antik kentte kaçak kazılar yapan F. CALWERT bu nekropolde de kazılar yapar ve burasını "Birytis" antik kenti olarak adlandırır. F. CALWERT buradan çıkardığı eserleri yurt dışına çıkarmıştır.

Antik kaynaklara göre yerleşimin adı "Birytis" olup, en parlak dönemini MÖ 6. yy ve 4. yy arasında sürdürür. Birytis adı, Persler'e karşı MÖ 454-424 tarihleri arasında kurulan Atika-Delos deniz birliği vergi listelerinde Hellespontos kentleri arasında geçer. Kent gümüş madeni işlemesi ile ekonomik yönden zengin bir kent olup, burada madencilik tanrısı Hephaistos oğlu Kaberion adına bir kült merkezi bulunmaktadır.

Kentin MÖ 4. yy'da kendi adına sikke bastığı görülür. Gümüş sikkelerin ön yüzünde sakalsız erkek başı, arka yüzünde pilos takan genç Kabeiros bulunur. Bronz sikkelerini ön yüzünde Kabeiros, arka yüzünde defne çelengi içinde topuz bulunur.

Nekropol alanında bulunan tahrip olmuş mezarlar

Yerleşimin kuzey sınırında bulunan sur duvarı kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

TEVFIK GÖKTÜRK. "Troas Bölgesinde Sikke Basan Kentler", Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1994 Yıllığı, 1905.

AKKÖY ESKİ KÖYÜERİ ve KÖYİÇİ'NDE BULUNAN YAPILAR

İLÇE: Ezine

KÖY: Akköy

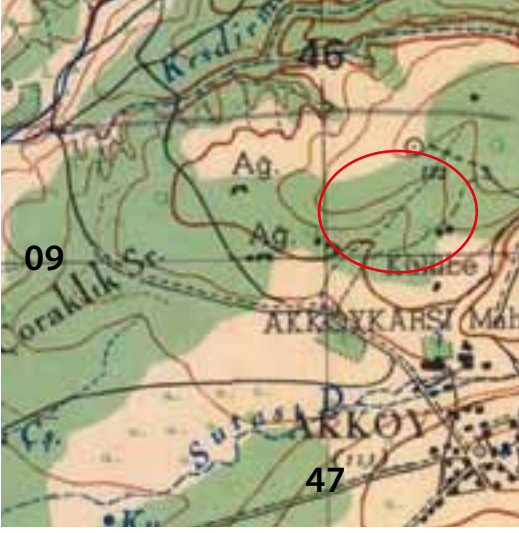
MEVKİİ: Eski Köyüeri ve Köyüçi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-b4

Akköy Eski Köyüeri'nin genel görünümü

Akköy Ezine ilçesinin 6 km kuzeyinde bulunmaktadır. Köyün ilk yerleşimi bugünkü köyün hemen kuzeyinde derenin kuzey yamaçlarında Akçaalan adıyla kurulduğu, 17. yy'ın ikinci yarısında da bugünkü yerine taşındığı söylenmektedir. Bu alanda yapılan araştırmalarda, derenin hemen kenarında hamam kalıntısına ve yamaçlarda da beylikler dönemi (13. yy) özellikleri gösteren seramik parçalarına ve seramik üretiminde kullanılan üçayak parçaları ve fırın curuflarına rastlanmıştır. Tarihi kaynaklar köy kurulduğundan bu yana hatta günümüze kadar çanak çömlek üretimi yapan bir köy olduğunu belirtmektedir. Ezine ve Akköy çevresine ilk müslüman Türkler'in gelişi 1096 yılında Çakabey'in zamanında olmuştur. Fakat kalıcı ilk iskan Moğol baskılarından kaçan Danişmentli Türkmenleri'nin 13. yy ikinci yarısında bölgeye gelerek yerleşmeleri ile olmuştur. Hatta beraberlerinde ahiler ve ünlü baba "Sarisaltuk" ve cemaatleri de gelecek bu bölgeye yerleşmişlerdir. Bu bölge 14. yy başlarında da (1306) Karasi Beyliği'nin hakimiyeti altına girer. Akköy kalıntıları (seramik bulguları ile) muhtemelen Karesi Beyliği içindeki Danişmentliler tarafından kurulmuş olmalıdır. Başbakanlık arşivindeki "Valilik Muhasebat defteri" kayıtlarına göre: 1530 tarihimde Gazi Hebe'nin Akköy'e cami, hamam, mektephane ve çeşme gibi yapılar yaptırdığını yazmaktadır. Bu yapılar muhtemelen bu gün Akköy ve çevresinde bulunan temel kalıntılarını gördüğümüz yapılar olmalıdır. Akköy yakın zamana kadar seramik üretimi yapan bir merkez konumdaydı..

HAMAM: Köyün kuzeyinde bulunan Eski Köyüeri'nde, dere kenarında 10,48 x 7,15 m ölçülerinde, duvarı yaklaşık 1 m kadar korunmuş, harap durumda olan bir yapıdır. Hamamın sahip olduğu 4 mekana ait temel kalıntıları toprak üzerinde izlenebilmektedir. Yapı muhtemelen güney yönde devam etmektedir. Bu yapı bölgede araştırma yapan Aşkidil Akarca tarafından da 1972 yılında görülerek bugün yerinde olmayan bir başka temel kalıntısından bahsetmektedir.

ESKİ CAMİ (Mescit): Köy içinde bulunmakta, bu gün harap durumdadır. Kerpiç duvarlara sahip ve devşirme sütunlar kullanılmıştır. Kitabesinde "Kösedereli Hacı Ömer" tarafından 1886'da yapıldığı yazılmaktadır.

Yeni caminin önünde 1637 tarihli bir kitabe bulunmaktadır. Bu kitabe şu anda burada bulunan ve 1960 yıllarda yapılmış olan yeni caminin yerinde bulunan Akköy camisine ait onarım kitabesi olduğu sanılmaktadır. Cami köyün neresinde olduğu tam olarak bilinmemektedir.

ÇEŞME: Köyün hemen doğusunda bulunmakta sivri kemerli ve tek cephelidir. Devşirme malzemelerle yapılmıştır ön cephe üzerinde bozuk bir kitabesi bulunmakta ve okunabildiği kadarı ile, H.1318 tarihi okunabilmektedir. Muhtemelen muhasebet defterinde ismi geçen, Hebe Gazi'nin yaptırmış olduğu çeşme olduğu sanılmaktadır. Çeşme mimari özelliği ile Erken Osmanlı ve Beylikler dönemi özelliği göstermektedir.

Çeşme ve kitabesi.

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Çanakale'de Yeni Bir Çanak Çömlek Merkezi." VIII. Türk Tarih Kongresi
Ankara 1979.

A. OSMAN UYSAL. "Ezine-Akköy'de tarihi anıtlar ve seramikçilik." Ezine Değerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ Yayınları.2008.

AKKÖY ŞAH DEDE SULTAN TÜRBESİ ve MEZARLIĞI

İLÇE: Ezine

KÖY: Akköy

MEVKİİ: Köy mezarlığı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Akköy Köyü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezarlık

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-b3

Şah Sultan türbesi

Akköy'ün kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Halen köy mezarlığı olarak gömü yapılmaktadır. Tamamen çalılıklarla kaplı olan mezarlığın içinde mermer mezar taşı osmanlı dönemi özellikleri gösteren mezarlar mevcuttur. Mezarlığın orta kısımlarında bir de türbe bulunmaktadır. Mezarlık, 14. yy başlarında kurulmuş olan Akköy'ün tarihi açısından oldukça önemlidir. Mazarlığın içindeki en eski mezarlar türbenin bulunduğu alandadır.

Türbe mezarlığın orta kısmında özel ayrılmış bir bölümde yer almaktadır. Kıрма kiremit çatılı moloz taşlardan yapılmış kare planlı bir yapının içinde bir ve dışında iki mermerden yapılmış mezar bulunmaktadır. Halk tarafından türbe, "Şah Dede Sultan" türbesi olarak bilinmektedir. Türbe binası muhtemelen son dönemlerde yapılmış olmalıdır. Türbenin hemen yanında 7 kasım 1871 tarihli İsak Efendi'ye ait mezar bulunmaktadır. Muhtemelen türbe içindeki mezar sahibi ile, her ikisi de Şah Dede Sultan olarak anılmaktadır. Mezarlardan birinin üzerinde "Saime" adlı bir kadın ismi ve 1620 tarihi okunmaktadır. Yine bu mezarın tam karşısında mermerleri dağılmış durumda olan ikinci bir mezar bulunur. Aynı üsluba sahip olan bu mezarlar süsleme özelliği itibarıyla 17. yy özelliği taşımaktadır. Bu özellikleri itibarıyla bu iki mezarın aynı tarihlerde ölmüş ya da öldürülmüş, aynı aileden iki kişiye ait olduğunu düşünebiliriz. Bu mezarın şahide taşı üzerinde bir vazo içinden çıkan gül, nergiz ve lale yanında hançer motifinin bulunması, mezarın şehzade veya asker gibi üst düzey bir yöneticiye ait olduğunu göstermektedir. Bu hançer süslemesi nedeni ile mezar bir erkeğe ait olabileceğinin kanıtıdır. Muhtemelen de İstanbul'dan kaçarak gelen bir şehzade ve ailesi oldukları burada öldürüldükleri söylenmektedir. (Osmanlı tarihinde bu zamanda tahtta II. Osman bulunmaktadır.)

Mezarlığın iç kısmında özellikle eski mezarlarda mezar taşı olarak kullanılmış çok sayıda mimari parçalar bulunur. Bu mimari parçalar yakında bulunan antik kentlerden getirilmiştir.

Tahrip olmuş olan mezara ait mermer parçalar

Türbenin dışında bulunan mermer sandukalı mezar

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL. "Ezine-Akköy'de tarihi anıtlar ve seramikçilik." Ezine Değerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ Yayınları.2008.

AKKÖY TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Ezine

KÖY: Akköy

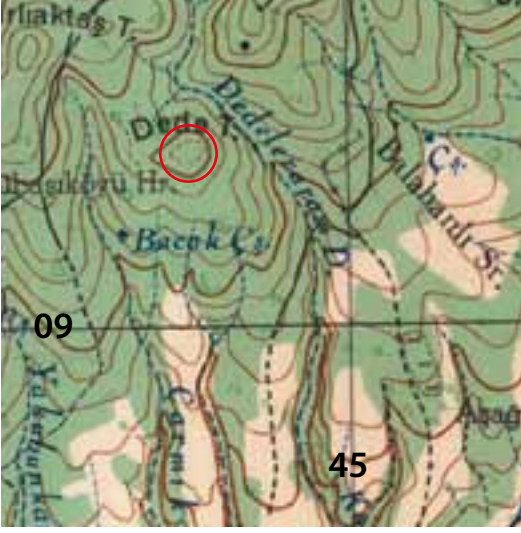
MEVKİİ:

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-b4

Akköy Tümülüsü ve mezar odası

Ezine ilçesi, Akköy köyü sınırları içinde Dede Tepe mevkiindedir. Adatepe (Biritys) antik kentinin yaklaşık 2 km güney doğusunda yüksek tepenin üzerinde ve Adatepe (Biritys) ile karşı karşıya bir konumdadır. Tümülüs konisi tam ortadan yarılarak mezar odası ve dromos tahrip edilmiştir. Tümülüs konisinin eteklerinde omurga platformu duvarları bir sıra halinde izlenebilmektedir. Mezar odasının mimari özelliklerine göre tümülüs MÖ 4. yy özellikleri taşımaktadır.

YAYIN DİZİNİ

ALEKSANDRIA TROAS ANTİK KENTİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Dalyan

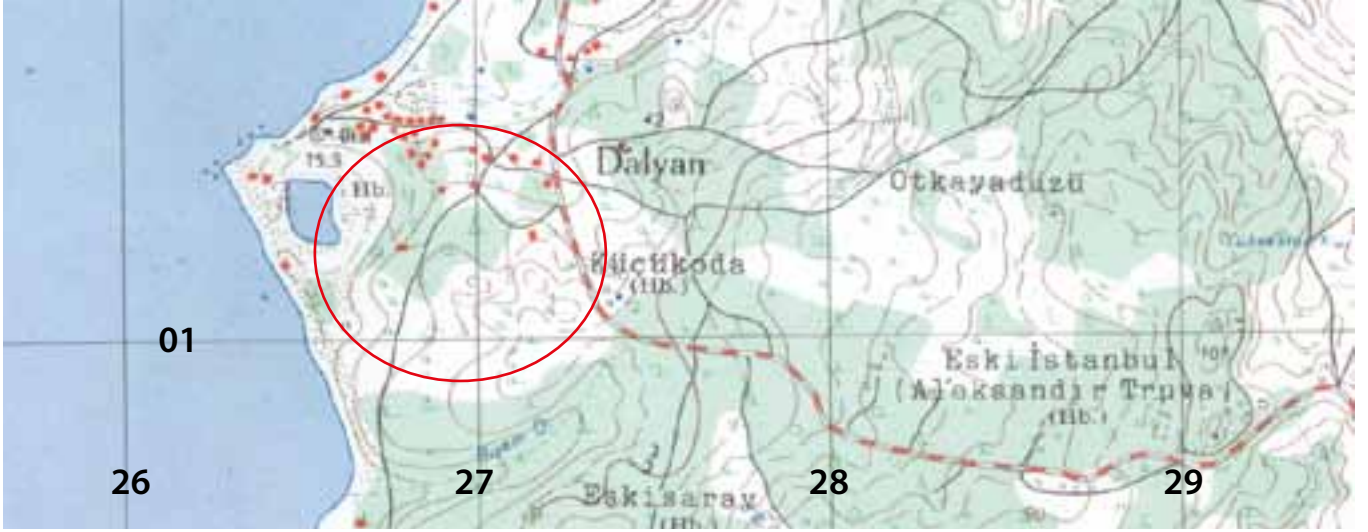
MEVKİİ: İstanbulluk İçi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ören yeri

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.2.1976/ tarih 8951 sayılı kararları

AYVALIK I16-a3

Ezine ilçesi, Dalyan köyü sınırları içinde Kestanbolluk ya da İstanbulluk mevkiindedir. Kent Dalyan, Kemallı ve Körüktaş köyleri ile Ege denizi arasında ki alanda yer alır. MÖ 310 yılında Büyük İskender'in komutanlarından Antigonos Monophtalmos (tek gözlü Antigonos) tarafından, "Antigoia" kenti olarak kurulmuş ve Büyük İskender'in ölümünden sonra Lysimakhos tarafından Troas'daki İskender'in kenti anlamına gelen "Aleksanria Troas" olarak ismi değiştirilir.

Kent kurulduktan sonra, Pers saldırılarına karşı ortak güç oluşturmak için, Güney Troas kentlerinden olan Skepsis, Keprene, Gergis, Neandria, Larisa ve Kolonai kentleri halklarının buraya yerleştirilmiştir.

Kent, yaklaşık 9 km'ye varan sur duvarlarının uzunluğu ile Anadolu'nun en büyük kentlerindedir. Bu sur duvarları üzerinde dört ana giriş kapısı bulunmaktadır. Bu giriş kapılarının önlerinde önemine göre sınıflanmış nekropol alanları bulunmaktadır. En önemli giriş kapısı Neandria kapısı olarak da adlandırılan doğu kapısıdır. Yuvarlak planlı olan kapı, iki yanda iki kule ile korunmuştur. Kapının ön kısmında Kestanbol kaplıcalarına kadar uzanan yaklaşık 1 km uzunluğundaki nekropolü bulunmaktadır. Bu nekropol alanı kentin en önemli nekropolü olup buraya kentin saygın aileleri gömülmektedir. Nekropol alanında çok çeşitli gömü tiplerinin bulunması ile oldukça önemlidir. Bu nekropol alanında çeşitli oda mezarlar, anıt mezarlara ait kalıntılar, tümülüsler ve lahit gömülere ait kalıntıları görmek mümkündür. Diğer kapıların önlerinde bulunan nekropol alanları daha küçük olup, daha çok toprak gömüler ve lahit gömüler bulunmaktadır.

Gimnasyumun bu günkü durumu

Kent tamamen planlanarak kurulmuş tapınakları, küçük hamamı stadyumu, çeşmesi, taş döşeli caddesi, 15 000 kişilik tiyatrosu, kente su getiren su yolu ve hala tüm özellikleri görülebilen limanı kentin ayakta kalmış önemli yapılarıdır. Ayrıca son yıllarda kazısı yapılan odeon ve Augustus tapınağı çevresindeki Agarada çıkan mimari parçalardan, kent içinde bulunan anıtsal yapıların ihtişamını ortaya koyar.

Kent içinde ayakta kalmış yapılardan biri de Atinalı banker "Herodes Atticus" tarafından yaptırılan gimnazyumdur. "Herodes Atticus Gimnazyumu" olarak da adlandırılır. Anadolu'nun en büyük gimnazyumlarından biri olması ile önemlidir.

MÖ 281 yılında kent; Seleukos Krallığı'na, MÖ 227/26 yılında Pergamon Krallığı topraklarına dahil olur. MÖ 133 yılında Pergamon kralı III. Attalos'un vasiyeti ile Roma İmparatorluğu'na bırakılır.

Roma İmparatorluğu için özel bir önem verilen kent, MÖ 1. yüzyılın ortalarında İmparator Augustus tarafından imar ettirilir ve adına tapınak yaptırılır. Augustus'un emri ile Romalı emekli askerler için burada bir koloni kurulur. Bölgenin iklimi ve buradaki sıcak su kaynakları bu kararda etkili olmuş olmalıdır. Ayrıca Augustus, Aleksandria Troas'ı Doğu Roma'nın başkenti yapmak için çalışmalarda bulunur.

Hıristiyanlığı yaymak için büyük çaba sarf eden "Tarsuslu Aziz Paulos", MS 50 ve 56 yıllarında olmak üzere iki defa Alexandria Troas'ı ziyaret ederek vaazlar verir. Bu nedenle kent Hıristiyanlığın kutsal kentleri arasındadır. Hadrian döneminde de şehirde büyük imar faaliyetleri yapılmıştır

Ama İS 262 yılında Gotların yağmalaması ve İS 500'lerdeki iki büyük deprem kentin yıkılmasında ki önemli etkenlerdir. Orta çağ da, kentin harabelerinin ihtişamını gören araştırmacılar, burasının efsanelere konu olmuş olan Troia kenti olduğu düşünmelerine neden olmuştur.

MS 4. yy'da stratejik açıdan daha önemli bir konumda olan Kostantinapolis'in kurulması ile, halkın çoğunluğunun oraya göç etmesi ile kent küçülür. Önemli mimari yapılarının çoğu sökülerek Kostantinapolis ve Ege adalarında yapılan yeni yapılarda kullanmak için taşınır. Bu tarihten sonra kent sadece taş ocağı olarak kullanılmıştır.

Kente su sağlayan su kanalları ve su kemerleri, sur duvarları, limanı, caddeleri, çeşmeleri gimnazyumu, stadyumu, tiyatrosu, odeonu ve agorası ile planlı bir kent olarak kurulmuş, antik çağ şehirciliği hakkında bilgi vermesi açısından oldukça önemlidir.

Aleksandria Troas'da 2000 yılından bu yana Arkeolojik kazı çalışmaları devam etmektedir.

Kentin limanı

Doğu kapısının kazı sonrası görünümü

Kentin stadyumu

Doğu nekropolünde bulunan anıt mezar kalıntılarında biri

YAYIN DİZİNİ

Asia Minor Studien. 1997-2009 yılları arasında çıkan sayıları

AKÇAKEÇİLİ SÜTUN OCAKLARI

İLÇE: Ezine

KÖY: Akçakeçili

MEVKİİ: Sığırsarı-Sütun ocakları

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Mera

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.2.1976 tarih 8951 sayılı kararı

AYVALIK I16-d2

Sütun ocağından görünüm

Ezine ilçesi, Alemşah köyü sınırları içinde Sığırsarı mevkiinde bulunmaktadır. Alan Akçakeçili köyünün yaklaşık 500 m güneyinde, Alemşah köyünün 500 m kuzeyinde, karayolunun 200 m doğusunda, Değirmendere'nin kenarında yer alır. Geniş kayalık bir alanda işletilmiş olan ocak alanı sahasında mimari parça kesikleri, sütun parçaları ve ayrıca bir ocak alanı içinde işçiliği tamamlanmış 12 adet sütun mevcuttur. Sütunlar Koçeli sütun ocağında bulunan sütunlarla aynı ölçülerdedir. Bu alanın güneyinde Evkayası mevkiinde yarım kalmış taş blokları ve çeşitli mimari parça kalıntıları görmek mümkündür. Ayrıca bu alanda atölye artıklarından yapılmış bazı konut izleri görülmektedir. Bu konutlar taş ocağında çalışan işçilerin kamp alanları olmalıdır.

Burada bulunan sütunlarda bilinmeyen bir nedenle ihraç edilememiştir. Muhtemelen sütunlar Kaputaş ovası sahilinde bulunan bir limandan ihraç edilmekteydi.

Ocak, antik taş ocakları işletmeciliği hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

Taş ocağından görünüm

Ocak alanındaki yarım kalmış mimari parçalar

YAYIN DİZİNİ

BOZKÖY HANAYTEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Ezine

KÖY: Bozköy

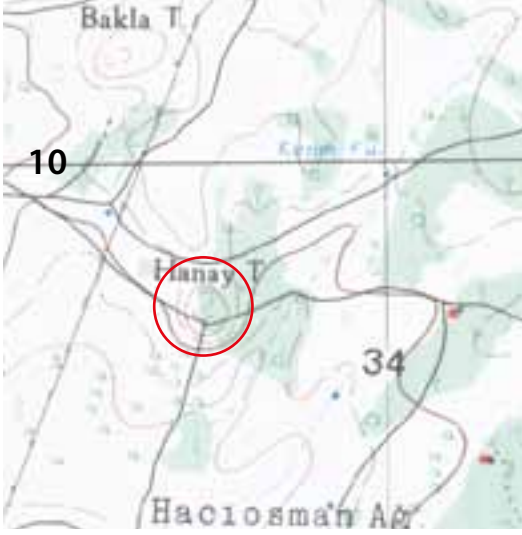
MEVKİİ: Hanaytepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Zeytinlik ve tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-a3

Hanaytepe Höyüğü'nün genel görünümü

Ezine ilçesi, Bozköy köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 2 km doğusunda Hanaytepe mevkiinde bulunmaktadır. Tepe, zeytinlik ve tarla olarak kullanılmaktadır. Tarla sınırı aralarında bazı düzleştirilmiş yapı taşları, çok yoğun seramik ve pithos parçaları görülmektedir. Ayrıca, özellikle höyüğün güney eteklerinde kerpiç kalıntısı olabilecek parçalar görülmektedir. Höyük üzerinde Geç Kalkolitik (MÖ 4. bin) dönemden başlayarak Arkaik. (MÖ 6 yy) ve Klasik (MÖ 5. yy) özellikleri gösteren seramik parçaları mevcuttur.

Höyüğün arkeoloji dünyası açısından önemi, özellikle Geç Kalkolitik ve Tunç Çağı buluntuları ile bölge tarihine ışık tutmasıdır. Özellikle son yıllarda yapılan araştırmalarda tespit edilen Kiklad adaları özelliği taşıyan figürinler Ege Adaları ile bölge arasındaki kültürel ilişkiye ışık tutmaktadır.

Höyük 1995 yılından itibaren Çanakkale Müze Müdürlüğü'nün bölgede sürdürdüğü araştırmalarda tespit edilmiştir.

YAYIN DİZİNİ

Rüstem ASLAN. "Bozköy Hanay Tepe Yüzeysel araştırmaları" Araştırma Sonuçları Toplantısı 2009 ve 2010

ÇAMOBA ASARLIK TEPE-SKAMENDRIA ANTİK KENTİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Çamoba

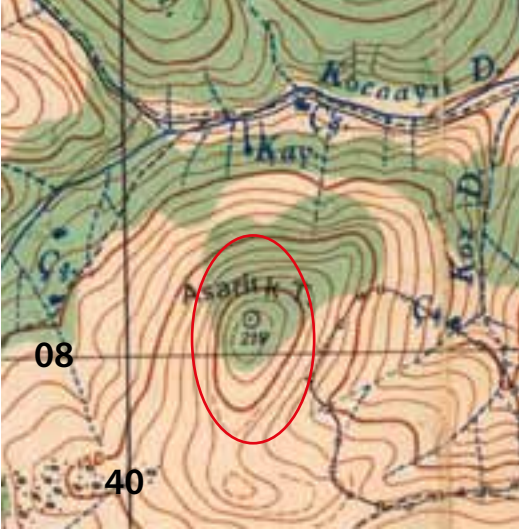
MEVKİİ: Asarlık Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b4

Asarlık Tepe-Skamendria genel görünümü

Ezine ilçesi, Çamoba köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 3 km güney doğusunda Asarlıktepe üzerindedir. Taşpınar deresinin yanında, Araplar Boğazı (Skamendros) vadisine hakim kubbe biçimli tepe üzerindedir. Yerleşimin bulunduğu tepenin kuzeyi ve kuzey doğusu dik kayalık, güneyi daha az eğimli durumdadır. Akropol ve aşağı şehir olmak üzere iki farklı yerleşim alanı bulunmaktadır. Akropol yerleşmesinin etrafını kuru duvar tekniğinde yapılmış, yaklaşık 2,5 m kalınlığında ve temel seviyesinde korunmuş sur duvarı bulunmaktadır. Sur duvarı içinde poligonal moloz taşlardan yapılmış temel izleri görülmektedir. Yerleşim alanının en üst kısmında blok taşlardan yapılmış temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Bu temel kalıntıları muhtemelen şehrin tapınağına ait olmalıdır. Yerleşim alanı üzerinde bulunan sur duvarı ve yapılarla ait duvar kalıntıları Arkaik Dönem (MÖ 6. yy) özellikleri göstermektedir.

Güney eteklerde bulunan aşağı şehir, ikinci bir sur duvarı ile çevrilmiştir. Bu sur duvarlarına ait kalıntılar çok azdır. Sur duvarı içinde de konut olabilecek yapılara ait temel izleri gözlemlenmiştir. Doğu yamaç üzerindeki dış sur duvarı üzerinde bulunan açıklık şehre giriş kapısına ait izler olmalıdır. Doğu yamacının ilerisindeki anakayalar üzerinde kaya mezarlarına ve oda mezarlarına ait kalıntılar gözlemlenmiş, bu alan şehrin nekropolüdür. Nekropol alanında bulunan mezarlar Hellenistik ve Roma dönemi özellikleri göstermektedir. Nekropol alanının ortasından şehrin giriş kapısına doğru giden taş döşeli yol bulunur.

Yerleşim şimdiye kadar yeri tam olarak lokalize edilemeyen Troas bölgesi kentlerinden olan "Skamendria" antik kenti olmalıdır. Skamendria adından ilk defa Homeros söz eder, "Troia Savaşı kahramanlarından Hektor'un oğlu Astynax'ın Skamandria'lı olduğundan" bahsetmesi kentin Troia savaşlarından önce var olduğunu göstermektedir.

Yerleşimin doğu eteklerindeki nekropol alanının genel görünümü

Kentin Hellenistik çağda var olduğunu MÖ 4. yy'da bastırmış olduğu sikkelerden anlamaktayız. Roma döneminde küçük bir köy durumunda iken, Bizans döneminde Hierocles'in listesinde Piskoposluk merkezi olarak görülür ve sikke basmaya devam etmiştir.

Skamandria sikkelerinin ön yüzlerinde Apollon başı ya da Nymphe, arka yüzlerinde köknar ya da çam ağacı bulunmaktadır. Kentin sikkeleri Skepsis sikkeleri ile küçük farklılıklar dışında aynı özelliklere sahiptir.

Kentin batı bölümündeki sur duvarı kalıntıları

Yerleşim içindeki yapı kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas'ta Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler", TTK Belleten, C: XLII, Sayı: 165,1978.

HOMEROS. İliada, (Çev. A. Erhat-A. Kadir), Can Yay. 2013

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1972.

REYHAN KÖRPE. Skamendria, Ç.Ö.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Y. Lisans Tezi), 2000.

ÇAMLICA ASARLIK YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Çamlıca

MEVKİİ: Asarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b2

Asarlık yerleşmesi ve nekropolünün genel görünümü

Ezine ilçesi Çamlıca köyü sınırları içinde, Çamlıca köyü ile Derbentbaşı köyleri arasında Asarlık mevkiinde bulunmaktadır. Üç tarafı vadilerle çevrili olan yerleşim alanının en üst kısmında kalın duvarlı moloz taşlardan yapılmış yapı kalıntıları mevcuttur. Yapılar toprak altında 2 m kadar korunmuş durumdadır. Yerleşimin eteklerinde kalın duvarlı moloz taşlardan yapılmış büyük boyutlu yapı kalıntıları da görülmektedir. Yerleşim alanı üzerinde görülen toprak tepcikler, altındaki yapılara ait kalıntılar olmalıdır. Yerleşimin hemen kuzey doğusunda küçük mezar mevkiinde ki yamaçın eteklerinde kayrak taşlarından yapılmış lahit tipinde gömüler gözlemlenmiştir. Bu alandaki mezar yoğunluğu göz önüne alındığında bu alan yerleşimin nekropolü olmalıdır.

Yerleşim alanında ve kaçak kazı çukurları kesitlerinde MÖ 5-4. yy özellikleri gösteren seramik ve terakota figürin parçaları gözlemlenmiştir. Nekropolde bulunan gömü tipleri de aynı dönem özellikleri gösterir.

Çanakkale Müzesi'ndeki Kalvert Koleksiyonu'nda bulunan eserler, bu alandaki seramik parçalarına büyük benzerlik gösterdiğinden, muhtemelen 1860 yılında Çanakkale'nin İngiliz Konsolosu F. Calvert bu alandada kazı yapmıştır.

Yerleşim üzerindeki duvar kalıntıları

Yerleşim üzerindeki duvar kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas'da Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler" Belleten S.165. T.T.K Yayınları. Ankara 1978.

ÇAMLICA KARAKİSE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Çamlıca

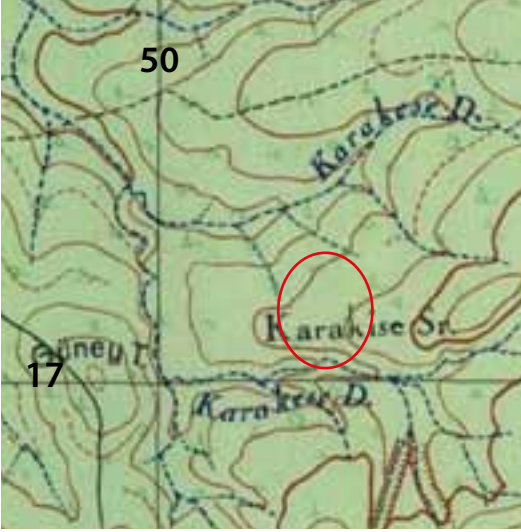
MEVKİİ: Karakise

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b2

Zeytintepe yerleşiminin genel görünümü

Ezine ilçesi, Çamlıca köyü sınırları içinde, Çamlıca köyünün 2,5 km km kuzey batısında Karakise mevkiinde yer alır, Karakise deresinin çevrelediği sırt üzerinde yaklaşık 50 dönümlük bir düzlük üzerinde aralıklarla taş yığınları arasında ev temelleri görülmektedir. Temeller moloz taşlardan yapılmıştır. Çok küçük boyutlarda olan yapılar, hepsi fazla yüksek olmayan tek katlı özelliklerdedir. Yerleşimin orta bölümündeki yüksek bölümde taş yığınları arasındaki temel kalıntı, kesin olmasa da bir şapel kalıntısına benzemektedir. Yerleşim alanının yaklaşık 300 m doğusundaki çamlık alan üzerinde tuğla ve moloz taşlardan yapılmış mezarlar gözlemlenmiş, bu alanı, yerleşimin mezarlığı olmalıdır.

Yerleşim alanında tarih verecek yeterli arkeolojik veriler elde edilememiştir. Ancak kaba seramik ve tuğla parçalarından MS 14.-15. yy'da çok kısa süreli iskan edilmiş bir yerleşim olmalıdır. Muhtemelen daha kıyı bölgelerde oturan halk tarafından yayla olarak kurulmuş bir yerleşim olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki temel izleri

Yerleşim üzerindeki temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

ÇAMLICA KALETEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Çamlıca

MEVKİİ: Kaletepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ağaçlandırma Alanı

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b3

Kaletepe yerleşiminin genel görünümü

Ezine ilçesi, Çamlıca köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 3 km güneyinde bulunan Kaletepe mevkiinde yer alır. Yerleşimin bulunduğu tepe 400 m yüksekliğinde, bulunduğu bölgeye hakim bir konumdadır. Tepenin doğu eteğindeki Körçeşme civarında, ay biçimli vadiyi kapsayacak şekilde yer yer 30 cm yüksekliğe kadar korunmuş yaklaşık 120 cm kalınlıkta sur duvarı izleri tespit edilmiştir. Bu duvarlar moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmıştır. Hem sur duvarları içinde hemde tepenin üst bölümüne doğru temel kalıntıları devam etmektedir. Temel kalıntıları arasında mermer bloklar da görmek mümkündür. Tepenin en üst kısmındaki düzlükte büyük ebatlı yapılara ait temel kalıntıları mevcuttur. Yerleşim üzerindeki sur ve temel kalıntıları yerli moloz taşlardan yapılmıştır.

Yerleşim alanı ağaçlandırma yapılırken iş makineleri ile çok derin sürülmesi nedeniyle tahrip olmuştur. Yapı ve sur duvarları çevreye dağılmış durumdadır.

Yerleşim üzerindeki seramik kalıntılarında, tepenin doğu eteklerinde bulunan yapıların MÖ 5.-4. yy'da iskan edildiğini göstermektedir. Tepenin en üst kısmında bulunan dağılmış yapı temelleri arasında yoğun olarak, Geç Hellenistik, Roma Dönemi özellikleri gösteren çatı kiremitleri, pitos ve anfora parçaları gözlemlenmiştir. Tepenin üst bölümünde bulunan bu yapılar, güney yamaçlarda bulunan yerleşimden daha sonra yapılmış olmalıdır.

Yerleşim, yaklaşık 3 km güney batısında bulunan Akköy sınırları içinde bulunan Biritis antik kenti ile ilişkili olup, bölgede bulunan maden yataklarını işleten bir yerleşim olmalıdır.

Sur duvarı temel izleri

Tepenin üst kısmında bulunan tahrip olmuş yapı kalıntıları

Yerleşim içindeki temel izleri

ÇAMLICA KATRANCI ESKİ KÖY YERİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Çamlıca

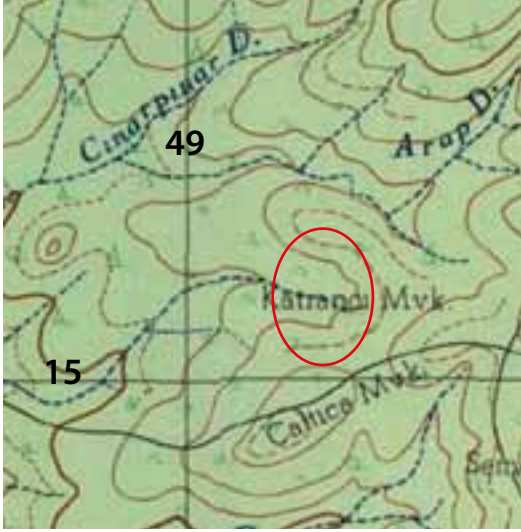
MEVKİİ: Katranlı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b2

Katranlı eski köy yerinin genel görünümü

Rzine ilçesi, Çamlıca köyünün 2,5 km güney batısında Katranlı mevkiinde yer alır. Çınarlıpınar deresinin oluşturduğu plato üzerindeki düzlükte yer alır. Öbekler halindeki taş yığınları arasında yapı temelleri izlenmektedir. Tarla üzerindeki taş öbekleri kaba şekilde düzleştirilmiş yapı taşlarıdır. Bu kalıntılar genelde tek ve iki odalı konut özelliğindedir. Alan üzerindeki seramik kalıntıları yeşil, mavi boyalı bitkisel bezemelidir. Seramik parçaları üzerindeki bu bezemelerden 15. ve 16. yy özellikleri göstermektedir.

Muhtemelen bu alanda görülen yerleşim, yaklaşık 10 km güneyinde bulunan eski Akköy ile aynı zamanda iskan edilmiş küçük bir Osmanlı köyüdür. Detaylı araştırması yapıldığında bölgedeki erken Osmanlı yerleşimleri ve hemen yakınında ki seramik üretimi yapan Akköy tarihini aydınlatacak önemli bir yerleşim konumundadır.

Yerleşim alanında bulunan temel kalıntıları

Yerleşim alanının genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

ÇAMLICA ZEYTİNTEPE-ÖREN YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Çamlıca

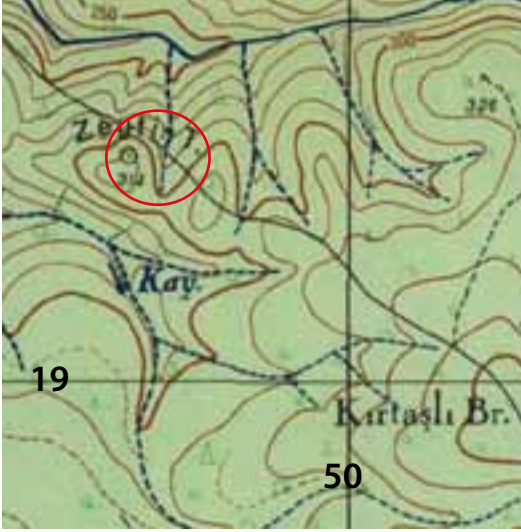
MEVKİİ: Zeytintepe-Ören

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Mera

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b2

Zeytintepe yerleşiminin genel görünümü

Ezine ilçesi, Çamlıca köyünün 3 km kuzey batısında Zeytintepe mevkiinde yer alır. Köylüler mevkiyi Ören mevki olarak da bilir. Kenarından geçen Çakırbüyet dereleri ile üç tarafı çevrili plato üzerinde bulunan yerleşim, doğu bölümü hafif eğimli durumdadır. Platonun ortasında bulunan tepenin üst bölümünde ve eteklerinde yoğun temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Temel kalıntıları yerel moloz taşlardan yapılmıştır. Temel kalıntıları tepenin doğu bölümündeki düzlükte ve 300 m doğuya ormanlık alana kadar yayılmaktadır. Yerleşimin yayılım alanı yaklaşık 500 x 300 m ebadında oldukça büyük bir yerleşimdir. Yüzeyde çok yoğun seramik, pitos, anfora ve çatı kiremit parçaları gözlemlenmiştir. Ayrıca andezit taşlardan, muhtemelen ithal olarak gelmiş öğütme taşları parçaları da gözlemlenmiştir. Ayrıca yerleşimin güneydoğu eteğinde yaklaşık 15 mezardan oluşan “Yörük Mezarlığı” denen bir mezarlık bulunmaktadır.

Yerleşimin 500 m doğusundaki çamlık alandaki yamaç üzerinde, çok sayıda kaçak kazı çukurları gözlemlenmiş bu kaçak kazı çukurlarında ve çevresinde, mezarlar gözlemlenmiştir. Mezarlar yerel kayrak taşlarından yapılmıştır. Alanda çok yoğun mezar tuğlaları seramik ve terakota parçaları gözlemlenmiştir. Bu alan yerleşimin nekropol alanı olmalıdır.

Nekrol alanındaki seramik ve terakota parçaları Çanakkale Arkeoloji Müzesi’nde koruma altında bulunan Kalvert koleksiyonu eserleriyle büyük benzerlikler gösterdiğinden, alandaki kaçak kazıların çoğu muhtemelen 1870 yıllarda bölgenin birçok antik yerleşiminde kaçak kazılar yapan F. Kalvert tarafından yapılmış olmalıdır.

Yaptığımız araştırmalarda elde ettiğimiz arkeolojik verilerden yerleşim, MÖ 5.-4. yy’da iskan edilmiştir. 2 km batısında bulunan Asarlıktepe, Havut ve Mersinçeşme’de bulunan Hamamgörsü yerleşimleriyle benzerlik göstermektedir.

Zeytintepe yerleşimi de muhtemelen çevresindeki maden yataklarını işleten ve kontrolünü yapan bir yerleşim olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki temel izleri

Yerleşim üzerindeki temel kalıntıları

Yerleşimin nekropolü

DERBENTBAŞI ÇEVİRİMTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Derbentbaşı

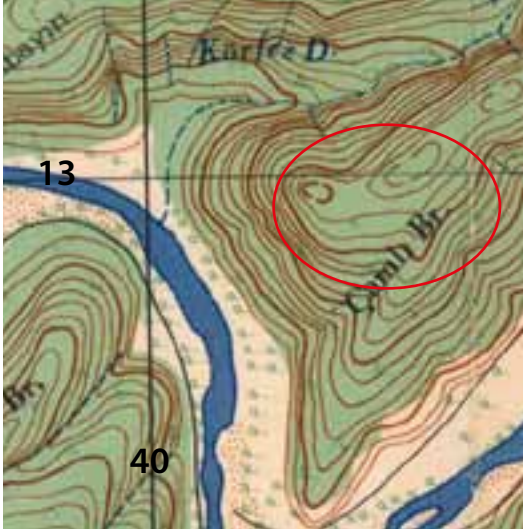
MEVKİİ: Araplar Boğazı-Çamlı
Burun Tepe-Çevrimtepe

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK. İ16-b4

Çevrimtepe yerleşmesinin genel görünümü

Ezine ilçesi, Derbentbaşı köyü sınırları içinde, Araplar Boğazı, Çamburnu Tepesi mevkiinde yer alır. Mevkiye yöre halkı Kırdağ mevki de demektedir. Tepe konumu itibariyle doğusunda ve güneyinde Karamenderes çayının derin bir kavis yaparak kıvrıldığı yüksek bir burun üzerinde bulunduğundan Araplar Boğazı'nın tamamına hakim bir durumdadır. Yerleşimin bulunduğu tepe blok bir ana kaya olup kuzey güney yönünde uzanan bir düzlük konumundadır. Tepenin güney ve doğu etekleri az eğimli olup, batı ve doğu etekleri ise dik kayalıktır. Tepenin güney eteklerindeki analaya kesilerek, Karamenderes çayının kenarından başlayarak tepeye doğru çıkan antik yol kalıntısı bulunmaktadır. Tepenin en üst kısmında özellikle güney ve doğu eteklerini çevreleyen yaklaşık 400 m uzunluğunda bir sur duvarı kalıntısı mevcuttur. Sur duvarı maloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmıştır. Yaklaşık 2,5 m kalınlığında olup yer yer 40-50 cm yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Sur duvarlarının güney ve batı bölümünde kapı açıklıkları izlenebilmektedir. Yerleşimin güney yamacı üzerindeki düzlükte aşağı yerleşim bulunmaktadır. Bu alanda konut olabilecek bazı temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Kuzey bölümdeki kapı açıklığının önünde ince seramik ve mezar tuğlası parçalarının gözlemlenmesi bu alanın nekropol alanı olduğunu kanıtlar.

Yerleşim: sur duvarlarının yapım tekniği ve yüzeyde bulunan seramik parçalarından MÖ 7.-6. yy'da (Arkaik dönem) iskan edilmiş olmalıdır.

Yerleşim konumu itibariyle, iç Troas'dan gelerek Ege Denizi ve Çanakkale Boğazı kıyılarında bulunan liman kentlerine giden antik yolların geçtiği Araplar Boğazı'na hakim bir konumda olması ile, antik yolların kontrolünü sağlayan bir yerleşimdi. Ayrıca yerleşim hemen karşısında bulunan Skamandria, doğu tarafında bulunan Byritis, batısında bulunan Gentinius ve antik kentlerini tam olarak görebilen bir konumdadır.

Yerleşim, güney yamacında açılmış olan taş ocağı tarafından büyük ölçüde tahrip edilmiştir.

Yerleşimin sur duvarı kalıntıları

Yerleşime çıkan antik yol kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas'da Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler". Belleten S.165. T.T.K.Yayıncısı. Ankara 1978.

H.Z. KOŞAY - J. SPERLING. Troad'da Dört Yerleşim Yeri. İstanbul 1936.

DERBENTBAŞI HAVUT YERLEŞİM ALANI ve NEKROPOLÜ

İLÇE: Ezine

KÖY: Derbentbaşı

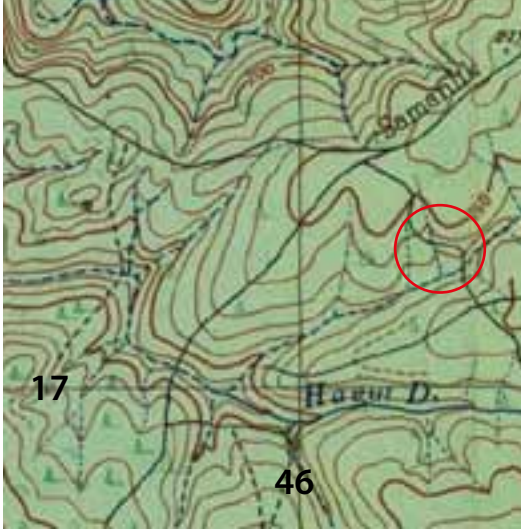
MEVKİİ: Havut

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b1

Havut yerleşim alanının genel görünümü

Ezine ilçesi, Derbentbaşı köyü sınırları içinde Havut mevkiinde yer alır. Havut mevki Derbentbaşı köyünün doğusunda, Derbentbaşı ile Çamlıca köyleri arasında, Havut Deresi kenarında hafif yüksek bir tepedir. Tepe üzerindeki düzlükte çok az izlenebilen duvar kalıntıları gözlemlenmiştir. Ayrıca yerleşim üzerinde gözlenen toprak tepcikler, altında bulunan yapılara ait yükseltirtdir. Özellikle tepenin güney eteğinde bir duvar izi tespit edilmiş, bu duvar izi yerleşimin giriş bölümüne ait bir teras duvarı olmalıdır. Arazi üzerinde MÖ 5. yy ve 4. yy ait seramik parçaları gözlemlenmiştir.

Yerleşimin yaklaşık 200-300 m batısında çam ormanları arasında geniş bir nekropol alanı bulunmaktadır. Kayrak taşından yapılmış lahit mezar gömüler, zeminden yaklaşık 30-40 cm derinlikte bulunmaktadır. Mezarlar çok yoğun kaçak kazılarla tahrip olmuş, mezarlar arasında çok eski kaçak kazı çukurlarında bulunmaktadır. Muhtemelen bu nekropol alanında bulunan eski kaçak kazı çukurlarının çoğu 19. yy ortalarında bölgedeki antik kentlerin çoğunda kaöak kazılar yapan Konsolos F. Calvert'in yaptığı kaçak kazı çukurlarıdır.

Kaçak kazı çukurları etrafında bulunan seramik parçalarından ve mezarların tipolojisinden MÖ 5-4. yy ait bir yerleşim alanı olmalıdır. Mezar tipleri Akköy Byritis (Adatepe), Mersinçeşme Hamamgöğsü Çamlıca Zeytintepe yerleşimleriyle büyük benzerlik göstermektedir.

Nekropol alanında bulunan lahit mezarlardan detay görünüm

Yerleşme üzerindeki temel izleri

YAYIN DİZİNİ

AŞKID,L AKARCA. Troas'da Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler, Belleten S.165. T.T.K Yayınları. Ankara 1978

EZİNE ASILHANBEY KÖPRÜSÜ

İLÇE: Ezine

KÖY: Akköy

MEVKİİ: Sarımsaklı

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Karayolları

ŞİMDİKİ DURUMU:
Karayolları köprüsü

KORUMA KARARI: ?????

AYVALIK I16-a4

Asilhan Bey köprüsü'nün bu günkü görünümü

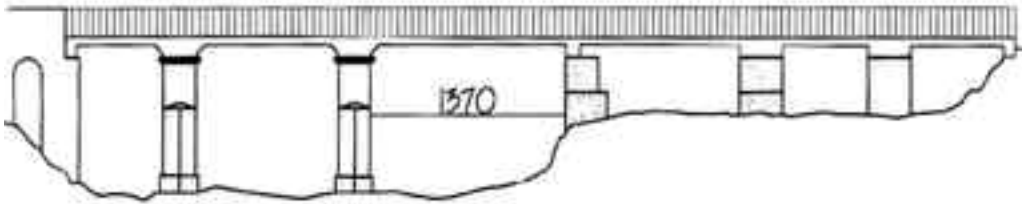
Ezine ilçesi, sınırları içinde, Ezine'nin 3 km kadar kuzeyinde, Akköy yolu üzerinde ve Karamenderes çayı üzerindedir. Bu günkü yerinde modern köprü bulunmaktadır. Bu modern köprü eski köprünün ayakları üzerine yapılmıştır. Eski Çanakkale İzmir yolunun üzerinde olan köprüye halk, Sarımsaklı köprüsü olarak bili.

Köprüden günümüze sadece batı tarafında bulunan tek gözlü küçük yan kemeri ve köprünün dört kemer ayakları gelebilmiştir. Köprü'nün ayakları yükseltilerek bu günkü modern köprü inşa edilmiştir.

Köprü, muhtemelen ortada geniş bir kemer gözü ve geniş kemerin yanlarında üçer küçük kemer gözünden oluşan yedi kemer gözlü bir plana sahiptir.

Köprü 14. yy da bölgeye hakim olan "Murad Hüdavendigâr" döneminde "Asilhan Bey" tarafından yaptırılmış olmalıdır. Ezine'nin Kemallı köyü kurulduktan sonra burada Cami ve hamam yaptıran Asilhan Bey, bu köprüyü de bu yapılarla birlikte inşa ettirmiştir.

Köprü iki ana kaya arasına Karamenderes çayının en dar ve sağlam yerine yapılmış, Ezine, Kemallı köyü, Tuzla gibi Erken Osmanlı yerleşimlerini iç kesimlere, Bayramiç civarına ulaştırmak için yapılmıştır. Ulaşım iç kesimlere Karamenderesin kuzey kıyıları takip edilerek gidilmesi daha uygundur.

Köprünün bugünkü durumunu gösterir çizim

YAYIN DİZİNİ

E. Hakkı AYVERDİ. "I. Murad Devrinde Asilhan Bey Manzumesi." Vakıflar Dergisi. Sayı III. 1956

EZİNE BALONTEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Ezine

KÖY: Merkez

MEVKİİ: Jandarma Eğitim Alayı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Savunma Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Askeri Bölge

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 02.03.1990 tarih 582 sayılı kararı

AYVALIK İ16-b4

Höyüğün genel görünümü

Ezine ilçesi merkezinde Jandarma Eğitim Alayı'nın içinde yer alır. Yaklaşık 50 x 40 m ebadında, 8 m yüksekliğinde bir höyüktür. Üzerinde yapılan incelemelerde askerler tarafından sürekli çevre temizliği yapılması ve höyüğün üzeri kalın bir ot tabakası ile kaplı olmasından fazla bir arkeolojik buluntuya rastlanmamıştır. Fakat, Erken Tunç Çağı (MÖ 3000) özelliği gösteren el ile yapılmış seramik parçalarına rastlanmıştır. Ayrıca çok az Geç Kalkolitik Dönemden olabilecek seramik parçalarına da rastlanmıştır. Ayrıca höyük üzerinde ve kenarlarındaki kesitlerde yapı taşları ve temel izleri görülmüştür.

Höyük Erken Tunç Çağında Ezine Ovasında tespit edilmiş höyüklerden biri olduğundan önemlidir.

Höyüğün yüzeyinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

EZİNE BEŞİKTEPE-KOLONAE ANTİK KENTİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Alemşah

MEVKİİ: Kaptaş Ovası-Beşiktepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Mera

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.2.1976 tarih 8951 sayılı kararı

AYVALIK I16 d2

Beşiktepe yerleşiminin genel görünümü

Ezine ileçesine bağlı, Alemşah Köyü, Kaptaş ovasında Beşiktepe mevkiinde bulunmaktadır. Ezine Gülpınar karayolu-nun hemen kenarında, Ege Denizinin kıyısında, yaklaşık 30 m yükseklikte üzeri düzlük bir tepedir. Şeklinden dolayı ismi Beşiktepe olarak adlandırılmıştır. Beşiktepe denize paralel olarak, kuzey güney yönünde uzanan bir yerleşim alanıdır. Yerleşim alanını üst bölümü, kuzey yönde geniş bir düzlük, güney bölümü yaklaşık 5 m daha yüksekte olup yerleşimin en yüksek bölümüdür. Tepenin denize bakan yamacı oldukça dik, doğu yamacı ise daha az eğimlidir. Doğü yamacı kenarlarında devam eden yükselti sur duvarına ait izler olmalıdır. Bu yükselti dışında sur duvarı ile ilgili herhangi bir kalıntı bulunmamaktadır. Tepe üzerinde yapılan yüzey araştırmalarında 7.yy ile 4. yy arasına tarihlenen seramik parçalarına rastlanmıştır. Ayrıca öbekler halinde taş yığıntıları, buralarda bulunan konutlara ait kalıntılar olmalıdır. Güney tarafta bulunan ikinci düzlükte muhtemelen yönetim binalarına ait yapılar olmalıydı. Bu alanda Erken Hıristiyanlık dönemi özellikleri gösteren yapı ve seramik parçaları da mevcuttur.

Beşiktepe'nin kuzeyinde deniz kenarında, sivri bir tepe daha bulunmakta, daha önceki araştırmacılar burasını Kyknos'un Tümülüs mezarı olarak tanımlamışlardır. Ama tepe mevcut hali ile Tümülüs özelliği taşımaz. Bu küçük tepenin etrafında yaptığımız araştırmalarda, özellikle güney kesiminde, yerleşim alanı olarak kullanıldığını gösterir temel kalıntıları ve yapı taşları görülmektedir. Bu alanın etrafında çok yoğun olarak Erken Bronz Çağa (MÖ 3000-2500) tarihlenen seramik parçaları bulunduğundan, bu alanda Kolonai yerleşiminden önce bir Tunç Çağı yerleşmesine aittir. Bu yerleşim Külahlı ayağı, Larisa, Beşikyassı tepe ve Troia gibi Erken Tunç Çağdaki kıyı yerleşimlerindedir. Bu alanın hemen kuzeyindeki Aktaş deresi ağzı, hem Tunç Çağı yerleşiminin, hemde Kolonai yerleşiminin limanı olmalıdır.

2000 yılında yaptığımız bir inceleme sırasında, yerleşim alanının kuzeyinde yol açılması sırasında bir pitos mezar tespit ettik, Çanakale Müzesi adına yaptığımız kurtarma kazısı sırasında 6. yy tarihlediğimiz yonca ağızlı kap ve keaseler ele geçirilmiştir.

Antik kaynaklar, Kolonai'nin Larisa'nın (Kösedere Köyü) ve Hamaksitos (Gülpınar/Beşiktepe) Kuzeyinde bir liman kenti olarak tanımlamaktadır. Daha iç kesimlerde bulunan yerleşimlerin limanı durumundadır. Kent, MÖ 8. yy da Lesbos'tan ve Tenedos'tan gelen Aioli kolonistlerce yönetilmeye başlanıyor. MÖ 7. yy da tamamen Lesbos'un Kolonisi durumuna geliyor. MÖ 5. yy'da Attik Delos Deniz Birliğine 1000 dirahmi vergi öder. Antigonos'un emri ile Kolonai halkı MÖ310 yılında, yaklaşık 6 km kuzeyinde kurulmuş olan Aleksadria Troas'a taşınmıştır. Bu tarihten sonra antik kent bir daha iskan edilmemiştir.

Kent, Troas Bölgesinde sıkke basan kentler arasındadır.

Yerleşim üzerinden genel görünüm

Beşiktepe yerleşiminden görünüm,

Beşiktepe yerleşiminden görünüm

YAYIN DİZİNİ

Ayşegül AKALIN: Troia Bölgesinde Hellenistik Synoikisis'e Değın Sosyo Politik Gelişim. Ankara Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. 1999.

STRABON: Antik Anadolu Coğrafyası. Çev. A Pekman.

EZİNE ESKİ BELEDİYE BİNASI

İLÇE: Ezine

MAHALLE: Gazi

SOKAK: Nahit Şenoğul

ŞİT TÜRÜ:
İdariYapı

MÜLKİYET DURUMU:
Ezine Belediyesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Sosyal Tesis

KORUMA KARARI: Gayri M.E.E.A. Yüksek Kurulunun 14.02.1976 gün 8951 sayılı kararı

Ezine İmar Planı

Eski Belediye binasının genel görünümü

Ezine ilçe merkezinde, Ezine çayı kenarında yer alır. Kesme granit taşlardan yapılmış olan yapı, kiremitli kırma çatılı ve iki katlıdır. Pencere ve kapı yuvarlak kemerli olup, silmeli olarak vurgulanmıştır. Giriş kapısının söveleri başlıklı plasterlidir. Yapının ikinci katına iki taraflı merdivenle çıkılmaktadır.

Yapı, Belediye binası olarak 1896 yılında Abdülhamit Han tarafından yaptırılmıştır. Kapı üzerinde kitabesi bulunmaktadır. Kitabe altı kartuşlu olup, alt kısmında iki rozet arasında yapım tarihi bulunmaktadır.

Yapı devlet idari binası olarak yapılmış, daha sonra okul ve belediye binası olarak kullanılmıştır.

Yapının ön cephesi

Yapının kitabesi

EZİNE SAVRANTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

MAHALLE: Merkez

MEVKİİ: Savran Tepe (Sarımsaklı Köprüsü Civarı)

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-Orman

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-b4

Savran Tepe yerleşmesinin Genel Görünümü

Ezine ilçesi sınırları içinde Sarımsaklı köprüsünün güney bitişiğinde yer alan Savran Tepe üzerinde bulunmaktadır. Tepe'nin üzerinde yapılan incelemelerde, yerleşimin etrafını çevreleyen savunma duvarına ait temel kalıntıları, yamaçlar üzerinde teras duvarlarına ait temel kalıntıları izlenebilmektedir. Yerleşim alanında konutlara ait moloz taşlardan yapılmış temel kalıntıları ve Prohistorik döneme tarihlenen seramik parçalarının yanında, Helenistik ve Roma Dönem özellikleri taşıyan seramik parçalarının varlığında gözlemlenmiştir. Ayrıca temel kalıntıları arasında kaba yonulmuş bazı mermer mimari parçaları da görülmüştür.

Troas Bölgesi kıyı kentleri ile, İç Troas bölgesini birbirine bağlayan Araplar Boğazına hakim durumda olması Savran Tepe üzerinde bulunan bu yerleşimin varoluş sebebi olmalıdır.

1960'lı yıllarda Ezine Çanakkale yolunun genişletilmesi sırasında Savran Tepe'nin hemen karşısında yol kenarında bulunan küçük tepe üzerinde bazı mezarlara rastlanılması, bu yerleşimin sadece Savran Tepe ile sınırlı olmadığını, Savran Tepe çevresinde de yerleşimin genişlediğinin kanıtlanmaktadır.

Savran Tepe yerleşmesi üzerinde ki sur duvarı klintısı olabilecek temel izleri

Yerleşmenin üzerinde bulunan temel izleri

YAYIN DİZİNİ

EZİNE SEFERŞAH CAMİİ

İLÇE: Ezine

MAHALLE: Camikebir

SOKAK: Seferşah

ŞİT TÜRÜ:
Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadet hane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul .E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.02.1976 tarih, 8951 sayılı kararı

Ezine İmar Planı

Seferşah caminin genel görünümü

Ezine ilçesi, Seferşah mahallesi, Seferşah sokak üzerinde yer alır. Kırmızı kiremit çatılı, moloz taş duvarlı bir yapıdır. Cami oldukça küçük boyutlu olup mescit ölçeğindedir. Cami'nin mimarisi etrafına yapılan yapılarla büyük ölçüde bozulmuş durumdadır. Caminin minaresi bile bir yapı tarafından giriş kapısı olarak kullanılmaktadır.

Cami; hemen yanında bulunan Seferşah hamamı ile birlikte bir külliye şeklinde XIV. yy'da yapılmıştır. Cami avlusunda camiye ve hamamı yaptıran Seferşah Bey'in mezarı bulunmaktadır.

Caminin güney batı cephesinden görünüm.

Cami bahçesinde bulunan Seferşah Bey'in mezarı

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

EZİNE SEFERŞAH HAMAMI

İLÇE: Ezine

MAHALLE: Camikebir

SOKAK: Baransel

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Hamam

KORUMA KARARI: Gayrimenkul .E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.02.1976 tarih, 8951 sayılı kararı

Ezine İmar Planı

Seferşah hamamının genel görünümü

Ezine ilçesi, Baransel caddesi üzerinde yer almaktadır. Kadınlar ve erkekler bölümleri olmak üzere çifte hamam planındadır. Hamamın üzeri 9 m çapında iki kubbe ile örtülüdür. Moloz taş melzeme ile yapılmış olan cami, üç eyvanlı ve dikdörtgen planlıdır. Soğukluk, ılıkılık ve halvet bölümleri bulunmaktadır. Günümüze kadar bir çok onarım geçirdiğinden yapıldığı döneme ait mimari özelliklerini büyük ölçüde kaybetmiştir. Halen hamam olarak kullanımı devam etmektedir.

Yapım kitabesi bulunmamaktadır. Fakat Seferşah camisi ile birlikte bir külliye olarak yapılmıştır. Hamam genel özelliği ile XIV. yy özellikleri taşımaktadır.

Hamamın kapı ve pencereleri

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

EZİNE ULU (ABDURRAHMAN GAZİ) CAMİ

İLÇE: Ezine

MAHALLE: Camikebir

SOKAK: Abdurrahman Gazi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadet hane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul .E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.02.1976 tarih, 8951 sayılı kararı

Ezine İmar Planı

Ulu Cami (Abdurrahman Gazi) genel görünümü

Ezine ilçesi, Camikebir mahallesinde bulunmaktadır. Abdurrahman Gazi Camii olarak da bilinir. Kiremitli kırma çatılı olup, beden duvarları almaşık düzende moloz taşlardan yapılmıştır ve dikdörtgen planlı tek minareli bir camidir. Dıştan dışa yaklaşık 28x22 m abatlardadır. Caminin doğu cephesi üzerinde, alt da dikdörtgen iki pencere, üst de ortada oval kemerli bir, yanlarda da basık kemerli alçı şebekeli saçağa kadar yükselen üç pencere bulunmaktadır. Pencere kemerleri tuğla ve taş ile almaşık düzende yapılmıştır. Güney cephesinde altta dikdörtgen planda iki, üstte basık kemerli alçı şebekeli iki olmak üzere dört pencere bulunmaktadır. Caminin üç cephesi üzerinde testere dişi saçak korniş dolaşır. Cami'nin beş gözlü son cemat mahalli yanlarda duvara, ortada dört sütuna oturmakta ve düz damlıdır. Son cemaat yeri sütunları birbirine ahşap hatıllarla bağlanmıştır. Yuvarlak kemerli mermer söveli taç kapı ile hareme girilir. Taç kapının kabaralı çift kanatlı ahşap kapısı bulunmaktadır. Taç kapının her iki yanında birer dikdörtgen pencere yer alır. Kapının sağında ki merdivenli dehliz geçişle minareye çıkılmaktadır. Caminin iç mekanı dört mermer sütunla üç sahana bölünmüştür. Mihrap beş sıra mukarnaslı, profilli silmeleri ile özgün bir yapıdadır. Kadınlar mahvili akşap direkler üzerine oturmakta, her iki köşesinden iki ayrı merdivenle çıkılmaktadır. Minare, kuzeydoğu duvarı üzerine bindirilmiş, külaha kadar taştan yapılmış, külah ise bakır kaplama ahşaptır.

Cami duvarlarında kullanılan mimari parçalar, içinde ve son cemat yerinde kullanılan sütunlar devşirme olarak, yaklaşık 20 km uzağında bulunan Aleksandria Troas harabelerinden getirilmiştir. Hatta cami bahçesinde bulunan üç mermer sütun başlığı muhtemelen caminin onarımında kullanılması için getirilmiş olmalıdır.

Cami, Murat Hüdavendigar'ın bölgeyi 1361 yılındaki hakimiyetinden hemen sonra yapılmış olmalıdır. Caminin planı, yapım tekniği mimari özelliği ile XIV. yy özellikleri göstermektedir.

Caminin giriş kapısının solunda bulunan 12 satırlık onarım kitabesinde "Hacı Derviş kızı Bahriye Hanım tarafından H.1244, H.1828 yılında onartıldığı" ibaresi yazılmaktadır. 1984 de Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından da esaslı şekilde onartılmıştır.

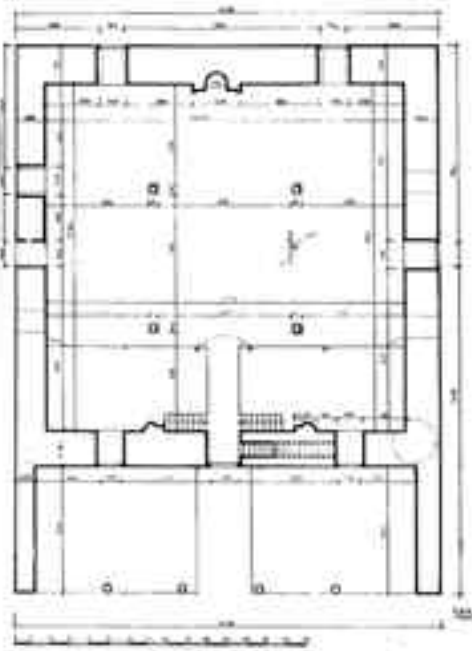
Cami'nin giriş kapısı,

Camiden pencere örnekleri

Camiden pencere örnekleri

Ulu Caminin planı (Z. Uysal)

YAYIN DİZİNİ

E.H, AYVERDİ. İstanbul Mimari Çağının Menşei Osmanlı Mimarisinin İlk Devri, I. İstanbul 1966

Ö.L, BARKAN. "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler." Vakıflar Dergisi II: 1942

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

ZEKİYE UYSAL. "Ezine Abdurrahman Gazi (Ulu) Camii." Ezine Değerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ Yayınları.2008.

EZİNE ZEYTİNLİ CAMİ

İLÇE: Ezine

MAHALLE: Gazi

SOKAK: İnce minare

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadet hane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul .E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.02.1976 tarih, 8951 sayılı kararı

Ezine İmar Planı

Zeytinli camisi'nin genel görünümü

Ezine ilçesi, Gazi mahallesi, İnce Minare sokak üzerinde bulunmaktadır. Alaturka kiremitli kırma çatılı, kesme taş malzemeden yapılmıştır. Yanlarda yuvarlak kemerli dikdörtgen beş pencere ve bu pencerelerin üzerinde öküz gözü formunda pencereler mevcuttur. Dört sütünceli beş gözlü son cemaat mahallinin yanları kapalıdır. Giriş kapısı kemerinin ve kitabenin altında bitkisel bezeme kuşağı bulunmaktadır.

Caminin biri yapım, biri de onarım olmak üzere iki kitabesi mevcuttur. Giriş kapısı üzerinde üç satırlık yapım kitabesinde 977 H: yılında yapıldığı, son cemaat mahalli üzerindeki onaltı kartuş içindeki onarım kitabesinde, 1317 H. Tarihinde "Kedhüda Mehmet Efendi" tarafından onartıldığı yazmaktadır.

Cami'nin son cemaat mahalli

Caminin giriş kapısı üzerindeki yapım kitabesi

Son cemaat mahalli üzerindeki onarım kitabesi

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

GEYİKLİ HAMAMI

İLÇE: Ezine

KÖY: Geyikli

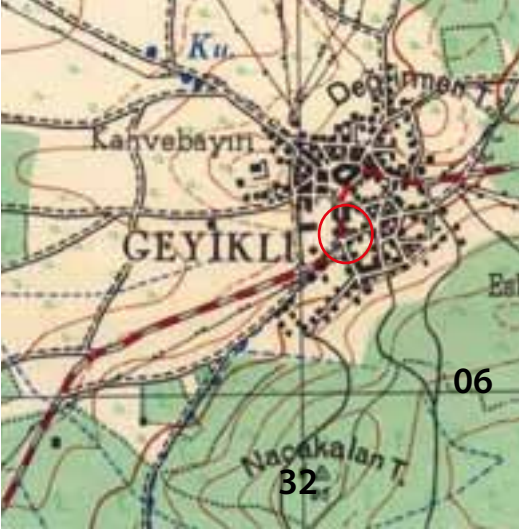
MEVKİİ: Merkez

ŞİT TÜRÜ:
Kültürel Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Geyikli Belediyesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medruk durumda

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 27.12.1992 tarih 2902 sayılı kararı,

AYVALIK I16-a3

Geyikli Hamamını bu günkü durumu

Ezine ilçesi Geyikli beldesi merkezinde Dalyan yolu üzerindedir. Cadde üzerinden bir girişe sahip olan hamam, soyunmalık, ılıklik ve sıcaklık olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Ilıklık kısmında temizlik odası ve dışa eklenmiş küçük bir tuvalet bulunmaktadır. Tuvalet bu gün yıkılmış durumdadır, Hamamın sıcaklık kısmının güney bölümünde külhan bölümü mevcuttur. Hamamın sıcaklık kısmı kare planlı olup, üzeri kubbe ile örtülüdür. Hamam 20 yıl öncesine kadar kullanılabilir durumda iken, bu gün metruk durumdadır.

Hamamın üzerinde yapım tarihi ve yaptırana ilgili herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Ama palan tipi itibariyle Bölgemizde bulunan Babakale, Kemallı köyü hamamları ile büyük benzerlikler gösterir.,

GEYİKLİ HANTEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Ezine

KÖY: Geyikli

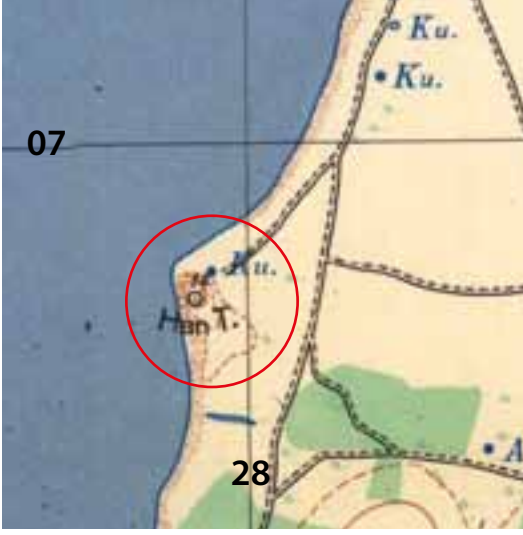
MEVKİİ: Hantepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-parcel

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulunun 07.10.1988 gün 111 sayılı kararı ile koruma altına alınmıştır

AYVALIK I16-a3

Han Tepe Höyüğü'nün genel görünümü

Ezine ilçesi, Geyikli Beldesi sınırları içinde, Beldenin batısında, Ege deini kıyısında, Hantepe mevkiinde yer alır. Höyük, yaklaşık 200 m genişliğinde, 7-8 m yüksekliğindedir. Höyüğün üzerinde yapılan incelemerde, bazı yapı temel kalıntıları, Prehistorik (Tunç Çağı) ve Bizans dönemine tarihlenen seramik parçaları görülmektedir. Küçük bir yerleşim alanıdır. Yerleşim muhtemelen tam karşısında bulunan Bozcaada (Tenedos) adasını ve deniz ticaretinin güvenliği için kurulmuş olmalıdır. Hemen kuzey doğu tarafında bulunan ve iç bölüme doğru devam eden bataklık alan, muhtemelen Höyüğün iskan edildiği dönemde liman olarak kullanılmış olmalıdır.

GEYİKLİ HARAPTAŞ KÖPRÜSÜ

İLÇE: Ezine

KÖY: Geyikli

MEVKİİ: Geyikli İskelesi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Harap ve bataklık

KORUMA KARARI: Bursa.K.T.V.K. Kurulu'nun 30.9.1991 tarih 2022 sayılı kararı

AYVALIK I16-a3

Haraptaş köprüsünün bu günkü durumu

Ezine ilçesi, Geyikli Beldesi sınırları içinde, Bozcaada iskelesi mevkiinde bulunmaktadır. Tamamen harap durumda olan köprü bu günkü durumu ile yıkık durumdadır. Moloz taşlardan yapılan köprü, 65 m uzunluğunda, 2,75 m genişliğindedir. Dört küçük kemere sahiptir. Köprü'nün yapımında çevrede bulunmam antik yerleşimlerden getirilen devşirme mimari parçalarda kullanılmıştır.

Köprü Osmanlı Döneminde (18 yy) burada bulunan bataklığı aşmak için yapılmış olmalıdır. Muhtemelen iç kesimlerden gelen ticari mallar burada bulunan iskeleye taşınması için kullanılan yolun üzerine yapılmıştır.

Köprü'nün yıkık durumdaki kemerlerinden birinin görünümü

GEYİKLİBABA MEZARI

İLÇE: Ezine

KÖY: Geyikli

MEVKİİ: Geyiklibaba

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Zeytinlik

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-a3

Geyiklibaba mezarı

Ezine İlçesi, Geyikli Beldesi sınırları içinde Geyikli'den Kemallı köyüne giden ara yolun hemen kenarında bulunan zeytinliğin içinde yer alır.

Mezar, çevreden toplanmış moloz taşlarla harçsız olarak yapılmış, yerden yüksekliği 50 cm olan basit bir mezardır. Mezar üzerinde mezar sahibine veya yapımına ait herhangi bir kitabe bulunmamaktadır.

Geyiklibaba; halk arasında Geyikli Beldesini kurduğuna inanılan ermiş bir kişidir. Anadolu'nun bir çok yerinde adı geçen Geyiklibaba, Anadolu'nun Türkleşmesinde emeği geçen efsanevi bir kahraman olarak tanınmıştır. Geyikli Beldesi'nin isminin bu mezardan geldiğine inanıldığından korunması gereklidir. Bu alana mezar yapısı bozulmadan bir düzenleme yapılmasında yarar vardır.

YAYIN DİZİNİ

GÜLLÜCE KÖYÜ ESKİ MEZARLIK

İLÇE: Ezine

KÖY: Güllüce

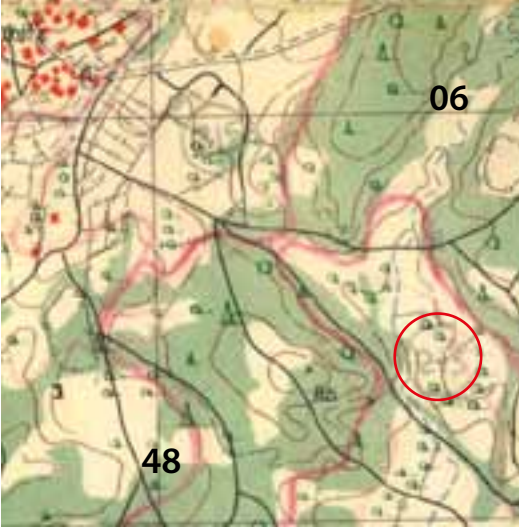
MEVKİİ: Eski Mezarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı-Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan-Tarla

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-b3

Güllüce Eski Mezarlık mevkiinin genel görünümü

Ezine İlçesi, Güllüce (Mormat) köyü sınırları içinde, köyün güney batısında bulunan Eski Mezarlık mevkiinde yer almaktadır. Alan üzerinde Roma ve Erken Bizans Dönemi özelliklerini gösteren seramik ve yapı temel izleri görülmektedir. Yerleşimin kuzey bitişiğinde mezar tuğla parçaları moloz taşlardan yapılmış mezar izlerinin görülmesi nedeniyle bu alan yerleşimin nekropol'ü olmalıdır. Köylülerin ifadesine göre Güllüce köyü içinde bulunan antik mimari parçalar bu alandan getirilmiştir.

YAYIN DİZİNİ

J.M. COOK. The Troad, Oxford 1973.

BEATE ARSLAN. "Ayvacı, Bayramiç, Ezine Yüzey Araştırmaları," Kazı Araştırma Sempozyumu, Kültür Bakanlığı, 2009.

HASAN PAŞA AV KÖŞKÜ ve YERKESİK KÖYÜ

İLÇE: Ezine

KÖY: Üvecik

MEVKİİ: Yerkesik

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet- Müze Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla ve metruk yapı

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 01.04.1988 tarih, 2 sayılı kararı

AYVALIK I16 –a2

Hasan Paşa köşkünün bu günkü durumu

Ezine ilçesi sınırları içinde, Üvecik, Yeniköy ve Mahmudiye köyleri arasında yer alır. Köşkün bulunduğu alan Batak ovasına hakim bir konumdadır. Bu gün yerinde hiçbir kalıntısı bulunmayan 18. yy da Yelkesik Köyü olarak bilinen yerleşim alanı içinde tek ayakta kalmış yapıdır. Köşeleri kesme taştan olan yapı moloz taşlardan yapılmıştır. Yüksekçe bir bodrum katla birlikte üç katlı olan yapının güney yönden direk ikinci kata giriş sağlayan bir kapısı mevcuttur. Kapının önünde bulunan muhtemelen ahşap olan merdiven ve podyum kısmı günümüze ulaşmamıştır. Yapının iç kısmında bulunan ara bölmelerden hiç biri mevcut değildir. Yapı mimari olarak çatı kısmının köşelerinde küçük balkon şeklinde çıkmalar (fenerlikler) oldukça ilginç olup, kule görünümündedir. Yapının pencereleri dikdörtgen silmeli olup, pencere üstlerinde yalancı kemer bulunmaktadır. Yapının iç bölümü alçı sıvalı olup, bu sıvalar üzerinde kazıma çizgi ile çeşitli tekne resimleri yapılmıştır. Yapı oldukça harap durumdadır.

Yapının bulunduğu alanın etrafında Yelkesik köyünün evlerine ait temel kalıntıları ve mezarlığına ait kalıntılar bulunmaktadır. Bu kalıntılar Muhtemelen 16 yy da ki gravürlerden de anlaşılacağı gibi Cami, namazgah ve çeşitli konutlara ait temel kalıntılarıdır. Yerleşim daha çok av köşkünün bulunduğu alandan güney ve batı yönüne doğru yayılmaktadır.

Yapı, av köşkü olarak yapılmıştır. Osmanlı eyaletlerinde görev yapan seçkin kişilerin çiftlik ve köşk gibi yapılarının sağlam kalmış en güzel örneklerden biri durumundadır. 19. yy ortalarında bölgeye gelen Choiseul-Gouffier ve Lechevalier gibi ünlü gezginler bu köşkü inceleyerek gravürlerini yapmışlardır.

Köşk 18. yy'da Osmanlı devletinin önemli karakterlerinden biri olan Kaptan-ı Derya Cezayirli Hasan Paşa tarafından 1770 ve 1776 yılları arasında av köşkü olarak kullanılmıştır

Köşk Çanakkale Müze Müdürlüğüne tahsislidir.

Av köşkünün iinin son durumu

Köşkün köşe kulesi

KEMALLI KÖYÜ ASILHAN BEY MEZARI

İLÇE: Ezine

KÖY: Kemallı

MEVKİİ: Eski Mezarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezarlık

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 06.05.1988 gün 30 sayılı kararı

AYVALIK I16-a3

Asilhan Bey'in mezarının genel görünümü

Ezine İlçesi, Kemallı Köyü sınırları içinde köyün yaklaşık 400 m kuzeyinde bulunan eski mezarlıkta bulunmaktadır. Mezarların hemen hemen çoğu tahrip olmuş olan mezarlıkta mezar taşı olarak kullanılmış çok sayıda devşirme mimari parça bulunmaktadır.

Mezarlığın içinde 3,74x4,43 m ölçülerinde yaklaşık 60 cm yükseklikte podyumlu olarak yapılmış bir mezar bulunmakta, podyum kesme blok taşlardan yapılmıştır. Podyum üzerinde blok mermer yapılmış bir sanduka mezar bulunmaktadır. Sandukanın üzeri tamamen yazıtlıdır. Sanduka üzerinde ki yazıt da "Kemal oğlu Asilhan Beye ait olduğu ve H.785, M.1383 tarihinde öldüğünü" yazılıdır. Sanduka tipi ve yazı sitili Selçuklu Dönemi özellikleri taşır.

Asilhan Bey, Ezine ve civarını feth eden Selçuklu kömutanıdır.

Çevrede bulunan diğer mezarlarda yine Asilhan Bey zamanından ve Asilhan Bey'in ailesinden kişiler olmalıdır. Mezarlık Çanakkale Bölgesinin Türk Dönemi hakkında bir belge niteliğinde olması nedeniyle onarılmalı ve korunarak gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir.

Kemallı eski mezarlığın genel görünümü

Asilhan Bey mezarı sandukası

YAYIN DİZİNİ

E. HAKKI AYVERDİ. "I Murat Devrinde Asilhan Bey Mimari Manzümsi" Vakıflar Dergisi S.III, 1956

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yoresi Turk Devri Eserleri, Çanakkale. 1990.

KEMALLI KÖYÜ CAMİİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Kemallı

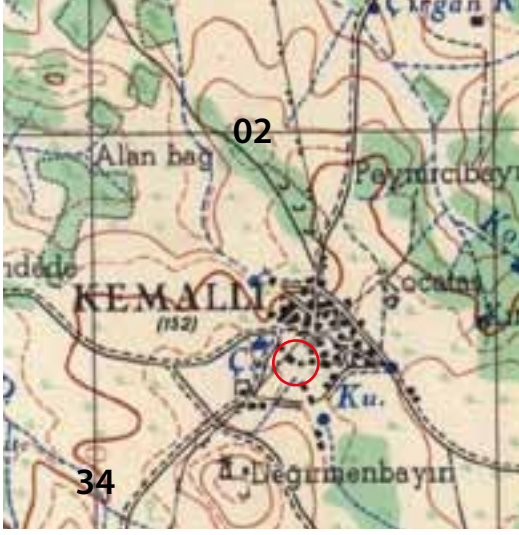
MEVKİİ: Köy içi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 06.05.1988 tarih, 30 sayılı kararı

AYVALIK I16-a3

Kemallı Köyü camisi'nin genel görünümü

Ezine İlçesi, Kemallı köyü, köy içi mevkiinde bulunmaktadır. 18x14 m ebatlarında dikdörtgen planlı ve tek kubbelidir. 8 m yüksekliğe sahiptir. Cami tamamen kesme taşlardan yapılmıştır. Duvar kalınlığı 1.40 m'dir.

Son cemaat mahallisi 14x4 m ebatlarında olup, yanları beden duvarlarına, ön kısmı iki sütun üzerine oturan üç kemerlidir ve üst örtüsü çapraz tonoz ile örtülmüştür. Ortada bulunan iki sütun devşirmedir. Caminin minaresi kuzeydoğu köşesine bitişik durumdadır.

Camiye kenarları profilli kesme taştan yapılmış basık kemerli taç kapısı ile girilir. Taç kapının her iki yanında birer pencere bulunmaktadır. Pencereilerin üzerinde geometrik ve bitkisel bezemelere yer verilmiştir. Kapının üzerinde yapım kitabesi bulunmaktadır.

Caminin iç mekanı 10,53x10,33 cm ebatların kareye yakındır. Mihrap ve mimberi oldukça sade olup süsleme yoktur. Caminin kubbesi beden duvarlarına oturmakta, köşelerden geçiş üçgenlerle sağlanmıştır. Caminin doğu ve batı cephesi üzerinde 150x118 cm ebatlarında birer pencere bulunmaktadır. Pencereilerin üzerinde kaş kemerli alınlık ve hemen altında üç sıra mukarnas ile mermer sövelere geçilmektedir. Pencereilerin mermer söveleri üzeri geometrik ve bitkisel bezemelerle süslüdür. Bu süslemeler Selçuklu ve Erken Osmanlı Dönemi özellikleri gösterir.

Kuzey doğu köşesinde bulunan minare kesme taş kaideli olup, gövde tuğladan yapılmıştır. Yüksek olmayan minare, mukarnaslı bir şerefeden sonra konik külahlıdır.

Caminin taç kapısı üzerinde biri tek satırlık diğeri üç satırlık olmak üzere iki kitabesi bulunmaktadır. Kitabelerin etrafı bitkisel bezemelerle süslüdür. Kitabeler Arapça ve sülüs karakterle yazılmıştır. Tek satırlık kitabede bir hadis yazılı olup, Üç satırlık olan yapım kitabesinde "Orhan Bey oğlu Murat Bey zamanında H.788 M.1382 Kemal Bey oğlu Asilhan Bey tarafından yaptırılmıştır" yazmaktadır.

Cami plan yönünden ve mimari özellikleri bakımından Erken Osmanlı Dönemi Mimarisi özelliklerini taşımaktadır. Bu özgün özellikleri nedeni ile bölge için oldukça önemlidir. Bekramkale ve Tuzla Murad Hüdavendigar camileri ile birlikte bölgenin en erken camilerindedir.

Caminin taşları yakınında bulunan Aleksanria Troas ve Neandria antik kentlerinden getirilmiştir.

Cami, 1940'da, 1958 de ve 2012 yılında olmak üzere üç kez esaslı onarım geçirmiştir. Bu onarımlar sırasında caminin özgün mimarisine uymayan müdahalelerde bulunulmuştur.

Geometri ve bitkisel bezenmiş pencere söveleri

Camini penceresi

Caminin taç kapısı üzerinde bulunan kitabeler.

YAYIN DİZİNİ

E. HAKKI AYVERDİ. "I Murat Devrinde Asilhan Bey Mimari Manzümsi" Vakıflar Dergisi S.III, 1956

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yoresi Turk Devri Eserleri, Çanakkale. 1990.

KEMALLI KÖYÜ HAMAMI

İLÇE: Ezine

KÖY: Kemallı

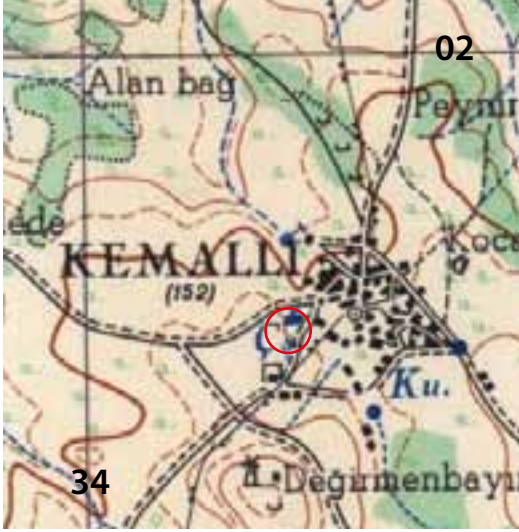
MEVKİİ: Köy içi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 06.05.1988 tarih, 30 sayılı kararı

AYVALIK I16-a3

Kemallı köyü hamamının genel görünümü

Ezine İlçesi, Kemallı köyü, Köyiçi mevkiinde bulunmaktadır. Cami'nin yaklaşık 50 m batısındaki vadi içindedir. Hamam yaklaşık 15x7,30 m ebatlarında ve 3,50 m yüksekliğindedir. Moloz taşlardan yspılmıştır. Soğukluk, ılık, Sıcaklık ve iki halvet bölümüne sahiptir. Giriş kapısı mermer söveli olup bu mermer söveler devşirme antik mimari parçalardır. İç kısmının hiç bir mimari özelliği bulunmamaktadır. Yapının duvarları sağlam olmasına rağmen kullanılmaması nedeniyle bakımsız ve harap durumdadır.

Köylüler tarafından daha önceki yıllarda bulunmuş bir kitabeğe göre "Kemal bunu H.755 M.1355 yılında yaptırdı" yazmaktaydı. Bu bahsedilen kitabeyi aramamıza rağmen bulamadık. Kemal Bey, Asilhan Bey'in babasıdır. Muhtemelen hamam camiden biraz önce Asilhan Bey'in babası Kemal Bey zamanında yapılmış, bölgedeki en erken Osmanlı hamamı olması ile oldukça önemli bir yapıdır.

Hamamın devşirme mermer söveli giriş kapısı

Caminin karşısındaki çeşme üzerindeki kitabe parçası,

YAYIN DİZİNİ

E. HAKKI AYVERDİ. "I Murat Devrinde Asilhan Bey Mimari Manzümsi" Vakıflar Dergisi S.III, 1956

RAMAZAN EREN. Canakkale ve Yoresi Turk Devri Eserleri, Çanakkale. 1990.

KOÇALI SÜTUN OCAKLARI

İLÇE: Ezine

KÖY: Koçali

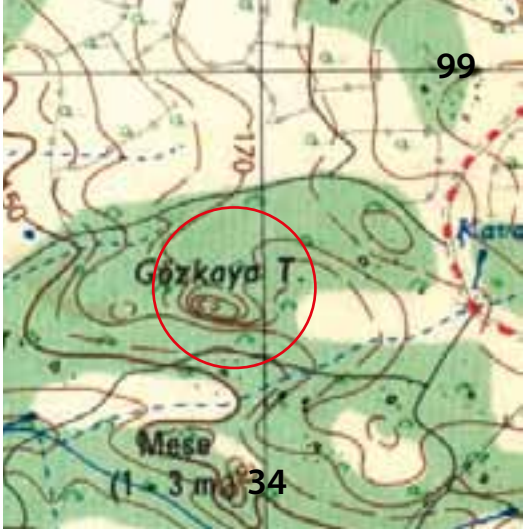
MEVKİİ: Gözkaya-Sütun ocakları

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Koçali köyü muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.2.1976 tarih 8951 sayılı kararı

AYVALIK I16-d2

Koçali sütun ocaklarının görünümü

Ezine ilçesi, Koçali köyü sınırları içinde, Göztepesi yada sütun ocakları mevkiindedir. Koçali'den Uluköye giden yol üzerinde yaklaşık 500 m uzaklıkta ve ana yolun 200 m kadar kuzeyinde bulunan Granit kayalıkta bulunmaktadır. Ortalama 11,50 m uzunluğunda ve 1.40 m çapında olan sütunlar, granit anakayadan koparıldıkları ve işlendikleri yerlerinde durmaktadırlar. Ayrıca çevrede çok sayıda ana kayadan koparılmış yarı işlenmiş durumda mimari parçalar bulunmaktadır.

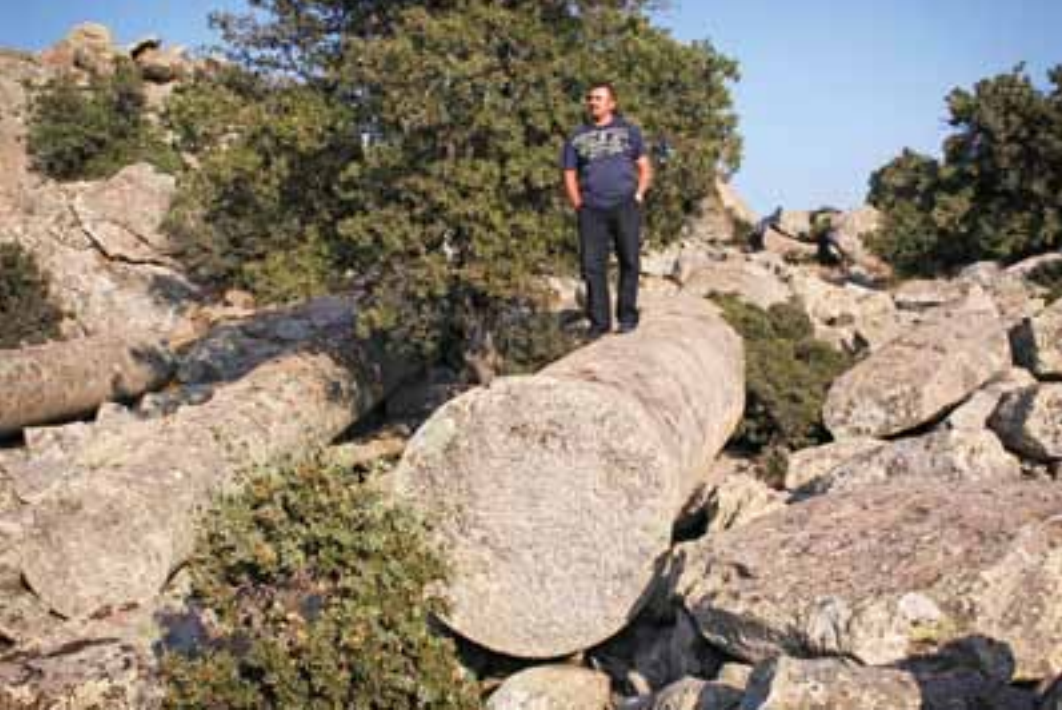
Bu ocak alanının güney batısında (alt yanında) Uluköy yolu kenarında Taş yatak mevkiinde, temel kalıntıları, pitos parçaları, çatı kiremitleri ve demir curuflarının bulunması bu alanda taş ocağında çalışanların kurduğu küçük bir kamp yerleşim alanının bulunduğunu göstermektedir.

Taş ocağı, Antik çağda sütunların nasıl işlendiği ve taş ocaklarının nasıl çalıştığı hakkında bilgi vermesi açısından oldukça önemlidir. Antik kaynaklara göre Çığır dağı eteklerinde bulunan sütun ocaklarında yapılan sütunlar Roma'ya ihraç edilmekteydi.

Kemallı Köyü ile, Kaptaş ovasında bulunan sütunlar muhtemelen bu ocaklardan limana doğru götürülürken düşürülmüştür. Bu yol izlenerek sütun ocaklarının taşıma yolu ve yükleme yapılan limanları tespit edilebilir. Muhtemelen Aleksadria Troas'ın limanının ve kaptaş ovasının kıyısında bulunan bir limandan ihraç edilmekteydi.

Sütun ocağında bulunan tamamlanmış sütunlar Roma döneminde yapılan bir yapıya sipariş verilen ama bilinmeyen bir nedenle sevkiyatı yapılamamış olan sütunlar olmalıdır.

Ocaklarda bulunan sütunlar özellikle Buzans döneminde zeytinyağı fabrikalarında pres taşı yapmak için kesilmiştir.

Sütun ocaklarının görünümü

Sütun ocağının görünümü

YAYIN DİZİNİ

M.AKİF IŞIK. "Çanakkale Koçali ve Akçakeçili Köyleri yakınlarımda Granit Sütun yatakları". Türk Arkeoloji Dergisi. Ankara 1977.
Troia Düş ve Gerçek. Homer Yay. İstanbul 2001.

KOÇALI KÖYÜ KIZ KALESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Koçali

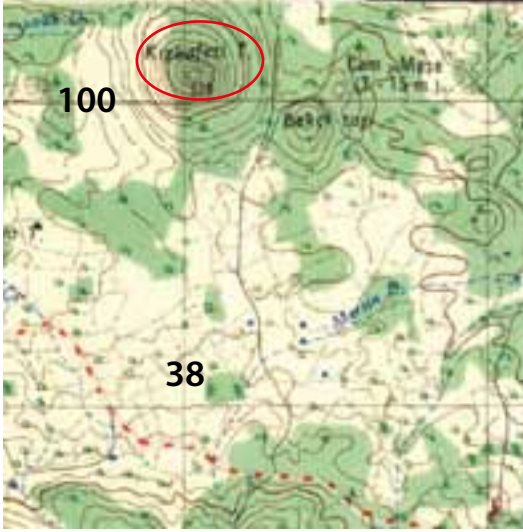
MEVKİİ: Kızkalesi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.2.1976 tarih 8951 sayılı kararı

AYVALIK I16-c1

Kızkalesinin genel görünümü

Ezine ilçesi, Koçali köyü sınırları içindedir. Koçali köyü'nün 2 km doğusunda, Yavaşlar ile Koçali köyleri arasındaki Kızkalesi mevkiinde bulunmaktadır. Kale'nin bulunduğu tepe, dik ve yüksek kayalık olup her traftan rahatlıkla görülebilmektedir. Neandria'nın 3 km kadar kuzeyinde Bizans kalesidir. Kalıntı olarak doğu ve kuzey kısmında sur duvarına ait kule kalıntısı ve sur duvarı kalıntıları, sur duvarlarının iç kısmında da tonozlu yapı kalıntıları, ev temeli kalıntıları, sarnıç ve depo kalıntısı bulunmatadır. Kale'nin batı yamaşları teraslar üzerine oturmaktadır. Kale'ye, iki yanında kuleleri olan bir kapıdan girilmektedir. Alexandria Troas'a doğru giden zemini taş döşeli Roma yolunun kıyısında bulunmaktadır.

Kız Kalesi yada Kızkalesi olarak isimlendirilen kalenin, MS 13. yüzyılın ortasında Bizans Kralı II. Theodoros'un Troas'ta ziyaret ettiği "Astritzion Kales'i" olduğu tahmin edilmektedir.

Kız Kalesi; konumu itibari ile, antik yol ağının ve çevreyi gözetlemeye en uygun noktada inşa edilmiştir. Muhtemelende kale'nin asıl görevi, deniz kıyılarından iç bölgelere giden yolları kontrol etmek olmalıdır.

Kale içindeki yapılardan görünüm

YAYIN DİZİNİ

W.M. RANSAY. Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası (Çev: M. Pektaş). 1960.

BEATE ARSLAN. "Ayvacı, Bayramiç, Ezine Yüzey Araştırmaları," Kazı Araştırma Sempozyumu, Kültür Bakanlığı, 2009.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

Kale'in iç kısmında bulunan depo kalıntısı

Kale'nin sur duvarı kalıntısı

Sur duvarlarından görünüm.

KUMBURUN AKYARLI BURNU - ACHAION YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Kumburun

MEVKİİ: Akyarlı Burun-ın limanı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman-Mera

KORUMA KARARI: bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 30.9.1991 tarih 2022 sayılı kararı,

AYVALIK I16-a3

Akyarlı burunda bulunan arkeolojik yerleşme

Ezine ilçesi, Kumburun köyü sınırları içinde, Kumburun köyü balıkçı barınağı olarak kullanılan Akyarlı burnu mevkiinde yer alır. Mevkiye İn Limanı mevki de denmektedir. Yerleşme Bozcaada'nın tam karşısında bulunan, Çanakkale çimento fabrikası dolun tesisinin güneyinde bulunan doğal liman ve çevresini kapsamaktadır.

Liman çevresinde yaptığımız araştırmalarda, deniz içinde ve koyun kenarlarında liman yapısı olabilecek duvar ve sütun kalıntılarına, çok sayıda pitos ve seramik parçaları rastlanmıştır. Deniz kıyısındaki kesitte yaklaşık 1,5 m kalınlıkta kum ve aliviyon katmanının altında kalıntılar devam etmektedir. Koyun daha gerisinde bulunan yamaçlar üzerinde çok seyrek olarak Prehistorik seramik parçaları, Helenistik ve Roma Dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları görülmektedir. Kumburun köyü ile Liman arasında bazı temel kalıntıları ve Kumburun köyüne giden toprak yolun kenarında bulunan bir tarla içinde ki sarnıç kalıntısı da bu yerleşime ait kalıntılar olmalıdır.

Yerleşim hakkında Strabon, adının Achaion olduğunu ve Bozcaada'nın karşısında bulunduğundan bahsetmektedir. Leaf ile Cook da Achaion'u Strabon'un anlatımına benzer şekilde lokalize etmektedirler.

Kent, Helenistik ve Roma Dönemi Troas'ın liman kentleri arasında olup kendi adına sikke basmıştır. İsmi kesin olmasada antik çağ araştırmacılarının anlatımlarına göre, bölgede kentin olabileceği başka bir antik yerleşme bulunmamaktadır.

: Liman yapılarının duvarları

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Tarihi Coğrafyası, (Çev. A. Pekman), Arkeoloji Sabat Yay. 1993.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

W. LEAF.; Strabo on the Troad. 1923.

NEANDRIA ANTİK KENTİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Kayacık

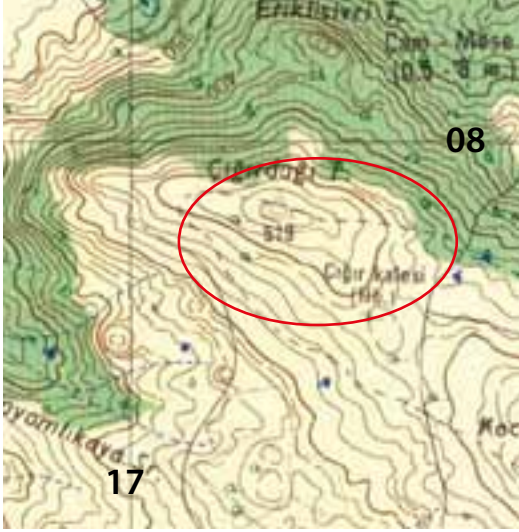
MEVKİİ: Çığır Dağı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ören Yeri

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.2.1976 tarih 8951 sayılı kararı

AYVALIK I16 -c1

Neandria Antik kentinin genel görünümü

Ezine ilçesi, Kayacık Köyü sınırları içinde, Kayacık, Yavaşlar ve Koçeli köyleri arasında yer alan Çığır (çığrı) dağı üzerinde bulunmaktadır. Çığır (Çığrı) kalesi olarak da bilinir .

530 m yükseklikteki Çığır dağı bölgeye hakim bir konumdadır. Dağın kuzey batısındaki en yüksek zirvesinde Kırtıl Tepe de MÖ 7. yy (Arkaik Dönem) özellikleri gösteren yerleşim izleri bulunmaktadır. Bu alanda tepenin üst bölümündeki düzlüğü çevreleyen çokgen kenarlı taşlarla yapılmış olan sur duvarı, ve yapı tamal izleri mevcuttur. Sur duvarlarının uzunluğu 1500 m'yi bulmaktadır. Genişliği 2,25 m olup yer yer 2 m yüksekliğe kadar korunmuştur.

MÖ 5-4. yy larda kent genişler ve yeni ikinci bir sur duvarı eklenerek yerleşim alanı büyütülür. Yeni sur duvarları 3200 m uzunluğunda olup, yer yer 3 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Sur duvarlarının üzerinde 4'ü ana kapı olmak üzere, 11 giriş kapısı bulunmaktadır. Batı ve güney kapısı en büyük ve önemli kapılardır. Bu kapıların önlerinde kentin nekropol alanları yer alır. Sur duvarları Troas bölgesi içinde en korunmuş sur duvarı olup, tamamen andazit dört köşe taşlardan içi doldurma (sandık duvar) duvar tekniğinde yapılmıştır.

Şehir, planı olarak ızgara plana sahiptir. Kentin yapıları temel seviyesine kadar korunmuş, temel izlerinden yapıların işlevleri anlaşılmaktadır. Konutlar, saray olabilecek yapılar ve tapınak bunlar arasındadır.

Nesndria'nın Arkeolojik açıdan en önemli yapısı batı kapısının yaklaşık 200 m doğusunda bulunan Apollon tapınağıdır.

Batı kapısının görünümü

Kırtıl tepe üzerinde bulunan MÖ 6.yy (arkaik) dönem özelliği gösteren sur duvarı kalıntısı

Temel seviyesine kadar korunmuş olan yapı, 9,34x20.12 m ölçülerinde dikdörtgen planlı bir yapıdır. Ortasında çatıyı taşıyan yedi tane sütun vardır. Sütunlar muhtemelen ahşaptı ve başlıkları mermerden yapılmıştı. Tapınak mimari özelliği ile ahşap mimariden taş mimariye geçişi gösteren en önemli yapı olması ile mimarlık tarihinde önemli bir yere sahiptir. Volütlü şekilde yapılmış olan başlık, Aiol başlıklarının ilk örneği olması açısından önem taşımaktadır. Başlık İstanbul Arkeoloji Müzesinde bulunmaktadır.

Tapınak plan tipi ve sütun başlığının volutlerinin gösterdiği özelliklere göre MÖ 6. yy ortalarına tarihlenmektedir. Kentte yapılan arkeolojik araştırmalarda en erken buluntu MÖ 7. yy'a kadar inmektedir. Henüz kentte arkeolojik kazı yapılmadığından daha öncesi bilinmemektedir.

Neandria; Antik yazarlara göre MÖ 7. yy da Aioller tarafından kurulmuş, MÖ 566 yılında tüm Troas bölgesi gibi Lidya'lıların egemenliği altına girmiş, MÖ 6 yy ortasından itibaren Pers'lerin hakimiyeti altına girmiştir. MÖ 5 yy ortalarından itibaren Atina ya bağlandığını ve Atik Delos Deniz Birliğine üye olduğunu görmekteyiz. MÖ 431-400 yılları arasında Atina ile Sparta arasında ki Peleponnes Savaşları sırasında bölgedeki otorite boşluğundan yararlanan Skepsis kralı Dardanoslular Zenis ve karısı Mania'nın yönetimi altına girer. Sparta'lılar kendilerini Anadolu'daki Aieol kentlerinin koruyucusu olarak gördüklerinden MÖ 399 da komutanları Derkylidas'ı bu kentlere gönderirler. Neandri'lılar da hiç savunma göstermeden kentlerinin kapılarını Derkylidas'a açarlar ve hakimiyeti altına girerler. MÖ 394 te bölge tekrar Pers'lerin egemenliği altına girmesi ile Neandri da Pers'lerin egemenliği altına girer. MÖ 334 Mekadonya kralı Büyük İskender'in Granikos savaşında Persleri yenerek bölgeye hakim olması ile birlikte kent de Helenlerin hakimiyeti altına girer. MÖ 311 yılında Aleksandria Troas'ın kurulması ile Antigonos tarafından Neandria halkıda bölgenin diğer kentlerinin halkları gibi kurulan yeni kente taşınırlar.

Kentin bölgeye hakim bir konumda olması, çok sağlam olan sur duvarlarına ve kulelerine sahip olması nedeni ile Aleksandria Troas'ın güvenliği için, kent karakol görevini görür. Sadece askerler tarafından iskan edilmeye devam edilir.

Neandria da ilk araştırma ve kazı, 1867 yılında Çanakkale'de birçok antik kentte ve tümülüsde kazılar yapan Çanakkale'nin Amerikan konsolusunun kardeşi Frank CALVERT yapar Calvert tapınak alanında ve nekropol alanında kazılar yapar. Bulmuş olduğu MÖ 7 ve 6 yy ait çok sayıda terakota figürün ve kapları yurt dışına çıkarır. 1886 yılında J.T. CLARKE tarafından bir araştırma yapılmıştır. 1889 da Alman arkeolog Robert KOLDEWEY de nekropolde ve arkaik tapınakta kazılar yapar. 1959 da J.M. COOK kentte incelemelerde bulunur. 1973 de Aşkıdıl AKARCA kentin planını çıkarmaya yönelik çalışmalarda bulunur.

Neandria, kıyıda bulunan liman kentlerinden Troas'ın içlerine doğru giden ticaret yollarının kontrol noktalarında bulunması nedeni ile liman kentleri olan ,Larisa (Kösedere), Kolonae (Beşiktepe/Tavaklı iskelesi) kentlerini kontrolü altında tutmuş ve bu kentlerden vergiler almıştır. Ayrıca antik çağda savaş atları yetiştiriciliğinde de önemli bir yere sahiptir.

Neandria antik kenti kendi adına sikke basan Troas kentleri arasındadır. Sikkelerinin ön yüzünde Apollon başı, arka yüzlerinde otlayan at betimlenmiştir.

MÖ 5-4. yy özelliği gösteren sur duvarları

Apollon tapınağının temel kalıntısı.

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. Neandria. İstanbul Üniversitesi Yay.. Yayın No 2238. İstanbul 1977.

R KOLDAWEY. Neandria

J. T. CLARKE. "Neandria". American Journal of Archiology. IV. 1888.

STRABON. Anadolu Tarihi Coğrafyası. (Cev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay.1993

KSENOPHON. Yunan Tarihi. (Çev. S. Sinanoğlu). Türk Tarih Kurumu Yay. Amkara 1999.

F. CALVERT. "On The Site and Remains Cebrene". American Journal of Archology. XXII.

AYŞEGÜL AKALIN. Troas Bölgesinde Hellenistik Synoikisis'e Değın Sosyo-Politik Gelişim. (Doktora Tezi) . Ankara 1999.

PINARBAŞI GEGEMETEPE-GENTINIUS ANTİK KENTİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Pınarbaşı

MEVKİİ: Gegeme Tepe-Ballıdağ

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel-Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman-mera

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 11.05.1990 tarih 678 sayılı kararı

AYVALIK I16-b1

Gentinius yerleşmesinin güney yönden genel görünümü

Ezine ilçesi, Pınarbaşı köyü sınırları içinde, Pınarbaşı Köyü'nün doğusunda, Karamenderes ırmağı kenarında Ballıdağ ya da Gegeme tepe olarak bilinen mevkide yer almaktadır. Troia ovası ile Ezine ovasını (İç Troas) bir birine bağlayan antik çağda antik yol olarak kullanılan Araplar boğazına hakim bir konumdadır.

Yerleşim alanının akropolü, tepenin en üst kısmında, konut alanları ise güney ve batı eteklerindedir. Akropolün etrafında bulunan yükseltiler muhtemelen yerleşimin etrafını çeviren sur duvarı iat olmalıdır. Kuzey bölümde sur duvarlarına ait temel izleri görülebilmektedir. Akropolde anıtsal yapılara ait kalın duvarlı temel kalıntıları da mevcuttur. Kalın duvarların bulunduğu alanda mermer mimari parçalar görülmesi burada bulunan yapıların saray yada villa olabileceğini belgelemektedir. Tepenin Karamenderes Çayına bakan tarafı oldukça dik ve kayalıktır. Akropolün güneyinde kalın duvarlı bir yapıya ait temel izleri görülmekte, muhtemelen bu temel izleri bir tapınağa ait olmalıdır. Ayrıca bu yapının hemen batısında yuvarlak plnlı bir temel izi görülmekte, bu temel izi bir odeon veya küçük bir tiyatroya ait olabilir. Yerleşimin güney ve güney batı kesiminde, yamaçlara doğru uzanan büyük bir nekropol alanı bulunmaktadır. Bu nekropolde, pitos tipi gömü, lahit mezarlar ve oda mezarlar ait kalıntılar bulunmaktadır. Bu mezarlara air anakaya üzerine oyulmuş sunu çanakları da gözlemlenmiştir. Ayrıca nekropol alanında 5 adet Tümülüs gömüde bulunmaktadır. Tümülüslerin hepsi 1870' li yıllarda bölgedeki tüm antik yerleşimlerde kaçak kazı yapan H. Schliemann ve F. Calvert tarafından açılmıştır. Kaçak kazı çukurları hala görülebilmektedir.

Nekropol alanındaki bir kaya mezarına ait sunu çanağı

Antik yerleşim üzerindeki araştırmalarda MÖ 6. yy'dan başlayarak MÖ 2. yy arasına tarihlenen seramik örnekleri bulunmaktadır. Nekropolde ki mezarlar MÖ 5. yy özelliği göstermektedir.

Antik yerleşim 19. yy ortalarına kadar Troia'nın yeni yerleşimi olarak bilinmekte ve araştırmacılara buraya Novum İlium (Yeni İlion) olarak tanımlanmışlardır.

Antik kaynaklarda Kentin adı MÖ 452-424 tarihleri arasında Attika-Delos Deniz birliği üyesi olan Hellespontus kentleri arasında görülür. Kent muhtemelen MÖ 4.yy sonlarında bölgeyi hakimiyeti altında bulunduran Lysimakhos tarafından Troia'ya taşınan kentler arasındadır.

Kent, MÖ 4.yy da kendi adına sikke basan Troas kentleri

arasında olup, ön yüzünde Artemis, arka yüzünde bal arısı bulunan sikkeler basmıştır.

Gentinius, Ege Denizi ve boğaz üzerinde bulunan Liman kentlerini İç Troas ve Mysia bölgelerine bağlayan antik yolun geçtiği Karamenderes vadisini kontrol etmek için kurulmuştur.

1876 yılında Çanakkale bölgesinde bulunan birçok antik kentte kaçak kazı yapan H. Schliemann ve F. Kalvert burasını Troia olarak değerlendirerek ilk kazıları yaparlar. Schliemann şehri çevreleyen sur duvarlarının Helenistik dönem özellikleri gösterdiğini, şehir içinde 1.50-2m kalınlığında kültür tabakası olduğunu bildirmektedir.

H. Schliemann ve F. Calvert'in açmış ıldığı kaçak kazı çukurları Akropolde, nekropolde ve tümülüsler üzerinde hala mevcuttur.

Antik kentin güney doğusunda bulunan kayalarda bulunan bal arısı yuvalarından dolayı bu bölgeye ballı dağ yada arılı taş mevkii de denmektedir. Bazı araştırmacılar Gentinius sikkeleri üzerinde bal arısının betimlenmesini bu günkü arılı kaya ile bağlantılı olduğunu yorumlarlar.

Akropolde anakaya üzerindeki basamaklar

Antik yol olarak kullanılmış olan Karamenderes vadisi, Araplar boğazının genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

Aşkıdil AKARCA. "Troas da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler," Bellten, 1976. Sayı 165.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

H. SCHLİEMANN. Troja, Results of Lastest Research and Discoveries, London, 1884.

TAŞTEPE KÖYÜ ASARTEPE KALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Taştepe

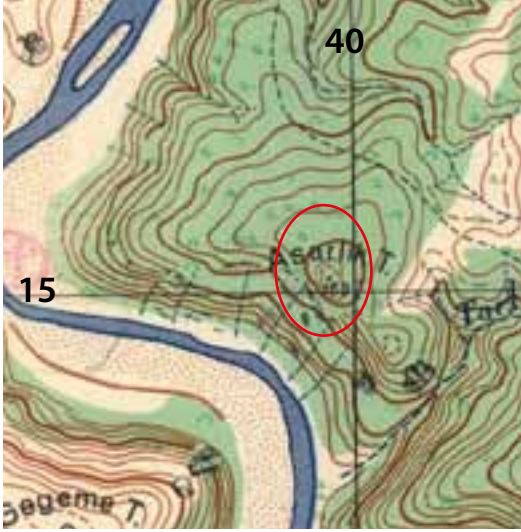
MEVKİİ: Asarlık tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman-Koru

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 11.05.1990 tarih 678 sayılı kararı

AYVALIK I16-b1

Asarlık tepe kale yerleşmesinin sur duvarları

Ezine İlçesi Taştepe Köyü sınırları içinde, Taştepe köyünün yaklaşık 3 km güneyinde, Pınarbaşı Köyü'nün yaklaşık 2 km doğusunda, Karamenderes (Skamender) ırmağının Troia ovasına açıldığı vadinin doğu yamacında yer alır. Fıgla tepe'nin yaklaşık 2 km güneyindedir. Fıgla tepe ile karşı karşıya bir konumdadır. Troia ovasına ve Karamenderes vadisine hakim kubbe biçimli tepe'nin üzerindedir.

Yerleşimin bulunduğu tepe, Karamenderes ovasına bakan batı ve güney bölümü dik bir uçurum şeklinde olup, ovaya bakan kuzey bölümü ve doğu bölümü eğimli bir yapı gösterir. Tepe'nin az eğimli olan kuzey ve doğu bölümünde moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış, yaklaşık 4,5 m genişliğinde sur duvarlarına ait kalıntılar görülebilmektedir. Duvarlar yıkık durumda olup yer yer 1 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Yerleşimin uçurum olan batı ve güney bölümü üzerinde sur duvarına ait çok az duvar izleri mevcuttur. Bu alan uçurum olmasından dolayı sur duvarları daha alçak durumdaydı, sur duvarlara ait taşlarda vadi içine doğru akmış olmalıdır. Sur duvarlarının çevrelediği yerleşim yaklaşık 120-130 m genişliğindedir. Yerleşim alanında çok az izlenebilen temel kalıntıları dışında mimari bulunmamaktadır. En belirgin temel kalıntısı yerleşimin güneyinde bulunan en yüksek yerinde bulunmaktadır. Bu alanda bulunan kaba yonulmuş iri yapı taşları bulunmaktadır. Bu temel kalıntısı muhtemelen bir tapınağa ait olabilir. Antik yerleşime giriş, sur duvarlarının kuzey bölümünde bulunan kapı ile sağlanmış olmalıdır. Tepe'nin sur duvarları dışında bulunan kuzey ve doğu bölümünde ki yamaçlarda bazı küçük teras duvarları izlenebilmektedir. Tepenin Troia ovasına bakan yamaçlarında bulunan pithos ve tuğla parçaları nedeniyle nekropol olarak kullanıldığını göstermektedir. Bazı araştırmacılar bu yerleşim alanının "Petra" antik kenti olduğunu yazmaktadırlar.

Yerleşimin en üst kısmındaki temel kalıntıları

Sur duvarlarının görünümü

YAYIN DİZİNİ

ALKİDİL AKARCA. "Troas da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler," Bellten S. 165. 1976.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

TAŞTEPE KÖYÜ HANAYTEPE-THYMBRA ANTİK KENTİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Taştepe

MEVKİİ: Hanaytepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Tarım Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Çiftlik

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16 -b1

Hanay Tepe Höyüğü'nün genel görünümü

Ezine ilçesi, Taştepe Köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 3 km batısında Hanay Tepe mevkiinde bulunmaktadır. Kemerdere (Thymbrios) çayının kenarında bu gün kü tarım üretme çiftliği arazisi içinde kalmaktadır. Yaklaşık 3 m yüksekliğe sahip bir höyük yerleşmesidir. Höyük üzerinde yapılan yüzey araştırmalarında, MÖ 4. bin yılının sonundan (Geç Kalkolitik dönem), Tunç Çağı ve MÖ 5. ve 4. yy özellikleri gösteren seramik parçalarına rastlanmıştır. Höyüğün bir kısmı 1859 yılından itibaren F. Carvert, 1876 yılında itibaren de H. Schlieman tarafından yapılan kazılarla tahrip edilmiştir. Buradan çıkartılan birçok MÖ 5. ve 4. yy ait eserler yurt dışına kaçırılmıştır.

Muhtemelen yerleşim Thymbra olarak MÖ 3000 yılında Hanay tepe üzerinde kuruldu, Troia Savaşlarından sonra 5 km doğusunda bulunan Küçük Fığla tepe üzerinde taşındı. MÖ 5. yy dan sonra tekrar Hanay tepe ve etrafını tekrar iskan etmişlerdir.

Homeros'un İlyadası'nda sadece bir yer adı olarak geçen Thymbra ya da Thymbrios, Skamender (Karamenderes) çayı ve Thymbrios (Kemerdere) çayının aktığı yerde bulunmaktadır. Strabon; Apollon Thymbraios tapınağının burada yer aldığını ve İlion'a (Troia'ya) elli stadia mesafede olduğunu bildirir. Ayrıca Thymbraios tapınağının değerli eşyalarının kaydedildiği bir "kutsal eşyalar listesi" bulunduğunu da bildirir.

Bir başka antik yazar Vergilius'da, Troia savaşı sırasında ilk savaş hilesi olarak kullanılan ve Troia'nın yıkılmasına sebep olan tahta atın kente alınmasına karşı çıkan, Apollon rahibi Laokoon'un burada bulunan Apollon tapınağının rahibi olduğunu bildirir. Thymbra, bir kentten çok, kutsal alan görünümündedir. İlyada'ya göre, Akhilleus'un, Troilos'u öldürdüğü ve Cassandra'ya kehanet becerisinin verilmiş olduğu kutsal alanın kehanet ocağı işlevi de görmüş olmalıdır.

Thymria; MÖ 4. yy da kendi adına sikke basmış Troas bölgesi kentlerindedir. Sikkelerinin ön yüzünde Zeus ammon başı, arka yüzünde taç betimlenmiştir.

Höyüğü bugünkü durumu

YAYIN DİZİNİ

ALKIDİL AKARCA. "Troas da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler," Belten, 1976. Sayı 165.

HOMEROS. İliada, (Çev. A. Erhat.A.Kadir), Can Yay. 2013.

H.Z. KOŞAY Traad da Dört Yerleşme Yeri. İst 1934.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

TAŞTEPE KÖYÜ KÜÇÜK FIĞLA TEPE - THYMBRA KALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Taştepe

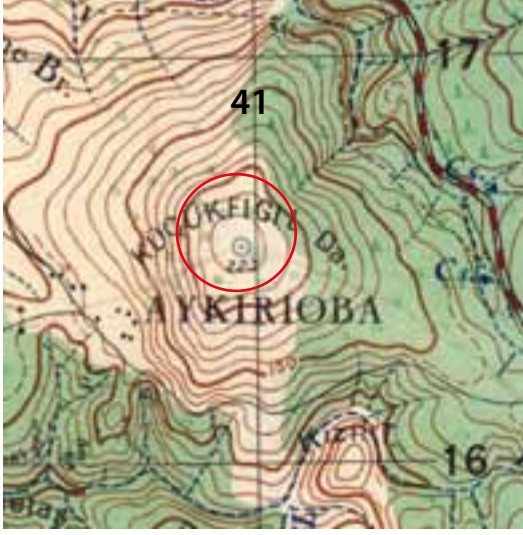
MEVKİİ: Küçük Fiğla Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman ve mera lanı

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 25.05.1995 tarih 2415 sayılı kararı,

AYVALIK I16 -b1

Yerleşimin bulunduğu Küçük Fiğla tepe'nin genel görünümü

Ezine İlçesi, Taştepe Köyü sınırları içindedir. Taştepe köyü'nün doğusunda, Çanakkale İzmir asfaltının batı kenarında bulunan kubbe biçimli tepedir. Küçük Fiğla ve üzerinde bulunan İslami mezardan dolayı Dede tepe adı ile de anılır.

Tepe'nin Troia ovasına bakan güneyi ve batı bölümü oldukça dik, doğu ve kuzeyi ise daha az eğimlidir. Tepenin en üst kısmında yaklaşık 2 m genişliğinde 160 m uzunluğunda iç sur duvarı izi bulunmaktadır. Kuru duvar tekniğinde moloz taşlardan yapılmış olan duvarların doğu bölümünde giriş kapısı olabilecek bir açıklık bulunmaktadır. Bu iç sur duvarlarının hemen aşağısında yaklaşık 2 m genişliğe sahip 70-80 cm yüksekliğe kadar korunmuş orta sur duvarı kalıntısı mevcuttur. Duvarlar, kuru duvar tekniğinde moloz taşlardan yapılmıştır. En dışta bazı duvar kalıntılarının bulunması yerleşimin üçüncü bir sur duvarının varlığını kanıtlar. Bu dış sur duvarına ait fazla bir kalıntı bulunmamaktadır. İç içe üç sur duvarının bulunması Troas Bölgesinde bulunan tek örnek durumundadır. Muhtemelen şehre giriş sur duvarını doğu bölümünden olmalıdır. Sur duvarları içindeki çalılıklar arasındaki duvar kalıntıları görülmektedir. Çatı kiremitleri ve pithos parçaları dışında seramik kalıntısı çok az görülmüştür. Bazı araştırmacılar alan üzerinde MÖ 9. ve 7. yy ait seramik parçalarını gözlemlediklerini belirtmişlerdir. İç sur duvarının hemen yanında basit bir İslami mezar bulunmaktadır.

Kent MÖ 4. da ön yüzünde Zeus ammon başı, arka yüzünde taç bulunan sikke basmış kentler arasındadır.

Araştırmacılar bu yerleşimin Thymbra yerleşmesinin Arkaik Dönemdeki kalıntısı olduğu görüşünde birleşirler. Kendi izlenimlerine göre Thymbra Tunç Çağında Hanay tepe üzerinde iken Demir Çağında daha güçlü güvenliğe sahip Fiğla tepe üzerine taşınmış, MÖ 5 yy dan sonrada tekrar aşağı ovada kurulmuş olmalıdır.

Sur duvarlarının yapım tekniği, yerleşim alanında iskan izini gösterir yeterli arkeolojik materyalin bulunmaması iskanın bölgenin yerli halkları tarafından kurulduğunu göstermektedir.

Sur duvarlarının bu günkü durumu

Yerleşim alanı içinde bulunan İslami mezar

YAYIN DİZİNİ

ALKIDİL AKARCA. "Troas da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler," Bellten S. 165. 1976.

W.M. RANSAY. Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası (Çev. M. Pektaş). 1960.

HOMEROS. İliada, (Çev. A. Erhat.A.Kadir), Can Yay. 2013.

H.Z. KOŞAY Traad da Dört Yerleşme Yeri. İst 1934.

J.M. COOK. The Troad, Oxford, 1973.

TAVAKLI KÖYÜ SAKAR DAĞI KALESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Tavaklı

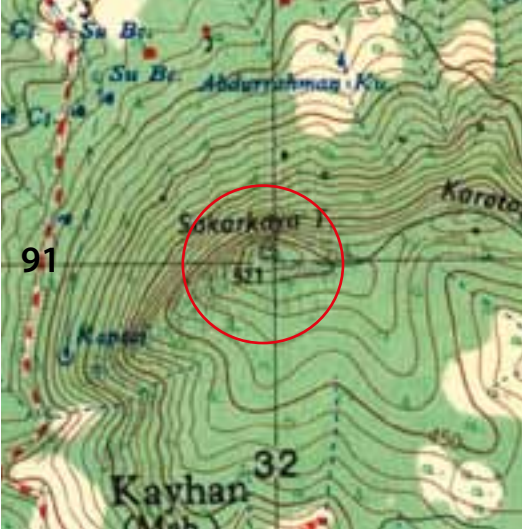
MEVKİİ: Sakar Dağı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Alanı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık

KORUMA KARARI: Çanakale K.T.V.K. Kurulu'nun 04.03.2006 tarih 1950 sayılı kararı

AYVALIK I16-d2

Sakar dağı yerleşmesinin genel görünümü

Ezine İlçesi, Tavaklı Köyü sınırları içinde, Tavaklı Köyü'nün güneyinde bulunan Sakar Dağı üzerindeki anakaya üzerinde yer almaktadır. Tepe topoğrafik olarak bulunduğu bölgenin en yüksek dağı olup, güney yönüne doğru eğimli, kuzey ve batı bölümleri oldukça dik kayalıktır. Kale'nin yayılım alanında kuzey-güney yönündedir. Yerleşimi çevreleyen iç içe iki sur duvarı ile koruma altına alınmıştır. Her iki sur duvarıda kuzey ve batı bölümlerdeki dik kayalık olan bölümlerde yapılmamıştır. İç sur yaklaşık 200 m uzunluğunda ve 2,5 m genişliğinde kuru duvar tekniğinde moloz taşlardan yapılmıştır. Kuzey ve doğu bölümlerinde iki giriş kapısı bulunmaktadır. Doğu kapısı iki kule ile korunmaktadır. Sur duvarı yer yer 1 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. İç surun 30-40 m daha aşağısından başlayan ikinci bir sur duvarı bulunmaktadır. Bu sur duvarı yaklaşık 2 m kalınlığa sahip olup yer yer 1 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. İç kaleye göre daha alçak ve daha özensiz yapılmış durumdadır. Kale'nin duvarları tepe üzerinde bulunan kayalardan kopartılan parçalar ile yapılmıştır. Kale içinde iskan izlerine rastlanmamıştır.

Ayrıca kale'nin kuzey batı bölümünde denize bakan taraftaki büyük ana kaya üzerinde niş içinde kabartma olarak yapılmış haç motifi işlenmiştir. Bu nişin önünde küçük bir düzlük bulunmaktadır. Bu ana kayanın hemen önünde bir su kaynağı bulunmakta, bu su kaynağı küng boru sistemi ile daha geç dönemlerde muhtemelen kıyıda yada Tavaklı köyü civarında bulunan yerleşime su götürülmüştü. Bu su kaynağının kutsanması amacı ile bu niş ve haç yapılmış olmalıdır.

Yerleşim içinde seramik buluntusu yerleşimin tarihine ışık tutacak kadar yeterli değildir. Sur duvarlarının yapım tekniği nedeni ile MÖ Geç 7. yy veya Erken 6. yy da kurulmuş olmalıdır. Yerleşimin iskan tarihinde bölgede bulunan yerli halk tarafından kurulmuş bir yerleşim olmalıdır. Hem duvar tekniği hemde yerleşim alanı içindeki Arkeolojik verilerin azlığı bölgede bulunan çağdaş yerleşimlerle benzeşmektedir.

Yerleşim alanı Ege Denizi kıyısında bulunan Hamaksitos, Khyrisa, Larisa, Kolonae, Aleksandria Troas, Neandria ve Troia kıyılarındaki şehirleri gören ve ayrıca Ege denizine hakim bir noktada bulunmasından dolayı stratejik açıdan oldukça önemli bir konumdadır. Tamamen liman kentleri olan bu kentler arasındaki yolları ve bu kentleri kontrol etmek yada korumak amacı ile kurulmuş bir garnizon yerleşmesidir. Hemen aşağısında Tavaklı iskelesi mevkiinde bulunan liman kalıntıları ile direk olarak ilişkili olmalıdır. Yerleşim araştırmacılar tarafından detaylı şekilde henüz incelenmemiştir.

Sur duvarlarının genel görünümü

Kale'nin batı bölümündeki giriş kapısı

Kale'nin batı bölümündeki anakaya üzerindeki haç.

ÜSKÜFCÜ MEZARLIĞI

İLÇE: Ezine

KÖY: Üsküfcü

MEVKİİ: Mezarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Üsküfcü Köy muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezarlık

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-c1

Mezarlığın genel görünümü

Ezine İlçesi Üsküfcü köyü sınırları içinde, köyün hemen kuzeyinde yer alır. Üsküfcü köyü'nün kuruluşu ile birlikte kullanılmaya başlanan mezarlıkta çok çeşitli mermer ve granit taşlardan antik mimari parçalar mevcuttur. Bu mimari parçalar silme, parçaları tavan kaset parçaları sütun parçaları ve lahit parçalarından oluşmaktadır. Antik parçalar yakınında bulunan Aleksandri Troas antik kentinden getirilerek buradaki mezarlarda mezar taşı olarak kullanılmıştır. Muhtemelen Bizans Döneminde Aleksandria Troas Antik kenti harabelerinden alınarak kiliselerde kullanılmış, Osmanlı Döneminde de kilise yıkıntıları içinden alınarak bu mezarlıkta mezar taşı olarak kullanılmıştır.

Fot Mezarlıkta bulunan antik mimari parçaların genel görünümü

Fot Mezarlıkta bulunan antik mimari parçaların genel görünümü

ÜVECİK TEPE

İLÇE: Ezine

KÖY: Üvecik

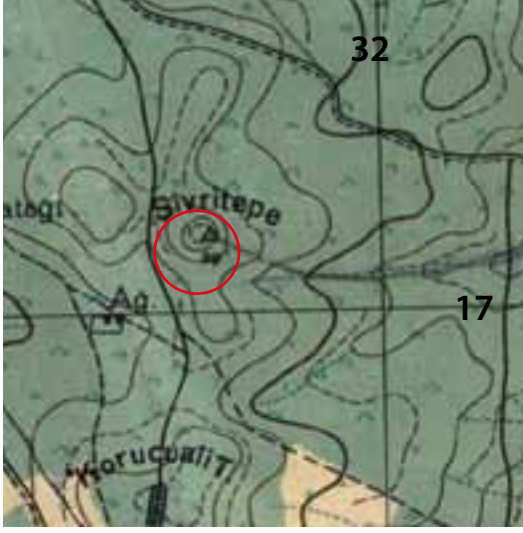
MEVKİİ: Üvecik Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
Boş arazi

KORUMA KARARI:

AYVALIK I16-d3

Üvecik tepe'nin genel görünümü

Ezine ilçesi Üvecik köyü sınırları içinde, Üvecik köyü ile Yeniköy arasında, bölgenin en yüksek tepesi konumundadır. Tepe yaklaşık 35 m yüksekliğe ve 120 m genişliğe sahiptir. Bölgenin en yüksek tepesi durumunda olup bulunduğu ovaya, Bozcaada'ya ve Ege denizine hakim bir durumdadır. Bir tümülüs yapısı olarak oldukça büyük olan tepe, ovaya ve denize hakim durumu ile muhtemelen bir gözetleme merkezi olarak planlanmıştır. Osmanlı döneminde hemen yakınında bulunan Yerkesik köyü tarafından da aynı amaçla kullanılması, tepenin fazla tahrip olmadan günümüze kadar gelmesinde önemli bir etken olmuştur.

Araştırmacıların bazıları tepeye, Roma İmparatoru Caracalla'nın Troia'yı ziyareti sırasında ölen gözdesi Festus'a yaptırdığı mezar yada anıt oluşunu belirtmişler, bazıları da Caracalla adında bir kahramana ait olduğunu söylemektedir. Çanakkale'nin birçok antik kentinde kaçak kazı yapan H. Schliemann 1876 yılında burada da kazı yapmış, yığma tepenin içinde 4,50 x 4,50 m ebatlarında taş duvarlı bir omurganın bulunduğunu tespit etmiştir. Ayrıca arkaik ve Roma dönemi özellikleri gösteren seramik parçalarına rastladığını belirtmektedir. Ayrıca 1924 yılında Troia da kazılar yapan W. Dörpfeld ve M. Schede burada kazı yapmışlar, Schliemann'nın bulgularını desteklemişlerdir. Tepenin üzerinde yapılan söz konusu kazılara ait çukurlar halen mevcut durumdadır.

YAYIN DİZİNİ

Aşkıdıl AKARCA. "Troas da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler".Bellten S. 165.1976.

H. SCHLIEMANN. İlios. 1880.

M. SCHEDE. Antiquity. 6. 1932.

YAYLACIK KÖYÜ BAHŞİ BEY TÜRBESİ ve CAMİSİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Yaylacık

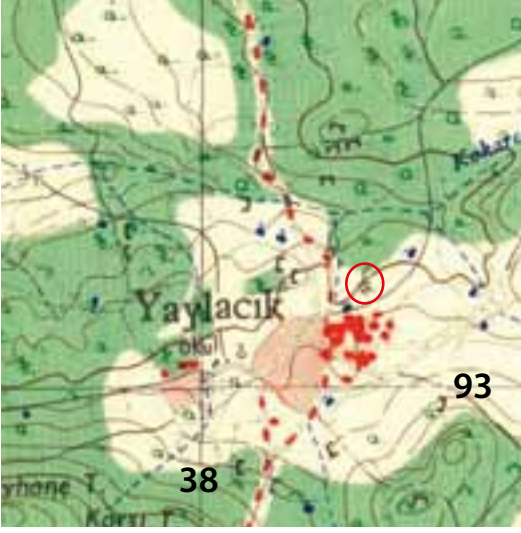
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Mimari

MÜLKİYET DURUMU:
Yaylacık Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI:

AYVALIK İ16-c1

Yahşibey türbesi ve camisinin genel görünümü

Ezine ilçesi, Yaylacık köyü, Köyiçi mevkiinde bulunmaktadır. Külliye olarak planlanmıştır. Cami, türbe, hamam ve hazireden meydana gelmiştir.

Cami, moloz taş malzemeden yapılmıştır. Kare planlı olan yapı kiremit kırma çatılıdır. Camiye yapılan eklemelerle özgün mimari özelliğini büyük ölçüde kaybetmiştir. Silindirik gövdeli mimare caminin kuzeybatı köşesindedir. Son ceamt mahalli tek eğimli çatı ile örtülüdür.

Türbe, caminin güneydoğusunda mezarlık içindedir. sekizgen planlı ve tek kubbelidir. İçinde bir sanduka bulunmaktadır. Türbenin beden duvarları taş iken son dönemde yapılan onarımlarda tuğla ve fayans kaplanmıştır.

Hazire, caminin avlusu içinde ve halen de mezarlık olarak kullanılmaktadır.

Külliye yapıtıran Bahşi Bey, Yıldırım Bazeyit döneminde Tuzla'daki medreseye müderris olarak görevlendirilmiş, emekli olduktan sonra bu köye yerleşmiştir.

Yaylacık camiinin bu günkü durumu

Türbenin iç görünümü

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

YENİKÖY ALACALIGÖL YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Yeniköy

MEVKİİ: Alacalıgöl

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı.

ÇANAKKALE H16-a2

Alacalıgöl yerleşmesinin genel görünümü

Ezine ilçesi, Yeniköy Köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 3 km kuzeyinde Kesik mevkiindedir. Kumkale Yeniköy yolunun bitişiğindedir. Tarla üzerinde Kalkolitik (MÖ 5. bin) özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Tarla düzlenmesi nedeniyle yerleşim büyük ölçüde tahrip olmuştur. Yerleşim üzerindeki açılan kuyu kesitlerinde yerleşimin yaklaşık 1 m derinlikte başladığı görülmüştür.

Yerleşim, bölgenin Troia önce kültürüne ışık tutması nedeniyle önemlidir.

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. "Troas'da Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler" Belleten Sayı 165. 1978.

Utta GABRIEL- Rüstem ASLAN. "...Alacalıgöl: eine neuentdeckte Siedlung des 5. Jahrtausends v. Chr. in der Troas", Studia Troica 14,

GÖKSEL SAZCI. Troas Bölgesi'nin Troia öncesi Kültürleri.

YENİKÖY BEŞİK-SİVRİTEPE -AKHİLEUS TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Ezine

KÖY: Yeniköy

MEVKİİ: Beşik Sivritepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.05.1995 tarih 2413 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı.

AYVALIK I16 -a2

Beşik Sivri tepe tümülüsünün genel görünümü

Ezine ilçesi, Yeniköy köyü sınırları içinde Sivritepe mevkiinde bulunmaktadır. Beşige mevkiinde bulunan Sivritepe, ovanın hemen hemen her yerinden ve ege denizinden görülebilen, Beşige koyuna hakim konik bir tepedir. Tepe yaklaşık 15 m yüksekliktedir. Bir çok antik kaynakta Troia Savaşlarının en önemli kahramanlarından biri olan Aka'lı Achilleus'un tümülüsü (antsal mezarı) olduğundan bahsedilmektedir. Tümülüste 1879 yılında Troia'da kaçak kazılar yapan H. Schiliemann, bu tümülüste de kaçak kazılar yapar ve bunu günlüğünde yayımlar. Tümülüste 1998 yılında da Çanakkale Müzesi başkanlığında kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir. Bu kazılar sırasında tepe'nin tamamen taşıma dolgu toprakla doldurulmuş, toprak arasına yığılan toprağın kaymaması için taş omurgaların yapılmış olduğu görülmüştür. Ayrıca tümülüs ve etrafı Roma ve Bizans döneminde nekropol olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Tümülüsün etrafında hilal şeklinde kesik bir alan bulunmakta, bu alanı araştırmacılar, burada bulunan Akhileus tapınağının platformu olarak tanımlamaktadır. Bence bu alan Akhileus onuruna düzenlenen oyunlar için tören alanı olmalıdır. Pers İmparatoru Ksarkes, Büyük İskender ve daha bir çok Roma imparatoru bu anıt mezarı ziyaret ederken, Akhileus onuruna yapılan yarılımlar bu hilal şeklinde kesilmiş alanda yapılmıştır.

Tümülüs bu günkü durumu ile yaklaşık dört de biri ayakta kalmış olmalıdır. Özellikle 1914 Çanakkale Savaşları sırasında Fransız ordusunun çıkartmaları sırasında top bataryası olarak kullanıldığından büyük ölçüce tahrip olmuştur. Hem 1879 yılında hemde 1998 yılında yapılan kazılarda, tümülüs toprağı içinde çok sayıda Neolitik (MÖ 6000) dönem özelliği gösteren seramik parçalarına rastlanmış, tümülüsün yapımı sırasında burada bulunan prehistorik yerleşim tahrip olmuştur. Bu prehistorik yerleşim alanı bölgede Troia öncesi yerleşimleri açısından oldukça önemlidir. Bu yerleşim Beşige limanı kenarına kurulmuş bir liman yerleşmesi özelliğindedir.

Troia; MÖ 8. yy'dan sonra Homeros'un İlyada adlı eseri antik dünyada sosyal yaşamda önemli hale gelmesiyle ön plana çıkmış, zamanının önemli kişileri Troia'yı ziyaret etmeye başlamıştır. Ünlü kişiler burayı ziyaretleri sırasında Akhileus'un onuruna kurbanlar keserek spor karşılaşmaları düzenlenmekteydi. Böyle önemli organizasyonlar sırasında Tümülüs ve etrafı tekrar düzenlenmekteydi. MÖ 480 yılında Pers İmparatoru Ksarkes, 334 yılında Büyük İskender, Roma ve Batı Roma İmparatorlarının bir çoğu, Osmanlı Sultanı Fatih Sultan Mehmet'in yanı sıra zamanının bir çok valisi ve komutanında Troia ve Achilleus'un tümülüsünü ziyaret etmişlerdir.

Hemen deniz kenarında kurulan Akhileoin antik kenti ismini bu tümülüsten almaktadır.

Sivri Tepe tümülüsü ve etrafında bulunan tören alanı

Sivri Tepe tümülüsü ve etrafında bulunan tören alanı

YAYIN DİZİNİ

HEINRICH SCHLİEMANN'S Troja. Ergebnisse meiner neuesten Ausgrabungen auf der Baustelle von Troja, in den Heidengräber, Bunarbaschi und anderen Orten der Troas im Jahre 1882, F. A. Brockhaus, Leipzig, 1884.

AŞKIDİL AKARCA. "Troas'da Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler," Belleten S.165. T.T.K Yayınları. Ankara 1978.

MANFRED KORFMANN. Beşik- Tepe, Vorbericht über die Ergebnisse der Grabungen von 1983. MANFRED KORFMANN."Grabungen am Beşik-Yassitepe und Beşik- Sivritepe", Archäologischer Anzeiger 1985, Walter De Gruyter & Co, Berlin, 1985, ss. 156- 172;

JÜRGEN SEEHER."Vorläufiger Bericht über die Keramik des Beşik- Sivritepe", Archäologischer Anzeiger 1985, Walter De Gruyter & Co, Berlin, 1985, ss. 172- 182; Korfmann

TURAN TAKAOĞLU. "Çanakkale'de ilk insan izleri", Aynalı Pazar- Çanakkale Dosyası, Çanakkale, 2006, ss. 90- 92.

MUSA TOMBUL. "Çanakkale Bölgesinde Anıt Tümülüsler." Çanakkale, Y.K. Yay. 2013.

YENİKÖY BEŞİGETEPE-AKHİLEİON ANTİK KENTİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Yeniköy

MEVKİİ: Beşige tepe-Büyük Beşige Burnu

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik Sit

MÜLKİYET DURUMU:
Maliye bakanlığı-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Boş arazi

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.05.1995 tarih 2413 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı.

AYVALIK I116-a3

Beşiketepe yerleşmesinin genel görünümü

Ezine İlçesi, Yenişir Köyü, Beşige burnunda yer almaktadır. Beşige koyuna hakim, denize doğru uzanan burunda ve bu burunun güneydoğu yamacı üzerinde yer almaktadır. Yerleşim aşağı ve yukarı kent olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Yukarı kent burunun ucundaki yassı tepe üzerinde, aşağı kent ise, koyun doğusunda ki daha alçak olan tepe üzerindeki yerleşmelerden meydana gelmektedir. Yerleşim Troia Savaşları sırasında Aka'luların mitolojik kahramanı Akhileus adına adanmıştır. Bu yerleşim alanında 1983-1988 yılları arasında M.Korfmann tarafından arkeolojik kazılar yapılmıştır. Bu arkeolojik kazılarda MÖ 1200 yıllarından başlayarak, MS 5. yy Bizans Dönemine kadar tarihlenen kültür katmanına rastlanmıştır.

Burada yapılan kazılarda ve antik yazarlara göre Geç Tunç Çağından (MÖ 13. yy civarında), Troia da yaşandığı söylenen savaşlar sırasında Aka donanması tarafından demirlenen koy ve karargahın kurulduğu dönem hakkında önemli arkeolojik veriler elde edilmiştir. Miken dönemi gri renkli seeamikler bunlardan biridir.

Akhileion yerleşimi antik kaynaklara göre, MÖ 7. yy başlarında Lesbos adasından gelen Mytilene'liler tarafından kurulmuştur. Bölgeye gelişlerinden itibaren, yaklaşık 5 km kuzeyinde bulunan Sigeion'lularla mücadeleye başlarlar ve bu mücadele uzun yıllar devam eder. Bu mücadelelerin uzun yıllar sürmesi nedeni ile kentin güvenliğini arttırmak için etrafı sur duvarı ile çevrilir.

MÖ 334 yılında Büyük İskender Troia ile birlikte Akhileion'u da ziyaret eder ve Akhileus'un mezarına kurbanlar adar. Bu tarihten sonra Akhileion da, çevresinde bulunan diğer kentler gibi Troia'ya taşınır. Kentin bulunduğu koy Çanakale Boğazının girişinde bulunan önemli bir koy olup, uygun hava şartlarını ve rüzgarı bekleyen gemiler açısından korunaklı bir limandır. Bu özelliğinden dolayı Osmanlı döneminin sonuna kadar liman olarak kullanılmaya devam eder.

Kent'in yeri konusunda antik yazarlardan Strabon ve Plinius Akhilleus'un mezarının yakınında olduğundan bahseder.

Kent kendi adına sikke basan Troas bölgesi kentlerinden olup, sikkelerinin ön yüzünde miğfer ya da miğferli baş, arka yüzünde, Athena başı betimlenmiştir.

Beşiktepe yerleşmesinin genel görünümü

Beşiktepe yerleşmesinin genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

AŞKIDİL AKARCA. Troas'ta Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler. Belleken, 1978.

STRABON. Anadolu Tarihi Coğrafyası. (Cev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993

E.D. CLARKE, From Constantinople to the Plain of Troy. 1817

J. COOK, The Troad, Oxford, 1973.

MANFRED KORFMAN. "Beşik-Tepe: Vorbericht über die Ergebnisse der Grabung von 1985 und 1986. Grabung am Beşik-Yassitepe und im Beşik-Graberfeld," AA 1988, s.391-404.

YENİKÖY HANIM DEĞİRMENİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Yeniköy

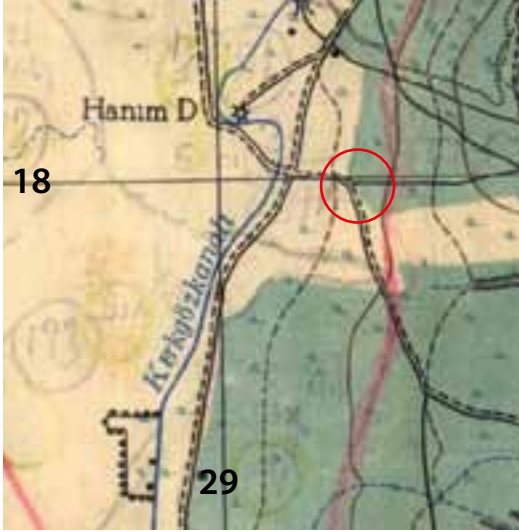
MEVKİİ: Beşige Koyu

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medrük Durumda

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.05.1995 tarih 2413 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı.

AYVALIK I16 -a2

Hanımın Değirmeninin genel görünümü

Ezine İlçesi, Yeniköy Köyü sınırları içinde Beşige köyü mevkiinde bulunmaktadır. Moloz taş duvarlı olan değirmenin üst yapısı tamamen yıkılmış durumdadır. Yapının içinde çıkan yoğun bitki örtüsü yapı hakkında bilgi edinmemizi engeller. Değirmen Karamenderes çayının Kırkgözler azmağından getirilen su ile çalışmaktadır.

Değirmen 18. yy oralarında Yerkesik köyü ile birlikte yapılmış olmalıdır. Kaptanı Derya Hasan Paşa'nın karısı, Sultan Abdülhamit'in kız kardeşi tarafından yaptırılmış olduğundan "Hanım Değirmeni" olarak adlandırılmıştır. Beşige koyunda ve Bozcaada limanlarında beklemekte olan Osmanlı donanmasının un ihtiyacı karşılamak için yapılmış olmalıdır. Osmanlı Denizcilik tarihi açısından önemli olduğundan korunması gerekmektedir.

YENİKÖY KESİKTEPE TÜMÜLÜSÜ ve AGAMNİA YERLEŞMESİ

İLÇE: Ezine

KÖY: Yeniköy

MEVKİİ: Kesik Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 26.05.1995 tarih 2413 sayılı kararı, Bakanlar Kurulu'nun 96/8676 sayılı kararları ile ilan edilen Troia Milli Parkı alanı.

AYVALIK I16 -a2

Kesik tepe tümülüsü ve çevresinin genel görünümü

Ezine İşçesi, Yeniköyköyü sınırları içinde, Kesik Tepe mevkiinde yer almaktadır. Ege Denizi kıyısında bulunan yüksek tepe üzerinde, hem denize hemde ovaya hakim bir konumdadır. Yaklaşık 15 m yüksekliğe, 20 m genişliğe sahiptir. Tümülüs'ün hemen yanında derin bir kanal bulunmaktadır. Bu alanda ana kaya üzerinde bazı mağara ve kanal kalıntıları bulunmaktadır.

Bu alan ve çevresi araştırmacılar tarafından MÖ 13 yy sonlarında yaşandığına inanılan Troia'lılar ile Aka'lılar arasında ki Troia Savaşları sırasında Aka ordusunun karargah kurduğu alan olarak tanımlanır. Tümülüs mezarın bu savaşta ölen Kahraman Patroklos'a ait anıt mezar olduğu, çevresinde çok az izlenebilen kalıntılar ise "Agamnia" antik yerleşmesine ait izler olduğu belirtilmektedir. Agamnia yerleşmesi hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Burada bulunan derin yarma ise, Troia ovasını sel baskınından korumak amacı ile Alacalı gölden itibaren denize kadar açılmıştır.

Toprak tepeyi bazı araştırmacılar gözetleme kulesi olarakta yorumlanmaktadır.

YAYIN DİZİNİ

Aşkıdil AKARCA. "Troas da Aşağı Karamenderes Ovası Çevresindeki Şehirler".Bellten 1976. Sayı 165.

GELİBOLU

BOLAYIR BAKLA BURNU-KARDIA ANTİK KENTİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Bolayır

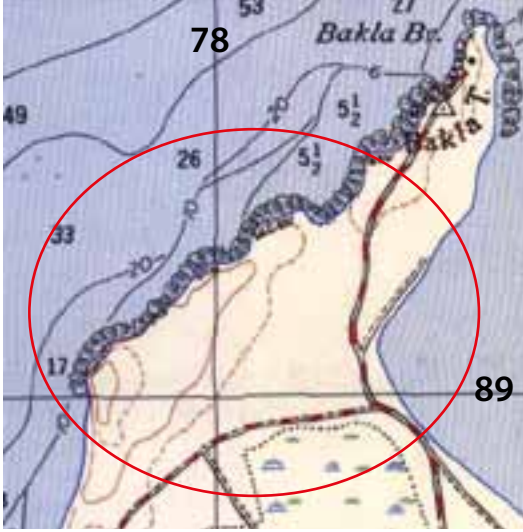
MEVKİİ: Bakla Burnu

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Boş Arazi-Tarla

KORUMA KARARI: Gayrimenkül E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.11.1980 tarih, 12331 sayılı kararı

ÇANAKKALE G17-d3

Bakla Burnu'nun ve limanının genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Bolayır beldesi sınırları içinde, Bolayır'ın 5 km güney batısında bakla burnu mevkiindedir. Yerleşim, denize doğru uzanan bir yarım ada şeklindeki ana kaya üzerinde ve hemen gerisinde bulunan alanda yayılmaktadır. Yerleşimin doğu kısmında oldukça korunaklı doğal bir liman bulunmakta, bu yerleşimin buraya kurulmasının ana nedeni bu korunaklı doğal liman olmalıdır. Yerleşimin liman tarafındaki kesitinde 5 m kalınlığında bir kültür katmanı izlenebilmektedir. Ayrıca bazı temel kalıntıları da görmek mümkündür. Kültür katmanının durumuna göre Prehistorik çağdan itibaren Arkaik, Klasik, Helenistik Dönem özelliği gösteren seramikler daha yoğun olarak, az sayıda Roma Dönemi özelliği gösteren seramikleri de görülmektedir. Yerleşimin doğu tarafındaki yamaçlar üzerinde mezar tuğlaları görülmesi bu alanın nekropol alanı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Antik kaynaklar, kentin ilk kuruluşu Miletoslu ve Klozomenai'liler tarafından MÖ 8. yy kurulduğunu, daha sonra Traklı kavimler tarafından yıkıldığını, ancak stratejik öneminden dolayı MÖ 560 yılında Atinalı Komutan Miltiades tarafından tekrar kurulduğundan bahsetmekte, MÖ 309 yılında hemen doğusunda bu günkü Bolayır kasabasının bulunduğu yerde, Lysimakhos tarafından kurulan Lysimakhia kentine halkının taşındığından bahsetmektedir.

Kent doğal limanı nedeniyle Saroz Körfezinde bulunan Grek kıyı kentleri, Gökçeada (İmbroz) ve Samotreke adaları ile ilişkili olan bir liman kenti olarak önemini sürdürmüştür.

Kent "Kardia" adı ile MÖ 4. yy da kendi adına sikke basmıştır. Bastığı Sikkelerin ön yüzünde Persephone, arka yüzünde aslan betimlenmiştir.

YAYIN DİZİNİ

HEREDOT. Herodot Tarihi. (Çev. M. Ökmen). İş Bankası Yay. İstanbul 2002.

TRABON. Anadolu Tarihi Coğrafyası. (Çev: A. Pekman), Arkeoloji Sanat Yay. 2000.

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzeysel Araştırmaları. 1986.

M. HAMDİ SAYAR. "Trakya ve Adalar Epigrafik Yüzeysel Araştırmaları." Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu, 1996-2010 yılları arası.

BOLAYIR LYSİMAKHİA ANTİK KENTİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Bolayır

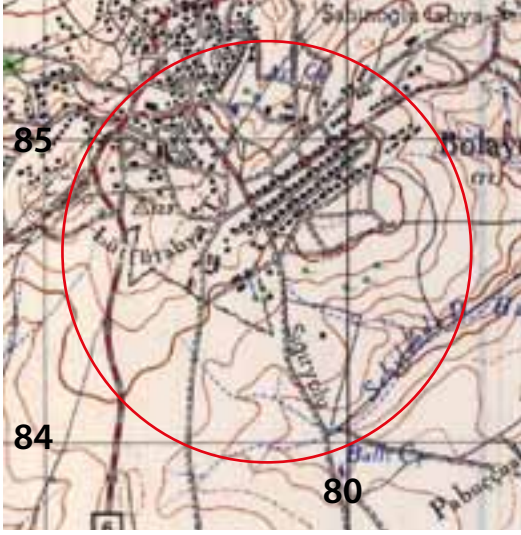
MEVKİİ: Agora Tepesi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE G17-c4

Agora Tepesi (Lysimakhia) genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Bolayır Kasabası sınırları içinde Agora Tepesi mevkiinde yer alır. Yerleşim alanının sınırları Bolayır beldesinin bu günkü yerleşim alanından başlayarak güneyinde ve güney doğusunda bulunan tepe ve tepenin doğu eteklerine, tepenin Marmara Denizine bakan yamaçlarına doğru uzanmaktadır. Hem Marmara Denizine hemde Saroz körfezine hakim bir konumda geniş bir düzlük üzerinde çok yoğun çatı kiremiti parçaları, tuğla parçaları ve seramik parçaları görülmektedir. Ayrıca tarla sınırlarındaki yükseltiler yapılara ait temel kalıntıları olmalıdır. Geniş bir alana yayılan yerleşim üzerindeki seramikler çoğunlukla MÖ 4. yy dan başlayarak, Geç Hellenistik (MÖ 1. yy) sonuna kadar ki dönem de yoğunlaşmaktadır. Ayrıca yerleşimin en yüksek bölümünde MÖ 6. yy özelliği gösteren boyalı tuğla parçalarına rastlanmıştır, bu alanda bulunan bir tapınağın varlığını kanıtlar. Ksenophon'un MÖ 6.. yy bahsettiği "Agora" yerleşmesi muhtemelen bu alanda olmalıydı. Çanakkale Müzesinde bu alandan bulunarak müze koruma altına alınan mermer heykel ve yazıtlar bulunmaktadır.

Antik kent Büyük İskender'in ölümünden sonra komutanlarından Lysimakhos tarafından MÖ 309 yılında başkent olarak kurulur MÖ 197 yılında Traklar tarafından büyük ölçüde tahrip edilerek ele geçirilir. MÖ 196 yılında İskenderin komutanlarından Seleukhos tarafından ele geçirilerek Seleukiya topraklarına katılır. Seleukiya kralı III. Antiokhos Trakyadaki topraklarının başkenti yaparak oğlu III Seleukos'u bu toprakları yönetmek üzere kente atar. MÖ 188 yılında III. Seleukhos Roma'ya yenilince kent Roma'nın hakimiyetine girer ve Bergama Krallığının bağlanır. MÖ 144 yılında Trak'lı bir komutan olan Diegylis tarafından tamamen ortadan kaldırılır.

Agora tepenin genel görünümü

Agora tepenin genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

M. HAMDİ SAYAR. Trakya ve Adalar Epikrafik Yüzey Araştırmaları. Araştırma Sonuçları Sempozyumu 1995-2010. Ankara.

BOLAYIR MALTEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Bolayır

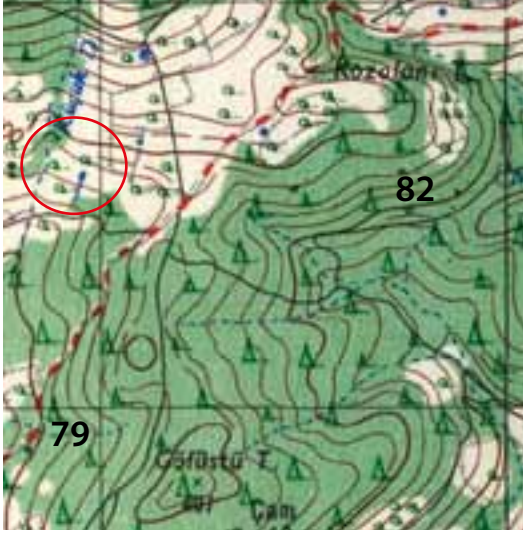
MEVKİİ: Maltepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Kurulu'nun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı kararı

ÇANAKKALE H17-b1

Maltepe Höyüğü'nün genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Bolayır beldesi sınırları içinde, Bolayır'ın yaklaşık 4 km Güney doğusunda, Demirtepe'nin 3 km kadar güney batısında, Şaban Derenin denize döküldüğü yerin doğu kıyısında, kıyının hemen gerisindeki tepe üzerindedir. Yerleşimin bulunduğu tepe'nin doğu bölümünden toprak alınması nedeniyle tahrip olmuştur.

Genel yapısı ile höyük yerleşimi özelliğindedir. Höyük konisi yaklaşık 70-80 m genişliğindedir. Yanlardaki kesitlerden, höyük kültür katmanının yaklaşık 6 m kalınlıkta olduğu anlaşılmaktadır. Höyük konisi üzerinde yoğun Prehistorik seramik parçaları eteklerindedir. Roma ve Orta Çağa tarihlenen seramik parçaları görülmektedir. Prehistorik seramikler Kalkolitik ve Erken Tunç Çağı özelliği göstermektedir.

Höyüğün doğu bölümünden toprak alınması nedeniyle bir kısmı tahrip olmuştur.

Höyük üzerindeki Arkeolojik malzemeler Trakya Kültürü ile Anadolu Kültür etkileşimini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

BOLAYIR NAMIK KEMAL'İN MEZARI

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Bolayır

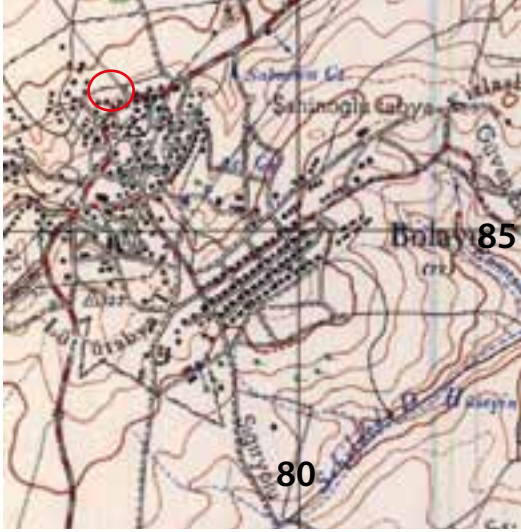
MEVKİİ: Merkez

ŞİT TÜRÜ:
Mezar

MÜLKİYET DURUMU:

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezar

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulunun 20.10.1989 tarih, 446 sayılı karar

ÇANAKKALE G17-c4

Namik Kemal'in mezarı

Bolayır Beldesi, Süleyman Paşa'nın türbesi yanındadır. Mezarın etrafında bulunan koruma paravanları sekizgen planlı olup, sekizgen köşelerde sekizgen altlıklara oturan mermer sütünceler bulunmakta, bu sütünceler kalın zincirlerle bir birine bağlanmış durumdadır. Ortada bulunan mezar sandukası bitkisel bezemelerle ve yazılarla süslenmiştir. İnce bir işçiliğe sahip olan bu süslemeler sanduka üzerinde bir örtüye benzetilmiştir. Mezarın şahide kısmında Osmanlıca harflerle Namik Kemal'in mezarı olduğu, doğum ve ölüm tarihleri yazılmıştır.

Namik Kemal'in 1888 yılında Sakız adasında ölümünden sonra, Süleyman Paşayı çok sevdiği için yanına gömülmeyi vasiyet etmesi nedeni ile buraya getirilerek gömülmüştür. Mezarın Projesini şair Tefik Fikret çizmiş, II. Abdülhamit Han tarafından Süleyman Nazif'e yaptırılmıştır.

BOLAYIR SÜLEYMAN PAŞA CAMİSİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Bolayır

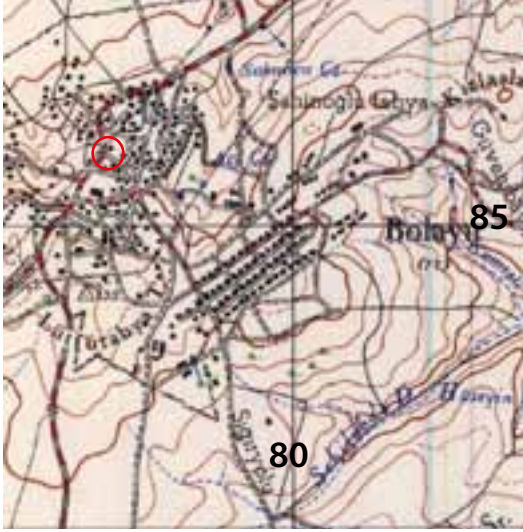
MEVKİİ: Merkez

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 20.10.1989 tarih, 446 sayılı kararı

ÇANAKKALE G17-c4

Süleyman Paşa Camisi

Gelibolu İlçesi, Bolayır Beldesinde bulunmaktadır. Alaturka kiremitli kırma çatılı, moloz taş ve tuğla ile almaşık sistemde yapılmıştır. Kuzeyde bulunan giriş cephesi üzerinde sivri kemerli dışa taşkın sivri kemerli çerçeve içinde yüksek giriş kapısına sahiptir. Güney cephesi üzerinde dışa taşkın mihrap nişi beş mukarnalıdır. Mihrabın her iki yanında sivri kemer alınlıklı dikdörtgen iki pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin üzerinde uzun dikdörtgen ikinci kat pencereleri bulunmaktadır. Caminin kuzey köşesinde bulunan minare kesme taşlardan yapılmış olup, kare kaide üzerine üçgen papuçluklar ve bilezik kısmından sonra silindirik gövde yükselir. Caminin iç kısmı oldukça sadedir.

Bolayır da Karargahı bulunan Gazi Süleyman Paşa tarafından, 1356 yılında yaptırılan cami medrese, hamam ve kervansaray dan oluşan külliye'nin bölümlerinden biridir. Cami mimari özelliği itibarıyla Erken Osmanlı Dönemi özellikleri göstermektedir. Türkler'in Avrupaya geçişini belgeleyen yapılardan olduğundan önemlidir.

Caminin güney cephesi

Minarenin görünümü

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yay., Çanakkale 2008.

E. HAKKI AYVERDİ. "Gazi Süleyman Paşa Vakfiyesi ve Tahrir Defteri". Vakıflar Dergisi S 7.

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans Tz. 1998.

BOLAYIR SÜLEYMAN PAŞA TÜRBEŞİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Bolayır

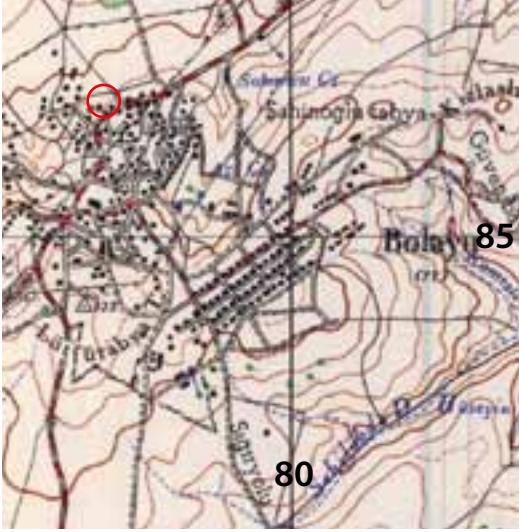
MEVKİİ: Merkez

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Bolayır Belediyesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Türbe

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 20.10.1989 tarih, 446 sayılı karar

ÇANAKKALE G17-c4

Türbe'nin genel görünümü

Bolayır kasabasında bulunmaktadır. Kasabanın batı kıyısında Saros Körfezine bakan yamacı üzerindedir. Türbenin etrafı mezarlık olarak kullanılmıştır. Türbe; 7,85 x 7,85 cm ölçülerinde kare plamlı kesme taş malzemedен yapılmış tek kubbeli bir yapıdır. Türbenin duvarlarının kalınlığı 115 cm'dir. Kuzey ve güney cepheleri üzerinde mermer söveli birer pencere, batı ve doğu cephelerinde de birer kapı bulunmaktadır. Pencereleer bitkisel motifli perforje demir korkulukludur. Saçak altında tuğladan testere dişi şeklinde iki sıra firiz kuşağı dolaşmaktadır. Pandandiflerle geçilen sekizgen kasnak üzerinde içten sivri kemerli dört pencere bulunmaktadır. Türbe'nin mimari özellikleri ve tuğladan yapılan firiz kuşağı Erken Osmanlı Dönemi mimari özelliği taşımaktadır.

Türbe içinde Süleyman Paşa'nın, Lalası ve atına ait olmak üzere üç mezar bulunmaktadır.

Türbe; Süleyman Paşanın 1359 yılında ölümünden sonra, Sultan I. Murat tarafından yaptırılmış, 1549'da Kanuni Sultan Süleyman döneminde onartılmış, 1880 yılında II. Abdülhamit'in tarafından yaptırılan onarımlarla son halini almıştır. Türbe'nin dışında güney bölümde Hasan Kelami Paşa'nın mezarıda bulunmaktadır.

Süleyman Paşa Trakya fatihi olup Bolayır'da karargahı bulunmaktaydı. Atından düşerek ölmüş, vasiyeti üzerine Bolayır'a gömülmüştür.

Hüseyin Kalemî Paşanın Mezarı: Türben bahçesinde güney batı bölümde bulunan mezar mermer sandukalıdır, kaliteli mermer malzeme zengin süslemelidir.

Saroz sahilleri komutanı Hasan Kalemî Paşa'nın 1829 yılında ölümünden sonra buraya defnedilmiştir.

Mezar üzerindeki kitabede, "Aydın ve Saruhan Sancaktarı Mutasarrıfı, İzmir Muhafızı Hasan Kalemî Paşa'ya ait olduğu" ve 1245. H-1829.M tarihinde yapıldığı yazışıdır.

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

E. HAKKI AYVERDİ. "Gazi Süleyman Paşa Vakfiyesi ve Tahrir Defteri". Vakıflar Dergisi S. 7.

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998.

CEVİZLİK KÖYÜ YAPILARI ve AYAZMA

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Cevizlik

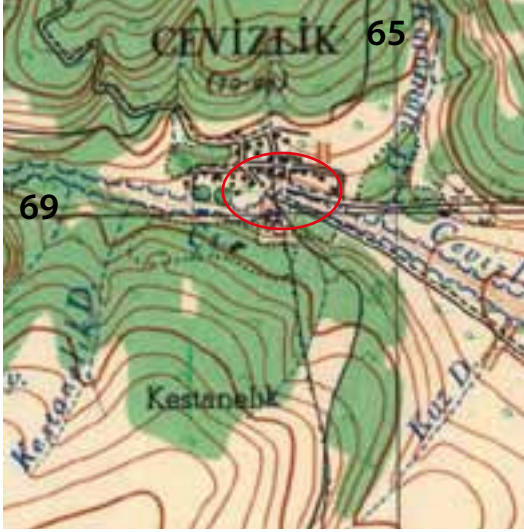
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Cevizlik Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medrük durumda

KORUMA KARARI: Gayrimenkül E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.11.1980 tarih, 12331 sayılı kararı

ÇANAKKALE H17-a4

Cevizlik ayazmasının bulunduğu alan

Gelibolu ilçesi, Cevizlik köyü, Köyiçi mevkiinde Köyün tarihi süreç içinde gelişimini gösterir Çeşme ve köy hamamının yanı sıra köyün doğu kenarında ayazma denilen yerdeki sarnıca ait kalıntılar bulunmaktadır.

Hamam: Köyün güney tarafında moloz taş ve tuğla malzeme ile yapılmış küçük bir hamamdır. Hamamın sol tarafında temizlik odasının bulunduğu küçük bir soyunmalık bölümünden girilir. Biri giriş kapısı olarak kullanılan dört küçük nişi olan hamamın, diğer üç nişi kurna nişi olarak kullanılmaktadır. Hamamın üzeri küçük bir kubbe ile örtülmüştür. Hamam tamamen medrük durumdadır. Hamam muhtemelen köy çeşmesi ile aynı tarihte yapılmış olmalıdır.

Çeşme: Köy meydanındadır. Yuvarlak kemerli çeşme, kesma taşlardan yapılmış, kemer içinde iki kitabesi mevcuttur. Kitabesinde "H.1177/M.1763" tarihinde yapıldığı yazılıdır.

Ayazma: Cevizlik köyünün hemen güneyinde bulunan anakaya üzerindedir. Anakayadan çıkan su kaynağı tünel şeklinde genişletilerek önüne bir hazne yapılarak su toplanmıştır. Haznenin duvarlarında kandil koymak için nişler bulunur. Buraya köylüler Papaz ayazmasında demektedir. Hazne ve tünel yoğun bitki örtüsü ile kaplıdır.

Köy çeşmesi

Çeşmenin kitabesi

Hamamın bu günkü durumu

Hamamın iç bölümünden görünüm

CEVİZLİK MEZARLIĞI

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Cevizlik

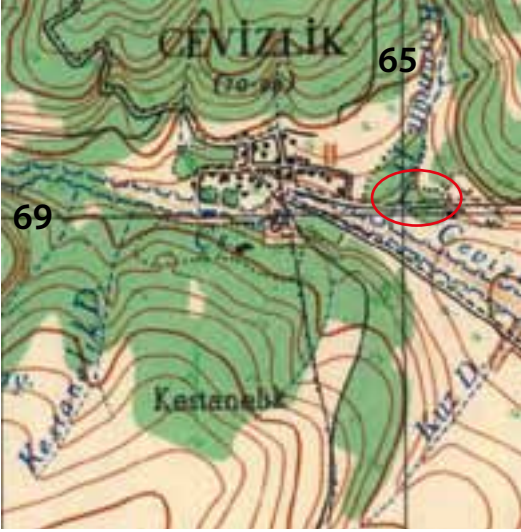
MEVKİİ: Eski Mezarlık

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Cevizli Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Eski Mezarlık

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-a4

Cevizli eski mezarlığın genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Cevizlik köyü sınırları içinde, Cevizli Köyünün 500 m kuzeyinde yer almakta, mezarlığın üstü ağaçlarla ve çalılıklarla kaplı durumdadır. Mezarlık içinde Erken Osman dönemi özellikleri gösteren yüksekli 3 m bulan dikili taş (balbal) türü mezarlar bulunmaktadır. Ayrıca Osmanlı dönemi özellikleri gösteren mermer mezar taşına sahip mezarlarda mevcuttur. Mezarlıkta hemen yol kenarında mermer mezar taşına sahip, taş duvarlı bir mezar yer almaktadır. Bu mezarı köylüler “Dede mezarı” olarak adlandırılmaktadır. Mezarlığın bir bölümü halen Cevizlik köyü tarafından mezarlık kullanılmaktadır.

Mezarlık, Türkler’in bölgeyi feth edilmesinden günümüze kadar kesintisiz kullanılması nedeniyle korunması gereklidir.

Mezarlıkta bulunan Balbal tipi mezarlar

Mezarlıkta bulunan Dede mezarı

BOLAYIR ÇİMPE KALESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Bolayır

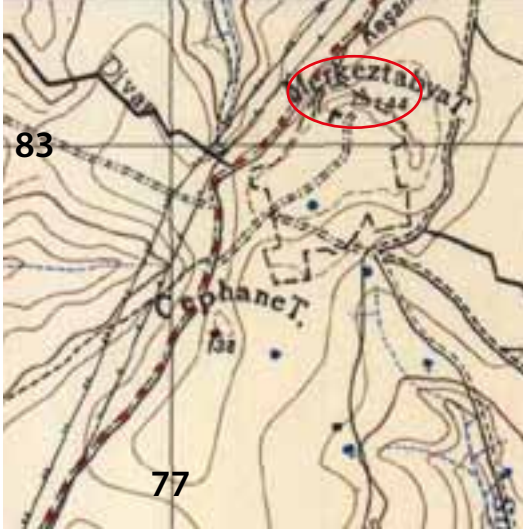
MEVKİİ: Merkez Tabya

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik -Askeri

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medrük Durumda

KORUMA KARARI: Çanakale K.V.T.V. K. B. Kurulu'nun 25.05.2011 tarih 5447 sayılı kararı

ÇANAKKALE H17-a2

Çimpe Kalesi ve Tabyalar

Gelibolu İlçesi, Bolayır Beldesi, Merkez Tabya Mevkiinde yer alır. Kale; Bolayır Beldesinin 1,5 km güneyinde yüksek bir tepe üzerinde yer alır. Marmara Denizine hakim bir konumdadır. Kuzeye doğru hilal şeklinde konuşlandırılan yapı 14 ayrı bonet ve bunları birbirine paralel olarak çevreleyen iki savunma duvarından oluşmaktadır. Paralel iki duvar arası hendek şeklinde yapılmıştır. Bonetlerin beden duvarları kesme taştan yapılmış olup, üstleri tuğla tonozlarla örtülmüştür. Bu günkü durumu ile büyük ölçüde tahrip olmuş, sadece 19. yy sonlarında yapılan bonetler ayakta.

Kaynaklar, Çimpe Kale'sini Türkler'in Trakya ya geçişlerinde ilk fethettiği Rumeli toprağı olduğunu belirtir. Yazılı belgelerde Kale'nin adı üzerinde farklı tanımlamalar bulunur. Bizanslı tarihçi İonnes Kento Kuzenos, İstanbul tarihine ait Rumca eserinde, bu adı "Tzympe" şeklinde kaydeder. Yine Bizans kaynaklarına dayanarak yazan Van Hammer ve N.Jorga gibi tarihçiler de bu adı kullanmışlardır. Aşık Paşazade tarihinin Ali Bey baskısında kale'nin adı "Çint Hisarı", tarihçi Friedtich Giesse ise "Çimbi" diye bahsederek Gazi Süleymanpaşa'nın bu kale de üslenip buradan Bolayır ve Gelibolu'ya feth eddikten sonra Rumeli'nin fethine başladığıda belirtilir.

Kale etrafında yapılan araştırmalarda Geç Roma Dönemi ve Osmanlı Dönemi seramiklerinin görülmesi kale'nin tarihi hakkında bilgi versede, konumu nedemiyle muhtemelen daha önce ki dönemlerde de burada bir yerleşim olmalıdır.

Kale duvarlarından görünüm

Kale duvarlarından görünüm

DEĞİRMENDÜZÜ KÖYÜ TEKKE TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Değirmendüzü

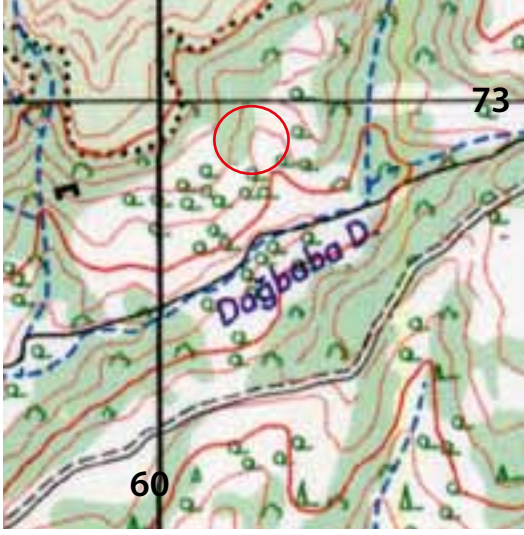
MEVKİİ: Tekke Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ziyaret alanı

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H17-a1

Tekke Tepe yerleşmesinin genel görünümü

Gelibolu ilçesi Değirmendüzü Köyü sınırları içinde, Köyün 3 km kuzey doğusunda Dağbaba dağının doğu eteğinde Tekke Tepe mevkiinde yer alır. Köylüler bu alana Dağbaba tekkesinde demektedir.

Dağın doğuya bakan yamacında geniş bir alanda yerleşim izleri görülür. Bu alanın tam ortasında taşlarının çoğu dağılmış ve kaybolmuş osmanlı mezarlığı ve mezarlığın ortasında kare planlı, moloztaş duvarlı, üst örtüsü tamamen yıkılmış bir türbe mevcuttur. Türbenin içinde yuvarlak formlu mermer mezar taşı olan bir mezar ve yanında takrip olmuş iki mezar daha bulunur. Türbe içindeki bu mezarlar muhtemelen burada yerleşimin kurulmasına neden olan dini şahsiyetlere aittir. Türbe, çevredeki halk tarafından saygı görmekte, ziyaret edilerek hayırlar yapılmaktadır. Köylüler Türbenin hemenn kuzey tarafında şimdi üzeri toprakla dolmuş, tuğladan yapılmış bir tonoz yapısı bulunduğunu söylediler.

Yerleşim, Erken Osmanlı döneminde kurulmuş,20 yy başlarında terk edilmiştir.

Türbe ve mezarlığın genel görünümü

Türbe içindeki mezarlar

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

DEMİRTEPE KÖYÜ KARTALTEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Demirtepe

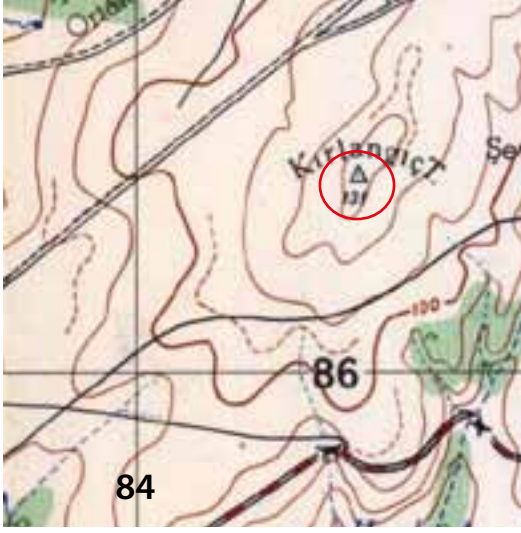
MEVKİİ: Kartaltepe-Kırlangıç tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 11.09.1997 tarih, 4100 sayılı kararı

ÇANAKKALE G17-c4

Tümülüs ve nekropol alanının genel görünümü

Gelibolu ilçesi Demirtepe Köyü sınırları içinde, Demirtepe köyünün 2 km kuzey doğusunda bulunan Kırkıngıç tepe üzerindedir. Kırkıngıç tepe'nin bulunduğu bölge Kartal tepe mevki olarak bilinir.

Saroz körfezi ve Marmara denizi kıyısına kadar geniş bir alana hakim durumda olan tepenin en yüksek bölümündeki yükselti etrafında mezar tuğlaları ve seramik parçaları gözlemlenmiştir. Alanın en yüksek bölümünde tarla düzeltilmesi sırasında düzlenmiş bir tümülüs yükseltisi bulunmaktadır. Tümülüs yükseltisinin etrafı nekropol alanı olarak kullanılmıştır. Ayrıca arazi üzerinde görülen yassı taşlar buradaki mezarlara ait yapı taşlarıdır.

Bu alanda 1996 yılında tarla sürülmesi sırasında bir mezara rastlanmış, mezar içinden çıkan altından yapılmış çelenk Çanakkale Arkeoloji Müzesinde koruma altına alınmıştır. Müze Müdürlüğü uzmanlarınca alanda gerçekleştirilen kurtarma kazılarında ana toprak üzerine yerleştirilmiş kenarları ve üzeri yassı taşlarla kapatılmış mezarlara rastlanmıştır. Kazılarda ele geçirilen altın çelenk ve seramik parçalarından Nekropol alanının MÖ 4. yy ortalarında kullanılmış olduğu saptanmıştır.

Alandaki tümülüs kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

MUSA TOMBUL. 1996 yılı kurtarma kazısı raporu, Çanakkale Müze Müdürlüğü arşivi.

EVREŞE TAŞAĞIL YERLEŞİMİ ve NEKROPOLÜ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Evreşe

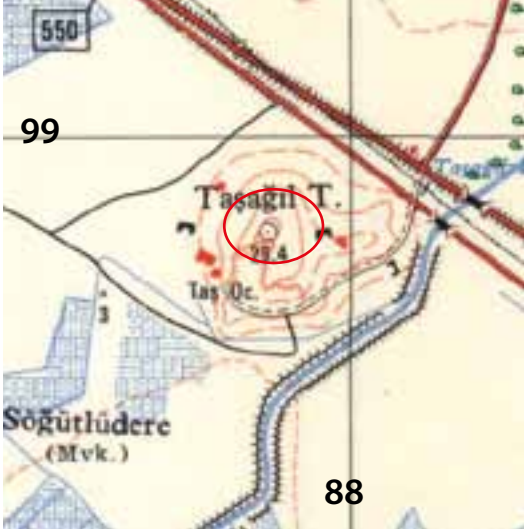
MEVKİİ: Taşağıl Tepesi

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Boş alan-Taşocağı

KORUMA KARARI: Boş alan-Taşocağı

ÇANAKKALE G17-c1

Taşağıl nekropolünün genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Kavak köyü sınırları içinde Gelibolu Keşan asfaltının, Evreşe sapağının güneyinde bulunan yüksek tepe üzerindedir. Saroz körfezine ve Evreşe ovasına hakim durumda olan tepe, yaklaşık 10 m yükseklikindedir. Karayolları tarafından taş ocağı olarak kullanılırken mezarlara rastlanmıştır. Alanda yapılan incelemelerde anfora ve pithos parçaları ve seramik parçaları gözlemlenmiştir. Mezarlar anatroprak üzerine oturtulmuş, kenarları ve üstü blok kayrak taşları ile kapatılmıştır. Muhtemelen alanın güney tarafı yerleşim kuzey tarafı ise nekropol alanı olarak kullanılmış olmalıdır. Alanda bulunan seramik parçalarından ve mezarların yapım tekniğinden yerleşim ve nekropol alanı MÖ 4. yy ortalarına tarihlenmektedir.

Taş ocağı kesitinde tahrip olan mezarlar

Nekropol alanındaki mezarların görünümü

GELİBOLU CERRAH HÜSEYİN AĞA CAMİSİ

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Camikebir

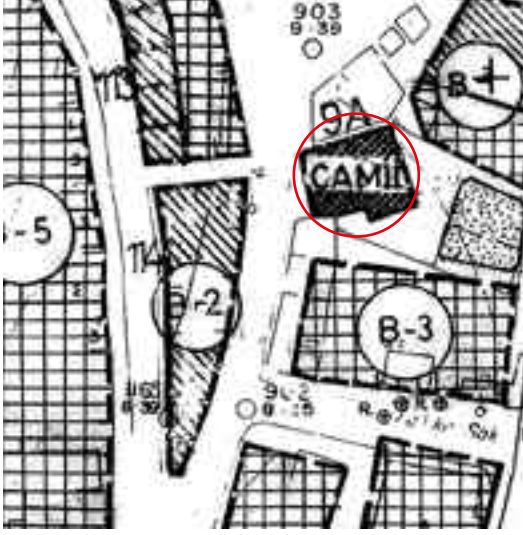
MEVKİİ: Pazar Yeri meydanı

ŞİT TÜRÜ:
Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.06.1991 tarih, 1784 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Cerrah Hüseyin Ağa camisinin genel görünümü

Gelibolu merkez, Camikebir mahallesi, pazaryeri meydanında bulunmaktadır. Doğu batı doğrultusunda dikdörtgen plan şemalı olan cami üç bölümden oluşmaktadır. Yapı düzgün kesme taş ve kesme taş ve tuğla malzeme olmak üzere iki farklı örgü sistemi kullanılarak inşa edilmiştir. Yapının ana bölümünün üst örtüsü sekizgen kasnak üzerine oturan tek kubbe ile, son cemaat mahalli ise iki kubbe ile örtülüdür. Camiye kuzey cephesi üzerinden yay kemerli bir kapı ile girilir. Kapının her iki yanında dikdörtgen iki pencere bulunur. Kapı üzerinde iki satırlık yapım kitabesi bulunmaktadır. Batı cephesi düzgün kesme taş malzemedeki yapılmış dıştan iki kemerli olup kemerlerden biri kapı diğeri pencere olarak düzenlenmiştir. Bu bölümden cami içine küçük bir kapı ile girilir. Bu bölüm cami ile birlikte yapılmış fakat daha sonraki onarımlar sırasında son cemaat mahalline çevrilmiştir. Güney cephesi üzerinde mihrabın iki yanında dikdörtgen iki pencere ve bu pencere üstünde iki yuvarlak pencere ile cephe hareketlendirilmiştir. Yapının kuzey batı köşesinde bulunan minare yapının üçüncü bir mekanı görünümündedir. Minare silindirik gövdeli olup tuğladan yapılmıştır.

Yapı, H. 1019, M.1611 yılında vefat eden "Dai Mehmet Efendi" tarafından Tekke olarak yaptırılmış ve tekke olarak kullanılmıştır. XIX. yy da Şeyh Baki tarafından onartılarak tekke olarak kullanılmaya devam edilmiştir. 1960 yılında Cerrah Hüseyin tarafından onartılarak camiye çevrildiğinden bu gün bu adla anılmaktadır.

Caminin son cemaat bölümü

Caminin kitabesi

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998.

GELİBOLU BAYRAKLI BABA MEZARI

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Hoca Hamza

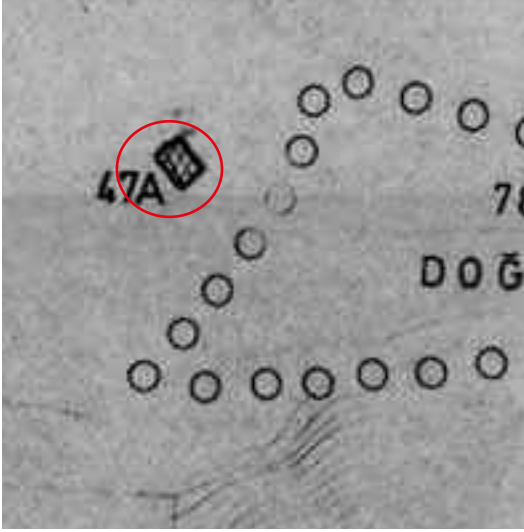
SOKAK: Namazgah Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Mezar

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ziyaret alanı

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih, 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Bayraklı Baba mezarının genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Hoca Hamza Mahallesi, Fener meydanı ile deniz arasında, Hamza koya bakan yamaçta yer alır. Zemin seviyesinden hafif yüksek bir mezar olup, mezar taşı üzerinde “Abdullah oğlu Karacabey H.813, M 1410 öldüğü” yazılıdır. Karacabey’in kim olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Fakat araştırmacılar, Yıldırım Bayezit döneminde donanmanın bayraktarı olduğu, birçok yararlılıklar göstermiş bir asker olduğu, ölümünden sonra donanmanın sık sık demirlediği koya bakan bu alana gömüldüğünde birleşmektedir. Yanında bulunan ikinci mezar ise Karacabey’in atına ait olduğu söylenir. Osmanlı Donanması Levent’ler Karacabey’in mezarını kutsal bilerek, deniz seferinden önce veya sonra ziyaret ederek dualar ederlerdi

Etrafı bayraklarla süslü olması, mezarın mistik bir havaya sokmakta ve ziyaretçileri etkilemesiyle, Türkiye’nin her yerinden ziyaretçisi olan Gelibolu’nun en çok ziyaret edilen mekanlarından biridir.

Bayraklı Baba mezarının mezar taşı,

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

MEHMET İRDESEL. Gelibolu Tarihi.

GELİBOLU ÇİLEHANE

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Hoca Hamza

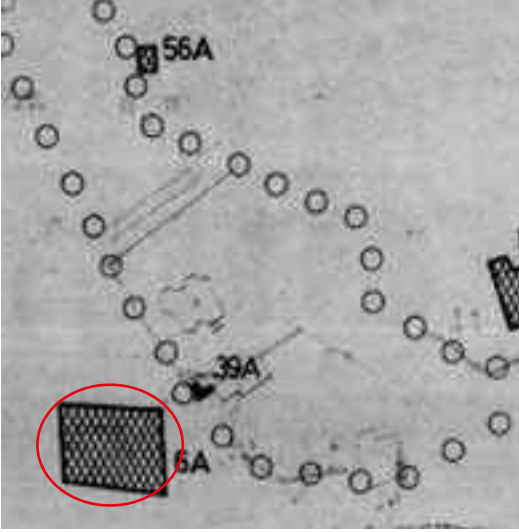
SOKAK: Feneraltı

ŞİT TÜRÜ:
Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ziyaret alanı

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Çilehane mağarasının genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Hoca Hamza Mahallesi, Feneraltı mevkiinde bulunmaktadır. Denize doğru bakan ana kayaya oyularak yapılmış, yaklaşık 3 m karelik hücre oda şeklindedir. Odanın bir giriş kapısı ve küçük bir penceresi bulunmaktadır. Güney tarafa küçük bir mihrap nişi açılarak küçük bir ibadethaneye dönüştürülmüştür.

Yazıcı Zade Mehmet Efendi 1449 yılında "Muhammediye" adlı kitabını burada yazdığı için halk arasında saygı gören ve ziyaret edilen bir alandır. Çilehane denmesinin nedeni, insanların dünya işlerinden elini çekerek kendisi ile hesaplaşması anlamına gelmektedir.

Çilehanenin içinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

GELİBOLU KALAFAT MEHMET PAŞANIN MEZARI

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Hoca Hamza

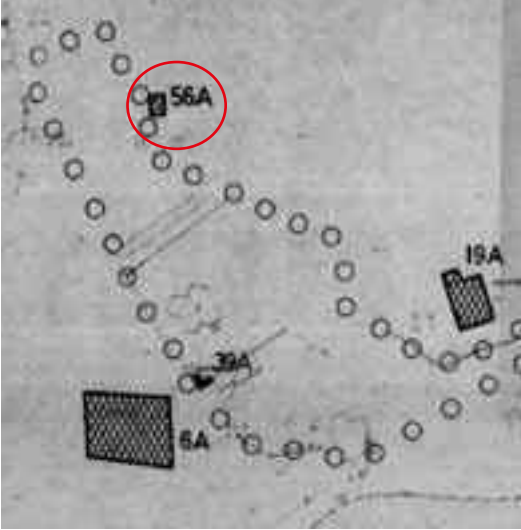
SOKAK: Namazgah Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Mezar

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezar

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.06.1991 tarih 1784 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Mezarın genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Hoca Hamza Mahallesi, Namazgah tepe mevkiinde, namazgah ile Bayraklı Baba türbesi arasında yer alır. Tamamen mermerden sandukalı ve yüksek mezar taşları ile gösterişli bir mezardır.

Kalafat Mehmet Paşa, I. Abdülhamit Döneminde 1778 yılında sadrazamlık yapmıştır.

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

GELİBOLU KALESİ

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Merkez

MEVKİİ: Liman

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Müze- Balıkçı barınağı

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

ÇANAKKALE H17-a4

Kale'nin Liman burcu

Gelibolu'nun denizden ve karadan gelen saldırılara karşı korunması için yapılmış olan savunma duvarıdır. Bu gün sadece limanda bulunan burç ve burç etrafında bulunan uzantıları, Namık Kemal İlkokul'unun bahçesinde ulunan duvar yapısından başka hiçbir kalıntısı bulunmamaktadır.

Gelibolu limanı kenarında bulunan burç, Lümanın güvenliğini sağlayan burçlardan günümüze gelmiş tek örnek durumundadır. Burc kare planlı olup giriş güneydeki ana kapıdan ve doğudaki liman kapısından olmak üzere iki kapı ile sağlanmaktadır. Asıl giriş kapısı 80 cm. genişliğinde, 130 cm. yüksekliğinde ve yuvarlak kemerlidir. Doğudaki liman kapısı ise uc kollu bursu kemerlidir. Burcun kuzeyinde sur duvarının hemen başlangıcında 70 cm. genişliğinde 110 cm. yüksekliğe sahiptir. Üzerine kalın tas bir lento konulmuş. kapı kemeri etrafı tuğlalarla hareketlendirilmiştir. Burcun her cephesinde pencere görevi gören birer mazgal deliği bulunmaktadır. Burcun orijinal hali üç katlı olmasına rağmen günümüze üçüncü katı ulaşamamıştır. Birinci kattan ikinci kata düzgün isçiliğe sahip tuğladan yapılmış beşik tonozlu döner merdivenlerle çıkılmaktadır. Birinci katta daha önce kuyu olarak kullanılan bir bölüm bulunmaktadır. Burcun her iki katı da hemen hemen aynı mimari düzende yapılmış. Katlar arası yayvan kubbe ile örtülüdür. Kubbeye pandandiflerle geçilmektedir. Burç'un birinci kat duvarı 2 m kalınlığı bulmasına rağmen, ikinci katta duvar kalınlığı 1 m kadar düşer. Kesme taştan yapılan kule orijinalde mermer kaplı olmalıdır. Dış cephede bazı devşirme mermer parçaları ve boğa başı şeklinde bir mimari parça yer alır.

Namık Kemal İlkokulu bahçesinde yer alan sur duvarı kalınlığının uzunluğu yaklaşık olarak 75 metre olup, 6 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Tuğla ve taş malzeme ile almaşık teknikte yapılmıştır. Duvarın mimari tarzı Bizans Dönemi özelliği göstermektedir. Sur duvarı üzerinde bie ortada, diğerleri kuzey ve güney koselerde, kule olduğu düşünülen çıkıntılar mevcuttur. Bu sur duvarı parçası iç kaleye ait olmalıdır.

Tarihi kaynaklarda kale'nin ne zaman yapıldığı kesin değildir. Ama Gelibolu, bulunduğu stratejik konumdan dolayı kale'nin MÖ 2. yy dan bu yana var olduğu tahmin edilmektedir. Zaman süreci içinde değişen savunma sistemlerine göre yeniden düzenlenmiştir. Gravürlerde kale, altıgen bir dış sur duvarına, yüksek burçlu bir iç kale'den ve iç içe iki limandan meydana gelmektedir. İç kale, limanın gerisinde bulunan (bu günkü belediye'nin bulunduğu alan) tepeyi çevrelemekte, bu tepe her çağda Gelibolu'nun akropolünü oluşturmuştur. Kale'nin bilinen ilk onarım Bizans imparatoru I. Justinianus tarafından yaptırılır.

Kale Türkler'in Avrupaya ilk geçtiği stratejik noktalardan biri olup her zaman önemini korumuş, Türkler'in eline geçmesinden sonra Yıldırım Bayezid döneminde esaslı bir şekilde onarılmıştır. Kale İstanbul'un fethinden sonra Osmanlıların bir denizüssü haline getirilmiştir.

Kale'nin Namık Kemal İlkokulu'nun bahçesinde bulunan sur duvarları yapım özelliği ile Bizans Dönemi özelliği, burç ise plan ve malzeme özelliği ile Osmanlı mimari özelliği taşımaktadır.

Kale MS 557-565 (Bizans), MS 711-713 (Bizans), 1235 (Bizans), 1354-1356 (Osmanlı). tarihlerinde onarımlar geçirmiştir.

Antik liman (balıkçı barınağı)

Liman burcunun içinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

FEVZİ KURTOĞLU. Gelibolu Yöresi ve Tarihi. İstanbul. 1938.

YUSUF ACIOĞLU: Çanakkale Boğazı'ndaki Kaleler. ÇÜMÜ. S.B.E. Y. Lisans Tez.Çanakkale, 2006.

GELİBOLU MANSUR BEY (Hallacı Mansur) TÜRBESİ

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Yazıcızade

SOKAK: Fener yolu

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Türbe

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Mansur Bey türbesinin genel görünümü

Gelibolu merkez, Fener yolu üzerindedir. Türbe; kare planlı olup yüksek kasnaklar üzerine oturan tek kubbe ile örtülüdür. Tuğla düzenler arasında kesme taşlarla almaşık teknikte yapılmıştır. Revaklı giriş bölümünün üzeri kubbe ile örtülüdür. Türbe'nin; doğu cephesi üzerinde iki dikdörtgen pencere, diğer cephelerde ise tek pencere ile aydınlatılmakta, bu pencerelerin üst bölümünde daha küçük sivri kemerli pencereler bulunmaktadır. Dikdörtgen büyük pencerelerin üst kısmına yapılan yalancı sivri kemerlerle cephe hareketlendirilmiştir. Türbe'nin saçak bölümü tuğlaları dışa çıkıntılı

olarak ahşap görünümü verilerek saçağa kademe kazandırılmıştır. Türbe içinde biri büyük diğeri küçük olmak üzere iki lahit tipi mezar bulunmaktadır. Lahit mezarlardan biri küçük ve daha sadedir. Diğer mezar daha büyük ve üzeri geometrik bezeme ve palmetlerle süslüdür. Süslü olan bu büyük mezar türbenin gerçek sahibine ait olmalıdır.

Yapıda ve mezarlar üzerinde herhangi bir kitabe bulunmadığından tarihi ve kime ait olduğu tam olarak bilinmemektedir. Halk arasında Hallacı Mansur türbesi olarak bilinsede, Hallacı Mansura ait olduğu pek mümkün görülmemektedir. Ancak türbenin mimari tarzı ve lahit mezarlar üzerindeki süslemelerin özelliklerine göre XIV. yy sonu XV. yy başlarına tarihlenebilir.

Mansur Bey isminde önemli bir kişiye ait olmalıdır. Bu da muhtemelen I. Murat döneminde görev yapmış ve Gelibolu da bulunan donanmada yararlılıklar göstermiş bir denizciye ait olmalıdır.

Mansur Bey türbesinin genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998.

GELİBOLU MEVLEVİHANE

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Yazıcızade

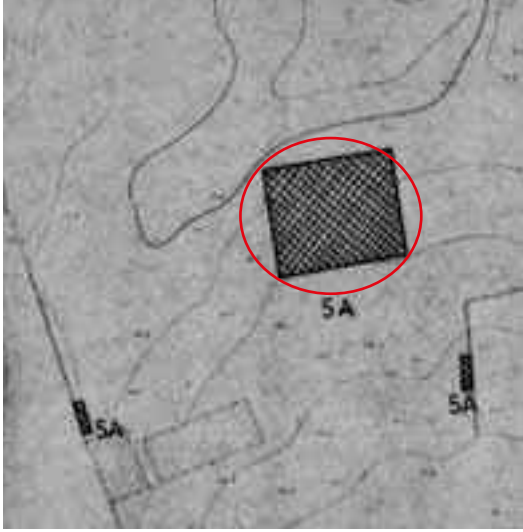
SOKAK: Mevlevihane

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Çanakkale Valiliği

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mevlevihane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Mevlevihane'nin genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Yazıcızade Mahallesi, Mevlevihane Caddesinde yer alır. Kiremit kırma çatılı, taş duvarlı, dikdörtgen planlı iki katlıdır. Cepheler de kat arası silme ile belirlenerek iki bölüm halinde düzenlenmiştir. İkinci kat pencere araları yüksek altıtlıklı korint sütunları ile, alt kat ise plasterlerle bölünmüştür. Üçgen alınlıklı, kenarları silmeli, dikdörtgen formda iki sıra halinde 44 pencere ile aydınlatılmıştır. Yapının batı cephesinde, ikili sarmal yaparak yukarı çıkan iki merdivenin bulunması ile farklılık göstermektedir. Kuzey ve güney cephelerinde birer giriş kapısı bulunmaktadır. Güney kapısı üzerinde dört satırlık kitabesi mevcuttur. İç mekan 15 sütunlu kemerler üzerine sekiz bağdadi kubbe ile örtülmüştür. Mekanın orta kısmı kemerlerinin üzeri 9 m çapında bir kubbe ile örtülerek sema meydanı oluşturulmuştur. Kubbeler ahşaptan olup, üzerleri yazılarla ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Güney cephesi üzerinde bir mihrap bulunmaktadır.

Mevlana'nın 1270 yılında ölümünden sonra, Çelebi Hüsameddin tarafından Mevlevilik tarikatı kurularak yayılmaya başlıyor. Ortada bulunan semahaneden başka haremde bulunan 60 odası ile Anadolu'nun en büyük ikinci mevlvihanesidir .

Mevlevihane'nin yapım kitabesi olmadığından ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Araştırmacılara göre, yerinde bulunan Ahi Devle Zaviyesi'nin üzerine XVII. yy. yapılmıştır. Tarihi kaynaklarda Ağazade Dergahı olarak geçmektedir. Bunun nedeni, mevlvihanenin ilk dedesinin Ağazade Mehmet Dede olmasındandır. Kaynaklarda yapı, Ağazade Mehmet Hakiki Dede tarafından saray mimarlarından Mustafa Ağa'ya yaptırıldığı belirtilmektedir.

Yapı: III. Mustafa döneminde 1766'daki depremde yıkılınca, M.1767 yılında III. Mustafa'nın emri ile yeniden onartılır. Daha sonra 1851 yılında yeniden onarım geçirir.

Batı kapısı üzerindeki kitabeye göre 1899-1900 yıllarında Sultan II. Abdülhamid, Mevlvihaneyi yeni baştan inşa ettirir. Yapının bu günkü eklektik mimari tarzı II Abdülhamid döneminin özelliğini yansıtmaktadır.

1920'de ki Yunan işgali sırasında cephanelik olarak kullanılmış; bu sırada gerek mezar taşları gerekse Mevlvihane binasında büyük tahribatlar olur. Mevlvihane 1925 te çıkan Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması Kanuna göre kapatılmasından sonra 1982 yılına kadar Askeri bina olarak kullanılmıştır. 1982 te Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. 2004 yılında Kültür Bakanlığı tarafından restore edilerek Çanakkale Valiliğine devredilir.

Mevlevihaneler Mevlevilik Kültüründe sadece dini ibadet amaçlı bir yer olmayıp, aynı zamanda güzel sanatlar (musiki) ve siyasi konularda da eğitim yapılan bir kurum olarak da Osmanlı toplumunun sosyal hayatına hizmet vermiştir.

Günümüzde de ziyarete açık olup, yılın belli günlerinde sema gösterileri yapılır.

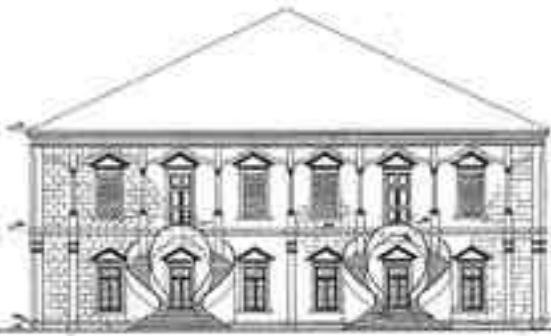
Mevlevihanenin iç görünümü

Mevlevihanenin kubbesi

Mevlevihanenin kitabesi

Mevlevihanenin ön cephesinin çizimi

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998.

GELİBOLU NAMAZGAH (Azepler Namazgahı)

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Hoca Hamza

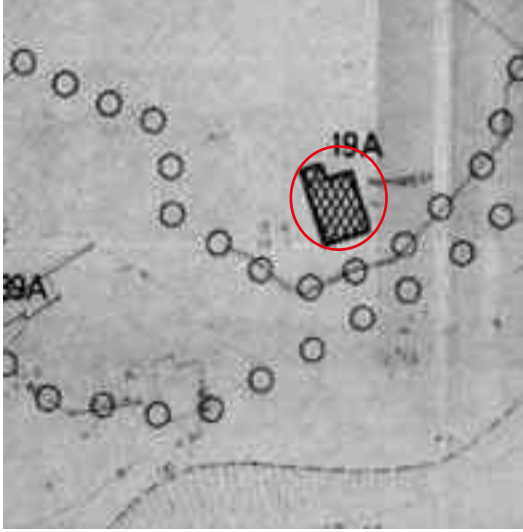
MEVKİİ: Namazgah Meydanı

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ziyaret Alanı

KORUMA KARARI: ?????

Gelibolu İmar Planı

Namazgahın Genel Görünümü

Gelibolu ilçesi Hoca Hamza Mahallesi, Fener Burnu Mevkiinde bulunmaktadır. 12,50x10m ölçülerinde taş döşeli bir platform üzerine inşa edilmiştir. Dikdörtgen söveli giriş kapısının üzerindeki üçgen alınlık içinde yapıya ait kitabe yer alır. Bu kitabe palmet ve rumi bezemelerle süslüdür. Namazgah'ın göney cephesinde kesme taştan yapılmış yüksek duvar, camilerin kible cephesi şeklinde düzenlenmiştir. Bu duvarın iki yanında iki mimber bulunmaktadır. Sağ tarafta bulunan mimber kubbe ile örtülüdür. Duvarın orta kısmında, iki yanında duvara bitişik iki sütun bulunan onbir sıra mukarnaslı, mermerden yapılmış mihrap yer alır. Kible cephe duvarı, mihrabın her iki yanında bulunan birer dikdörtgen pencere ve mihrap ve mimberlerin üst bölümlerine yapılmış üçgen çıkıntılarla hareketlendirilmiştir.

Kapı üzerinede bulunan kitabeye göre H. 810, M.1407 yılında Beşoğlu İskender Bey'in emri ile, Ladikli Süleyman oğlu Aşık tarafından yapılmıştır.

Açık hava camisi olarak yaptırılan bu yapı, Anadolu'da bulunan namazgahların en önemlisidir. Genellikle yöneticilerin Cuma ve bayram günlerinde ordularla birlikte toplu olarak ibadet etmek için yapılmış bir açık hava camisidir. Azepler Namazgahı olarakta bilinir.

2005 yılında Kültür Bakanlığı tarafından aslına uygun olarak restore ettirilmiştir.

Namazgahın
Mihrabı

Namazgahın
Kitabesi

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998.

GELİBOLU SARUCA PAŞA TÜRBESİ

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Orduevi

MEVKİİ: Hamza Koyu

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Türbe

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Saruca Paşa türbesinin genel görünümü

Gelibolu merkez, Hamza koya bakan yamaçta bulunmaktadır. Altı gen planlı, kesme taşlardan yapılmış eyvanlı bir yapıdır. Türbe pramidal çatılı olup, çapı 3,5 m çapında ve duvar kalınlığı 90 cm dir. Yapının güney ve doğu cephesi üzerinde beyaz mermer söveli 55x80 cm ebatlarında dikdörtgen birer pencere yer alır. Pencere döğme demir korkulukludur. Kuzey cephesi üzerinde eyvanlı giriş bölümü bulunur. Eyvanın iç kısmında karşılıklı iki oturma sediri bulunur. Sedirin arka kısımlarında kare nişler bulunmaktadır. Sol taraftaki nişin içinde daha önce türbenin çevresinde bulunan imaretin kitabesi yerleştirilmiştir. Giriş kapısı yuvarlak kemerli olup üzerinde dört satırlık onarım kitabesi bulunmaktadır. Yapının iç kısmı giriş zemininden biraz yüksektedir. İçerde sadece Saruca Paşa'ya ait sade bir sanduka bulunmaktadır.

Türbe 1907 yılında esaslı bir onarım geçirmiş, bu onarım sırasında muhtemelen kubbe olan üst örtü, külaha dönüştürülmüştür.

Türbe: Yıldırım Beyazıt döneminin Kaptan-ı Deryası olan Saruca Paşa'ya ait olup, eyvan üzerindeki 1436 tarihli kitabesi burada bulunan imarete ait olup, türbenin yapılması sırasında imareten alınarak türbeye yerleştirilmiştir. Saruca Paşa'nın ölüm tarihi 1454 olduğuna göre, türbe Saruca Paşa ölmeden hemen önce yapılmış olmalıdır. Kapı üzerindeki kitabe ise, 1907 yılındaki onarıma aittir.

Türbenin kitabesi

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998.

GELİBOLU SİNAN PAŞA TÜRBESİ

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Hamzakoy

MEVKİİ: Askeri Lojmanlar

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Türbe

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Sinan Paşa türbesinin genel görünümü

Gelibolu Merkez, Hamzakoy Mevkiinde bulunmaktadır. Kesma taşlardan yapılaş, sekizgen planlı, yüksek podyumlu tek kubbeli bir yapıdır. Doğu cephesi üzerinde yüksek iki sütun üzerine oturan tek kubbeli giriş revakı bulunmaktadır. Sivri kemerli revak kemerleri üzerinde sekizgen kasnak ve kubbe bulunmaktadır. Bir niş içinde yay kemerli taç kapı yer alır. Taç kapı kemeri yeşil ve beyaz renkli kesme taşlardan yapılmıştır. Türbenin kuzey, güney ve batı cepheleri bir birinin aynısıdır. Cephe kenarları silmeli olup, sivri kemerli dikdörtgen niş içine alınmış alt alta iki dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Pencere silmeleri mermer olup sivri kemerleri çift renkli yaştan yapılmıştır. Pencere arasında, pencere görünümü verilmiş kare nişler yapılarak cephe hareketlendirilmiştir. Kasnak altında bulunan iç içe silmelerle hareketli geçiş sağlanmıştır. Yapının iç kısmında pandandiflerle geçilen kubbe ve sekizgen kenarın her yüzey penceresi bursa kemrlidir. Türbenin tam ortasında mermerden yapılmış bir birine oldukça yakın, "Sinan Paşa ve eşi Münire Sultan'a" ait mermer sandukalar bulunmaktadır. Taş kapı kemerinin üzerinde dört satırlık H.1247, M. 1831 tarihli onarım kitabesi bulunmaktadır.

Sinan Paşa; II. Bayezit döneminin Kaptan-ı Deryasıdır. II. Bayezit'in kızı ile evli olmasından dolayı Damat Sinan Paşa olarakta bilinmektedir. Türbeyi kendisi ve eşi Münire Sultan için yaptırmıştır.

1831 ve 1970 li yıllarda iki onarım geçirmiş, onarımlar sırasında kubbe biraz basık hale dönüştürülmüştür. Türbe kubbe dışında tamamen korunmuş olup, yapıldığı devrin mimari özelliklerini taşımaktadır.

Türbenin giriş kapısı ve kitabesi

Türbenin iç görünümü

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998.

GELİBOLU ŞENGÜL HAMAMI

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Yazıcızade

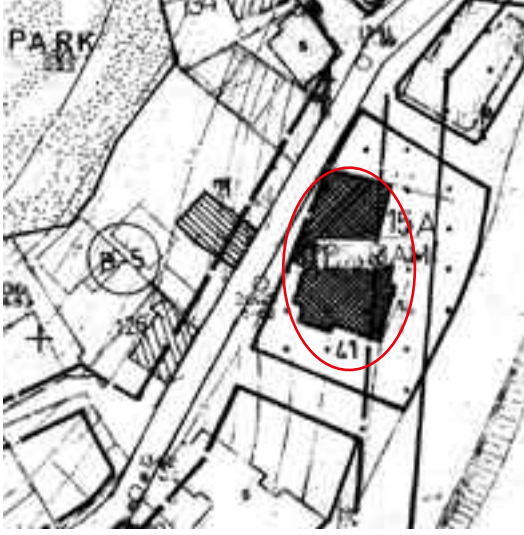
SOKAK: Şengül

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medrük

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Şengül hamamının genel görünümü

Gelibolu merkez, Şengül sokakta bulunmaktadır. Moloz taş malzemeden yapılan hamam, doğu cephesi üzerinden kare planlı soyunmalık bölümüne girilir. Soyunmalık bölümünün üzeri taş altlıklı ahşap sütunlar üzerine oturur. Duvarlarda ahşap dolap nişleri bulunur. Hamam içinde bulunan üzerinde bitkisel bezeli ve çift başlı kartal motifi bulunan ahşap sütunlar muhtemelen hamamın soyunmalık bölümünün ait olmalıdır. Soyunmalık bölümünden üzeri kubbe ile örtülü bölümden ılıklik bölümüne geçilir. İlıklik bölümünün üzeri yıldız tonozla örtülmüştür. Sıcaklık bölümü eyvan planlı olup üzeri kubbe ile örtülmüştür. Sıcaklık bölümü 16 küçük pencere ile aydınlatılmıştır. Pencere söveleri ve kurna aynalıkları mermerden yapılmıştır. Sıcaklık bölümünün güney bölümünde iç içe iki halvet bölümü bulunmaktadır. Halvet bölümünün üzeri beşik tonozla örtülmüştür.

Yapı yakın zamana kadar kullanılmakta iken günümüzde tamamen medrük durumdadır. Yapının kitabesi bulunmadığından ne zaman ve kimin tarafından yaptırıldığı bilinmiyor. Fakat genel mimari özelliği itibariyle Erken Osmanlı Dönemi özellikleri göstermektedir. 1437 tarihli vakfiye kayıtlarında Çandarlı Halil Paşa tarafından yaptırıldığı kayıtlıdır.

Hamamın soyunmalık bölümünün görünümü

Hamamın sıcaklık bölümü

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.
OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y. Lisans T. 1998.

GELİBOLU ŞERBETÇİ BABA TÜRBESİ

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Yazıcızade

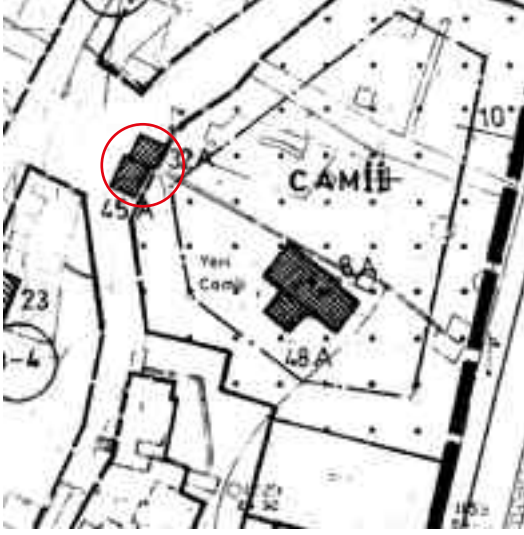
SOKAK: İbni Katip

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Türbe

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Şerbetçi Baba türbesinin genel görünümü

Yazıcızade camiinin bahçesinde bulunmaktadır. 330 x 330 cm ebadında kare planlı tek kubbeli bir yapıdır. Beden duvarlarında kesme taş, kemerlerde ve tromplarda tuğla malzeme kullanılmıştır. Doğu ve kuzey cephelerde dikdörtgen formlu ve sivri kemerli birer pencere bulunmaktadır. Pencereler dövme demir korkulukludur. Türbenin kuzeydoğu köşesi pahlıdır. Üst örtü dalgalı saçak üzerinde sekizgen kasağa oturan kubbe ile kapatılmıştır. Türbenin girişi güney cephesindedir. Giriş kapısı dıştan sivri kemerli, içten sepet kollu kemerlidir. İç kısmında oldukça sade bir mezar bulunmaktadır. Kuzeyde bulunan pencerenin altında büyük bir küp bulunmakta bu küpün işlevi için iki görüş vardır. Türbe'yi ziyaret eden ziyaretçilerin türbe'nin bakımını yapan türbedara hediye koymaları için konulmuştur. Diğer bir görüşde Şerbetçi baba'nın halka şerbet dağıttığı küp olup türbe ismini de buradan almaktadır denmektedir.

Türbenin kitabesi olmadığından yapım tarihi ve kime ait olduğu bilinmemektedir. Fakat mimari özelliği itibarıyla Erken Osmanlı dönemi özellikleri taşımaktadır. Şerbetçi Baba ise araştırmacılara göre XV. yy'da yaşamış olan bir dervişdir.

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998.

GELİBOLU TELLİBABA ÇEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Yazıcızade

CADDE: Santral

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mahalle Çeşmesi

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Çeşmenin genel görünümü

Gelibolu Merkez, Santral caddesinde bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı 530x375 cm ebatlarında tuğla ve taş malzemedan yapılmış olup üzeri mermer kaplamadır. Çeşmenin yan kısımları ve arkası su deposu olarak planlanmıştır. Ön cephesi, yan taraflarda birer burmalı sütunce, orta kısımda aval silme ile bölümlenerek hareketlendirilmiştir. En üstde 23 mukarnastan oluşan bir firiz kuşağı, onun altında 170x80 cm'lik mermer bir çerçeve içine alınmış kitabelik kısmı, hemen onun altında dilimli kemerli aynalık bulunmaktadır. Aynalık kemerinin etrafın bitkisel bezemelerle süslü, her iki yanında geometrik bezekli birer kabara motifi bulunmaktadır. Hemen altta şamdan biçimli mukarnas kuşağı yer alır. Bu firiz kuşağının altında 65x75 cm ebatlarında yapım kitabsi yer alır. Kitabenin her iki yanı sepet kulplu kemer formunda olup bitkisel bezemelidir. Aynalığın sağ ve sol alt kısımlarında birer selvi motifi bulunmaktadır. Selvilerin aralarında kalan bölümünde iki kurna bulunmaktadır. Çeşmenin ön cephesinde çeşme mimarisi ile uygun olmayan müdahaleler yapılarak özgün mimarisi bozulmuştur.

Çeşmenin ön cephesinde üst de, 170x80 cm ebatlarında 18 kartuş içinde yapım kitabesi bulunmaktadır. Aynanın hemen altında 65x85 cm ebatlarında, 4 kartuşlu 4 satırlık ikinci bir yapım kitabesi daha bulunmaktadır.

Genel özellikleri ile çeşme Lale Devri özellikleri göstermektedir. Yapım Kitabelerine göre " H 1138, M 1725 tarihinde Sadrazam Damat İbrahim Paşanın'nın damadı Gelibolulu Kaymak Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Çeşmenin niş kemerinin görünümü

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998

MEHMETİRDESEL. Gelibolu Tarihi.

GELİBOLU ULU (SÜLEYMAN PAŞA) CAMİSİ

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Camikebir

MEVKİİ:

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadehane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Ulu Caminin genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Camikebir mahallesinde bulunmaktadır. Kiremit kırma çatılı ve kasma taş malzeme ile yapılmıştır. 28x30 m ölçülerinde kareye yakın plan tipi gösteren caminin dört cephesi aynı özelliklerde olup her cephede 6 adet sivri kemerli dikdörtgen çerçeveli toplam 24 penceresi bulunmaktadır. Doğu, batı ve kuzey cepheler üzerinde merdivenle çıkılan birer revaklı giriş kapıları bulunmaktadır. Kırma çatının orta bölümü yüksek tutularak kademeli bir görünüm oluşturulmuş, bu bölümde sivri kemerli 48 adet pencere ile hem çatının hemde cami iç mekanına aydınlık ve hareketli bir görünüm kazandırılmıştır. Cami üst örtüsü içeride köşelerde iki birleşik sütundan oluşan payandalara, ortada ve yanlarda bir, önde ve arkada ikişer sütunla taşınmaktadır.

Yapının iç bölümü, kademeli kırma çatıyı taşıyan dikdörtgen sütunlarla ve 46 adet çatı penceresi ile ferah bir atmosfer oluşturur. Bu orta bölüm sütunları arası sivri kemerlerle bağlanmıştır. Girişin sağında ve solunda ahşap müezzin ve hünkar mahvilleri iç mekanla oldukça uyumludur. Ahşaptan yapılan tavan ortalarında oval madolyon süslemeler bulunmaktadır. Mihrap, her iki kenarında iki sütunçe üzerinde yedi sıra mukarnasıdır. Onun üstünde dikdörtgen kitabe yer alır. Mukarnas kenarları ve sütun başlıkları altın yıldız ile süslüdür. Akşaptan yapılan mimberde hakim renk beyaz olup ayrıntılar kahve renkle belirlenmiştir. Süslemeler cami iç mekanı ile uyum sağlamaktadır. Yan panolarda iç içe dikdörtgen madolyonlar işlenmiştir. Mimber korkuluklarında "S" süslemelere yer verilmiştir. Caminin iç menanda pencere sövelerinde ve alınlıklarında, çatıyı taşıyan sivri kemerlerde bitkisel bezemeli kalemişleri görülür. Kesme taştan yapılan mimare caminin kuzey batı köşesinde yer alır. Minare kare kaideli ve örgü sarmal motifli gövdeli olup tek şerefelidir.

Cami Gelibolu'nun en büyük camisidir. İsmi halk arasında Gazi Süleyman Paşa cami ve Ulu cami olarak bilinir. İlk yapılışı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Cami, Gazi Süleyman Paşa'nın vakıfları arasındadır. Caminin Gazi Süleyman Paşa ismiyle anılması, Süleyman Paşa'nın Gelibolu fatihi olmasından dolayıdır.

Caminin biri yapım, ikisi de onarım olmak üzere üç kitabesi bulunmaktadır.

Birinci kitabe: Doğu giriş kapısı üzerindeki 90x55 cm ebatlarındaki dört satırlık yapım kitabesine göre " H 787, M 1385 tarihinde I. Murat Han adına Çandarlı Kara Halil Hayrettin tarafından yaptırıldığı" yazılıdır.

İkinci kitabe: Onarım kitabesi olup batı kapısı üzerinde bulunmaktadır. 55x35 cm ebatlarındaki dört satırlık Türkçe beyit kitabeye göre: "harap durumda olan camiyi H 1088, M 1677 yılında Ahmet Ağa tarafından onartıldığı" yazmaktadır.

Caminin kuzeybatı köşesinde bulunan çeşme üzerindeki kitabeye göre H 854, M M 1449 tarihinde caminin bir onarım daha geçirdiği anlaşılmaktadır.

Cami bu günkü durumu ile 1889 yılında II. Abdülhamit Han tarafından esaslı bir onarım geçirdiği, cami içinde bulunan stnlara ve beden duvarlarına oturan dokuz kubbe kaldırılarak bu günkü üst örtünün yapıldığı anlaşılmaktadır. Yani yapının üst örtüsü orjinalinde dokuz kubbe ile örtülüydü. Caminin içinde bulunan ahşap elemanlar ve kalem işi süslemeler de bu onarımlar sırasında yapılmıştır.

Caminin güneydoğu köşesinde harap durumda sebil bulunmaktadır. beş gzly nişli olan n cephesi ayakta dır. n cephesinde kenardaki ikisi duvara gömülü olmak üzere dört bağımsız sütün bulunmaktadır Korkuluklar bitkisel motifli perforje demirden yapılmıştır. Cephede Abdurrahman Efendi'nin hanımı Molla Emine tarafından H 1223, M 1810 tarihinde yaptırıldığı yazan dört satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Caminin doğu duvarında 1889'da caminin yeniden inşası sırasında eklenmiş çeşme bulunmaktadır. Caminin kuzey-batı duvarında bağımsız başka bir çeşme daha bulunmaktadır. Bu çeşme yakın bir zamanda yeni baştan yapılmıştır. Burada bulunan orijinal çeşmenin kitabesi bu yeni çeşmenin üzerine konmuştur. Kitabeye göre " H 853, M 1449 yılında Gelibolu esnafından El Hac Mehmed Bin Hüseyin tarafından yaptırıldığı yazılıdır"

Caminin iç mekanı

Caminin tavan süslemeleri

Caminin iç mekan süslemeleri

Caminin Mihrabı

Caminin onarım kitabesi

Caminin güney doğu köşesindeki sebil

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

E.H: AYVERDİ. Osmanlı Mimarisinin İlk Devri. C 1. İstanbul 1966.

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998.

GELİBOLU YAZICIZADE CAMİİ ve TÜRBEİ

İLÇE: Gelibolu

MAHALLE: Yazıcızade

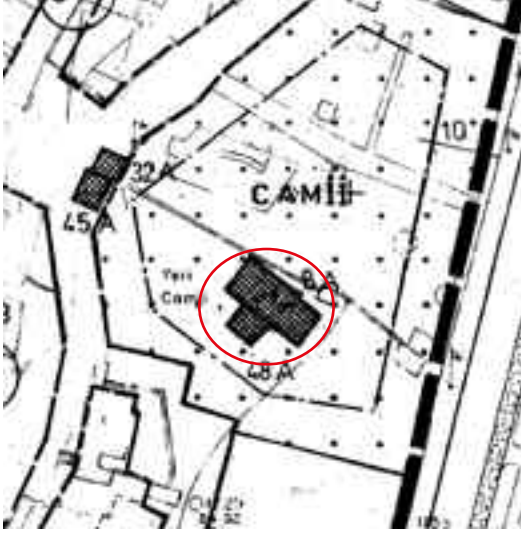
SOKAK: Keşan

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 24.06.1983 tarih 15287 sayılı karar

Gelibolu İmar Planı

Yazıcızade Camisi'nin genel görünümü

Gelibolu Merkez, Yazıcızade Mahallesinde bulunmaktadır. Alaturka kiremit kırma çatılı dikdörtgen planlı olan yapı, tamamen kesme taşlardan yapılmıştır. Cami biri doğu cephesinden diğeri batı cephesinden olmak üzere iki girişi bulunmakta, caminin son cemaat yeri cami mimarisinden farklı olarak doğu cephesi üzerindedir. Basit kemerli giriş kapısı üzerinde onbir kartuş içine altı satırlık kitabeya sahiptir. Kitabenin üzerinde Sultan Abdülmecit'in tuğrası bulunmaktadır. Giriş kapısının iki yanında sivri kemer alınlıklı dikdörtgen birer pencere bulunmaktadır. Batı cephesi de doğu cephesinin aynısıdır. Kuzey cephesi üzerinde sivri kemerli alınlıklı dört pencere bulunmaktadır. Güney cephesi üzerinde de kuzey cephesinde olduğu gibi dört pencere bulunmakta. Caminin iç kısmı oldukça sadedir. Mihrap tam cephe üzerinde olmayıp biraz güney doğu köşesine doğru yapılmıştır.

Caminin güney cephesine bitişik 4,70x6.00 m ölçülerinde bir türbe bulunmaktadır. Türbenin üç cephesi üzerinde de birer dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Türbenin üzeri açık olup, içinde bulunan mezar oldukça sadedir.

Caminin kuzey doğu köşesinde camiden 2,5 m kadar uzakta bulunan kare kaide üzerine üçgen papuçluklar ve yuvarlak bilezikli silindirik gövdeli minare bulunmaktadır. Minare kesme taşlardan yapılmıştır.

Yapı, Yazıcızade kardeşlerin en büyüğü Mehmet Efendi tarafından tekke olarak yaptırılmış, daha sonra camiye çevrilmiştir. Cami mimari özellikleri ile XV. yy ilk yarısında yapılmış olmalıdır. Giriş kapısı üzerinde bulunan beş satırlık kiatabe, Sultan Abdülmecit döneminde 1840 yılında yapılan onarıma aittir. Ayrıca cami 1946 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından da son onarımı yapılmıştır.

Caminin ahşap tavan süslemeleri

Caminin giriş kapısı üzerindeki kitabesi

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

OSMAN ÜLKÜ. Geliboluda Bulunan Türk Dönemi Mimari Eserleri. Atatürk Üniversitesi. Y.Lisans T. 1998.

MEHMET İRDESEL. Gelibolu Tarihi.

GÜNEYLİ LİMANI YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Güneyli

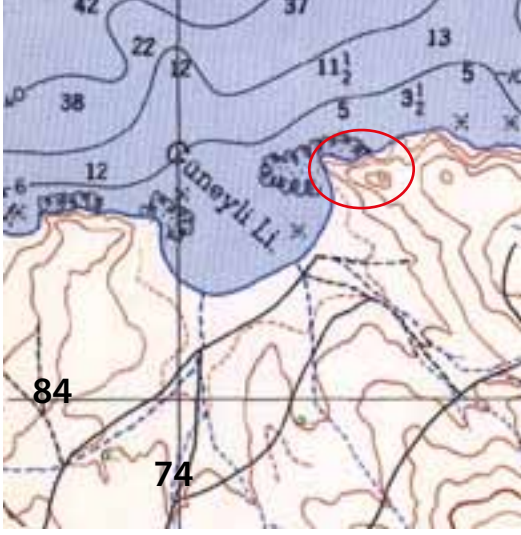
MEVKİİ: Güneyli Limanı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Boş Arazi-Arsa

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K. Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı kararı

ÇANAKKALE G17-d3

Güneyli limanı yerleşmesinin genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Güneyli Köyü sınırları içinde, Güneyli Köyünün 3 km kuzey doğusunda bulunan Güneyli Limanının batı bölümünde ki burun üzerindedir. Yerleşim denize doğru dik inen burun ve doğal limanın girişindedir. Yerleşimin üst bölümünde yaklaşık 2 m kalınlıkta arkeolojik kültür katmanı bulunmakta, kültür katman gerilere gidildikçe incelmektedir. Yerleşim üzerinde yapılan araştırmalarda Kalkolitik ve Tunç Çağına ait seramik parçaları, daha gerilerde ise Roma ve Bizans dönemi yerleşmesine ait seramik parçaları gözlemlenmiştir. Yerleşimin en gerisinde bulunan yüksek kısımlarda gözlemlenen mezar tuğlarından ve ince seramiklerden nekropol alanı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yerleşim üzerinde gözlemlenen arkeolojik kalıntılardan, Kalkolitik Çağda küçük bir liman yerleşmesi olarak kurulmuş, Bronz Çağda da yerleşim gelişerek devam etmiştir. Roma ve Bizans Çağında da küçük bir balıkçı köyü olarak varlığını sürdürmüş olmalıdır.

Yerleşmenin üst bölümü

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüze Araştırması.

ILGARDERE ASAR TEPE HÖYÜĞÜ

İLÇE: Eceabat

KÖY: Ilgardere

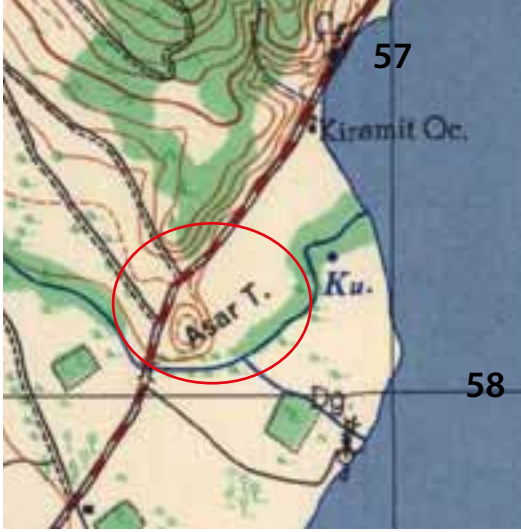
MEVKİİ: Asar Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Makilik çalılık

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K. Yüksek Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-b3

Asar Tepe Höyüğü'nün genel görünümü

Eceabat ilçesi, Ilgardere Köyü sınırları içinde, Ilgardere sapağında, Eceabat-Gelibolu asfaltının kuzeyinde, deniz kenarı tarafında bulunmaktadır. Doğal bir yükselti üzerine yaklaşık 150 m çapında ve 25 m yükseklikindedir. Tepenin deniz tarafı oldukça dik ve batı eteği hafif egimlidir. Höyük üzerinde yapılan incelemelerde moloz taşlardan yapılmış temel izleri ve Prehistorik dönemden Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerine kadar devam eden seramik parçaları tespit edilmiştir. Prehistorik seramik parçaları Kumtepe, Troia I ve II dönemleri özellikler gösterir. Ayrıca Troia VI dönemi özellikleri gösteren seramiklerde yaygındır. Yüzeyde çok seyrek olarak Buakıl türü seramik parçalarında gözlemlenmiştir. Karayolları tarafından yol genişletmesi sırasında höyüğün batı ve doğu bölümü tahrip edilmiştir.

YAYIN DİZİNİ

DAVİD FRENCH. "Asartepe". *Anatolian Studies*. XIV.1964.

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırması. 1983-1990.

ILGARDERE TEPECİK YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Ilgardere

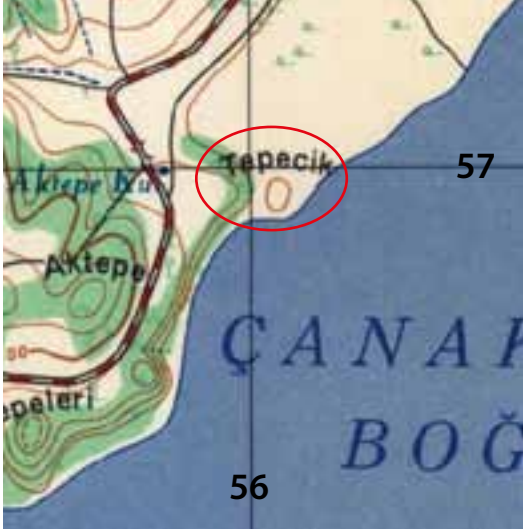
MEVKİİ: Tepecik

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Dinlenme kampı-Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-b3

Tepecik yerleşmesinin genel görünümü

Eceabat ilçesi, Ilgardere Köyü sınırları içinde, Eceabat-Gelibolu asfaltının kuzeyinde, yol ile deniz arasında bulunan tepeciktir. Karayolları dinlenme kampının bulunduğu alan ve kuzeyindedir. Yerleşimin bulunduğu tepe yaklaşık 5 m yüksekliktedir. Bu tepe'nin hemen kuzeyinde, aşağıdaki düzlükte tümülüse benzeyen tepe bulunmakta, yerleşim bu alana kadar yayılmaktadır. Bu alan içinde yapılan incelmelerde Kalkolitik ve Erken Tunç Çağına tarihlenen seramik parçalarına rastlanmıştır. Yerleşim alanı muhtemelen tesisin yapılması sırasında büyük ölçüde tahrip olmuştur. Kuzeyde bulunan tümülüse benzeyen tepeyi, araştırmacılar tümülüs olarak tanımlamış fakat tepe üzerinde bulunan anakaya nedeniyle yapay bir tepecik olmadığı belirlenmiştir.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

KALEALTI KÖYÜ KALESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Kalealtı

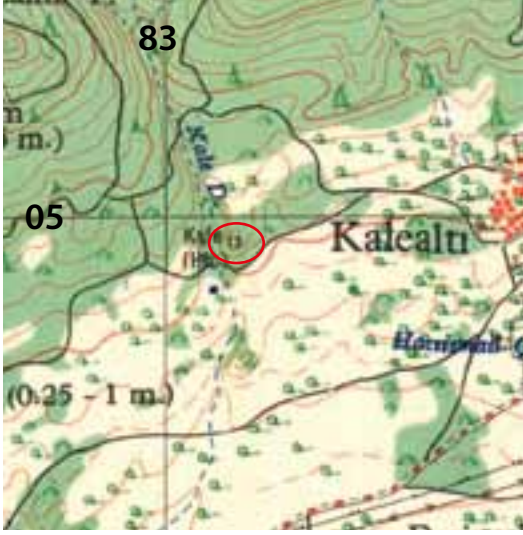
MEVKİİ: Kale

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera-Tarla

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K Kurulunun 17.06.1991 tarih 1784 sayılı kararı

ÇANAKKALE H16-b3

Kale'nin bulunduğu alanının genel görünümü

Kalealtı köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 1 km batısında bulunan Kele deresi kenarındaki yamaç üzerinde yer alır. Güneye bakan yamaçlardan başlayarak kuzeye doğru uzanan yaklaşık 10 000 m karelik bir alanı kaplayan moloz taşlardan kireç harçlı olarak yapılmış olan kale duvarı kalıntıları gözlemlenmiştir. Yaklaşık 1,5 kalınlığa sahip olan duvarlar yer yer 2 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Duvarlar güney bölümde daha sağlam durumdadır. Mevcut kalıntılarla kale'nin plan yapısı hakkında bilgi edinmemiz oldukça zordur. Kalıntıların bulunduğu alanda çalılıklar içinde konut olabilecek yapılara ait temel kalıntıları da gözlemlenmiştir. Kalıntılar yamaç üzerinde bulunan birkaç evden oluşan bir yerleşimin koruma duvarında olabilir,

Alan üzerinde MS 13. özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir.

Mevcut kale kalıntıları

Mevcut kale kalıntıları

KARAINEBEYLİ ECEBEY MEZARI

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Karainebeyli

MEVKİİ: Ecebaba Tepesi

ŞİT TÜRÜ:
Türbe

MÜLKİYET DURUMU:
Karainebeyli Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ziyaret alanı-Tüebe

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Ece Bey'in mezarının genel görünümü

Karainebeyli köyü'nün doğusunda Ecebaba Tepesi üzerinde bulunmaktadır. Ece ovasına ve çevresine hakim bir tepe üzerindedir. Burada bulunan mezar, 1990 yılında bu günkü hali ile onartılmıştır. Tamamen mermerden ve kesme taşlardan yapılmıştır. Bu günkü mimari tarzı ile tarihi bir özellik göstermez.

Ecebey yada Ecebaba, 1354 yılında Gelibolu'nun fethinde Süleyman Paşa ile birlikte olan ve Eceabat'ın ve Gelibolu'nun fethinde büyük yararlılıklar göstermesi nedeni ile bu feth edilen topraklara ismi verilen saygın bir komutandır. Mezar bölge halkı tarafından saygı duyulan bir mezar olup, yoğun olarak ziyaret edilmekte ve kurbanlar kesilmektedir.

KARAINEBEYLİ ASARLIK TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Karainebeyli

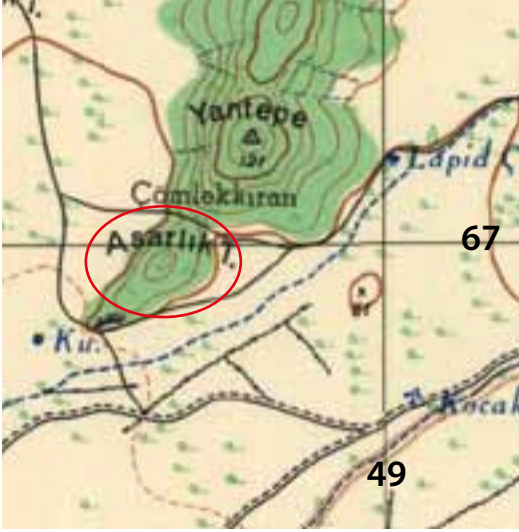
MEVKİİ: Asarlık Tepe

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Asarlık Tepenin genel görünümü

Karainebeyli Köyü sınırları içinde Asarlık Tepe mevkiinde bulunur. Asarlık Tepe: Karainebeyli köyü'nün batısında, Ece Limanı yolu üzerinde yaklaşık 3 km sonra, yolun hemen kuzey kenarında, ovaya hakim, yaklaşık 20 m yükseklikte bir tepedir. Doğal kayalığın üzerinde ki düzlükte ve eteklerinde konut olabilecek yapılara ait temel kalıntıları ve yoğun seramik parçaları gözlemlenmiştir. Yerleşim, temel kalıntılarından ve gözlemlenen seramik parçalarının özelliklerinden Roma döneminde iskan edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

KARAINEBEYLİ KOZÖREN YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Karainebeyli

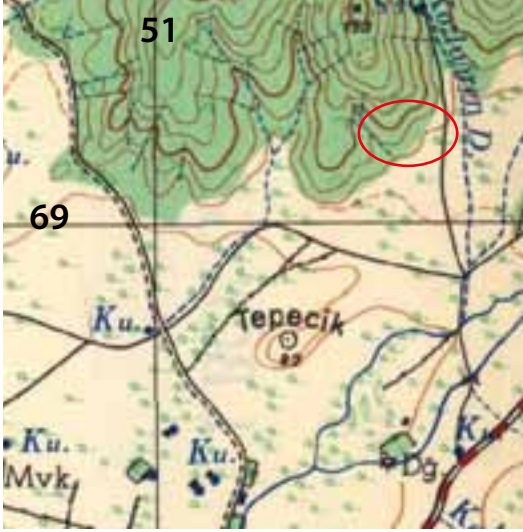
MEVKİİ: Kozören

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet-Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Orman

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Kozören yerleşmesinin genel görünümü

Karainebeyli Köyü sınırları içinde, Kozören mevkiinde bulunur. Kozören Karainebeyli köyü'nün yaklaşık 2 km kuzey batısında, Yerleşim ovanın bitip dağın başladığı alandan başlayıp dağın doğu yamaçlarına kadar yayılmıştır.

Tarla kenarlarında tarla temizlenmesi ile atılmış yapı taşları, tarla içlerinde yoğun çatı kiremitleri ve seramik parçaları, çalılıklar içinde temel kalıntıları ve sütun parçaları görülmüştür. Yerleşim üzerindeki arkeolojik veriler Geç Hellenistik ve Roma döneminde iskan edildiğini göstermektedir. Ayrıca Karainebeyli köyü köy meydanında bulunan mermer mimari parçalardan bazıları bu yerleşim alanından taşınmıştır.

Yerleşim alanında görülen sütun

Yerleşim alanında görülen çatı kiremitleri

KARAINEBEYLİ KÖYÜ CAMİSİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Karainebeyli

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Karainebeyli Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethana

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Caminin genel görünümü

Gelibolu ilçesi Karainebeyli Köyü, Köyiçi mevkiinde bulunmaktadır. Enine dikdörtgen planlı 12,40x9,45 cm ebatlarında moloz taş duvarlı, kırma kiremit çatılıdır. Caminin doğu cephesi üzerinde iki, güney cephesi üzerinde dört yuvarlak kemerli çerçeveli pencere yer alır. Kuzey cephesi üzerinde bulunan iki pencere diğer pencelerden daha yüksek yapılmıştır. Caminin batı cephesi üzerinde iki katlı son cemaat yeri ve minare yer almaktadır. Caminin düz ahşap tavanı ortasında, oval madolyon şeklinde ahşap tavan göbeği bulunmaktadır. Mihrap yuvarlak kemerli olup bağdadi mukarnaslıdır. Mihrap üzerine boya ile perde ve kandil motifleri ile süslenmiştir.

Minare; caminin güney doğu köşesinde son cemaat yerinin içinde kalmış, kare kaideli, silindirik gövdeli ve tek şerefelidir. Külah armudi şeklinde olup geç devir özellikleri taşımaktadır. Gövdenin üzeri tamamen sıvalı olması bedeniyle malzemesi anlaşılammıştır. Cami'nin her iki yandaki avlusu, hazire olarak kullanılmıştır.

Cami de yapılan plansız onarımlar, özgün plan özelliğini kaybetmesine neden olmuştur

Caminin yapımı ile ilgili iki kitabe bulunmaktadır. Giriş kapısının doğu duvarı üzerindeki 17x23 cm ebatlarında dört satırlık kitabede, "Hacı Murat Bin Ali tarafından H 990, M 1582 yılında" yapıldığını yazılıdır. Cami haziresinde bulunan mezarların biri "Hacı Murat" ait olup, 1582 yılında ölmüştür.

Avlu giriş kapısı üzerindeki iki satırlık kitabede "H 1281, M 1864" tarihi yazılı, muhtemelen bu kitabe caminin onarımı ile ilgilidir. Caminin süslemeleri ve avlusu bu onarım sırasında yapılmış olmalıdır. Çünkü 19 yy ikinci yarısı özellikleri göstermektedir.

Cami; XVI.yy da yapılmış olan tekke, hamam ve çeşmeden oluşan Külliye'nin bölümlerinden biridir.

Karainebeyli, 1354 yılında Türkler'in Avrupa'ya geçmeleri ile ilk feth edilen ve iskan edilen yerlerdendir. Gelibolu Yarımadasının en verimli ovası olan Ece ovasında bulunmaktadır. Köy Balıkesirden gelen Karasi Beyliği Türkmenleri tarafından iskan edilmiştir. Köyün Doğu bölümünde ki dağın üzerinde bulunan Ecebey yada Ece Baba türbesi olarak bilinen mezar bu iddiayı desteklemektedir. Ecebey, Gelibolu ve çevresinin feth edilmesinde büyük yararlılıklar göstermiş önemli bir komutandır. Karainebey ismi de Yıldırım Bayezit döneminde Karasi Subaşı olarak ismi geçen "İne beg'in" isminden gelmektedir.

Caminin mihrabı

Ahşap mimberin görünümü

Mahvildeki ahşap işçilik

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL. " Gelibolu'nun Karainebeyli Köyündeki Osmanlı Eserleri," VII Ortaçağ ve Türk dönemi Kazı ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu 2003 İst.

KARAINEBEYLİ KÖYÜ ÇEŞMESİ ve TEKKESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Karainebeyli

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Karainebeyli Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köy Çeşmesi

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Köy çeşmesinin genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Karainebeyli Köy merkezinde, caminin güneybatısında ki sokağın köşesinde yer alır. Moloz taşlardan yapılmış olan çeşme bir evin duvarına bitişik durumdadır. 1990 yılında yapılan onarımlar sırasında mimari özelliğini büyük ölçüde kaybetmiş durumdadır. Çeşmenin batı tarafındaki duvara monte edilen kitabesine göre M 970, H 1562 yılında "Hacı Murat Bin Ali" tarafından yapıldığı, yakın zamanda kaybolan ikinci kitabesi ise H 1014, M 1605 yılında Hayrullah Ağa tarafından onarıldığı belirtilmektedir. Söz konusu çeşme Hacı Murat Külliyesinin bir bölümüdür.

TEKKE: Caminin 150 m batısında, tamamen yıkılmış durumdadır. Sadece arsası kalmıştır. Arsa içinde bir kuyu ve üç mezar bulunmaktadır. Mezar taşlarındaki yazılara göre, biri, halveti tarikatından Karacasulu Seyyid Şeyh Hasan Efendi'ye ait olup H 1202, M 1787 tarihlidir. Diğer mezar taşında ise Rıfai tarikatı şeyhi Selahattin Efendiye ait olup H 1338, M 1919 yılına tarihlidir.

Çeşmenin yan duvarındaki kitabe

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL " Gelibolu'nun Karainebeyli Köyündeki Osmanlı Eserleri," VII Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu 2003 İst.

KARAINEBEYLİ KÖYÜ HAMAMI

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Karainebeyli

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Karainebeyli Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medruk Durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Karainebeyli hamamının genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Karainebeyli Köyü köy merkezinde, caminin yaklaşık 50 m güneybatısında yer alır. Doğu batı doğrultusunda dikdörtgen plana sahip hamam, yakın zamanda güney cephesindeki eklendi hariç, 7,79x15,74 m ölçülerinde, özel hamamlar gurubunda olan küçük bir hamamdır. Moloz taş malzeme ile yapılmış olup giriş batı cephesi üzerindedir. Soyunmalık kısmı düz çatılıdır. Ilıklık, sıcaklık ve halvet bölümleri kubbelidir. Kubbelere pandantiflerle geçilir ve üzerlerinde tepe pencereleri bulunmaktadır. Soyunmalık ve külhan bölümleri kırma çatı ile kapatılmıştır. Bölümler arası geçişler sivri kemerli kapılardan sağlanır. Ilıklığın kuzeyinde bulunan küçük oda temizlik amaçlı kullanılmış olmalıdır. En kuzey bölümde hamamın su deposu bulunur, su deposu tonozla örtülüdür.

Hamam 1980 yılına kadar işlevini sürdürmesine rağmen şimdi oldukça metruk durumdadır. Özellikle çatı olan üst örtüleri yıkılmış durumdadır. Bir çok defa onarım geçirmesine rağmen özgün plan özelliğini korumuştur.

Hamamın soyunmalık kısmının iç kısmında yapım kitabesi bulunmaktadır. İki farklı karakterde yazılmış olan kitabede H 979, M 1571 yılında "Hacı Murat Bin Ali" tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Hacı Murat Külliyesinin bir bölümüdür.

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL. "Gelibolu'nun Karainebeyli Köyündeki Osmanlı Eserleri," VII Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu 2003 İst.

KARAINEBEYLİ KÖYÜ KAHVESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Karainebeyli

MEVKİİ: Köyiçi

SİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Karainebeyli Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köy Kahvesi

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Köy kahvesinin genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Karainebeyli köy merkezinde ve muhtarlık kahvesi olarak kullanılmaktadır. Kagir duvarlı ve kırma çatılı olan yapı, 10x7,50 m ebatlarında tek odalı bir mekandır. Yapının ön cephesi beş adet yuvarlak kemerli yüksek pencere ile vurgulanmış, ortada bulunan pencere dikdörtgen çerçeveli kapı haline getirilmiştir. Yapının önemli bir mimari özelliği de ahşap tavanıdır. Kenarlarda uzun altıgen ve küçük sekizgen kartuşları bulunmaktadır. Ortada dairesel tavan göbeği güneş ışınları şeklinde kademelenmiştir.

Kapının giriş kapısı üzerindeki üç satırlık kitabesinde H 1315, M 1900 yılında vakıf kahvesi olarak yapıldığı yazmaktadır.

Kahvenin tavan süslemesi

YAYIN DİZİNİ

A. OSMAN UYSAL. "Gelibolu'nun Karainebeyli Köyündeki Osmanlı Eserleri," VII Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu 2003 İst.

A. OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Değerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

KARAINEBEYLİ MEZARLIĞI

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Karainebeyli

MEVKİİ: Köy Mezarlığı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Karainebeyli Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köy mezarlığı

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Köy mezarlığı genel görünümü

Gelibolu ilçesi Karainebeyli Köyü'nün 500 m batısında bulunmaktadır. Bölgenin en büyük mezarlığı durumundadır. Mezarlık en erken kullanımı güney taraftan başlayarak kuzeye doğru genişlemiştir. Erken mezarlar da yüksekliği 3,5 m bulan dikili taşlar (balbal) bulunmaktadır. Bu mezarlar bölgede bir çok eski mezarlıkta gördüğümüz Türkler'in geleneksel mezar geleneğidir. Mezarlığın güney bölümünde çeşitli meslek guruplarını gösterir oldukça iyi işçilikli Osmanlı Dönemi mermer mezar taşları bulunmaktadır.

Karainebeyli Köyü: Türkler'in 14 yy bölgeyi fev etmesi ilk iskan ettiği önemli merkezlerden biri olmasından dolayı, gerek stratejik konumu gerekse çevresinde bulunan bereketli ovalarla varlığını geliştirerek devam ettirmiş, bu süre içinde de mevcut mezarlığı kullanmıştır. Mezarlıkta çok çeşitli meslek guruplarını gösterir mezar taşları, yüksekliği 3-4 m bulan balbal türü mezar taşları ile oldukça zengin bir mezarlıktır.

Yıkılmış mezar taşları onarılarak 14. yy'dan itibaren kesintisiz olarak kullanılmış olan bu mezarlık açık hava müzesi olarak ziyarete açılması yararlı olacaktır.

Mezarlıkta bulunan Erken Osmanlı Dönemi mezar taşları

Mezarlıkta bulunan mermer mezar taşları

Mezarlıkta bulunan mezar taşlarından bazıları

Mezarlıkta bulunan mezar taşları

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL ." Gelibolu'nun Karainebeyli Köyündeki Osmanlı Eserleri," VII Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu 2003 İst.

KARAINEBEYLİ SÜMBÜLTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Karainebeyli

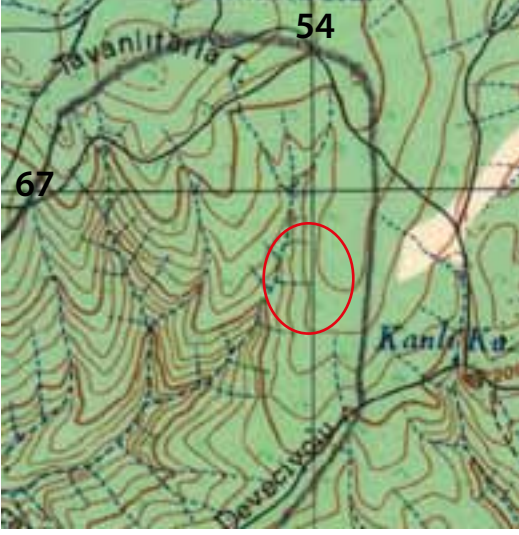
MEVKİİ: Sümbültepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman alanı

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Sümbül tepe yerleşmesinin genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Karainebeyli Köyü sınırları içinde, Karainebeyli köyü'nün yaklaşık 2 km doğusunda, Karainebeyli Ilgardere ve Tayfur köyleri arasında bulunan Sümbül dağı üzerindedir. Tamamen ormanlarla ve çalılıklarla kaplı olan alanda, açılmış olan orman yolunun kesitinde yaklaşık 200 m genişliğinde bir landa, yapı taşları, temel izleri, çatı kiremitleri ve seramik parçaları gözlemlenmiştir. Orman içinde çalılıklar arasında da duvar kalıntıları görülmektedir. Alanda bulunan seramik parçaları Roma dönemi özellikleri göstermektedir.

KARAINEBEYLİ KÖYÜ YEL DEĞİRMENLERİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Karainebeyli

MEVKİİ: Değirmenler

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Karainebeyli Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H16-b3

Değirmenlerin genel görünümü

Gelibolu ilçesi Karainebeyli köyünde, köyün 500 m batısında Değirmenler mevkiinde bulunmaktadır. Tepe üzerinde alt alta iki yel değirmeni bulunmaktadır. Köy içinde, köyün kuzeyinde Yanlış Değirmen olmak üzere üç yel değirmeni mevcuttur.

Alt Değirmen: Değirmenlik mevkiindeki alt tarafta bulunan değirmendir. moloz taşlardan yapılmış olan değirmenin beden duvarları orjinal hali ile kurunmuş, ahşap olan külâh ve iç aksamı çürümeden dolayı yıkılmış durumdadır. Değirmen taşlarını taşıyan ara ahşap hatıllar mevcut olup üzerinde değirmen taşı durmaktadır. içten taş merdivenli ve ocaklıdır. Değirmenin duvar kalınlığı 105 cm, güney de olan giriş kapısının yüksekliği 150 cm, genişliği 125 cm dir. içten içe genişliği ise 420 cm dir.

Değirmen 20 yıl öncesine kadar çalışır durumdaydı. Bu hali ile Çanakkale bölgesindeki en korunmuş durumda olan değirmenlerinden biri durumundadır.

Üst Değirmen: Değirmenlik mevkiindeki üst tarafta olan değirmendir. Moloz taş malzemeden yapılmış olan değirmen yarısına kadar yıkılmış durumdadır. ölçüleri hemen hemen alt değirmenle aynıdır.

Yanlış Değirmen: Köyiçi mevkiinde köyün hemen kuzeyinde özel mülkiyet alanında kalmaktadır. Değirmenin beden duvarları orjinal hali ile korunmuş durumdadır. Fakat ahşap elamanları sökülmüş, mal sahibi tarafından mutfak olarak kullanılmaktadır.

Karainebeyli bereketli Ece ovasına sahip olması nedeniyle Türkler'in bölgeyi feth etmesiyle ilk iskan ettiği önemli bir merkez olup bu önemini günümüze kadar sürdürmüştür. Yetiştirdiği buğdaylı öğütürek ticaretini yapması önemli bir gelir kaynağı idi. Bu nedenle değirmenlerin korunması gerekmektedir.

Alt değirmenin genel görünümü

Alt değirmenin iç bölümü

Üst değirmen

Köyiçi Yanlız değirmen

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale". Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

KAVAKKÖY GERME TEPE YERLEŞMESİ ve HEKSAMİL DUVARI

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Kavakköy

MEVKİİ: Germe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Kurulu'nun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı kararı
Edirne K.T.V.K.Kurulu'nun 01.12.1989 tarih 485 sayılı kararı

ÇANAKKALE G17-c4

Germetepe yerleşmesinin genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Kavak Kasabası sınırları içinde, Gelibolu Keşan asfaltının kenarında, Kavak sapağı ile Keşan yolu arasında kalmaktadır. Höyüğün bir kısmı askeri alanın içinde olup, yerleşim daha çok tepe'nin Saros körfezine bakan kısmında yoğunlaşmaktadır. Höyüğün batı bölümü karayolu yapımı sırasında yarılarak tahrip olmuş, bu kesitte yaklaşık 2 m kalınlıkta kültür katmanı bulunduğu görülmüştür. Ayrıca höyüğün batı kısmında mezar tuğlaları bulunması bu alanın nekropol alanı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Höyüğün üst kısmında yarımada, Kavak çayının Saros Körfezine döküldüğü yerden başlayarak Marmara denizi kenarındaki Kazanağzı mevkiine kadar uzanan Heksamil duvarına ait izler bulunmaktadır. Bu duvar MÖ 560 yılında Trak saldırılarına karşı Atinalı komutan Miltiades tarafından yapılmıştır. Duvar 6 mil (5660 m uzunluğunda) Heksamil anlamına gelmektedir. İmparator Justin tarafından duvar Hun saldırılarına karşı tekrar onartılmıştır. Bu alanda duvara ait blok taş izler ve kule izleri görülmektedir. Ayrıca bu alanda sur duvarı üzerinde giriş olabilecek bir açıklık bulunmaktadır.

Yerleşme 250x350 m ebatlarında olup Roma ve Bizans dönemi özellikleri taşımaktadır.

Burada bulunan yerleşim, muhtemelen Heksamil duvarın üzerinde burada bulunan ana girişini kontrol etmek amacıyla kurulmuştur.

Heksamil duvarı temel izleri

Duvar üzerinde giriş olabilecek açıklık

YAYIN DİZİNİ

HEREDOT. Heredod Tarihi. (Çev M. Ökmen), İş Bankası Yay. 2002.

STRABON. Anadolu Tarihi Coğrafyası. (Çev: A. Pekman) . 2000.

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

M. HAMDİ SAYAR. Trakya ve Adalar Epikrafik Yüzey Araştırmaları. Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu. 1995-2004 arası.

KAVAKKÖY BURUN ÖREN YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Kavakköy

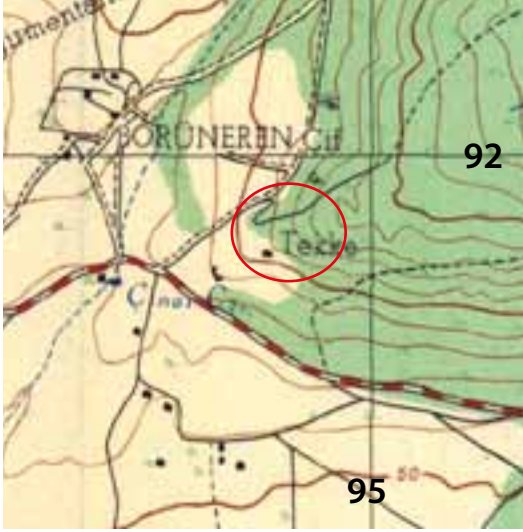
MEVKİİ: Burun ören

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE G17-c3

Burun Ören yerleşmesinin genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Kavak Beldesi sınırları içinde, Beldenin yaklaşık 7 km güney doğusunda bulunmaktadır. Çınar çeşmenin 300 m kuzeyine doğru Tekke mevki bölgesinde yaklaşık 700 m çapında bir alanda mermer mimari parçalar ve tarla içlerinde ve çalılıklar arasında temel kalıntıları da gözlemlenmiştir. Alanda antik dönem yerleşmesi özelliği gösteren arkeolojik bulguya rastlanılmamıştır. Alanda bulunan mimari parçalar çevresinde bulunan antik yerleşimlerden taşınmış olmalıdır. Kavak Belediyesi önünde bulunan antik mimari parçaların bir çoğu bu alandan getirilmiştir. Alan üzerinde sadece temel kalıntıları kalmış altıgen planlı bir türbe kalıntısı mevcuttur, bu türbe muhtemelen Erken Osmanlı döneminde yapılmış olmalıdır.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

KAVAKKÖY HÖYÜK TEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Kavakköy

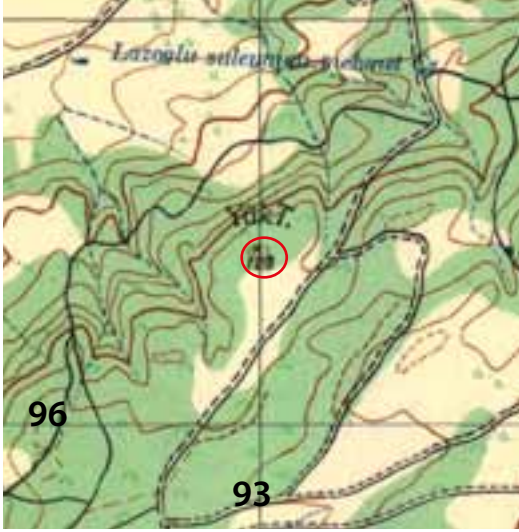
MEVKİİ: Höyük Tepe

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman ağaçlandırma alanı

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE G17-c3

Höyük tepe'nin genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Kavak Köyü sınırları içine, Kavak köyü'nün 3 km kadar kuzey doğusunda Höyük (Yük tepe) tepe olarak bilinen tepede yer almaktadır. Konik formundaki yüksek tepe, Evreşe ve Kavak ovalarına hakim bir konumdadır. Tepe üzerinde ki toprak yapısından burasının bir Tümülüs olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca tepe eteklerindeki mezar tuğlalarından, tümülüsün çevresi nekropol olarak kullanıldığını gösterir. Tümülüs yaklaşık 10 m yüksekliğe, 30 m genişliğe sahiptir. Tümülüsün bulunduğu alan Lysimakhos antik kenti etkileşim alanında kalmaktadır.

Tümülüsün tepe noktasında derin bir kaçak kazı çukuru bulunmaktadır.

Tümülüs üzerindeki kaçak kazı çukuru

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

KAVAKKÖY KARTALTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Kavakköy

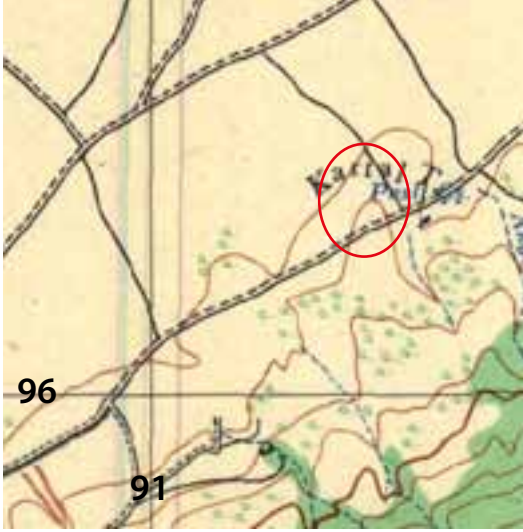
MEVKİİ: Kartaltepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE G17-c3

Kartal tepe'nin genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Kavak Beldesi sınırları içinde, Kavak Beldesinin yaklaşık 1,5 km kuzey doğusunda, Şarköy yolunun hemen doğusunda Paslı Çeşmenin yanında bulunmaktadır. Yerleşme Kavak Deresi vadisi ile, Evreşe ovasına hakim bir noktada bulunmaktadır. Yerleşim Şarköy yolunun her iki yakasına yayılmaktadır. Kalıntılar daha çok yolun batısında kavak çayı kenarındaki tepe üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Tepe üzerinde yapılan incelemelerde, tepenin en üst kısmında bazı Prehistorik seramik parçaları, eteklere doğru genişledikçe Helenistik, Roma ve Bizans Dönemlerine tarihlenen seramik parçaları görülmektedir. Özellikle yerleşmenin Helenistik çağ seramikleri oldukça kalitelidir. Tepe'nin üst kısmının etrafında sökülmüş duvarlara ait temel izleri görülmektedir. Bu yerleşme Gelibolu savunma duvarının dışında kalan bir yerleşim alanıdır. Yerleşim muhtemelen Heksanlı savunma duvarı yapılmadan önce bu alanda mevcut olmalıdır.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

KAVAKKÖY SANCAKTAR BABA MEZARI ve TÖMÖLÖSÜ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Kavakköy

MEVKİİ: Köyiçi

SİT TÜRÜ:
Anıt-Arkeolojik

MÖLKİYET DURUMU:
Kavak Belediyesi

ŞİMDİKİ DURUMU:
Anıt- Mezarlık

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE G17-c3

Sancaktar Baba anıtının genel görünümü

Kavak Kasabası sınırları içinde, köyün kuzey sınırında Şarköy çıkışında yer alır. Yaklaşık 5 m yüksekliğinde bir tepelik üzerine dört sütun ayak üzerine oturan kubbeli bir anıt bulunmaktadır. Anıtın etrafı mezarlık olarak kullanılmıştır. Tepeliğin batı eteğinde moloz taşlardan yapılmış yuvarlak kemerli bir çeşme mevcuttur.

Anıt, Süleyman Paşa'nın Gelibolu'nun fethi sırasında şehit olan Sancaktarı anısına 1945 yılında Gelibolu kolordu komutanlığı tarafından yaptırılmıştır.

Anıtın ve mezarlığın bulunduğu tepelik üzerinde gördüğümüz birkaç blok taştan ve tepeliğin genel yapısı ile burada bir Tömölüs olmalıydı, Tömölüs hem anıtın yapılması hemde çevre düzenlemeleri sırasında düzleşmiş olmalıdır.

Anıt

Bir tömölüse ait olabilecek yapı taşları

KOCAÇEŞME ÇEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Kocaçeşme

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE G17-c1

Kocaçeşme çeşmesinin genel görünümü

Köçeşme Köyü, köyiçi mevkiinde, köyün batı kıyısında bulunmaktadır. Moloz taş malzemeden yapılmış ilam çeşme, tek cepheli, dilimli kemerli nişlidir. Nişin ortasında yapım kitabesi yer alır. Çeşmenin ön kısmında hayvanların su içmesi için yalıklar bulunmaktadır.

Çeşme nişi üzerindeki yapım kitabesinde 1159 H, 1746 M. Tarihinde yapıldığı anlaşılmaktadır.

Çeşmenin cephe nişi ve yapım kitabesi

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

KOCAÇEŞME HÖYÜĞÜ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Kocaçeşme

MEVKİİ:

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 01.12.1989 tarih 485 sayılı karar

ÇANAKKALE G17-c1

Kocaçeşme höyüğünün genel görünümü

Gelibolu ilçesi Kocaçeşme köyü köyiçi mevkiinde bulunmaktadır. Kocaçeşme deresinin kenarında yaklaşık 30x40 m ölçülerinde, 5 m yükseklikte küçük bir yerleşimdir. Höyüğün etrafında yapılan evlerle tahrip olmuş ve küçüldüğünden yayılım alanının tam olarak belirlenmesi mümkün değildir.

Höyük etrafındaki kesitlerde el ile yapılmış Neolitik ve Tunç Çağ özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Yerleşim Prehistorik Dönemde Trakya ve Anadolu arasındaki kültürel ilişkiye ışık tutması açısından önemlidir.

Kocaçeşme Höyüğünün bulunduğu alan

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzeysel Araştırmaları. 1986.

KORUKÖY ÇIRAKTEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Koruköy

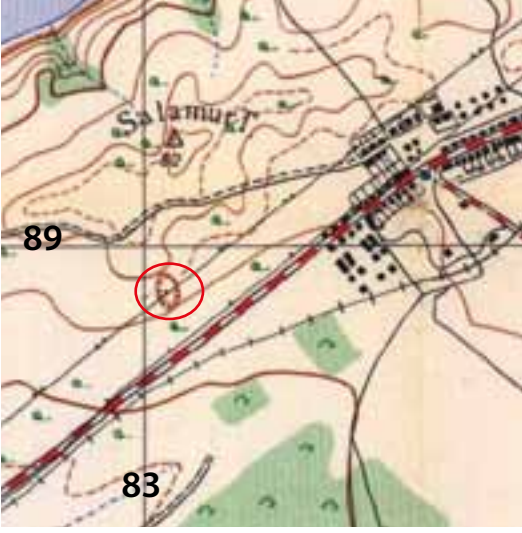
MEVKİİ: Çıraktepe

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE G17-c4

Çırak tepe tümülüsünün genel görünümü

Gelibolu İlçesi Koruköy Köyü sınırları içinde, Koruköy köy sapağının karşısında, Gelibolu Keşan asfaltının güney bitişiğinde yer alır. Koni biçiminde yaklaşık 3 m yükseklikte olan tepe, yapılış özelliği ile bir tümülüs mezardır. Köylüler, karayolları tarafından yapılan yol genişletme çalışmaları sırasında düzleştirilmiş blok taşlar ve mermerlerin çıktığını söylemişlerdir. Çıkan bu taşlar muhtemelen tümülüsün ön odasına ait yapı taşları olmalıdır. Yol yapımı sırasında tahrip olsada muhtemelen mezar odası hala mevcut toprak yığını altında olmalıdır.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzeysel Araştırmaları. 1986

KORUKÖY KAYRANDERE YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Koruköy

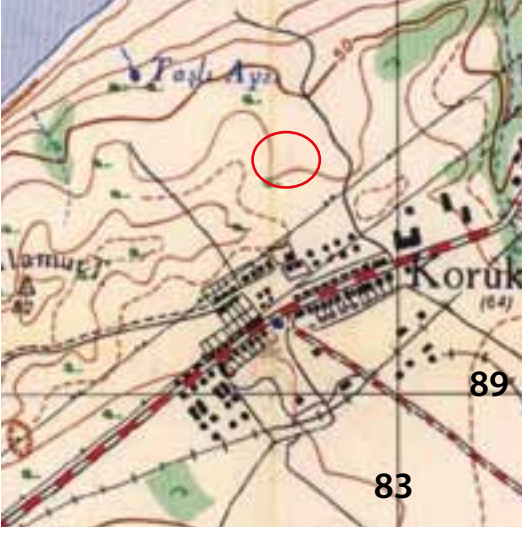
MEVKİİ: Kayrandere

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE G17-c4

Kayran dere yerleşmesinin genel görünümü

Yerleşim üzerinde yoğun ortaçağ özellikleri gösteren seramik parçaları ve temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Köyküler alandan çok sayıda pitos çıkardıklarını söylemişlerdir.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

KORUKÖY KEKLİKTEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Koruköy

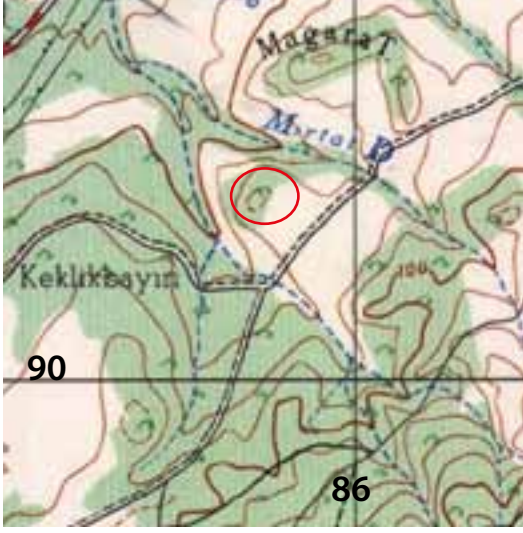
MEVKİİ: Kekliktepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Makilik

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE G17-c4

Kekliktepe tümülüsü'nün genel görünümü

Gelibolu İlçesi Koruköy köyü sınırları içinde, Koruköy köyü'nün 2,5 km kuzey doğusunda yüksek bir tepenin üzerindedir. Tepenin üzerinde bulunan anakaya oyularak oluşturulan mezar odasının üzeri toprak doldurularak tümülüs olarak yapılmıştır. İki odadan oluşan oda mezarın girişi güney yöndendir. Mezar odasının iç tarafında bulunan odanın duvarında kare niş bulunmaktadır. Büyük bir bölümü dışarıdan giren toprakla dolu olan mezar odasında detaylı inceleme yapılamamıştır.

Mezar odasının mimari yapısından ve çevresinde gözlemlenen seramik parçalarından, tümülüs MÖ 5.yy sonlarında yapılmış olmalıdır. Anakaya oyularak yapılmış mezar odasına sahip tümülüs, Çanakkale bölgesinde tek örnek olması açısından önemlidir. Tümülüs, muhtemelen bölgeyi yöneten bir kral sülalesine ait olmalıdır.

Tümülüs muhtemelen antik çağda açılarak tahrip olmuş olmalıdır.

Tümülüs'ün mezar odalarının görünümü

Tümülüs'ün iç odasından görünüm

KORUKÖY KÜÇÜK HÖYÜK

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Koruköy

MEVKİİ: Çiftlik dere dere ağzı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
İmarlı alan

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE G17-c4

Küçük Höyük'ün genel görünümü

Gelibolu İlçesi Koruköy köyü sınırları içinde, Koruköy köyü'nün kuzeyinden geçen Çiftlik deresinin denize döküldüğü yerin doğusundaki doğal yükseltinin üzerinde yer almaktadır. Bu yükseltinin üzerinde ve derenin batı yakasındaki yamaçlara doğru Prehistorik yerleşme izleri görülmüştür. Yerleşim üzerindeki seramik parçaları Troia I. (MÖ 3000-2500) dönemi özellikleri göstermektedir.

Yerleşmenin deniz tarafı karayolları tarafından dolgu malzemesi olarak alınmasından dolayı tahrip edilmiştir. Höyüğün 20-30 m'lik bir kısmı korunmuş durumdadır. Arkeolojik malzeme izleri höyüğün kuzey tarafında bulunan siteye doğru devam eder.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

OCAKLI KÖYÜ ALAY YERİ YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Ocaklı

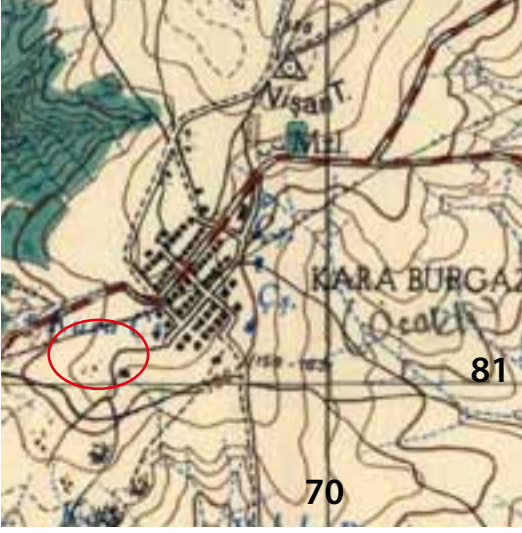
MEVKİİ: Alay Yeri

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-a2

Alay Yeri yerleşmesinin genel görünümü

Ocaklı Köyü'nün (Karaburgaz Köyü) güney batısında, Köyden yaklaşık 100 m uzaktadır. Saros Körfezine doğru bakan küçük bir tepe ve tepenin eteklerinde yer almaktadır. Tepe üzerinde ve tarla sınırlarında yapı taşları gözlemlenmiştir. Tepe de ve etrafındaki tarla yüzeyinde tuğla ve kiremit parçaları, MÖ 3. yy özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Ayrıca Roma dönemi özellikleri gösteren seramiklerde gözlemlenmiştir. Ocaklı köyüne çok yakın olması nedeniyle yerleşimin yapı taşları köyün yeni yapılan evlerinde kullanılmıştır.

Ocaklı Köyü ve Alay Yeri yerleşiminin görünümü

ORTAKÖY KAZANAĞZI LİMAN YERLEŞMESİ ve HEKSAMİL DUVARI

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Ortaköy

MEVKİİ: Kazanağzı

ŞİT TÜRÜ:
Anıt-Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Savunma Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Askeri bölge

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı kararı

ÇANAKKALE G17-c3

Liman yerleşmesinin genel görünümü

Gelibolu İlçesi, Ortaköy köyü sınırları içinde, köy'ün yaklaşık 5 km güneyinde Marmara Denizi kıyısındaki Kazanağzı mevkiinde bulunmaktadır.

Yerleşim. Kazanağzı koyunun kıyısı boyunca ve gerisinde bulunan sırtın üzerine yayılmış durumdadır. Kıyıda, denizin aşındırması ile ortaya çıkmış liman yapılarına ait temel kalıntıları, Çatı kiremit parçaları ve pithos parçaları görülmektedir. Koyun gerisindeki sırtın üzerinde yoğun seramik parçaları, çalılıklar arasında yapılara ait yapı taşları görülmüştür.

Yerleşim üzerindeki seramikler Hellenistik, Roma ve Bizans dönem özellikleri göstermektedir. Yerleşimin kıyıya yakın alanlarında Roma ve Bizans dönemi özelliği gösteren seramikler daha yoğundur.

Son yıllarda sürdürülen araştırmalarda, Antik kaynakların Trakya'da, Marmara Denizi kıyısında gösterdikleri "Afrodisias" antik kentinin burası olduğunu güçlendirmektedir.

Ayrıca Liman yapıları arasında Blok kesme taşlardan yapılmış iyi işçilikli duvar kalıntıları bulunmaktadır. Bu duvar kalıntısı Kavak çayı ağzından başlayarak, Germe tepede büyük bir ana girişi olan ve Kavak Çayının güneyindeki (askeri alan içinde) sırtı takip ederek Marmara denizine ulaşan, yarım adanın güvenliği için yapılmış sur duvarlarının (aksamil duvarı) kalıntlarına aittir.

Sur Duvarları; İlk olarak MÖ 569 da Gelibolu yarımadasını ve Çanakkale Boğazını Trak saldırılarından korumak amacıyla Miltiades tarafından yaptırılmıştır. Sur duvarı Marmara ile Ege denizini arasında yaklaşık 5.760 m uzunluğundadır. Duvarlara ait kalıntılar günümüzde yok denecek kadar azdır. Duvarlar Makesonya kralı Lysimakhos ve Batı Roma İmparatoru Justinian döneminde geniş çaplı onarım görmüştür. Antik kaynaklarda duvarın ismi, duvarların bulunduğu alanda Heksamil adında bir yerleşim alanından dolayı Heksamil duvarı veya Jüstinian duvarı adları ile de anılmaktadır. Duvarların mevcut hali, Helenistik dönemde yeniden yapılan ve onarılan bölümlere aittir.

Sur duvar kalıntısı

Liman Yapıları kalıntıları

Deniz kıyısında ki kesit de görülen kültür tabakası

YAYIN DİZİNİ

HEREDOT. Heredod Tarihi. (Çev M. Ökmen), İş Bankası Yay. 2002.

STRABON. Anadolu Tarihi Coğrafyası. (Çev: A. Pekman) . 2000.

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

M. HAMDİ SAYAR. Trakya ve Adalar Epikrafik Yüzey Araştırmaları.

SÜLEYMANİYE KÖYÜ HANI

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Süleymaniye

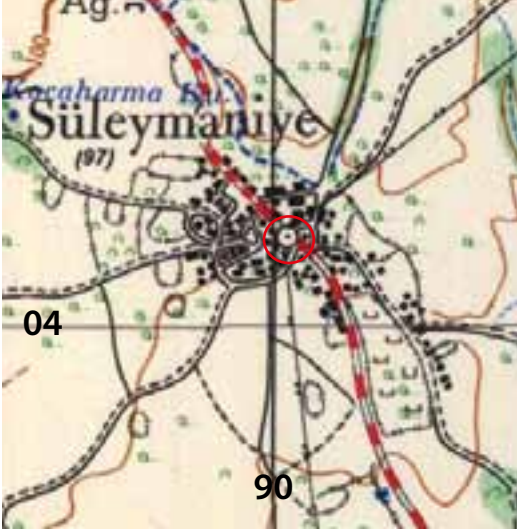
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medrük

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE G17-c2

Süleymanlı hanı

Gelibolu ilçesi, Süleymaniye Köyü, köyiçi mevkiindedir. Moloz taş ve tuğla malzeme ile yapılan yapı, enine dikdörtgen planlıdır. Kemerlerle bölünmüş ön oda ve kemerlerle bölünmüş iki sahanlı ana bölüme geçilir. Han'ın kspı kemerleri kaş kemerli, üst örtüsü ise tonozdur. Tamamen yıkık durumda olan han'ın beden duvarları korunmuş durumdadır. Giriş kısmı yakın zamanda yıkılmıştır.

Gelibolu Edirne kervan yolu üzerinde bulunan han, plan tipi ve yapım tekniği ile, Beylikler dönemi ve Erken Osmanlı dönemi özellikleri gösterir. Tapu defterlerinde 1475 tarihinde han'ın var olduğu belirtilmektedir.

Hanla birlikte şimdi hiçbir kalıntısı olmayan hamam da yapılmıştır, Hanın hemen yanında, köy meydanındaki çeşme ise daha geç dönemde yapılmış olmalıdır.

Hanın kapılarında bir örnek

. Hanın iç kısmı

YAYIN DİZİNİ

A.OSMAN UYSAL. "Gelibolu ve Yöresi Türk Devri Eserleri". Gelibolu Degerleri Sempozyumu. ÇÖMÜ yayınları. Çanakkale 2008.

SÜTLÜCE KALANURO TEPESİ YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Sütlüce

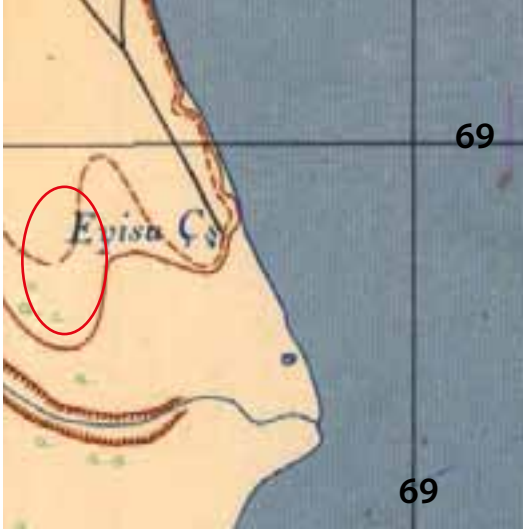
MEVKİİ: Kalanuro

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H17-a3

Kalanuro yerleşmesinin genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Sütlüce Köyü sınırları içinde, Sütlüce köyünün yaklaşık 4,5 km kuzey doğusunda, Münipbey deresinin denize döküldüğü yerin 300 m kadar kuzeyinde, Gelibolu-Eceabat asfaltı ile deniz arasında bulunan yüksek sırtın üzerindedir.

İki kademeli şekilde yayılan yerleşimin, üst kısmından denize doğru uzanan kısmı Prehistorik yerleşmenin çekirdeğini oluşturmaktadır. Aynı alan üzerindeki geç dönem yerleşmeleri yolun karşı tarafında geçerek çok geniş bir alana yayılmaktadır. Tepenin üst kısmında bulunan Prehistorik yerleşme MÖ 4. bin yıllarından “Kumtepe Ib” ve “Troia I” kültürü ile benzerlikler göstermektedir.

Tepe'nin diğer taraflarındaki Klasik, Helenistik, Roma ve Bizans dönemi seramik parçaları ve temel kalıntıları görülebilmektedir. Yerleşim alanının yan tarafında bulunan kesitlerde yaklaşık 2 m kalınlıkta bir kültür tabakası izlenebilmektedir.

Lampsakos antik kentinin tam karşısına gelen Kalanuro yerleşim alanı, antik kaynaklarda bahsedilen “Aigospotamoi” kenti olmalıdır. Strabon bu kentin kendi zamanının harebe bir köy olduğundan, Pers-Atina savaşı sırasında var olduğundan bahseder.

Kent kendi adına MÖ 300 de sikke basmıştır. Bastığı şehir sikkerinin ön yüzünde; başında sepet bulunan tanrıça Demeter, Arka yüzünde; keçi başı ve kent lejantı betimlenmiştir.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yayınları, 1993.

SÜTLÜCE KAYNARCA HÖYÜK

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Sütlüce

MEVKİİ: Kaynarca

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H17-a4

Kaynarca Hmyüğünün genel görünümü

Gelibolu ilçesi Sütlüce Köyü sınırları içinde, Sütlüce Köyünün 2,5 km kuzey doğusunda, Gelibolu Eceabat yolunun 400 m güneyinde, Kaynarca çeşmesinin 50 m güneyinde bulunmaktadır. Höyüğün üzerinde Gelibolu Belediyesinin su deposu bulunmaktadır. Höyük ortasından geçen tarla yolu ile ikiye bölünmüş durumdadır.

Höyüğün bulunduğu alanda denizsel konklemera kayalar ve kum dolgu bulunmakta, muhtemelen deniz höyüğün kurulduğu yıllarda 2 km daha içerde Munipbey deresi bir haliç oluşturmakta, höyük de bir kıyı yerleşmesi durumundaydı. Höyük üzerinde 50x50 m lik bir alanda Neolitik Dönem özellikleri gösteren çanak çömlek parçaları ve yontma taş alet parçaları görülmektedir. Yontma taş alet parçaları Epipaleolitik Çağ özellikleri gösterir. Ayrıca Höyük ve çevresinde çok seyrek olarak Roma, yoğun olarak Bizans ve Osmanlı Dönemi iskan izlerini gösterir seramik parçaları görülmektedir.

Höyük Trakya bölgesinde en erken malzeme veren yerleşimlerden biri olması nedeniyle, Anadolu ve Trakya arasındaki Kültür etkileşimini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

TAYFUR KÖYÜ HAMAM TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Tayfur

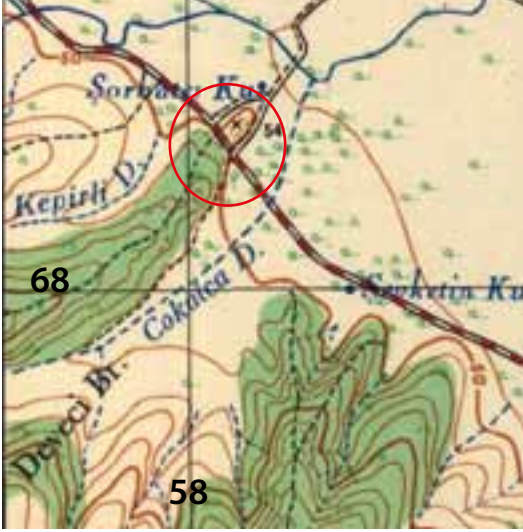
MEVKİİ: Hamam Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 19.04.1992 tarih 2412 sayılı karar

ÇANAKKALE H17-a4

Hamam Tepe yerleşmesinin genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Tayfur Köyü sınırları içinde, Tayfur Köyünün 3.5 km güney doğusunda, Tayfur Cumalı yolu üzerinde, yolun ve Hamam çeşmenin doğusuna ve batısına doğru uzanmaktadır. Tayfur Cumalı yolu yerleşimin tam ortasından geçerek ikiye bölmüştür. Yolun doğusunda kalan alan, yüksek bir tepe üzerinde, batısında olan alan ise ovaya doğru uzanır.

Özellikle yolun doğusunda kalan alanda orman yolu açılırken çok net izlenebilen yapı duvarları ortaya çıkmıştır. Alan üzerinde Çatı kiremitleri ve seramik parçalarından yerleşimin Hellenistik ve Roma döneminde iskan edildiğini göstermektedir.

Yerleşimin doğu bölümü

Yerleşimin batı bölümü

Açılan yol sırasında ortaya çıkan duvar kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

TAYFUR KÖYÜ ŞADIRVAN TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Gelibolu

KÖY: Tayfur

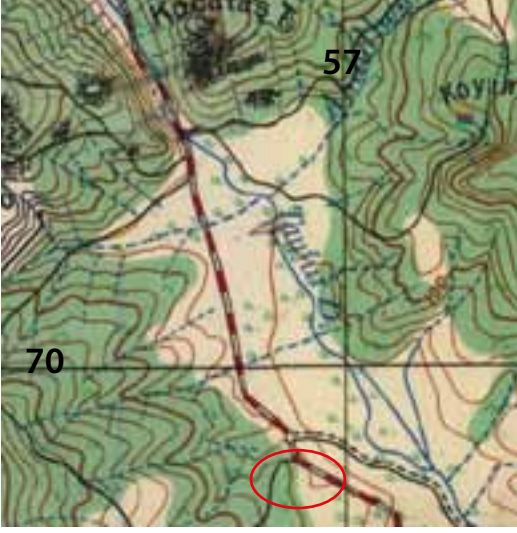
MEVKİİ: Şadırvan Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 28.08.1986 tarih 2574 sayılı karar

ÇANAKKALE H16-b2

Şadırvan Tepe yerleşmesinin genel görünümü

Gelibolu ilçesi, Tayfur Köyü sınırları içinde, Tayfur Köyünün 1,5 km güney doğusunda, Tayfur Cumalı yolu üzerinde, Şadırvan çeşmesinin güney bitişindeki düzlük üzerindedir.

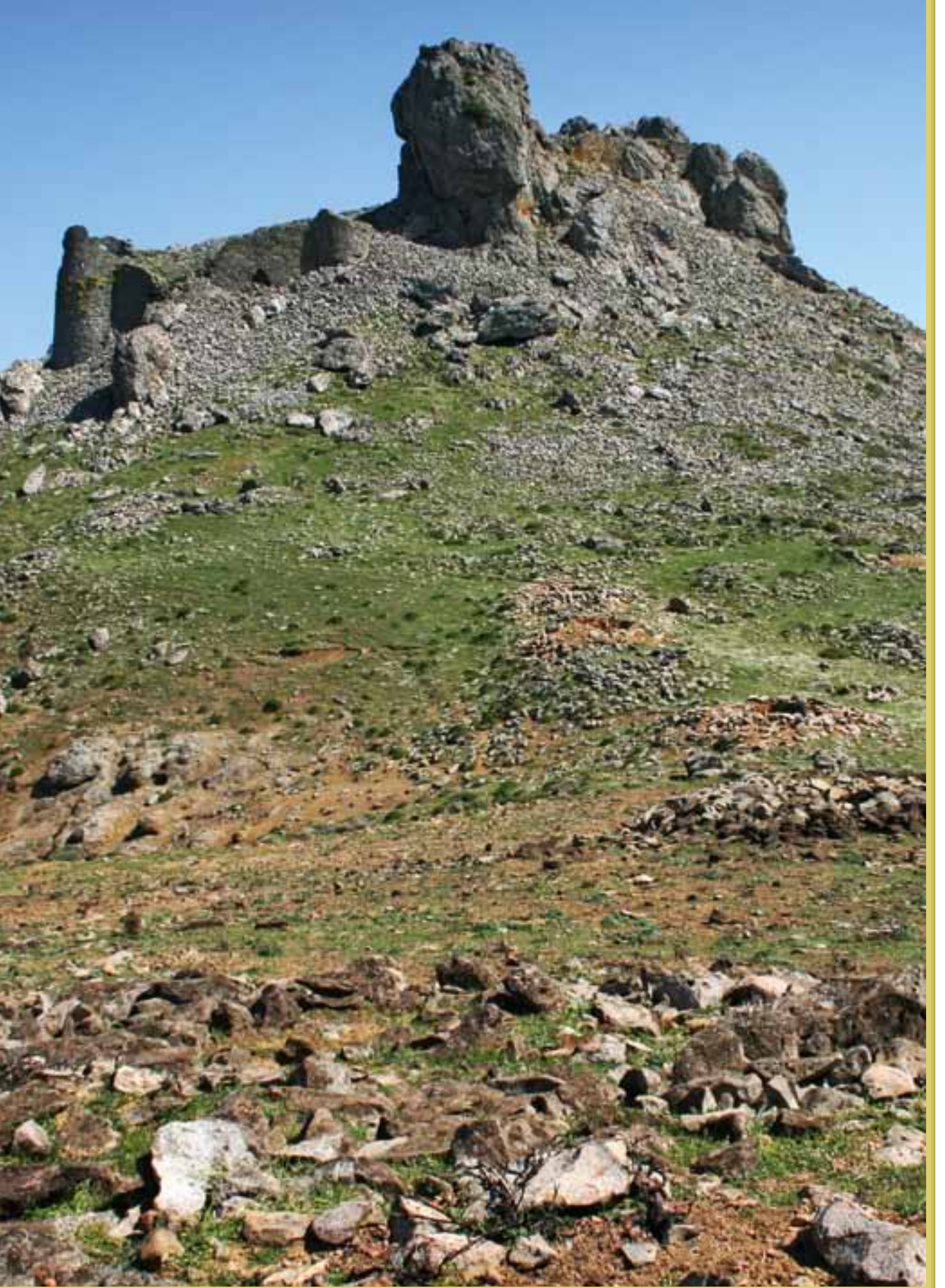
Çeşmeden itibaren başlayarak seramik parçaları gözlemlenmektedir. Tepe'nin doğu tarafında açılan bir çukur kesiminde temel izleri ve seramikler izlenebilmektedir. Tepenin batı tarafındaki yükselti üzerinde tepe bölümü düzleşmiş bir tümülüs yapısı mevcuttur.

Yerleşim üzerinde ki seramik parçaları Hellenistik ve Roma Dönemi özellikleri gösterir.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. Gelibolu Yarımadası Arkeolojik Belgeleme ve Yüzey Araştırmaları. 1986.

GÖKÇEADA

BADEMLİ KÖYÜ ÇAMAŞIRHANESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Bademli

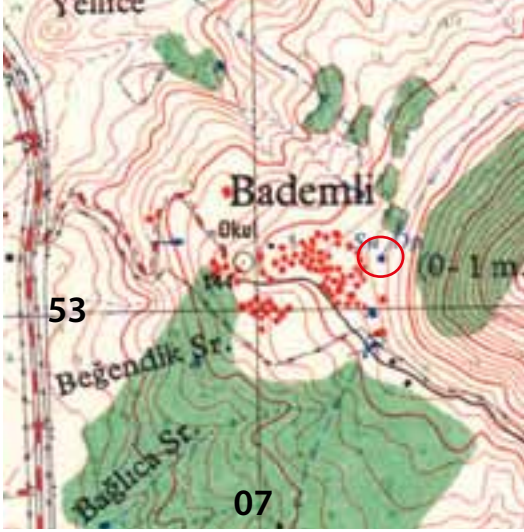
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Bademli Köyü Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Yüksek Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı,

ÇANAKKALE H15-c2

Çamaşırhanenin genel görünümü

Gökçeada ilçesi Bademli Köyü, köyiçinde bulunmaktadır. Çamaşırhane, alaturka kiremitli beşik çatılı, moloz taş duvarlı bir yapıdır. İç kısmında üç ocak ve yunaklık taşları, doğu bölümünde iki kaş kemerli nişe sahip çeşmesi bulunur. Çeşme iki kurnalıdır. Çeşmenin kaş kemerinin her iki yanında plasterler yer alır. Çeşmenin ön kısmında çamaşırılık havuzu bulunmaktadır. Yapı bakımlı durumdadır. Çamaşırılık önünde bulunan anısal çınar ağacı ile birlikte bütünleşmiş durumdadır.

Çamaşırhane kullanıldığı yıllarda aynı anda birkaç ailenin birlikte çamaşır yıkadıkları ortak kullanılan bir sosyal yapıdır. Çamaşırılık günümüzde işlevini yitirmiş olmasına rağmen, eski Anadolu kültürünü gösteren önemli bir sosyal yapı olması nedeniyle önemlidir.

Çamaşırhane içinde bulunan ikiz kemerli çeşme ve yunaklıklar.

Çamaşırılık içinde bulunan ocaklıklar

BADEMLİ KÖYÜ KİMİSİS KİLİSESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Bademli

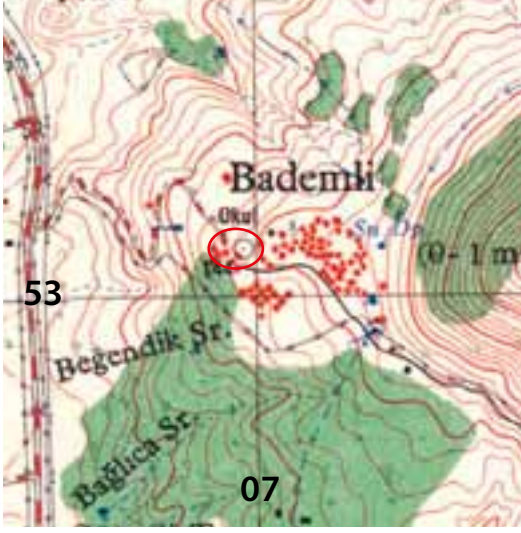
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsa Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Rum Cemaati

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Yüksek Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-C2

Bademli Kimisis kilisesi genel görünümü

Gökçeada Bademli Köyü köyiçi mevkiinde bulunmaktadır. Alaturka kırma kiremit çatılı, moloz taşlardan yapılmıştır. Dış duvarlarının sağlamlaştırılması için destek duvarları yapılmıştır. Bademli köyünün tek kilisesi olup, Kimisis Kilisesi olarak adlandırılmıştır. Basit görümlü bir kilisedir. Kilisenin kuzey bölümünde dövme demirden yapılmış çan kulesi bulunur.

Muhtemelen 19. yy sonlarında yapılmış olmalıdır.

Kilisenin ön cephesinin görünümü

YAYIN DİZİNİ

DEREKÖY ESKİKALE KALESİ ve YERLEŞMESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Dereköy

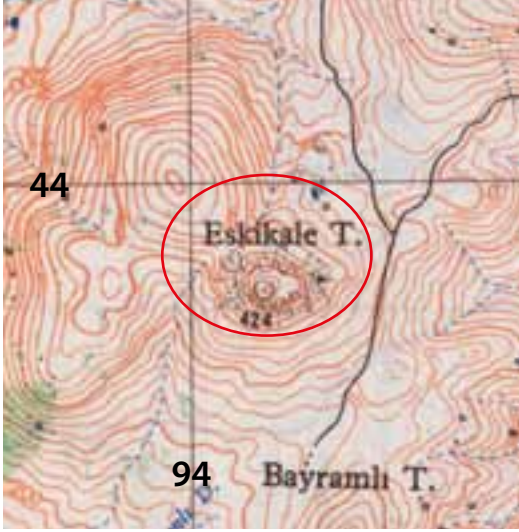
MEVKİİ: Eski Kale

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kayalık ve Boş arazi

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulu'nun 24.05.2002 tarih 1015 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-c1

Kale ve güney yamacında bulunan yel değirmenleri kalıntılarının genel görünümü

Gökçeada ilçesi, Dereköy köyü sınırları içinde, Dereköy'ün yaklaşık 7 km güneyinde Eski Kale mevkiinde bulunmaktadır. Kale yaklaşık 450 m rakımlı bir kayalığın üstüne kurulmuştur. Bulunduğu bölgeye hakim bir konumdadır. Tepenin üst kısmında bulunan düzlüğün etrafını moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış sur duvarı ile çevrilidir. Kale yaklaşık 70 m genişliğe sahiptir. Üzerine kurulduğu kayalığın durumuna göre planlanmıştır. Doğu ve kuzey bölümü dik kayalık olduğundan sur duvarı yapılmamıştır. Sur duvarlarının batı bölümü yer yer 5 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Sur duvarları eşit olmayan aralıklarla yapılmış yuvarlak planlı kulelerle desteklenmektedir. Kale içinde konutlara ait temel kalıntıları izlenebilmektedir. Batı bölümünde, duvarları 50 cm kadar korunmuş küçük bir yapı kalıntısı muhtemelen kalenin şapeline aittir. Sur duvarlarının batı bölümünde bulunan geniş açıklık, genel topoğrafik durumu göz önüne alındığında kalenin ana girişine ait bölüm olmalıdır. Kalenin güney bölümünde kale ile aynı dönemde kullanılmış olan bir nekropol alanı bulunmaktadır. Nekropolde bulunan gömüler tuğla ve taş gömü tarzındadır. Ayrıca kalenin batı bölümünde her iki tepeyi birbirine bağlayan doğal yol üzerinde beş adet yel değirmeni kalıntısı mevcuttur.

Kale içindeki şapel kalıntısı

Dereköy'ün güneyinden başlayarak kaleye giden taş döşeli yol ve güney bölümden Pirkos limanı istikametinden gelen taş döşeli antik yol kaleye bağlantıyı sağlamakta, özellikle güneyden gelen antik yol ana kayalar kesilerek yapılmış, muntazam bir işçilik göstermektedir.

Kale tüm bu özellikleri nedeniyle adanın güneyinde bulunan Pirkos limanı ile adanın iç kesimlerinin kontrolünü sağlayan önemli bir kontrol merkezi durumundadır. Üzerinde bulunan kalıntılar Ortaçağ özellikleri gösterse de, muhtemelen daha erken bir zamanda iskan görmüş olmalıdır.

Kale, yazılı kaynaklarda "Paleo Kastro/Eskikale" olarak geçmekte, günümüzde de kalenin adı Eskikale olarak bilinir.

Kalenin içindeki yapı kalıntıları

Kalenin batı kulesi

Kalenin güneyinde bulunan nekropol alanı

DEREKÖY HAGİA MARİNA KİLİSESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Dereköy

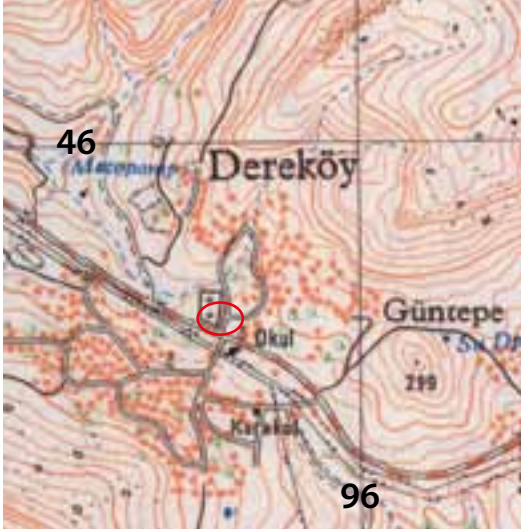
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-c1

Kilise'nin genel görünümü

Dereköy Köyü merkezinde Uğurlu Köyü'ne giden yolun kenarında bulunmaktadır.

Alaturka kiremitli beşik çatılı, moloz taş duvarlı, doğu batı doğrultusunda dikdörtgen planlı bir yapıdır. Ön cephede yanlarda iki gömme sütun bulunan yuvarlak kemerli giriş kapısı, kapının her iki yanında ikişer dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Giriş bölümü sundurma şeklinde olup kademeli olarak yapıya geçilmektedir. Üçgen çatının hemen altında küçük dikdörtgen bir pencere bulunmaktadır. Güney ve kuzey cepheleri iki adet payanda ile desteklenmektedir. Güney cephesi üzerinde farklı kademelerde bulunan yedi pencere bulunmaktadır. Pencere üzerleri yuvarlak kemerli, sağır nişlidir. Kuzey cephe üzerinde beş pencere bulunmakta, pencere üzerleri yuvarlak kemerli sağır nişlidir. Doğu cephesi üzerinde yarım yuvarlak planlı apsis çıkıntısı bulunmakta, apsis çıkıntısının üzerinde küçük bir pencere yer alır. Kuzey batı köşede demir kontrüksiyonlu çan kulesi bulunmaktadır.

DEREKÖY KÖYÜ ÇAMAŞIRHANESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Dereköy

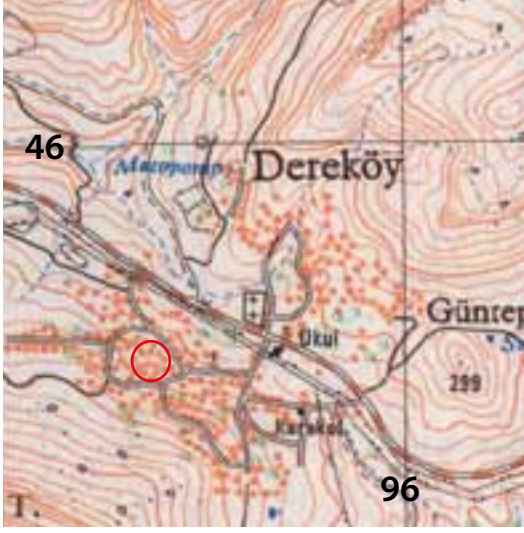
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Dereköy Köyü Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulu'nun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-c1

Çamaşırhanenin genel görünümü

Dereköy köyü merkezinde, tapunun 322 ada 1 parsel numarasında kayıtlıdır. Panaia kilisesinin hemen yanında bulunmaktadır. 18 x 6 m ebatlarında, alaturka kiremitli beşik çatılıdır. Moloz ve kaba taş malzemeyle yapılmış dikdörtgen planlı bir yapıdır. Kısa kenarlarının her iki cephesinden de girişi bulunmaktadır. Çamaşırhanenin iç kısmında kuzey duvara sıralanmış sıcak su kazanlarının konulduğu dokuz ocak bulunmaktadır. Ocaklar kemerli ve iki yanında tas veya sabun koymak için nişler mevcuttur. Ocakların önüne sıralanmış üzerinde çamaşır yıkanan on üç adet taş yunaklık bulunmaktadır. Taş yunaklıkların iç kısmı yalak şeklindedir. Güney duvarı üzerinde duvar içine yapılmış iki çeşme mevcut olup, çeşmeler kesme taştan yapılmış dikdörtgen bir niş içindedir. Çamaşırhane yakın zamanda onarım geçirmiş, onarım sırasında çatıyı taşıyan ahşap hatılların yerine demir hatıl yerleştirilmiştir. Çamaşırhane oldukça iyi korunmuş durumdadır. Gökçeada'da bulunan en büyük çamaşırhanedir.

Çamaşırhaneler kullanıldığı dönemin sosyal hayatında önemli bir yere sahip olup genelde gösterişli yapılar olmadığından hızla yok olmaktadır. Bu tür örneklerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması oldukça önemlidir.

Çamaşırhane çeşmesi

Ocaklar ve yunaklıklar

YAYIN DİZİNİ

DEREKÖY ŞEYTANKÖY YERLEŞMESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Dereköy

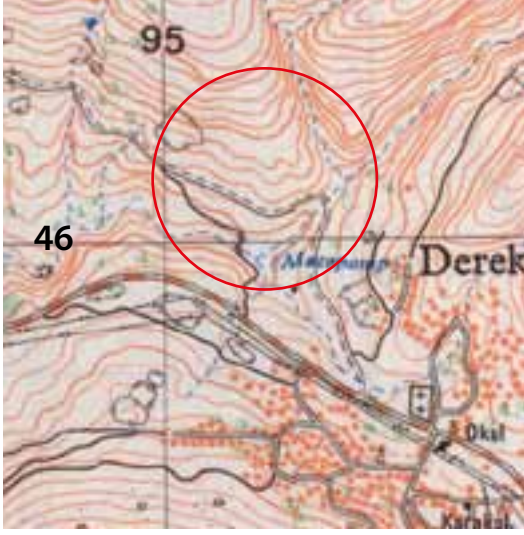
MEVKİİ: Şeytanköy

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Arkeolojik

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulu'nun 16.07.2009 tarih, 4477 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-c1

Dereköy Şeytanköy yerleşmesinin genel görünümü

Dereköy'ün yaklaşık 500 m kuzey batısında, Dereköy vadisinin kuzey yamacında bulunmaktadır. Vadinin yamaçlarında konut olabilecek temel kalıntıları ve yapılara ait düzleştirilmiş yapı taşları görülmüştür. Alan üzerinde 12 yy'dan başlayarak 19. yy'a kadar özellik gösteren seramik parçaları görülmektedir. Ayrıca alan üzerinde yaklaşık 50-60 sene öncesine ait olan iki kilise bulunmaktadır. Kiliselerden biri küçük bir şapelidir. Kiliseler onarılmış olup ibadete açıktır..

Bu yerleşim alanı muhtemelen daha önceki bir yerleşimin üzerine kurulmuş olan bir geç dönem yerleşmesine ait olmalıdır. Bu yerleşimin hemen yakınında bulunan Dereköy'ün bir mahallesi ya da ilk yerleşim alanıdır. Burada bulunan yapıların taşları Dereköy'de yapılan yeni yapılarda kullanılmış olmalıdır.

Yerleşim üzerinde bulunan kiliseler.

DEREKÖY THEOTOKOS KİLİSESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Dereköy

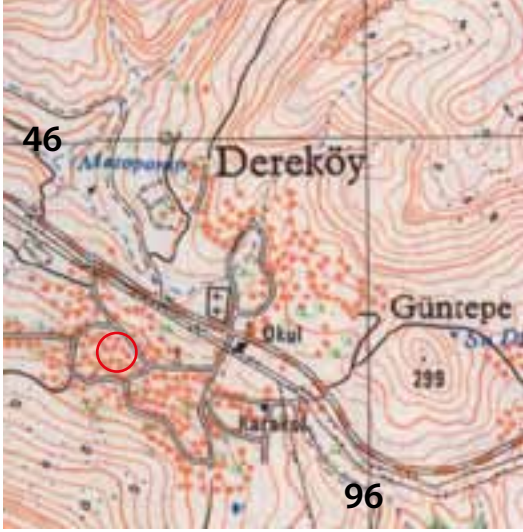
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Rum Cemaati

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-c1

Kilisenin genel görünümü

Gökçeada ilçesi Dereköy merkezinde bulunmaktadır. Koimesis Tis Theotokos kilisesi olarak bilinir. Doğu batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Alaturka kiremitli beşik çatılıdır. Giriş cephesi kesme taşlardan diğer cepheleri moloz taşlardan yapılmıştır. Giriş bölümü olan batı cephesinde yuvarlak kemerli kesme taş silmeli giriş kapısı, kapının her iki yanında birer, ikinci katda iki adet yuvarlak kemerli kesme taş silmeli dikdörtgen planlı pencere bulunmakta, yuvarlak kemerlerin dışa çıkkın yapılmış kilit taşı üzerinde rozet bezeme yer alır. Üçgen çatı alınlığının ortasında yuvarlak bir pencere yer alır. Kat araları silmelerle vurgulanmıştır.

Kuzey ve güney cephesi üzerinde yuvarlak kemerli kesme taş silmeli dikdörtgen üç pencere, üst kısımda pencerelerin boşluklarına gelecek şekilde yerleştirilmiş üç yuvarlak küçük pencere bulunmaktadır. Pencerelerin yuvarlak kemerlerinin kilit taşı belirgin olup ortasında kabartma gül rozet bulunmaktadır. Yuvarlak pencerelerde yuvarlak silmeli kesme taş olup daire çerçevelerle vurgulanmıştır.

Doğu cephesinde yarım daire planlı apsis çıkıntısı, ikisi yanda biri tam apsis çıkıntısının üstünde olmak üzere diğer pencerelerle aynı özelliklerde üç pencere mevcuttur

Çan kulesi güney batı bölümde olup, bir kaide üzerinde dört daire kesitli ayak ve üst de konik bir çatıdan meydana gelmektedir.

İç bölüm, ordaki geniş olmak üzere üç nefden meydana gelmiştir. Nefler birbirinden beş adet yuvarlak sütunla ayrılmaktadır. Yan cepheleri dolaşan ahşap mahvili bulunmaktadır. Kilise oldukça bakımlı durumdadır.

Kilisenin yan cephesi

YAYIN DİZİNİ

DEREKÖY YEL DEĞİRMENLERİ - 1

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Dereköy

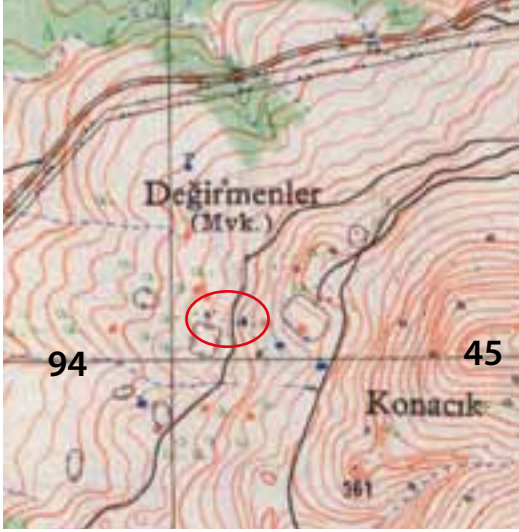
MEVKİİ: Değirmenler

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Medrük durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H15-c1

Dereköy yel değirmenlerinin genel görünümü

Dereköy Köyünün güney batısında, köyden yaklaşık 1 km uzaklıkta, Eski Kale yolu üzerinde bulunmaktadır. Yan yana üç yel değirmeni bulunmakta, her üçü de hemen hemen aynı ebatlardadır. Moloz taşlardan çamur harçlı olarak yapılmıştır. Değirmenlerin duvarları yer yer 2 m kadar korunmuştur. Değirmenlerin içlerinde ocak bulunmaktadır. Değirmenlerin hemen yakınında bulunan temel kalıntıları, değirmenci evlerine ait kalıntılar olmalıdır.

Dereköy etrafında ve Eski Kale yanında bulunan yel değirmenleri göz önüne alındığında Dereköy'ün tarihi süreç içerisindeki buğday tarımı hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale" Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Ayvacık Yöresinin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri" Ayvacık Değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yayınları. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

DEREKÖY YEL DEĞİRMENİ - 2

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Dereköy

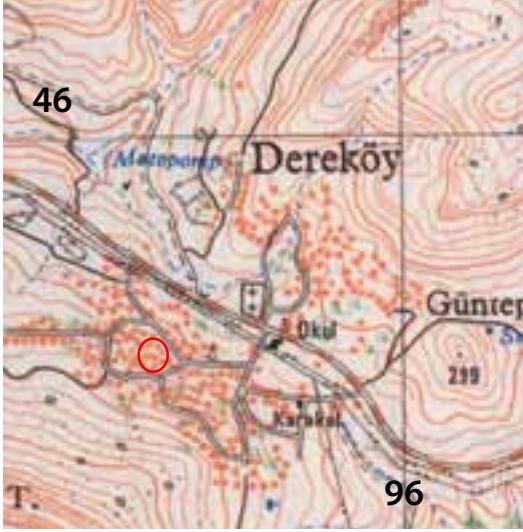
MEVKİİ: Değirmenler

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Yıkık durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H15-c1

Yel değirmeninin genel görünümü

Dereköy köyünün batısında, Dereköy vadisinin güney yamacında bulunmaktadır. Moloz taşlardan çamur harçlı olarak yapılmış olan yuvarlak planlı değirmenin iç çapı 465 cm, duvar kalınlığı 100 cm'dir. Batı yönde bulunan kapı 115 cm genişliğindedir. Değirmenin ikinci katına 70 cm genişliğindeki taş merdivenle çıkılır. Değirmen adanın en iyi korunmuş değirmeni durumunda olup duvarları 5 m yüksekliğe kadar sağlam durumdadır. Değirmenin değirmen taşları ve taşın ahşap milleri iç kısma yıkılmış durumdadır. Değirmen taşının üzerinde 1951 yılında üretildiği yazılıdır.

Değirmenin iç kısmından görünüm

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale" Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Ayvacık Yöresinin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri" Ayvacık Değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yay. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

GÖKÇEADA ÇINARLI ÇAMAŞIRHANESİ ve ÇEŞMESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Merkez - Çınarlı

MEVKİİ: Cami

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Çamaşırhane

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y.Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

Gökçeada Merkez İmar Planı

Çamaşırhanenin genel görünümü

Gökçeada merkez, Çınarlı Mahallesi, Cami Sokak'da bulunmaktadır. Alaturka kiremitli beşik çatılı, moloz taş duvarlıdır. Doğu batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Biri güney duvarı, ikisi kuzey duvarı üzerinde olmak üzere üç ocağı bulunmaktadır. Çamaşırlığın ortasında yunaklık taşları bulunmaktadır. Doğu duvarı üzerinde kesme taşlardan yapılmış dilimli kemerli çeşmesi bulunur. Çeşmenin iki yanında sütunçeler bulunur. Sütunçelerin ve kemerlerin üzerinde baklava dilimi şeklinde süsleme, iç içe daire ve gül rozet süslemeler bulunmaktadır.

Çamaşırılık halen mahalle halkı tarafından kullanılmaktadır.

Çamaşırhanenin iç görünümü ve çeşme

Çamaşırhane içindeki çeşme

GÖKÇEADA GÖKÇE HÖYÜK

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Merkez

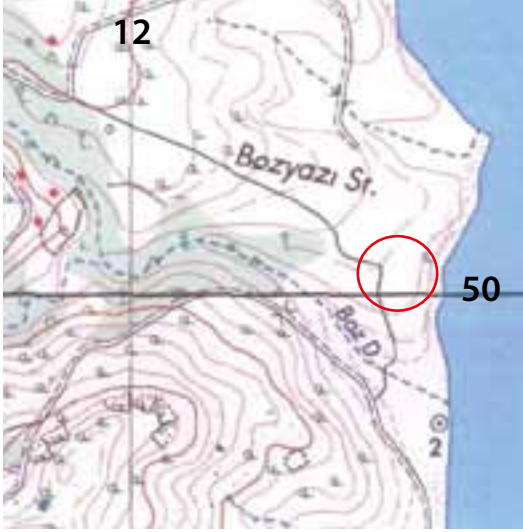
MEVKİİ: Bozyazı Sırtı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K.Kurulunun 13.06.1999 tarih 5462 sayılı karar

ÇANAKKALE H15-c2

Gökçe Höyüğü'nün genel görünümü

Gökçeada'nın doğusunda deniz kıyısında Bozyazı sırtı mevkiinde, Bozyazı deresinin kenarında bulunmaktadır. Ana kara ile karşı karşıya konumda olan bir yerleşim alanıdır. Kuzu limanından ve Gökçeada merkezden gelen yolun kesiştiği yerde, yol ile deniz arasında yaklaşık 5 m yükseklikte bir tepe olup, yerleşim alanı tepe ile yol arasındaki alandır. Alan üzerinde Erken Tunç Çağı özellikleri gösteren seramik parçaları ve konutlara ait moloz taşlardan temel kalıntıları görülebilmektedir. Alan üzerinde tuğla ve pithos parçaları yoğun olarak görülmektedir. Ayrıca bu alandaki yoğun moloz taşlar muhtemelen burada bulunan yapılara ait kalıntılar olmalıdır.

Höyüğün anakara ile karşı karşıya olması nedeni ile Anadolu, Adalar ve Avrupa arasındaki Kültür ilişkisini ortaya koyması açısından oldukça önemlidir.

Höyük üzerinde bulunan yapılara ait temel kalıntıları

Höyük üzerimde bulunan yapılara ait temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

GÖKÇEADA HANİFE KADIN ÇAMAŞIRHANESİ ve ÇEŞMESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Merkez - Çınarlı

MEVKİİ:

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Çamaşırhane

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

Gökçeada Merkez İmar Planı

Çamaşırhanenin genel görünümü

Gökçeada merkez Çınarlı Mahallesi'nde bulunmaktadır. Alaturka kiremitli beşik çatılı, taş duvarlı, doğu batı doğrultusunda dikdörtgen planlı bir yapıdır. Yapının kuzey duvarı üzerinde iki adet ocak bulunmaktadır. Doğu duvarı üzerinde de çeşme bulunmaktadır. Çamaşırhanenin içinde su tekneleri ve yunaklıklar mevcuttur.

Çeşme üzerindeki Osmanlıca kitabede H 1229, M 1813 tarihi bulunmaktadır.

Günümüzde de kullanımı devam etmektedir.

Çamaşırhanenin iç görünümü ve çeşme

GÖKÇEADA KAPIKAYA KAYA MEZARLARI

İLÇE: Gökçeada

KÖY:

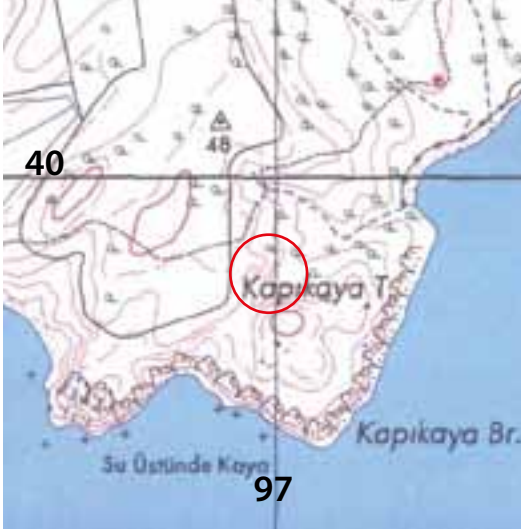
MEVKİİ: Kapıkaya

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H15-c4

Kapıkaya kaya mezarlarının genel görünümü

Gökçeada'nın doğusunda Kapıkaya mevkiinde, ana yolun yaklaşık 200 m batısında bulunmaktadır. Yaklaşık 3 m yüksekliğe sahip andezit blok kayanın üzerine, batı yönüne doğru bakan yan yana iki kaya mezarının oyulmuş olduğu görülmüştür. Mezarlar kayaya 45 derecelik bir eğimle yerleştirilmiş durumdadır.

Kaya mezarın bulunduğu alanda çok yoğun atölye yonga parçalarının bulunması ve mevcut mezarların eğimli bir şekilde durması, bu alanın bir nekropol alanından çok bir lahit atölyesi olduğunu göstermektedir. Muhtemelen bu alanda imal edilen lahithler, adanın en büyük yerleşim alanı olan Kaleköy (İmbros) yerleşimine ve Anakarada bulunan diğer antik kentlere ihraç edilmekteydi.

Yarım kalmış kaya mezarları

YAYIN DİZİNİ

GÖKÇEADA MERKEZ CAMİİ (MESCİT)

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Çınarlı

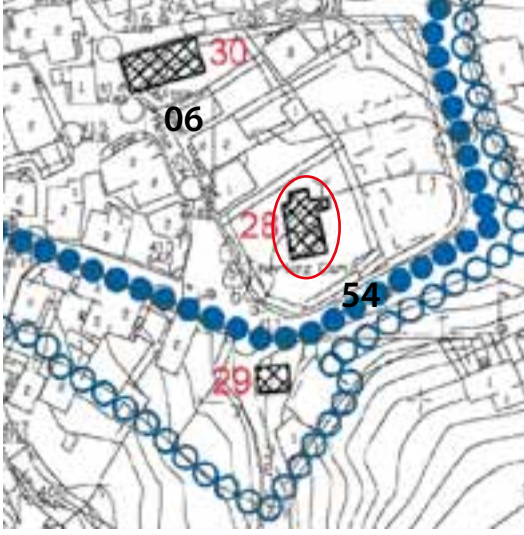
MEVKİİ:

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadehane

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulu'nun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı,

Gökçeada Merkez İmar planı

Caminin genel görünümü

Gökçeada Merkez Çınarlı Mahallesinde bulunmaktadır. Alaturka Kiremitli kırma çatılıdır. Caminin yapı malzemesi moloz ve kesme taştır. Cami küçük boyutlu olup mescit formundadır. Dikdörtgen plana sahip olan caminin her üç cephesinde de ikişer dikdörtgen pencere mevcuttur, pencere söveleri kesme taştan yapılmıştır. Caminin kuzey doğu köşesinde kare kaideye oturan silindirik gövdeli kesme taştan yapılmış bodur formulu minaresi yer alır. Minare kaide-den gövdeye pahlarla geçilmekte, silindirik gövdenin her iki ucunda bilezikler bulunmakta, şerefeye üç kademeyle geçilmektedir. Caminin iç bölümü oldukça sade olup mahfili ve tavanı ahşaptır. Mihrap daire kemerlidir. Caminin son cemaat mahalli bulunmamaktadır. Giriş kapısı önündeki betondan yapılan kapalı mekan yakın zamanda eklenmiş, yapının plan bütünlüğü ve estetiğini bozmaktadır.

19. yy sonlarında yapılmış olan cami, planı, yapı malzemesi, minaresi ve bahçesi ile çevresi ile bütünlük sağlayan estetik bir görünüme sahiptir.

GÖKÇEADA METROPOLİTHANESİ

İLÇE: Gökçeada

MAHALLE: Merkez - Fatih

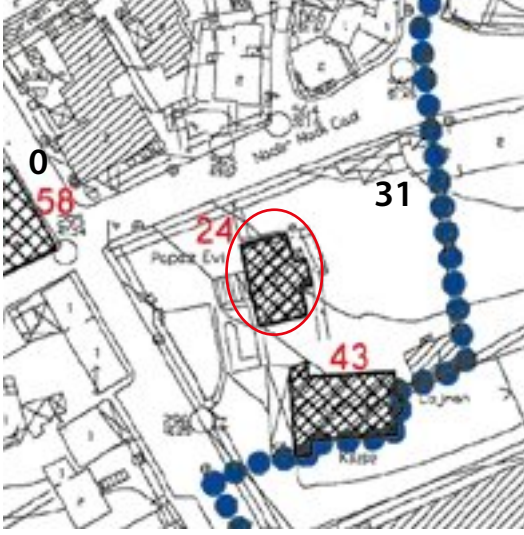
SOKAK: İnönü

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Rum Cemaati

ŞİMDİKİ DURUMU:
İdari yapı

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

Gökçeada Merkez İmar Planı

Metropolit binasının genel görünümü

Gökçeada merkezde bulunmaktadır. Alaturka kiremitli kırma çatılı, taş duvarlıdır. Bodrumlu iki katlı bir yapıdır. Giriş batı cephesinde bulunan merdivenli dört sütun üzerine oturan merdiven sahanlığı ile sağlanmaktadır. Sütunlu düzenleme çatıya kadar devam etmekte, ikinci kat balkon düzenlemesi şeklindedir. Giriş kapısının her iki yanında dikdörtgen birer pencere bulunmakta, bodrum katta basık kemerli küçük pencereler bulunmaktadır. Kat araları silmelerle belirginleştirilmiştir. Güney ve doğu cepheleri üzerinde ikişer adet dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

Bina Hıristiyan cemaatin dini hizmetlerinin yürütüldüğü metropolithane olarak işlevini sürdürmektedir.

GÖKÇEADA PANAİA KİLİSESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Fatih

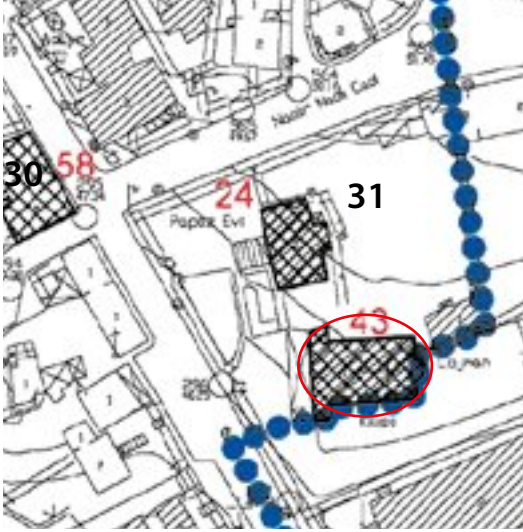
MEVKİİ: İnönü

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Rum Cemaati

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

Gökçeada Merkez İmar Planı

Panaia kilisesinin genel görünümü

Gökçeada merkez, İnönü Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Alaturka kiremitli beşik çatılı, moloz taş duvarlıdır. Doğu batı doğrultusunda dikdörtgen planlı bir yapıdır. Giriş batı cephesi üzerindedir. Narteks kısmı altı sütun üzerine oturmakta ve yanları kapalıdır. Üzeri eğimli çatı ile örtülüdür. Kilise ile kademeli bir geçişle bütünleşir. Giriş kısmının alınlığında dikdörtgen bir pencere bulunmaktadır. Doğu cephesi üzerinde yarım daire apsis nişi çıkıntısı bulunmaktadır. Üst kısımda üç adet dikdörtgen pencere bulunmakta, üstleri yuvarlak kemerli sağır nişlidir. Yuvarlak niş içinde haç motifi bulunmaktadır. Güney cephesi üç adet payanda ile desteklenmiştir. Bu cephe üzerinde üç adet dikdörtgen pencere yer alır. Kuzey cephesinde üç adet payanda ile desteklenmiştir. Biri üstte beş adet dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Kilisenin iç kısmı mahfiller ve cepheleri tamamen ahşap ve aralarında azizlere ait ikonalar bulunmaktadır.

Çan kulesi güney batı bölümde olup, kule kaidesi çatı hizasına kadar yükselmektedir. Cephelede dikdörtgen pencereler bulunmaktadır. Konik çatı dört ayak üzerine oturmaktadır.

Kilise sağlam durumda olup ibadet için kullanılmaktadır.

Panaia Kilisesi'nin yan cephesi

YAYIN DİZİNİ

GÖKÇEADA TAKSİYARHİS KİLİSESİ

İLÇE: Gökçeada

MAHALLE: Çınarlı

SOKAK: Hamit Kaplan

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsa Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Rum Cemaati

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulu'nun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı,

Gökçeada Merkez İmar Planı

Taksiyarhis Kilisesi'nin görünümü

Gökçeada merkez, Çınarlı Mahallesi, Hamit Kaplan Sokak'da bulunmaktadır. Alaturka kiremitli beşik çatılı, moloz taş duvarlıdır. Doğu batı doğrultusunda dikdörtgen planlı bir yapıdır. Batı cephesi üzerindeki alaturka kiremitli beşik çatılı bir giriş bölümü bulunmaktadır. Giriş bölümü kademeli bir şekilde yapı ile bütünlük sağlar. Giriş kapısının sağında ve solunda basık kemerli birer dikdörtgen pencere yer alır. Giriş bölümünün üzerinde bir haç bulunmaktadır. Kuzey cephesi üzerinde iki, güney cephesi üzerinde üç basık kemerli pencere bulunmaktadır. Doğu cephesi üzerinde yarım yuvarlak apsis çıkıntısı ve üzerinde dikdörtgen bir pencere bulunmaktadır.

Kilise sağlam durumda olup ibadete açıktır.

GÖKÇEADA YENİ MAHALLE ÇEŞMESİ

İLÇE: Gökçeada

MAHALLE: Merkez-Yenimahalle

SOKAK: Yıldırım Bayezit

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mahalle Çeşmesi

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

Gökçeada İmar Planı

Yeni Mahalle çeşmesinin görünümü

Gökçeada merkez Yeni Mahalle'de, Yıldırım Bayezit Sokak'ta bulunmaktadır. Kesme taş ve mermer malzemeden yapılmıştır. Çeşmenin her iki yanında yuvarlak formu birer sütun, iç kısımda ise dışdakilerden daha yüksek iki sütun bulunur. Sütunlar arası kesme taşlardan yapılmıştır. Üst kısmı iç bükey kavislidir. Büyük sütunlar arası kesme taşlarla bağlanmıştır. Üst kısmı basık kemerlidir. Musluk, daire nişin ortasındadır. Üst kısmında dikdörtgen kartuş ve bitkisel bezeme bulunmaktadır.

Çeşme mimari tarzı ile 19. yy özellikleri göstermektedir. Mahalle çeşmesi olarak yapılmıştır.

GÖKÇEADA YENİ MAHALLE KİLİSESİ

İLÇE: Gökçeada

MAHALLE: Merkez-Yenimahalle

SOKAK: Yıldırım Bayezit

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulu'nun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı,

Gökçeada İmar Planı

Yeni Mahalle Kilise'sinin genel görünümü

Gökçeada Yeni Mahalle, Çeşme Sokak'ta bulunmaktadır. Alaturka kiremitli beşik çatılı, yığma moloz taş duvarlı, doğu batı doğrultusunda dikdörtgen planlı bir yapıdır. Sokak üzerinde küçük boyutlu bir kilisedir. Batı cephesi üzerinde bulunan giriş, zeminden yüksek olup sahanlık şeklinde düzenlenmiştir. Giriş kapısı yuvarlak kemerlidir. Yuvarlak kemerin özengi taşları yanlara doğru devam etmektedir. Kapı yanlarında ve duvar kenarlarında dört adet yuvarlak kesitli gömme sütun mevcuttur. Çatı üzerinde iki sütuna oturan yuvarlak kemerli ve üzerinde haç bulunan tak formundaki kısım bulunmakta, muhtemelen çan kulesi olarak yapılmış olmalıdır. Güney ve doğu cephesi üzerinde ikişer adet yuvarlak kemerli pencere bulunmaktadır. Pencere etrafında ışın süslemeleri bulunmaktadır. Doğu cephesi sağırdır. İç kısmının doğu bölümünde camekanlı bölüm dışında fazla bir mimari özelliği bulunmamaktadır.

Kilise Aya Varvara adı ile bilinmekte ve halen kullanılmaktadır.

GÖKÇEADA YENİ MAHALLE YEL DEĞİRMENİ

İLÇE: Gökçeada

MAHALLE: Merkez – Yeni Mahalle

SOKAK: Değirmen

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Harap durumda

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

Gökçeada imar planı

Yel değirmeninin genel görünümü

Gökçeada, Yeni Mahalle’de bulunmaktadır. Yuvarlak planlı olan değirmen 370 cm çapında, duvar kalınlığı 110 cm’dir. Moloz taşlardan yapılmıştır. Oldukça harap durumda olup duvarlarının sadece 1 m’lik kısmı korunabilmiştir. Değirmenin iç kısmına yıkılmış durumda 173 çapında iki değirmen taşı bulunmaktadır. Değirmenin üst kısmı ahşap bir külahla kapalı olmalıydı. Değirmenin 2000 yılına kadar duvarlarının hemen hemen büyük bir bölümü külah seviyesine kadar ayakta olmasına rağmen bu gün taşlarının büyük bir bölümü bulunmamaktadır.

Yel değirmeninin genel görünümü

Yel değirmeninin genel görünümü

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale" Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Ayvacık Yöresinin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri" Ayvacık Değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yayınları. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

KALEKÖY İMBROS ANTİK KENTİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Kaleköy

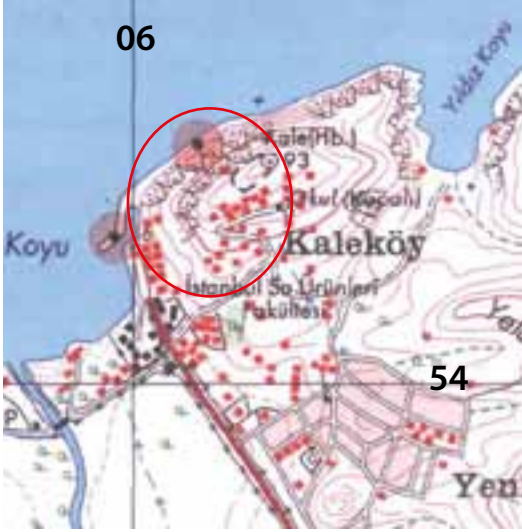
MEVKİİ: Kaleköy Köy içi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
Antik kent-Köy Yerleşik Alanı

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-c2

Antik kentin genel görünümü

Gökçeada ilçesi Kaleköy sınırları içinde, köyün hemen üst kısmında köy ile deniz arasında yer alır. Yerleşim alanı içinde yaklaşık 3 m yüksekliğe kadar korunmuş sur duvarlarına ve kulelerine ait kalıntılar görülebilmektedir. Sur duvarları içinde öbekler halinde görülen yükseltiler yapılarait kalıntılar olmalıdır. Kale dışında, Yıldız Koyu'na doğru ve Kaleköy'ün altına kadar yerleşimin devam ettiğini gösteren yapı taşları ve seramik kalıntıları görülmektedir. Yıldız koyuna doğru bakan yamaç üzerinde tiyatro yapısı olabilecek dairesel plan gösteren tek sıra temel taşları korunmuş yapı kalıntısı bulunmaktadır. Söz konusu temel kalıntılarının bulunduğu alanın topoğrafik özelliği göz önüne alındığında tiyatro yapılmaya elverişli bir alan olduğu görülür. Yerleşim alanının topoğrafik yapısı göz önüne alındığında, tarihi süreç içinde bu günkü mevcut sur duvarlarından başka, bu günkü Kaleköy köyünü de içine alan, MÖ 6-5. yy'da erken dönem bir sur duvarı daha olmalıydı.

Alan üzerinde bulunan sur duvarları ve sur içindeki yapılar genel mimari özellikleri ile Geç Roma ve Bizans döneminde yapılmış olmalıdır. Yıldız Koyu'na doğru bakan yamaç üzerindeki tiyatro kalıntısı olarak tanımladığımız temel kalıntısı MÖ 4-3 yy özellikleri göstermektedir. Ayrıca MÖ 2. binden (Tunç Çağı) başlayarak Osmanlı dönemine kadar süreyi kapsayan seramik parçaları gözlemlenmektedir.

Yerleşimin kuzey batısında, Yıldız Koyu'na doğru uzanan ana kaya üzerinde Osmanlı döneminde yapılmış olan beş adet yel değirmenine ait temel izleri mevcuttur.

İmbros ismi ile tarih sahnesine çıkan Gökçeada, ismini bu antik kentten almaktadır. Yerleşimin bulunduğu alan hemen gerisinde bulunan verimli ova ve her iki yanında deniz ticaretine uygun doğal limanları ile Erken Tunç Çağından (MÖ 3. bin) başlayarak günümüze kadar kesintisiz iskan edilmiştir. Bu öneminden dolayı "İmbros" ismiyle Gökçeada günümüze kadar aynı adla anılmıştır. Yakınında bulunan Tunç Çağı yerleşmesi olan Bademli Höyük'e çok yakın olması Erken Bronz Çağı'dan itibaren iskan edildiğini göstermektedir.

İmbros'un ilk tarih sahnesine çıkışı Homeros'un İlyada Destanında karşımıza çıkmaktadır. Tarihçi Herodot ve coğrafyacı Strabon, İmbros'u ilk kuranların Anadolu Halklarından Pelasg'lar olduğunu ve İmbros kelimesinin Grekçe olmadığını yazmışlardır. Ada antik dünyanın iki önemli kıtası olan Anadolu ile Yunanistan arasındaki stratejik öneminden dolayı sürekli el değiştirmiştir. MÖ 512'de Atina seferine çıkan Persler tarafından zapt edilmiştir. Pers yönetiminin ada üzerinde etkisinin zayıflaması ile, MÖ 493 yılında ada halkı Atina yönetimine geçmeye karar verir. Yazılı kaynaklarda MÖ 400 yılında İmbros'luların imtiyazlı Atina vatandaşı olduklarını yazmaktadır. Kaleköy yerleşmesi Roma döneminde Kastro "kale" ismiyle önemini sürdürür. Roma döneminde deniz ticareti yol güzergahının değişmesi nedeni ile ada önemini büyük ölçüde kaybetmesine karşın, yetiştirdiği tarım ürünleri nedeni ile varlığını sürdürür. Bizans döneminde de aynı adla önemini sürdürür, 1455 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından fetih edilerek Osmanlı topraklarına katılır.

Sur duvarı kalıntıları

Antik tiyatro olması gereken alan

Antik tiyatro kalıntısı olabilecek taş sıraları

Antik kent üzerindeki yel değirmeni temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

ÇİĞDEM ÖZBEK: The sanctuary of the Kabeiroi and the worship of Hermes on Imbros, Cornell University, 1997.

ÇİĞDEM ÖZBEK: "Antik Çağda Gökçeada" Gölçeada Değerleri Sempozyumu. Ç.Ö.M.Ü Yay. 2008.

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993,

HOMEROS. İlyada, (Çev. A. Erhat, A. Kadir), Can Yay. 2013

KALEKÖY KİLİSESİ ve ÇEŞMESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Kaleköy

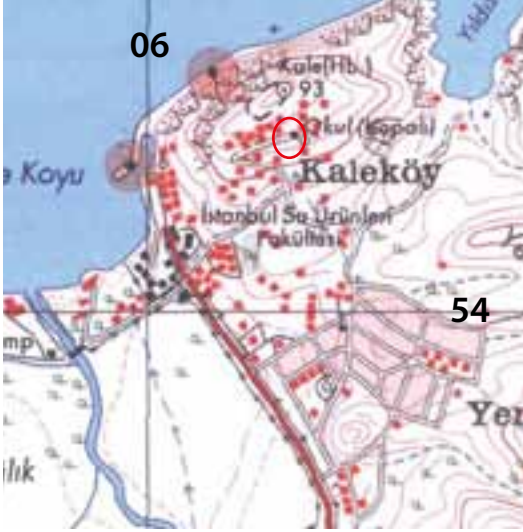
MEVKİİ: Kaleköy Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk durumda

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-C2

Kaleköy kilisesinin genel görünümü

Gökçeada Kaleköy merkez kilisesidir. Alaturka kiremitli beşik çatılıdır. Moloz taş malzemeden yapılmış, doğu batı doğrultusunda dikdörtgen plana sahiptir. Ön cephesi altı sütunla narteks düzenlidir ve üçgen alınlıktır. Alınlığın siperli kısmı beş adet konsolla desteklenmiştir. Siperlik ile üçgen alınlık arasında geomerik düzende panolar bulunmaktadır. Ortada köşeleri yuvarlak dönülmüş pencere yer alır. Sütunlu cephenin girişi çift kanatlı ahşap kapının yanlarında birer dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Güney cephesinde iki adet payanda desdek ve dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Kuzey cephede iki adet dikdörtgen pencere çıkıntı, bir kare pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde yarım daire planlı apsis çıkıntısının üzeri konik çatı ile örtülü, apsis üzerinde bir dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

Bahçe kapısı iki tarafı açık karşılıklı kesme taş duvarlıdır. İç tarafta karşılıklı kare kesitli sütunlar bulunmakta, yuvarlak kemer bağlantılıdır. Giriş kapısının üzeri çan kulesi olarak düzenlenmiştir.

Kilise oldukça metruk durumda olup çatı ve içinde bulunan ahşap aksamların tamamı yıkık durumdadır.

ÇEŞME: Kilisenin bahçesinin kuzey batı köşesinde, sokak üzerinde yer alır. Kesme taşdan yapılmış olan çeşme dikdörtgen planlı olup, yanları sütunçeli ve üzerinde kaş kemerli niş bulunmaktadır. Kaş kemerin her iki yanında sekiz köşeli yıldız rozetler işlenmiştir. Nişin ayna kısmında kitabesi bulunmaktadır.

Kilisenin bahçe giriş kapısı ve çan kulesi

Çeşme

YAYIN DİZİNİ

KALEKÖY LİMAN KİLİSESİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Kaleköy

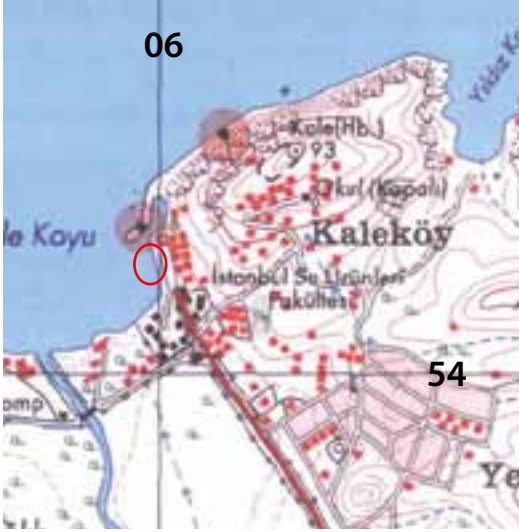
MEVKİİ: Kaleköy Limanı

ŞİT TÜRÜ:
Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-C2

Liman Kilisesi'nin genel görünümü

Kaleköy limanında bulunmaktadır. Küçük boyutlarda bir kilisedir. Doğu batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Alaturka kiremitli beşik çatılıdır. Moloz taş melzemededen yapılmıştır. Ön cephe cadde üzerinde olup beş basamaklı medivenle çıkılır. Giriş kısmı, dört serbest sütunlu ve arkada iki gömme sütunlar üzerine basık kemerli ve üçgen alınlıklı bir düzenlemeye sahiptir. Sütunlar arasında mermer korkuluklar bulunmaktadır. Korkuluklar birbirine bağlı üçer adet daire ile süslenmiştir. Sütunların gövdeleri enine helezonik yivlidir. Narteksin üzeri beşik çatı ile örtülüdür, geride ise yarım daire alınlıkla kademeli olarak çatıya geçilir. Yanlarda birer çan ayağı mevcuttur. Üçgen alınlık üzerinde kitabe ve kitabeyi alttan çevreleyen zeytin dalı işlenmiştir. Kuzey cephede bir adet yuvarlak kemerli dik pencere, güney cephede basık kemerli pencere, doğu cephesinde yarım daire planlı apsis çıkıntısı bulunmaktadır.

Doğu duvarında apsisin solunda yuvarlak kemerli, sağında dikdörtgen iki niş bulunmakta, tavanları ahşap olup tekne tonozludur.

Kilise 2004 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünce onartılmıştır

Kilisenin limanda olmasının nedeni denizciler için yapılmış olmasıdır.

UĞURLU KÖYÜ PİRKOS KALESİ ve HÖYÜĞÜ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Uğurlu

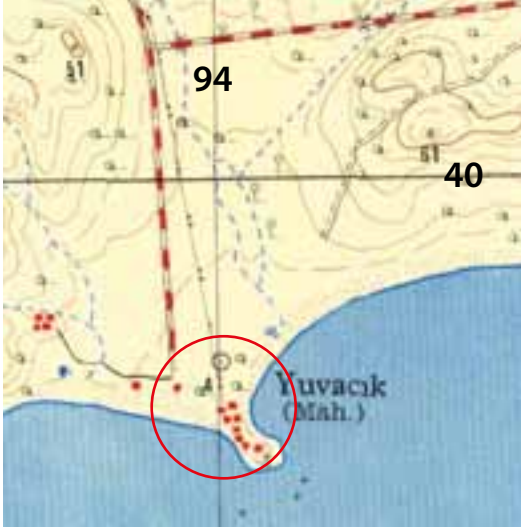
MEVKİİ: Pirkos

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli emçak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Adalet Bakanlığı dinlenme tesisi

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K Kurulu'nun 25.05.2003 tarih, 2086 sayılı kararı,

ÇANAKKALE H15-c4

Pirkos yerleşmesinin genel görünümü

Uğurlu köyü, Pirkos mevkiinde, Adalet Bakanlığı dinlenme tesisleri içinde bulunmaktadır. Yerleşim alanı denize doğru bir girinti yapan yarımada şeklindeki tepenin üstü ve eteklerini kaplamaktadır. Tepenin üzerinde kuzey bölümü aşağıya doğru yıkılmış kalın bir duvar kalıntısı bulunmaktadır. Ayrıca tepenin üst kısmında sarnıç ve bazı temel kalıntıları görülür. Burada bulunan kalın duvar kalıntısı moloz taşlardan ve kireç harcı ile yapılmıştır. Bu kalıntı muhtemelen küçük bir kaleye ait kule kalıntısı ya da büyük bir yapıya ait kalıntı olabilir.

Tepenin deniz tarafı yağmur ve deniz dalgaları ile çökmüş durumdadır. Çöken bölümün kesitinde moloz taşlardan yapılmış duvar kalıntıları ve Erken Tunç Çağı (MÖ 3000) özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Ayrıca daha üst katmanlarda MÖ 6. yy'dan başlayarak Helenistik, Roma ve Bizans dönemi özellikleri gösteren seramik parçaları gözlemlenmiştir. Burası tüm bu özellikleri ile Höyük yerleşimi özelliği göstermektedir. Arkeolojik buluntulardan Erken Tunç Çağından (MÖ 3000) başlayarak Erken Hıristiyanlık dönemine (MS 8. yy) kadar kesintisiz olarak iskan edilmiş bir yerleşim alanıdır.

Yerleşmenin her iki yanında lodosa ve poyraza karşı korunaklı liman olmaya elverişli koylar bulunmasından dolayı stratejik açıdan oldukça önemli bir konumdadır. Muhtemelen iskan edildiği tarihten itibaren kıtalar arası deniz ticareti açısından önemli bir kontrol ve konaklama merkezi durumundaydı. Mevcut yerleşimin bulunduğu alan, yönetim yapılarının bulunduğu alan olmalı, konutlar ise her iki koyun gerisinde bulunan alanlarda olmalıdır.

Yerleşim ismini üzerinde bulunan kale kalıntısından almakta, Pirkos kale anlamına gelmektedir.

Yerleşim üzerindeki kale kalıntısı

Yerleşimin kesitinde bulunan duvar izleri (Erken Tunç Çağı)

UĞURLU ZEYTİNLİ HÖYÜK

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Uğurlu

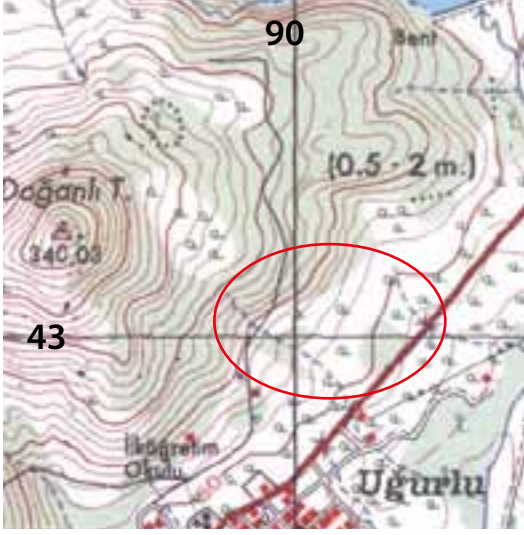
MEVKİİ: Zeytinli

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Kültür Bakanlığı-Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Arkeolojik kazı alanı

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulu'nun 25.09.2009 tarih 4541 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-d2

Zeytinli Höyüğün genel görünümü

Gökçeada ilçe merkezinin 23 km güneyinde bulunan Uğurlu köyü sınırları içinde, Zeytinli mevkiinde bulunmaktadır. Uğurlu Köyü'nün yaklaşık 750 m kuzey doğusunda, Uğurlu merkez karayolunun kenarında yer alır. Doğanlı tepenin eteklerinde olan höyük, 100 x 300 m ebatlarında düz yerleşim şeklindedir. Uğurlu göleti kanallarının yapımı sırasında ve Uğurlu dan merkeze giden yolun yapımı sırasında büyük oranda tahtip olmuştur. Yerleşim alanı Uğurlu Köyü'ne giden yolun her iki yakasına da yayılır.

Zaman zaman höyük üzerinde yaptığımız yüzey araştırmalarında, el ile yapılmış kaba, Neolitik Dönem (MÖ 8000) özellikleri gösteren çanak çömlekler, ana tanrıça figürinleri ve taş aletlere rastlanmıştır. Bunun yanında araziden toplanmış moloz taşlardan yapılmış taş temel kalıntıları izleri de görülebilmektedir. Yerleşim üzerindeki temeller oval bir plana sahip olup muhtemelen Neolitik dönem yerleşmesinin konutlarına ait izler olmalıdır. Ayrıca Kalkolitik dönem ve Tunç Çağı özellikleri gösteren çanak çömlek parçalarına rastlanması, höyüğün yaklaşık MÖ 8. bin yılının sonlarından, MÖ 2. bin yılının sonlarına kadar iskan gördüğünü göstermektedir.

Bu özelliği ile Anadolu ile Avrupa arasında ki kültür etkileşiminin aydınlatılmasında önemli bir merkez konumundadır. Ayrıca Uğurlu köyünün girişinde yol yapımı sırasında MÖ 2. yy özelliği gösteren mezarlara rastlanmış muhtemelen bu alanda da bir nekropol alanı olmalıdır.

Höyükte 2009 yılından bu yana Doç. Dr. Burçin ERDOĞU başkanlığında bir ekip tarafından kazı çalışmalarına devam edilmektedir.

YAYIN DİZİNİ

BURÇİN ERDOĞU. "Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Kazısı" 34. 35. ve 36. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara.

YENİBADEMLİ HÖYÜK

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Yenibademli

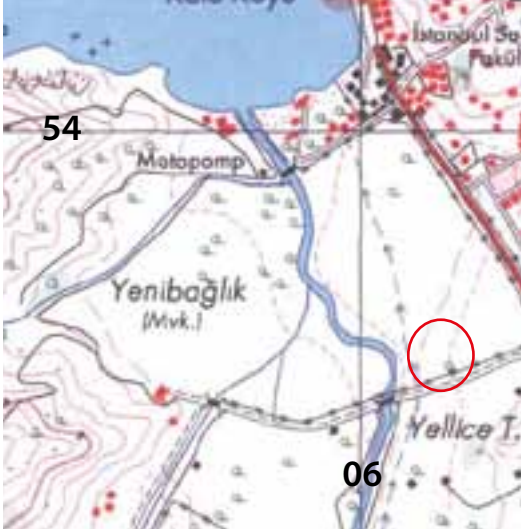
MEVKİİ: Büyükdere Ovası

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kazı Alanı

KORUMA KARARI: Taşınmaz K.T.V.K.Y. Kurulunun 17.10.1985 tarih 1548 sayılı kararı

ÇANAKKALE H15-c2

Yeni Bademli Höyüğün genel görünümü

Gökçeada ilçesi, Yenibademli Köyü sınırları içinde, Büyükdere ovasında bulunmaktadır. 120 x 130 m ebatlarında 9 m yükseklikte orta büyüklükte bir höyüktür. Höyük Erken Tunç ve Geç Tunç Çağlarına (MÖ 3000-1200) ait bir yerleşimdir. Höyükte yapılan kazılarda, etrafı savunma duvarı ile çevrili olan yerleşimde yedi kültür katmanı tespit edilmiştir. Tunç Çağı'na ait dikdörtgen planlı moloztaş ve kerpiçten yapılmış konut kalıntılarına rastlanmıştır. Artıca bu çağa ait yerli üretim ve ticaret yolu ile gelmiş çok sayıda günlük kullanım ve ticaret eşyaları ele geçirilmiştir. Höyüğün ilk kuruluşu Büyükdere çayının yatağının denizle oluşturduğu körfezin kenarında kurulmuştur

Gökçeada havaalanı uçuş hattında kalması nedeni ile 1996 yılında Çanakkale Müzesi'nden arkeologlar Musa TOMBUL, Reyhan KÖRPE ve Hacettepe Üniversitesinden Halime HÜRYILMAZ tarafından kurtarma kazısına başlatılmıştır. Kazı 1997 yılından bu yana Halime HÜRYILMAZ başkanlığında bir ekip tarafından sürdürülmektedir.

Anadolu ile Ege adaları ve Avrupa arasında Tunç Çağı kültür ilişkisi hakkındaki sorunların aydınlatılması açısından oldukça önemli bir arkeolojik merkez durumundadır.

Kazılarda ortaya çıkan Tunç Çağı'na ait mimari kalıntılar

Kazılarda ortaya çıkan Tunç Çağı'na ait mimari kalıntılar

YAYIN DİZİNİ

HALİME HÜRYILMAZ. "Gökçeada Yeni Bademli Höyük Kazıları" Kazı Sonuçları Toplantısı, (1998-2012 arası), Ankara.

HALİME HÜRYILMAZ. "Gökçeada Yeni Bademli Höyük Kazıları" Troas Arkeoloji Buluşmaları (2003-2012 arası). Çanakkale.

ÇİĞDEM ÖZBEK: The sanctuary of the Kabeiroi and the worship of Hermes on Imbros, Cornell University, 1997.

ÇİĞDEM ÖZBEK: "Antik Çağda Gökçeada" Gölçeada Değerleri Sempozyumu. Ç.Ö.M.Ü Yay. 2008.

ZEYTİNLİ KÖYÜ YEL DEĞİRMENLERİ

İLÇE: Gökçeada

KÖY: Zeytinli

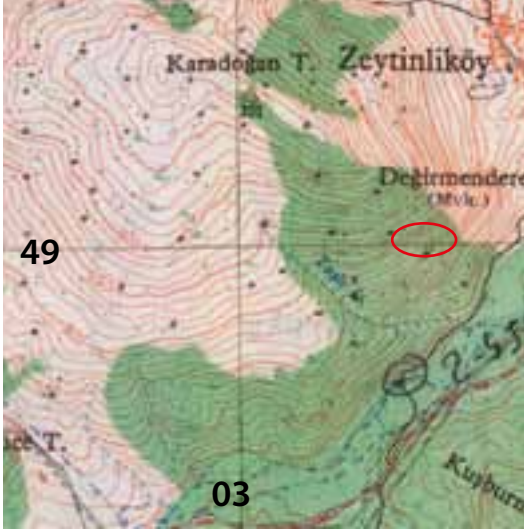
MEVKİİ: Değirmenler

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Yıkık durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H15-c1

Yel değirmenlerinin genel görünümü

Zeytinli Köyü'nün doğusunda ve Gökçeada merkezden Dereköy'e giden yolun batısında bulunan Karadoğan tepinin yamacında, Değirmenler mevkiindedir. Yıkık durumda alt alta iki değirmen kalıntısıdır. Değirmenler arası yaklaşık 20 m olup, her iki değirmen birlikte kullanılmıştır. Değirmenlere Aşağı Değirmen ve Yukarı Değirmen denmektedir.

Aşağı değirmen: Moloz taşlardan yapılmış yuvarlak planlı olup 350 cm çapında, 110 cm duvar kalınlığına sahip, batı yönünde bulunan kapısı 110 cm genişliğindedir. Değirmenin duvarının iç kısmında birinci kat ile ikinci kat arasında 5 cm'lik bir çıkıntı ile geçiş sağlamaktadır. Değirmen tamamen yıkık durumda olup, sadece batı duvarının 3 m'lik küçük bir kısmı ayakta.

Yukarı Değirmen: Biraz yukarıda bulunan ana kayanın üzerine oluşturulan teras üzerine yerleştirilmiştir. Aşağı değirmenle aynı özelliklere sahip olup Hemen hemen aynı ölçülerdedir. Harap durumda olup 2 m'lik bir kısmı ayakta kalabilmiştir.

Her iki değirmen de aynı zamanda kullanılmış olmalıdır. Güney ve kuzey yönden esen rüzgarlara göre inşa edilmişlerdir.

Değirmenlerin bu günkü durumu

Değirmenlerin görünümü

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale". Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Ayvacık Yöresinin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri" Ayvacık Değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yayınları. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

LAPSEKİ

ADATEPE PAİSSOS ANTİK KENTİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Adatepe

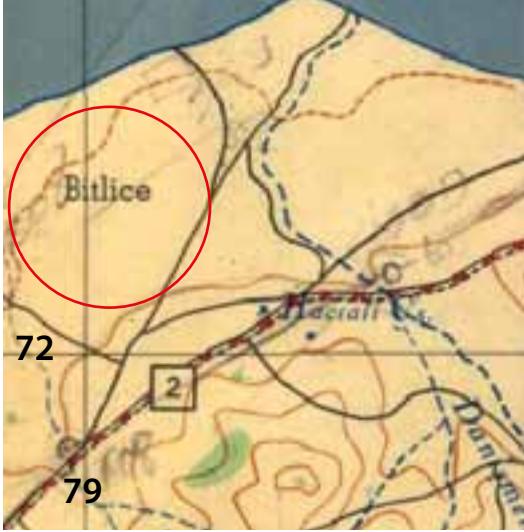
MEVKİİ: Bitlice

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Gayrimenkul E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.10.1977 tarih. 834 sayılı kararı

ÇANAKKALE H17-b1

Paissos Antik kentinin genel görünümü

Lapseki ilçesi Adatepe köyü sınırları içinde, köyün doğusunda bulunan yüksek tepede, Bitlice mevkiinde yer alır. Lapseki-Biga asfaltının kuzeyinde, Marmara denizi kıyısındadır. Yerleşim denizden yaklaşık 30 m yükseklikte olup, deniz tarafı oldukça diktir. Yerleşim alanı üzerinde tarla sınırlarında çok az sayıda düzleştirilmiş yapı taşından başka hiç bir mimarı kalıntı yoktur. Tepenin batı yamacındaki tarlaların sınırlarının yüksek olması, bu yükseltiler antik kentin teras veya yapı duvarlarına ait yükseltiler olmalıdır. Halen tarla olarak kullanılan alanda, MÖ 13. yy'dan (Geç Tunç Çağı) başlayarak MÖ 4. yy arası özelliklere sahip seramik parçalarına rastlanmaktadır. Ayrıca yoğun olarak çati kiremitleri ve pithos parçaları da gözlemlenmiştir.

Kentin adı, Homeros destanında Troia Savaşına katılan kentler arasında geçmektedir. MÖ 8. yy'da Troas kıyılarında bulunan diğer kentler gibi Miletliler tarafından kolonize edilir. MÖ 6. yy'dan itibaren ise Persler'in hakimiyetine girerler. Kent MÖ 450-425'de kurulan "Attik Delos Deniz Birliği" üyesidir. Strabon'un bildirdiğine göre ise Kent, Lampsakos'la Parion arasında bir yerde olmalı, araştırmacılar kent ile aynı adı taşıyan Paissos (Bayramdere) çayının kenarında olması gerektiğini söylemektedirler. Fakat söz konusu çayın ağzında herhangi bir antik yerleşme izi yoktur. Tanımlamalara uyan en yakın yerleşim yeri Bayramdere'nin 500 m daha kuzey doğusunda yer almaktadır.

Strabon, kentin kendi zamanında virane durumda olduğunu, kent halkının bir sınır anlaşmazlığı nedeniyle Lampsakos'a taşındıklarını yazmaktadır. Yerleşim alanı üzerinde MÖ 4. yy'dan sonra arkeolojik buluntuya rastlanmaması Strabon'u doğrulamaktadır.

Yerleşim alanının genel görünümü

Yerleşim alanının yüzeyi

YAYIN DİZİNİ

NURETTİN ARSLAN. "Lapseki , Çan Araştırmaları", Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu, (2005-2010 arası)

CEVAT BAŞARAN. "Biga-Parion Yüzey Araştırmaları" Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu,1999

HOMEROS. İlyada, (Çev. A. Erhat, A. Kadir), Can Yay. 2013.

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993.

BİBERLER KALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Biberler

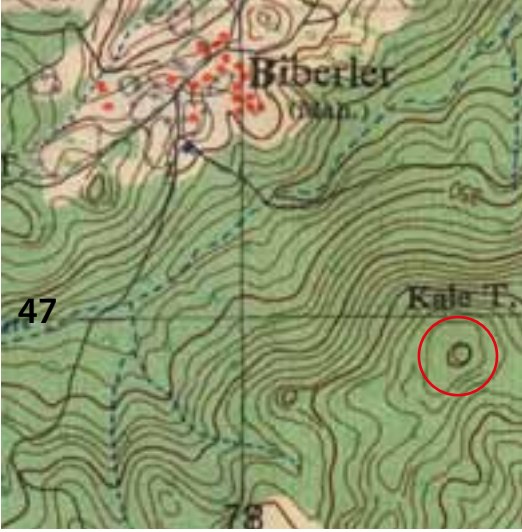
MEVKİİ: Kaletepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-d2

Biberler Kale Tepe'nin genel görünümü

Lapseki ilçesi, Biberler köyü sınırları içinde, köyün güney batısında bulunan Kaletepe üzerindedir. Tepe bulunduğu bölgenin en yüksek yükseltilerinden biri olup, Umurbey'den ve Eçialan'dan gelen vadilere hakim konumdadır. Tepenin üst kısmında çevreden toplanan iri taşlarla, kuru duvar tekniğinde yapılmış sur duvarı kalıntısı mevcuttur. Sur duvarının çapı yaklaşık 100 m civarındadır. Duvarın hemen hemen tamamı yıkılmış ve taşları çevreye yayılmış durumdadır. Sur duvarlarının içinde çok seyrek temel kalıntıları da izlenebilmektedir.

Yoğun bitri örtüsü nedeni ile kale içinde mimari ve seramik buluntusuna rastlanılamamıştır. Fakat duvar yapısının özelliği ile bölgedeki diğer benzer yerleşimlerle karşılaştırıldığında, MÖ 6-5. yy da iskan edilmiş olmalıdır.

Kale duvarlarının genel yapısı ve bölgenin tarihi göz önüne alındığında MÖ 6. ve 4. yy arasında bölgeyi hakimiyetleri altında bulunduran Pers'lerin kıyı bölgelerini kontrol altında tutmak için iç bölgelerde yapmış olduğu kontrol ve güvenlik noktalarından biri olmalıdır.

Sur duvarı kalıntıları

ÇARDAK YAKUP PAŞA HANI

İLÇE: Lapseki

KÖY: Çardak

MEVKİİ: Merkez

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI: Bursa K.V.T.V.K. Kurulunun 5.5.1991 tarih, 1736 sayılı kararı

Çardak İmar Planı

Yakup Paşa Hanı'nın genel görünümü

Lapseki ilçesi, Çardak beldesi merkezinde bulunmaktadır. Han 61,90 x 18,45 m ebatlarında dikdörtgen planlı olup, moloz taşlardan inşa edilmiştir. Alaturka kiremitli beşik çatılıdır. Kesme taştan yapılmış olan hanın giriş kapısı yuvarlak kemerlidir. Kapı, sivri kemerli bir niş ve iki yanda duvara gömülü iki paye ile hareketlendirilmiştir. Yuvarlak kemerin kilit taşı üzerinde kabartma rozet süsü işlenmiştir. Giriş kapısının önünde bulunan sundurmayı, yivli iki antik sütun taşımaktadır. Yapının çatısını üç sıra olarak 60 adet sütun taşımaktadır. Bu sütunların ortadaki 10 tanesi mermerdir. Mermer sütunlar çevrede bulunan antik yapılardan devşirme olarak getirilmiştir. Hanın kiremit çatısı üzerinde yüksek bacalar bulunmaktadır.

Yapının giriş kapısı üzerinde iki yapım kitabesi mevcuttur. Bu kitabeler araştırmacılara göre üç tane olması gerekirken biri kayıptır. Kitabeye göre "Fatih Sultan Mehmet'in emri ile Abdullah Bin Hacı Yakup Bey tarafından, H. 867, M. 1463 yılında yaptırıldığı" yazmaktadır.

Hanın iç kısmından görünüm

Hanın giriş kapısı ve kapı üzerindeki yapım kitabeleri

Hanın dış cephesinin görünümü

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990

ÇARDAK YAKUP PAŞA CAMİSİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Çardak

MEVKİİ: Merkez

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
İbadethane

KORUMA KARARI: Bursa K.V.T.V.K. Kurulunun 5.5.1991 tarih 1736 sayılı kararı

Çardak İmar Planı

Yakup Paşa Camisinin genel görünümü

Lapseki ilçesi, Çardak beldesi merkezinde bulunmaktadır. Cami, han, sıbyan mektebi, zaviye ve fırından oluşan külliye olarak yapılmıştır. Fakat bu yapılardan sadece han ile cami günümüze gelebilmiştir. Tuğla düzenli moloz taşlardan yapılan cami tek kubbelidir. Kubbe sekizgen kasağa oturmaktadır. Caminin minaresi silindirik gövdeli ve tek şerefelidir. Caminin iki cephesine yapılmış son cemaat yeri sütunlar üzerine oturmaktadır. Son cemaat mahalli bu mimari planı ile özgündür. Caminin mihrap nişi üzerinde bulunan süslemeler yapıldığı dönemin özelliklerini taşır.

Caminin kitabesi bulunmamaktadır. Fakat vakfiye kayıtlarında, han ile birlikte planlandığı, 1464-1475 tarihlerinde "Abdullah Bin Hacı Yakup Bey" tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Cami mimari özelliği ile XV. yy Osmanlı mimari özelliklerini yansıtmaması açısından önemlidir.

Son cemaat bölümünün görünümü

Caminin giriş kapısı

Caminin mihrabı

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

GÜRECE ÜSTÜNLÜ LİMAN YERLEŞMESİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Gürece

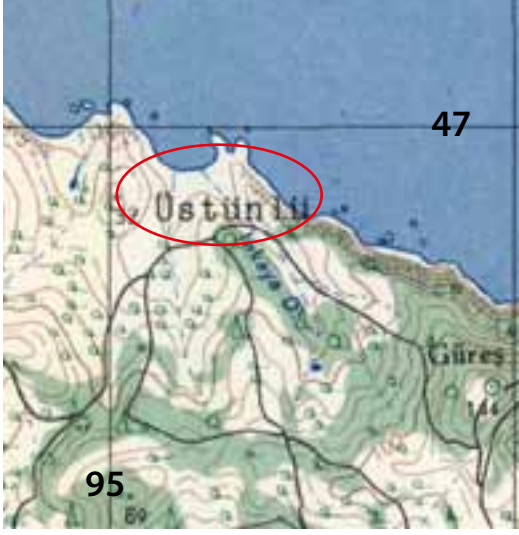
MEVKİİ: Üstünlü

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak-Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Balıkçı barınağı

KORUMA KARARI: Çanakkale K.V.K.B. Kurulu'nun 21.06.2010 tarih. 4934 sayılı kararı

ÇANAKKALE H17-b2

Liman yerleşmesinin genel görünümü

Lapseki ilçesi, Gürece köyü, sınırları içinde, Üstünlü mevkiinde yer alır. Gürece köyünün kuzeyinde Marmara denizi kıyısında bulunan alan halen balıkçı barınağı olarak kullanılmaktadır. İki tepe ve iki tepe arasında bulunan bir vadiden oluşmaktadır. Doğuda bulunan tepe üzerinde kaya mezarları, batıda bulunan tepede konut olabilecek temel kalıntıları mevcuttur. Ayrıca vadinin gerisinde bulunan yamaçlarda, yoğun çatı kiremit parçaları ve konut olabilecek temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Vadi içindeki deniz kıyısındaki kesitlerde ve deniz içine doğru uzanan duvar kalıntıları, duvar kalıntıları arasında pitos parçaları görülmektedir. Deniz kıyısında bulunan bu kalıntılar burada bulunan antik liman yapılarına ait kalıntılardır.

Yüzeyde bulunan seramik parçalarından bu alanda bulunan liman yerleşiminin MS 10 ve 11. yy özelliği göstermektedir. Yerleşim Gürece köyü ve çevresinde bulunan antik yerleşimlerin limanı durumundaydı.

Liman yapılarının temel kalıntıları

Alanda bulunan kaya mezarı

YAYIN DİZİNİ

HACIGELEN ASARLIK TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Hacigelen

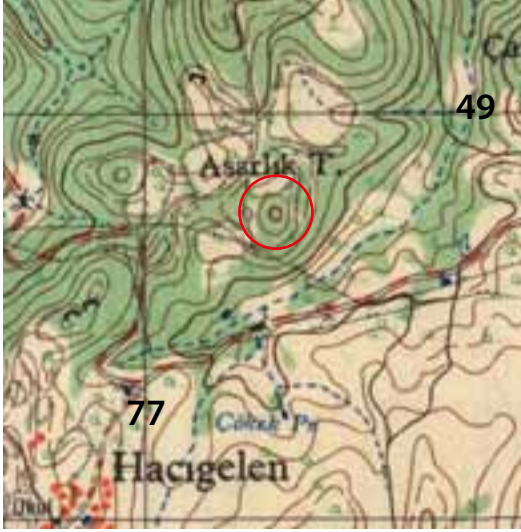
MEVKİİ: Asarlık tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
tarla

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-d2

Asarlık tepe yerleşmesinin genel görünümü

Hacigelen Köyü sınırları içinde Asarlık Tepe mevkiinde bulunmaktadır. Umurbey Eçialan asfaltının yaklaşık 150 m doğusundadır. Tepe üzerinde prehistorik dönem özellikleri gösteren seramik parçaları, çakmaktaşı alet parçaları ve bazı temel kalıntıları tespit edilmiştir. Tepenin üst kısmında yaklaşık 2000 m karelik bir düzlükte küçük moloz taşlardan yapılmış temel kalıntıları bulunmaktadır. Bu alanın etrafında muhtemelen çok zayıf olarak moloz taşlardan yapılmış bir savunma duvarı olabilecek izler gözlemlenmektedir. Yerleşimin eteklerinde de moloz taşlardan yapılmış basit temel kalıntıları gözlemlenmiştir.

Yerleşim alanının genel görünümü

Yerleşim üzerindeki temel kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

İLYASKÖY YEL DEĞİRMENİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: İlyasköy

MEVKİİ: Değirmen Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-a3

Yel değirmeninin bu günkü durumu

Lapseki ilçesi, İlyasköy sınırları içinde, köyün yaklaşık 1 km doğusunda Kocaveli köyü yolu üzerinde, Değirmen Tepe mevkiinde yer alır. Değirmenin bulunduğu tepe, hem kuzey rüzgarına hemde güney rüzgarlarına açık yüksek konumdadır.

Kısa bir zaman öncesine kadar ayakta olan değirmenin beden duvarları sağlam durumdadır ve 5 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Sadece ahşap olan külah bölümü ve ikinci katın ahşap malzemeleri çürüyerek yıkılmış durumdadır. Değirmenin öğütme taşları iç kısma çökmüş durumdadır. İkinci kat bölümüne taş bir merdivenle çıkılmaktadır. Alt katta bir ocak yer alır. Değirmene giriş güney taraftandır. Değirmenin duvar kalınlığı 108, iç çapı 450 cm, kapı açıklığı ise 107 cm'dir. Değirmen taşının çapı ise 190 cm'dir.

Kaybolan "Sanayi Kültürel Miras" örneği yapıları olarak önemlidir.

Yel değirmeninin bu günkü durumu

İkinci kata çıkan taş merdiven ve alt katta bulunan ocak

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale", Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Ayvacık Yöresinin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri" Ayvacık Değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yay. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

KARAAĞAÇ ZİNDAN TEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Karaağaç

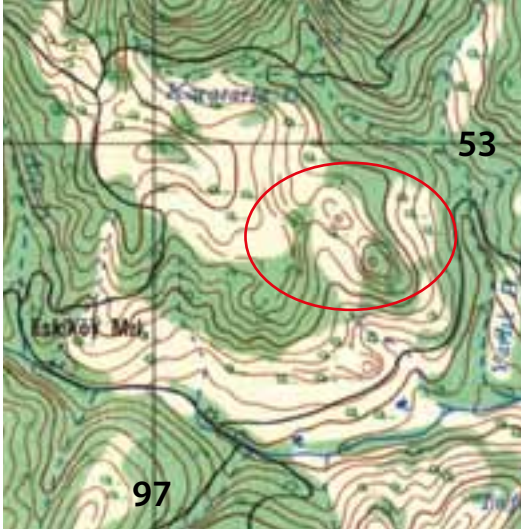
MEVKİİ: Zindan Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Mili Emlak-Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla ve Çalılık

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-c2

Zindan Tepe'nin genel görünümü

Lapseki ilçesi, Karaağaç köyü sınırları içinde, Zindantepe mevkiinde yer alır. Mevki karaağaç köyünün güney batısında bulunan Gürlek dere vadisinde, vadiye hakim bir tepe üzerindedir. Alan üzerinde yapılan araştırmalarda, blok kesme taşlardan ve moloz taşlardan yapılmış duvar kalıntıları ve temel izleri gözlemlenmiştir. Tepe'nin batı bölümünde bulunan ana kaya kesilerek planlanmış, sırtını ana kaya ya yaslamış yapı izleri mevcuttur. Anakaya üzerinde bu yapılara ait 14 adet hatıl oyuğu görülebilmektedir. Ayrıca bu hatıl izlerinin konumundan yapıların iki katlı olduğu anlaşılmaktadır. Anakayanın üzerinde bulunan düzlükte, 1,5x2 m ebatlarında 14 m derinlikte anakaya ya oyulmuş bir kuyu bulunmaktadır. Tepe üzerindeki bu yerleşime giriş kuzey batı yönündeki daha az eğimli bölümden olmalıdır. Bu alanın yaklaşık 100 m Kuzey batısında doğal bir sırt ile bu alana bağlantılı küçük bir tepe daha bulunmakta, bu küçük tepe üzerinde de tanımlanması zor olan bazı temel izleri görülmektedir. Muhtemelen bu küçük tepe, zindan tepe ile bağlantılı olmalıdır.

Anakaya üzerinde bulunan yerleşim yaklaşık 50 m genişlikte olup, genel mimari özellikleri ile MÖ 4. yy özellikleri göstermektedir.

Bu yerleşim ile Karaağaç köyü arasında bulunan tepe nin eteklerinde, Karaağaç köyünün içinden geçerek, Zindan tepeye doğru giden, anakaya ya oyulmuş yaklaşık 4 m genişliğinde bir yol bulunmaktadır. Bu yol izi Zindan tepenin önünden geçerek, batısında bulunan Gürlek dereden karşıya, Çan istikametine doğru devam etmektedir. Derenin üzerinde bulunan küçük bir köprü ayağı kalıntısı antik yolun varlığını kanıtlamaktadır.

Zindan tepenin batısında vadiye doğru küçük yükselti üzerinde ve eteklerinde tuğla ve kaba yontulmuş taşlardan yapılmış mezarlar tespit edilmiştir. Ayrıca bu alanda anakayaya oyulmuş bir lahit mezar da bulunmaktadır. Bu alan yerleşimin nekropolüdür. Bu nekropol alanının dereye yakın olan bölümünde, bir Türk mezarlığı ve bu mezarlara ait küçük bir köy yerleşim alanı da bulunmaktadır. Bu eski köy yeri Karaağaç Köyü'nün önceki yerleşim yeri olmalıdır. Karaağaç köylüleri, köylerinin eskiden bu alanda olduğunu söylemişlerdir.

Zindan tepe yerleşmesi, muhtemelen Lapseki (Lampsakos) ve Bigadan (Granikos) gelerek hemen onundan geçen antik yolların güvenliğini sağlayan bir karakol yerleşmesi olmalıdır.

Anakayaya oyulmuş kuyu

Nekropol alanındaki kaya mezarı

Tepe üzerinde bulunan yapı kalıntıları

Yerleşim alanına doğru giden anakayaya oyulmuş yol kalıntısı

Anakaya üzerindeki temel izleri

YAYIN DİZİNİ

NURETTİN ARSLAN. "Lapseki , Çan Araştırmaları", Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu,(2005-2010 arası)

KOCABAŞLAR KAPLICASI VE YERLEŞMESİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Kocabaşlar

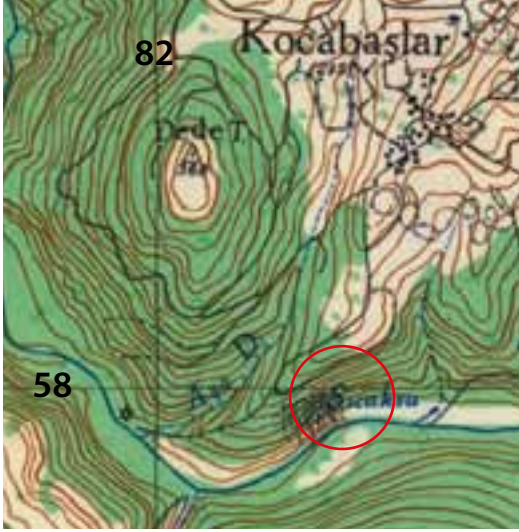
MEVKİİ: Kaplıca Deresi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak müdürlüğü- özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Kaplıca

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-b4

Kaplıcanın bulunduğu alan ve çevresi

Lapseki İlçesi, Kocabaşlar köyü sınırları içinde, Kocabaşlar köyü'nün güneyinde bulunan Umurbey Çayı vadisinde bulunmaktadır. Sıcak suyun çıktığı kaynağın etrafı, zemin seviyesinden aşağıda yaklaşık 1,5 m derinlikte kuru duvardan yapılmış bir havuz içine alınmıştır. Bu havuz mimari özelliği itibarıyla yeni olmayıp, muhtemelen daha erken bir zamanda yapılmış olmalıdır. Bu alanın çevresinde yapılan incelemelerde 13 ve 14. yy özellikleri gösteren seramik ve tuğla parçaları gözlemlenmiştir. Ayrıca alan üzerinde temel izleride tespit edilmiştir. Bu buluntulardan kaplıca ve çevresinde, kaplıcaya hizmet veren küçük bir yerleşim olmalıydı.

Sıcak suyun bu günkü sıcaklığı yaklaşık 25 derece civarındadır. Bazı romatizmal hastalıklara iyi geldiği söylenmektedir.

Kaplıca havuzunun bugünkü durumu

YAYIN DİZİNİ

LAPSEKİ DALYAN YEL DEĞİRMENİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Dalyan

MEVKİİ: Dalyan

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-a3

Yel değirmeninin bu günkü durumu

Lapseki İlçesi, Dalyan mevkiinde, deniz kenarında yer alır. Yuvarlak planlı olan yapı, moloz taş melzemedden yapılmıştır. Değirmenin beden duvarları 4,30 m'ye kadar korunmuş durumdadır. Değirmenin İç çapı 4,10 cm, duvar kalınlığı 1 m ve kapı açıklığı 1 m ölçülerindedir. Giriş kapısı güney yöndedir. İkinci kata taş merdivenle çıkılır. Değirmenin iç kısmında bir ocak ve iki adet dolap nişi mevcuttur. Günümüze sadece beden duvarları gelebilmiştir, Değirmen 1970'li yıllarda çalışır durumdadır. Kaybolan sanayi kültürel miras örneği yapıları olarak önemlidir.

Bu değirmenin 300 m güneyinde deniz kıyısında ikinci bir değirmen daha bulunmakta, bu değirmen, lokanta olarak kullanılmaktadır. Değirmen etrafına çeşitli eklemalar yapılması nedeniyle ölçüleri alınamamış, detaylı fotoğrafları çekilememiştir.

Değirmenlerin bulunduğu Dalyan mevkiinde 19.yy gravürlerinde bir çok değirmen görülmektedir.

Yel değirmeninin içinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale". Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Ayvacık Yöresinin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri" Ayvacık Değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yay. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

LAPSEKİ-LAMPSAKOS ANTİK KENTİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Merkez

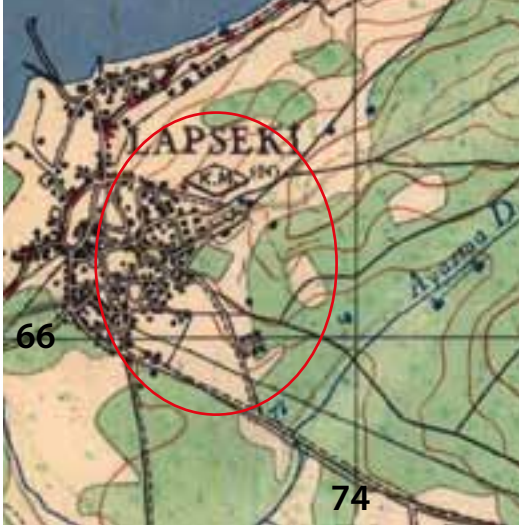
MEVKİİ: Lapseki merkez-
Çeşmecikler Dalyan arası

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-konut alanı

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 27.5.1995 tarih 2442 sayılı kararı
Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 27.6.1997 tarih. 4012 sayılı kararı,
Çanakkale K.T.V.K. Kurulu'nun 27.01.2007 tarih, 2736 sayılı kararı

ÇANAKKALE I17-a3

Lampsakos Antik kentinin akropol alanının genel görünümü

Antik Lampsakos kenti bu günkü Lapseki ilçesi yerleşim alanının altında olup, tamamen tahrip olmuş, antik kente ait hiçbir kalıntı mevcut değildir. Lapseki ilçe merkezinin doğusunda bulunan tepe üzerinde ve bu günkü modern yerleşim alanında kurulmuştur.

Doğu bölümdeki tepe üzerinde tarlalar içinde, çok yoğun seramik ve mermer parçaları görülmektedir. Alan üzerindeki yüksek teraslar bu alanın antik kentin akropolü olduğunu kanıtlamaktadır. Bu tepe'nin hemen altında mahalle içinde bazı duvar kalıntıları da mevcuttur. Antik kente ait bulgular daha çok kanalizasyon ve temel hafriyatları sırasında ortaya çıkmaktadır.

Çanakkale müzesinde kente ait bazı mimari parçalar ve lahitler bulunmaktadır. Lapseki'nin kuzeyinde Dalyan mevkiinde Çanakkale müzesi tarafından 1997 yılında gerçekleştirdiği kurtarma kazılarında, bu alanda bir nekropol alanı olduğunu tespit edilmiştir. Bu mezarlardan MÖ 5-4. yy özelliği gösteren arkeolojik eserler elde edilmiştir. Lapseki merkezin güneyinde de Yenice köyü yolu üzerinde Çeşmecikler mevkiinde, 2005 yılında Çanakkale Müzesi tarafından yapılan başka bir kurtarma kazısında, çok sayıda lahit mezara rastlanmıştır, bu mezarlardan MÖ 5-4. yy özelliği gösteren arkeolojik eserler elde edilmiştir. Bu alan, antik kentin güney giriş kapısı önünde, kentin giriş yolu kenarında bir nekropol alanı olduğu tespit edilmiştir.

Çanakkale Boğuzu üzerinde bir liman kenti olarak kurulmuş olan antik kent, zengin Biga ovası ve İç Troas bölgesine giden antik yolların üzerinde bulunması, iç bölgelerde işletmiş olduğu altın ve gümüş yatakları ile Troas'ın en zengin kenti durumundadır.

Antik kaynaklar kentin ilk adının "Pityusa" olduğu ve MÖ 7. yy'ın ortalarında Phokaialıların tarafından kolonize edildiğini, Lampsakos adı ise, Bitinya bölgesindeki yerli halk olan Bebryker'in kralı Mandros'un kızı Lampsake den geldiğinden bahseder. Darius'un MÖ 513 yılında İskit seferinden döndüğü sırada Lampsakos, "Hipporchos" adlı tiran tarafından yönetilmekteydi. Lampsakos halkı MÖ 498/7 yılında Pers İmparatoruna karşı başlatılan isyana katılır. MÖ 466/450 yılları arasında Themistokles'e tımar olarak verilen Lampsakos, 453-428 yılları arasında Attik Delos Deniz Birliği'ne katılarak yıllık 12 talent vergi öder. MÖ 411 yılında birlikten ayrılır. MÖ 405 yılında Spartalı Lysandros Atinalıların elinde olan Lampsakos'u ele geçirir. MÖ 386-356 yılları arasında kent Atinalı Chares'in elinde kalır. MÖ 342 tarihinde yeniden Persler tarafından işgal edilen Lampsakos, MÖ 334 yılında Makedonya krallığı ve daha sonra MÖ 133 de Roma İmparatorluğu topraklarına dahil olur. Bizans ve Osmanlı dönemlerinde Lampsakos giderek eski önemini yitirir.

Antik çağın zengin kentlerinden olan Lampsakos özellikle zengin maden ocakları, kaliteli şarabının yanı sıra antik çağ düşüncesine katkı sağlayan filozofları ile ünlüdür. Filozofların çoğu Lapseki’li ünvanıyla anılırlar. Anaksagoras, Epikuros, ve metrodoros bunlardan bazılarıdır.

Troas bölgesinde kendi adına ilk sikke basan kenttir. MÖ 6. yy başlarından itibaren hüküm sürdüğü her dönemde sikke bastığı görülür. Bastığı sikkelerin ön yüzünde Dionisos başı, arka yüzünde üzüm salkımı ve boğa başı betimlenmiştir.

Akropol yapılarının teras kalıntıları

Çeşmecikler mevkiindeki nekropol alanı

Gazi Süleyman mahallesi içinde bulunan antik sur duvarı kalıntısı

Fot Lapseki parkında bulunan antik kalıntılar

YAYIN DİZİNİ

NURETTİN ARSLAN. "Lapseki , Çan Araştırmaları", Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu,(2005-2010 arası)

HEREDOT. Herodot Tarihi, (Çev.M. Ökmen), İş Bankası Yay. 2002.

KSENOPHON. Yunan Tarihi, (Çev. S. Sinanoğlu), TTK Yayınları , 1999.

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993,

J.M. COOK. The Troad. Oxford. 1973.

LAPSEKİ GAZİ SÜLEYMAN PAŞA CAMİSİ

İLÇE: Lapseki

MAHALLE: Gazi Süleyman

SOKAK: Cami

ŞİT TÜRÜ:

Anıtsal DiniYapı

MÜLKİYET DURUMU:

Vakıflar Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:

İbadethane

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 26.12.1992 tarih 2873 sayılı kararı

Lapseki İmar Planı

Gazi Süleyman Paşa camisinin genel görünümü

Lapseki ilçesi, Gazi Süleyman Mahallesi Cami sokakta bulunmaktadır. tapunun 35 pafta , 70 ada, 8 parsel, üzerinde bulunmaktadır. Mülkiyeti Vakıflar Müdürlüğüne aittir.

Lapseki'nin en yüksek noktasına, teraslar üzerindeki düzlüğe inşaa edilmiştir. Cami doğu batı yönüne doğru dikdörtgen planlıdır. Kiremitli kırma çatılı, tuğla malzemeden yapılmış profil saçaklıdır. Çatıyı yuvarlak kolonlar arası yayvan kemerli beton kirişler taşımaktadır. Kolonlar caminin iç mekanını üç bölüme ayırmaktadır. Cami iki sıra pencerelerle aydınlatılmaktadır. Üst de bulunan pencereler daha küçük tutulmuştur. Mimare dış duvara bitişik olarak yapılmıştır. Camide süsleme yoktur. Yapılan onarımlar sonucu özgün mimari özelliğini büyük ölçüde kaybetmiştir.

Caminin kitabesi olmadığından ne zaman yapıldığı bilinememektedir. Fakat araştırmacılar Orhan Gazi'nin oğlu "Şehzade Gazi Süleyman" tarafından, Gelibolu'nun fethinden önce, 1354 yılında yaptırıldığında birleşmektedir. Tarihi kayıtlarda Gazi Süleyman Paşa tarafından cami ile birlikte han ve hamam yaptırılarak vakf edildiği belirtilmektedir.

Caminin içinden görünüm

Caminin üzerine oturduğu teras

Caminin ana giriş kapısı

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yüresi Türk Devri Eserleri. Çanakkale 1990.

ŞİNDAL ERDAĞ KALESİ ve YERLEŞMESİ-PALAE PERKOTE

İLÇE: Lapseki

KÖY: Sindal

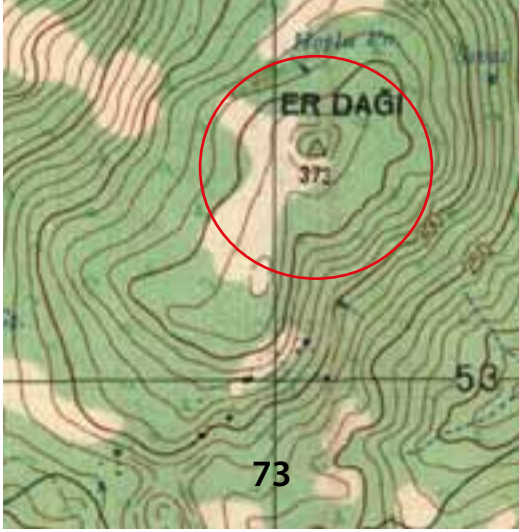
MEVKİİ: Erdağ

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE h17-d2

Kalenin güney giriş kapısı ve sur duvarlarının görünümü

Umurbey Beldesi, Sindal Köyü sınırları içinde, köyün doğusunda yer alan Erdağ Dağı üzerinde yer alır. Dağın üzerinde kuzey güney doğrultusunda, yaklaşık 600-700 m uzunluğunda, 250 m genişliğinde bir yerleşim alanıdır.

Yerleşim alanının kuzey ucundaki yüksek kesimde kuru duvar tekniğinde moloz taşlardan yapılmış iç kale bulunur. İç kale yaklaşık 200 m genişliğindedir. İç kale sur duvarlarının bazı bölümlerinde çok yoğun taş öbekleri görülmekte, bu taş öbekleri sur duvarlarının kullerine ait olmalıdır. Sur duvarların genişliği 120 cm civarında olup yer yer 50 cm yüksekliğe kadar korunmuştur. İç sur duvarının içindeki düz alanda moloz taşlardan yapılmış çok az izlenebilen temel kalıntıları görülür. Dış kale tepenin güney bölümünde ki biraz daha alçak olan düzlüğe doğru genişlemektedir. Dış kalenin güney bölümü daha kalın ve yüksek sur duvarlarına sahiptir. Duvarların genişliği yaklaşık 250 cm bulmaktadır. Dış sur duvarının güney bölümünde, iri blok taşlardan yapılmış açıklık, girişin buradan sağlandığını gösterir. Kale duvarının doğu bölümünde çok az sur duvarı izi gözlenebilmektedir. Sur duvarlarının inşası sırasında yüksek ana kayalar, duvar ile birlikte planlanmıştır. Duvarlar, yerleşim alanı içinde bulunan ana kayaların jeolojik özelliklerinden dolayı kalıp şeklinde bir forma sahip olması, sur duvarlarının daha kolay yapılmasını sağlamıştır. Duvarların bazı bölümleri bu tür kayaların uyumlu bir şekilde kullandığı görülür. Mevcut kalıntılardan sur duvarlarının fazla yüksek olmadığı anlaşılır. Yaklaşık 2,5-3 m'lik bir yüksekliğe sahip olmalıdır.

İç kale ile dış kale yapım tekniği olarak aynı özelliği göstermesi, ikisinin aynı zaman içinde planlandığını göstermektedir. Dış kalenin doğu ve batı bölümünün bazı yerlerinde çok az kalıntı olması yada hiç olmaması kalenin tam olarak bitirilemediği akla getirir.

Hem iç kale hemde dış kale içinde fazla temel kalıntısına ve seramik parçasına rastlanmamıştır. Yerleşim alanı içinde bazı oval ve yuvarlak temel kalıntıları görülebilmektedir. Bu oval temel kalıntıları kale yerleşiminin iskan edildiği dönemin özelliğidir. Yerleşim üzerinde kalın hamurlu küp parçaları dışında çok az seramik buluntuya rastlanmıştır. Yerleşim, sur duvarlarının yapım tekniği ve bölgede bulunan aynı dönemdeki yerleşimlerle karşılaştırıldığında MÖ 8-7. yy özelliği göstermektedir.

Yerleşim, muhtemelen Umurbey beldesinde bulunan "Perkote" antik kentinin erken dönem yerleşmesi olmalıdır. Yerleşim alanına araştırmacılar ve antik yazarlar "Paleo Perkote" olarak adlandırır. Çanakkale Boğazı üzerinde bulunan liman kentlerini iç kesimlere bağlayan yollarını ve çevrede bulunan zengin maden yataklarını kontrol eden bir garnizon olarak kurulmuş olmalıdır. Kent MÖ 5.yy'dan sonra yaklaşık 7 km batısında, Umurbey deki Dabağlar taşınmıştır.

Sur duvarlarının görünümü

Yerleşim üzerindeki temel izleri

YAYIN DİZİNİ

NURETTİN ARSLAN. "Lapseki , Çan Araştırmaları", Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu, 2005-2010.

BİLGE UMAR. Troia. İnkılap Yay. İstanbul.

HOMERROS. İlyada. (Çev. A.Erhat, A. Kadir). Can Yay. 2013

HEREDOT. Herodot Tarihi, (Çev.M. Ökmen), İş Bankası Yay. 2002.

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993.

SULUCA YEL DEĞİRMENİ - 1

İLÇE: Lapseki

KÖY: Suluca

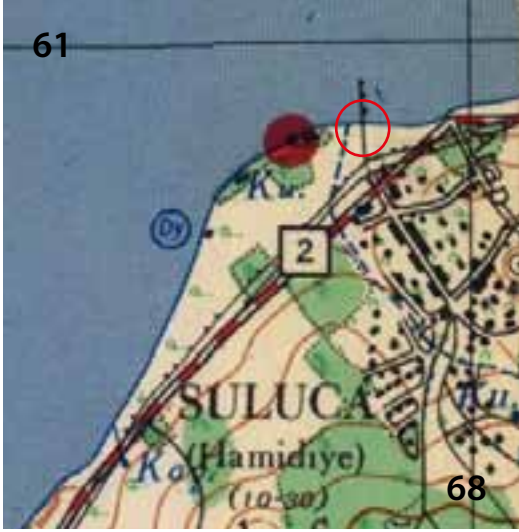
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-a4

Yel değirmeninin bu günkü durumu

Lapseki ilçesi, Suluca köyü, köy içi mevkiinde, deniz kenarında yer alır. Moloz taş melzemeden yapılmış olan değirmenin beden duvarları 3 m'ye kadar korunmuş durumdadır. Değirmenin iç çapı 4,30 cm, duvar kalınlığı 1 m ve kapı açıklığı 1,5 m ölçülerindedir. Giriş kapısı güney yöndedir. ikinci kata taş merdivenle çıkılır. Değirmenin iç kısmında bir ocak ve iki adet dolap nişi mevcuttur.

Değirmen 1970'lı yıllarda çalışır durumdadır. Kaybolan sanayi kültürel miras örneği yapıları olarak önemlidir.

Yel değirmeninin içinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale". Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Ayvacık Yöresinin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri" Ayvacık Değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yay. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

SULUCA YEL DEĞİRMENİ - 2

İLÇE: Lapseki

KÖY: Suluca

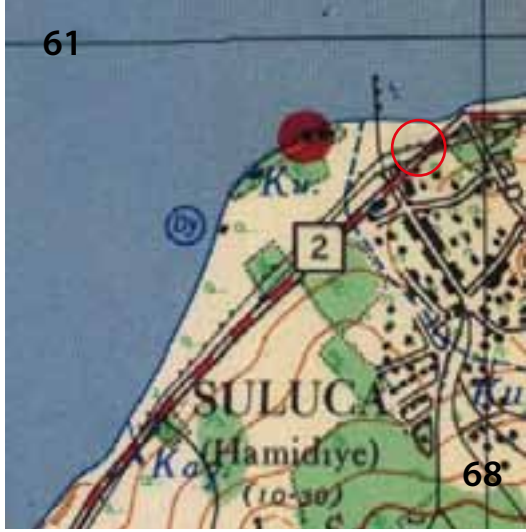
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-a4

Yel değirmeninin bu günkü durumu

Lapseki ilçesi, Suluca köyü, köy içi mevkiinde, deniz kenarında yer alır. Moloz taş melzemeden yapılmış olan değirmenin beden duvarları 5 m'ye kadar korunmuş fakat güney tarafı temel seviyesine kadar büyük ölçüde yıkılmış durumdadır. Değirmenin İç çapı 4,40 m, duvar kalınlığı 1 m ve kapı açıklığı 1,5 m ölçülerindedir. Giriş kapısı güney yöndedir. İkinci kata taş merdivenle çıkılır. Değirmenin iç kısmında bir ocak ve iki adet dolap nişi mevcuttur.

Değirmen 1980'li yıllarda çalışır durumdadır. Değirmenin makina aksamaları sökülerek Çanakkale üniversitesine taşınmıştır. Kaybolan sanayi kültürel miras örneği yapıları olarak önemlidir.

Yel değirmeninin içinde bulunan dolaplar

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale". Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Ayvacık Yöresinin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri" Ayvacık Değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yay. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

ŞEFKETİYE ASARKALE KALESİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Şefketiye

MEVKİİ: Asarkale Tepesi

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Makilik

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.01.1993 tarih 2940 sayılı kararı,

ÇANAKKALE H17-b2

Asarkale kalesi'nin genel görünümü

Lapseki ilçesi Şefketiye köyü, Asarkale mevkiinde bulunmaktadır. Çanakkale-Biga asfaltının hemen kenarında sivri bir kayalığın üzerinde kurulmuştur. Yaklaşık 3000 m karelik bir alanı kaplamaktadır. Deniz tarafı dik bir kayalık, güney yamaçları ise daha az eğimlidir. Tepenin üzeri oldukça yoğun çalılıklarla kaplı olmasından dolayı detaylı inceleme yapılamamıştır. Tepenin etrafında çalılıklar arasında çok az görülebilen yıkık durumda moloz taşlardan yapılmış kireç harçlı, kale duvarları kalıntıları ve iç tarafta yine aynı özellikte yıkılmış duvar kalıntıları gözlemlenmiştir. Kalenin eteklerinde MS 12. yy ve 13. yy özellikleri gösteren seramik parçaları görülmüştür. Ayrıca deniz kıyısında liman kalıntısı olabilecek moloz taşlardan yapılmış duvar kalıntısı tespit edilmiştir. Kalenin kuzeyinde ve güneyinde küçük teknelerin konaklayabileceği koylar bulunmaktadır.

Kalıntılar bu hali ile bir yerleşim alanı değildir. Burası muhtemelen küçük bir kale veya gözetleme karakolu olmalıdır. Kalenin yerleşim alanı, batı tarafta bulunan tepenin üst kısmında ki düzlükte ve gerideki sırtlarda olmalıdır.

Kale içinde bulunan yapı kalıntıları

ŞEFKETİYE YEL DEĞİRMENİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Şefketiye

MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Sanayi Yapısı

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülkiyet

ŞİMDİKİ DURUMU:
Metruk Durumda

KORUMA KARARI:

ÇANAKKALE H17-b1

Yel değirmeninin bu günkü durumu

Lapseki ilçesi, Şefketiye köyü, köy içi mevkiinde, deniz kenarında yer alır. Moloz taş melzemenen yapılmış olan değirmenin beden duvarları 4 m kadar korunmuş durumdadır. Değirmenin iç çapı 4,40 cm, duvar kalınlığı 1 m ve kapı açıklığı 1,5 m ölçülerindedir. Değirmen taşları ve taşları taşıyan ahşap hatıllar yerindedir. İkinci katın merdiveni ve külah bölümü ahşap olduğundan çürümüşdür. Değirmenin giriş kapısı güneyden olup, kapı söveleri son zamanlarda yapılan onarımlarda beton olarak yenilenmiştir.

Değirmen 1960'lı yılların sonuna kadar çalışır durumdadır. Kaybolan sanayi kültürel miras örneği yapıları olarak önemlidir.

Yel değirmeninin içinden görünüm

YAYIN DİZİNİ

A.O. UYSAL. M. TOMBUL. "Windmills in the Ethnographic Context of Ottoman Çanakkale". Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, volume 3

TURAN TAKAOĞLU. "Ayvacık Yöresinin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri" Ayvacık Değerleri Sempozyumu. ÇOMÜ Yay. 2008.

TURAN TAKAOĞLU. Çanakkale Yel Değirmenleri, Çanakkale, Y.K.B. Yayınları, 2013.

TAŞTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Taştepe

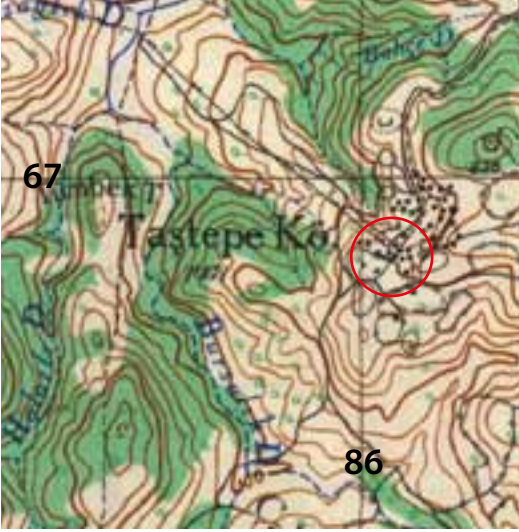
MEVKİİ: Köyiçi

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
tarla

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.01.1993 tarih 2940 sayılı kararı,

ÇANAKKALE H17-b4

Taştepe yerleşmesinin genel görünümü

Taştepe Köyü, Köyiçi mevkiinde yer alır. Yerleşim alanının köyün hemen batı bitişiğindeki yaklaşık 4 dönümlük bir alandadır. Yerleşim alanı üzerinde çok yoğun tuğla ve bazı temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Ayrıca tarlanın kenarında yapılarda kullanılmış blok yapı taşları ve bir sütun tespit edilmiştir.

Yerleşim üzerindeki seramik ve tuğla parçalarından Erken Hıristiyanlık döneminde iskan edilmiş olmalıdır.

Yerleşme üzerinde bulunan temel izleri

UMURBEY DABAĞLAR-PERKOTE ANTİK KENTİ

İLÇE: Lapseki

KÖY: Umurbey

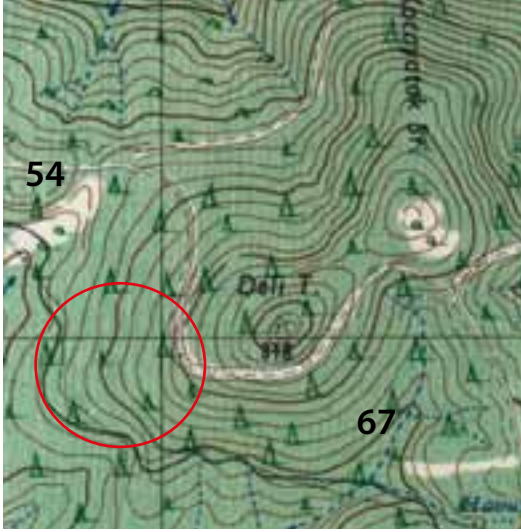
MEVKİİ: Dabağlar

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-bahçe

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 17.01.1993 tarih 2940 sayılı kararı,

ÇANAKKALE H17-d1

Perkote Antik kentinin genel görünümü

Lapseki ilçesi, Umurbey beldesi, Dabağlar mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır. Dabağlar mahallesi, Umurbey beldesinin güneyinde bulunan yüksek tepededir. Bu alan Çanakkale Boğazı'na yüksekten bakan bir konumdadır. Antik kentin üzerinde mimari kalıntı bulunmamaktadır. Fakat bazı tarla sınırlarında yapıların sökülmiş, kaba yonulu yapı taşları görülmüştür. Yerleşimin güney bölümünde tarla sınırlarında temel duvarları tespit edilmiştir. Yerleşim alanının kuzey tarafı oldukça diktir, bu yamaçın kenarında moloz taşlarla yapılmış çok belirgin olmayan savunma duvarı olabilecek duvar izleri görülmektedir. Alan üzerinde oldukça geniş bir alana yayılmış MÖ 6. yy'dan Geç Roma dönemine kadar seramik parçaları görülebilmektedir.

Kentin adı ilk defa Homeros'un İlyada destanında Troia Savaşları sırasında Troialılar'ın yanında yer aldıklarından bahseder. MÖ 508'de Pers Kralı Darius'un fetih ettiği kentler arasında isminden bahsedilir. MÖ 497'deki Perslere karşı, Milet önderinde organize edilen ayaklanmaya katılır. Kent MÖ 450-425 Attik Delos Deniz Birliği üyesidir ve 500 drahmi vergi ödediği görülür. Antik kaynaklar Perkote'nin kumaşlarının ünlü olduğundan ve ayrıca kentin deniz kenarında bulunduğundan bahsetmektedir. Kent bu gün itibarıyla deniz kenarında değildir. Fakat denize kadar olan bereketli topraklara sahip olmasıyla tarım ve hayvancılıkta önemli bir yere sahiptir. Bu bilgiler ışığında yerleşim, bu bölgede bulunan en büyük yerleşim alanı olduğundan, antik kaynaklarda bahsedilen "Perkote" antik kentine ait olmalıdır. Kent muhtemelen MÖ 6. yy'da limana daha yakın olabilmek için Erdağ üzerinde bulunan yerleşimden buraya taşınmıştır.

Antik kent üzerindeki duvar izleri

Sur duvarı olabilecek temel izleri

YAYIN DİZİNİ

NURETTİN ARSLAN. "Lapseki, Çan Araştırmaları", Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu, 2005-2010

BİLGE UMAR. Troia. İnkılap Yay. İstanbul.

HOMERROS. İlyada. (Çev. A. Erhat, A. Kadir). Can Yay..2013

HEREDOT. Herodot Tarihi, (Çev. M. Ökmen), İş Bankası Yay. 2002.

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman) Arkeoloji Sanat Yay. 1993,

YENICE

AKKÖY BAŞÖREN YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Akköy

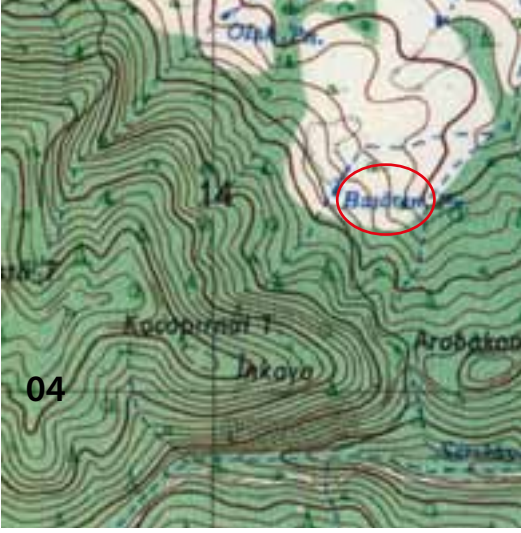
MEVKİİ: Başören

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-a3

Başören yerleşmesinin genel görünümü

Yenice ilçesi, Akköy köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 3 km güneyinde bulunmaktadır. Yoğun bitki örtüsü ile kaplı olan alanın yüzeyindeki boş bölümlerde temel kalıntısı ve yapı taşları, Roma dönemi özellikleri gösteren seramik ve çatı kiremit parçaları gözlemlenmiştir. Ayrıca Akköy'ün içme suyu deposunun yapımı sırasında blok taşlara rastlanmıştır. Orman yolu kenarındaki kesitlerde kültür tabakası izleri görülebilmektedir.

Muhtemelen bu alanda küçük bir köy yerleşimi bulunmaktaydı.

Kaçak kazı çukurunda görülen temel kalıntısı

ARMUTCUK EV KAYASI KAYA SUNAĞI

İLÇE: Yenice

KÖY: Armutcuk

MEVKİİ: Evkayası

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-c1

Evcayası kaya sunağının genel görünümü

Yenice ilçesi, Armutcuk köyü sınırları içinde, Evkayası ya da Merdiven Kayası olarak bilinen mevkiide bulunmaktadır. Alan köyün yaklaşık 700 m güney batsısındadır. Yaklaşık 4 m yüksekliğe sahip blok anakaya'nın doğu cephesi üzerine iki ayrı merdiven yapılarak kayanın üzerine ulaşılmaktadır. Merdivenlerle çıkılan kayanın üst kısmı düzleştirilmiş durumdadır. Anakayanın etrafındaki ormanlık alanda yapılan incelemelerde çok geniş bir alanın nekropol olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu alanda yapılan kaçak kazılarda bir çok mezar tahrip edilmiştir. Ortaya çıkan seramik parçalarından MÖ 3. yy ve Roma döneminde kullanılmış olmalıdır.

Kaya üzerindeki bu uygulamalar muhtemelen Anadolu'nun Ana Tanrıçası Kibele adına yapılmış açık hava sunağı olup, sunağın etrafı da daha sonraki dönemlerde nekropol alanı olarak kullanılmıştır. Troas bölgesinde Kibele adına yapılmış bu tip kaya sunakları, Adatepe Dedetepede, Bozcaada'da, Boynanlar Üvecik tepe ve Kazdağları eteğinde bir çok yerde görülmektedir.

Strabon, Troas'lıların Kazdağları eteğinde bulunan ana tanrıça Kibele'ye adanan sunaklarda Kibele şenlikleri yaptıklarından bahseder.

Anakayanın üstüne doğru çıkan kaya basamakları.

Ana kaya üzerindeki düzleştirilmiş alan.

YAYIN DİZİNİ

ARMUTCUK KALETEPE KALESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Armutcuk

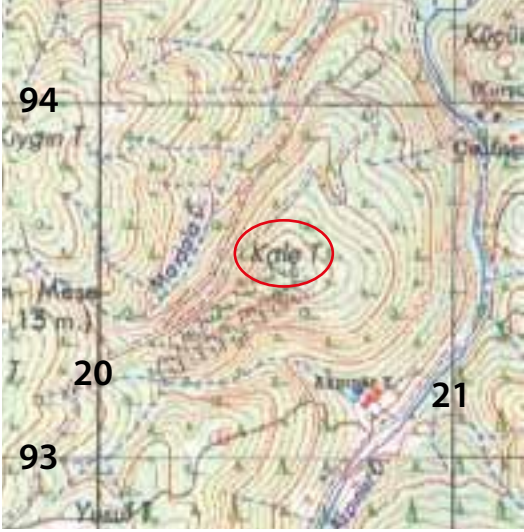
MEVKİİ: Kaletepe-Akpınar

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman gözetleme tesisi

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-d2

Kaletepe-Akpınar Kalesi'nin genel görünümü

Yenice ilçesi, Armutcuk köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 5 km. güneybatısında ki yüksek kayalığın üzerinde yer alır. Tepenin güney eteğinde Akpınar yaylası bulunduğu yerleşime Akpınar Kalesi de denmektedir. Üç tarafı derin uçurum olan kaleye batı yönünden ulaşılır. Bulduğu bölgeye hakim yüksek bir anakaya üzerinde bulunan kale, moloz kireç taşlardan ve kuru duvar tekniğinde yapılmıştır. Yaklaşık 100 m genişliğe, 2 m kalınlığa sahip sur duvarları yer yer 50 cm'ye kadar korunmuştur. Sur duvarları yerleşimin batı bölümündeki kayalık alanda devam etmemekte, buradaki duvarlar anakaya ile bütünleşmiş durumdadır. Sur duvarları içinde konut olabilecek kuru duvar tekniğinde yapılmış temel izleri de görülmüştür. Kalenin hemen güney bölümünde iki ayrı antik maden galerisi bulunmaktadır. Madenden atılan moloz taşlar tepenin güney eteklerine doğru akmıştır.

Yerleşim alanının iskan edildiği zamanı tespit edeceğimiz arkeolojik belgeye rastlanmamıştır. Fakat kale, yapım tekniği ile MÖ 5-4 yy özellikleri göstermektedir. Kale, bulunduğu bölgedeki antik maden ocaklarının ve Edremit'den gelerek Kyzikos-Daskyleion'a giden antik yolların güvenliğini ve kontrolünü sağlamak için kurulmuş olmalıdır.

Kalenin sur duvarı kalıntıları

Kalenin hemen güneyinde bulunan maden ocağı galerisi

YAYIN DİZİNİ

AŞAĞIÇAVUŞ ÇALTEPE KALE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Aşağıçavuş

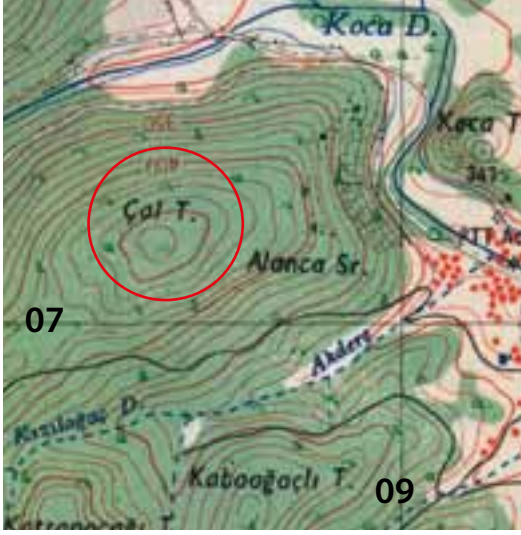
MEVKİİ: Çaltepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık Alan

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-a4

Çaltepe kale yerleşmesinin genel görünümü

Yenice ilçesi Aşağıçavuş köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 1,5 km güney batısında bulunan Çaltepe üzerindedir. Kale Çaltepe olarak da bilinir. Aşağıçavuş köyünün hemen batısında bulunan Kocatepe yerleşimi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Kuzey ve doğu bölümü oldukça dik olan kayalık üzerindeki iki tepenin doğuya bakan yamaçları üzerine yayılmaktadır. Yerleşimin üzeri yoğun bitki örtüsü ile kaplı olduğundan yeterli araştırma yapılamamıştır. Ormanlıklar ve çalılıklar arasından görüldüğü kadarı ile tepenin en yüksek bölümü olan güney bölümünde izlenebilen, yaklaşık 2 m kalınlığında moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış sur duvarı izleri görülebilmektedir. Tepenin doğu ve kuzey bölümü 100 m'yi bulan dik kayalık olduğundan sur duvarı bu alanda yapılmamıştır. Yerleşim üzerindeki çalılıklar arasında bazı duvar izleri izlenebilmektedir. Muhtemelen yerleşim, güney bölümde bulunan tepeye kadar yayılmaktadır.

Kocadere boyunca Troas bölgesinden gelen ve Kazdağlarını aşarak Edremit körfezinden gelen antik yolların kesiştiği alanda bulunan yerleşim, bu yolların ve çevresinde antik çağda yoğun olarak işletilen maden ocaklarının güvenliği sağlayan bir kale yerleşmesi olmalıdır.

AŞAĞIÇAVUŞ KOCATEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Aşağıçavuş

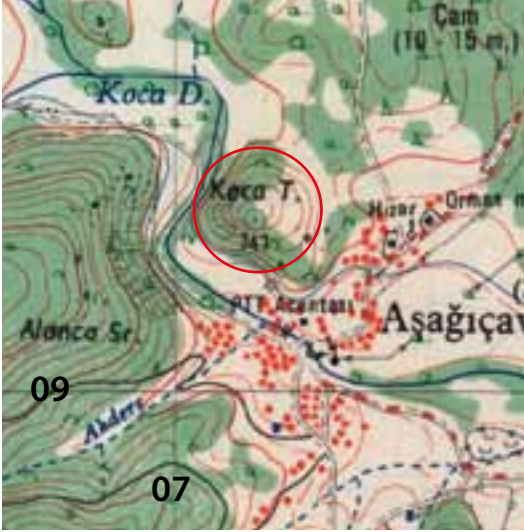
MEVKİİ: Kocatepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulu'nun 28.09.2000 tarih 6342 sayılı kararı

BALIKESİR İ18-a4

Kocakaya yerleşmesinin genel görünümü

Yenice ilçesi Aşağıçavuş köyü sınırları içinde, köyün batısında bulunan Kocakaya üzerinde bulunmaktadır. Kazdağlarının doğu eteklerinde, Agonya ovasının batısında, Aesepos (Gönen Çayı) kaynağının başladığı yerde yer alır. Tepe üzerindeki anakaya kesilerek oluşturulmuş sur duvarı izleri, konut olabilecek temel izleri ve güney kesimde akropole giden yol izleri görülebilmektedir. Yerleşim alanında MÖ 8. yy'dan başlayarak Helenistik ve Roma Dönemine kadar kesintisiz iskan edildiğini gösterir seramik örnekleri görülebilmektedir.

1979 yılında Aşağıçavuş köyü köprüsünün yapılması sırasında bir tümülüs mezara rastlanmış, tümülüste Müze Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazılarında, MÖ 2. yy'a tarihlenen mezar buluntuları ele geçirilmiştir.

Troas kıyı kentlerinden başlayarak Karamenderes (Skamender) çayı boyunca gelen, Kazdağları üzerinden Antandros'a ve Mysia bölgesine bağlantı sağlayan antik yolların üzerinde olan kent, antik kaynakların bize aktardığı, gümüş madenciliği yapan "Argyria" ya da "Argyza" kentlerinden biri olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki anakaya üzerine yapılmış temel kalıntıları.

Yerleşim alanının giriş bölümünde anakayaya oyulmuş basamaklar

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman), Arkeoloji Sanat Yay. 1993,
J.M. COOK. The Troad. Oxford. 1973.

BAŞKOZLAR KIRANTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Başkoz

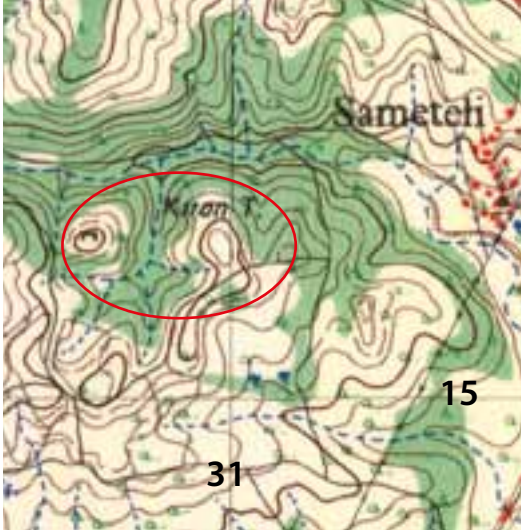
MEVKİİ: Kirantepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-b1

Başkozlar Kıran yerleşmesinin genel görünümü

Yenice ilçesi, Başkozlar köyü sınırları içinde, köyün yaklaşık 2 km kuzey doğusunda, Sameteli ile Boşkozlar köyleri arasında, Kirantepe mevkiindedir. Kıran mevki tamamen tarla olarak kullanılmaktadır. Bu mevkiin tamamında seramik ve tuğla parçaları, tarla aralarındaki sınırlarda yapı taşları görülmektedir. Ayrıca bu alan üzerinde tahrip edilmiş iki tümülüs bulunmaktadır. Bu tümülüslerin çevresinde geniş bir nekropol alanı bulunmaktadır. Yüzeyle görülen seramik parçaları MÖ 4. yy'dan başlayarak MÖ 1. yy'a kadar kesintisiz devam etmektedir.

Yerleşimin güney bölümünde bulunan tahrip edilmiş tümülüs

Yerleşimin batı bölümünde bulunan tahrip edilmiş tümülüs

YAYIN DİZİNİ

BAYATLAR ASARTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Bayatlar

MEVKİİ: Asartepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mera

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-b4

Bayatlar Asartepe'nin genel görünümü

Yenice ilçesi, Bayatlar köyü sınırları içinde Asartepe üzerindedir. Tepe, Bayatlar köyünün doğusunda, Yenice-Balya yolu üzerinde Agonya Köprüsünü hemen kenarında bulunan yüksek tepe üzerindedir. Tepe Pazarköy ve Kalkım ovasına hakim durumdadır. Moloz taşlardan yapılmış yer yer 1 m kadar korunmuş sur duvarı kalıntıları, kale içinde konutlara ait çok az izlenebilen moloz taşlarla kuru duvar tekniğinde yapılmış temel izleri görülebilmektedir. Yerleşim üzerinde MÖ 6. yy'dan başlayarak Helenistik, Roma ve Bizans dönemi özellikleri gösteren seramik parçalarına rastlanmıştır.

Kentin ismini araştırmacılar ve antik kaynaklar "Argiria", "Argyza" ya da "Alazonion" olduğunu belirtmektedirler. Kent, Daskyleion, Antandros, Kyzikos, Adremition ve Troas bölgelerini birbirine bağlayan antik yolları kontrol etmek amacı ile kurulmuştur. Antik yazarlar kentin madencilik yaptığını, özellikle gümüş madeni işletmeciliğinde önemli olduğunu belirtmektedir.

Yerleşim üzerindeki duvar izleri

YAYIN DİZİNİ

Cevat BAŞARAN: "Çan Yenice Yüzey Araştırmaları", Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2001.

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası, (Çev. A. Pekman), Arkeoloji Sanat Yayınları, 1993,

J.M. COOK. The Troad. Oxford. 1973.

BAYATLAR KÖYÜ AGONYA KÖPRÜSÜ

İLÇE: Yenice

KÖY: Bayatlar

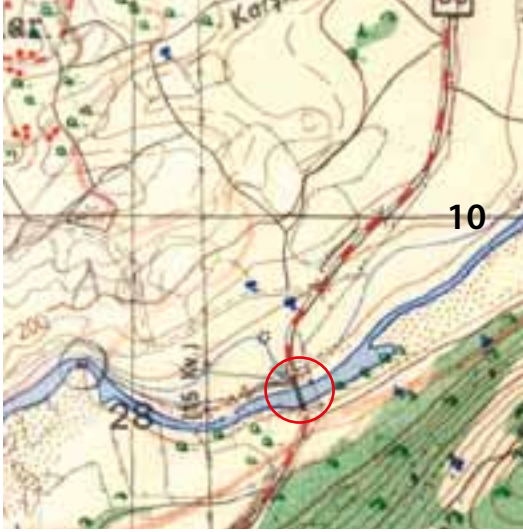
MEVKİİ: Agonya Köprüsü

ŞİT TÜRÜ:
Sosyal Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Kara Yolları Müdürlüğü

ŞİMDİKİ DURUMU:
Köprü

KORUMA KARARI: Bursa K.V.T.V.K.Kurulu'nun 31.07.1993 tarih 3321 sayılı kararı

BALIKESİR İ18-b4

Agonya köprüsünün genel görünümü

Yenice ilçesi, Bayatlar köyü sınırları içinde, Çanakkale-Balıkesir yolu üzerinde Kocaçay üzerindedir. Düzgün kesme taş ve moloz taş malzeme ile yapılmış, üç gözlü plana sahiptir.

Köprü, 1936 yılında Atatürk'ün emri ile Çanakkale-Balıkesir yolu yapılırken aynı plan kapsamında yapılmıştır.

Cumhuriyet dönemi karayolları gelişimini göstermesi açısından önemlidir.

BEKTEN DEMİRÖREN YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Bekten

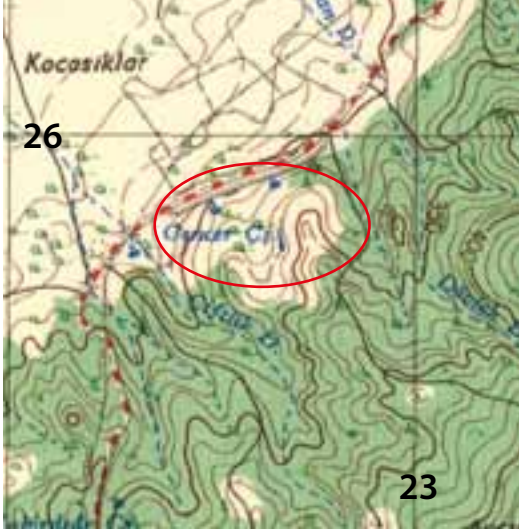
MEVKİİ: Demirören-Gencer Çeşme

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Orman alanı

KORUMA KARARI: Edirne K.V.T.V.K. Kurulunun 12..6.1999 tarih 5449 sayılı kararı

BALIKESİR İ18-b1

Demirören yerleşmesinin genel görünümü

Yenice ilçesi, Nevruz öyünün 3 km kadar kuzeyinde, Demirören-Gencer Çeşme mevkiinde, Nevruzköy-Bekten yolunun her iki yakasında, Gencer Çeşme'nin doğu ve kuzeyinde yerleşim izine ve çanak çöklek parçalarına rastlanmıştır. Çanak çömlek parçaları MÖ 5. yy'dan başlayarak Osmanlı dönemine kadar gelmektedir. Bu yerleşimin dağılımı kuzeyde Şarлак Çeşme'ye kadar aralıklarla devam etmektedir. Çevrede izlenebilen 8 adet tümülüs, bu yerleşmenin önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca burada 17. yy'a ait bir Osmanlı mezarlığı da bulunmaktadır. Bu Osmanlı mezarlığının içinde mimari parçalar da bulunmaktadır. Örenler mevkiinde 100 m²'lik bir alanda gözlemlenen maden curufları, yerleşmenin madencilikle uğraşan bir yerleşim olduğu hususunda bilgi vermektedir. Bu alanın 500 m kadar doğusunda soğucak mevkiinde daha önceki yıllarda çok sayıda maden curufu ve bir yapı temeli tespit edilmiştir.

Mimari parçaların bulunduğu Osmanlı mezarlığı

Mezarlıktaki mimari parçalar

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. "Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları" Türk Arkeoloji Dergisi. S. 26. 1982.

BOYANLAR KÖYÜ ÜVECİK TEPE KUTSAL ALANI ve YERLEŞİMİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Boynanlar

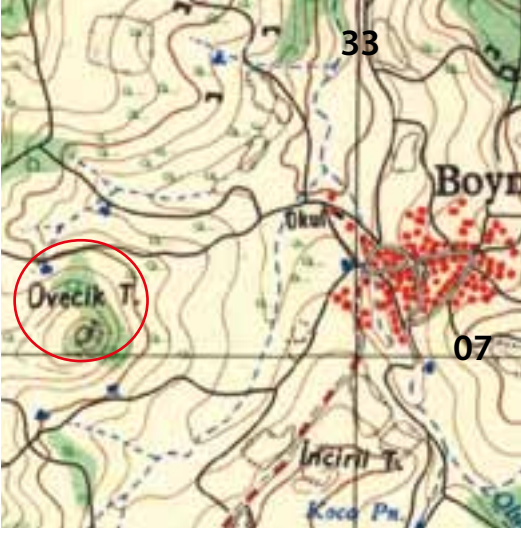
MEVKİİ: Üvecik Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk-Milli Emlak

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Mera

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-b3

Üvecik Tepe'nin genel görünümü

Yenice ilçesi, Boynanlar köyü, Üvecik Tepe mevkiinde bulunmaktadır. Üvecik Tepe, Boynanlar köyünün batısında, Yenice-Balıkesir yolu üzerinde, ana yoldan Boynanlar köyüne giden yol sapağında ki yüksek kayalık tepe üzerindedir.

Kayalık üzerinde ve eteklerinde kayaların kesilmek suretiyle giriş kapısı olarak yapılmış bölüm, kaya üzerine çıkan kaya merdivenler, küçük kaya nişleri ve kaya önlerinde küçük düz alanlarda temel kalıntıları bulunmaktadır. Yapılarda kullanılmış mimari bloklardan bazılarını yüzeyde görmek mümkündür. Alanın güneyinde bulunan dere kenarındaki tarla yolu kenarında yerleşime doğru çıkan taş döşeli yola ait kalıntılar görülmektedir. Alan üzerinde MÖ 5. ve 4. yy özellikleri gösteren seramik, çatı kiremit ve tuğla parçaları görülmektedir.

Tepe üzerinde bulunan kalıntılardan tanrıça Kybele adına adanmış bir kutsal alan ve kutsal alana hizmet veren yerleşim alanı olmalıdır.

Yerleşim üzerindeki mimari parçalar

Anakaya kesilerek yapılmış yerleşimin kapısı

Anakaya üzerinde açılmış kaya basamakları

ÇALKÖY KALETEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Çalköy

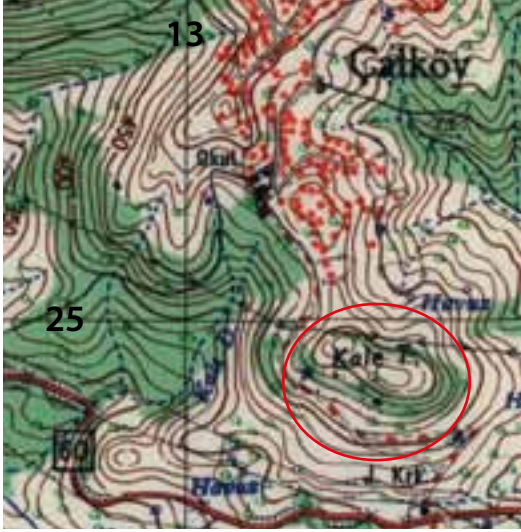
MEVKİİ: Kaletepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.T.V.K. Kurulunun 12.06.1999 tarih 5450 sayılı kararı

BALIKESİR I18-a2

Çalköy Kale Tepenin genel görünümü

Yenice ilçesi, Çal köyü sınırları içinde, Yenice-Çan karayolunun Çalköy sapağındaki kubbemsi bir tepedir.

Tepe üzerinde yapılan yüzey araştırmalarında, tepenin en üst bölümdeki düzlüğün etrafında çalılıklar arasında çevre duvarı olabilecek moloz taşlardan yapılmış temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Tepenin üzerinde ve eteklerinde moloz taşlardan yapılmış bazı temel kalıntıları ve duvar izleri görülmektedir. Ayrıca yerleşim alanı üzerinde Klasik Dönem (MÖ 5. yy ile 4. yy arası) özellikleri gösteren seramik parçaları görülmektedir. Çalköy yolu açılırken köylüler tarafından bulunan 5. yy özellikleri gösteren sikkeler Çanakkale Arkeoloji Müzesine teslim edilmiştir.

Yerleşim yeri, Troas'ın liman kentlerinden ve iç Troas bölgesinden karamenderes çayı (Skamandros) boyunca gelerek, Kursak çayı boyunca ve Biga'dan Kocaçay (Granikos) boyunca Daskyleion, Edremit ve Antandros kentlerini birbirine bağlayan antik yolların kesiştiği bir alanda Pers'ler tarafından kurulmuş olan bir karakol yerleşmesi olmalıdır.

ÇINARKÖY HAVUZLAR YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Çınarköy

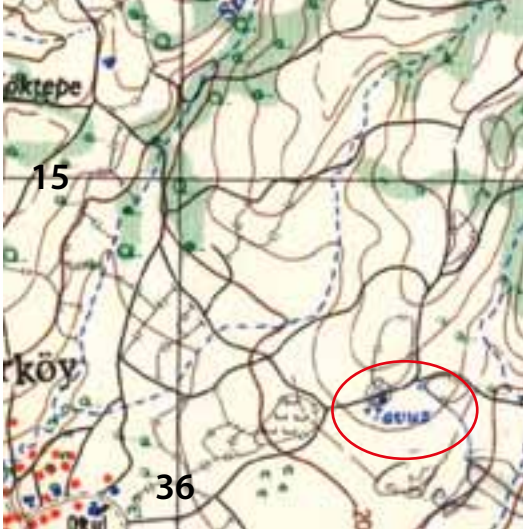
MEVKİİ: Havuzlar

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-b2

Havuz yerleşmesinin genel görünümü

Yenice ilçesi, Çınarköy sınırları içinde, Çınarköy köyünün yaklaşık 1 km doğusunda bulunan Havuzlar mevkiinde bulunmaktadır. Havuzlar, burada bulunan gölet şeklindeki su kaynağından ismini almaktadır. Bu su kaynağının etrafında Helenistik ve Roma dönemi seramik parçalarından başka, çakmak taşları ve obsidien alet parçaları tespit edilmiştir. Araştırmacılar bu alet parçalarını Paleolitik dönem özelliği taşıdığını belirtmektedirler.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. "Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları". Türk Arkeoloji Dergisi. S. 26. 1982.

DAVUTKÖY DEDEGEDİĞİ YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Davutköy

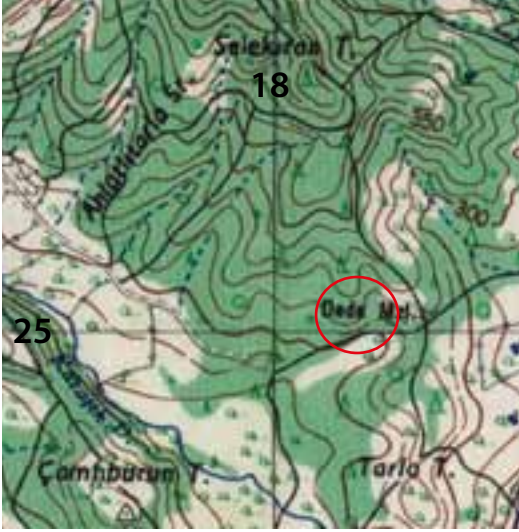
MEVKİİ: Dedegediği-Tarla Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI: Edirne K.V.T.V.K.Kurulu'nun 12..6.1999 tarih, 5449 sayılı kararı

BALIKESİR İ18-a2

Dedegediği yerleşmesinin genel görünümü

Yenice ilçesi Davutköy sınırları içinde, Davutköy köyünün yaklaşık 2 km batısında, Davutköy-Yukarıkaraaşık yolu üzerinde, halk arasında Dede Gediği veya Tarla Tepe mevkiinde yer almaktadır. Tepe eteklerinde ve üstünde yoğun seramik ve çatı kiremiti parçaları bulunmaktadır. Ayrıca tarla kenarlarında yapılarda kullanılmış düzleştirilmiş yapı taşları gözlemlenmiştir. Yerleşim Dede Gediği ile Tepe Tarla arasında yoğunlaşmaktadır.

Bu buluntular Roma dönemi özellikleri göstermektedir. Muhtemelen bu alan küçük bir köy yerleşim alanı ve bu yerleşime ait nekropol alanı olmalıdır.

DAVUTKÖY GÖLLER ÇEŞME NEKROPOL ALANI

İLÇE: Yenice

KÖY: Davutköy

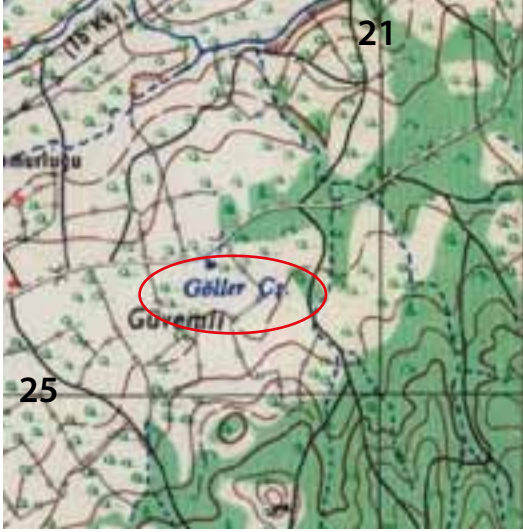
MEVKİİ: Göller Çeşme

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Orman alanı

KORUMA KARARI: Edirne K.V.T.V.K.Kurulu'nun 12..6.1999 tarih 5451 sayılı kararı

BALIKESİR İ18-a2

Göller Çeşme Nekropol alanının genel görünümü

Yenice ilçesi, Davutköy sınırları içinde, Göller Çeşme mevkiinde bulunmaktadır. Alan Davutköy'ün yaklaşık 2 km doğusunda, Davutköy-Yenice yolunun 200 m güneyinde bulunmaktadır. Bu alanda mezar tuğlaları, seramik parçaları ve orman içinde belirlenmiş üç tümülüs mezar, anakayaya oyulmuş basamaklı sunak tespit edilmiştir. Seramik ve tuğla parçalarının genel özelliklerinden kalıntılar Helenistik döneme ait olmalıdır. Muhtemelen bu alan kutsal alana ait nekropol alanı olmalıdır. Mezarlık alanı ve tümülüsler kaçak kazılarla tahrip edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN tarafından 1989 yılında yapılan yüzey araştırmalarında ilk tespiti yapılmıştır.

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. "Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları" Türk Arkeoloji Dergisi. S. 26.1982.

GÜMÜŞLER KÖYÜ ASARTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Gümüşler

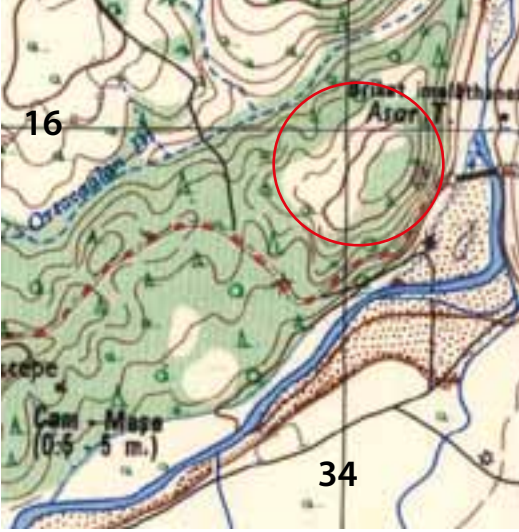
MEVKİİ: Asartepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk-Mera

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla-Çalılık

KORUMA KARARI:

BALIKESİR H18-b2

Gümüşler Asar tepe'nin genel görünümü

Yenice ilçesi, Gümüşler köyü sınırları içinde Asartepe mevkiinde yer alır. Asartepe Gümüşler köyünün yaklaşık 2,5 km güney doğusunda, Koça Çay vadisine hakim bir konumdadır. Üzeri yoğun çalılıklarla kaplı olduğundan detaylı araştırma yapılamamıştır. Çalılıklar arasında yer yer temel izleri ve çatı kiremitleri izlenebilmektedir. Yerleşim üzerindeki seramik parçaları MÖ 6-5. yy özellikleri göstermektedir. Gümüşler Göktepe tümülüsleri yerleşiminin yaklaşık 1 km güney batında olup, muhtemelen Asartepe yerleşimi ile ilişkili olmalıdır.

Asartepe üzerindeki temel izleri

YAYIN DİZİNİ

GÜMÜŞLER KÖYÜ GÖKTEPE TÜMÜLSLERİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Gümüşler

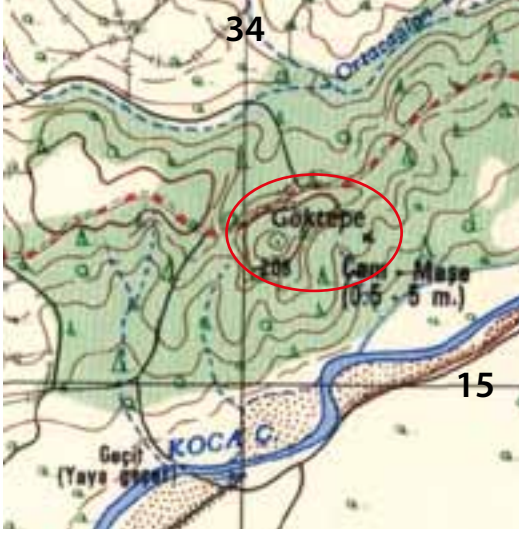
MEVKİİ: Göktepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-B2

Göktepe tümülüslerinin genel görünümü

Yenice ilçesi, Gümüşler köyü sınırları içinde, Gümüşler Haydaroba köyü yolu üzerinde, Göktepe mevkiinde yer alırlar. Tümülüslerin bulunduğu Göktepe, Gönen Çayı (Aisepos) vadisine hakim bir tepedir. Tepe üzerinde yan yana üç tümülüs yükseltisi bulunmaktadır. Üzerinin tarla olarak kullanılması nedeniyle tümülüs konisi büyük ölçüde alçalmıştır. Tümülüsler üzerinde kaçak kazı çukurları bulunmaktadır. Kaçak kazı çukurlarının kesitlerinde kalın tuğla parçaları ve düzgün kesme taş parçaları gözlemlenmiştir. Tümülüslerin etrafında yoğun olarak mezar tuğlaları seramik parçaları gözlemlenmesi alanın aynı zamanda nekropol alanı olarak kullanıldığını gösterir.

Tümülüsler yapım özellikleri ve etrafında gözlemlenen seramik parçalarına göre MÖ 5. yy'a ait olmalıdır.

Kaçak kazı çukurları etrafındaki tuğla parçaları.

YAYIN DİZİNİ

HAYDAROBA AŞAĞI ASARTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Haydaroba

MEVKİİ: Aşağı Asartepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-b2

Haydaroba Aşağı Asar Tepe'nin genel görünümü

Yenice ilçesi, Haydaroba köyü sınırları içinde, Aşağı Asartepe mevkiinde bulunmaktadır. Haydaroba köyü ile Kabalı köyü yolunun 4. km'sinde, yolun hemen kuzey kenarında bulunan yüksek tepe üzerindedir. Yol kenarındaki eteklerinden başlayarak yerleşimin bulunduğu tepeye doğru, çatı kiremitleri ve seramik parçaları görülmektedir. Tepe üzeri sık ormanlık ve çalılıklarla kaplı olduğundan araştırma yapmak mümkün değildir. Fakat tepenin en üst kısmında bulunan düzlük alanda çalılıklar arasında temel kalıntıları görülmektedir. Ayrıca tepenin etrafını çevreleyen bir çevre duvarına ait temel izleri görülebilmektedir. Bu alanda yapılan 2 m derinliğindeki kaçak kazı çukurunun kesitinde kesme ve moloz taşlardan yapılmış temel izleri görülebilmektedir. Kaçak kazı çukurunun kesitinden yerleşime ait kültür tabakasının 2 m derinliğe kadar indiği anlaşılmaktadır. Alan üzerindeki seramik parçalarından yerleşim MÖ 6. yy'dan MÖ 1. yy arasında iskan edildiği anlaşılmaktadır.

Aşağı Asar Tepe yerleşimi, Adremition ve Troas'dan gelerek Gönen üzerinden Kyzikos ve Daskyleion'a giden antik yolların üzerinde bulunan bir yerleşimdir.

Kaçak kazı çukuru kesitindeki duvar kalıntıları

YAYIN DİZİNİ

HAYDAROBA SIVRICE BALKAN TEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Yenice

KÖY: Haydaroba

MEVKİİ: Sivrice Balkan Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI: Çanakkale K.T.V.K. Kurulu'nun 13.10.2006 tarih, 2414 sayılı kararı,

BALIKESİR İ18-b2

Sivrice Balkan Tepe tümülüsü

Yenice ilçesi, Haydaroba köyü sınırları içinde, Haydaroba-Kabalı köyü yolunun 3. km'sinde, yolun hemen güney bitişiğindeki Sivrice Balkan Tepe mevkiinde de bulunmaktadır. Tepe bölgeye hakim yüksek bir tepedir. Tepe üzerinde yaklaşık 15 m yükseklikte bir tümülüs yapısı bulunmaktadır. Tümülüs genel özellikleri ile bölgenin en büyük tümülüsü durumundadır. Yapılan kaçak kazılarla moloz taşlardan yapılmış olan güneye bakan dromos bölümü tahrip edilmiştir. Çam ağaçları ile kaplı olan tepenin üzerinde çok zor görülebilen iki ayrı tümülüs yükseltisi daha bulunmaktadır. Tümülüslerin bulunduğu alan ana yolun kenarından başlayarak, yüzeyde mezar tuğlaları ve seramik parçaları izlenebilmektedir. Ayrıca alan üzerinde kaçak kazı çukurları da mevcuttur. Söz konusu alan aynı zamanda nekropol alanı olarak kullanılmıştır.

Tümülüs, genel mimari özelliği ve etrafındaki seramik parçalarından MÖ 6-5. yy özellikleri taşımaktadır. Zamanında bölgeyi yöneten yönetici ailelerinden birine ait olmalıdır.

Tümülüsün tahrip edilmiş olan ön odasından görünüm

HIDIRLAR HAMAM KALINTISI ve YERLEŞİM ALANI

İLÇE: Yenice

KÖY: Hıdırlar

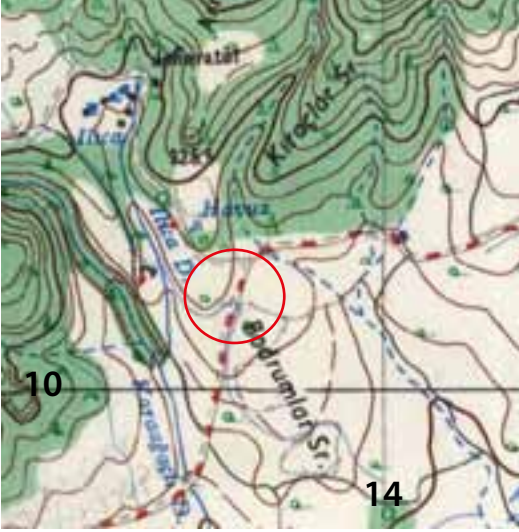
MEVKİİ: Çiftlik

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Milli Emlak Müdürlüğü-Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Boş alan-tarla

KORUMA KARARI:

BALIKESİR I18-a3

Hamam kalıntısının genel görünümü

Yenice ilçesi, Hıdırlar köyü sınırları içinde, Çiftlik mevkiinde yer almaktadır. Akçakoyun-Hıdırlar yolunun hemen kenarında üzeri ağaçlıklarla kaplı durumdadır. Alan üzerinde yer yer 2 m kadar korunmuş olan temel kalıntısı genel mimari özellikleri hamam plan tipindedir. Hamamın duvarları moloz taşlardan kireç harçlı olarak yapılmıştır. Hamamın bazı bölümlerine ait üst örtüsünün tonozları yapı içine çökmüş durumdadır.

Hamam, Hıdırlar köyü civarından bulunan sıcak su kaynağından gelen sıcak suyu kullanmış olmalıdır.

Hamamın karşı tarafındaki tarlalar içinde de çok yoğun çatı kiremitleri ve seramik parçaları gözlemlenmiştir. Muhtemelen bu alanda hamam ile ilgili bir yerleşim bulunmaktaydı. Gerek hamamın mimari özelliklerinden gerekse seramik parçalarından Roma döneminde yapılmış olmalıdır.

Hamam kalıntısından görünüm

Hamamın üst örtüsüne ait tonoz yıkıntıları

YAYIN DİZİNİ

HIDIRLAR TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Yenice

KÖY: Hıdırlar

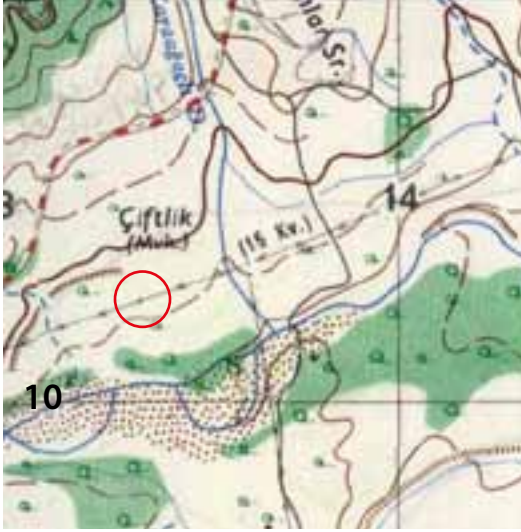
MEVKİİ: Çiftlik

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BALIKESİR I18-a3

Hıdırlar Tümülüsü'nn genel görünümü

Yenice ilçesi, Hıdırlar köyü sınırları içinde, Çiftlik mevkiinde yer almaktadır. Akçakoyun-Hıdırlar yolunun hemen kenarında, yolun yaklaşık 50 m gnryinde tarla içinde bulunmaktadır. Yaklaşık 3 m yüksekliğe kadar korunmuş olan tümülüs konisinin, hem tepe noktasından hem de eteklerinde açılmış üç ayrı derin kaçak kazı çukuru bulunmaktadır. Bu kaçak kazılarda yapılan incelemelerde mezar odasına raslandığı ile ilgili bir belirti tespit edilememiştir.

Tümülüs muhtemelen M 4. yy'da kullanılmış olmalıdır.

YAYIN DİZİNİ

KALKIM DEMİRSIRTI NEKROPOLÜ

İLÇE: Yenice

KÖY: Kalkım

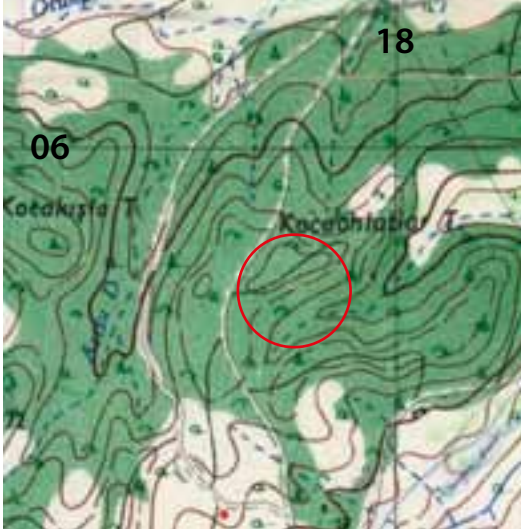
MEVKİİ: Demirsırtı

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman Alanı

KORUMA KARARI: Çanakkale K.V.T.V.K. Kurulu'nun. 14.10.2005 tarih 1471 sayılı kararı

BALIKESİR I18-a3

BALIKESİR I18-a3

Yenice ilçesi, Kalkım beldesi sınırları için de Demirsırtı mevkiinde bulunmaktadır. Kalkım göletine giden yolun sağında ve solunda meşelikler arasında, çok sayıda kaçak kazı sonucu ortaya çıkmış mezar taşları, mezar tuğlaları görülmektedir. Bu seramik ve tuğla parçaları Roma dönemi özellikleri göstermektedir. Ayrıca nekropol alanı içinde Hellenistik dönem özellikleri gösteren bir tümülüs mezarın bulunduğu görülmüştür.

Alan yoğun bitki örtüsü ile kaplı olmasından dolayı nekropolün yerleşim alanı tespit edilememiştir.

Nekropol alanındaki mezarlardan görünüm

YAYIN DİZİNİ

KARAYDIN DEDETEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Karaaydın

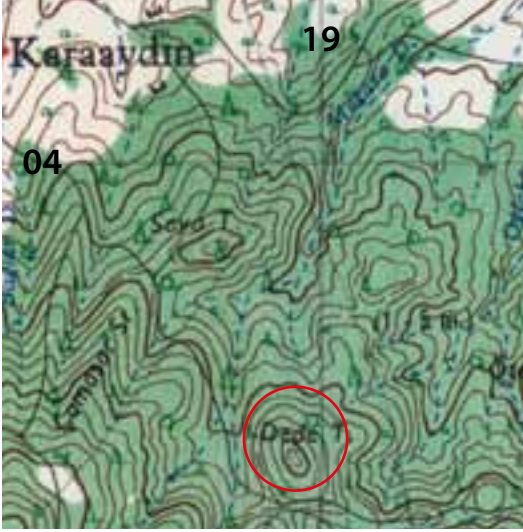
MEVKİİ: Dedetepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman Alanı

KORUMA KARARI: Çanakkale .K.V.T.V.K. Kurulu'nun 14.10.2005 tarih 1471 sayılı kararı

BALIKESİR I18-a3

Dedetepe üzerindeki yapı kalıntısı (sarnıç)

Yenice ilçesi, Karaaydın köyü sınırları içinde, Karaaydın köyünün güneydoğusunda Dedetepe olarak bilinen mevki-
de yer almaktadır. Kalkım-Edremit karayolunun sağında yaklaşık 2 km içeride konik bir tepe üzerindedir. Yerleşim
yaklaşık 60-70 m genişliğindedir.

Tepenin eteklerinden itibaren yüzeyde Helenistik dönem özellikleri gösteren seramik, tuğla ve çatı kiremit parçaları
bulunmaktadır. Ayrıca tepe üzerine temel kalıntıları da izlenebilmektedir. Yerleşimin orta kısmında bulunan yüksek
alandaki düzgün kesme taşlardan yapılmış ve içi sıvalı olan ve görünen derinliği 5 m bulan bir sarnıç kalıntısı bulun-
maktadır. Alan üzerinde MÖ 4. yy özellikleri gösteren öğütme taş parçaları da görülebilmektedir.

Bu kalıntıların bulunduğu Dede Tepe yerleşmesi, Helenistik dönem içinde iskan edilmiş, muhtemelen Edremit'den
Troas bölgesine Kazdağları üzerinden ulaşan antik yollarının güvenliği için ve çevrede bulunan zengin maden ocak-
larını işleten ve kontrolünü sağlayan bir yerleşim olmalıdır.

Dedetepe üzerindeki yapı kalıntıları

NAMAZGAH KÖYÜ HİSARKALE ve YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Namazgah

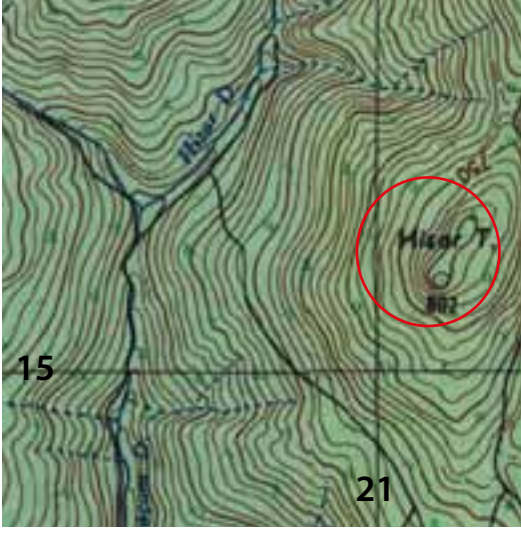
MEVKİİ: Hisarlık Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-a2

Hisar Kale sur duvarları

Yenice ilçesi, Namazgah köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Yenice ile Hamdi Bey köyleri arasında bulunan Armutçuk dağı zirvesinde Hisarlık Tepe mevkiinde yer alır. Kaleye halk arasında Namazgah Kalesi de denilmektedir. Kalenin bulunduğu alan Agonya ve Yenice ovalarına hakim durumdadır. Kale ve yerleşmesi olarak kurulmuştur. Armutçuk dağı zirvesinde bulunan düz alanın etrafı sur duvarları ile çevrilmiş durumdadır. Kalenin batı ve kuzeyinde bulunan yamaçlarda ki düzlük alanlar da yerleşim olarak kullanılmıştır. Kale ve yerleşimin üzeri tamamen ormanla kaplı durumdadır. Kalenin sur duvarlarının dış kısmı kesme taş kaplı kireç harçlı moloz taşlı olarak yapılmıştır. Kalenin kuzey sur duvarları 4 m'ye kadar korunmuş, batı bölümü ise tamamen tahrip olmuştur. Sur duvarı üzerinde doğu ve batı bölümünde giriş kapıları bulunmaktadır. Sur duvarları üzerinde kuleler bulunmaktadır. Kale içinde ana kayaya oyulmuş muhtemelen sarnıç olabilecek bir yapı kalıntısı mevcuttur. Kale içinde bulunan yapılara ait temel izleri görülebilmektedir. Ayrıca yerleşim sadece kale içinde değil, Karaburun eteklerinden Koca Dere'ye kadar uzanmaktadır. Özellikle Karaburun eteklerinde Roma dönemi villaları olduğunu sandığımız bazı temel kalıntıları izlenebilmektedir. Kalenin ana giriş kapısı olan kuzey girişinin önünden batıya doğru uzanan alan üzerinde mezar tuğlaları ve tümülüs tipi gömülere ait izler görülmesi, alanın nekropol alanı olarak kullanıldığı göstermektedir. Ayrıca nekropol alanında yörük mezarlığı mevkiinde Osmanlı mezarlığı da bulunmaktadır. Nekropol alanında ve bu alanın batı bölümünde Kireçlik Tepe sırtlarına kadar 44 adet tümülüs mezar tespit edilmiştir. Bu tümülüs mezarlar kaçakçılar tarafından tahrip edilmiştir. Kalenin gerek duvarları gerekse kale içindeki temellerden Roma ve Osmanlı döneminde de kullanıldığını göstermektedir.

M. Ramsay ve bazı araştırmacılar kalenin Roma imparatoru Hadrian'nın av için kullanıldığından bahsetmektedir. Kaçak kazı çukurları ve çevrede yapılan incelemeler sırasında MÖ 5. yy özellikleri gösteren seramik parçalarına da rastlanmıştır.

Kale, Troas ve Mysia bölgelerini birbirine bağlayan antik yolların üzerinde olması ve tüm Yenice bölgesine hakim durumda bir konumda olmasından dolayı antik yolların güvenliği için hizmet vermiş olmalıdır. Muhtemelen kale, MÖ 6. yy'dan itibaren bölgeye hakim olan Persler tarafından kurulmuş, Roma döneminde de tamamen onararak kullanıma devam edilmiştir.

Kalenin Kuzey duvar kalıntıları

Kalenin doğu giriş kapısı kalıntısı

Kale içinde bulunan anakaya üzerine yapılmış sarnıç yapı kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

M. RAMSAY. Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası / Çev; M. Pektaş), Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul.

PAZARKÖY ASARTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Pazarköy

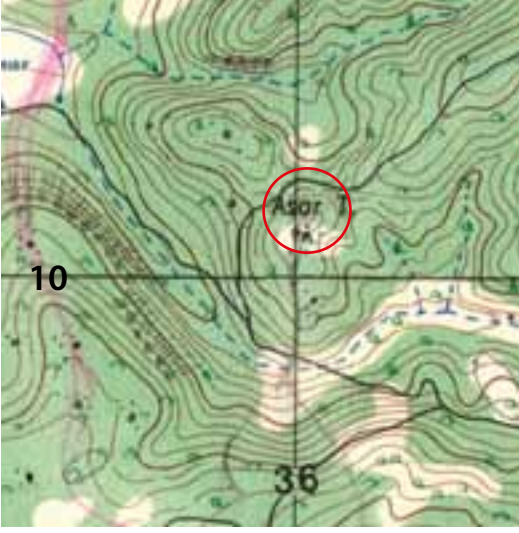
MEVKİİ: Asartepe

SİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Ormanlık alan

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-b3

Asar Tepe yerleşmesinin genel görünümü

Yenice ilçesi, Pazarköy sınırları içinde, köyün 3 km doğusunda Asartepe üzerinde yer alır. Tepe, Pazarköy ovasına hakim durumdadır. Tepenin üst kısmında ve eteklerinde kuru duvar tekniğinde moloz taşlardan yapılmış duvar izleri görülmektedir. Tepe ve eteklerinde bulunan seramik parçaları yerleşimin MÖ 4. yy ile MÖ 1. yy arasında iskan edildiğini göstermektedir.

YAYIN DİZİNİ

PAZARKÖY HÖYÜCEK TEPE TÜMÜLÜSÜ

İLÇE: Yenice

KÖY: Pazarköy Beldesi

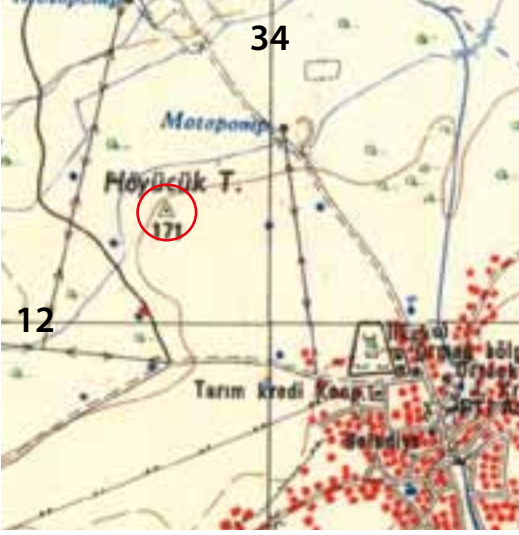
MEVKİİ: Höyücek Tepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-b3

Höyücek tepe tümülüsünün genel görünümü

Yenice ilçesi, Pazarköy beldesi sınırları içinde, Pazarköy'ün kuzey batısında, Çınarköy'ün güney doğusunda bulunan ova içinde bulunmaktadır.

Mevcut durumu ile yaklaşık 3 m yükseklikte ve 10 m çapındadır. Tam orta kısmında ve yanlarında kaçak kazı çukurları mevcuttur. Kaçak kazı çukurlarının kesitlerinde ve dolgu toprak içinde bazı kesme taşlar ve duvar kalıntıları görülebilmektedir. Tümülüs üzerindeki seramik parçalarından ve duvar kalıntılarında MÖ 4. yy özellikleri gösterir.

Tümülüs üzerindeki kaçak kazı içinde görülen yapı kalıntısı

YAYIN DİZİNİ

MEHMET ÖZDOĞAN. "Marmara ve Trakya Bölgesi Araştırmaları." Türk Arkeoloji Dergisi. S. 26.1982.

SAZAK DEREALAN TÜMÜLSERİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Sazak

MEVKİİ: Derealan

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Özel Mülk

ŞİMDİKİ DURUMU:
Tarla

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-a2

Sazak Derealan tümülsleri

Yenice ilçesi, Sazak köyü sınırları içerisinde, köyün yaklaşık 1,5 km güneyinde bulunan Derealan mevkiinde bulunmaktadır. Bıçkı Deresi vadisi içinde halen tarla olarak kullanılan küçük bir düzlükte, yan yana iki tümülüs mevcuttur. Her iki tümülüste de tepe noktalarından kazılmış kaçak kazı çukurları bulunmaktadır.

Tümülüs üzerinde ve çevresinde yapılan araştırmalarda seramik parçaları ve mezar tuğlaları gözlemlenmiştir. Bu seramik parçaları ve mezar tuğlaları Roma dönemi özellikleri göstermektedir. Tümülüslerin bulunduğu vadinin etrafındaki yamaçlarda Roma dönemi özellikleri gösteren seramik ve tuğla parçaları gözlemlenmiştir. Bu yamaçlar üzerinde küçük bir yerleşim alanı olmalıydı.

Tümülüsün üzerindeki kaçak kazı çukurları,

YAYIN DİZİNİ

SAZAK KALETEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Sazak

MEVKİİ: Kaletepe-Sayaburnu

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman Alanı

KORUMA KARARI:

BALIKESİR İ18-a1

Sazak Kaletepe'nin genel görünümü

Yenice ilçesi, Sazak köyü sınırları içerisinde, Kale Tepe mevkiindedir. Mevki Sazak köyünün 6. km. güneybatısında, Gürgen ve Tahtalı dağları arasında, 550 m rakımlı bir tepedir. Köylüler tarafından mevkiye Saya Burnu da denmektedir. Üç tarafı derin vadilerle çevrili olan yerleşim alanına ulaşım sadece kuzey yönden mümkündür. Kuzey güney yönünde uzanan yerleşim alanı üzerinde yaklaşık 1,5 m kalınlığında sur duvarı şeklinde uzanan kireç harçlı duvar kalıntısı, Yaklaşık 2 x 2 m ebatlarında 1 m yüksekliğe kadar korunmuş küçük bir yapı gözlemlenmiştir. Bu yapı küçük bir şapel veya oda mezar olmalıdır. Ayrıca yapılara ait temel kalıntıları, mimari bloklar ve yapı kalıntıları tespit edilmiştir. Bu yapılardan bazıları yapım teknikleri ve malzeme yönünden Geç Roma dönemi özellikleri göstermektedir. Çok yoğun ormanlık olmasından dolayı, yüzeydeki kalıntıları görmek çok zordur.

Alan üzerinde çok yoğun olan kaçak kazı çukurların atık toprak içinde ve kesitlerinde, temel kalıntıları ve seramik parçaları görmek mümkündür. Bu seramiklerden bazıları MÖ 5-4 yy özelliği gösterse de çoğunluk Roma Dönemi özellikleri göstermektedir. Yaptığımız araştırmalar sırasında 4 adet adak stel parçası ele geçirilmiş, ayrıca bu alandan Çanakkale Müzesi'ne gelmiş adak stelleri de bulunmaktadır. Ele geçirilen adak stelleri Roma dönemi özellikleri göstermektedir. Adak stellerinin yoğunluğu bu alanın bir kutsal alan olduğunu düşündürmektedir.

Kale Tepe Kazdağları'ndan aşarak geçen bir çok yolun kesiştiği ve akar su kaynaklarının doğduğu bir alandır. Kiepert alanı inceler ve Strabon'un bahsettiği iç Troas'daki "Kale Pauke" (Güzel Çam) bölgesi olduğunu belirtir. Ayrıca Strabon; Kale Pauke denen mevkiden, Melainai denen köye ve Lysimakhos tarafından kurulan Asklepeion'a gidildiğini de aktarır.

Yerleşim üzerindeki temel kalıntıları

Kale Tepe yapı kalıntısı,

YAYIN DİZİNİ

STRABON. Antik Anadolu Coğrafyası,(Çev. A. Pekman), Arkeoloji Sanat Yayınları, 1993,

W. LEAF. Strabo on The Troad. 1923.

H. KIEPERT Karte von Kleinasien 1, 1899-1957.

SEYVAN ISSIZ CUMA CAMİSİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Seyvan

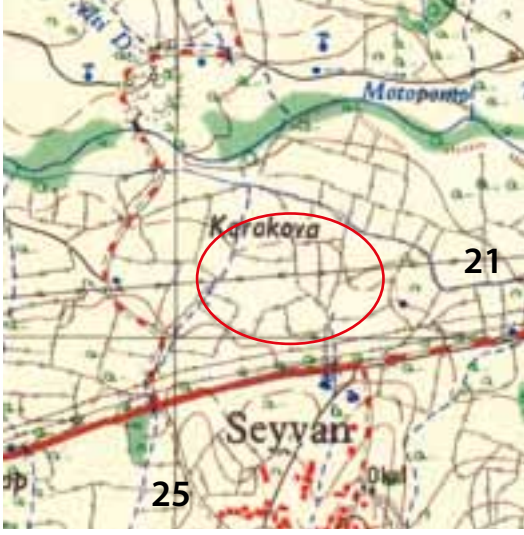
MEVKİİ: Issızcuma

ŞİT TÜRÜ:
Anıtsal Dini Yapı

MÜLKİYET DURUMU:
Seyvan Köyü Muhtarlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Mezarlık-İbadethane

KORUMA KARARI: Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun 18.06.1991 tarih, 1799 sayılı kararı

BALIKESİR I18-b21

Cami ve mezarlığın genel görünümü

Yenice ilçesi, Seyvan köyü sınırları içinde, Seyvan, Nevruz ve Çakıroba köyle arasında, meşeliklerle kaplı mezarlık alanı içinde bulunur. Dikdörtgen planlı olan cami kırma alaturka kiremit çatılıdır. Kerpiç duvarlar beyaz badanalıdır. Caminin üç cephesi üzerinde dikdörtgen çerçeveli ikişer pencere bulunmaktadır. Caminin çatısını son cemaat yerinde 5, iç mekanda 7 ahşap direk taşınmaktadır. Akşap direkler meşe ağacındandır. Caminin üst örtüsü, mahfil, minber ve kürsü tamamen ahşaptır. Caminin ahşap malzemelerinde hiçbir süsleme bulunmayıp, sade ve kaba bir işçiliğe sahiptir. Caminin minaresi yıkılmış olup, kuzeybatı köşede sadece minare kaidesi kalıntısı kalmıştır. Şu anda olmayan minare muhtemelen tamamen ahşaptandı. Cami oldukça geniş bir mezarlığın ortasında bulunmaktadır. Cami yapıldığı günden itibaren küçük onarım geçirse de özgün mimarisini korumaktadır. En son onarım 1969 yılında yapılmış, son cemaat yerine eklenen tek odalı mekan bu onarım sırasında yapılmıştır.

Cami Seyvan, Nevruz ve Çakıroba köyleri tarafından cuma ve bayram namazlarında ortak olarak kullanılırken, şimdi sadece, nevruz köylüleri tarafından kullanılmaktadır.

Caminin kitabesi bulunmadığından dolayı ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Cami etrafında bulunan mezarlıktaki mezar taşlarından yola çıkıldığında, üzerinde tarih yazan en erken mezar taşı 1176.H, 1763.M tarihli-dir. Tarih yazılmayan mezar taşları da düşünüldüğünde caminin ilk kuruluşu 17. yy'ın ortalarına kadar inmektedir. Caminin ilk inşası sırasında burada bir mezarlık bulunmadığı, daha sonraki yıllarda cami etrafının mezarlık haline geldiği düşünülebilir.

Caminin yapım tekniği ve planı incelendiğinde, 13. yy sonlarına, beylikler dönemine kadar inmesi gerekmektedir. Türkler'in bölgeyi ilk iskanları da göz önüne alındığında, Karasi Beyliği'nin ilk yerleştiği bölge Yenice ve çevresidir. Bu tip benzer camiler, bölgede Çan-Şerbetci ve Kumarlar köyü camilerini gösterebiliriz.

Tüm bu özelliklerden dolayı caminin yapımı 13. yy ortalarına kadar inmelidir. Çanakkale bölgesinin en eski camilerinden biri olduğundan koruma önlemlerinin arttırılması gerekmektedir.

Caminin iç görünümü

Caminin çevresinde bulunan mezarlara ait mezar taşları

YAYIN DİZİNİ

RAMAZAN EREN. Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri, Çanakkale1990.

A. OSMAN UYSAL "Çanakkale Bölgesi Orta Çağ Türk Dönemi Araştırmaları" Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu. 2006-2010

SOFULAR KÖYÜ ASARTEPE YERLEŞMESİ

İLÇE: Yenice

KÖY: Sofular

MEVKİİ: Asartepe

ŞİT TÜRÜ:
Arkeolojik

MÜLKİYET DURUMU:
Orman Bakanlığı

ŞİMDİKİ DURUMU:
Orman Alanı

KORUMA KARARI:

BANDIRMA H18-c4

Sofular Asartepe'nin genel görünümü

Yenice ilçesi, Sofular köyü sınırları içinde, Sofular köyünün kuzey doğusunda bulunan yüksek tepe üzerinde, Sofular Karadoru köyü yolunun güney kenarında yer almaktadır. Yerleşim alanı tepenin üst kısmında bulunan düzlükte yer almaktadır. Tepenin üzeri sık ormanlarla ve çalılıklarla kaplı durumdadır. Yerleşim alanının etrafını çevreleyen moloz taşlardan kuru duvar tekniğinde yapılmış sur duvarları, sadece kuzey bölümünde, 40-50 cm yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Bu sur duvarının yaklaşık 50 m aşağısında aynı teknikte yapılmış duvar kalıntısı, yerleşimin ikinci bir sur duvarı olduğunu göstermektedir. Özellikle tepenin güney ve batı bölümüne bakan yamaçlarında toprak seviyesi üzerinde korunmuş temel izleri görülmektedir. Yerleşim üzerinde çok seyrek olarak MÖ 6. ve 4. yy özellikleri gösteren seramik parçaları ve çatı kiremit parçaları görülmektedir.

1970'li yıllarda Sofular köyünün içinde, köyün hemen doğu kenarında Hellenistik döneme ait bir tümülüsün kazısı yapılarak, buluntular Çanakkale Müzesinde koruma altına alınmıştır.

Yerleşimin üzerinde bulunduğu Asartepe, konum itibarıyla bölgeye hakim bir konumda olup, özellikle Biga ve Gönen'den gelerek, Edremit'e giden antik yolların üzerinde bulunan bir yerleşim olması nedeniyle önemli durumdadır.

Asartepe üzerinde bulunan sur duvarı kalıntısı

Sofular Tümülüsü'nün bulunduğu alan

YAYIN DİZİNİ

ISBN-13: 978-605-4701-63-6

9 786054 701636